

**MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK
EGYESÜLETEINEK
ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
2022**

***AZ EMBERI MÉLTÓSÁG
NEM ALKU TÁRGYA!***

M

agyarországon közel hatszázezer ember él valamilyen fogyatékossgal, ezen belül a legnagyobb csoport a mozgáskorlátozott emberek közössége.

A rendszerváltást követően bíztunk az érdemi változások bekövetkezésében, a fogyatékos társadalmi csoport emberi jogi szemléletű felzárkóztatásában. Nagy lehetőség volt ebben, és főképp nagy bizalom. Sorra születtek meg azok a jogszabályok, amelyek emellett köteleződtek el, ezt az elképzelést erősítették meg a megvalósítás érdekében. Sok pozitív változás indult el, új alapokra helyeztük a gondolkodást a megoldásokról. Nagy és közös munka volt. Az állam, a döntéshozók, a szakma és az érintettek civil szervezetei közös gondolkodásának pozitív eredményei elkezdtek megmutatkozni, ami hatalmas reményt adott mindannyiunknak. Izgalmas, bizalommal teli időszak volt.

Aztán a lelkesedés lelohadt és a fejlődés ezen a területen váratott magára, majd a 2008. évi gazdasági válság a fogyatékosügyi fejlődést megakasztotta, sőt egyes szakterületen történő elvonás vissza is vetette. Emlékszem, hogy 2009 végén a MEOSZ a 2010. évi költségvetést „Táigetosz” jelzővel illette. A jelenlegi kormány, akkor ellenzéki szerepben abszolút egyetértett ezzel a jelzővel, mindenben támogatta az érdekvédelmet.

Visszatekintve az elmúlt több mint három évtized történéseire, nyugodtan kimondhatjuk: Magyarországon nincs fogyatékosügyi szakpolitika, nem alakult ki a kultúrája, és ennek hiányában teljesen reménytelen a fogyatékos emberek és családjaik érdemi, emberi jogi alapon történő felzárkóztatása. Közel 600 000, azaz hatszázezer család helyzetéről beszélünk.

Valós és érdemi intézkedések hiányában az évről évre nehezebb helyzetben levő családok a saját „vérük”, áldozatuk árán vannak még talpon.

A fogyatékos emberek pénzbeli és „intézményi” ellátásai területén elmaradó intézkedések miatt egyrészt szociális szempontból jelentős lemaradásban, elszegényedésben élnek. Nincsenek tartalékaik, napról napra, hónapról hónapra élnek a folyamatos lemondás és hiány állapotában.

Másrészt az őket ellátó intézmények (köznevelési, egészségügyi, szociális alap- és szakellátás) okán is jelentős nehézségekbe ütköznek. Az ellátások mennyisége nincs arányban a szükséglet nagyságával, de a területi lefedettségben is komoly gondok vannak. Fentiek okán sokan nem részesülnek ellátásban, hiába lenne erre szükséglet/kereslet. A meglévő intézményi struktúra is komoly nehézségekkel küzd munkaerőhiány okán, és az ellátások sem követik a CRPD szellemiségét. Az ellátások szakmai tartalma is jelentősen avítt, rég „renoválásra” szorul. Továbbá az állam által biztosított normatíva sem követte az elmúlt minimum 15 évben (ezt megelőzően sem volt megfelelő) a kiadások emelkedését. Míg az egyházi fenntartású intézmények a „Vatikáni szerződés” révén kiegészítő (közel 100%) normatívát kapnak mindenre, az önkormányzatoké ettől messze elmarad, addig a civil szervezetek által működtetettek 0, azaz nulla kiegészítést kapnak. Így a civil intézmények állami feladatellátására kapott normatívái az intézmények költségvetésének 55 százalékban finanszírozzák a költségeket. Magyarországon az állam évtizedek óta hátrányos gyakorlatot követ, sőt korábban alkotmányba ütköző, ma alaptörvényt sértő módon különböztet meg hátrányosan magyar állampolgárokat azon az alapon, hogy egyházi, önkormányzati, állami vagy civil szervezet gondoskodik az ellátásokról. A civilek által ellátott magyar állampolgárok szenvedik el a legnagyobb mértékű hátrányos megkülönböztetést az állam részéről.

Jelezném óvatosan, hogy az intézmények munkavállalói is nagyon alacsonyan tartott munkajövedelemmel bírnak, mert mindig elmarad az érdemi bérrendezés a szektorban.

A családok és az őket „ellátó” intézményi struktúra elhanyagolt, minden szempontból „kivéreztetett” állapotban van.

A szociális törvény idén 30 éves, a fogyatékos személyek jogairól szóló jogszabályt 25 éve fogadták el. Ideje lenne szembesülni a problémákkal, mert az nagyobb tömeget képez, mint az arra kínált megoldások pozitív mérlege. Bátran hozzá kell nyúlni a jogszabályokhoz, ahogy azt az építésügyi törvénnyel tette a magyar kormány.

A fogyatékos embereket a fogyatékoságukból eredő hátrány éri, hogy milyen mértékben, az a környezetükön múlik. Egyrészt a családon, másrészt a lakókörnyezeten, de a legmeghatározóbb szerepet ebben a társadalom és legfőképpen az állam játssza. Hiába az elfogadó/támogató család, környezet, ha az állam nem akar ebben részt vállalni, mert csak tompítani tudja az ellátórendszer hiányosságait.

A fogyatékoságból eredő hátrány tehát múlik azon, hogy képesek vagyunk-e beazonosítani a szükségleteket, problémákat, megfelelő szakmai válaszokat adni, és megoldani azokat.

Azon, hogy az állam minden szakterületen (egészségügy, oktatás, szociális ellátás, közösségi közlekedés, épített környezet területén és hosszan sorolhatnám) létrehozza-e azokat a rendszereket, amelyeket e társadalmi csoport szükségleteit is figyelembe véve alakít ki, hogy a fogyatékosággal élő emberek is egyenrangú részesei tudjanak lenni mindezeknek.

A társadalom, a lakókörnyezet és a család attitűdjén, amely nem a megkülönböztetésen, hanem az elfogadáson, támogatáson alapul. Különösen fontos megérteni, hogy az elfogadás nem azonos a sajnálkozással és a jótékonykodással, hanem prioritása a megoldás!

A család, a társadalom, a szakpolitika, a politika és az állam, amely nem problémának látja a fogyatékoságot, nem korlátoz, hanem ösztönöz. Ezek határozzák meg, hogy a fogyatékoság mekkora hátrányt okoz egy érintettnek az élete során. Ideális az lenne, ha a fogyatékoság egy állapot lenne és nem hátrány...

Ideje lenne mérleget vonni, mely szakterületen hol tartunk, és meghatározni, mi az, ami elvárható lenne a mai tudásunkkal. Szakterületenként kidolgozni az összefogyatékoság és a fogyatékosági csoportok specifikus problémáira szakmai választ adó programokat. Kijelölni milyen ütemben, milyen feladatok elvégzésével jutunk el a megoldásokhoz. Meghatározni milyen humán erőforrás szükséglete és költsége van a végrehajtásnak. Időben ütemezni és felelősöket megnevezni. Összhangba hozni a hazai költségvetéssel, az uniós források felhasználásával. Ez a fogyatékos-

ságügyi stratégia lehetne a jövő CRPD kompatibilis Országos Fogyatékoságügyi Programja, és ennek végrehajtását segíthetné elő az időszakról időszakra elkészített intézkedési terv. Mindezt folyamatosan monitorozná az Országos Fogyatékoságügyi Tanács és a független mechanizmus. Bár a most létrehozott „független mechanizmus” a CRPD által előírányozottakat figyelmen kívül hagyja. De ez sem zavar senkit!

Szeretném, ha a magyar kormány komolyabban venné ezt a kötelezettségét is, hisz hatszázezer családért tartozik felelősséggel. Ideje lenne a „helyére” tenni, és megfelelő módon szakemberekkel végeztetni ezt a fogyatékosüggyel kapcsolatos feladatot. Ideje lenne rendszerszinten kezelni a fogyatékosügyet és szakpolitikát folytatni.

Az elmúlt 25 év tapasztalata megerősíti az érdekvédelmi szervezetek több évtizede megfogalmazott javaslatának létjogosultságát, hogy a Miniszterelnökségen belül önálló szakterületként legyen a helye a fogyatékosügynek. Élén a kompetenciával rendelkező szakminiszterrel, aki a kormány által biztosított források segítségével az elmúlt időszak tanulságait levonva dolgozik a fogyatékos emberek élhetőbb mindennapjaiért és hangolja össze minden szakterület és tárca felelősségi körébe tartozó szakmai munkát, garantálva a CRPD ratifikálásában vállaltak teljesülését.

Lehetne eredményesebb Magyarország ezen a területen, és emellett meg kell születnie a szándéknak és elköteleződni.

Kovács Ágnes
elnök

TISZTELT HONFITÁRSAM!

Nagy megtisztetés számomra, hogy Magyarország Kormánya nevében a MEOSZ 40 éves születésnapját követően újra üdvözölhetem Önöket!

Minden egyes ember egyedi és értékes, függetlenül attól, hogy fogyatékossgal él-e vagy sem. Az elfogadás és az empátia a kulcsfontosságú értékek, amelyekre minden embernek szüksége van ahhoz, hogy teljes mértékben kibontakozhasson.

Magyarország Kormánya 2010-től kezdve kiemelten kezeli a fogyatékossgal élő embertársainkat, az őket képviselő szervezeteket. Lehetőségeinkhez mérten igyekszünk egyre nagyobb erkölcsi és anyagi támogatást biztosítani Önöknek.

Közösen egy olyan társadalomért dolgozunk, amelyben a fogyatékossgal élő és az ép ember egyaránt megtalálja a helyét.

Az értékes együttműködésünk alapját a kölcsönös tisztelet és egymás hatékony segítése képezi. Hiszek abban, hogy csak így érhetjük el a legjobb eredményeket és az előremutató változásokat.

Az elkövetkező időszakban is arra törekszünk, hogy tovább mélyítsük és erősítsük kapcsolatunkat, és olyan megoldásokat találjunk, amelyek mindannyiunk számára előnyösek.

Köszönöm a partnerséget!

Mindennapjaikhoz, életükhöz, munkájukhoz sok sikert kívánok!

Budapest, 2023. augusztus 24.

Üdvözlettel:

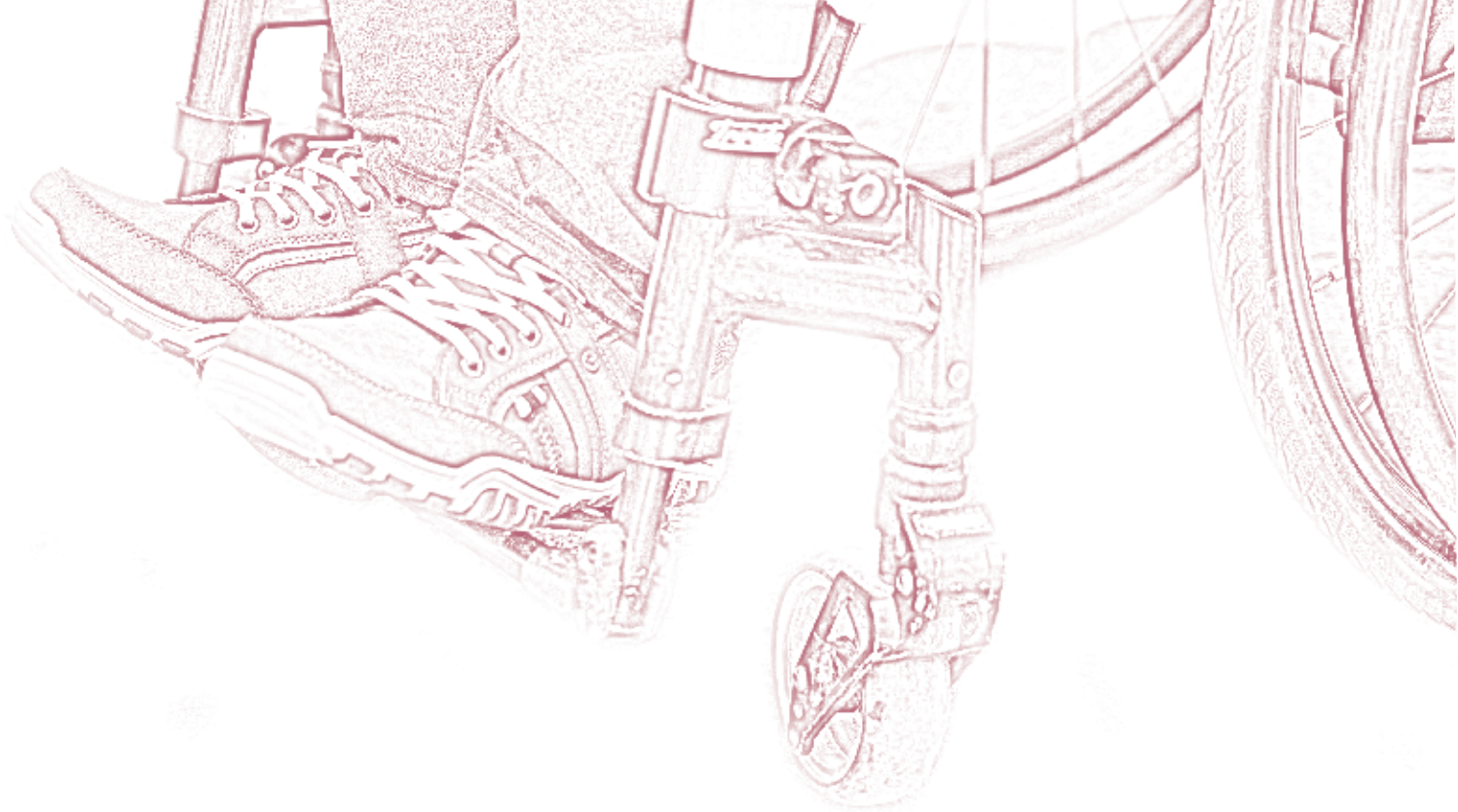
Nyitrai Zsolt
miniszterelnöki biztos

MOZGÁSKORLÁTOZOTT EMBEREK JOGAINAK ÉRVÉNYESÍTÉSE

” Tudomásul kell vennünk, hogy a jogszabályainkban rögzített jogok érvényesítésében Magyarország megbukott, és ebben a helyzetben kell a MEOSZ-nak tükröt mutatnia a valóságról és eredményes érdekképviseletet ellátnia. Olyan minőségben, hogy az valódi eredményként tudjon beépülni a fogyatékos emberek hétköznapijaiba.

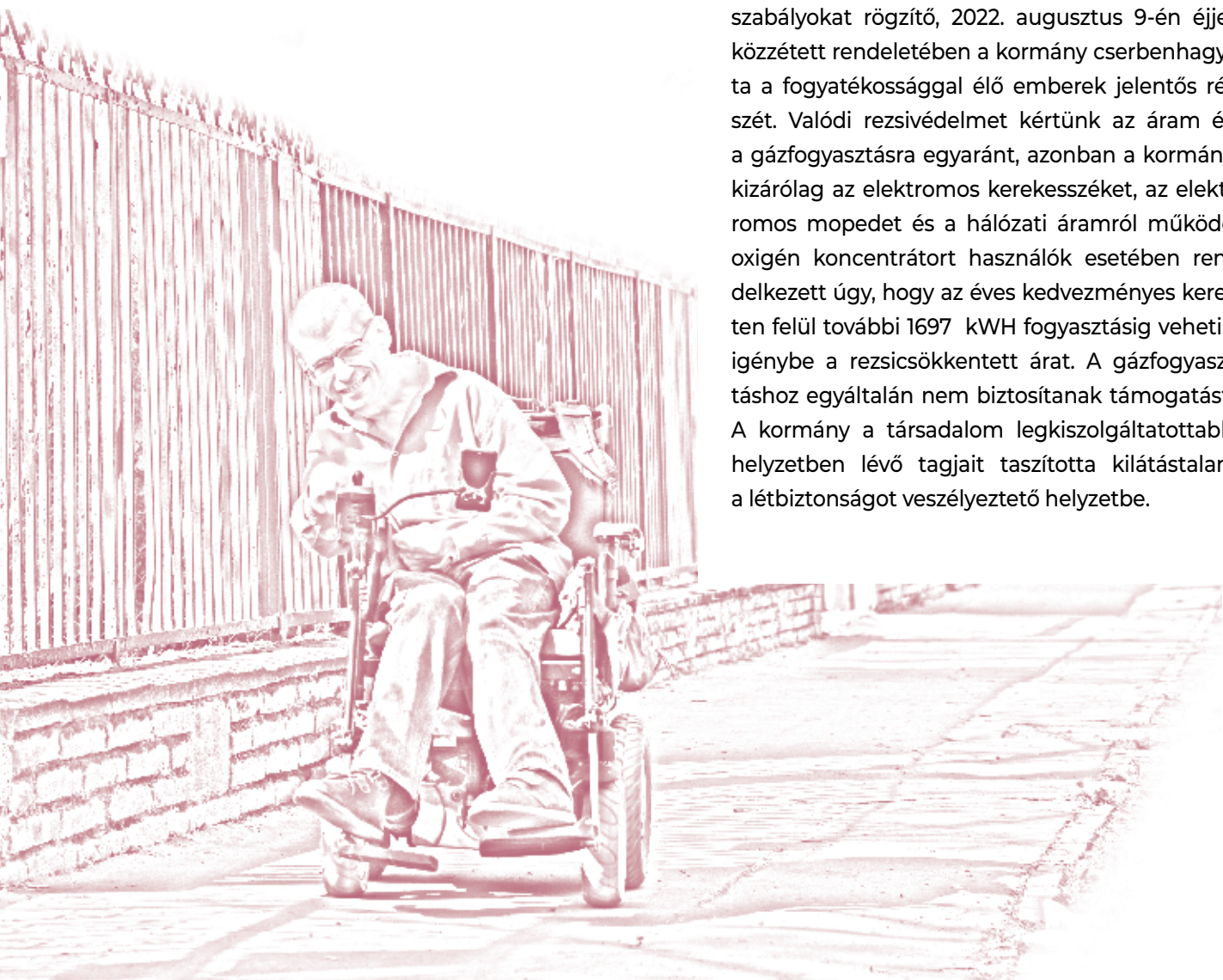
Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke

A Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezményben megfogalmazott alapelvek és rendelkezések komoly elkötelezettséget kívánnak meg a fogyatékosággal élő emberek jogainak előmozdítása, védelme, biztosítása, a velük született méltóság tiszteletben tartása tekintetében. Magyarországon a fogyatékos emberek határhelyzetben vannak, hiszen a jogaikról szóló ENSZ Egyezmény által lefektetett emberi jogok és a gyakorlati megvalósulás között szakadék van. Új megközelítésre, új módszerekre, új stratégiákra van szükség ahhoz, hogy a mozgássérült emberek társadalmi esélyegyenlőségét meg tudjuk valósítani. Szövetségünk elkötelezett a mozgáskorlátozott emberek jogainak érvényesítése érdekében, következetesen küzd azért, hogy az önálló, önrendelkező életük valósággá váljon.

**REZSIVÉDELEM:
A MEOSZ KORMÁNYZATI
INTÉZKEDÉSEKET KÉRT
A MOZGÁSKORLÁTOZOTT
EMBEREK LÉTBIZTONSÁGA
ÉRDEKÉBEN**

A Mozcáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége közösségünk életkörülményei, szociális biztonsága javítása érdekében a megszorító intézkedések kapcsán több fajsúlyos témában kérte a kormány haladéktalan intézkedését. A fogyatékossgal élő emberek szempontjaival részletesen megindokolt és szakmailag megalapozott javaslatainkat egyebek mellett a rezsicsökkentés megváltoztatásával, a villamosenergia-kedvezmény kiterjesztésével valamint a civil közhasznú szervezetek és az általuk fenntartott intézmények rezsivédelmével kapcsolatban nyújtottuk be. Az első megkeresésünk eredményeként született kormányrendelet ugyan kimondta, hogy a fogyatékossgal élő emberek további kedvezményben részesülnek, azonban a részlet-szabályokat rögzítő, 2022. augusztus 9-én éjjel közzétett rendeletében a kormány cserbenhagyta a fogyatékossgal élő emberek jelentős részét. Valódi rezsivédelmet kértünk az áram és a gázfogyasztásra egyaránt, azonban a kormány kizárólag az elektromos kerekesszéket, az elektromos mopedet és a hálózati áramról működő oxigén koncentrátort használók esetében rendelkezett úgy, hogy az éves kedvezményes kereten felül további 1697 kWh fogyasztásig vehetik igénybe a rezsicsökkentett árat. A gázfogyasztáshoz egyáltalán nem biztosítanak támogatást. A kormány a társadalom legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő tagjait taszította kilátástalan, a létbiztonságot veszélyeztető helyzetbe.

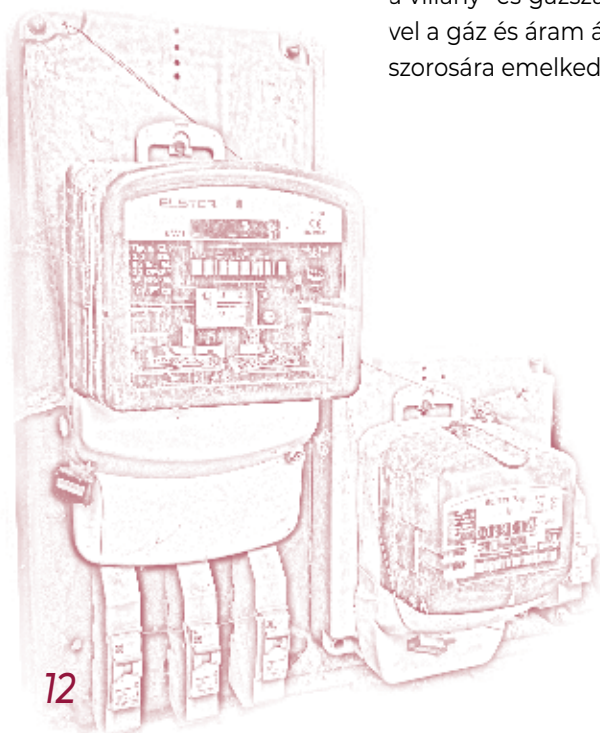
A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK MENTESÜLJENEK A VILLAMOSENERGIA ÉS A GÁZ PIACI ÁRÁNAK MEGFIZETÉSE ALÓL

Szövetségünk 2022. július 14-én levélben (mellékletek 137. oldal) fordult Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszterhez annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő emberek, illetve velük egy háztartásban élő családtagjaik mentesüljenek a kormány rezsicsökkentéssel kapcsolatos intézkedései alól. Azt kértük, hogy az érintettekre továbbra is kiterjedjen a teljes rezsivédelem, esetükben a kormány ne vezesse be az átlagfogyasztás feletti felhasználásra a piaci ár alkalmazását.

Magyarország Kormánya a globális, így hazánkat is elérő energiaválság miatt energia-veszélyhelyzetet hirdetett. Ezzel összefüggésben hét pontból álló intézkedési tervet dolgozott ki, melynek része, hogy ugyan a rezsicsökkentés megmarad, azonban az éves átlagos áram- és gázfogyasztás feletti részre a fogyasztók piaci árat kötelesek fizetni 2022. augusztus 1-től. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy amennyiben az adott fogyasztási hely fogyasztása villamos áram esetén az évi 2523 KWh-s (210 KWh/hó), földgáz esetén az 1729 m³-es (144 m³/hó) meghaladja, az ezen felüli részre piaci árat kell fizetni. Ez azt eredményezi, hogy ha egy háztartás fogyasztása akár kevéssel is, de túllépi a kormány által meghatározott szintet, jelentős összeggel is emelkedhet a villany- és gázszámla, mivel a gáz és áram ára a sokszorosára emelkedett.

A MEOSZ azt kérte, hogy e teher alól a fogyatékossgal élő emberek mentesüljenek, hiszen ők mennyi, fogyatékossgukból adódó többletkiadással szembesülnek a mindennapjaik során, számos esetben a létfenntartásuk is veszélybe kerül. A kormányzati intézkedéssel megemelt ár megfizetésére sok esetben nincs anyagi lehetőségük, ezt a többlet anyagi terhet már nem bírják el.

Szövetségünk arra hívta fel a kormány figyelmét, hogy a többletkiadások egy része a fogyatékos állapot miatt szükséges berendezések energiaszükségletéből, vagy a mindennapi háztartási eszközök fokozott használatából, az ezekhez kapcsolódó többlet energiafogyasztásból adódhat. Így például számos mozgásszervi fogyatékossg esetén szükséges elektromos kerekesszék vagy moped használata, amelynek akkumulátorai általában heti több alkalommal igényelnek 4-6 óra időtartamú töltést. A rehabilitáció elektromos eszközei, mint a Tens készülék, izom- és idegstimulátorok, az alternatív és augmentatív kommunikáció (AAK) elektronikus eszközei szintén többletáramot fogyasztanak. Bizonyos fogyatékossg esetén a légzés gépi rásegítésére vagy elektromos emelőszerkezet igénybevitelére van szükség. Ugyanakkor az otthoni okoseszközök fokozott használata is jellemző. Egyes állapotoknál pedig elengedhetetlen a napi többszöri ruha és ágynemű csere, amely a tisztálkodási, mosási szükségletet és ezzel az elektromos áram vagy földgázigényt jelentősen megnöveli. Más esetekben a lakás hőmérsékletét kell magasabb szinten tartani, mert a fogyatékossgal élő ember szükségletei ezt követelik meg.

Mindezek mellett nem elhanyagolható az sem, hogy a fogyatékossgal élő emberek jelentős része állapota, az oktatási és munkavállalási lehetőségek korlátozottsága, a közlekedés valamint az épített környezet akadálymentességének hiánya miatt egész napját vagy napja jelentős részét otthonában tölti, így nyilvánvalóan több energiát és földgázt fogyasztanak, mint azok, akik napközben dolgoznak,

tanulnak. A fogyatékossgal élő gyermek nevelése sok szempontból nehezebb, mint a nem fogyatékos gyermeké, különösképp nehéz azoknak a családoknak a helyzete, ahol a fogyatékossgal élő gyermekről egy szülő gondoskodik, különösen akkor, ha megélhetésüket pusztán a gyermekek otthongondozási díja biztosítja, illetve ha a különélő szülő támogatására nem számíthatnak.

RÉSZLETES JAVASLATAINK A TÁMOGATÁS MÉRTÉKÉRE VONATKOZÓAN

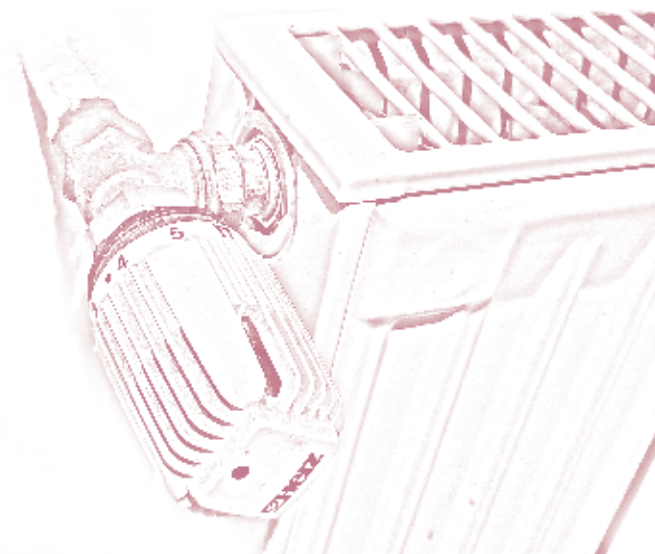
Fellépésünk nyomán a szaktárca 2022. július 21-én felkérte Szövetségünket is, hogy küldjük meg a támogatás mértékére vonatkozó javaslatainkat. A MEOSZ azonnal több a látókörében, az ország különböző pontján élő magas ellátási szükséglettel bíró mozgássérült és halmozottan fogyatékossgal élő embert és családjaikat is megkereste, hogy pontos adatokkal rendelkezünk a fogyasztási szokásaikról (egyebek mellett fűtés, rehabilitációs- és életvitelt segítő eszközök használata, mosás, főzés).

Személyes tapasztalataikat meghallgatva, a szükségleteket összegezve és alapul véve dolgoztuk ki javaslatainkat és még azon a napon, 2022. július 21-én megküldtük (mellékletek 141. oldal) a gondoskodás-politikai államtitkárságnak.

A MEOSZ javaslata kiterjedt mind a jogosulti kör részletes meghatározására, mind a részükre megállapítandó kedvezmény mértékére. Mindkét energiahordozó esetén azt javasoltuk, hogy az éves fogyasztási keret kétszereséig, azaz villamos energiánál 5046 kWh/év/mérési pont, illetve gáznál 3458 m³/év/mérési pont felhasználásig legyen jogosult kedvezményes áron energiát vásárolni.

A magyar kormány azonban a fogyatékossgal élő emberek jelentős részét figyelmen kívül hagyta a vonatkozó kormányrendelet megalkotásakor. A MEOSZ valódi rezsivédelmet kért az áram és a gázfogyasztásra egyaránt. A kormányrendelet pedig kizárólag az elektromos kerekesszéket, az elektromos mopedet és a hálózati áramról működő oxigén koncentrátort használók esetében rendelkezett úgy, hogy az éves kedvezményes kereten felül to-

vábbi 1697 kWh fogyasztásig vehetik igénybe a rezsicsökkentett árat. A gázfogyasztáshoz egyáltalán nem biztosítanak támogatást. Ezzel az intézkedéssel nagyon sok súlyos állapotú fogyatékossgal élő ember kimaradt a támogatotti körből, ami - amellett, hogy sokaknak anyagi ellehetetlenüléssel kell szembenéznük - további egészségkárosodásukhoz vezethet.

A MEOSZ ELNÖKE NYÍLT LEVÉLBE FORDULT MAGYARORSZÁG KORMÁNYÁHOZ

A kormány döntése ismét a társadalom legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő tagjait sújtotta, mely miatt családok ezrei kerülhetnek kilátástalan, a létbiztonságot veszélyeztető helyzetbe. Kovács Ágnes a MEOSZ elnöke, ezért 2022. augusztus 16-án nyílt levélben (mellékletek 144. oldal) fordult Magyarország Kormányához, melyben hangot adott annak, hogy egyetemleges felelősség terheli az elmúlt évtizedek döntéshozóit.

A MEOSZ elnöke levelében nemcsak évtizedes elmaradásokra, de a ma azonnali lépéseire is figyelmeztetett, hangsúlyozva azt, hogy a fogyatékossgal élő emberek, családjaik és az ellátásukban részt vevő intézmények is kapjanak soron kívül védelmet. A magyar kormány rendelje el ezeknek a családoknak és intézményeknek a védelmét. Továbbá a hatszáz ezer fogyatékos ember és családja létbiztonsága, az intézmények fennmaradása és a munkavállalók munkahelyeinek megvédése érdekében a családok szociális biztonságát érintő égető kérdésben vizsgálja felül a költségvetést és csoportosítson át azonnali forrásokat.

FELLÉPTÜNK A VILLAGENERGIA KEDVEZMÉNY KITERJESZTÉSE ÉRDEKÉBEN

A MEOSZ 2022 szeptemberében Palkovics László technológiai és ipari miniszterhez fordult (mellékletek 148. oldal), hogy azok az elektromos kerekesszéket, mopedet vagy lélegeztetőgépet használó mozgáskorlátozott emberek is igénybe vehessék a villamosenergia kedvezményt, akik a számukra orvosi vélemény alapján szükséges segédeszközöket nem társadalombiztosítási támogatással váltották ki, hanem a piacról szerezték be azokat.

Szövetségünk javaslatában hangsúlyozta, hogy az érintettek többségének egyidejűleg többféle segédeszközre van szüksége, azonban az együttrendelési tilalom miatt ezek közül csak egyet választhatnak tb támogatottan, így legtöbbször a drágább, de rövidebb kihordási idejű segédeszköz (például aktív kerekesszék) kéri. A számukra szintén szükséges olcsóbb, de hosszabb kihordási idejű eszközöket (például elektromos moped) a piacon vásárolják meg. Hasonló probléma azok esetében, akik részére az orvosi rendelvény ellenére a NEAK nem járult hozzá a tb támogatott eszköz kiadásához. Ők valamennyien kénytelenek voltak a szükséges eszközeiket tb támogatás nélkül, a piacról beszerezni, ennek következtében pedig elesnek a villamosenergia- kedvezménytől.

Álláspontunk szerint nem lehet különbséget tenni a szakorvosi javaslat alapján elektromos segédeszközt napi rendszerességgel használók között aszerint, hogy segédeszközüket tb támogatással vagy a nélkül szerezték be. A segédeszközhasználat mindkét esetben többlet villamosenergia-fogyasztást eredményez, nagyobb kiadással megterhelve a fogyatékossgal élő embereket és családjukat.

Ezért a MEOSZ azt javasolta, hogy a 295/2022. (VIII. 9.) Korm. rendelet szerinti villamosenergia-kedvezményre a szakorvosi vélemény alapján elektromos kerekesszéket, elektromos mopedet, valamint lélegeztetőgépet napi rendszerességgel használó valamennyi személy jogosult legyen függetlenül attól, hogy az elektromos segédeszköz beszerzésére tb támogatással vagy a nélkül került sor.

SZÖVETSÉGÜNK AZ ENERGIAFOGYASZTÁSI KÖLTSÉGEK MIATT KÖZVETLEN JÖVEDELEMTÁMOGATÁST KÉRT

Tudomásunkra jutott, hogy az Európai Unió SAFE (korábbi nevén Energy CARE) programjának keretében ESZA finanszírozás útján lehetőség lesz arra, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások megnövekedett energiafogyasztási költségeik miatt közvetlen jövedelemtámogatáshoz jussanak. Mivel úgy értesültünk, hogy a jövedelemtámogatást lehetővé tevő jogi dokumentum 2022-ben hatályba lép, ezért a fogyatékossgal élő emberek és családjaik kiemelt rezsivédelmét kértük.

Szövetségünk 2022. november 28-án levelében fordult a Gondoskodáspolitikáért Felelős Államtitkársághoz ([mellékletek 150. oldal](#)), hogy a kormány részesítse közvetlen támogatásban az érintetteket. Mivel a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások meghatározása a nemzeti szabályok szerint történik, ami azt jelenti, hogy Magyarország esetében a kormány határozza majd meg, hogy mely háztartások minősülnek a támogatás szempontjából kiszolgáltatottnak, ezért levelünkben a már korábban kidolgozott javaslatainkban foglaltakat vettük alapul.

ÜZEMANYAGÁR STOP KIVEZETÉSE

A fogyatékossgal élő emberek és intézményeik esetében ne emelkedjen az üzemanyagár

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége arra kérte a kormányt, hogy a fogyatékossgal élő emberekre, a szállító szolgáltatókra, és bizonyos szociális, egészségügyi és köznevelési intézményekre ne vonatkozzon az üzemanyagár stop esetleges jövőbeni megszűnése vagy rendszerének átalakítása. Amennyiben erre nincs lehetőség, úgy az üzemanyag vásárlásához az üzemanyagár növekedését megfelelően kompenzáló pénzbeli támogatásban részesüljenek. A drasztiki-

kusan megemelt üzemanyagár megfizetésének kötelezettsége ugyanis számos mozgáskorlátozott felnőtt és gyermek számára egyet jelentene a mindennapi életük ellehetetlenülésével.

A törvényhozás az üzemanyag legmagasabb literenkénti kiskereskedelmi bruttó árát 2021. november 15-től 480 forintban maximálta. Tisztában voltunk azonban azzal, hogy a hatósági üzemanyagár hosszú távon nem lesz tartható és az ár-

sapka eltörlése a fogyatékossgal élő emberekre valamint az öket szállító szolgáltatókra és intézményekre nézve beláthatatlan következményekkel jár majd.

A MEOSZ ezért 2022. július 21-én Gulyás Gergely (mellékletek 153. oldal) miniszterelnökséget vezető miniszterhez, Nyitrai Zsolt miniszterelnöki biztoshoz, Varga Mihály pénzügyminiszterhez, Palkovics László technológiai és ipari miniszterhez, valamint Fülöp Attila gondoskodáspolitikáért felelős államtitkárhoz fordult és kérte, hogy azok a személyek és intézmények, akik a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványára jogosultak, a jövőben az üzemanyagár stop megszűnése vagy rendszerének átalakítása után is a jelenleg hatályos áron és feltételek mellett (mennyiségi korlátozás nélkül) vásárolhassanak üzemanyagot. Azt is kértük, hogy ha erre az illetékes döntéshozók nem látnak lehetőséget, akkor az érintett csoporthoz tartozó személyek és intézmények az üzemanyag vásárláshoz az üzemanyagár növekedését megfelelően kompenzáló pénzbeli támogatást kapjanak.

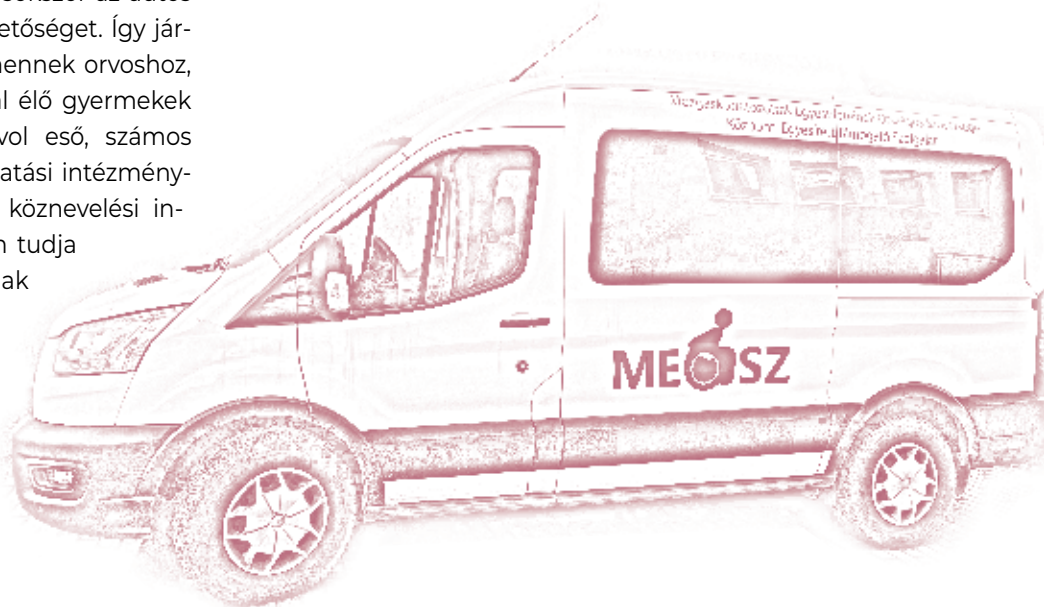
Kérésünk indokául rámutattunk arra, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára az állapotukból, illetve az akadálymentes helyi és helyközi közösségi közlekedés akadálymentességének hiányából, annak elégtelenségéből adódóan sokszor az autós közlekedés jelenti az egyetlen lehetőséget. Így járnak munkába, intézik ügyeiket, mennek orvoshoz, vásárolnak be. A fogyatékossgal élő gyermekek gyakran járnak lakóhelyüktől távol eső, számos esetben más településen lévő oktatási intézménybe, mert a lakóhelyükhöz közeli köznevelési intézményben a magyar állam nem tudja biztosítani számukra az állapotuknak és szükségleteiknek megfelelő oktatást. Ilyen esetekben a szülők gyermeküket - azok állapota miatt - autóval kénytelenek nagyobb távolságra iskolába, óvodába vinni.

Azoknak a fogyatékossgal élő embereknek, akik nem autóval

közlekednek és a közösségi közlekedést sem tudják igénybe venni, a szállító szolgáltató mint támogató szolgáltatás jelent megoldást, melynek feladata az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása. Ez a tevékenység is ellehetetlenül azonban, ha finanszírozása nem követi majd a jelentősen megemelkedett üzemanyagárakat. Ugyancsak ellehetetlenülhet a fogyatékossgal élő emberek szállításában részt vevő más intézmények például a szociális, egészségügyi vagy köznevelési intézmények szállító tevékenysége is.

A mozgáskorlátozott vagy más fogyatékossgal élő emberek számára az autós közlekedés (és az ezzel járó fokozott üzemanyagfelhasználás), illetve a szállító szolgáltatás igénybe vétele nem választás vagy kényelem kérdése, hanem az egyetlen lehetőség az önálló életvitel és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvétel megvalósulásához.

Kérésünket a döntéshozók sajnos nem vették figyelembe, a kormány a hatósági üzemanyagárat 2022. december 6-án kivezette, azonban a fogyatékossgal élő emberek és intézményeik nem kaptak mentességet.

REZSIVÉDELMET KÉRTÜNK A CIVIL SZERVEZETEKNEK ÉS A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREKET ELLÁTÓ CIVIL FENNTARTÁSÚ INTÉZMÉNYEKNEK

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége a kormányhoz fordult, mert veszélybe kerültek a civil szervezetek, különösen a fogyatékossgal élő emberek ellátásáról gondoskodó egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátást működtető valamint köznevelési intézményt fenntartó civil szervezetek szolgáltatásai. A kormányrendelet értelmében ugyanis 2022. július 2-től nem kaphatnak rezsivédelmet, így villamosenergia- és gázfogyasztásuk költségeit a továbbiakban emelt áron kell megfizetniük azoknak a civil szervezeteknek, akik például fogyatékossgal élő, tartósan beteg, idős, egyedül élő, hajléktalan vagy egyéb ok miatt szociálisan hátrányban lévő emberek ellátásáról gondoskodnak. Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke azt kérte, hogy a civil szervezetek, különösen a civil fenntartású szolgáltatást nyújtó intézmények lakossági fogyasztónak minősüljenek hasonlóan az önkormányzati és állami bérlakásban, valamint szállóférőhelyen élők felhasználási helyeinek üzemeltetőihez.

Szövetségünk fellépését az indokolta, hogy a kormányzat rezsivédellel kapcsolatos intézkedései során figyelmen kívül hagyta az egyébként is nehéz helyzetben lévő fogyatékossgal élő emberek ellátásáról gondoskodó egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátást működtető valamint köznevelési intézményt fenntartó civil szervezeteket. Rájuk ugyanis a rezsivédelem 2022. július 2-ától nem terjed ki.

Szövetségünk Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszternek, Varga Mihály pénzügyminiszternek és Palkovics László technológiai és ipari miniszternek 2022. július 19-én megküldött levelében [\(mellékletek 155. oldal\)](#) azt kérte, hogy az érintett intézmények lakossági fogyasztónak minősüljenek hasonlóan az önkormányzati és állami bérlakásban, valamint szállóférőhelyen élők felhasználási helyeinek üzemeltetőihez.

A MEOSZ felhívta a kormány figyelmét arra, hogy a civil szervezeteknek és intézményeiknek jellemzően az egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátást működtető, valamint köznevelési intézmények fenntartásában nélkülözhetetlen a folyamatos szakmai jelenlétük, hiszen olyan közszolgáltatások nyújtásában vesznek részt, amelyek egyéb módon a mozgáskorlátozott, vagy más fogyatékossgal

érintett magyar állampolgárok számára nem, vagy csak nehezen érhetőek el.

Rámutattunk arra, hogy a civil szervezetek villamosenergia és gáz felhasználása meghaladja az átlagfogyasztást figyelemmel az ellátandó személyek fogyatékossgából eredő szükségleteire. Így magasabb fogyasztást eredményez a fogyatékos állapot miatt szükséges és az ellátáshoz kötődő berendezések energiaszükséglete, illetve a fogyatékossgal élő emberek igényei megkövetelik a helyiségek magasabb hőmérsékleten tartását. Hangsúlyoztuk, hogy ezen feltételek biztosítása nem a luxus miatt kell, hanem az állapotuk romlásának megelőzése,

méltóságuk megőrzése céljából. Ebből következően azonban a közműszolgáltatások többletköltségei oly mértékben terhelik meg a civil szervezetek költségvetését, amely számukra ellehetetleníti az intézmények finanszírozását, fenntartását.

Az országban számos helyen nincs ezen intézményeknek a közelben hozzáférhető alternatívája, ezért a szolgáltatások megszűnése, intézmények bezárása azt jelenti, hogy ellátásra szoruló emberek nem fogják megkapni a szakszerű, állapotukhoz

igazodó és számukra, valamint családjaik számára elérhető ellátást.

A MEOSZ álláspontja szerint a kormányzati intézkedés elmaradása veszélyezteti azokat az egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátást, vagy köznevelési ellátást igénybe vevő magyar állampolgárokat, akik e közsolgáltatásokhoz civil szervezet által fenntartott intézmény útján jutnak hozzá, ezért továbbra is fellép a civil fenntartók rezsivédelme érdekében.

A MEOSZ RÉSZT VESZ AZ OPERATÍV PROGRAMOK ELLENŐRZÉSÉT VÉGZŐ MONITORING BIZOTTSÁGOK MUNKÁJÁBAN

Magyarország Kormánya az Európai Bizottsággal folytatott tárgyalásai és a társadalmi egyeztetés lezárását követően 2021. december 30-án benyújtotta az Európai Bizottság részére a 2021-2027-es programozási időszakra vonatkozó Partnerségi Megállapodását. A Partnerségi Megállapodás és a belügyi alapok (a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap, a Belső Biztonsági Alap és a Határigazgatási és Vízügyeszköz) végrehajtása 11 nemzeti programon keresztül történik, amelyek meghatározzák a tervezett beruházási prioritásokat és a programonkénti pénzügyi felosztásokat. Az ehhez kapcsolódó operatív programokat Magyarország 2022. július végéig terjesztette elő. A MEOSZ a kormány felkérésére részt vesz az európai uniós operatív programok szabályos, eredményes és hatékony végrehajtásának felügyelete és ellenőrzése érdekében felállított monitoring bizottságok munkájában.

A Partnerségi Megállapodás az uniós kohéziós alapokból származó beruházásokat megalapozó stratégiai dokumentum, amely lehetővé teszi az Európai Regionális Fejlesztési Alap, a Kohéziós Alap, az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+), az Igazságos Átmenet Alap és az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap (ETHAA) révén megvalósuló beruházásokat.

A 2021-2027-es programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 256/2021 (V.18.) Kormányrendelet rendelkezik a civil szervezetek

monitoring bizottságokba történő bevonásáról. A MEOSZ eleget téve az erre vonatkozó kormányzati felkérésnek az európai uniós operatív programok szabályos, eredményes és hatékony végrehajtásának felügyelete és ellenőrzése érdekében felállított monitoring bizottságok munkáját szavazati vagy tanácskozási joggal rendelkező tagok útján segíti elő. A MEOSZ delegált képviselői szakmai munkájukkal támogatják a bizottsági ülések eredményes megtartását, valamint észrevételekkel és javaslatokkal látják el az elkészült bizottsági dokumentumokat és anyagokat. 2022-ben a monitoring bizottságokban való képviselet a következőképpen alakult:

Terület-és Településfejlesztés Operatív Program Plusz Monitoring Bizottságban szavazati joggal rendelkező rendes tag;

Végrehajtás Operatív Program Plusz Monitoring Bizottságban szavazati joggal rendelkező rendes tag;

Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz Monitoring Bizottságba felkérték a MEOSZ-t szavazati joggal rendelkező tag delegálására;

Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz Monitoring Bizottságba felkérték a MEOSZ-t szavazati joggal rendelkező tag delegálására;

Belügyi Alapok Monitoring Bizottságban tanácskozási joggal rendelkező tag.

VÉLEMÉNYEZTÜK AZ EFOP PLUSZ KIÍRÁS TERVEZETÉT

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz) a szociális felzárkózás támogatását tűzte ki célul Magyarországon. Prioritásai közül azokat véleményeztük, amelyek jelentős kihatással lehetnek a mozgáskorlátozott emberek életére. Így a XXI. századi köznevelés, a szociális fejlesztések, a rászoruló személyek támogatása, a család- és ifjúságügyi fejlesztések és a felzárkózó települések prioritásokkal kapcsolatban fogalmaztuk meg álláspontunkat. Továbbá, az úgynevezett feljogosító feltételekkel foglalkoztunk részletesen. Azért kiemelkedően fontos, hogy az EFOP Plusz a fogyatékossgal élő, mozgáskorlátozott emberek jogaira és szükségleteire tekintettel fogalmazza meg a célkitűzéseket, mert nagy részben ez az operatív program fogja meghatározni az elkövetkező időszak fejlesztéseinek jelentős részét. Az EFOP Plusz program sok változtatás után 2022. év végén vált véglegessé.

Az EFOP Plusz négy szakterület – a köznevelés, társadalmi felzárkózás, szociális és gyermekvédelmi, valamint család- és ifjúságpolitika – fejlesztéseit foglalja magában. A program így az Európai Unió által, a 2021-2027 közötti időszakra meghatározott szakpolitikai célkitűzések közül a szociálisabb és befogadóbb Európa megteremtéséhez kíván hozzájárulni a szociális jogok európai pillérében foglaltak figyelembevételével. Véleményünket (mellékletek 157. oldal) az alábbiakban összegeztük.

1. A XXI. századi köznevelés prioritás

a) A köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztésének elmaradása

Sérelmeztük, hogy a köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése nem szerepel a programban, holott a korábbi 2021. szeptemberi EFOP Plusz tervezet vonatkozó része még a nevelési-oktatási intézmények összehangolt komplex fejlesztéséről, akadálymentesítéséről, infrastrukturabővítéséről, és modernizálásának szükségességéről értekezett. A prioritási tengelyen **felsorolt intézkedések nem elégségesek arra, hogy biztosítsák az egyenlőséget, a befogadást és a megkülönböztetésmentességet az oktatásban.** A köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése nélkül az ellátások, a programok és szolgáltatások nem lesznek valamennyi érintett számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek, az intézkedések nem biztosítják kellő mértékben a sajátos nevelési igényű, fogyatékossgal élő gyermekek, tanulók alapvető oktatáshoz való jogának a mindenkit megillető, egyenlő mértékű gyakorlását. **Kértük, hogy az EFOP Plusz támogassa a köznevelési intézmények akadálymentesítését, infrastrukturális fejlesztését.**

b) A pedagógiai szakszolgálati intézmények fejlesztésének elmaradása

A XXI. századi köznevelés beavatkozási irányai közül a 2021. szeptemberi EFOP Plusz tervezethez képest kikerült a **pedagógiai szakszolgálati intézmények, az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények és egyes speciális tevékenységet ellátó intézmények fejlesztése, a hozzáférést elősegítő működésük támogatása.** Álláspontunk szerint a pedagógiai szakszolgálati intézmények fejlesztése mind infrastrukturális szempontból, mind szakember-ellátottság szempontjából elengedhetetlen, hiszen alapelv, hogy az ellátásra szorulóak a lakóhelyükhöz legközelebb férjenek hozzá a szolgáltatásokhoz. Kiemelten fontos az intézmények által nyújtott szolgáltatások minőségének javítása, a megfelelő szintű, valamint elérhető közelségű

rendelkezésre állása a köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése érdekében. A pedagógiai szakszolgálati intézmények fejlesztésén túl az utaztatási szolgáltatások fejlesztése is a beavatkozás részét kell, hogy képezze a 2021-27-es programozási időszakban. **Kértük, hogy az EFOP Plusz támogassa a pedagógiai szakszolgálat intézményeinek infrastrukturális fejlesztését, a szakemberek képzését, valamint az utaztatási szolgáltatások fejlesztését.**

2. Szociális fejlesztések prioritás

Az EFOP Plusz szociális fejlesztésekre vonatkozó egyik célkitűzése olyan fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű személyek - köztük főként a hosszú ideje inaktív, illetve fogyatékos pályakezdő fiatalok - foglalkoztatási szintjének növelése, akik munkaerőpiaci integrációja csak hosszabb folyamat révén tud megvalósulni. Az EFOP Plusz ezt foglalkozási rehabilitációs szolgáltatásokkal kívánja elérni. Erre irányuló egységes követelményrendszeren alapuló képzés hiányában jelenleg nem létezik az ország egész területén egyenlő eséllyel hozzáférhető, bármely fogyatékosági csoport igényeinek megfelelő foglalkozási rehabilitációs szolgáltatás. Éppen ezért az EFOP Plusz révén végbemenő foglalkozási rehabilitációs szolgáltatás fejlesztéseknek, a mentorok, segítők képzésének úgy kell megvalósulniuk, hogy azok révén az ország teljes területén elérhetőek legyenek a bármely fogyatékosági csoportba tartozó munkavállalók és munkáltatóik igényeire reagáló foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások.

A pályakezdő fogyatékos, illetve sajátos nevelési igényű fiatalok esetében az EFOP Plusz kizárólag akkreditált munkáltatóknál segíti elő az elhelyezkedésüket. Ez álláspontunk szerint indokolatlan korlátozást jelent, hiszen a vonatkozó szabályozás (2011. évi CXCI. törvény) alapján a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatók is támogatásban részesülhetnek, amennyiben 23. életévüket be nem töltött fogyatékos, illetve sajátos nevelési igényű személyeket foglalkoztatnak. Ráadásul az említett törvény alapján

a munkáltatók a rehabilitációs mentorok foglalkoztatása esetén is támogatást élveznek, ha őket a törvény szerinti feltételekkel, legalább napi 4 órában alkalmazzák. Nyílt munkaerőpiaci munkáltatónál is támogatható lehetne tehát fogyatékos, illetve sajátos nevelési igényű pályakezdő fiatalok munkába állása, munkatapasztalat szerzése.

Az EFOP Plusz a 16 és 65 év közötti fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű álláskeresők, pályakezdő fogyatékos és sajátos nevelési igényű álláskereső fiatalok foglalkoztatását tehát a fentebb már említett foglalkozási rehabilitációs szolgáltatásokkal, képzésekkel, kompetenciafejlesztéssel, foglalkoztatásra felkészítéssel kívánja támogatni. A súlyosan fogyatékos álláskeresők esetében azonban álláspontunk szerint mindez nem elegendő. A fenti cél eredményesebb eléréséhez **elengedhetetlen, hogy a program legalább a súlyosan fogyatékos munkavállalók foglalkoztatását vállaló munkáltatók számára – mintegy pozitív ösztönzéseként – valamilyen módon (ennek részleteit a program során szükséges kidolgozni) biztosítsa a munkába állítással, foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő alábbi költségeket.** A súlyosan fogyatékos munkavállalók esetében álláspontunk szerint csak ilyen beavatkozásokkal érhető el esélyegyenlőségük elősegítése, hátrányaik csökkentése, hiszen ők azok, akik – állapotuknál fogva – fokozottan ki vannak téve a hátrányos megkülönböztetés veszélyének.

A szociális fejlesztések prioritás további célkitűzése a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés fokozása, ideértve a személyközpontú ellátáshoz való hozzáférés elősegítését is.

Ennek keretében a program tervezi – egyebek mellett – a szociális alapszolgáltatások hosszított, és hétvégi nyitvatartásának ösztönzését, személyi asszisztencia nyújtását. Ennek kapcsán hangsúlyozottan hívjuk fel a figyelmet arra, hogy főképp **a súlyos mozgáskorlátozott emberek önálló életvitelének biztosításához nem elegendő annak ösztönzése, hogy az alapszolgáltatások csupán hosszított idő-**

ben, esetenként hétvégén legyenek hozzáférhetőek. Számukra ugyanis - állapotukból adódóan - elengedhetetlen a 24 órában, folyamatosan, az ország egész területén hozzáférhető támogató szolgáltatás, illetve személyi asszisztencia biztosítása.

3. Rászoruló személyek támogatása prioritás

A leginkább támogatásra szorulóknak kapcsán felhívjuk a figyelmet azokra az alacsony jövedelemmel rendelkező, szociálisan rászoruló fogyatékos személyekre, akik egészségkárosodásuk miatt nem tudnak munkát vállalni. A prioritásnál meghatározott célcsoportban csupán a megváltozott munkaképességűek szerepelnek, a fogyatékossgal élő emberek onnan valamely okból kimaradtak.

Javasoltuk ezért a prioritásnál rögzített célcsoportban a szociálisan rászorultnak minősülő fogyatékos személyeket is szerepeltetni, a támogatásokat számukra is biztosítani.

4. Család- és ifjúságügyi fejlesztések prioritás

Hiányoltuk **a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő családok, anyák fokozott elszigetelődése megakadályozásának és társadalmi részvételének célként való megfogalmazását,** és erre intézkedések kidolgozását.

A 0-7 éves fogyatékos gyermeket nevelő nők munkaerőpiaci esélyei, ideértve a munkaerőpiacra való visszatérést is, köztudottan lényegesen rosszabbak, mint azoké az anyáké, akik nem fogyatékos gyermekről, illetve gyermekekről gondoskodnak. A fogyatékos gyermeket nevelő anyáknak ezért fokozottan szükségük van arra, hogy gyermekük kis- és koragyermekkorai ellátása lakóhelyükhöz, illetve munkahelyükhöz közeli óvodában, bölcsődében történjen. Különösen létfontosságú ez a fogyatékossgal élő gyermekükről egyedül gondoskodó nők esetében.

A 7 év alatti gyermekek esetében a nevelés és gondozás az egész későbbi életutat meghatározó jelen-

tősséggel bír, ezért a gyermekekkel ebben a korban foglalkozó szakemberek képzésére és továbbképzésére jelentős hangsúlyt fektet az operatív program. Sajnálatos módon azonban a továbbiakban nem esik szó az e korosztállyal foglalkozó szakemberek fogyatékoság-specifikus képzéséről, a képzés pénzügyi és személyi feltételeinek megteremtéséről. Amikor a kora gyermekkori neveléshez, gondozáshoz szükséges szakemberállományról beszélünk, **nem hagyhatjuk figyelmen kívül a gyógypedagógusok megfelelő képzését és továbbképzését sem, valamint a szakemberhiány orvoslása és megelőzése érdekében a megfelelő illetmény biztosítását.**

Az idősődéssel kapcsolatos egyedi célkitűzés tartalmának kifejtéséből hiányoltuk a fogyatékoság szempontjának figyelembevételét. A program tartalmának meghatározásakor álláspontunk szerint **figyelembe kell venni, hogy az időskorú lakosság jelentős része életkorával összefüggő betegségekből kifolyólag fogyatékossgal és/vagy mozgáskorlátozottsággal él.**

5. Felzárkózó települések prioritás

A prioritás tartalmának meghatározásánál általánosságban hiányoltuk a fogyatékosági szempontok megfogalmazását. A program célként határozza meg ugyan a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek társadalmi integrációjának előmozdítását, azonban nem azonosítja a fogyatékossgot, mint ilyen faktort. Elmulasztja ezt akkor is, amikor a többszörös hátránnyal élőket azonosítja: a fogyatékossg, mint sérülékeny csoporthoz való tartozás növelheti, sőt akár megsokszorozhatja a hátrányos megkülönböztetésnek való kitettséget, kirekesztettséget és a depriváció veszélyét.

Hiányzik a programból az akadálymentes lakhatás problémaköre is. Általánosságban elmondható, hogy ma Magyarországon a lakásállomány töredéke akadálymentes. Sajnos igaz ez az amúgy sem jelentős számú bérlakásokra is. Sérelmeztük, hogy az operatív program a lakhatással összefüggésben nem fogalmaz meg célokat és nem rendel eszközöket, noha a megfizethető bérlakások, a lakások akadálymentesítéséhez való állami segítségnyújtás elkerülhetetlenül szükséges lenne, különösen a hátrányos helyzetű települések fogyatékossgal élő lakossága esetében.

FELJOGOSÍTÓ FELTÉTELEK

1. Alapjogi Charta, valamint a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény hatékony alkalmazása és végrehajtása

A MEOSZ álláspontja szerint kulcsfontosságú, hogy a programok előkészítése és végrehajtása során figyelemmel legyenek a fogyatékossgal élő személyek számára biztosítandó hozzáférhetőség alapelveire. Így különösen az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága kapcsán **javasoltuk, hogy tegyék kötelezővé az alábbi két szabványt az építési beruházások során:** MSZ EN 17210:2021 „Az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága. Funkcionális követelmények” valamint

a 2011-ben bevezetett, 2021. 06. 01-én megújított ISO 21542 sz. „Building construction – Accessibility and usability of the built environment”. Ezen kívül **az egészségügyi és oktatás intézményeket érintő beruházások során kiemelten kell kezelni és monitorozni a létrejövő szolgáltatások akadálymentességét, már a tervezéstől kezdve.**

2. „Az Alapjogi Charta uniós finanszírozásban való alkalmazásának biztosítása” című képzés

A képzés egyik fő céljává kell tenni, hogy az irányító hatóságok munkatársai mind a kiírás, mind az ellenőrzés során nagyobb figyelmet fordítsanak a ho-

horizontális elvek érvényesülésére. **Javasoltuk, hogy a képzés ne online formában, hanem személyes részvétellel történjen.** A tananyag kidolgozásában a MEOSZ együttműködést ajánlott, különös tekintettel a horizontális elvek megvalósulására az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága kapcsán.

3. Az új alapjogi felelősi rendszer bevezetéséről

Üdvözlendőnek tartjuk, hogy a program bevezeti az alapjogi felelős alkalmazását az Irányító Hatóságoknál, azonban a rájuk vonatkozó részletszabályok szintjén több javaslatot tettünk, így például **javasoltuk, hogy legyen nyilvános** a hozzájuk beérkezett

panaszok kivizsgálásáról és azok eredményéről **vezetett nyilvántartás.**

4. Végezetül megjegyeztük, hogy a CPR rendelet (az EU „Közös rendelkezésekről szóló” rendelete) horizontális feljogosító feltételeket tartalmazó III. melléklete alapján a programok kidolgozása, végrehajtása során a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény által rögzített hozzáférhetőségi, akadálymentességi követelményeknek is érvényesülniük kell. **Ugyanakkor nem látható, illetve nem nyomon követhető, hogy az EFOP Plusz által az egyes területekre meghatározott fejlesztések során e követelmények a valóságban majd milyen módon jutnak érvényre.**

ÉSZREVÉTELEZTÜK A FÜGGETLEN MECHANIZMUSRA VONATKOZÓ TÖRVÉNYJAVASLATOT

A MEOSZ 2022 novemberében nyújtotta be a független mechanizmusra vonatkozó törvényjavaslathoz fűzött észrevételeit a kormánynak. Fontosnak tartjuk a fogyatékossgal élő személyek jogairól rendelkező ENSZ Egyezmény (CRPD) végrehajtását elősegítő, ellenőrző független mechanizmus újraszabályozását, illetve, hogy a törvényjavaslat alapján ezt a feladatot a fogyatékossgal élő emberek és szervezeteik bevonásával az alapvető jogok biztosa láthatja el. Elfogadhatatlannak tartjuk ugyanakkor, hogy a független mechanizmussal összefüggésben semmilyen egyeztetés nem történt a fogyatékos emberek érdekvéleli szervezeteivel. Álláspontunk szerint a törvényjavaslat alapján nem garantálható a fogyatékos emberek, illetve szervezeteik kellő súlyú részvétele a független mechanizmus működésében. A törvényt – javaslataink figyelmen kívül hagyásával – azóta elfogadták.

A törvényjavaslat – egyebek mellett – a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény alapján az egyezmény végrehajtására, a teljesítés monitorozására létrehozandó független mechanizmus szabályait rögzíti. A javaslat alapján a CRPD hazai végrehajtását elősegítő, ellenőrző független mechanizmussal kapcsolatos feladatokat az alapvető jogok biztosa látja el, akinek munkáját a területen kiemelkedő tudással rendelkező szaktekinélyekből, illetve fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek delegáltjaiból álló tanácsadó testület segíti.

A szabályozásra vonatkozóan megküldtük észrevételeinket dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettesnek, Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszternek, Pintér Sándor belügyminiszternek (mellékletek 164. oldal) és Fülöp Attila gondoskodáspolitikáért felelős államtitkárnak.

Jeleztük, elfogadhatatlannak tartjuk, hogy a független mechanizmussal összefüggésben – noha azt a CRPD kifejezetten előírja – **semmilyen egyeztetés nem történt a fogyatékos emberek érdekvéleli szervezeteivel**, holott a létrejövő intézmény mű-

ködésében ők maguk is szerepet kapnak, ráadásul e szervezetek már hónapokkal előbb elkészítették és benyújtották a Belügyminisztérium részére közös javaslatukat a szabályozásra vonatkozóan. Az Országos Fogyatékosügyi Tanács augusztusi ülésének résztvevői egyébként ígéretet kaptak a tanács elnökétől arra, hogy a független mechanizmusra vonatkozó szabályozás tervezetét megküldik számukra, ez azonban a parlamenti benyújtást megelőzően elmaradt, a szervezetek a már nyilvánosságra hozott tervezetet ismerhették csak meg.

Észrevételeink sorában jeleztük: a törvényjavaslat alapján ugyan a független mechanizmus feladatainak ellátásáért a biztos hivatalán belül elkülönült szervezeti egység lesz felelős, azonban az akár úgy is működhet, hogy abban egyetlen fogyatékos személy sem vesz részt. A törvény alapján ugyanis nem elvárás, hogy annak vezetője, vagy akár a munkatársai között legyen fogyatékossgal élő személy. Ezt a megoldást aggályosnak tartjuk.

A tanácsadó testületre vonatkozó rendelkezéseket pedig az alábbiak miatt tartottuk felülvizsgálandónak:

- a testületben a szaktekintélyek akár többségben is lehetnek a fogyatékos szervezetek által delegált személyekhez képest, hiszen a résztvevők arányát a törvény nem szabályozza,
- hiányzik annak szabályozása, hogy a testületbe mely érdekképviselői, vagy egyéb szervezet, milyen módon delegálhat tagokat,
- a szabályozás nem szól részletesebben arról, milyen módon „segíti“ ez a testület a CRPD végrehajtásának ellenőrzésére vonatkozó feladatok ellátását, azaz milyen módon és mértékben vonja be a testületet az alapvető jogok biztosa e feladatok ellátásába,
- a tanácsadó testület hatásköre nem nagyon kiterjedt, hiszen például monitoringban nem vehet részt, ennek lefolytatására vonatkozó javaslatot nem tehet, visszássággal kapcsolatos vizsgálatot nem kezdeményezhet, illetve abban nem vehet részt, stb.

Mindezen hiányosságok miatt arra az álláspontra jutottunk, hogy a törvényjavaslat, illetve az azóta hatályba lépett törvény alapján jelenleg nem garantálható a fogyatékos emberek, valamint szervezetükik kellő súlyú részvétele a független mechanizmus működésében, hiszen arra leginkább a tanácsadó testület útján volna lehetőségük.

Kifogásoltuk továbbá, hogy nem felel meg a Párizsi alapelveknek az a megoldás, mely szerint a testület létrehozására, működésére vonatkozó további szabályokat az alapvető jogok biztosa normatív utasításban határozza meg. Az intézmény feladatát, hatáskörét, összetételét ugyanis az említett Párizsi alapelvek alapján törvényben kellene rögzíteni.

Sérelmeztük, hogy a javaslat nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a hivatal független mechanizmussal kapcsolatos feladatellátásával összefüggő költségeit az állam a költségvetési törvényben biztosítja, holott még a tanácsadó testület működésének költségeit is a biztosnak kell a hivatal költségvetéséből biztosítani. A Párizsi alapelvek alapján pedig a független mechanizmus feladatait ellátó intézménynek a megfelelő működése érdekében kielégítő finanszírozással kell rendelkeznie.

Észrevételeztük végül a feladatellátás nyilvánosságát érintő rendelkezéseket is. A független mechanizmus feladatainak teljesítéséről szóló éves jelentést a biztos hivatalának honlapján ugyan közzé kell tenni, azonban a nyilvánosság követelményei egyébként tekintetben nem valósulnak meg kellőképpen: a tanácsadó testület ülései nem nyilvánosak, **a testület által meghozott állásfoglalásoknak csupán az összefoglalóját kell közzé tenni, és az intézmény egyéb tevékenysége sem szolgálja a közvélemény megszólítását, tájékoztatását.**

MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT KITÜNTETÉST KAPOTT BALOGH ZOLTÁN, A MEOSZ FB ELNÖKE

Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetést kapott – nemzeti ünnepünk március 15-e alkalmából – Balogh Zoltán címzetes főiskolai docens, a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége Felügyelő Bizottságának elnöke, a Védett Szervezetek Országos Szövetségének örökös elnöke, a Start Kft. vezérigazgatója. Az állami kitüntetést Orbán Viktor miniszterelnök előterjesztésére Áder János köztársasági elnök adományozta. Az állami kitüntetést Dr. Latorcai Csaba közigazgatási államtitkár adta át 2022. március 11-én a Pesti Vigadóban.

Balogh Zoltán hosszú évtizedek óta végez elkötelezett munkát a megváltozott munkaképességű emberek életének jobbítása érdekében. Magasan képzett szakember, aki nemcsak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági életének meghatározó és irányító szereplője, hanem országos szinten is kimagasló érdemei vannak a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatási rehabilitációja terén. A megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztató szervezetek által Magyarországon elsőként létrehozott szövetség, a Védett Szervezetek Országos Szövetsége egyik alapítója, később vezetője, majd örökös elnöke. Érdekérvényesítő munkája révén meghatározó előrelépés történt a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásában.

Immár 25 éve egyik meghatározó alakja a mozgáskorlátozott emberek mozgalmának is, 1997 óta tölti be a MEOSZ Felügyelő Bizottságának elnöki tisztségét, segítve és garantálva a Szövetség szabályszerű működését.

Balogh Zoltán Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében magas színvonalú, példaértékű foglalkoztatási tevékenységet dolgozott ki és valósított meg, mely meghatározó és iskolateremtő volt más munkavállalók életében egyaránt. Az 1987-ben fordult hozzá a Mozgáskorlátozottak Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egyesülete, tudna-e segíteni abban, hogy a megváltozott munkaképességű embereknek rövidebb-hosszabb ideig munkája legyen. 1988. január 1-jén vezetésével már meg is kezdte működését a Start

Kft. mely az országban a 8. megváltozott munkaképességű embereket foglalkoztató munkahely volt. Vezérigazgatói működése alatt a vállalat hosszú éveken át megyei szinten a legtöbb embert foglalkoztatta úgy, hogy közben tevékenységi köre is folyamatosan bővült. Szakképző és szakmunkásképző iskolát alapítottak, hozzá kollégiumot építettek. Módszerint dolgozott ki a képzésre. Később irányításával bekapcsolódtak felsőfokú szociális munkás képzésbe, a vállalat és az egyesület a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karának egyik terepintézményeként működik. Egyéb más tevékenység mellett az országban egyedülálló módon a nyíregyházi megyei oktató kórházzal kooperációban működtetik az Egészségügyi Centrumukat. Ezen túlmenően számos munkalehetőség megteremtésében is közreműködött.

Dr. Latorcai Csaba közigazgatási államtitkár átadja a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést Balogh Zoltánnak

Balogh Zoltán több mint két évtizede alelnöke a Magyar Fejlesztési Alapítványnak.

A foglalkoztatás fejlesztése területén végzett több évtizedes kiemelkedő tevékenységével nagymértékben hozzájárult a megváltozott munkaképességű emberek esélyegyenlőségének javulásához a munkaerőpiacon.

Balogh Zoltán oktatóként is jelentős mértékben hozzájárult a foglalkoztatási rehabilitáció fejlődéséhez. Címzetes főiskolai docensként évtizedek óta részt vesz a rehabilitációs szakemberek felsőfokú képzésében a Debreceni Egyetem egészségügyi karaként

működő Nyíregyházi Egészségügyi Főiskolán. 2015. március 1-je óta a Kentucky államban lévő Louisvillei Egyetem meghívott instruktora.

Munkássága elismeréseként többek között 1992-ben Pro Caritate díjat, 2009-ben Munkaügyért díjat, 2011-ben a MEOSZ Ember az emberért díj arany fokozatát, 2012-ben Magyar Gazdaságért díjat vehette át. 2021-ben a MEOSZ megalakulásának 40 éves évfordulója alkalmából dr. Chikán Csaba díjban részesült.

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége gratulál Balogh Zoltán állami kitüntetéséhez!

SAKMAI TALÁLKOZÓ AZ EBESZ ÉS AZ ENEMO VÁLASZTÁSI MEGFIGYELŐIVEL

Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a mozgáskorlátozott emberek élhessenek választójogukkal, ezért a MEOSZ munkatársai 2022. március 23-án találkozókön vettek részt a 2022. április 3-i országgyűlési választásokat és az ezzel egyidejűleg tartott népszavazást megfigyelő EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR) és a Választásfigyelő Szervezetek Európai Hálózata Együttműködési Szervezete (ENEMO) választási megfigyelő misszióinak képviselőivel.

Az EBESZ és az ENEMO missziói elsősorban azt vizsgálták, hogy a választások megfelelnek-e a magyar jogszabályoknak és a nemzetközi demokratikus választási normáknak. Tevékenységük szerves részét képezték az illetékes hatóságokkal, állami szervekkel, a politikai pártokkal és jelöltekkel való megbeszéléseken kívül a civil társadalom képviselőivel való találkozók is. Az általánosabb kérdéseken kívül arról is képet szerettek volna kapni, hogy a fogyatékossgal élő emberek választójoga hogyan érvényesül jogszabályi és gyakorlati szinten, ezért a fogyatékossgal élő emberek érdekvédelmi szervezeteinek ezzel kapcsolatos álláspontját is meg akarták ismerni.

A MEOSZ munkatársai az ENEMO képviselőjével Elene Nizharadze misszióvezető-helyettesével 2022. március 23-án, az EBESZ képviselőivel, Peter

Palmer politikai elemzővel és Desislava Hristova választási elemzővel 2022. március 31-én találkoztak. Ez utóbbi megbeszélésen a MEOSZ munkatársain kívül a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ) valamint a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) delegáltjai is részt vettek.

A missziók képviselői tájékozottak voltak a fogyatékossgal élő emberekre vonatkozó magyar választási eljárási szabályokat illetően. Kérdéseket tettek fel a fogyatékos emberek választójogának gyakorlásával, érvényesülésével kapcsolatban, illetve meghallgatták azokat a témaköröket, amelyeket a mozgáskorlátozott emberek választójoga kapcsán a MEOSZ munkatársai kiemelten fontosnak tartottak elmondani.

A TALÁLKOZÓKON AZ ALÁBBI FŐBB TÉMAKÖRÖKET ÉRINTETTÉK A RÉSZTVEVŐK:

- A gondnoksághoz kapcsolódóan a választójogból való kizárás lehetősége, ennek visszasságai (szabályozás, gyakorlat, statisztika, példák).
- A szavazóhelyiségek akadálymentességének kérdése (mekkora az akadálymentes szavazóhelyiségek aránya, mi ennek az oka; a választási értesítő időnként rosszul tartalmazza, hogy a szavazóhelyiség akadálymentes-e; ha átkéri magát a választó akadálymentes szavazóhelyiségbe, adott esetben sokkal messzebb van, nehezebb oda eljutni; a szavazóhelyiség berendezésének kérdései).
- A mozgóurnás szavazás problémái (szavazás titkossága sérülhet; az intézményben élőknel fokozottan fennáll a választó befolyásolásának lehetősége; előfordul, hogy nem ér ki a szavazatszámoló bizottság az urnával, így meghíúsul a szavazás).
- A segítő igénybevételének problémái (a szavazás titkossága sérülhet).
- Az észszerű alkalmazkodás hiánya (az egyéni igényekhez nem alkalmazkodnak a szavazóhelyiségben).
- A könnyen érthető tájékoztató igénylése kapcsán felmerülő problémák (előre szükséges igényelni, ezt sokan nem teszik meg).
- A látássérültek részére Braille sablon igénylése a szavazáshoz (előre szükséges igényelni, ezért kevésbé hatékony).
- A fogyatékos emberek választásokkal kapcsolatos információkhoz való hozzáférése, és tájékoztatása.
- A fogyatékoságügy megjelenése a pártok választási programjában.

A választásokat követően mindkét szervezet a választási folyamatot értékelő, ajánlásokat tartalmazó jelentést tett közzé, amelyben megjeuetek a mozgáskorlátozott emberek választójogának gyakorlása szempontjából kiemelkedően fontosnak tartott szempontok is.

EGYEZSÉGGEL ZÁRULT A PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLATTAL ÉS A TANKERÜLETTEL SZEMBEN INDÍTOTT ELJÁRÁS

A kerekesszékes édesanya sem a pedagógiai szakszolgálat épületébe, sem annak második emeleti irodájába nem tudott bejutni akadálymentesen, amikor gyermekét kísérte vizsgálatra. Képviseletében eljárást kezdeményeztünk, mert a pedagógiai szakszolgálat és a fenntartó tankerület nem biztosította számára az egyenlő esélyű hozzáférést, ezzel megsértette az egyenlő bánásmód követelményét. Az eljárás egyezséggel zárult.

A kerekesszékes édesanya férjével kísérte el gyermekét az egyik vidéki pedagógiai szakszolgálat vizsgálatra. A pedagógiai szakszolgálat irodái egy művelődési ház épületének második emeleten kaptak helyet. Az épületbe kizárólag lépcsőn lehet bejutni. Az édesanya lifttel szeretett volna felmenni a második emeletre, azonban a recepciós megta-

gadta a kérése teljesítését. Arra hivatkozott, hogy a lift balesetveszélyes, ezért azt csak a művelődési ház igazgatójának engedélyével kapcsolhatja be. Mivel az igazgató nem volt az épületben, és telefonon sem lehetett elérni, az édesanyát férje cipelte fel a második emeletre. A helyzetet ügyfelünk rendkívül megalázónak érezte, különös tekintettel

arra, hogy a gyermekének végig kellett néznie, ahogy felcipelik a lépcsőn két emelet magasságba. Miután a recepció az ottlétük alatt nem érte el az igazgatót, ügyfelünk lefelé sem tudta igénybe venni a liftet, a férje a második emeletről a lépcsőn „döcögötte le” a kerekesszékekkel együtt.

A MEOSZ következetesen küzd azért, hogy a mozgáskorlátozott emberek önálló, önrendelkező életet élhessenek, ezért az Alapvető Jogok Biztos Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatóságához (ombudsman) fordultunk, és kértük, hogy közigazgatási eljárás keretében vizsgálja ki az ügyet. Álláspontunk szerint a pedagógiai szakszolgálat, illetve a fenntartó tankerület a MEOSZ által képviselt édesanya fogyatékoságára tekintettel köteles lett volna biztosítani az általa nyújtott közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Ehhez biztosítaniuk kellett volna az épületbe való akadálymentes bejutást és a pedagógiai szakszolgálat második emeleti irodájának akadálymentes megközelítését. Azzal, hogy ezeket elmulasztották megtenni, megsértették az egyenlő bánásmód követelményét és közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósítottak meg, hiszen ügyfelünk számára a pedagógiai szakszolgálat által nyújtott közszolgáltatás nem volt egyenlő eséllyel hozzáférhető.

Nem teljesíti ugyanis az akadálymentesség és az egyenlő esélyű hozzáférés követelményét a lift pusztá megléte, a használat elvi lehetősége. Szükséges az is, hogy konkrét személy részére konkrét helyzetben biztosított legyen az akadálymentes használat. Amennyiben a felsőbb emeletek akadálymentes megközelítése lifttel lehetséges, a liftnek a fogyatékosággal élő emberek számára nyitvatartási időben rendelkezésre kell állnia és önállóan használhatónak kell lennie.

Arra kértük a hatóságot, állapítsa meg, hogy a pedagógiai szakszolgálat és a tankerület a kérelmezővel szemben fogyatékoságával összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetés formájában megsértette az egyenlő bánásmód

követelményét, mert nem biztosította számára a szakszolgálat által nyújtott közszolgáltatásához való egyenlő esélyű hozzáférést.

A szakszolgálat és a tankerület az eljárás során együttműködők voltak, így az ügy a hatóság által jóváhagyott egyezséggel zárult. A szakszolgálat már az eljárás során kialakított az épület földszintjén egy vizsgálóhelyiséget. Az egyezségben a szakszolgálat és a tankerület vállalták, hogy a települési önkormányzattal együttműködnek az épület akadálymentesítésére kiírt közbeszerzési pályázat ügyében, illetve addig, ameddig az akadálymentesítés megvalósul, mozgáskorlátozott ügyfelek számára másik épületben biztosítanak akadálymentesen megközelíthető vizsgálóhelyiséget.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy ennek, illetve az ehhez hasonló jogi eljárásoknak mindig az a célja, hogy előrelépés történjen az egyenlő esélyű hozzáférés és a diszkriminációmentes bánásmód megteremtése terén. Ez sokszor nem a jogsértést elkövető szankcionálásával érhető el, számos esetben célravezetőbb egy mindenki számára elfogadható egyezség megkötése, mint amilyen ebben az ügyben is történt. Ügyfelünk célja az eljárással ugyanis az volt, hogy számára és más érintetteknek is a jövőben akadálymentesen megközelíthető legyen a pedagógiai szakszolgálat épülete, gyermeküket a nem mozgáskorlátozott szülőkhöz hasonlóan minden nehézség nélkül elkísérhessék a vizsgálatokra. Az ügyben született egyezség (mellékletek 167. oldal) ezt a lehetőséget teremti meg számukra.

EGYEZSÉG SZÜLETETT A V-BUSZ VESZPRÉMI KÖZLEKEDÉSI KFT. ELLEN INDÍTOTT ÚJABB DISZKRIMINÁCIÓS ÜGYBEN

A kerekesszékes Szilágyi Adrienn és kisfiát a V-Busz Veszprémi Közlekedési Kft. újból diszkriminálta, ezért a MEOSZ ismét az Alapvető Jogok Biztosa Egyenlő Bánásmód Főigazgatóságához fordult. A kérelem előterjesztésekor kifejezésre juttattuk az egyezségkötési szándékunkat is. Úgy gondoltuk, hogy az ismételt jogsértésre, illetve arra tekintettel, hogy a korábbi ügyben a Hatóság által alkalmazott szankciók hatástalanok maradtak, az egyezség hatékonyabban szolgálná mind a kérelmező, mind a többi fogyatékos-sággal élő ember érdekét, hátrányos megkülönböztetéstől mentes bánásmóddhoz való jogukat. Egyezségi ajánlatunk többek között tartalmazta a társaság által foglalkoztatott járművezetők és az ügyfélszolgálati munkatársak részére tájékoztató anyag közzétételét, továbbá részükre képzés tartását. A V-Busz Kft. elfogadta egyezségi ajánlatunkat.

Szilágyi Adrienn 2021 szeptemberében újból Szövetségünk segítségét kérte, miután ismét nem vehette igénybe a V-Busz egyik járatát. A MEOSZ képviselőiben az Alapvető Jogok Biztosa Egyenlő Bánásmóddért Felelős Főigazgatóságához (az Egyenlő Bánásmód Hatóság jogutódjához) fordult és kérte, hogy közigazgatási hatósági eljárás keretében vizsgálja ki a történeteket.

Kerekesszékes ügyfelünk 2021 szeptemberében kisfiával Budapestről utazott haza Veszprémbe egy

esti vonattal. A veszprémi vasútállomáson szeretett volna felszállni a buszra, azonban nem tudott, mert nagyon távol állt meg a busz a járdától. Odagurult az első ajtóhoz, és megkérte a járművezetőt, hogy a rámpa lehajtásával segítse a felszállását. A járművezető azt mondta, hogy nem tudja lehajtani a rámpát, mert az leszakadt. Kerekesszékes ügyfelünk ezért visszament a második ajtóhoz, hogy rámpa nélkül próbáljon meg felszállni, de nem sikerült. Ekkor megkérte a vezetőt, hogy segítsen felszállni, a járművezető azonban arra hivatkozva nem segí-

tett, hogy nem teheti, nem vállalhatja a felelősséget. Miután nem tudott felszállni a buszra, gyermekével az ölében elindult hazafelé. Szerencséjükre nem kellett a nagyjából három megállónyi távot kerékszékekkel megtenniük, mert az éppen arra járó rendőrök hazavitték őket.

A hatályos hazai és nemzetközi jogszabályok egyértelműen rendelkeznek arról, hogy a közlekedési szolgáltatásnak, mint közszolgáltatásnak egyenlő eséllyel hozzáférhetőnek kell lennie, a fogyatékoság tényére hivatkozva az autóbuszos közlekedés a fogyatékossgal élő személytől fogyatékossga miatt nem tagadható meg. Ügyfelünk esetében azonban a járművezető a rámpát nem hajtotta le arra hivatkozva, hogy az leszakadt, illetve a felszálláshoz történő egyéb segítségnyújtást is megtagadta, így ügyfelünk nem tudott felszállni a buszra. Határozott álláspontunk, hogy Szilágyi Adrienn a közlekedési társaság fogyatékossga miatt hátrányosan megkülönböztette, mert nem biztosította számára az egyenlő esélyű hozzáférést a közösségi közlekedéshez.

Már ügyfelünk korábbi ügyében is egyezségi ajánlatot tettünk, mert azt gondoltuk, hatékonyabban szolgálná az ő és a többi mozgáskorlátozott ember érdekét, ha - egyebek mellett - a V-Busz alkalmazottai képzés keretében ismerhetnék meg a fogyatékossgal élő embereket az utazás során megillető diszkriminációmentes bánásmód követelményét, illetve ha a V-Busz módosítaná üzletszabályzatát. A V-Busz akkor nem kívánt egyezséget kötni, így a hatóság megállapította a jogsértést, és elmarasztalta a V-Buszt.

Miután a Szilágyi Adrienn által indított első – a 2020 nyarán történtek miatt indult – ügyben kiszabott szankció láthatóan nem tartotta vissza a V-Buszt az újabb jogsértéstől, ebben az eljárásban is kifejezésre juttattuk az egyezségkötési szándékunkat, remélve, hogy a további jogsértéseknek így hatékonyabban vehetjük elejét. Egyezségi ajánlatunk többek között tartalmazta, hogy a társaság által foglalkoztatott járművezetők és az ügyfélszolgálati

munkatársak részére a MEOSZ készít egy tájékoztató anyagot és képzést tart részükre.

A V-Busz ebben az eljárásban elfogadta egyezségi ajánlatunkat, és a hatóság által jóváhagyott egyezségben (mellékletek 171. oldal) vállalta, hogy » elnézést kért az általa okozott sérelem és kellemtelenség miatt, » valamennyi autóbuszán áttekinti a lehajtható rámpák állapotát, a szükséges javításokat elvégzi, és a rámpákat a jövőben is rendszeresen, folyamatosan ellenőrzi és karbantartja,

- » a MEOSZ által a mozgáskorlátozott utasok egyenlő esélyű hozzáféréseiről és utazáshoz fűződő jogairól szóló tájékoztató anyagot közlése a járművezetők és ügyfélszolgálati munkatársak részére és felhívja figyelmüket az abban foglaltak betartására,
- » lehetőséget biztosít arra, hogy járművezetői és ügyfélszolgálati munkatársai részére a hatóság munkatársa előre egyeztetett időpontban online képzést tartson az egyenlő bánásmód követelményéről és a fogyatékossgal élő emberekkel szembeni diszkrimináció tilalmáról,
- » üzletszabályzatát kiegészíti a fogyatékossgal élő személy Fot. szerinti fogalmának meghatározásával, továbbá azzal, hogy a járművet kerekesszékekkel használó utas fel- és leszállásához szükséges rámpa működtetése a járművezető feladata,
- » a járművezetők belső forgalmi utasítását kiegészíti azzal, hogy a kerekesszékekkel közlekedő vagy egyébként csökkent mozgásképességű utas észlelése esetén a járművezető köteles fokozott gondossággal eljárni a fel- és leszállásnál; a jármű rámpájának használata esetén a járművezető köteles élőszóval vagy tárolt hang segítségével felhívni az utasok figyelmét annak működtetésére; továbbá azzal, hogy a járművezető kizárólag abban az esetben nem köteles a jármű rámpáját működtetni, amennyiben a mozgáskorlátozott személy jelzi, hogy a fel- és leszállása a rámpa nélkül is biztonságosan megoldható,
- » üzletszabályzata IX. fejezetének „intézkedések a panasz alapján” c. pontját kiegészíti azzal, hogy ha a kivizsgálás során megállapítást nyer, hogy a panasz jogos, így különösen az üzletszabályzat alapján a fogyatékos személyeket megillető segítséget az autóbusz vezető elmulasztja, vagy az egyenlő bánásmód követelményét nem tartja be, vele szemben a kollektív szerződés 26. pontjában (a munkaviszonyra vonatkozó kötelezettségek megszegése) foglalt hátrányos jogkövetkezmények valamelyike alkalmazandó.

DISZKRIMINÁCIÓ MIATT ELMARASZTALTA AZ OMBUDSMAN A V-BUSZ KFT-T

Szilágyi Adrienn és két éves kislánya 2020 nyarán a V-Busz Veszprémi Közlekedési Kft. egyik járatával szerettek volna utazni, azonban utazásukat meg sem kezdhették, mert a rendőrség igénybevételevel leszállították őket az autóbusról. A V-Busz mindezt azzal indokolta, hogy a kerekesszékes fiatal anyukának nem volt kísérője az utazáshoz és a gyermekét sem tudta rögzíteni. A busztársaság szerint a kísérőre, illetve a gyermek rögzítésére édesanyja mozgáskorlátozottsága miatt lett volna szükség. A MEOSZ a kerekesszékes édesanya képviseletében az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz fordult. (Időközben ez a hatóság megszűnt, jogutódja az alapvető jogok biztosa – az ombudsman – lett, 2021. január 1-től az ő hivatalának Egyenlő Bánásmódért Felelős Főigazgatósága foglalkozik a diszkriminációs ügyek vizsgálatával.)

Az ombudsman osztotta álláspontunkat, miszerint a V-Busz Kft. hátrányosan megkülönböztette mozgáskorlátozottsága miatt Szilágyi Adrienn, akit diszkriminatív feltételeket támasztva kisgyermekével együtt leszállított a járműről, ahelyett hogy az akadálymentes és biztonságos utazást biztosította volna számukra. Az ombudsman megállapította, hogy a MEOSZ által képviselt Szilágyi Adrienn nem magatehetetlen, kísérő nélkül is tud utazni, a gyermeknek pedig ő maga volt a kísérője. Szankcióként eltiltotta a V-Buszt a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsításától és elrendelte a hátrányos megkülönböztetést kimondó határozat 30 napra történő nyilvános közzétételét saját, illetve a V-Busz honlapján, továbbá 300 000 forint bírságot is kiszabott a közlekedési társaságra.

TÁJÉKOZTATÓ ANYAG A MOZGÁSKORLÁTOZOTT EMBEREK KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSBEN VALÓ EGYENLŐ ESÉLYŰ HOZZÁFÉRÉSÉNEK BIZTOSÍTÁSÁRA

A tájékoztató olyan praktikus magatartási és technikai tanácsok gyűjteménye a közösségi közlekedésben résztvevő járművezetők illetve az ügyfélszolgálaton dolgozók számára, amely hozzásegítheti a mozgáskorlátozott személyeket a közösségi közlekedés egyenlő esélyű, és egyenlő méltóságú igénybevételéhez. Célja, hogy bepillantást nyújtson abba, hogy a mozgáskorlátozott emberek milyen nehézségekkel küzdenek a mindennapokban a közösségi közlekedés használata során, továbbá, hogy ezekben a helyzetekben hogyan lehet gyors, udvarias, és praktikus segítséget nyújtani számukra.

JOGI HÁTTÉR

Minden embernek joga van arra, hogy egyenlő méltóságú személyként kezeljék. Ez a jogosultság kikényszeríthető. Mindenkinek tartózkodnia kell az egyenlő bánásmód követelményének megsértésétől, azaz az olyan magatartástól, amely bizonyos tulajdonságok alapján (pl. életkor, nem, vagy fogyatékoság) egyes személyek vagy személyek egyes csoportjaival szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést, megtorlást, zaklatást vagy jogellenes elkülönítést eredményez.

Az egyenlő bánásmód megsértése különösen gyakori lehet a közösségi közlekedésben, hiszen a fogyatékosággal élő emberek könnyen kiszolgáltatottá és megkülönböztetés alanyaivá válhatnak. A hazánkban hatályos jogi szabályozás azonban megköveteli, hogy a közösségi közlekedés területén is biztosított legyen az egyenlő bánásmód érvényesülése.

A közösségi közlekedés területén diszkriminációt eredményezhet többek között a fizikai vagy infokommunikációs akadálymentesítés hiánya, vagy a bár akadálymentes, de csak külső személy segítségével használható akadálymentesített tárgyak

használatánál a segítség megtagadása, vagy elmaradása (közvetlen, vagy közvetett hátrányos megkülönböztetés). Diszkriminatív lehet továbbá az olyan emberi méltóságot sértő magatartás (megjegyzés is), amely alkalmas arra, hogy más személlyel szemben megalázó, megszegényítő, megfélemlítő, vagy támadó környezetet alakítson ki (zaklatás), így például akár egy fogyatékosággal összefüggő megjegyzés tétele is.

Mire figyeljen a járművezető és az ügyfélszolgálati munkatárs a mozgáskorlátozott utasok utazásával kapcsolatban?

INDULÁS ELŐTT

- indulás előtt minden esetben ellenőrizze a rámpa működőképességét, amennyiben a rámpa meghibásodott, haladéktalanul intézkedjen és jelezze azt az illetékes személynek,
- ha a járművel olyan megállóhoz közeledik, ahol látja, hogy a szolgáltatást mozgáskorlátozott utas kívánja igénybe venni, a járművet irányítsa minél közelebb az útpadkához, úgy hogy a rámpa akadálymentesen lenyitható, és balesetmentesen használható legyen (pl. úthiba, hókupac, túl közeli tereptárgy, keresztező bicikli út stb.).

A RÁMPA HASZNÁLATA

- kerekesszékes utas esetében kérés nélkül nyissa le a rámpát
- ne bízsa a rámpa lenyitását a többi utasra
- ne próbálja meg az utast rámpa nélkül felségíteni, felrángatni a járműre
- a rámpát lassan és úgy nyissa le, hogy a por, sár ne csapódjon a mozgáskorlátozott ember arcába, ruhájára
- kérdezze meg, hogy kér-e segítséget, ha igen milyen módon tud segíteni

- amennyiben nem kér segítséget, hagyja, hogy az utas önállóan szálljon föl a buszra
- ne süssesse a felszállásnál az utast, mert balesetveszélyes lehet
- semmilyen körülmények között ne tegyen megjegyzéseket a tempójára, a képességeire
- kérdezze meg, hol száll le, hogy felkészüljön a rámpa következő alkalommal történő lenyitására, az autóbusz útpadkához kormányzására, így a segédeszközzel közlekedő utas is nagyobb biztonságban érezheti magát
- a jármű elhagyásakor biztosítsa a területet a segédeszközzel közlekedő mozgáskorlátozott ember számára, keresztező - gyalogos vagy bicikli - forgalom esetén fokozottan óvatosan járjon el
- kísérőt csak attól a személytől követeljen meg a szolgáltatás igénybevételének feltételéül, akinél azt az üzletszabályzat előírja: az önállóan a megállóban várakozó, oda láthatóan egyedül érkező, segédeszközzel közlekedő utas a szolgáltatást önállóan igénybe veheti, kísérő számára még abban az esetben sem szükséges, ha kiskorú gyermeket kísér, ez esetben ő maga lesz a gyermek kísérője az utazás során.

A BIZTONSÁG

- győződjön meg róla, hogy a segédeszközzel közlekedő utas biztonságosan elhelyezkedett a számára kijelölt helyen (fékek helyzete, rollátor, esetleg csomagok rögzítése stb.)
- amennyiben az utas igényli, segítse őt az elhelyezkedésnél, és a biztonsági öv becsatolásában
- ne követelje meg, és ne szabja az utazás feltételéül olyan rögzítés alkalmazását, amellyel a jármű nem rendelkezik (biztonsági öv, biztonsági pánt stb.).

A KOMMUNIKÁCIÓ

- még a felszállás előtt biztosítsa a mozgáskorlátozott személy számára, hogy akadálymentesen el tudjon jutni a járművön kijelölt helyre, ennek érdekében közölje a többi utassal, hogy a járművet mozgáskorlátozott utas fogja igénybe venni, ezért az utat és a számára kijelölt helyet tegyék szabaddá
- a segédeszközt használó mozgáskorlátozott utas szálljon fel először a járműre, hogy mozgását a járműben megkönnyítsék, és a felszállás folyamatát gyorsítsák
- ha bizonytalan, kérdezzen; az udvarias, a helyzettel összefüggő, nem toladó kérdés mindkét félnek sokkal hasznosabb, mint a kéréstlen és akadályozó segítségnyújtás
- a hangnem legyen udvarias, türelmes
- ne tegyen fel a mozgáskorlátozott személy állapota vonatkozó kérdéseket
- ha nézeteltérés támad a felek között, próbálják nyugodt hangon megbeszélni
- a diszpécser legyen tisztában az üzletszabályzat fogyatékos személyek utazására vonatkozó részével, kiemelten a kísérővel és a kísérő nélküli utazás feltételeivel, illetve, hogy mely segédeszközökkel, milyen módon használható biztonságosan a jármű
- amennyiben a felek között vita alakult ki, és a helyzet rendezéséhez azonnali segítséget kérnek, az üzletszabályzat vonatkozó részének konkrét, pontos ismertetése segíthet a feszültség feloldásában, a rendőrség bevonása csak végső esetben lehet alkalmas a probléma kezelésére.

FOGYATÉKOS EMBEREK SZERVEZETEINEK TANÁCSA

2022-ben a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége látta el a Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsa (FESZT) elnökségét, Kovács Ágnes a MEOSZ elnöke töltötte be a FESZT elnöki tisztségét. Szövetségünk megfigyelőként vett részt az Európai Fogyatékosügyi Fórum (EDF) vezetőségének munkájában, s folyamatos tájékoztatást nyújtott a FESZT elnökségének az EDF munkájával, tevékenységeivel kapcsolatban.

A MEOSZ képviselte a FESZT-et az EDF által szervezett online eseményeken, tájékoztatókon. Munkatársaink részt vettek az EDF rendezvényein és az azt megelőző előkészítő találkozókra, melyekről beszámoltak a FESZT elnökségének. Szövetségünk rendszeresen tájékoztatta a FESZT elnökségét az EDF által szervezett Fogyatékosügyi Platform találkozói és online webináriumairól, illetve beszámolt az ukrain háború fogyatékosokkal élő személyeket érintő hatásairól, valamint a tagszervezetek rendelkezésre bocsátotta az ukrán menekültek befogadásával kapcsolatos segédletet.

A FESZT tagszervezetinek képviseletében két 18 és 30 év közötti fogyatékos fiatal vett részt Magyarországról az EDF „LevelUp” készségfejlesztő programján, melyre 2022. október 28-29-én került sor az Európai Parlament brüsszeli ülésén. A programra – amit az Európai Ifjúsági Fórum szervezett az Európai Bizottság és az Európai Parlament támogatásával – 18–30 év közötti fogyatékos fiatalokat hívtak meg, akik az Európa Tanács valamely tagállamából származnak.

A MEOSZ részletesen beszámolt az EDF 2022. évi szakmai tervéről, tevékenységeiről, valamint az EDF különböző bizottságaiban és csoportjaiban a jelöltállítás feltételeiről és lehetőségeiről.

Az EDF több nyilatkozatot is kiadott olyan EU-s jogszabályokkal kapcsolatban, melyek nem garantálják

a fogyatékossgal élő személyek jogait. Nyilatkozatukban többször jelezték, hogy az új Európai Fogyatékossgügyi Stratégia ambiciózus célkitűzéseinek megvalósításához a jogalkotó nem biztosít megfelelő eszközöket és nem vonja be megfelelő módon az érintett fogyatékossgal élő személyeket, valamint a digitális szolgáltatásokról szóló törvénnyel (DSA) lehetőséget ad arra, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára ne legyenek hozzáférhetők bizonyos digitális tartalmak. A MEOSZ minden esetben támogatta az EDF érdekvédelmi kampányait, nyilatkozatait, melyekkel egyetértve megosztotta azokat magyar nyelven a saját kommunikációs csatornáin.

A FESZT is részt vett abban a 2022 augusztusától decemberig tartó Ascend című nemzetközi projektben, amit a Citi Foundation támogatott és az EDF koordinált. A projekt magyarországi tevékenységeit a MEOSZ munkatársai valósították meg. A projekt azzal a céllal jött létre, hogy az EDF tagszervezetei hangsúlyosabban vegyenek részt az uniós és nemzetközi politikákban és programokban, illetve, hogy a fogyatékossgal élő fiatalok aktívabban vállaljanak szerepet a szervezetek érdekvédelmi tevékenységeiben. A pályázat keretében a kelet-közép-európai régióban található civil szervezetek érdekvédelmi munkáját segítették.

A FESZT négy érdekvédelmi kiadvány fordítását vállalta, melyeket az EDF angol nyelven publikált. A lefordított dokumentumokat érdekvédelmi szakemberek számára szervezett tréningorozat keretében mutatták be a MEOSZ székházában. A tréning célja a dokumentumok bemutatása mellett a résztvevő szervezetek nemzetközi érdekérvényesítésének erősítése volt, valamint közös platformot, kapcsolatépítési lehetőséget biztosított a hazai érdekvédelem szereplői számára. Az interaktív csoportfoglalkozásokon a hazai érdekvédelem szakértői az ismeretek bővítésén túl tapasztalatot cseréltek, jó és rossz példákat osztottak meg a saját és a velük dolgozó fogyatékossgal élő személyek tapasztalatai alapján. Felmerült, hogy létre kellene hozni egy online

adatbázist, ahol a fogyatékossgal élő emberek leírhatják panaszukat, az őket ért diszkriminációt, ami felhasználható lenne az európai uniós, vagy ENSZ-bizottságoknak írt jelentésekhez. A projekt keretében három fókuszcsoportos vizsgálat valósult meg 2022 október végén és november elején 18 év feletti fogyatékossgal élő fiatalokkal. A csoportos interjúkon összesen 17 fő vett részt.

A kutatás rávilágított arra, hogy nagyon fontos a társadalom megfelelő tájékoztatása, mert kevés az információ a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatban a köz- és a felsőoktatásban. A kutatás résztvevői a figyelemfelhívó kampányoknak fontos szerepet tulajdonítanak a társadalom érzékenyítésében. Az interjúkn résztvevők elégedettek voltak a fogyatékossgügyi szervezetek érdekvédelmi munkájával kapcsolatban, azonban szerintük gyakrabban kellene ezeknek a szervezeteknek szerepet vállalniuk a diszkrimináció elleni küzdelemben, összefogni és közös cselekvésre buzdítani a fogyatékossgal élő embereket. Az oktatási diszkrimináció kapcsán a résztvevők leginkább az oktatók nem megfelelő hozzáállásáról számoltak be. A vizsgált csoportok között eltérések mutatkoztak a fogyatékossgügyi koordinátorok alkalmosságának és hozzáértésének megítélését illetően. Szintén eltérő véleményeket osztottak meg az egyházi iskolák hozzáállásával, alkalmazkodásával kapcsolatban. A kutatásban résztvevő fiatalok által megrajzolt fogalmi térkép eredményei alapján csúfolódás, iskolai pszichoterror volt az egyik leginkább részletezett fogalom. A fókuszcsoportos vizsgálat eredményei alapján a diszkrimináció markánsan jelen van az oktatás minden területén. A projekt 2022. november 30-án tartott zárókonferenciáját Kedves Éda a FESZT alelnöke nyitotta meg, majd a MEOSZ projektben résztvevő munkatársa prezentálta a projekt tevékenységeit, eredményeket. Dr. Oravecz Adrienn a projekt keretében végzett kutatás eredményeiről számolt be, majd a résztvevők négy szekcióban beszélgettek a Közép-európai Egyetemen megrendezett eseményen. A projekt eredményei és a szakmai anyagok elérhetők a feszt.eu oldalon.

ÖNRENDELKEZŐ ÉLET

Az eszközök nélkül szellemi börtönben élnék.

A MEOSZ Korlátok nélkül c. projektjének egyik résztvevője

Tapasztalataink szerint a szülők nagyon kevés információval rendelkeznek arról, hogy a nagykorúvá váló fogyatékossgal élő gyermekeik milyen új ellátásokra lesznek jogosultak, illetve milyen buktatói lehetnek annak, hogy törvényes képviseleti joguk megszűnik gyermekük felett. Nehéz helyzetben vannak azok a családok is, ahol a nagykorúságot elért gyermek mozgás- vagy érzékszervi fogyatékossga miatt nem képes nevének aláírására, különösen, ha emellett a hangzó beszédre is képtelen. Ő ugyanis érti miről van szó, a döntések meghozatala nem okoz gondot, de ügyeit nem tudja önállóan intézni. Az ép értelmű írás és/vagy beszédképtelen fogyatékossgal élő emberek ezért gyakran kerülnek gondnokság alá, noha a gondnokság alá helyezés törvényi feltételei nem állnak fenn. A MEOSZ következetesen küzd a gondnokság intézményének felülvizsgálataért. Fellépünk, hogy ép értelmű mozgáskorlátozott emberek pusztán mozgáskorlátozottságuk miatt ne állhassanak gondnokság alatt. Ehhez az kell, hogy a hangzó beszéd pótlását és az akadálymentes számítógép használatot elősegítő eszközök államilag támogatottak és minden érintett számára biztosítottak legyenek.

AZ OMBUDSMAN A MEOSZ SZAKMAI ÁLLÁSPONTJÁT KÉRTE

A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermeket nevelő szülők gyermekük 18. életévének betöltésekor számos jogi és ügyintézési viszontagsággal szembesülnek. A probléma kapcsán az alapvető jogok biztosa vizsgálatot indított, mely során Szövetségünk szakmai álláspontját kérte. Megállapításaink mellett egyebek mellett indítványoztuk: az ombudsman tegyen ajánlást arra vonatkozóan, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma (feladatait azóta a Belügyminisztérium vette át) készítsen egy olyan folyamatosan frissülő tájékoztatót, amely kifejezetten a nagykorúvá válás után igénybe vehető pénzbeli és természetbeni ellátásokról ad információt, valamint teljes körű felvilágosítást nyújt a támogatott és helyettes döntéshozatal jogintézményéről, és az eljárási kérdésekről. Kértük, hogy az alapvető jogok biztosa kezdeményezze a támogatott döntéshozatalról szóló törvény revízióját, továbbá tegyen ajánlást arra vonatkozóan, hogy a jogalkotó támogassa és tegye alanyi jogon elérhetővé a hangzó beszéd pótlását vagy kiegészítését szolgáló AAK eszközöket.

Egy súlyosan és halmozottan fogyatékos fiatal hivatalos ügyeit 18 éves kora előtt törvényes képviselőjeként az édesanyja intézte, a hivatalos iratokat, kérelmeket is ő írta alá a képviselőjében. A gyermek nagykorúságának elérése után azonban a hatályos jogszabályok szerint erre már nem volt módja, az egyetlen megoldás számukra a gondnokság alá helyezés volt. Azonban a gondnokság alá helyezésre irányuló bírósági eljárás jogerős befejezéséig a gyermek hivatalos ügyeit (pl. személyi igazolvány, fogya-

tékossági támogatás igénylése) nem tudták intézni. Az édesanyja sérelmezte, hogy senki nem tájékoztatta őket arról, hogy a gyermek 18. életévének betöltését követően ilyen helyzettel fognak szembesülni, és a gondnoki kinevezéséig kvázi jogon kívüli helyzetben lesznek. Az alapvető jogok biztosa e panasz kapcsán indított átfogó vizsgálatot, melynek keretében kérésére a MEOSZ megküldte részletes indoklással alátámasztott álláspontját. (mellékletek 175. oldal)

1. Az ombudsman első kérdése Szövetségünkhöz az volt, hogy álláspontunk szerint milyen jogi, illetve nem jogi eszközzel küszöbölhető ki, hogy a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermeket nevelő családok a gyermek nagykorúságának elérésekor jogon kívüli helyzetbe kerüljenek.

JOGI LEHETŐSÉGEK

Azokban az esetekben, amikor a súlyos és halmozottan hátrányos helyzetű nagykorúvá váló személy saját döntései kialakításához a támogató (támogatott döntéshozatal keretében való) kirendelése nem látszik elégséges megoldásnak, a helyettes döntéshozatal vonatkozásában a jogalkotó megteremtette annak lehetőségét, hogy a fogyatékossgal élő személy - akár már nagykorúvá válásának napján, vagy azt követően soron kívüli eljárással - törvényes képvisellel rendelkezzen.

Felhívtuk az ombudsman figyelmét a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) biztosította lehetőségre, amely szerint a 17. életévének betöltése után a még kiskorú gyermeket többek között a törvényes képviselő (általában a szülő) kérésére cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alá helyezheti a bíróság azzal, hogy a gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be.

További lehetőségként jeleztük, hogy a Ptk., illetve a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és

gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (Gyer.) szerint az **azonnali intézkedést igénylő esetben lehetőség van az ideiglenes gondnokrendelésre is** a már nagykorúvá vált személy esetében. Az ideiglenes gondnokrendelés a gyámhatóság hatásköre. A gyámhatóság ilyenkor határozatában megjelöli, hogy az ideiglenes gondnok - a bíróság döntéséig - mely ügyekben vagy ügycsoportokban jogosult nyilatkozatot tenni. Azonnali intézkedést igénylő eset lehet például a vagyontárggyal kapcsolatos szerződéskötés, a fogyatékos személyt illető ellátás igénylése, de a személyi okmányok kiadása, cseréje iránti kérelem benyújtása is. A soron kívüli eljárásban a gyámhatóságnak az ideiglenes gondnokrendelést követő 8 napon belül meg kell indítania a gondnokság alá helyezési pert, a bíróságnak pedig 30 napon belül felül kell vizsgálnia az ideiglenes gondnokrendelést. Amennyiben a gyámhatóság döntése megalapozott, akkor a bíróság a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) alapján az ideiglenes gondnokrendelést a per jogerős befejezéséig hatályában fenntartja.

AZ ÉRINTETTEK MEGFELELŐ TÁJÉKOZTATÁSA

Különösen fontos lenne a tájékoztatás a súlyos és halmozottan fogyatékos emberek esetében többek között a nagykorúvá válással belépő új ellátások és a közgyógyellátási igazolvány igénylésekor, vagy a személyazonosító igazolvány cseréjekor. **Tapasztalataink azonban azt mutatják, hogy a szülők nagyon kevés információval rendelkeznek arról, hogy a nagykorúvá váló fogyatékossgal élő gyermekek milyen új ellátásokra lesznek jogosultak, illetve milyen buktatói lehetnek annak, hogy törvényes képviselői joguk megszűnik gyermekük felett.**

A Szövetségünket megkereső családok elveszettek érzik magukat az ellátások útvesztőjében, nem látják előre, hogy egy más típusú ellátás igénybevétele milyen következményekkel jár számukra, mely ellátások igénylése zár ki vagy szünteti meg esetleg egy másik ellátásra való jogosultságot. Ugyancsak gondot jelent, hogy az egészségi állapotról (egészségkárosodásról) korábban kiállított, már meglévő

hatósági szakvélemények több esetben nem használhatóak fel egy másik ellátás megállapítása érdekében.

A hatékony és átfogó tájékoztatás érdekében arra kértük az ombudsmant, tegyen ajánlást arra vonatkozóan, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma készítsen egy olyan folyamatosan frissülő tájékoztatót, amely kifejezetten a nagykorúvá válás után igénybe vehető pénzbeli és természetbeni ellátásokról ad információt, valamint teljes körű felvilágosítást nyújt a támogatott és helyettes döntéshozatal jogintézményéről, és az eljárási kérdésekről. Az is-

mertetőt elektronikusan és papíralapon is hozzáférhetővé kell tenni a még kiskorú gyermeket ellátó oktatási intézmények, pedagógiai szakszolgálatok, esélyházak, továbbá az alap- és szakellátást végző orvosok számára. A megjelölt intézmények rendszeres kapcsolatban állnak a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő családokkal, így gondoskodniuk kell arról, hogy a tájékoztatót minden olyan család megkapja, akinek gyermeke a 17. életévét betöltötte. A tájékoztatót a Magyar Államkincstár is küldje ki minden évben azoknak a családoknak, akik magasabb összegű családi pótlékban részesülnek és gyermekük betöltötte a 17. életévét.

2. Az ombudsman másik kérdése arra irányult, hogy véleményünk szerint a helyettes döntéshozatal intézményén kívül milyen alternatív megoldások támogathatnák a nagykorú súlyosan és halmozottan fogyatékos személyek önrendelkezésének és társadalmi részvételének minél szélesebb körben való érvényesülését.

TÁMOGATOTT DÖNTÉSHOZATAL

Azt az alapvető elvet hangsúlyoztuk, hogy a cselekvőképességet a fogyatékossgal élő gyermek nagykorúvá válásakor csak a legvégső esetben szabad korlátozni. Azokban az esetekben, amikor a támogatott döntéshozatal nem elegendő és a támogató kirendelése a fogyatékossgal élő személy érdekeinek védelme érdekében nem nyújt megfelelő megoldást, a szükségesség és arányosság elvét is figyelembe véve sor kerülhet az egyén autonómiájának korlátozására helyettes döntéshozattal, azaz gondnoksággal. Kiemelten fontos, hogy a bíróság az egyéni függetlenséget legkevésbé korlátozó megoldást válassza, továbbá, azon ügycsoportok vonatkozásában, amelyekben korlátozást rendel el, előtte folytasson le bizonyítást.

Kifejtettük, hogy a támogatott döntéshozatali rendszer átgondolását tartjuk elsődleges feladatnak a jövőre nézve. Hivatkoztunk a „Hálózat a fogyatékos emberek törvény előtti egyenlőségéért Albániában, Csehországban, Magyarországon és Lengyel-

országban” című projektünkre, amely a helyettes és a támogatott döntéshozatal kérdéskörét is vizsgálta. A jogi kutatás, az interjúk, a szakmai műhelyek során azt tapasztaltuk, hogy az érintettek nagyon keveset tudnak a támogatott döntéshozatal intézményéről.

Arra kértük az ombudsmant, hogy tekintse át a támogatott döntéshozattal kapcsolatos gyakorlatot és kezdeményezze a támogatott döntéshozatalról szóló törvény revízióját.

AZ ALÁÍRÁSRA VALÓ KÉPTELENSÉG ÉS/VAGY BESZÉDKÉPTELENSÉG OKOZTA HELYZET KEZELÉSE

Tapasztalataink szerint a súlyosan és halmozottan fogyatékos gyermeket nevelő családok problémáihoz hasonló viszontagságokkal szembesülnek azok a családok is, ahol a nagykorúságot elért gyermek mozgás- vagy érzékszervi fogyatékossga miatt nem képes nevének aláírására, így nem tud érvényes jognyilatkozatot tenni. Különösen nehéz a csa-

lád helyzete, ha a gyermek nem csak az aláírásra, a hangzó beszédre sem képes. Számukra az ügyek megértése és a döntéshozatal nem okoz gondot, azonban az aláírására való képtelenség és beszédképtelenség miatt ellehetetlenül az önálló ügyintézésük. Esetükben ugyancsak a 18. életév betöltése után, az első ügyintézéskor derül ki, hogy az addig törvényes képviselőként eljáró szülő nem írhat alá helyettük. Az ép értelmű írás és/vagy beszédképtelen fogyatékossgal élő emberek ezért gyakran kerülnek gondnokság alá, noha a gondnokság alá helyezés törvényi feltételei nem állnak fenn.

Aláírásra való képtelenség

Ebben a helyzetben a hatályos jogszabályok szerint írásbeli jognyilatkozatot kizárólag közokirati formában közjegyző előtt lehet tenni. Így aki egy okiratot mozgásszervi sérüléséből, betegségéből adódóan fizikailag nem képes aláírni, vagy kézjegyével ellátni, az kénytelen közjegyzőhöz fordulni. A teljes bizonyító erejű magánokirat használata kizárt, hiszen a vonatkozó szabályozás feltételezi a kézjegy leírásának képességét, mellyel mozgásszervi fogyatékossguk miatt ezek az emberek nem rendelkeznek.

A MEOSZ-hoz érkező panaszok szerint e szabályozással bonyolultabbá válik mindazon ügyintézés, ahol valamilyen írásbeli jognyilatkozatot kell tenni, legyen az akár szerződés megkötése, banki ügylet, vagy hivatali ügyintézés. Szövetségünket megkereste egy négy végtag érintett, mozgáskorlátozott ember, akivel a bank azért nem kötött bankszámlaszerződést, mert nem tudta a nevét aláírni. Más esetben az ügyintéző gondnokság alá helyezést javasolt annak a mozgássérült ügyfélnek, aki nem volt képes aláírásával ellátni a részére kiadott parkolási igazolványt. Sajnos gyakori eset, hogy az érintett családok maguk választják ezt az utat, mert egyedül a mozgássérült ember gondnokság alá helyezését látják megoldásnak az aláírással kapcsolatos problémák kiküszöbölésére.

Úgy tapasztaljuk, hogy az aláírással kapcsolatos szabály alkalmazása nemcsak az érintettek, hanem

a jogalkalmazók – közszolgáltatást nyújtó hatóságok, gazdasági társaságok vagy közjegyzők – számára is zavart okoz. Gyakran előfordul, hogy az érintettek ügyintézés során olyan tájékoztatást kapnak, miszerint teljes bizonyító erejű magánokirattal pótolható az aláírásuk, kézjegyük. Előfordult, hogy a tanúkkal igazolt aláírást olyan esetekben is elvárták, amikor az érintett személyi okmányán szerepel, hogy írásképtelen, vagy épp olyan ügyben járnak el, ahol egészségügyi adataikból világosan kiderül fizikai akadályoztatottságuk (például közgyógyellátás a beteg szignójával ellátott orvosi igazolással igényelhető). Így ezek az ügyek szélsőséges esetben akár visszaélésként értékelhetők.

A testi fogyatékossgból eredő írásképtelenség nem érinti sem a cselekvőképességet, sem az akarat elhatározásra való belátási képességet (egy balesetből eredő bénulás miatt bárki írásképtelenné válhat), így a gondnokság alá helyezés, a cselekvőképesség korlátozása sem lehet jogszerű megoldás. Ennek ellenére a MEOSZ-hoz eljutott ügyekben előfordul az is, hogy az aláírás pótlása érdekében a cselekvőképesség korlátozása történik bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélete alapján, így a gondnokolt helyett gondnok jár el az ügyek meghatározott csoportjában vagy teljes egészében. Holott gondnok kirendelésére kizárólag akkor kerülhetne sor, ha valakinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége mentális zavara következtében nagymértékben csökkent vagy teljesen hiányzik.

Szövetségünk szerint sérül a jogbiztonság, ha gondnokság alá helyeznek teljesen ép értelmű, teljes akarat- és belátási képességgel bíró embert pusztán testi, fizikai sérülése miatt, és súlyosan sérülnek az írásra testi fogyatékossg miatt képtelen személyek jogai, ha csupán fizikai adottságaik miatt kerül sor cselekvőképességük részleges vagy teljes korlátozására.

A MEOSZ álláspontja szerint a jelzett problémára a gondnokság alkalmazása kifejezetten jogsértő, de a közjegyző előtt minden ügycsoportra kiterjedően tett teljes körű és általános meghatalmazás sem

jelent valós megoldást az érintetteknek. Jelenleg a közjegyző előtti eljárás megkerülhetetlen annak ellenére, hogy az aláírás, illetve kézjegy fogalma nincs jogszabályban definiálva. A gyakorlatban kialakult, hogy mindkettő íráskészséghez és íróeszközhöz kötött, hiába állnak rendelkezésre a jelen kor digitális és technológiai eszközei, vagy a nemzetközi jogból ismert egyéb lehetőségek.

Az aláírásra képtelen fogyatékossgal élő emberek érdekében ezért arra kértük az ombudsmant, hogy tegyen ajánlást az aláírásra képtelen fogyatékossgal élő emberek aláírásával kapcsolatos jogszabályi rendelkezések felülvizsgálatára.

Beszédképtelenség

Aki az írásbeli vagy szóbeli kommunikációban akadályozott, annak az egyik legalapvetőbb emberi szükséglete, a gondolatközlés képessége sérül. Azoknál, akiknél a beszélt nyelv vagy az írásképesség súlyos mértékű zavara áll fenn és ennek következtében a környezettel létrejövő kommunikáció nem alakul ki vagy nem kielégítő, - a tudomány mai állása szerint - csak augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök és módszerek, (AAK eszközök) illetve asszisztív eszközök bevonásával érhető el a hatékony és akadálymentes a kommunikáció. Az AAK eszközök lehetővé teszik a kommunikációhoz való alapvető emberi jog gyakorlását, valódi funkciópótlást jelentenek azok számára, akiknél a szóbeli vagy írásbeli kommunikációs képesség súlyos akadályozottsága, átmeneti vagy tartós zavara áll fenn.

A kommunikációs technológiákhoz való szabad hozzáférés is feltétele az önálló életnek, a közösségbe történő befogadásnak; annak, hogy a halmozottan sérült mozgáskorlátozott emberek is részt tudjanak venni a közösségi életben. Ahhoz, hogy egy kommunikációjában akadályozott ember a saját életében döntéseket hozhasson - még a legegyszerűbb

ügyekben is - speciális, kommunikációt segítő eszközökre van szüksége. Ezek az eszközök tudják megakadályozni, hogy a kommunikációs nehezítettségű embereket megfosszák cselekvőképességüktől, amely az ember legalapvetőbb képessége.

A hatályos nemzetközi és magyar jogszabályokból következően az AAK eszközöket a magyar államnak alanyi jogon biztosítania kellene a kommunikációjukban akadályozott fogyatékossgal élő emberek számára. A jogszabályi kötelezés ellenére azonban az állam a mai napig nem tette elérhetővé – sem társadalombiztosítási alapon, sem más módon támogatva – azoknak a súlyosan fogyatékos embereknek a számára, akiknek ezek az eszközök a kommunikációs funkciójuk pótlását jelentenék, éppen úgy, ahogy például a tb. alapon hozzáférhető kerekesszékek a járás funkciójának pótlására szolgál, az azt használó mozgáskorlátozott ember számára a mozgásszabadság garantálását jelenti.

A hatályos szabályozás szerint az egyedi méltányossági támogatás, mint elvi lehetőség létezik ugyan, azonban ez nem kikényszeríthető, nem kiszámítható és nem is jár minden érintettnek alanyi jogon. Valamennyi feltétel fennállása esetén sem kötelező a támogatás megadása.

Álláspontunk szerint a jelenlegi szabályozás sérti a nemzetközi és a hazai jogszabályokat, mert nem teremti meg a beszédképtelen, komplex kommunikációs szükségletű emberek számára a kommunikációhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Túl azon, hogy diszkriminatív, azt is eredményezheti, hogy sérül az érintettek önrendelkezési joga, gondnokság alá kerülnek, cselekvőképességüket a bíróság korlátozza.

Arra kértük ezért az alapvető jogok biztosát, tegyen ajánlást arra vonatkozóan, hogy a jogalkotó támogassa és tegye alanyi jogon elérhetővé az AAK eszközöket.

A MEOSZ 2022-ben is figyelemmel kísérte az M3-as metró teljes körű akadálymentesítésének megvalósulását, és felléptünk a közösségi közlekedés más területein tapasztalható akadályok lebontásában is. Szövetségünk egyik kiemelt törekvése, hogy elősegítse a mozgáskorlátozott emberek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférését, amely magába foglalja, hogy a közlekedési rendszereknek, a tömegközlekedési eszközöknek, az utasforgalmi létesítményeknek alkalmasnak kell lenniük a fogyatékossgal élő személyek általi biztonságos igénybevételeire. A mozgáskorlátozott emberek önálló, önrendelkező élete megteremtésének ugyanis egyik alapvető feltétele, hogy a közlekedéshez a fogyatékossgal élő személyek egyenlő eséllyel hozzáférhessenek.

KÖZLEKEDÉS

Illusztráció: Simonyi Eni

” Magasabb szintre kell emelnünk a gondolkodásmódunkat, ne csak a szavak szintjén kezeljük értéként a fogyatékos emberek közösségét, hanem az értük végzett intézkedéseinkben is lehessen ezt tetten érni.

Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke

M3-AS METRÓ

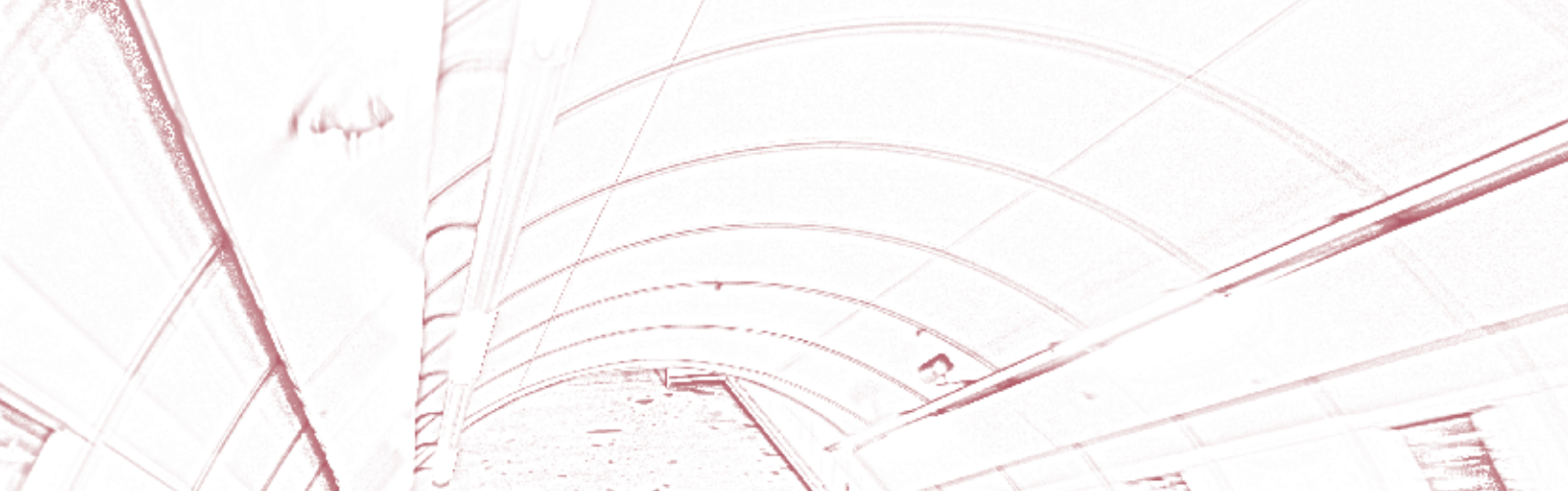
Határ út és Göncz Árpád városközpont aluljáróinak és felszíni csomópontjainak akadálymentesítése

2022 elején a M3-as metró Határ út, valamint Göncz Árpád városközpont aluljáróinak és felszíni csomópontjainak akadálymentesítésével és finanszírozásával összefüggésben kértünk tájékoztatást Palkovics László innovációs és technológiai minisztertől. Levelünket tájékoztatásul Karácsony Gergely főpolgármesternek is megküldtük. Bár választ az érintettektől nem kaptunk, azonban Budapest Főváros Önkormányzata a 2022. február 23-i közgyűlésén a városüzemeltetési főosztály előterjesztése alapján tárgyalta a két aluljáró ügyét. Az ülésen határozat született arról, hogy a 3-as metróvonal Határ úti állomásához kapcsolódó gyalogos aluljáró felújítására és felszíni akadálymentesítésére 2,9 milliárd forintot biztosítanak. A tervek szerint a beruházás 2024. január 31-ig befejeződik. A képviselők felkérték a főpolgármestert, kezdjen tárgyalást az M3-as metróvonal Göncz Árpád városközpont állomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújításához és felszíni akadálymentesítéséhez szükséges forrás biztosítása érdekében a miniszterelnökséget vezető miniszterrel.

2022 szeptemberében Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke a Göncz Árpád városközpont teljes körű akadálymentesítésének ügyében megkereste dr. Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető minisztert, (mellettek 186. oldal) dr. Navracsics Tibor területfejlesztési minisztert és Karácsony Gergely főpolgármestert. Levelünkben kitértünk rá, hogy az M3-as metró felújításának végső határideje 2023. december 31-e, a projekt uniós támogatásának pedig egyik alapvető feltétele a teljes vonal akadálymentesítése, és ezzel a közlekedéshez való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása a fogyatékossgal élő emberek számára. Az évek óta tartó kivitelezés során több alkalommal is kritikussá vált a projekt finanszírozása; 2022 elején a Határ út illetve a Göncz Árpád városközpont aluljárói és felszíni csomópontjai akadálymentesítésének esetleges elmaradása veszélyeztette a projekt szerződés szerinti befejezését.

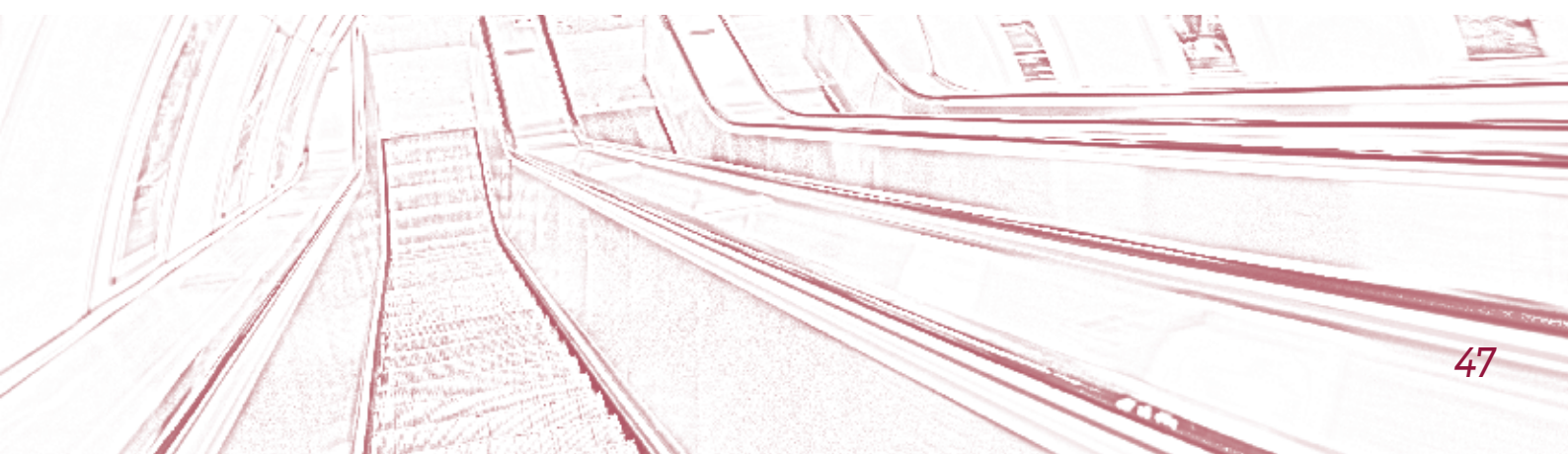
2022 februárjában a Fővárosi Közgyűlés úgy döntött, hogy az M3-as metró Határ úti aluljárójának illetve felszíni csomópontjának akadálymentesítését a BKK Zrt. végzi el, melyhez előirányzat átcsoportosítást rendelt el. A Fővárosi Önkormányzat költségvetési helyzete azonban kizárólag saját forrásból nem tette lehetővé a Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújítását és felszíni akadálymentesítésének kivitelezését is. A Fővárosi Közgyűlés ezért felkérte a főpolgármestert, hogy a Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújítása és felszíni akadálymentesítés kivitelezése pénzügyi fedezetének biztosítása érdekében kezdeményezzen közvetlen tárgyalásokat a miniszterelnökséget vezető miniszterrel. Rámutattunk, hogy a Fővárosi Közfejlesztések Tanácsa (Tanács) határozata szerint a kormány támogatja az M3-as metróvonal gyalogos aluljáróinak teljes körű felújítására és akadálymentesítésére, valamint a felszíni csomópontok akadálymentesítésére vonatkozó projekt megvalósítását. A határozatban a Tanács felkérte a Fővárosi Önkormányzatot, hogy a Budapesti Közlekedési Központ Zrt. (BKK Zrt.) útján folytassa le a beruházással összefüggő feltételes közbeszerzési eljárást. A közbeszerzési eljárás eredményeként mindkét állomás (Határ út, Göncz Árpád városközpont) aluljárójának akadálymentesítésére vállalkozási szerződést kötöttek azzal, hogy a szerződések akkor lépnek hatályba, ha a szükséges forrás rendelkezésre áll. A Határ úti metróállomásnál a vállalkozási szerződés március 9-i hatályba lépése után megkezdődtek az előkészítő munkálatok. A Göncz Árpád városközpont vonatkozásában azonban forráshiány miatt a vállalkozási szerződés 2022. április 4-én nem lépett hatályba, és ezzel megszűnt.

Fentiek alapján a MEOSZ azzal a kéréssel fordult dr. Gulyás Gergely és dr. Navracsics Tibor miniszterekhez, segítsék elő, hogy a kormány biztosítsa

a szükséges forrást a Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújításához és felszíni akadálymentesítéséhez. Szövetségünk felhívta a figyelmet, hogy a szűkös határidő miatt a további halogatás veszélyezteti az M3-as metróvonal teljes körű akadálymentesítésének megvalósítását, hiszen a Göncz Árpád városközpont felszíni kialakítása akadálymentesítési szempontból nem felel meg a jogszabályi követelményeknek. Az Európai Bizottság a metró rekonstrukciójának uniós támogatását többek között a vonal teljes körű akadálymentesítésének megteremtéséhez kötötte, azonban a Göncz Árpád városközpont aluljáróinak és felszíni csomópontjainak akadálymentesítése nélkül az M3-as metróvonal nem lesz egyenlő eséllyel hozzáférhető a fogyatékossgal élő emberek számára. Levelünkben részleteztük, hogy különösen nehéz helyzetben vannak a Buda irányából az 1-es villamossal érkező kerekesszékes emberek, mivel a Göncz Árpád városközpontnál az M3-as metró vonalát közvetlenül, és akadálymentesen csak a déli irányba tudják használni. Ugyanezen csomópontban az 1-es villamossal Pestről érkező kerekesszékes utasok közvetlenül és akadálymentesen az M3-as

metró vonalon kizárólag északi irányban tudnak tovább haladni. Amennyiben egy kerekesszékes ember az ellenkező irányba kíván haladni a metróval, mint ahová a villamos megállóból a lift érkezik akkor az aluljáróból kizárólag az Agora Park felé kialakított rámpán tud feljutni a felszínre, majd egy hatalmas kitérőt téve - kerekesszékes a Váci úton és a Róbert Károly körúton keresztül - tudja megközelíteni azt a liftet, amely a kívánt irányba haladó peronhoz viszi. Könnyen belátható, hogy a mozgáskorlátozott emberek számára az M3-as metróvonal ezen megállója nem használható akadálymentesen. A fővárosban élő mozgáskorlátozott emberek számára az M3-as metró teljes körű akadálymentesítése - a vonal hossza és elhelyezkedése miatt - az önálló, másoktól független közlekedés egyik fontos záloga. A MEOSZ elnöke arra kérte a kormányt, hogy haladéktalanul kezdjen tárgyalásokat az M3-as metróvonal közvetlen megközelítését szolgáló infrastruktúra felújításának és akadálymentesítésének kérdéséről, és a beruházás költségvetési forrásból történő támogatásáról. A terület akadálymentesítésének kivitelezésébe pedig vonják be a MEOSZ-t is.

Helyszíni bejárások és egyeztetések az M3-as metró állomásain

Az M3-as metró rekonstrukciója és akadálymentesítése kapcsán 2022 májusában részt vettünk a Klinikák, a Corvinnegyed és Kálvin tér állomások akadálymentes közlekedési útvonalainak helyszíni bemutatásán. A MEOSZ-INOTEK igazgatója a helyszíni szemlén apróbb hiányosságokat tapasztalt, **(mellékletek 189. oldal)** mint pl: figyelmeztető jelzések hiánya, hangbemondás megfelelő hallhatósága, valamint a mozgólépcső „rendszeréhez” tartozó lépcső előtti pihenők burkolatának túlzott csúszóssága. A helyszíni szemlén többször elhangzott a peron és a metrószerelvény közötti **átlépési távolság témaköre** is, ahol ismételten pontos adatokat kértünk a peron és a szerelvény közötti rések méretéről.

Egyeztetés a BKV Zrt. Metró Felújítási Projekt Igazgatóságán

Radnay Tibor a BKV Zrt. metró felújítási projektigazgatója megbeszélésre hívta Kovács Ágneszt, a MEOSZ elnökét az M3-as metróvonal akadálymentesítése helyzetének áttekintése végett. A 2022. decemberi egyeztetésen a Budapest Közút Zrt. és a Főváros illetékes szakemberei is részt vettek. A társaság előzetesen jelezte, hogy piackutatást végzett a metrószerelvények és a peronok közötti átlépési távolságok csökkentési lehetőségeinek vizsgálata céljából. Az egyeztetésen áttekintették továbbá a metróállomások, a kapcsolódó aluljárók és a felszíni csomópontok akadálymentesítésének helyzetét is.

A MEOSZ-INOTEK igazgatója az egyeztetésről készült emlékeztetőre adott válaszában **(mellékletek 193. oldal)** leszögezte, hogy támogatjuk a megoldásként javasolt PGF (azaz peronhézag-kitöltő) elemek beépítését, kérte azonban, hogy erősítsék meg és rögzítsék az egyeztetésen elhangzott átlépési távolság tervezett mérettartományát, melyek a PGF elemek elhelyezésével biztosíthatók. Kértük továbbá, hogy a PGF elemekkel ellátott felszállóhelyek jelölésére készülő terveket előzetes (megvalósítás előtti) egyeztetésre küldjék át számunkra. A jegyzőkönyvben további megjegyzéseket fűztünk a menekítés, és a liftek kérdésköréhez is.

További együttműködések a BKK Zrt-vel

2022 novemberében a BKK Zrt. megkezdte a SUMP irányelveknek (Sustainable Urban Mobility Planning) megfelelően készült **Budapesti Mobilitási Terv (BMT)** felülvizsgálatát. A 2030-ig szóló stratégiai dokumentum tartalmazza a fővárosi közlekedésfejlesztési célokat, és azok megvalósításának eszközeit. A MEOSZ aktívan részt vett a Civil Mobilitási Témacsoport első workshopján, amelyet a 2023-as évben további egyeztetések követnek majd. Szövetségünk 2022-ben a BKK Zrt. megkeresésére véleményezte a Társaság **esélyegyenlőségi képzésének oktatási segédanyagát**. Észrevételeinket az adott szövegrészhez kapcsolódóan megjegyzések formájában továbbítottuk.

MÁV MAGYAR ÁLLAMVASUTAK ZRT.

2022-ben új elnök-vezérigazgató került a MÁV Magyar Államvasutak Zrt. (MÁV Zrt.) élére, ezért a korábban megkezdett együttműködési megállapodás kidolgozása továbbra is lassan halad. Szövetségünk elnöke dr. Pafféri Zoltán vezérigazgatónak írt levelében reményét fejezte ki, hogy a folyamat 2022-ben lezárulhat, és összefoglalta a korábbi évek eseményeit. Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke hangsúlyozta, hogy a közszolgáltatás fejlesztését megelőző egyeztető folyamatokba az egyenlő esélyű hozzáférés vonatkozásában a MEOSZ-INOTEK bevonása elengedhetetlen, a megfelelő tapasztalati és szakmérnöki tudás miatt.

A MEOSZ elnöke emlékeztetett, hogy a központi ráhordási rendszer kialakításába - mint a vasúti hálózat egyenlő esélyű hozzáféréseinek kialakítása szempontjából átmeneti megoldás kidolgozásába - a MÁV Zrt. nem kívánta bevonni a MEOSZ-t. Véleményünk szerint azonban ebben a projektben is felmerülnek olyan kérdések - így például: állomási infrastruktúra, peronok, parkolóhelyek, akadálymentes adatbázis kialakítása, vagy a személyi segítségnyújtás menetének kidolgozása - amelyek kiemelten fontosak a mozgáskorlátozott utasok vonatkozásában. A központi ráhordási rendszer ugyanis alapjait képezi a reményeink szerint a 2050 előtt létrejövő teljes körűen akadálymentes, és mindenki számára egyenlő eséllyel hozzáférhető vasúti személyszállítási közszolgáltatásnak. A személyi segítségnyújtás kérdése az akadálymentesítés ezen szakaszában kiemelten fontos, hiszen a központi ráhordási rendszer jellegéből adódóan még nem a teljes körű akadálymentesítésről szól, éppen ezért amíg a teljes körű fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés nem történik meg, a fogyatékossgal élő személyek számára történő magas színvonalú személyes segítségnyújtás elengedhetetlen a rendszer működtetéséhez. Fontos, hogy a MÁV Zrt. munkavállalói a mozgáskorlátozott emberek szempontjait is megismerjék, és ez alapján nyújthassanak segítséget, hiszen a vasúti személyszállításban az általunk képviselt csoport az egyik legsérülékenyebb. Kovács Ágnes hangsúlyozta, Szövetségünk egyik kiemelkedő célja, hogy részt vegyen – a MEOSZ-INOTEK bevonásával – azokban a folyamatokban, amelyek a mozgáskorlátozott emberek számára megteremtik az egyenlő esélyű hozzáférés feltételeit a személyszállításban részt vevő járműveken, pályaudvarokon, valamint az állomások és a megállóhelyek személyforgalom lebonyolítására és kiszolgálására szolgáló részein. A MEOSZ álláspontja szerint a két szervezet között létrejövő megállapodásnak egyenrangú feltételeken, bizalmon, szaktudáson, és a kölcsönös együttműködésen kell alapulnia, ezt az irányt kell tükröznie.

NEM LEHET TOVÁBB VÁRNI A SÚLYOS MOZGÁSKORLÁTOZOTT EMBEREK EGYÉNI IGÉNYEIHEZ IGAZODÓ GÉPJÁRMŰSZERZÉSI TÁMOGATÁSI RENDSZER ÁTALAKÍTÁSÁVAL

A MEOSZ gépjárműszerzési támogatási rendszerrel kapcsolatos szakmai álláspontja változatlan és egyértelmű: a mozgássérült emberek részesüljenek olyan mértékű állami támogatásban, mely valós segítséget nyújt a gépjárműszerzéshez, ezáltal az önálló és méltó élethez. Ezért a MEOSZ 2022-ben is fellépett a mozgáskorlátozott emberek gépjárműszerzési támogatási rendszerének az érintettek érdekében történő korszerű átalakítása kapcsán. A kormányzati intézkedések azonban továbbra is vártnak magukra.

Szövetségünk 2022-ben is sürgette a gépjárműszerzési támogatásról szóló kormányrendelet felülvizsgálatát, mivel a támogatási összegek hosszú évek óta nem emelkedtek, így a mozgáskorlátozott emberek számára napjainkra szinte elérhetetlené vált az autóvásárlás, az előregedett gépjármű lecserélése. Legtöbbjüknek a személyes mobilitást és a közlekedésben való részvételt lehetővé tevő saját gépjármű hiánya miatt többek között veszélybe kerül a munkájuk, vagy nehezebb, adott esetben lehetetlenné válik az eljutásuk az oktatási, egészségügyi, rehabilitációs intézményekbe.

A MEOSZ 2022-ben ismételten kezdeményezte a szaktárcához eljuttatott megkeresésében a mozgáskorlátozott emberek gépjárműszerzési támogatási rendszerének átalakítására kidolgozott korábbi koncepció megvalósítását. Hangsúlyoztuk, hogy az államnak kötelessége valódi mértékben hozzájárulni a legsúlyosabb közlekedési hátránnyal bíró társadalmi csoport tagjainak hátrányaik leküzdéséhez. Ennek érdekében Szövetségünk a Pénzügyminisztérium és a Parlament Gazdasági Bizottsága által támogatott és adatokkal alátámasztott tervezet alapján szorgalmazta az egyeztetések folytatását.

A gépjárműgyártás és kereskedelem területén is folyamatos áremelkedés tapasztalható. A KSH adatai szerint az elmúlt évben az új autók ára 25%-kal,

a használt gépkocsik ára 20%-kal nőtt. Az új gépjárműként kizárólagosan vásárolható Suzuki egyes típusait a Magyar Suzuki Zrt. 2021 végén 100 ezer forinttal emelte. Ezzel szemben a gépjárműszerzési támogatás mértéke új autó esetén 2016. április 1-től változatlanul 1 millió forint. A rendelet hatályba lépése óta ekkor, egy alkalommal emelkedett a támogatás, 100 ezer forinttal. A használt autókra adható támogatás 600 ezer forint, mely a rendelet alkalmazása óta egyszer sem emelkedett. Az évek óta tartó áremelkedés mellett a támogatásra szánt keretösszeg folyamatosan csökken, illetve 2017 óta ugyanazon a szinten áll (lásd 1. számú táblázat). Mindez azt eredményezi, hogy a mozgáskorlátozott emberek számára egyre nagyobb nehézséget jelent vagy sok esetben elérhetetlenné válik az autóvásárlás.

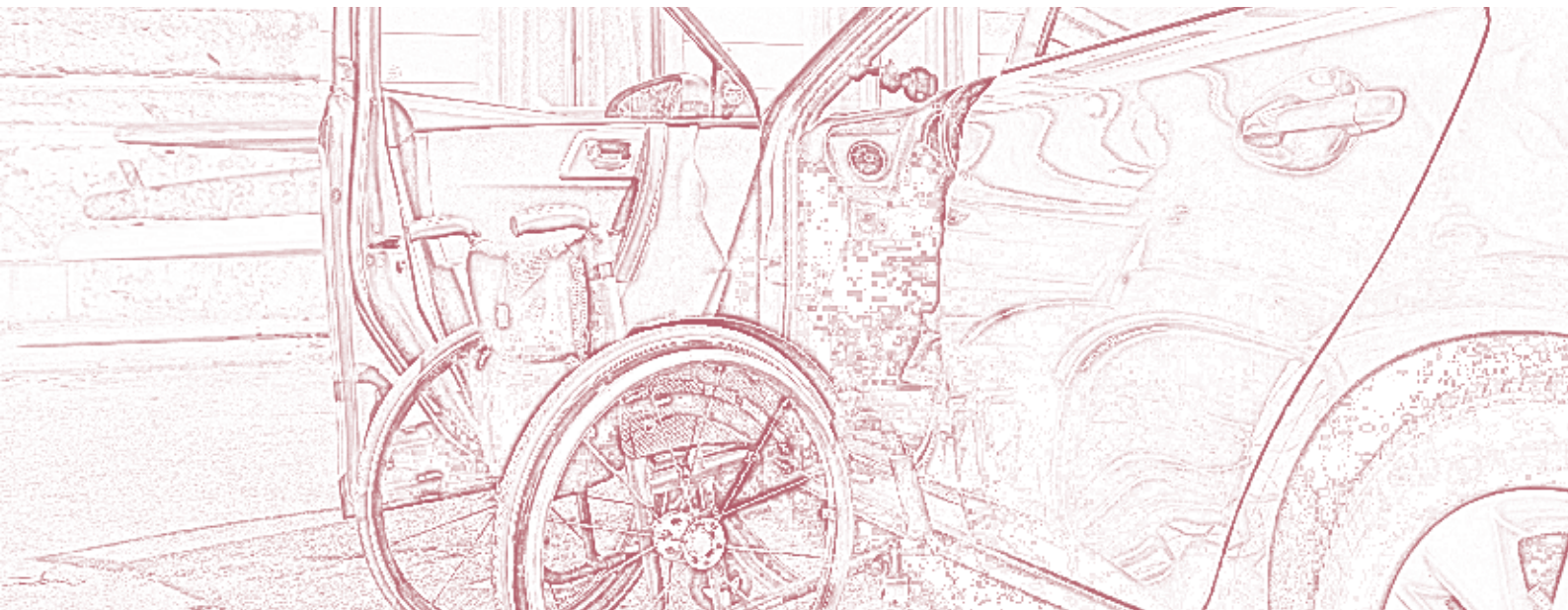
Szövetségünk célja, hogy a kormányzati döntésekben egyenlő bánásmód és azonos intézkedések legyenek a különböző fogyatékkal élő emberek vonatkozásában is. Így a nagycsaládosok személygépkocsi-szerzési támogatási rendszerének keretében adható támogatási összeg illesse meg a fogyatékkal élő embereket is (lásd 2. számú táblázat).

Szövetségünk tovább folytatja érdekvédelmi munkáját a gépjárműszerzési támogatási rendszer korszerűsítése érdekében.

**A GÉPJÁRMŰSZERZÉSI
 ÉS ÁTALAKÍTÁSI TÁMOGATÁSRA SZÁNT
 KERETÖSSZEG (EFT) ALAKULÁSA
 A 2008. ÉVTŐL**

1. számú táblázat

Év	Szerzési támogatás (eFt)	Közlekedési támogatás (eFt)	Keretszám (db)	Felhasznált	Igénylők száma
2008	1815	1982,5			
2009	1660,5	1982,5			
2010	1600	1250	5105		10370
2011	1600	1250			
2012	1000	1000		1000	
2013	900	0			
2014	900	0			
2015	900	0			
2016	891	0			
2017	841	0	1153		
2018	841	0			
2019	841	0	1031		
2020	841	0			

2. számú táblázat

	Támogatás mértéke		Működési kiadás	Felhalmozási kiadás
Nagycsaládosok személygépkocsi-szerzési támogatása	3 gyermeket nevelő családoknak: 2,5 millió forint	2020	631,2 millió	9 843,0 millió
		2021	624,4 millió	14 368,8 millió
Mozgáskorlátozottak szerzési és átalakítási támogatása	új gépjármű: 1 millió forint, használt gépjármű: 600 ezer forint	2020		841,0 millió
		2021		Nincs nevesítve

A MEOSZ MUNKATÁRSAI ELŐADÁST TARTOTTAK A PARKOLÓKAT ÜZEMELTETŐK EGYESÜLETÉNEK KONFERENCIÁJÁN

Szövetségünk kiemelten fontosnak tartja, hogy minél szélesebb körben tudja képviselni a mozgáskorlátozott emberek érdekeit, ezért örömmel tett eleget a Parkolókat Üzemeltetők Egyesülete meghívásának. A konferenciára 2022. október 26-án, Kecskeméten került sor, melynek Szövetségünket érintő egyik fő témája a mozgáskorlátozott személyek parkolási igazolványának használatával kapcsolatos szabályok áttekintése volt.

A Parkolókat Üzemeltetők Egyesülete (Egyesület) 2001 augusztusa óta folyamatosan fejlődő és bővülő szervezetként egyesíti az ország területén működő fizető parkolókat üzemeltető cégeket. Nagyon fontosnak tartja, hogy tagjainak iránymutatást adjon a vonatkozó jogszabályok alkalmazásával kapcsolatban, továbbá, hogy az egységes gyakorlat érdekében tájékoztasson szakmai és jogértelmezési álláspontjáról. Ennek keretében kiemelt figyelmet fordítanak arra is, hogy a mozgáskorlátozott személyek parkolási igazolványával rendelkezők a jogszabályoknak megfelelően, ugyanakkor elégedett ügyfélként vegyék igénybe a parkolási szolgáltatásokat, használják a parkolóhelyeket. Ezért visszatérve a korábbi évek gyakorlatához, felkérték a MEOSZ munkatársait, hogy tartsanak előadást e témakörben.

Előadásunkban a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványáról szóló 218/2003. (XII. 11.) Korm. rendelet főbb rendelkezéseinek bemutatásán túl, részletesen kitértünk a parkolási igazolványok helyes használatára és kiállítására, valamint a jogosultak körére vonatkozó szabályok részleteire. Továbbá szó esett a közelmúlt új, de a koronavírus veszélyhelyzet miatt kevésbé ismert szabályairól.

A parkolási igazolvány helyes használatával kapcsolatban mindkét fél hangsúlyozta, hogy azt a jogszabály szerint csak egy módon lehet szabályszerűen elhelyezni: az igazolványt a jármű szélvédője mögé jól láthatóan kell kitenni. Minden egyéb elhelyezési mód például az üléseken, vagy a hátsó szélvédő mögött történő elhelyezés nem elfogadható. Szintén az igazolvány használatát érintően hívtuk fel a figyelmet arra, hogy azt csak a jogosult vagy az őt szállító személy az ő érdekében használhatja. Szabálytalan a használat akkor, ha a jogosult nincs jelen, például jogszabályba ütköző, ha a közlekedésben akadályozott személy nincs a hozzátartozóval, aki autóval a parkolási igazolványt felhasználva végzi el a bevásárlást.

Ezzel összefüggésben az Egyesület beszámolt arról a problémáról, hogy tapasztalataik szerint a par-

kolási igazolványt egyfelől nem helyesen teszik ki a jármű szélvédője mögé, másfelől előfordul, hogy utólag mutatják be, hogy mentesüljenek a helyszíni bírság megfizetése alól. Nemcsak a vonatkozó kormányrendelet, hanem a bírói gyakorlat is egyértelmű, kizárólag a fent ismertetett használati mód elfogadható. Ezzel kapcsolatban elmondtuk, hogy a MEOSZ gyakorlatában is előfordult, hogy a jogosult elfelejtette kihelyezni az igazolványt, majd a szabálysértési eljárás során a hatóság elfogadta az érintett nyilatkozatát arról, hogy a saját érdekében történt a használat.

Az Egyesület képviselője beszámolt arról is, hogy vitás kérdéseket vet fel a külföldön kiállított parkolási igazolványok magyarországi használata. A kormányrendelet szerint a Nemzetközi Közlekedési Fórumhoz tartozó (ITF) államok hatóságai által kiadott parkolási igazolvánnyal azonos kedvezményeket lehet igénybe venni, ezeket az államokat 4. számú melléklet sorolja fel. Ez azt jelenti, hogy az ITF államok parkolási igazolványait magyarországi parkolás esetén fel lehet használni. Az Egyesület számára ezeknek a külföldi parkolási igazolványoknak az azonosítása és az érvényességi idejének megállapítása okoz gondot. Tájékoztatásuk szerint, amennyiben kétség merül fel, felveszik a kapcsolatot a parkolási igazolványt kiállító külföldi közlekedési hatósággal. Tapasztalataik alapján elmondható, hogy a megkérdezett hatóságok soron kívül válaszolnak a megkeresésekre, így rövid időn belül kiderül annak Magyarországon való használhatósága. Érdekességként említették meg, hogy gyakran az érintett a fogyatékoságot igazoló más típusú okmányt szeretne parkolási igazolványként használni, amely nem elfogadható sem az ITF szerint, sem pedig a magyar jogszabályok alapján.

A konferencia parkolási igazolványokkal foglalkozó részének lezárásaként az Egyesület elmondta, hogy az utóbbi években egyre ritkábban fordulnak elő a parkolási igazolvánnyal kapcsolatos visszaélések, vagy kirívóan szabálytalan esetek.

A fogyatékossgal élő személyek jogairól rendelkező ENSZ Egyezmény (CRPD) a fogyatékossgal élő emberek szociális védelmének biztosítása érdekében a tagállamok feladatává és kötelezettségévé tette több olyan ellátás, szolgáltatás biztosítását, melyekre vonatkozó szabályokat a magyar jogrendszerben jelenleg a szociális törvény tartalmazza. Az egyezmény alapján őket megillető jogokat – így a szociális biztonságukat érintő jogokat is – az erőforrásaik felső határáig a tagállamok kötelessége biztosítani, vagyis azt nem háríthatják át másokra, például a fogyatékos személy családjára, hozzátartozóira sem.

SZOCIÁLIS ELLÁTÁS

” Visszatekintve az elmúlt több mint három évtized történéseire, nyugodtan kimondhatjuk: Magyarországon nincs fogyatékosügyi szakpolitika, nem alakult ki a kultúrája, és ennek hiányában abszolút reménytelen a fogyatékos emberek és családjaik érdemi, emberi jogi alapon történő felzárkóztatása.

Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke

SZOCIÁLIS TÖRVÉNY: A MEOSZT IS VONJÁK BE A RÉSZLETSZABÁLYOK KIDOLGOZÁSÁBA

A MEOSZ 2022 novemberében a kormányhoz fordult a szociális törvény akkor még csak tervezett módosítása kapcsán, mert annak sem a szakmai tartalmával, sem a változtatás végrehajtásának módjával nem értett egyet. Indítványoztuk egyúttal, hogy amennyiben a törvénymódosítást elfogadja a parlament, úgy a részletszabályok kidolgozásába vonják be a fogyatékos emberek érdekképviseleti szervezeteit.

A szociális gondoskodás rendszerét érintő javaslatokkal kapcsolatban – természetesen elsősorban a fogyatékossgal élő emberek problémáira rávilágítva – a MEOSZ kifejtette aggályait és megküldte észrevételeit a miniszterelnök-helyettesnek, a miniszterelnökséget vezető miniszternek, a belügyminiszternek (mellékletek 196. oldal) valamint a gondoskodáspolitikáért felelős államtitkárnak.

Kifogásoltuk a társadalmi egyeztetés mellőzését is, mivel a javaslat benyújtását megelőzően elmaradt a szociális területen működő, közöttük fogyatékossgal élő emberek érdekképviseletét ellátó szervezetekkel való párbeszéd és együttműködés. Annál is inkább indokolt lett volna a széles társadalmi jelenlét, ugyanis a törvényjavaslat – mely utóbb a 2022. évi L. törvénytel elfogadásra és kihirdetésre került – 2023. január 1-jétől alapvetően változtatja meg a szociális gondoskodás rendszerét, egyfajta sorrendet határozva meg a szociális gondoskodásra kötelezettek vonatkozásán. Ez alapján az önmagáról gondoskodni nem képes személy segítségéről elsősorban hozzátartozói kötelesek gondoskodni, másodsorban a lakóhely szerinti önkormányzat, és csak legvégső megoldásként, az előzőekben felsorolt lehetőségek hiányában maga az állam oly módon, hogy az önkormányzatok és az állam is együttműködnek az egyházi és civil szervezetekkel a feladat ellátásában.

Felhívtuk a figyelmet arra, hogy a törvényjavaslat szembemegy a nemzetközi (az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, Fogyatékossgal élő személyek jogairól rendelkező ENSZ Egyezmény (CRPD)) és belső normák (Magyarország Alaptörvénye, Fot.) által megfogalmazott elvárásokkal, és Magyarország

e normáknak megfelelő szociális biztonságról eddig kialakított álláspontjával. Például a CRPD alapján a fogyatékossgal élő embereket az egyezmény alapján megillető jogokat – így a szociális biztonságukat érintő jogokat is – az erőforrásaik felső határáig a tagállamok kötelessége biztosítani, vagyis azt nem háríthatják át másokra, így a fogyatékos személy családjára, hozzátartozóira sem.

A javaslat értelmében a jogalkotó az egyén öngondoskodásának kötelezettségét hangsúlyozza, ugyanakkor például a magas ellátási szükséglettel rendelkező fogyatékossgal élő emberek esetében elmulasztja hozzárendelni ehhez azokat a szolgáltatásokat (24 órás személyi segítő, rehabilitációs szolgáltatások, stb.), melyek nélkül az ő esetükben az öngondoskodás, önfenntartó élet elképzelhetetlen.

Felhívtuk a figyelmet arra, hogy a javasolt törvényi szabályozás a részletszabályok kidolgozása nélkül a gyakorlatban egy sor kérdést, problémát vet majd fel a jogalkalmazás során, ami rendkívül megnehezíti, esetleg ellehetetleníti az egyébként is kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek, köztük sok esetben fogyatékos személyek jogainak érvényesítését, a létfenntartásukhoz gyakran elengedhetetlen szociális ellátások, szolgáltatások igénybe vételét. A tervezet például nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, pontosan ki az, aki önmagáról gondoskodni nem képesnek minősül, azaz az egyén milyen anyagi, szociális, vagy egyéb feltételek fennállta esetén lehet jogosult bármilyen szociális szolgáltatásra, ellátásra. A hozzátartozók támogatási kötelezettsége lehetőségeikhez, illetve képességeikhez igazodik. Elmaradt azonban e fogalmak pontos meghatározása is, illetve az alkalmazásukhoz szükséges rész-

letesebb szabályok kidolgozása. Így nem tudható, hogy az ellátásra szoruló személy hozzátartozóját mely esetben, milyen formában és mértékben terheli támogatási kötelezettség. Kérdés továbbá, ki, milyen eljárási rend szerint állapítja majd meg e kötelezettség meglétét, vagy hiányát, illetve hogy az utóbbi esetben hogy alakul az érintett személy támogatása.

Nem tisztázott továbbá, miként valósul meg az önkormányzatok támogatási kötelezettsége, különösen ennek finanszírozása, hiszen jelenleg az önkormányzatok feladatkörébe tartozó szociális ellátások és szolgáltatások anyagi forrásait végső soron az állam biztosítja.

A jogbizonytalanság leginkább azokat a fogyatékos embereket és családjaikat sújtja, akik a létfenntartásukhoz elengedhetetlen, adott esetben többféle

szociális ellátási, szolgáltatási szükséglettel is rendelkeznek. Ők akár hónapokig is ellátatlanok maradhatnak.

Mindezen és még sok egyéb kérdésre a részletszabályoknak kell mielőbb a megfelelő választ megadniuk. A részletszabályok kialakításának folyamatába ugyanakkor elengedhetetlen a fogyatékos személyek érdekképviselői szervezeteinek bevonása. Kértük ezért, hogy a törvény módosítását követően megalkotásra kerülő részletszabályok kidolgozása során a minisztérium mindenképp egyeztessen a fogyatékos emberek érdekképviselői szervezeteivel is, hiszen az általuk képviselt, gyakran súlyos, esetleg halmozott fogyatékossgal élő emberek komoly hányada a létfenntartásukhoz elengedhetetlen, adott esetben többféle szociális ellátási, szolgáltatási szükséglettel is rendelkezik, melyekhez való hozzáférés a számukra létkérdés.

FOGLALKOZTATÁS

A fogyatékossgal élő emberek önrendelkező életének elengedhetetlen része, hogy képességeiknek megfelelő munkát végezhesse- nek. Az egészségkárosodott, illetve fogyatékos munkavállalók munkavállalási esélyei, főképp a nyílt munkaerőpiacon azonban messze elmaradnak a többi munkavállaló- éhoz képest. A 2022-ben bevezetett módosítások kapcsán ráadásul a fogyatékossgal élő vállalkozók kikerültek a KATA szabályai alól. Álláspontunk szerint a jelenlegi foglalkoztatási támogatási rendszer nem ösztönzi eléggé a fogyatékos emberek foglalkoztatását és nem segíti a nyílt munkaerőpiaci elhelyezkedésüket. Kezdeményeztük ezért egyebek mellett, hogy a munkáltatók a súlyosan fogyatékos munkavállalóik után is érvényesíthessék a szociális hozzájárulási adó kedvezményt.

Az a baj, a fogyatékosokat egy kalap alá veszik és az ép emberek nincsenek tisztában azzal, hogy mindenféle fogyatékos embernek van képessége és a megfelelő eszközzel lehet őt alkalmazni. Mindig ki vagyunk rekesztve.

Kutatási beszámoló
– Észszerű alkalmazkodás Magyarországon
és Romániában, MEOSZ 2020

A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ VÁLLALKOZÓK NE KERÜLJENEK KI A KATA SZABÁLYAI ALÓL

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége 2022 júliusában arra kérte a kormányt, hogy a mozgáskorlátozott vállalkozók a jövőben is a KATA szabályai szerint adózhassanak. Az átalányadózás keretében tényleges jövedelmükhöz igazodó tb járulékot fizethessenek, vagy közterheik egyéb módon csökkenjenek. Kértük, hogy a civil szervezetek (közhasznú szervezetek) és a súlyosan, halmozottan fogyatékos gyermekek, felnőttek egészségügyi, köznevelési, szociális intézményei részére többek között az orvos, a gyógypedagógus, a logopédus és a gyógytornász továbbra is KATA adózóként számlázhasson.

2022. szeptemberétől lényegesen megváltozott a kisadózó vállalkozások tételes adójára vonatkozó szabályozás, ami a fogyatékossgal élő, illetve megváltozott munkaképességű vállalkozók egy részét is hátrányosan érintette. Korábban azok a vállalkozók, akik akár valamikori rokkantsági, bal-
eseti rokkantsági nyugdíjasként ma megváltozott munkaképességűek ellátásában részesülnek, vagy 2012. után rokkantsági ellátásra váltak jogosulttá,

nem főállású kisadózóként 25.000 Ft megfizetésével róhatták le közterheiket. A 2022. évi XIII. törvény (új KATA törvény) alapján ugyanakkor megszűnt a nem főfoglalkozású egyéni vállalkozói státusz, azaz a törvény hatálya alá csak a főfoglalkozásának minősülő vállalkozók tartozhatnak, ráadásul a megváltozott munkaképességűek ellátásaiban részesülők ebből a szempontból nem számítanak főfoglalkozású egyéni vállalkozónak sem. Ezek a vállalkozók

tehát nemcsak hogy elveszítették az addigi, kedvezményes közteherfizetési lehetőséget, de ellátásuk miatt már egyáltalán nem választhatják a KATA szerinti adózást. Mindez pedig közterhek jelentős emelkedését eredményezte.

Annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott emberek ne kényszerüljenek vállalkozásaik feladására a megnövekedett közterhek miatt, Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke a kormányhoz fordult. (mellékletek 200. oldal) Rámutatott arra, hogy e változások következményeként a megváltozott munkaképességű vállalkozók közül lesznek olyanok, akik megnövekedett közterhek miatt felhagynak vállalkozási tevékenységükkel, ami viszont tovább rontja amúgy is hátrányos munkaerőpiaci helyzetüket, adott esetben ellehetetleníti megélhetésüket. Kérte ezért, hogy a megváltozott munkaképességűek ellátásaiban és fogyatékosági támogatásban részesülők főfoglalkozású egyéni vállalkozónak minősüljenek, így továbbra is választhatnák a KATA-t. Javasoltuk a súlyosan fogyatékos személyeknek járó adókedvezmény kiterjesztését, vagy más kedvezmény biztosítását.

Mínt hogy a KATA adózás lehetőségének megszűnésével az érintettek számára többnyire a személyi jövedelemadóra vonatkozó átalányadózás lehet a legmegfelelőbb adózási forma, a szabályozás felülvizsgálatával javasoltuk annak lehetővé tételét, hogy az alacsonyabb jövedelmű (pl. 3 millió forint éves jövedelmet el nem érő) adózók, vagy a megváltozott munkaképességűek ellátásaiban, fogyatékosági támogatásban részesülő adózók az eddiginél alacsonyabb összegű, a tényleges jövedelmükhöz igazodó társadalombiztosítási járulékot fizethessenek, vagy közterhek egyéb módon csökkenthetőek legyenek.

Felhívtuk a figyelmet arra is, hogy az új KATA szabályozás a civil szervezeteket (közhasznú szervezeteket) is hátrányosan érinti. Az új KATA törvény alapján ugyanis csak azok a vállalkozók választhatják a KATA szerinti adózást, akik magánszemélyek számára nyújtják szolgáltatásaikat. Ez a változás elsősorban azokat a civil szervezeteket érinti hátrányosan,

amelyek fogyatékos emberek számára nyújtanak – egyebek mellett – fejlesztő, nevelő, egészségügyi stb. szolgáltatásokat. Eddig a civil/közhasznú szervezeteknek a fogyatékosokkal élő embereknek nyújtott támogató, fejlesztő vagy egészségügyi szolgáltatásokra nem kellett teljes állásban szakembert foglalkoztatniuk, azt igényeikhez mérten – gyakran csak heti néhány órában – a KATA szerint adózó pszichológusok, gyógypedagógusok, logopédusok, gyógytornászok stb. biztosították.

Mivel a szóban forgó szolgáltatásokat az említett szakemberek ez esetben nem magánszemélyek számára nyújtják, ezért ők nem választhatják az új KATA törvény szerinti adózást, ami az intézmények számára megnehezíti e szolgáltatások jövőbeni biztosítását, a szakemberek esetében pedig annak nyújtását. Javasoltuk ezért, hogy – kivételszabály beiktatásával – tegyék lehetővé, hogy az említett szolgáltatásokat nyújtó vállalkozók abban az esetben is választhassák a KATA szerinti adózást, ha nem, vagy nem csak magánszemélyeknek szolgáltatnak.

A Pénzügyminisztérium adóügyekért felelős államtitkára megkeresésünkre arról tájékoztatót, hogy az új KATA törvény elfogadását követően egyelőre nincs lehetőség a főfoglalkozású egyéni vállalkozók körének általunk javasolt bővítésé-

re, illetve jelenleg nem látják időszerűnek sem a személyi jövedelemadóval kapcsolatban javasolt kedvezmények felülvizsgálatát, sem a civil szervezeteknek szolgáltatást nyújtó vállalkozókra kivétel-szabály elfogadását.

A SZOCIÁLIS HOZZÁJÁRULÁSI ADÓ KEDVEZMÉNY KITERJESZTÉSÉT JAVASOLTA A MEOSZ

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége a Pénzügyminisztériumhoz fordult a szociális hozzájárulási adó szabályozásának felülvizsgálata érdekében. Kértük, hogy a kedvezményt terjesszék ki azokra a munkavállalókra is, akik a szociális hozzájárulási adóról rendelkező törvény alapján jelenleg nem minősülnek megváltozott munkaképességűnek, viszont súlyos fogyatékoságukra figyelemmel fogyatékosági támogatásban, vagy vakok személyi járadékában részesülnek. A Pénzügyminisztérium adóügyekért felelős államtitkára arról tájékoztatót, hogy a javaslatot megvizsgálják és pozitív kormányzati döntés esetén a tavaszi törvényalkotási ciklusban napirendre veszik a vonatkozó szabály módosítását.

A súlyosan fogyatékos (például érzékszervi, mozgási fogyatékos stb.) munkavállalók még a megváltozott munkaképességű emberekhez képest is sokkal hátrányosabb helyzetben vannak a munkaerőpiacon, mivel az ő foglalkoztatásuk általában jóval komolyabb alkalmazkodást vár el a munkáltató részéről a csupán kisebb egészségkárosodású munkavállalókhoz képest.

Az egészségkárosodott, illetve fogyatékos munkavállalók munkavállalási esélyei, főképp a nyílt munkaerőpiacon így messze elmaradnak a többi munkavállalóéhoz képest. Ez is az oka annak, hogy az állam különféle intézkedésekkel – köztük a szociális hozzájárulási adóhoz kapcsolódó kedvezmény biztosításával - igyekszik segíteni e munkavállalói réteg foglalkoztatási esélyeinek javítását.

A foglalkoztatókat terhelő szociális hozzájárulási adóval összefüggésben járó kedvezmény alapján a munkáltató mentesül az általa foglalkoztatott megváltozott munkaképességű munkavállaló után megállapított adóalap, de havonta legfeljebb a minimálbér kétszerese (2022. évben 400.000, 2023.

évben 464.000,- Ft) után fizetendő, 13 százalékos mértékű adó megfizetése alól. A kedvezményt a munkáltatók jelenleg kizárólag a megváltozott munkaképességűnek minősülő, azaz komplex minősítéssel rendelkező, vagy egykori rokkantsági nyugdíjasként rokkantsági, vagy rehabilitációs ellátásban részesülő munkavállalójukkal összefüggésben érvényesíthetik, ugyanakkor nem vehetik azt igénybe az olyan, súlyosan fogyatékos munkavállalókkal kapcsolatban, akik – habár fogyatékosági támogatásra, vagy vakok személyi járadékára jogosultak - nem tekinthetők megváltozott munkaképességűnek, holott ezekben az esetekben lenne igazán szükség a foglalkoztatók ösztönzésére, támogatására. Ezért is lenne indokolt és szükséges, hogy a munkáltatók a súlyosan fogyatékos munkavállalók után is érvényesíthessék a szociális hozzájárulási adó kedvezményt.

A MEOSZ ezért a Pénzügyminisztérium adóügyekért felelős államtitkárához fordult, **(mellékletek 204. oldal)** részint ismertette a szabályozás anomáliáit, valamint javaslatokat fogalmazva meg ezek felülvizsgálata érdekében.

A hazai és nemzetközi jogszabályok arra kötelezik a magyar államot, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára a szükségleteiknek megfelelő segédeszközöket biztosítsa, de ez a gyakorlatban mégsem valósul meg. Nem a feladatot ellátó szervek jogellenes eljárásáról van szó, hanem a támogatási rendszer koncepciója okoz alapjogi visszásságot. A MEOSZ álláspontja szerint a rendszerszintű problémát az az alapkoncepció okozza, hogy a társadalombiztosítás az eszközöket támogatja, nem a sérült ember egyéni igényeit nézi, illetve a termék árát vizsgálja, nem a gyógyászati segédeszköz minőségét. Szövetségünk kiemelt érdekvédelmi célja a társadalombiztosítási (tb) támogatással igénybe vehető gyógyászati segédeszközök minőségének javítása és a támogatási feltételrendszer – a felhasználók egyéni igényeihez igazodó – átalakítása.

EGÉSZSÉGÜGY

Illusztráció: Simonyi Eni

” A MEOSZ következetesen küzd azért, hogy a gyógyászati segédeszköz rendszer komplex felülvizsgálata során az észszerű alkalmazkodás elvét figyelembe véve az egyén szükségletei álljanak a középpontban. Csak egy olyan megoldást tartunk elfogadhatónak, ahol az állami intézkedések az észszerű alkalmazkodás mentén az egyén méltóságteljes, önrendelkező életét szolgálják.

MEOSZ Észszerű alkalmazkodás – valódi társadalmi egyenlőség kiadványa

GYSE: ALAPJOGI VISSZÁSSÁGOT TÁRT FEL AZ OMBUDSMAN A BEADVÁNYUNK NYOMÁN INDULT VIZSGÁLATA SORÁN

A gyógyászati segédeszközök romló minősége és az ellátás kapcsán felmerülő jogsérelmek miatt a MEOSZ 2020. decemberében az alapvető jogok biztosához fordult. Az alapvető jogok biztosja 2021-ben vizsgálatot indított, majd 2022-ben kiadott jelentésében megállapította: a jelenleg működő gyógyászati segédeszköz ellátási rendszernek a vizsgálat során feltárt diszfunkciói az érintett személyek vonatkozásában a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okoz, továbbá az nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

A mozgáskorlátozott emberek közösségének számottevő része gyógyászati segédeszköz (gyse) felhasználó, a súlyosan mozgáskorlátozott emberek többsége pedig egyidejűleg több segédeszközt is használ, ezért a MEOSZ kiemelt célja a társadalombiztosítási (tb) támogatással igénybe vehető gyse jelenlegi rendszerének felülvizsgálata. A MEOSZ - miután a minisztériummal e tárgyban folytatott egyeztetések nem vezettek eredményre - 2020. december 10-én az alapvető jogok biztosához fordult és kezdeményezte a gyse támogatási rendszerének felülvizsgálatát, a területen jelentkező visszásságok feltárását, illetve az ezek megszüntetését elősegítő intézkedések megtételét. Célunk e vizsgálat kezdeményezésével is az volt, hogy ráirányítsuk a figyelmet a tb támogatással rendelhető gyógyászati segédeszköz rendszer problémáira, az eszközök egyre romló minőségére, valamint e rendszer felhasználók szükségleteit sokkal inkább figyelembe vevő átalakításának fontosságára.

Beadványunkban a területen jelentkező anomáliákat konkrét ügyek ismertetésével igyekeztünk feltárni, és részletes javaslatokat fogalmaztunk meg ezek kezelése, az egyéni szükségletek hatékonyabb érvényesülése érdekében.

Az alapvető jogok biztosa a MEOSZ beadványa alapján vizsgálatot indított. Ennek során számos intézményt, illetve szervezetet keresett meg tájékoztatást kérve a felvetett problémákkal kapcsolatban, köztük az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyért felelős államtitkárát, a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) főigazgatóját, illetve a többi mellett az Egészségügyi Technológiai Orvostechnikai Szállítók Egyesülete (ETOSZ), a Forgalmazók az Egészségért Egyesület (FESZ), az Ortopéd Cipőkészítők Szövetsége, Orvostechnikai Szövetség (OSZ) elnökeit.

Az ombudsman jelentésében (mellékletek 207. oldal) elsősorban azokat az alapjogi szempontokat rögzítette, amelyek figyelembevétel nélkülözhetetlen egy olyan ellátási rendszer kialakításánál, amely tiszteletben tartja valamennyi érintett gyógyászati segédeszközt használó személy emberi méltóságát, biztosítva számukra az alapvető jogaik másokkal azonos alapon való gyakorlásának lehetőségét. Ezek sorában a Biztos kiemelte, hogy a gyógyászati segédeszköz támogatási rendszernek alkalmasnak kell lennie arra, hogy az érintett fogyatékos személyek, mint támogatandó célcsoport egyedi igényeire és szükségleteire érdemben reagáljon. Ellenkező esetben az állam nem teljesíti a vonatkozó kötelezettségét, így viszont az érintett fogyatékos emberek alapjogai sérülnek az által, hogy vagy egyáltalán nem, vagy nem a megfelelő eszközzel látják el őket.

A NEAK főigazgatójának pénzügyi, költségvetési szempontokra történő hivatkozása kapcsán a Biztos hangsúlyozta, hogy „kiemelt állami feladat a költségvetési forrásoknak a felelős gazdálkodás elvei szerinti védelme, ugyanakkor a gyse ellátási rendszer és tb támogatási rendszer az államnak azon eszköze, amellyel az igénylők, köztük kiemelten a fogyaté-

kos személyek, mint sérülékeny társadalmi csoport alapjogainak érvényesülését biztosítja, szolgálja. Mindez a támogatási rendszernek a hazai és nemzetközi jogszabályi kötelezettségekből fakadó rendeltetése, amelyet a költségvetési források védelmét célzó szabályok nem írhatnak felül. Amint azt több szakmai szervezet is megfogalmazta, az egészségnyereséget és az emberi méltóságot fókuszba állító, de a költségvetés mozgásterét is figyelembe vevő, rugalmas rendszer kialakítására van szükség.“

A Biztos szerint az egyedi méltányossági kérelem intézménye – mely jelenleg egyedülként próbál az egyéni igényekre, szükségletekre reagálni – általános jelleggel nem feleltethető meg a fogyatékos személyek igényeinek és szükségleteinek rendszerszintű megjelenítésére. Ezért több garanciális szabályt kell a rendszerbe beépíteni annak érdekében, hogy a fogyatékos személyek által igényelt gyógyászati segédeszközök ténylegesen is alkalmazkodjanak az adott személy egyéni igényeihez, szükségleteihez. Gyakran ugyanis épp ezek az eszközök kellenek az adott igénylő mindennapi kommunikációjának, mobilitásának megvalósulásához. A felhasználói igényeknek megfelelő segédeszközök alkalmazása ezen túlmenően elősegíti az aktívkorú, illetve egészségügyi szakellátás tehermentesítését is.

A biztos szerint a vonatkozó jogszabályok jelenleg is kitérnek a segédeszközök minőségi megfelelésének követelményeire és azok ellenőrzésére, a gyógyászati segédeszköz átadásának módjára, a használat betanítására, az eszközt kiadó személy vonatkozó tájékoztatási kötelezettségére is. A panaszbeadványban összefoglalt hibás teljesítésre vonatkozó egyedi esetek, valamint a szakmai érdekvépviseleti szervek tájékoztatása alapján azonban ezek a – felhasználók szempontjából garanciális – szabályok a gyakorlatban csak hiányosan érvényesülnek. Mindez pedig még kiszolgáltatottabbá teszi az érintett fogyatékos személyeket, akik a nem teljes, vagy nem megfelelően részletes termék tájékoztatás hiányában, illetve a bonyolult jogi szabályozás miatt a hibás teljesítéssel kapcsolatos jogos követeléseiknek is nehezebben tudnak érvényt szerezni.

Az alapvető jogok biztosa jelentésében megállapította, hogy a jelenleg működő gyógyászati segédeszköz ellátási rendszernek a vizsgálat során feltárt diszfunkciói az érintett személyek vonatkozásában a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszasságot okoz, továbbá az nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

Az ombudsman ezért az általa feltárt visszasságok orvoslása, illetve a jövőbeni visszasságok elkerülése érdekében intézkedésként a belügyminisztert arra hívta fel, hogy biztosítsa és támogassa a szaktárca által felállított munkacsoport feladatának ütemterv szerinti működését, valamint a munkacsoport által, a hazai gyógyászati segédeszköz ellátási rendszer javítását célzó javaslatok megvalósulását.

Az ombudsman jelentése alapján a forgalmazók és a gyártók szakmai érdekképviselői szervezeteinek véleménye is az volt, hogy a támogatási rendszer átfogó felülvizsgálatára és megújítására van szükség a merev szabályozás újragondolása útján, az ellenőrzési mechanizmusok megerősítésével, az új és minőségi követelményjegyzék kidolgozásával, figyelemmel ugyanakkor a költségvetési forrásokra is. A NEAK főigazgatója nélkülözhetetlennek tartja a felülvizsgálatban a fogyatékossgal élő személyek, betegek érdekképviselői szervezeteinek a közreműködését.

Hazánkban az épületek, utak, közlekedési eszközök jelentős része továbbra sem akadálymentes, így a szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférése nem biztosított teljes körűen a mozgáskorlátozott emberek számára. Az épített környezet akadálymentessége, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés ugyanakkor előfeltétele a másokkal egyenlő méltóságú és önálló életvitelnek. A MEOSZ érdekvédelmi munkájának ezért hangsúlyos része az akadálymentesítés, az, hogy a meglévő akadályok megszűnjenek és újak ne épülhessenek. Az alapvető jogok biztosa tájékoztatást kért az épített környezet akadálymentességének helyzetéről. Szövetségünk ezzel összefüggésben átfogó tanulmányt készített a hazai akadálymentesítés helyzetéről, rámutatva azokra a gócpontokra, ahol koncepcionális változásra, jogszabálmódosítására, illetve a szabályozással kapcsolatos szemléletváltásra lenne szükség. A MEOSZ eljár olyan ügyekben is, melyek kihatással lehetnek közösségünk életére. 2022-ben példaértékű döntés született egy olyan szövetkezeti ház akadálymentesítését érintő panasz ügyében, melyet Szövetségünk kezdeményezett egy elektromos kerekesszékes ügyfél képviseletében.

AKADÁLYMENTESÍTÉS

A mozgáskorlátozott emberek önálló életvitelének ma az egyik legnagyobb akadályát a fizikai akadálymentesítés hiánya, illetve nem megfelelő volta jelenti.

MEOSZ Észszerű alkalmazkodás- valódi társadalmi egyenlőség kiadványa

MEOSZ-INOTEK – A MEOSZ INKLÚZIÓ ÉS INNOVÁCIÓ TECHNOLÓGIAI KÖZPONTJA

Az Inklúzió és Innováció Technológiai Központ (INOTEK) 2022-ben a második évét zárta. Többszöri ígéret ellenére nem kapott kormányzati támogatást és nem volt olyan pályázati lehetőség, mely illeszkedett volna a kialakítandó szakmai központ fejlesztési elképzeléseihez. Ebből kifolyólag saját erőforrásból a napi tevékenységek mellett tudott előrelépéseket tenni.

MEOSZ - akadálymentességi stratégia

A MEOSZ kiemelt céljai között szerepel az akadálymentes környezet megteremtése. Az alapvető jogok biztosának megkeresésére készített (későbbiekben részletesen) ismertetett tanulmányunk olyan stratégiai elemzést, és programot ad a helyzet megváltoztatására, amely kirajzolja az INOTEK működésének kereteit.

2022-27 Pályázati ciklus

A 2021-ben a pályázati ciklushoz kötődő dokumentumokat, követelményrendszerét érintő észrevételeinket az illetékes szervekhez eljuttattuk, erről egyeztetések történtek, de a folyamat mindenütt elakadt, az érintett dokumentumokban és az eljárási rendszerben az észrevételezett hiányosságok javítása nem történt meg, további egyeztetésre nem kaptunk lehetőséget.

Sajnálatos, hogy továbbra is a hazai és nemzetközi jogszabályokkal ellentétes szemléletű akadálymentesítési követelmények szerint írják ki az infrastrukturális beruházásokat célzó pályázatokat. Ami pedig mégis bekerül javaslatainkból, pl. a szabványokra való hivatkozás, csak formális követelmény marad, semmilyen intézkedés (pl. pályázók, szakemberek, ellenőrök tájékoztatása, továbbképzése) nem kapcsolódik hozzá, amely lehetővé tenné a követelmény akár csak részleges teljesülését is. A pályázatokból többszöri jelzésünk ellenére sem került ki az a hivatkozás, hogy akadálymentesítési kérdésekben az ETIKK tud segítséget nyújtani. Jóllehet az ETIKK már nem működik, honlapjára 3 éve nem került fel friss információ.

Akadálymentes munkacsoport tevékenysége

A fórum működésére új formákat és területeket keresünk, mert tevékenysége hiánypótló lehetne.

Akadálymentességi mérnöki tanácsadás

2022-ben folytatódtak a nagyobb kormányzati és fővárosi beruházásokkal kapcsolatos megkeresések, melyek során a tervezés szakaszában kellett a munkaközi anyagokat véleményezni. Az egyeztetések egy része más érdekvédelmi szervezetekkel közösen valósult meg. A tapasztalat azt mutatja, hogy leginkább egy kötelező, kipipálandó tevékenységnek tekintik a tervezők az egyeztetéseket,

a megállapodásokat, kéréseinket nem veszik figyelembe, visszajelzést nem adnak. Kiemelten említhetők az alábbi beruházások: Az M3-as metró akadálymentesítése, a Blaha Lujza tér felújítása, a Dél-Budai Centrum Kórház kiviteli tervezési szakasza, a Duna-Buda program keretében tervezett közterületi rekonstrukciók és számos apróbb megkeresés.

Akadálymentesítési bejelentő

Mindennapi tapasztalat, hogy számtalan rosszul vagy nem megfelelően kivitelezett akadálymentesítés valósul meg, mely nem felel meg a hatályos követelményeknek. Az észlelt problémák jelzésére 2021-ben egy online bejelentési lehetőséget hoztunk létre, ahol feltölthetők az észlelt problémáról készült

fényképek, valamint szöveges hozzáfűzés is rögzíthető. A rendszert országos szinten hirdettük, használatát nem indult be, pár bejelentés érkezett csak. 2023-ban a rendszer saját erőből történő továbbfejlesztéséről döntöttünk, mely megalapozza egy adatbázisszerű problématár felépítését és feltöltését.

PÉLDAÉRTÉKŰ DÖNTÉS A SZABÁLYTALANUL MEGÉPÍTETT LAKÁSSZÖVETKEZETI ÉS TÁRSASHÁZI RÁMPÁK SZABÁLYOSSÁ TÉTELÉRE

A lakásszövetkezeti és társasházi rámpák szabályos kialakítására minden bizonnyal hatással lesz az a 2022-ben hozott döntés, mely egy tízemeletes lakásszövetkezeti ház szabálytalanul megépített és így használhatatlan rámpájának újraépítésére kötelezte saját költségükön a lakókat. A MEOSZ reméli, hogy ez a döntés segíthet abban, hogy a tervezők és a kivitelezők az akadálymentesítési előírásokat maradéktalanul betartsák, amennyiben pedig ez mégsem valósulna meg, akkor az akadálymentesítés szempontjából szabálytalanul megvalósított építményeket az érintetteknek utólag kelljen szabályossá tenniük.

Egy tízemeletes lakásszövetkezeti házban és a környékén elvégzett akadálymentesítési munkákkal kapcsolatban kereste meg Szövetségünket egy elektromos kerekesszékkal közlekedő mozgáskorlátozott hölgy 2021-ben. A szövetkezeti ház épületének bejáratánál rámpa kialakítására, az épületben pedig lift átalakítására került sor, azonban kerekesszékkal közlekedő ügyfelünk ezek egyikét sem tudta használni akadálymentesen. A becsatolt iratok és fotók alapján megállapítható volt, hogy a bejá-

ratnál kialakított rámpa nem akadálymentes, mivel lejtése nem felel meg a jogszabályi előírásoknak, illetve a liftet sem lehetett akadálymentes módon használni, mivel geometriája az akadálymentességi feltételeknek nem tett eleget. Ügyfelünk több alkalommal is jelezte a problémáját a lakásszövetkezet képviselői felé kiemelve, hogy kerekesszékevel a rámpa használata életveszélyes, a liftbe pedig önállóan nem, illetve csak rendkívüli nehézségek árán tud beszállni.

Miután többszöri felhívás ellenére sem történt érdemi intézkedés a lakásszövetkezet részéről, 2021-ben panaszt nyújtottunk be **Budapest Főváros Kormányhivatalának területileg illetékes Építésügyi és Építésfelügyeleti Osztályához (BFKH), és kértük a tízemeletes lakásszövetkezeti épület bejáratánál szabálytalanul megépített rámpával kapcsolatos eljárást lefolytatását, és a jogsértő állapot megszüntetését.**

Panaszunk nyomán eljárás indult

A BFKH a MEOSZ panaszra nyomán eljárást indított és 2022 elején helyszíni szemlét tartott.

Mivel a helyszíni szemlét követően az illetékes hatóságtól hónapokig semmilyen értesítést nem kaptunk az eljárás további folyamatáról, ezért 2022 szeptemberében tájékoztatást kértünk az építés hatóságtól. Levelünkben utaltunk rá, hogy az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (ÉTV.) szerint az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóság jogszabályban meghatározott esetekben és módon 60 napon belül folytatja le a hatósági ellenőrzést. Szabálytalanság észlelése esetén hivatalból megindítja az eljárást, és megteszi a meghatározott intézkedéseket. Az eljárás megindításának legkésőbb az építés befejezésétől - ha az nem állapítható meg, akkor az építmény használatbavételétől - számított tíz éven belül van helye.

Ismételten jeleztük, hogy az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (OTÉK) szerint az építménynek **meg kell felelnie a** rendeltetési célja szerint a biztonságos használat és akadálymentesség **alapvető követelményeinek** és a tervezési programban részletezett elvárásoknak. Rámutattunk, hogy a szövetkezeti házban és környékén elvégzett akadálymentesítési munkák nem felelnek meg sem a biztonságos használat, sem az akadálymentesség alapvető követelményének. Fentiek alapján **haladéktalan tájékoztatást kértünk** arról, hogy a helyszíni szemlét követően az ügyben milyen hatósági intézkedések történtek, illetve, hogy az ügyintézési határidőből hány nap van hátra.

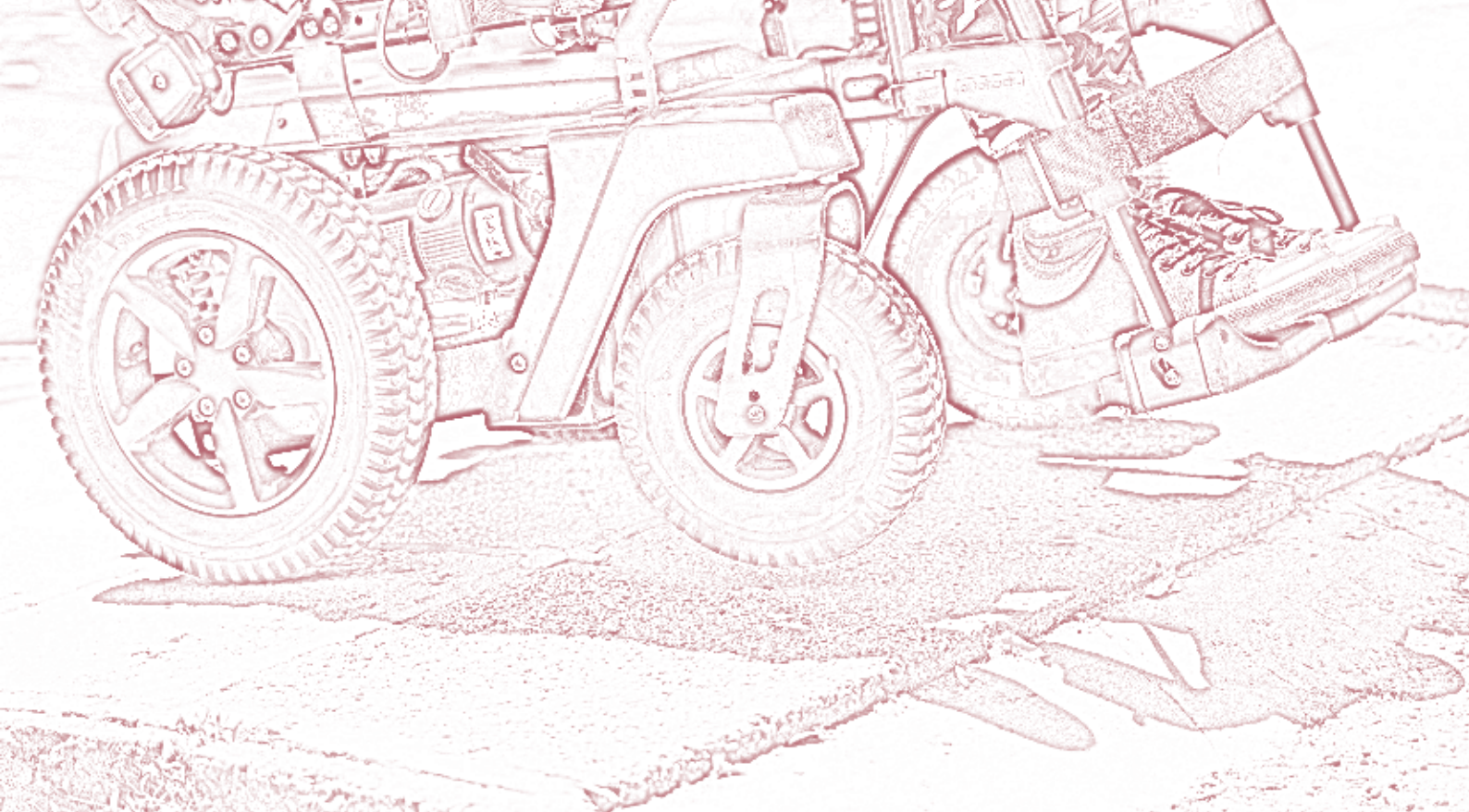
Határozat kötelez a rámpa szabályossá tételére

2022 novemberében végül megszületett a határozat, **(mellékletek 247. oldal)** amelyben az építés hatóság kötelezte a lakásszövetkezetet, hogy az ingatlanon meglévő épület főbejárata előtt – az akadálymentes közlekedés biztosítására – **kialakított rámpát tegye szabályossá.** A kötelezés szerint a rámpapakarok lejtése legfeljebb 5%-os (1:20) lehet, egy rámpakar legfeljebb 0,45 m szintkülönbséget hidalhat át, és a rámpakar indulásánál és érkezésénél legalább 1,50 m átmérőjű vízszintes terület legyen biztosított.

A határozatban foglaltak szerint **a BFKH a helyszíni szemlén megállapította,** hogy a rámpa által áthidalt szintkülönbség kb. 1,00 m. A többkarú rámpa – a méretek alapján – induló, 1. rámpakarja 19-21,4 % közötti lejtésű, a 2. bejáráshoz közeli rámpakarja pedig 10-11,4 % közötti lejtésű (melyben törés is van). Az 1. rámpakar 0,6 m, a 2. rámpakar 0,4 m szintkülönbséget hidal át. Az induló rámpakarnál a biztosított vízszintes szabad terület a korlátok fogódzói között 1,08 m átmérőjű. A rámpához két fogódzkodóval ellátott áttekinthető korlát került kialakításra, a vonatkozó építésügyi előírások megközelítőleg pontos megtartásával. A szabadban, a főbejárat előtt kialakított rámpa fémszerkezetű, bordázattal került kialakításra.

A jogszabályok vonatkozó rendelkezései és a vizsgált adatok alapján a hatóság megállapította, hogy a többkarú rámpa a rámpapakarok lejtése, az 1. rámpakar esetében az áthidalt szintkülönbség, valamint az indulásnál biztosított vízszintes terület vonatkozásában nem felel meg a vonatkozó és hivatkozott építésügyi előírásoknak.

A BFKH megállapította, hogy a rámpa vonatkozásában az elvégzett építési tevékenység szakszerűtlen, ezáltal szabálytalan volt. Megállapította továbbá, hogy a rámpa nem felel meg az országos építési követelmények előírásainak, ezért az építési tevékenység eredményeként kialakult állapotra fennmaradási engedély nem adható.

Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján a rendelkező rész szerinti szabályossá tétel érdekében szükséges munkálatok elvégzésére a BFKH szövetségi ház tulajdonosait a határozat véglegessé válásától számított **hat hónapos határidővel kötelezte**. Az építőhatóság a kötelezettek gazdasági érdekeit is szem előtt tartva a költségtakarékosság jegyében a szabályossá tételhez szükséges építési munkákat a legszűkebb körben határozta meg. Ha a hatóság végleges döntésében foglalt kötelezésnek nem tesznek eleget, az végrehajtható.

A lakásszövetkezetnek az elvégzett munka megfelelőségét arra jogosult szakértő által készített **szakértői véleménnyel** (elsődlegesen építésügyi szakértői), vagy felelős műszaki vezetői/fővállalkozó kivitelezői nyilatkozattal és fényképfelvételek megküldésével kell igazolnia a BFKH előtt a döntés véglegessé válásától számított 180 napon belül.

Az építőhatóság felhívta a lakásszövetkezet figyelmét, hogy amennyiben a fent **előírt kötelezettségének a megadott határidőig nem, vagy nem teljes**

körűen tesznek eleget, a végrehajtást az állami adóhatóság foganatosítja. Felhívta továbbá az ingatlan tulajdonosainak figyelmét, hogy a szabályossá tétel érdekében előírt munkálatok elvégzését túrni kötelesek. Aki a munkálatok elvégzését akadályozza, azt a BFKH tűrésre fogja kötelezni.

A MEOSZ álláspontja szerint az ügyben egy olyan határozat született, amely szankciókat alkalmaz egy hibásan megépített építmény, jelen esetben egy rámpa vonatkozásában. Fontos, hogy a határozat a kötelezésen túl rendezze a végrehajtás kérdését, azaz előírja, hogy mi történjen abban az esetben, ha a lakásszövetkezet a rámpát nem teszi szabályossá. Reményeink szerint ez a döntés segíthet abban, hogy a tervezők és a kivitelezők az akadálymentesítési előírásokat maradéktalanul betartsák, amennyiben pedig ez mégsem valósulna meg, akkor az akadálymentesítés szempontjából szabálytalanul megvalósított építményeket az érintetteknek utólag kell szabályossá tenniük. A MEOSZ célja, hogy hazánkban, akadálymentesítés címen ne további akadályok épüljenek, hanem a meglévő forrásokból a mozgáskorlátozott emberek számára önállóan, kényelmesen és biztonságosan használható terek jöjjenek létre.

EGYEZTETÉSEK A FŐVÁROSI AKADÁLYMENTESÍTÉSI PROJEKTEKRŐL A VÁROSHÁZÁN

Karácsony Gergely főpolgármester megkeresését követően 2022 októberében a MEOSZ elnöke és a MEOSZ-INOTEK igazgatója egyeztetést tartott a főpolgármester kabinetfőnökével a fővárosi akadálymentesítési projektek állásáról. Az egyeztetésen az alábbi témák kerültek szóba: a mozgáskorlátozott utasok közlekedési lehetőségei az ArrivaBus Kft. Budapesten üzemeltetett járatain, a Blaha Lujza tér rekonstrukciójával kapcsolatban a nyilvános illemhely akadálymentesítése, számának bővítése, a projektből kimaradt aluljáró akadálymentes megközelítésének tervezése, kivitelezése, az M3-as metró átadott szakaszainak közös bejárása. Szóba került továbbá az M3 metró Határ úti állomásán ta-

lálható aluljáró és a felszín akadálymentesítésének kérdése is. A MEOSZ álláspontja szerint a tervek akadálymentesítési szempontból nem megfelelőek, az alaprajzból is leolvashatók a hiányosságok, tervezési hibák, így például a pelenkázó elhelyezése felhajtott állapotban is zavarhatja a WC oldalról történő megközelítését, és kedvezőtlen a mosdótól való távoli elhelyezése, az akadálymentes zuhanyzó alaprajzi kialakítása megfelelő, de mozgáskorlátozott személyek számára nem használható, mivel nem biztosított akadálymentes öltözési lehetőség. A tervek alapján a WC fürkék mérete láthatóan nem felel meg az OTÉK minimális helyiségméretre vonatkozó követelményének.

BLAHA LUJZA TÉR REKONSTRUKCIÓJA

2022-ben folytatódott a szakmai egyeztetés a Blaha Lujza téri csomópont akadálymentesítési tervéről. A tér felújításának közbeszerzési szakaszában nyílt lehetőség egyeztetésre, de az érdekvédelmi szervezetek kérései rendre figyelmen kívül maradtak, nem valósultak meg. Szövetségünk üdvözölte a tér felújítása kapcsán megvalósuló változásokat, azonban továbbra is sérelmeztük, hogy a felszínen számos költséges látványelem létesült, ugyanakkor a csomópont tervének módosításakor - anyagi okok miatt - kikerült a tervek közül többek között a felszín és az aluljáró akadálymentes összeköttetését biztosító kapcsolat kiépítése, továbbá az aluljárósínten a taktilis jelzésrendszere és a BKK jegypénztár akadálymentes kialakítása.

2022-ben folytatódtak a tér felszíni rekonstrukciójával összefüggő egyeztetések. 2022 augusztusában dr. Laki Tamás, a MEOSZ-INOTEK igazgatója részt vett a teret érintő módosított tervek szakmai egyeztetésén. Szövetségünk felhívta a figyelmet a térre tervezett egy darab **előre gyártott WC-kabin kapcsán, hogy csak az OTÉK előírásainak megfelelő illemhely telepíthető, ehhez pedig egyedi gyártású WC-re lesz szükség.** A szakmai egyeztetésen a parkolókkal kapcsolatban az e-töltőállomások akadálymentességének kérdése is felmerült.

2022. december 6-án a Blaha Lujza tér átadása előtti helyszíni bejárást követően a MEOSZ-INOTEK igazgatója nehezményezte, hogy a tér egyik legkritiku-

sabb pontját, az illemhelyet belülről nem lehetett a bejárásnál megnézni, ezért írásban lehetőséget kértünk a vonatkozó tervek megtekintésére. Az illemhely külső megtekintése után jeleztük, hogy a felszíni tájékoztatás, a feliratozás mind a téren, mind az illemhely környezetében hiányos. Elmondható, hogy a téren a közlekedési kapcsolatok akadálymentes bejárhatósága megfelelő, azonban továbbra is kérdéses számunkra, hogy miért kaptak prioritást költséges látványelemek (jelöletlen szökőkút, utcai bútorok) az akadálymentes használhatósághoz képest (aluljáró, WC-csoport). Ismételten jeleztük, hogy választ várunk a tervezési programban szereplő, ám végül elmaradt elemek (WC csoport, aluljáróba vezető felvonó) jövőbeni megvalósításának ütemezésére.

A BKK Zrt. illetékese észrevételeinkre adott válaszában jelezte, hogy az illemhely a bejárásakor nem rendelkezett még árammal, ezért nem volt lehetőség annak megtekintésére, és egyben ígéretet tett,

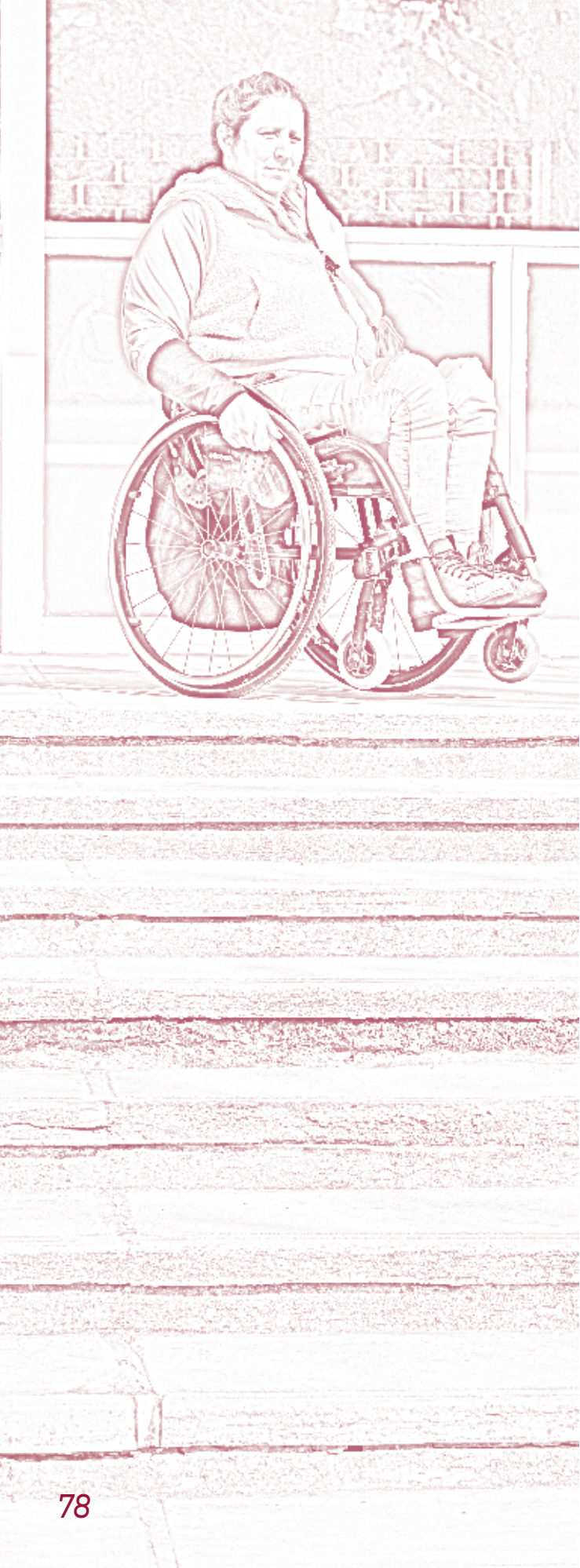
hogy a 2023 elején lehetőséget biztosítanak a téren felállított illemhely teljes körű megtekintésére. A projekt megfelelő kivitelezésének kikényszerítéséhez további intézkedések szükségesek.

FELLÉPTÜNK A 14-ES VILLAMOS MEGÁLLÓINAK AKADÁLYMENTESÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

A MEOSZ-hoz 2022 júliusában több megkeresés is érkezett az Angyalföld és Káposztásmegyer között közlekedő nagy forgalmú 14-es villamos vonalával kapcsolatban. A Budapesti Közlekedési Központ Zrt. (BKK Zrt.) 2022. február 1-től hétköznap 1-1, 2022 májusától pedig 2-2 CAF-villamost helyezett üzembe a vonalon. A bejelentők azt sérelmezték, hogy a vonalon - az alacsonypadlós CAF-villamosok beállítása ellenére - továbbra sem tudnak akadálymentesen közlekedni. A jelzés kapcsán helyszíni szemlét végeztünk majd dr. Walter Katalinhoz a BKK Zrt. vezérigazgatójához fordultunk.

Levelünkben felhívtuk a figyelmet arra, hogy a 14-es villamos vonala - amely mentén több egészségügyi, és oktatási intézmény is található - továbbra sem használható teljes hosszában akadálymentesen, mivel az Angyalföld vasútállomás, Kiss Ernő utca, Újpesti rendelőintézet, Szülőotthon megálló kivételével a peronok magassága és illeszkedése nem teszi lehetővé a kerekesszékekkel közlekedők számára az önálló, biztonságos és akadálymentes közlekedést. A fent jelzett 4 megállón kívül további 21 megálló esetében sem igazították hozzá a peronokat az alacsonypadlós CAF-villamosokhoz, azaz a peronokat nem emelték meg, illetve a megálló peronszegélyei és a járművek között olyan nagy az átlépési távolság, hogy az sem kerekesszékekkel, sem mopeddel, sem bármilyen más egyéb járást segítő eszközzel nem használható akadálymentesen. A BKK Zrt. oldalán található a 14-es villamos vonalán üzembe helyezett CAF-villamosokról szóló hírekben közölt információk - amely szerint „az alacsony padló szintnek köszönhetően a babakocsival, illetve nagyobb csomaggal közlekedők, valamint a mozgásukban korlátozott ügyfelek is könnyebben szállnak fel a járművekre” - nem felelnek meg a valóságnak, mivel a mozgáskorlátozott emberek jelentős része a járműveket még kívülálló segítségével sem tudja használni. Kifejtettük, a MEOSZ üdvözüli, hogy a BKK Zrt. további alacsonypadlós villamosok beszerzését tervezi,

azonban amíg a peronokat nem igazítják hozzá az új CAF-villamosok padlószintjéhez, addig a fogyatékossgal élő emberek számára ezeken a vonalakon továbbra sem lesz akadálymentes a közlekedés, azaz a BKK Zrt. által nyújtott közszolgáltatás nem lesz számukra hozzáférhető. A MEOSZ emlékeztette a BKK Zrt. vezetését, hogy 2016-ban a budai fonódó villamos vonalán a Szent Margit Kórház és a Selmeci utcai villamosmegálló vonatkozásában - Szövetségünk valamint egy magánszemély kezdeményezésére - az Egyenlő Bánásmód Hatóság 2017. június 20-i határozatában arra kötelezte a BKK Zrt-t, hogy a két villamosmegálló akadálymentesítését 2018. június 30-ig végezze el. Mivel az akadálymentesítés nem történt meg határidőre, a végrehajtási eljárásban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal arra kötelezte a BKK Zrt-t, hogy az akadálymentesítést 2019. június 30-ig végezze el. A két megálló akadálymentesítése azóta megtörtént, és ezzel a budai fonódó villamos vonala a mozgáskorlátozott emberek számára is egyenlő eséllyel hozzáférhető.

Fentiek alapján tájékoztatást kértünk, hogy mikorra várható a 14-es villamos vonalán a 21 villamosmegálló akadálymentesítése. A BKK Zrt. vezérigazgatója válaszában kiemelte, hogy a BKK Zrt. minden fejlesztésnél szem előtt tartja a teljes körű akadálymentesítést, de csak a rendelkezésre álló források mentén tudja azt biztosítani. A fejlesztési lehetőségek jelenleg a vágányfelújításra terjedtek ki, amely által lehetővé vált, hogy CAF villamosok közlekedjenek a 14-es vonalán, azonban nem minden megállóban biztosított a teljes körű akadálymentes le- és felszállás. A következő években fokozatosan megvalósuló energiaellátási, pálya- és peronátépítésekkel párhuzamosan kerülhet sor a peronok teljes körű akadálymentesítésére. Szövetségünk az elkövetkezendő időszakban figyelemmel kíséri a 14-es - valamint a többi - villamosvonal peronakadálymentesítési munkálatait.

AJBH VIZSGÁLAT – A MEOSZ TANULMÁNYT KÉSZÍTETT AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET AKADÁLYMENTESSÉGÉNEK HELYZETÉRŐL

Az épített környezet akadálymentességének hiánya miatt súlyosan és rendszerszinten sérül a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez való joga – mutatott rá a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) az alapvető jogok biztosához benyújtott részletes elemzésében. Az alapvető jogok biztos (ombudsman) átfogó vizsgálatot folytat az épített környezet akadálymentességének hazai helyzetéről, annak szabályozásáról és gyakorlatáról. A vizsgálat során Szövetségünket is felkérte, hogy tájékoztassuk, osszuk meg tapasztalatainkat, észrevételeinket. A téma kiemelt jelentőségű a mozgáskorlátozott emberek számára, hiszen az épített környezet akadálymentessége, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés előfeltétele a másokkal egyenlő méltóságú és önálló életvitelnek. Miután tapasztalataink szerint súlyosan sérül a mozgáskorlátozott emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez való joga, megragadtuk a lehetőséget, és az épített környezet akadálymentességének áttekintő, ugyanakkor részletes elemzésével és kapcsolódó javaslatokkal segítettük az ombudsmani vizsgálatot.

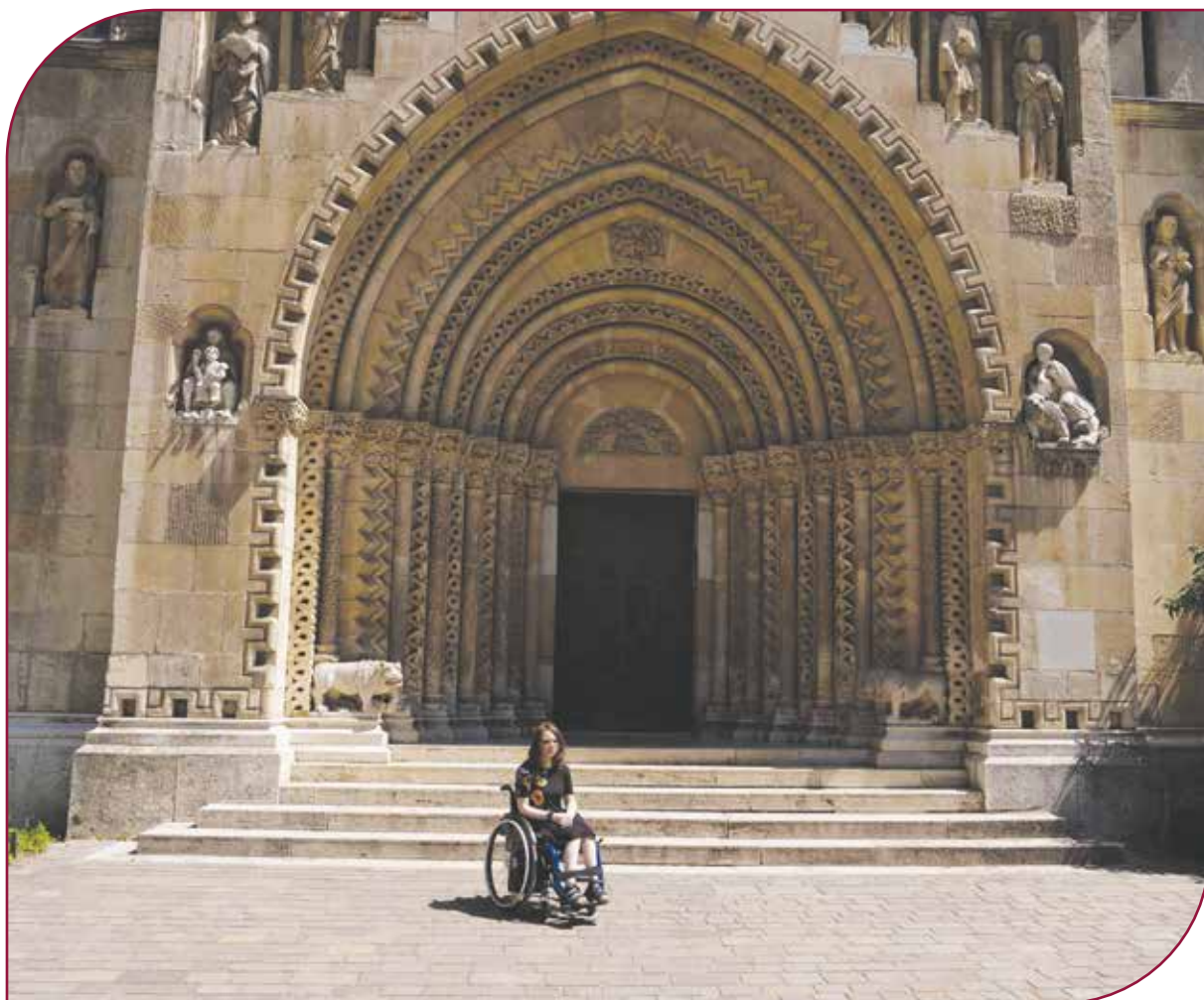
Az Alapvető Jogok Biztosa által indított hiánypótló vizsgálat kapcsán a MEOSZ összegyűjtötte (mellékletek 254. oldal) azokat a gócpontokat, amelyek miatt álláspontunk szerint a mai magyar akadálymentesítés helyzete továbbra is kívánni valókat hagy maga után. Áttekintettük a jogszabályi környezetet, megvizsgáltuk az akadálymentességet és az egyenlő esélyű hozzáférést szabályozó legfontosabb hazai és nemzetközi jogszabályokat és egyéb szabályozó eszközöket, kiemelve azokat a pontokat, ahol koncepcionális változásra jogszabálymódosítására, illetve a szabályozással kapcsolatos szemléletváltásra lenne szükség. Gyakorló rehabilitációs szakmérnökök tapasztalatai alapján vizsgáltuk meg a beruházási, építési folyamat egyes lépéseit (előkészítés, tervezés, engedélyezés, kivitelezés, üzemeltetés) és mutattunk rá az akadálymentesség és egyenlő esélyű hozzáférés megvalósulását gátló tényezőkre. Külön vizsgáltuk a közterületek és szabad területek akadálymentességének szabályozási és gyakorlati kérdéseit, és elemeztük az akadálymentességi és örökségvédelmi jogok, érdekek és jogszabályok ütközéséből eredő visszásságait. Tekintettel arra, hogy ma Magyarországon pályázati forrásokból, gyakran közbeszerzés útján épül és újul meg az épített környezet jelentős hányada, a pályázati előírások, kiírások egyenlő esélyű hozzáférésre és akadálymentességre gyakorolt hatását nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ezért a pályázatokkal és a közbeszerzési eljárással kapcsolatos szabályozást is részletesen elemeztük. Mindezekon kívül a mérnökök és rehabilitációs környezettervező szakmérnökök képzésének hiányosságait elemeztük, ezzel összefüggésben kitértünk a folyamatban részt vevő szakembereket megillető jogosultságokra és kötelezettségekre is. Miután az utóbbi években egyre nagyobb teret nyernek olyan vállalkozások, amelyek a szolgáltatások akadálymentességének saját szempontrendszer alapján történő minősítésével foglalkoznak, megvizsgáljuk ezeknek a magánvállalkozásnak az épített környezet akadálymentességére gyakorolt hatását is. Mindezekon kívül két speciális, a fogyatékossgal élő emberek számára kiemelten fontos területet elemeztünk az épített környezet akadálymentessége szempontjából: a lakóépületek és a munkahelyek akadálymentességét.

Rendszerszintű problémák az épített környezet akadálymentesítése terén

A MEOSZ tanulmányában elsősorban azt kívánta feltárni, mi az oka annak, hogy az épített környezet fizikai akadálymentesítése terén rendszerszintű problémák vannak, több mint 20 évvel a kötelezettséget rögzítő törvények hatályba lépése után is. Hazánkban több jogszabály együtt szögezi le az akadálymentesítés jogi és műszaki kereteit, mégis akadályokkal teli környezetben élünk. Ezek a keretek megteremtik ugyan az akadálymentesítés jogszabályi hátterét, azonban mind a megvalósítás, mind a végrehajtás területén súlyos hiányosságok tapasztalhatók. A jogalkotó a *fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról* szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.) 1999. januári hatályba-

lépésekor **hat évet biztosított a meglévő középületek akadálymentessé tételére**. Amikor ez határidő betarthatatlannak bizonyult – mivel a középületek akadálymentesítését nagyon kevés kötelezett végezte el –, akkor 2007-ben a jogalkotó **az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtését a közszolgáltatást nyújtó épületek vonatkozásában ismét meghosszabbította**.

Az oktatás, az egészségügy, a szociális ellátások vonatkozásában például ez a határidő 2010 végén, míg az ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység egyenlő esélyű hozzáféréseinek megteremtése esetében 2013. december 31-én járt le.

A törvényi határidők megszűnése nem jelenti a kötelezettség megszűnését, éppen ellenkezőleg!

2013. december 31-e után azonban új helyzet állt elő, hiszen a jogszabályban foglalt valamennyi mentesülési határidő lejárt. A közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést az arra kötelezetteknek, így a szolgáltatást nyújtó fenntartónak, vagy az épület tulajdonosának tehát már kilenc éve biztosítania kellene a fogyatékossgal élő személyek számára.

Az akadálymentesítési kötelezettség alól anyagi teherre való hivatkozással nem lehet mentesülni. Az akadálymentesítési kötelezettséget arra való hivatkozással sem lehet elodázni, hogy majd az épület tárgyi környezetének jelentős mértékű megváltoztatásakor kezdi el az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtését az épületben. Így nem lehet mentség például, hogy a fenntartó vagy a szolgáltató csak kisebb felújítást, például energetikai korszerűsítést, festést vagy nyílászáró cserét végez az épületen, hiszen a teljes körű akadálymentesítésnek ezektől a kisebb volumenű beruházásoktól függetlenül már a törvényben megjelölt határidő lejártáig minimum meg kellett volna kezdődnie. Amennyiben az akadálymentesítést a kötelezett nem kezdte meg az épületben és környékén, akkor a **kötelezett mulasztásos törvénysértést követ el**, így az illetékes szervek előtt eljárás indítható vele szemben.

Bár 2013 végéig láthatóan elindult egy hazai és európai uniós forrásból finanszírozott akadálymentesítési hullám, ez idő alatt azonban a szolgáltatást nyújtó épületeknek csak egy töredékét sikerült akadálymentesíteni. Sajnálatos tény azonban az is, hogy az akadálymentesített épületek sem felelnek meg mindig a műszaki előírásokban, szabványokban foglalt előírásoknak. A törvényi határidő lejárt – 2013. december 31. – után a folyamat megtorpan, nem utolsósorban azért, mert az akadálymentesítésre kiírt, **célzott pályázati források megszűntek**.

2013 decembere után nem született olyan felmérés, amely alapján megállapítható lett volna, hogy a közszolgáltatást nyújtó intézmények hány százalékát akadálymentesítették, és az elmaradt akadálymen-

tesítésekre mikor és milyen forrásból kerülhet sor. Adatbázis hiányában pedig nem lehet ütemezett cselekvési tervet kidolgozni a még elmaradt épületek akadálymentesítésére, ahogy forrás és következmények nélkül nincs ösztönző erő arra, hogy az akadályokat felszámolják. A kormányzat nem helyezett hangsúlyt arra sem, hogy a kötelezetteket széles körben tájékoztassa arról, hogy **a határidők megszűnése nem a kötelezettség megszűnését jelenti, hanem azt, hogy a kötelezettség alól nem lehet tovább kibújni**.

Látható, hogy az akadályok felszámolását célzó kormányzati stratégia hiánya miatt a fogyatékossgal élő emberek számára nem maradt más lehetőség, minthogy egyedi ügyekben kérelemre indítsanak eljárásokat a kötelezettekkel szemben. Így számos eljárás indult az elmúlt időszakban mulasztó önkormányzatokkal, tankerületi központokkal vagy éppen kórházakkal szemben. De az ezekben az ügyekben hozott elmarasztaló döntések és egyezségek sem tudnak rendszerszintű változásokat elérni a területen.

Ennek egyik oka, hogy a jogalkalmazó szervek ritkán szabnak ki a mulasztókkal szemben visszatartó erejű bírságot, legtöbbször a jogsértés megállapításán túl, határidő kitűzésével elrendelik a jogsértő állapot megszüntetését, azaz a közszolgáltatást nyújtó épület akadálymentesítését. Ez utóbbi esetben egy már a törvényben meghatározott és lejárt teljesítési határidőre kap a mulasztó fél újabb határidőt. Könnyen belátható, hogy ezen szankciónál ösztönzőben hatna egy a mulasztót terhelő jelentős összegű bírság tekintettel arra is, hogy milyen kicsi az esély arra, hogy éppen a mulasztó által fenntartott intézménnyel szemben indít eljárást az érintett fogyatékossgal élő személy. A fenntartók a tömegesen elmaradt akadálymentesítések miatt felismerték, elenyésző az esélye annak, hogy éppen az általuk fenntartott intézménnyel szemben induljon eljárás, amennyiben mégis így lenne, az enyhe szankciórendszer nem ösztönzi őket arra, hogy megkeressék a szükséges anyagi forrásokat és az épületet önszántukból, külső kényszer nélkül akadálymentesítsék.

Legyen követelmény az esélyegyenlőségi ismeretek oktatása

A vizsgálat során megállapítottuk, hogy a jogalkotó ugyan megalkotta azokat a jogszabályokat, amelyek alapján számon lehetne kérni a kötelezetteket, azonban hiányzik a stratégia, és egy olyan hatékony ellenőrzési keretrendszer, amely megfelelő kapacitással és megfelelő mandátummal rendelkezik arra, hogy a meglévő jogszabályi kötelezettségeket betartassák, a mulasztókkal szemben hatékony szankciókat alkalmazzanak, és az akadálymentesítés megfelelő minőségben való végrehajtást is ellenőrizzék. Ez utóbbi kiemelten fontos lenne, hiszen mit érünk azzal, ha az akadálymentesítés ugyan nem maradt el, de az épületben nyújtott szolgáltatás mégsem válik hozzáférhetővé.

A vizsgálati anyagban kitértünk arra is, hogy az épületek, utak, közterek akadálymentesítésének jelenlegi helyzete nem kizárólag a jogalkotók és a jogalkalmazók tevékenységén múlik. Az épületet tervező, kivitelező szakemberek ismereteinek hiánya, továbbá azok a kompromisszumok, amelyet a szakemberek a tervezőasztaltól az építmény megvalósulásig megkötnek, azt eredményezhetik, hogy a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáférése sérül. A legrosszabb esetben pedig a rossz műszaki megoldások miatt akadálymentesítés helyett újabb akadályok épülnek. Az akadálymentesítés területére vonatkozó kellő és megfelelő színvonalú ismeretanyag átadása már az építészmérnöki alap-

képzésben is hiányzik, és ez az akadálymentesítési folyamatokban is jól tetten érhető. A probléma tovább gyűrűzik azzal, hogy az akadálymentesítés területén működő környezettervező rehabilitációs szakmérnökök nem szerepelnek a kamarai nyilvántartásban, így kötelező kamarai továbbképzésük sincs, ennek ellenére a hatósági és peres eljárások során általuk adott vélemény szakmaiságát, igazságtartalmát nem kérdőjelezzük meg. Mind az engedélyezésben, mind az ellenőrzésben résztvevő hatósági szereplők képzése elengedhetetlen feladat lenne, mivel tapasztalataink szerint nem rendelkeznek az akadálymentesítés területén kellő műszaki ismerettel.

Álláspontunk szerint mind a mérnökök, mind a közszolgálati tisztviselők, és valamennyi, a területtel kapcsolatba kerülő szakember számára kötelezővé kellene tenni az esélyegyenlőségi, akadálymentesítési ismeretek elsajátítását. Alapvető fontosságú lenne továbbá, hogy felelős műszaki vezető és műszaki ellenőr csak olyan szakember lehessen, aki tisztában van a hatályos akadálymentesítési jogszabályokkal, szabványokkal, és az azokból fakadó követelményekkel. Szükség lenne a képzési rendszer átalakítására, hangsúlyt helyezve arra, hogy az akadálymentesítéssel kapcsolatos valamennyi szakma elsajátítása során követelményként fogalmazódjon meg az esélyegyenlőségi ismeretek oktatása.

Javasoltuk az Akadálymentesítési Ügynökség felállítását

Az akadálymentesítés területén feltárt problémák egy részének kezelésére megoldásként egy hatósági és konzultációs hatáskörrel egyaránt rendelkező Akadálymentesítési Ügynökség felállítására tettünk javaslatot. Az Ügynökség mulasztásos törvénysértés gyanúja esetén mind kérelemre, mind hivatalból eljárhatna a kötelezettekkel szemben, továbbá éves ellenőrzési terv alapján feltérképezhetné a közszolgáltatást nyújtó épületek fizikai akadálymentesítésének helyzetét, és egyúttal kötelezhetné a mu-

lasztó felet az akadálymentesítésre. Az Ügynökség konzultációs jogkörével összefüggésben tanácsot adna az akadálymentesítés tárgyában felmerülő ellentmondások feloldására, és iránymutatást a jógyakorlatok kialakításában is. A kiadott iránymutatások, állásfoglalások nyilvánosak lennének, amelyek segítenék a területen dolgozó szakemberek tudásának egységesítését. Az Ügynökség sikerének kulcsa a területen kiemelkedő tudással rendelkező szakemberek - így például a rehabilitációs

környezettervező szakmérnökök, szakági tervezők, építészek, jogászok - munkájának összehangolása, valamint a fogyatékoságügyi érdekképviseleti szervezetekkel való folyamatos konzultáció és kapcsolattartás lenne.

A vizsgálat alapján összességében elmondható, hogy megvannak azok a keretek, amelyek alkalmazhatók lennének az épített környezetben még fennálló akadályok lebontására, azonban a döntéshozóknak további anyagi és humán erőforrást kell rászánni arra, hogy ezeket a kereteket minőségi tartalommal töltsék meg. A fogyatékoság, a fogyatékosággal élő személyek és a társadalom hozzáállásának, illetve a környezeti akadályok kölcsönhatásának következménye, amely gátolja őket a társadalomban való teljes és hatékony, másokkal azonos alapon történő részvételben. **Ezért minden terméket, szolgáltatást, épületet úgy kell megtervezni, hogy az ne teremtsen további akadályokat.** Ehhez az egyetemes tervezési elveknek be kell épülnie a fejlesztési tervekbe, a jogszabályokba.

Alapvető lenne továbbá a kormányzati szervek és a fogyatékoságügyi civil szervezetek szoros együttműködése az akadálymentesítési stratégia kialakítása során, egy jól működő szankcionálási és ellenőrzési rendszer kidolgozása mellett. A különböző szektorokban dolgozók oktatása, képzése során

hangsúlyozni kell, hogy **nem az embereknek hiányzik valamely képessége, hanem a minket körülvevő környezet hiányos**, és a döntéshozóknak, a jogalkalmazóknak, az építészeknek, a pedagógusoknak a munkájuk során ezt a szemléletet kell elsajátítaniuk, és továbbadniuk ahhoz, hogy a fogyatékosággal élő emberek a mindennapjaikat egy akadályoktól mentes, biztonságosan hozzáférhető, méltó környezetben tölthessék.

A MEOSZ álláspontja az, hogy az épített környezet akadálymentességének hiányosságai, vagy akár teljes elmaradása számos tényező következménye, amelyek összességükben azt eredményezik, hogy a nemzetközi és hazai jogszabályi előírások nem teljesülnek. Az egymással konkuráló jogszabályok és egyéb szabályozó eszközök, az akadálymentességi stratégia hiánya, a szakemberek képzésének hiányosságai, az építési folyamatot kísérő megfelelő ellenőrzési pontok szabályozatlansága, a hatósági eljárások elégtelensége, a pályázati előírások ellentmondásai, a rehabilitációs környezettervező szakmérnökök „rendszeren kívülsége” és számos, az alábbiakban részletezett egyéb ok együttesen azt eredményezik, hogy a fogyatékosággal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez való joga súlyosan sérül. Szövetségünk a továbbiakban is mindent el fog követni annak érdekében, hogy ezek az akadályok megszűnjenek, és újak ne épülhessenek a jövőben.

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET AKADÁLYMENTES KIALAKÍTÁSÁNAK ÉRDEKÉBEN

REKORE

Az akadálymentes környezet, és az egyenlő esélyű hozzáférés teljes körű megteremtése érdekében Szövetségünk megkeresések nyomán együttműködik hatóságokkal, illetve civil-és magánszervezetekkel is. Ennek keretében a 2022-ben a MEOSZ tréning jellegű előadást tartott a Rehabilitációs Környezettervező Szakmérnökök és Rehabilitációs Környezettervező Szakemberek Országos Egyesülete (REKORE) mérnökei számára az észszerű alkalmazkodás témakörében. Az előadáson rávilágítottunk arra, hogy amíg az **akadálymentesítés célja** a társadalomban való teljes, hatékony és méltányos részvétel biztosítása valamennyi/minél több fogyatékossgal élő ember számára, az **észszerű alkalmazkodás** eszköze az **egyedi igényekhez igazodik**, egyfajta egyenlő esélyű hozzáférést **továbbfejlesztő szerepe** van, mivel az egyéni helyzetben segíthet elérni a hozzáférést azoknak, akik a jogszabályi előírások keretei közül kiesnek. Az észszerű alkalmazkodás az egyéni igényektől függ, egyedi esetekben az akadályok leküzdésére használható. **Kiegészíti** az akadálymentesítés általános követelményét. Tartalma előre **nem meghatározható**, igény szerint **változó** kötelezettsége csak akkor áll fenn, ha a végrehajtása **nem jelent indokolatlan terhet** a szervezet számára. **Kevésbé az építészek feladata** az észszerű alkalmazkodás megvalósítása, hiszen amíg az egyéni igény nem ismert, előre nem tervezhető. Az egyéni igényekre reagálva azonban, ha szükséges **be kell vonni** az építészmérnököket a tervezés, és a megvalósítás folyamatába. **Kiemeltük, hogy az észszerű alkalmazkodás nem a műszakilag kivitelezhető, vagy a részleges akadálymentesítés szinonimája.**

Az alkalom tanulsága az volt, hogy az akadálymentességben történő előrelépéshez mindenképpen szükséges a különböző szakterületeken dolgozó szakemberek számára az esélyegyenlőségi alapelvek és fogalmak terén a közös fogalomhasználatot és -értelmezést megteremteni, ezek hiányában elvi

esélye sincsen érdemi előrelépésnek, a jogelvek megvalósulásának.

NAV

Részt vettünk a **Nemzeti Adó- és Vámhivatal Ügyfélkapcsolati Főosztályán** a fizikai akadálymentesítés, a hátrányos helyzetű személyek adókötelezettségeinek teljesítését segítő eszközök, valamint az esélyegyenlőségi feltételek megteremtésének témájában tartandó megbeszélésén. Elmondtuk, hogy milyen akadálymentesítési elvek mentén érdemes kialakítani az ügyfélszolgálati pontokat, különös tekintettel az ügyfélhívó és sorszámhúzó automatákra. Felhívtuk a figyelmet a Magyar Nemzeti Bank 4/2017. (III/13.) számú ajánlására a fogyatékos ügyfelekkel kapcsolatos bánásmódról.

HÉT

A Hírközlési Érdekegyeztető Tanács (HÉT) elnöksége 2022 januárjában elfogadta „**A Hírközlési Érdekegyeztető Tanács Ajánlása elektronikus hírközlési szolgáltatások, az ügyintézés és a kommunikáció fogyatékos végfelhasználók számára történő akadálymentesítésére vonatkozóan**” című dokumentumot. Az Ajánlás kialakításában gyakorlati tanácsokkal és tapasztalatokkal a MEOSZ 2020-ban egy kerekasztal megbeszélés útján részt vett. 2022-ben a HÉT ismételten megkereste Kovács Ágneszt, a MEOSZ elnökét és szakmai támogatását kérték az Ajánlásban szereplő, érzékenyítő tréningek tartalmával kapcsolatosan. Szövetségünk 2022 májusában részt vett az Ajánláshoz csatlakozó tagvállalatok részére tartott megbeszélésen, amelynek témája a szolgáltatók ügyfélszolgálati feladatkörben dolgozó munkatársainak szemléletformálása, és az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése a hírközlési szolgáltatók ügyintézése során. A megbeszélésen tájékoztatást adtunk az akadálymentesítés és az egyenlő esélyű hozzáférés jogszabályi háttéréről, és fogalomrendszeréről, az épített környezet és az online felületek alapvető akadálymentesítési követelményeiről, va-

lamint a fogyatékossgal élő ügyfelekkel való bánásmódról.

Magyar Telekom Nyrt.

2022-ben több alkalommal külön is egyeztettünk az Ajánláshoz az elsők között csatlakozott **Magyar Telekom Nyrt-vel**. 2022-ben felkérték a MEOSZ-t hogy tartson egy workshop-ot az akadálymentes ügyfél-élmény kialakításának témájában. A workshop előtt a MEOSZ tapasztalati szakértője felkeresett több Telekom üzletet, ahol az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségeit mérte fel az üzletben/online/és telefonon is. A Workshopon tájékoztatást adtunk a távközlési szolgáltatókra vonatkozó akadálymentesítési követelményekről, elmulasztásának következményeiről, illetve a megszerzett tapasztalatainkról. Felhívtuk a figyelmet továbbá az Európai Parlament és a Tanács 2019/882 (2019. április 17.) irányelvére a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről [(EU) 2019/882 Irányelv]. Az (EU) 2019/882 Irányelv kötelezettjei a termékek

piacfelügyeletéről szóló 2012. évi LXXXVIII. törvény által meghatározott gazdasági szereplők - gyártók, meghatalmazott képviselők, importőrök, forgalmazók és szolgáltatók -, tárgyi hatálya pedig kiterjed a legtöbb, lakossági használatú automatára (ATM, fizetési terminálok, sorszámkiadók, utasfelvételi automaták, információs terminálok stb.), valamint többek között az elektronikus hírközlési eszközökre, a személyazonosítási eszközökre, az e-kereskedelmi honlapokra és a mobil-alkalmazásokra is. Tájékoztatást adtunk a Telekom Nyrt. részére, hogy az (EU) 2019/882 Irányelvnek való megfeleléshez megalkotott nemzeti szabályozó eszközökben foglalt rendelkezések a tagállamokban 2025. június 28-tól lesznek alkalmazandók.

2022 nyarán a Telekom Nyrt. felhívására egy közös üzlettér bejárásán is részt vettünk, ahol tájékoztatást adtunk az üzlettér kialakítására, illetve az ügyfélkiszolgálásra vonatkozó jogszabályi és szabványokban foglalt követelményekről.

TERMÉKEK, SZOLGÁLTATÁSOK AKADÁLYMENTESSÉGE – A HAZAI SZABÁLYOZÁS TÖBB AGGÁLYOS RENDELKEZÉSÉRE HÍVTUK FEL A FIGYELMET

A termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményekről szóló, 2019. április 17-i (EU) 2019/882 európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján az Európai Unió területén a 2025. június 28-a után forgalmazott termékeknek, illetve a szolgáltatásoknak meg kell felelniük az irányelvben rögzített akadálymentességi követelményeknek. A termékek közül - egyebek mellett - bizonyos önkiszolgáló terminálok (bankjegy automaták, jegyautomaták, stb.), lakossági felhasználású hardverrendszerek, illetve az ezekhez tartozó operációs rendszerek, e-könyv olvasók stb. gyártása, forgalmazása, a szolgáltatások közül pedig különösen a személyszállítási szolgáltatások bizonyos elemei, a lakossági banki szolgáltatások, e-kereskedelmi szolgáltatások stb. tartoznak az irányelv hatálya alá. A MEOSZ véleményezte az irányelv hazai átültetésére szolgáló jogszabály tervezetét valamint a kormányrendeletet, melyek kapcsán többször hangot adott aggályainak.

Az irányelv kötelezettségeket ró a tagállamokra (a szabályozást az országoknak saját jogrendszerükbe is át kell ültetniük), és a tagállamok hatóságaira is, akiknek az akadálymentességi követelmények érvényre jutásában, kikényszerítésében kell közreműködniük. Az irányelv átültetését szolgáló, a **termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól** szóló törvényjavaslattal kapcsolatban 2022. júliusában a MEOSZ is előterjesztette észrevételeit, majd 2022. augusztus 30-án javaslatot tettünk a törvény végrehajtását szolgáló részletszabályok tartalmára. 2022. decemberében pedig - miután megismerhető lett a tervezet szövege - részletesen észrevételeztük a törvény felhatalmazása alapján készült, részletszabályokat rögzítő kormányrendelet tervezetét is. Mind a törvény, mind pedig a kormányrendelet esetében sérelmeztük, hogy elmaradt a társadalmi egyeztetés, illetve azoknak az érintett fogyasztóknak emberek érdekképviseleti szervezeteivel való előzetes véleményeztetése is.

A törvénytervezettel kapcsolatos fontosabb javaslataink

Fülöp Attila gondoskodáspolitikáért felelős államtitkár részére megküldött levelünkben (**mellékletek 372. oldal**) javasoltuk, hogy a törvény a tervezetben foglaltaknál szigorúbb rendelkezéseket tartalmazzon az akadálymentességi követelmények ellenőrzésével kapcsolatos eljárásra, valamint a hatóságok ezzel összefüggő feladataira. A kormányzat gondoskodjon a hatóságok esetében a szükséges humánerőforrás biztosításáról és az akadálymentességgel foglalkozó szakemberek megfelelő képzéséről. Javasoltuk a termékek és szolgáltatások akadálymentességének hivatalbóli ellenőrzésére vonatkozó ütemezett cselekvési terv kidolgozását, illetve az utóellenőrzést, végrehajtást biztosító megfelelő nyomonkövetési mechanizmus kialakítását. Indítványoztuk a jogkövetést a jelenleginél sokkal inkább ösztönző szankciórendszer kidolgozását, amely alapján

a hatóság akár számottevő mértékű bírságot szabhat ki, vagy nyilvánosságra hozhatja a jogsértést stb. Az épített környezet akadálymentesítésének, szol-

gáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek hatékony ellenőrzése érdekében javasoltuk az akadálymentesítési ügynökség létrehozását.

A végrehajtási szabályokra vonatkozó fontosabb javaslatok

A termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló 2022. évi XVII. törvény elfogadását követően a MEOSZ még a nyár folyamán javaslatokat fogalmazott meg a végrehajtási rendeletek tartalmára vonatkozóan is, melyet megküldött Pintér Sándor belügyminiszternek. Meggyőződésünk szerint ugyanis a részletszabályok megfelelő kidolgozásának kulcsszerepe van az akadálymentességi követelmények kikényszeríthetősége szempontjából.

A törvény felhatalmazása alapján a kormánynak rendeletben kellett kijelölnie az akadálymentességi ellenőrzést végző hatóságot, megállapítania az ellenőrzésre, végrehajtásra, illetve a szankciórendszerre vonatkozó részletes szabályokat.

Az ellenőrzési hatóság kijelölésével kapcsolatban egyrészt javasoltuk a piacfelügyeleti hatóságokon belül kifejezetten akadálymentesítési ellenőrzést végző, eljárást lefolytató szervezeti egységek létrehozását, speciális szakértelemmel rendelkező munkatársak foglalkoztatását. Ezen túlmenően indítványoztuk egy országos működési körrel rendelkező szervezet (ún. akadálymentességi ügynökség) létrehozását, működésének szabályozását is, mely

az akadálymentességi követelményekkel kapcsolatban koordinációs, konzultációs, de akár képzési, tanácsadói feladatokat is elláthatna, valamint hatósági jogkörben eljárva végezhetné az irányelv hatálya alá tartozó szolgáltatások akadálymentességi ellenőrzését (a tervek szerint a termékek esetében ezt a piacfelügyeleti hatóság látná el), eljárhatna a jogsértő szolgáltatókkal szemben szankciók alkalmazásával stb.

Kifogásoltuk, hogy a törvény a termékek esetében nem rendelkezik az akadálymentességi követelmények ellenőrzéséről, a nem megfelelő termékek gyártóival, forgalmazóival szemben alkalmazható jogkövetkezményekről, e tekintetben csupán a piacfelügyeleti törvényre utal vissza, ami ugyanakkor nem tartalmaz akadálymentességre vonatkozó szabályozást. E hiányosságok kiküszöbölése érdekében részletes szövegszerű javaslatot fogalmaztunk meg. Végül rámutattunk arra, hogy a közigazgatási szankciókra, azok alkalmazására vonatkozó törvényi szabályozás is hiányos, emiatt elégtelen, ezért javaslatot fogalmaztunk meg annak – még a hatályba lépést megelőző – módosítására, továbbá szövegszerű javaslatot tettünk a szolgáltatásokkal kapcsolatos szankciók rendeleti szabályozására is.

A részletszabályokat rögzítő kormányrendelet észrevételezése

A részletszabályok tartalmáról sem szervezetünkkel, sem a többi fogyatékos embereket képviselő érdekvédelmi szervezettel nem egyeztettek, sőt azt az előzetesen benyújtott javaslataink figyelmen kívül hagyásával dolgozták ki. Ennek ellenére a MEOSZ még a kormányrendelet kihirdetését megelőzően megküldte a tervezetre vonatkozó észrevételeit. Sérelmeztük egyebek mellett, hogy a törvény végrehajtását célzó kormányrendelet terve-

zete a jelenlegi formájában a hiányos szabályozás következtében nem segíti elő a hatóságok jogalkalmazó munkáját, illetve az ügyfelek hatékony jogérvényesítését. Sem a törvény, sem a rendelet tervezete nem tartalmaz olyan világos rendelkezéseket, amelyek előírják a megfelelő pénzügyi és emberi erőforrás biztosítását, valamint az akadálymentesítési szakképesítést adó képzésekre vonatkozó szabályokat. Az akadálymentesítés területén

megfelelő szaktudással rendelkező szakemberek nélkül az irányelv hatékony megvalósulása nem biztosítható. A szabályozás továbbra sem segíti elő az akadálymentességi követelményekkel kapcsolatos hatékony ellenőrzést, illetve az azokat megsértő

piaci szereplőkkel szembeni a jogkövetést elősegítő eljárás lefolytatását, visszatartó erejű szankcionálást, ennek folytán pedig az ügyfelek hatékony jogérvényesítését sem.

SZAVAZÁS AKADÁLYMENTESSÉGE

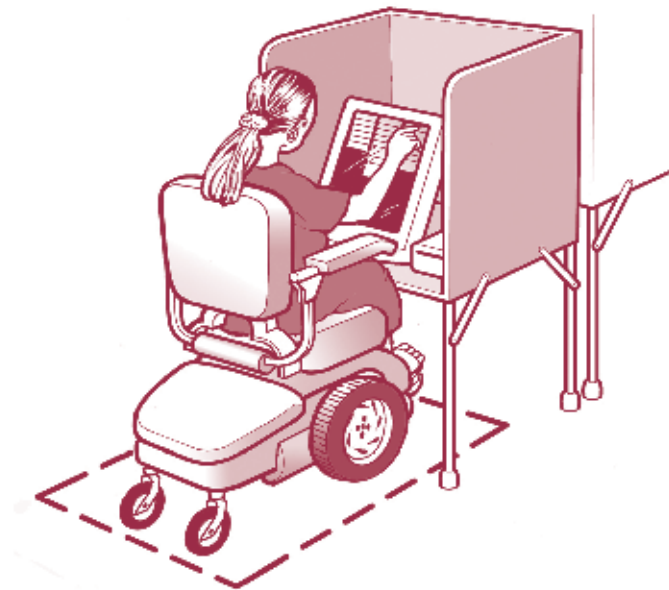
Bár a fogyatékos emberek egyenlő választójogát számos nemzetközi és hazai jogszabály biztosítja, a tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy gyakran sérül a mozgáskorlátozott emberek azon joga, hogy választójogukat másokkal azonos módon egyenlő eséllyel gyakorolhassák. Ennek legfőbb oka a szavazóhelyiségek teljes körű akadálymentességének hiánya. A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) ez ellen lépett fel.

A MEOSZ már 2021-ben, hónapokkal a választások előtt a Nemzeti Választási Irodához fordult annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott emberek a 2022-es országgyűlési választásokon és az azal egyszerre rendezett népszavazáson másokkal egyenlő eséllyel gyakorolhassák a választójogukat. Minden mozgáskorlátozott ember részére biztosítani kell, hogy akadálymentes szavazóhelyiségben adhassa le szavazatát, ezért arra kértük dr. Nagy Attilát, a Nemzeti Választási Iroda (NVI) elnökét, hogy intézkedjen a szavazóhelyiségek teljes körű akadálymentesítése iránt.

Miután tapasztalataink szerint a mozgáskorlátozott fogyatékos emberek választójoga sokszor nem érvényesül teljes egészében, Szövetségünk a valódi akadálymentesség követelményeinek részletes bemutatásával, javaslatokkal, iránymutatásokkal segítette az NVI elnökét. A szavazóhelyiségek akadálymentességét ellenőrző gyorstesztet fejlesztettünk, amely önellenőrző módon egyszerűen eldönthető kérdésekkel nyújt segítséget a szavazóhelyiségek kijelölése és berendezése során. A gyorsteszthez kitöltési útmutatót is szerkesztettünk, illetve egy saját készítésű rövidfilmet bocsátottunk az NVI rendelkezésére, hogy vizuálisan, érintett mozgáskorlátozott emberek részvételével is szemléltessük a főbb vizsgálandó területeket. Anyagainkat az NVI eljuttatta a választási irodákhoz.

Mindezekon túl az országgyűlési választások és az azzal egyidejűleg tartott népszavazás előtt megosztottuk az érintettekkel a mozgáskorlátozott embereket érintő választási tudnivalókat annak érdekében, hogy választójogukat másokkal egyen-

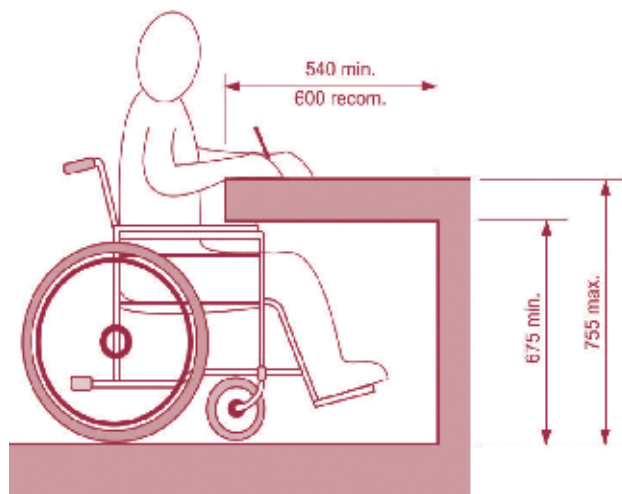

Példa akadálymentes szavazófülke kialakítására

(FORRÁS: SOLUTIONS FOR FIVE COMMON ADA ACCESS PROBLEMS AT POLLING PLACES)

lő eséllyel gyakorolhassák. A tájékoztatónk kitért arra, hogy honnan tudhatjuk meg előre, hogy akadálymentes-e a választási értesítőben számunkra kijelölt szavazóhelyiség; mit tehetünk, ha az értesítőben megjelölt szavazóhelyiség nem akadálymentes; meddig és hogyan kérhetjük, hogy akadálymentes szavazóhelyiségben szavazhassunk; mikor, hogyan és milyen eljárással igényelhetünk mozgóurnát; illetve a segítő igénybevételével kapcsolatos kérdésekre.

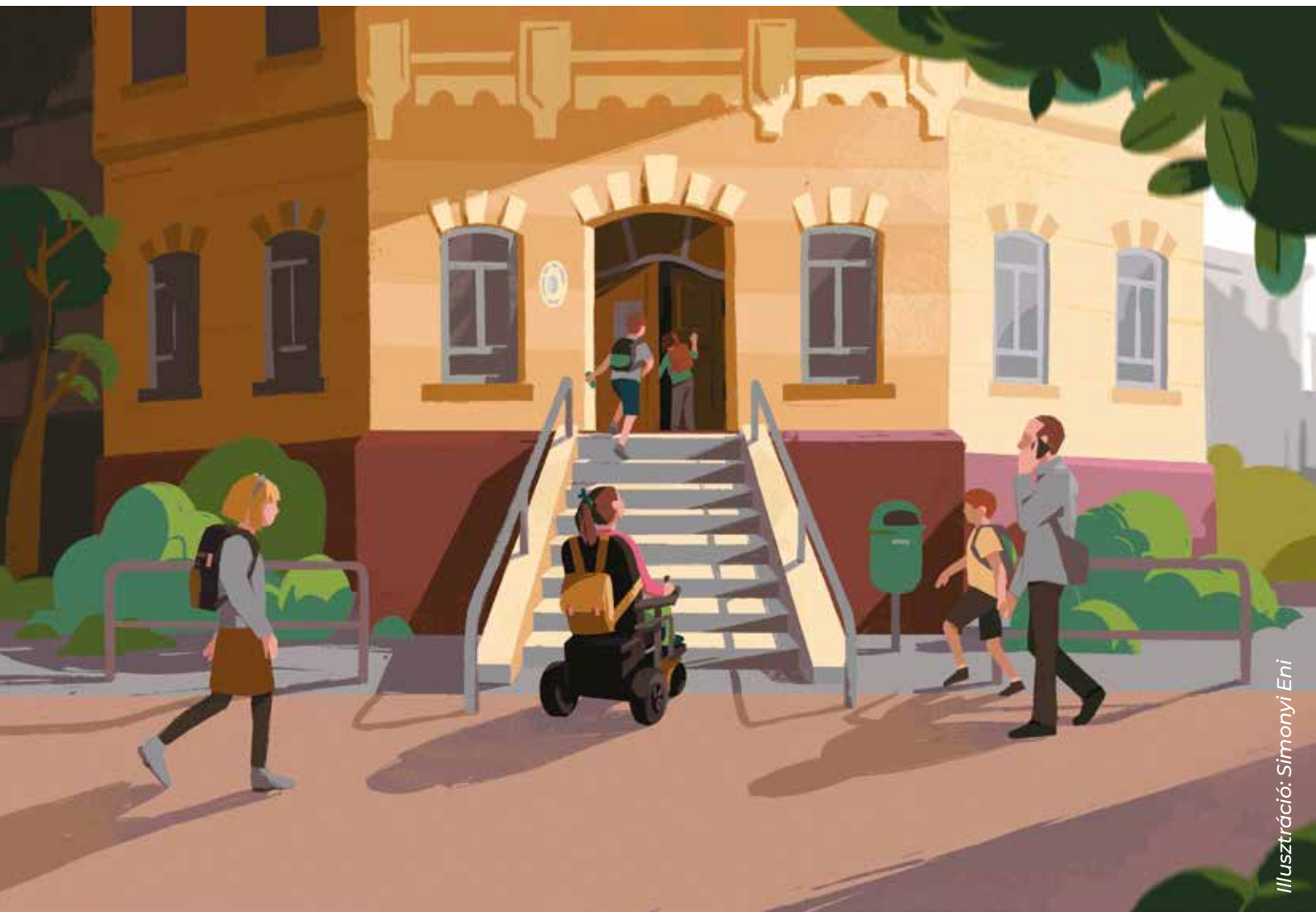
Annak érdekében, hogy az NVI-nek visszajelezhessük a mozgáskorlátozott emberek választójoga gyakorlásának tapasztalatait, arra kértük a közösségünk tagjait, hogy ha valamilyen, a mozgáskorlátozottsággal összefüggő visszásságot tapasztalnak - például nem akadálymentes a szavazóhelyiség, pedig az értesítő annak jelölte; nem engedték be a segítőt a szavazófülkébe - jelezzék nekünk. Ugyancsak kértük a MEOSZ tagegyesületeinek vezetőit, hogy tegyenek közzé felhívást, amelyben felhívják egyesületük tagságát, hogy a szavazáskor tapasztalt, mozgáskorlátozottsággal összefüggő esetleges visszásságot jelezzék, és az így tudomásukra jutott visszajelzéseket osszák meg velünk. Mindezt azért tartottuk fontosnak, hogy a mozgáskorlátozott emberek az elkövetkező választásokon, népszavazásokon minél több valóban akadálymentes szavazóhelyiségben szavazhassanak, másokkal egyenlő eséllyel gyakorolhassák választójogukat.

Térdszabadosztal/pult kialakítása

(FORRÁS: MINISTRY OF BUSINESS, INNOVATION AND EMPLOYMENT, NEW ZEALAND, „ACCESSIBLE COUNTERS IN A COMMERCIAL BUILDING” DETERMINATION NO 2004/65)

OKTATÁS

Illusztráció: Simonyi Eni

” Egyetlen fogyatékossgal élő ember sem szorulhat ki az iskolapadból! Ma már olyan eszközök állnak rendelkezésre, melyek révén nem szabadna megtörténnie, hogy valaki a kézfunkciói vagy a hangzó beszéde hiánya miatt ne tudjon iskolába járni.

MEOSZ kampányfilm

Magyarországon a mozgáskorlátozott emberek számára nem biztosított minden szinten az oktatásban való részvétel, illetve az élethosszig tartó tanulás lehetősége sem. Annak ellenére, hogy a közszolgáltatásokhoz - így az oktatáshoz - való egyenlő esélyű hozzáférés követelménye jogszabályi szinten rögzítésre került, a gyakorlati tapasztalat az, hogy az épületek, az utak, a közlekedési eszközök stb. akadálymentességének hiányából kifolyólag a mozgáskorlátozott gyermekek kizorulnak a mainstream oktatásból. Szövetségünkhöz érkező panaszok alapján emellett az intézmények tekintélyes része nem biztosítja az egyenlő esélyű hozzáférést az általa nyújtott szolgáltatáshoz. A mozgáskorlátozott emberek önálló életvitele ugyanakkor elképzelhetetlen a magas szintű, egyenlő esélyek alapján hozzáférhető oktatás nélkül.

FELLÉPÉSÜNK NYOMÁN MEGÁLLAPÍTOTTÁK A KÉSZSÉGFEJLESZTŐ ISKOLA JOGSÉRTŐ ÉS MEGTORLÓ MAGATARTÁSÁT

Egy súlyosan fogyatékos négyvégtag-érintett tanuló a számára kijelölt iskolában nem kapta meg az előírt fejlesztést és ellátást. Az intézmény nem biztosította számára az alapvető higiénés ellátást, ugyanakkor a szülőket sem engedték be, hogy elláthassák gyermeküket. Miután az oktatási jogok biztos megállapította, hogy az intézmény megsértette a tanuló jogait, mert az előírt ellátásokat és fejlesztéseket nem biztosította, az amúgy is kiszolgáltatott helyzetben lévő tanulót az iskola a gyakorlati tárgyból évisméltésre kötelezte. A MEOSZ a gyermek képviselőjében 2021-ben az Alapvető Jogok Biztos Hivatalának Egyenlő Bánásmódi Felelős Főigazgatóságához (EBFF) fordult, mely megállapította, hogy az oktatási intézmény megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és a tanulóval szemben a fogyatékoságával összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetést és megtorlást valósított meg. A hatóság az iskolát eltiltotta a jövőbeni jogsértéstől és figyelmeztetésben részesítette.

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetségéhez továbbra is érkeznek olyan panaszok, amikor a fogyatékosággal élő tanulók oktatáshoz való joga sérül. Egy ilyen ügyben fordult Szövetségünkhöz egy tanácstalan szülő, miután érdemi segítséget az illetékes tanügyi szervektől, fenntartótól nem kapott. Az édesanya panaszában leírta, hogy négyvégtag sérült, halmozottan fogyatékos gyermekének oktatáshoz fűződő jogai sérültek a számára kijelölt készségfejlesztő iskolában. A gondok akkor kezdődtek, amikor a bepanaszolt iskola megtagadta a konduktív fejlesztést, arra hivatkozással, hogy a szakértői vélemény alapján a gyermek arra nem jogosult. Majd a 2019/2020-as tanév elején - a szülők kifejezett kérése ellenére - megvonták gyermeküktől a személyi segítőt is, végül 2019 decemberében arról tájékoztatták a családot, hogy a gyermek alapvető higiénés szükségleteit az iskola pedagógusai - a feladat nehézsége

miatt - a továbbiakban nem tudják biztosítani (tisztába tétel, ruhacsere) ezért azt a szülők otthon végezték el. A szülők ekkor az intézmény vezetőjéhez, majd a családsegítő központhoz fordultak, ahol azt a tájékoztatást kapták, hogy az iskola köteles beengedni a szülőt, hogy el tudja látni gyermekét. Ezt követően több alkalommal kérték az intézmény vezetőjét, hogy bemehessenek az épületbe, és tisztába tehessék gyermeküket, tekintettel a hideg téli időjárásra. Az első félévben ezt megengedték nekik, azonban, amikor 2020 májusában - a járvány miatti online oktatást követően - újrakezdődött a tanítás, hiába kérvényezték a bejárást az intézménybe, azt mondták, csak rendkívüli esetben lehet bemenni. Az osztályfőnöknek és segítőjének az intézmény vezetése megtiltotta, hogy tisztába tegye a tanulót, pólját a pedagógusok saját felelőségükre cserélték ki, mivel az a nap végére nedves volt, és nem akarták őt vizes ruhában hazaengedni.

Ezen előzmények után az iskola a következő tanévben a tanuló intézményben eltöltött napi idejét is korlátozta

A kialakult konfliktusok miatt a tanuló a 2020/21-es tanévet az intézmény egy másik osztályában kezdte. A tanév kezdetén azonban az osztályfőnök ismételtelen arról tájékoztatta a szülőket, hogy a járványügyi helyzet miatt az iskolába nem mehetnek be

tisztába tenni gyermeküket, mivel szülők az iskolába csak indokolt esetekben léphetnek be. Miután az intézmény vezetője az új osztály pedagógusainak sem engedélyezte, hogy a tanuló alapvető higiénés szükségleteit biztosítsák, ezért arra kötelezték

a szülőket, hogy a tanulót 12. 40-kor vigyék haza, és otthonában lássák el. **Ezzel az intézkedéssel a tanuló intézményben eltöltött napi idejét az intézmény korlátozta, amelynek következtében a csoportos rehabilitációs fejlesztésektől is elesett.**

A szülők ezért 2020 szeptemberében a kialakult helyzet miatt az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalához (OJBH) fordultak valamennyi panaszukkal,

Az intézmény vezetője az oktatási jogok biztosának kezdeményezése után váratlanul indítványozta a tanuló szakértői véleményének felülvizsgálatát

A bepanaszolt intézmény vezetése az OJBH kezdeményezése után - a szülők kifejezett kérése ellenére - írásbeli válasz helyett személyes egyeztetésre hívta a szülőket a szükséges intézkedések megtétele érdekében. Az egyeztetésen az intézmény vezetője és a Tankerületi Központ jelen lévő képviselője értetlenségét fejezte ki, hogy a szülők továbbra is ragaszkodnak ahhoz, hogy a tanuló a készségfejlesztő iskolában folytassa tanulmányait. **Az intézmény vezetője egyúttal azt is jelezte, hogy indítványozza**

A helyzet rendeződni látszott, azonban év végén nem várt fordulat következett

A tanuló a járványügyi korlátozások miatt 2020 novemberétől ismételten digitális oktatásban vett részt majd 2021 májusában tért vissza jelenléti oktatásba, amikortól – az OJBH döntése következtében – a rehabilitációs fejlesztéseken részt vehetett, és alapvető higiénés szükségleteit is biztosították számára az osztályában dolgozó pedagógusok. A helyzet rendeződni látszott, azonban a tanév végén 2021 júniusában a bizonyítvány átvételekor a szülők azzal szembesültek, hogy minden előzetes értesítés nélkül, **a négyvégtag-érintett gyermeküket a 11. évfolyam megismétlésére kötelezte az iskola, mivel a bizonyítvány szerint szövegtárgy készítése gyakorlati modulból teljesítménye nem értékelhető minősítést kapott.** A modulot oktató szaktanár döntését azzal indokolta, hogy a tanuló nem képes önállóan elvégezni a gyakorlati feladatokat. A szülők a tanév folyamán kérték a szaktanárt, hogy tájéko-

aki megállapította, hogy a tanuló jogait megsértették, és megállapította, hogy az előírt ellátások, és fejlesztések megilletik őt. Az oktatási jogok biztososa azzal a kezdeményezéssel fordult az intézmény vezetője felé, hogy hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a nevelési-oktatási feladatok ellátása során a tanuló különleges bánásmódra való jogosultsága maradéktalanul érvényesüljön.

a tanuló szakértői véleményének felülvizsgálatát a Pedagógiai Szakszolgálatnál átminősítés céljából. A szülők a kérelmet nem írták alá, mivel álláspontjuk szerint gyermekük állapota az elmúlt években nem változott, ezért továbbra is az érvényben lévő szakvélemény alapján kérték ellátását, figyelemmel arra is, hogy a 2020. január 30-án kelt kiegészített szakvélemény kimondta: a tanuló intézményes ellátása megfelelő, és iskoláztatása differenciált tanulásszervezés, tanulásirányítás mellett folytatódjon.

zódjon arról, hogy az előző tanévek során hogyan történt gyermekük értékelése, hiszen állapotában nem történt változás amióta az intézmény tanulója, ennek ellenére a korábbi tanévekben más gyakorlati modulokat sikeresen teljesített. A korábbi gyakorlati modulok értékelésekor – állapota miatt – az elméleti tudása alapján értékelték őt.

Mivel a tanuló a 11. év végén szövegtárgy modulból **még elégtelen értékelést sem** kapott, és az intézmény a javító vizsgát sem szervezte meg számára, továbbá mivel a tankerület a szülők tárgyban tett panaszát elutasította, ezért a súlyos halmozottan fogyatékos tanulónak évet kellett ismételnie. Ennek következtében ismét visszakerült abba az osztályba, ahol a 2019/20-as tanévben nem érezte jól magát, és alapvető higiénés szükségleteit a feladat nehézségére hivatkozással nem végezték el.

2021 augusztusára a Pedagógiai Szakszolgálat az intézmény által kért felülvizsgálatot elvégezte és megállapította, hogy a tanuló intézményes ellátása az iskola elméleti követelményeinek megfelelő, ugyanakkor a mozgásszervi fogyatékoság okán a gyakorlati követelmények teljesítése nehezített

lehet. A vélemény ismét kijelölte az intézményt a tanuló számára. A törvényes képviselő ugyan értesítette a bepanaszolt iskola igazgatóját a tanév kezdés előtt a szakértői vizsgálat előzetes eredményéről, azonban változás az osztályba sorolásban nem történt.

A MEOSZ ezt követően az Alapvető Jogok Biztosá Hivatalának Egyenlő Bánásmóderért Felelős Főigazgatóságához fordult

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége még 2021 őszén a gyermek képviselőben fordult az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Egyenlő Bánásmóderért Felelős Főigazgatóságához (EBFF). Beadványunkban azt képviseltük, hogy az oktatási intézmény a vele jogviszonyban álló tanulóval szemben közvetlen hátrányos megkülönböztetés formájában fogyatékosága, mint védett tulajdonsága miatt megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és megtorlást követett el vele

szemben. Álláspontunk szerint a bepanaszolt iskola olyan megtorló intézkedéseket alkalmazott, melyeknek egyértelműen az volt a célja, hogy a szülők megszüntessék gyermekük tanulói jogviszonyát az intézménnyel. Kértük, hogy a szankció kiszabásánál az EBF nyomatékosan vegye figyelembe, hogy a bepanaszolt egy olyan oktatási intézmény, amelynek alapvető céljai közé tartozik a fogyatékosággal élő személyek társadalmi egyenlőségének segítése, az önálló, önrendelkező életre történő felkészítése.

Az EBF szerint megtorlás történt – elmarasztalta az oktatási intézményt

Az EBFF a 2022-ben hozott határozatában (melékletek 382. oldal) megállapította, hogy a készségfejlesztő iskola a tanulóval szemben megtorlást követett el és hátrányosan megkülönböztette őt. Az EBFF a felek nyilatkozatai, valamint a tárgyaláson elhangzottak alapján megállapította, hogy az eljárás alá vont oktatási intézmény megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és a tanulóval szemben a fogyatékoságával összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg, továbbá a tanulóval szemben megvalósította a megtorlás tényállását is.

tási intézmény – mivel a tanuló védett tulajdonságára tekintettel előírt kötelezettségét megszegte – megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és a tanulóval szemben a fogyatékoságával összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg azzal, hogy 2020. szeptember 1. és 2020. november 11. között az iskolai tanítási napokon nem biztosította a tisztába tételét, és a tanuló ebben az időszakban délutánonként nem tartózkodhatott az iskolában, valamint nem vehetett részt a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon.

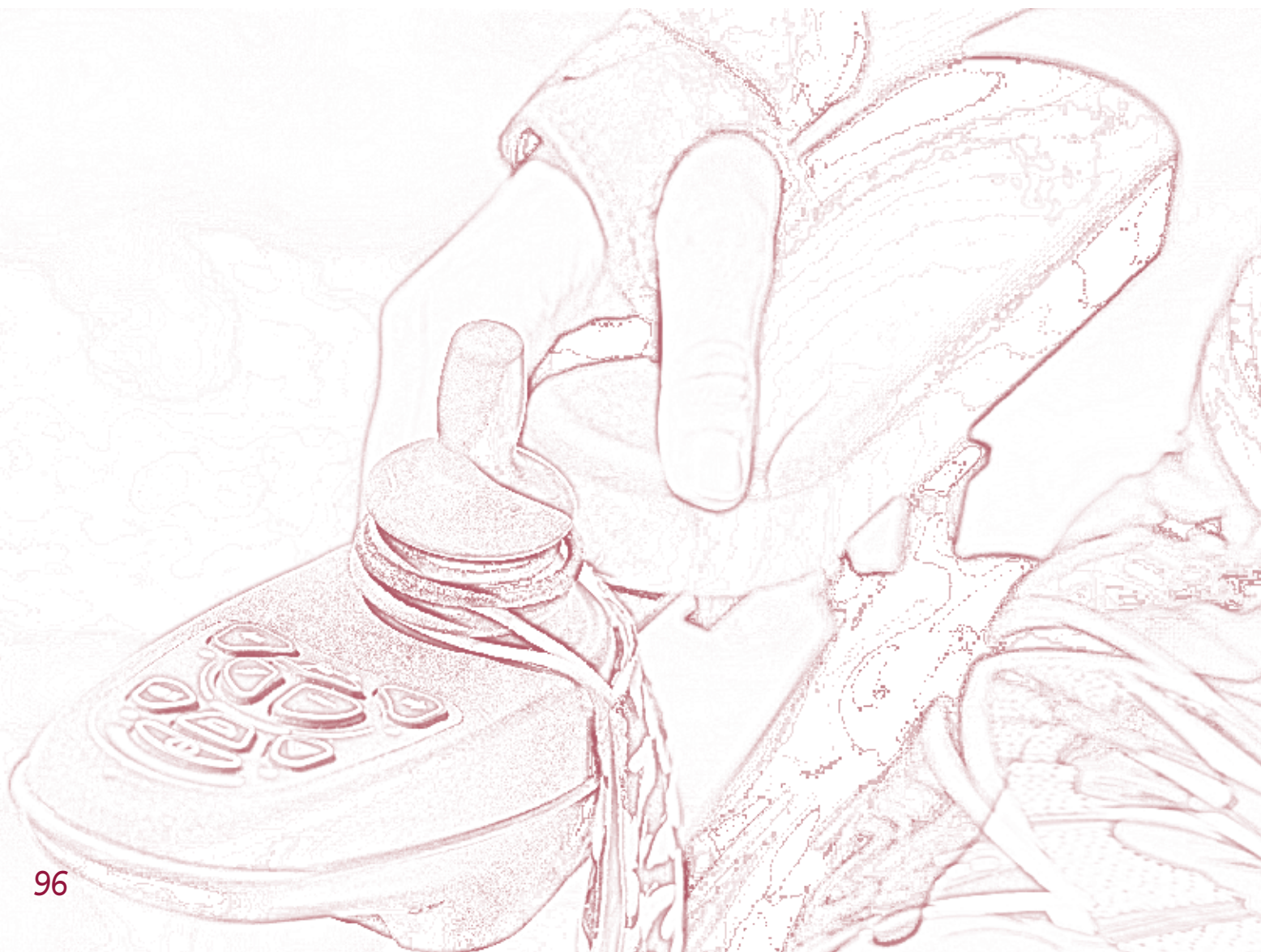
A hatóság megállapította, hogy az oktatási intézménynek a tanuló teljes körű ellátását biztosítania kellett volna az iskolában, amelybe a tanuló tisztába tétele, egész napos nevelése, oktatása és a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon való részvételének biztosítása is beletartozik. A fentiekre tekintettel a hatóság megállapította, hogy az okta-

A hatóság szerint megállapítható volt az is, hogy míg az OJBH-hoz benyújtott diszkriminációs panasztételt megelőző hat évben a tanuló mind az elméleti, mind a gyakorlati tantárgyakból jó értékelést kapott, addig a panasztételt követően az iskola az értékelésével kapcsolatos gyakorlatát – a szövegtárgy készítése gyakorlati modul esetében – a tanuló számára hátrányosan megváltoztatta, aminek

nem tudta észszerű indokát adni, illetve bizonyítani. A fentiekre tekintettel a hatóság megállapította, hogy az eljárás alá vont **megvalósította** az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 10. § (3) bekezdése szerinti **megtorlás tényállását a tanulóval szemben.**

A hatóság szankcióként megtiltotta az eljárás alá vont iskolának a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, valamint figyelmeztetésben részesítette. A hatóság továbbá elrendelte a végleges határozatának a - jogsértő iskola közérdekből nyilvános adatainak kivételével - személyazonosításra alkalmatlan módon, 30 napra történő nyilvános közzétételét a hatóság honlapján.

A MEOSZ a jövőben is minden eszközt igénybe fog venni annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott emberek az oktatásban egyenlő eséllyel az őket **megillető méltósággal vehessenek részt.** Szövetségünk egyik alapvető célja, hogy a mozgáskorlátozott emberek számára megteremtse az egyenlő esélyek alapján hozzáférhető oktatást. A Fogyatékos emberek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (CRPD) 24. cikke rögzíti a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát, amelynek egyenlő esélyek alapján történő megvalósítása céljából a részes államok befogadó (inkluzív) oktatási rendszert biztosítanak minden szinten.

FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK AKADÁLYMENTESÍTÉSE

A hazai egyetemeken, főiskolákon a hallgatói összlétszámhoz viszonyítva jóval kevesebb fogyatékos hallgató tanul, amiben jelentős szerepet játszik az akadálymentesítés elmaradása. A MEOSZ szerint a felsőoktatási intézményeknek megküldött kérdőív - ami az épületek akadálymentességi állapotát lenne hivatott feltárni - szakmai szempontból alkalmatlan arra, hogy az egyenlő esélyű hozzáféréséről valós képet nyújtson. Miután a szaktárca kérésére véleményeztük a kérdőívet, a helyettes államtitkár meghívására a MEOSZ elnöke valamint a MEOSZ-INOTEK igazgatója egyeztetésen vettek részt és megállapodtak a jövőbeni közös munka lépéseiről.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium 2022-ben a MEOSZ véleményét kérte a felsőoktatási intézményeknek küldött, az épületek akadálymentességének állapotát felmérő kérdőívvel kapcsolatban. Szövetségünk a felsőoktatásért, innovációért, és szakképzésért felelős államtitkárnak (mellékletek 398. oldal) mind a helyettes államtitkárnak (mellékletek 400. oldal) jelezte, hogy a kérdőív szakmai szempontból alkalmatlan arra, hogy a felsőoktatási intézmények egyenlő esélyű hozzáféréséről valós képet nyújtson, ahogyan arra is, hogy akár csak részben érdemi információval szolgáljon az épületek akadálymentességéről.

Rámutattunk, hogy a kérdőív kitöltésével kapott eredmények megtévesztő képet nyújtanak a hazai felsőoktatási intézmények valós hozzáférhetőségéről. A helytelen adatokból az illetékesek olyan téves következtetésekre juthatnak az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésére vonatkozó döntéseik meghozatala előtt, amely kizárja annak lehetőségét, hogy a felsőoktatási intézmények többségében fennálló fizikai akadályok lebontására, a fogyatékossgal élő hallgatók ebből fakadó hátrányának felszámolására és a fennálló jogsértések megszüntetésére hatékony intézkedések születhessenek. Felhívtuk a figyelmet, hogy az érdekvédelmi szervezetekkel történő egyeztetés nélkül kiadott felmérés, valamint a kérdőív eredményeiből helytelen következtetések alapján kiadott cselekvési terv jogsértésekhez vezethet, további mulasztásos törvénysértést eredményezhetne az akadálymentesítés területén, amellyel szemben a MEOSZ annak bekövetkezése esetén megtenné a szükséges jogi

lépéseket. Szövetségünk mind a nyilvánosságot, mind a jogi eszközöket kész használni, hogy a felsőoktatásban tanuló, és munkát vállaló fogyatékos személyeket ne érje hátrányos megkülönböztetés jogviszonyuk fennállása alatt.

Annak érdekében, hogy a felsőoktatási intézmények akadálymentességét, és hozzáférhetőségét valósan feltáró felmérés készüljön, felhívtuk a Minisztériumot, hogy a témában - figyelemmel a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (Egyezmény) 4. cikk (3) bekezdésére, amely szerint az Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosan egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviselői szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is – haladéktalanul kezdjen egyeztetést a MEOSZ-szal. Azt szerettük volna elérni, hogy a szakmai szempontból alkalmatlan kérdőívek alapján végzett felmérést szakítsák félbe, a már beérkezett eredményeket pedig ne használják fel az akadálymentesítést és az egyenlő esélyű hozzáférést célzó későbbi cselekvési tervek alapjául. Továbbá, a jövőben a felsőoktatási intézmények akadálymentességét valóban előre mozdító intézkedéseket hozzanak, ideértve egy új kérdőív kidolgozását is. Ehhez Szövetségünk felajánlotta a segítségét, mivel rendelkezik a szükséges szak-

tudással és szakmai anyagokkal (pl. valid felmérési szempontok, akadálymentesség területén tapasztalattal rendelkező szakemberek bevonása, közvetítése, jogi segítségnyújtás, stb.).

Az észrevételeink megküldését követően Kovács Ágnes a MEOSZ elnöke, valamint Laki Tamás a MEOSZ-INOTEK igazgatója a felsőoktatásért, innovációért, és szakképzésért felelős helyettes államtitkár meghívására egyeztetésen vettek részt a felsőoktatási intézmények akadálymentesítéséről, ahol megállapodtak a további közös munka lépéseiről. Továbbá egyeztettek arról, hogy milyen területeken lenne szükséges felülvizsgálni a jelenlegi felvételi és tájékoztatási rendszert, hogy abban megjelenjenek az egyes szakok elvégzéséhez szükséges képességbeli kritériumok, illetve a felsőoktatási intézmények és az általuk nyújtott képzési szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférésehez kötődő információk, melyek már a felvételi előtt seghethetik a jelentkező hallgatókat.

Az egyeztetés után Szövetségünk elkészített egy összefoglalót a fogyatékos hallgatók helyzetéről a magyar felsőoktatásban, továbbá tájékoztatást adtunk (mellékletek 402. oldal) a felmérés szempontrendszerének, és a módszertanának alapjairól. Javasoltuk a felmérés szempontrendszerének részletes kidolgozását, majd azt követően a módszer működőképességének, használhatóságának tesztelését többféle intézmény típusban, így például egy relatív kisméretű, „kompakt” campus (pl. egyépületes intézmény), és egy kiterjedtebb, akár több, elszigetelt területen működő intézmény felmérése kapcsán. Összességében egy olyan szempontrendszer kidolgozását szorgalmaztuk, amely alapján a megszerzett adatok valós képet nyújtanak a hazai felsőoktatási intézmények hozzáférhetőségéről, érdemi információval szolgálnak az épületek

akadálymentességéről. Levelünkben a felsőoktatási intézmények akadálymentesítési folyamatával kapcsolatos alapokat vázoltuk fel, azonban a közös munkához további egyeztetések szükségesek. Jeleztük, hogy a későbbiekben – az alapok lefektetése után – az egyes épületek felméréséhez konkrét szempontokat is adunk, ehhez azonban ismernünk kell a felsőoktatási intézmények fenntartójának az akadálymentesítéssel kapcsolatos pontos elképzeléseit, ütemterveit. Rámutattunk, hogy fontos lenne, a felsőoktatásért felelős államtitkárság részéről a további egyeztetésbe egy környezettervező rehabilitációs szakmérnök bevonása, aki részt tudna venni a felmérés szempontrendszerének kidolgozásában és kivitelezésében is.

KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS

” Minden fogyatékossgal élő embernek, a fogyatékosága fajtájától és mértékétől függetlenül joga van az élet minden területén jelen lenni, mindenki mással azonos mértékben hozzáférni a szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz, javakhoz. Ezen múlik, hogy aktív, önrendelkező életet tudunk-e élni mi fogyatékos emberek.

Kiss Csaba, a MEOSZ tapasztalati szakértője

Annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott emberek másokkal azonos módon férhessenek hozzá a közszolgáltatókhoz, az egyetemes tervezés és az észszerű alkalmazkodás elveinek gyakorlati alkalmazásával biztosítani kell az épített környezet, a közlekedési eszközök és szolgáltatások akadálymentességét.

A MEOSZ FELLÉPETT A SZEMÉLYI IGAZOLVÁNYOK LAKÓHELYEN TÖRTÉNŐ ÜGYINTÉZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES FELTÉTELEK BIZTOSÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

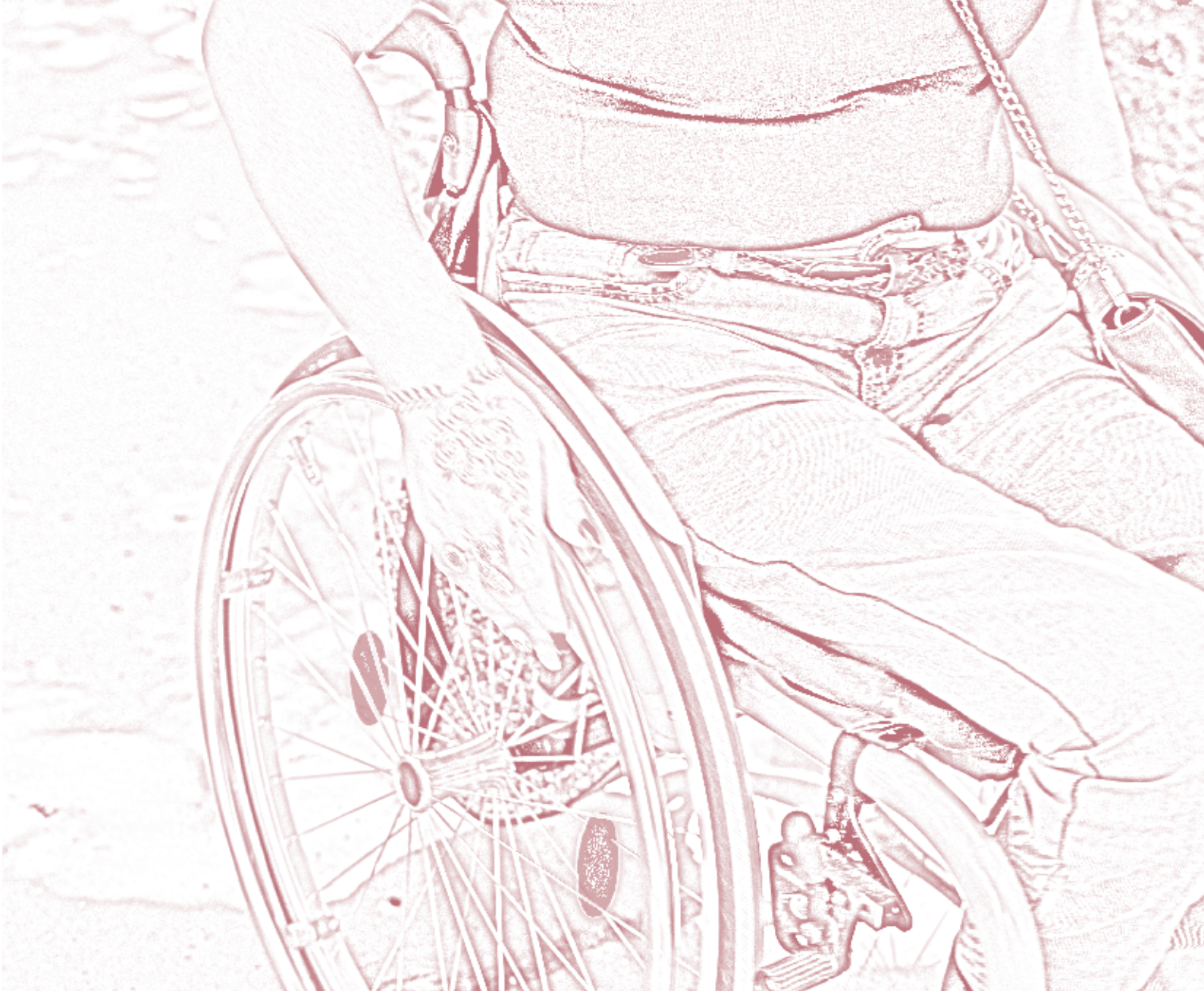
Szövetségünk kiemelt figyelmet fordít a mozgáskorlátozott emberek közügyintézéséhez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek érvényesülésére, ezért üdvözlöztük azt a kormányzati intézkedést, amely jogszabályban teremtett lehetőséget a személyes ügyintézésben egészségügyi ok miatt nem képes ügyfelek számára a személyi igazolványuk lakóhelyükön történő teljes körű ügyintézésére.

A személyazonosító igazolvány kiadása és az egységes arcképmás- és aláírás-felvételzés szabályairól szóló 414/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet eleget téve a vonatkozó EU rendeletnek 2021. augusztus 2. napjától teszi lehetővé az egészségügyi ok miatt személyesen megjeleni nem tudó ügyfelek számára, hogy a személyi azonosító igazolvány iránti kérelmét lakóhelyén vagy tartózkodási helyén rögzítsék. Ezen időponttól az érintettek helyett személyi igazolvány ügyintézésében nem járhat el az általuk meghatalmazott személy.

Szövetségünknek 2022 tavaszán jutott tudomására, hogy hiába biztosítja a kormányrendelet ezt a lehetőséget a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékoságban, betegségben érintett embereknek, a kormányhivataloknak nincsenek eszközeik a fénykép-, aláírás- és ujjnyomat helyszíni felvételéhez. A szaktárcától ezért azonnali intézkedést kértünk [\(mellékletek 406. oldal\)](#) annak érdekében, hogy a tárgyi feltételek az ország valamennyi kormányhivatalában egységesen álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy a mozgásában akadályozott ügyfeleknek lehetőségük legyen a lakó- vagy tartózkodási helyükön való ügyintézésre.

Megkeresésünkre a szaktárca rövid időn belül arról tájékoztatott, hogy a fénykép és ujjnyomat rögzítésére alkalmas eszközök beszerzése a Belügyminisztériummal együttműködésben, folyamatban van. Így ezek az eszközök hamarosan a kormányhivatalok rendelkezésre állnak majd.

Az ígéretnek ellenére a nyár folyamán továbbra is azt tapasztaltuk, hogy a kormányhivatalok kénytelenek a kérelmeket visszautasítani, mivel a tárgyi feltételek hiányában a kérelmező lakóhelyén vagy tartózkodási helyén történő adatrögzítést nem tudják biztosítani.

Ezért a mozgáskorlátozott ügyfelek továbbra is arra kényszerültek, hogy megoldják a személyes megjelenést, vagy útlevel kiadását kezdeményezzék, mely esetén meghatalmazott még eljárhat helyettük.

A veszélyhelyzet alatt lejárt okmányok a veszélyhelyzetet követő hónap végéig maradtak érvényben, ezért a személyi igazolványok meghosszabbításának kötelezettségére tekintettel levelében [\(mellékletek 408. oldal\)](#) kértük Pintér Sándor, belügyminisztert, hogy a szükséges feltételek és eszközök biztosítása iránt soron kívül intézkedjen, ezzel lehetővé téve a mozgáskorlátozott emberek számára a személyes megjelenés nélküli ügyintézési módot. A Belügyi-

nisztérium nyilvántartásokért felelős helyettes államtitkára két alkalommal is levélben tájékoztatta Szövetségünket a megtett lépésekről.

Megkeresésünk nyomán felvették a kapcsolatot a Miniszterelnökség Informatikai Helyettes Államtitkárságával, mely arról adott tájékoztatást, hogy a biometrikus adatok felvételezésének lehetőségeit a NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. az IdomSoft Zrt. közreműködésével vizsgálja. Továbbá a megfelelő eszközök kiválasztását követően kerül sor a kormány-előterjesztés benyújtására az eszközök beszerzéséhez szükséges források biztosítása érdekében.

PROJEKTEK

” Meggyőződésem, ha a rászoruló, kommunikációjukban is akadályozott mozgáskorlátozott emberek olyan eszközök birtokába kerülnek, amelyeket én is használlok, és emellett biztosítják számukra a megfelelő segítséget és támogatást, akkor az önállóságuk növekedni fog, és önrendelkező, aktív embereké tudnak válni.

Kiss Csaba, a MEOSZ tapasztalati szakértője

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége projektjeinek közép-pontjában a fogyatékossgal élő emberek önálló, önrendelkező élete áll. Következetes érdekvédelmi munkánk részeként arra törekszünk, hogy ez a mindennapok valóságává váljon. 2022-ben folytatódott a Korlátok nélkül programunk, mely keretében egyebek mellett továbbfejlesztettük a távsegítség keretében biztosított jogi, informatikai, gyógypedagógia és sorstársi segítségnyújtást. Lezárult a P2P – Mozgáskorlátozott fiatalok társadalmi inklúziójának és társadalmi szerepvállalásának erősítése a kortárs segítség erejével projektünk, melynek köszönhetően 70 mozgáskorlátozott fiatal részvételével 14 önsegítő csoport alakult és kezdte meg működését a projektben résztvevő három országban, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában. A MEOSZ azonnal reagál, ha a fogyatékossgal élő emberek életét érintő probléma merül fel. Így volt ez az Ukrajnából menekülni kényszerülő fogyatékossgal élő emberek esetében is. A 2022 márciusában elindított menekültügyi projektünk egyik kiemelt feladata az állam által fenntartott intézményekben lakó fogyatékossgal élő menekültek ellátásának és körülményeinek vizsgálata.

KORLÁTOK NÉLKÜL PROGRAM

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége Korlátok nélkül projektjének a MEOSZ portálon keresztül nyújtott távszolgáltatásai valamint a program egyéb szolgáltatásai 2022-ben is sorstársak önrendelkező életviteléhez vezető tevékenységeket támogatták. A portál sorstársi, informatikai, akadálymentesítési, jogi és gyógypedagógiai szaktanácsadásokhoz biztosított hozzáférést a programban résztvevők számára. 2022-ben a sorstársi rehabilitációs mentorok és tanácsadók képzése mellett a portál fejlesztése is megtörtént. A projekt munkatársai több olyan szakmai fejlesztést is végeztek, amelyek a mozgáskorlátozott emberek rehabilitációs szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítását szolgálták.

2022-ben a MEOSZ portálon nyújtott távsegítség keretében a projektbe bevont emberek a tanácsadók, mentorok és a MEOSZ szakemberei közreműködésével 4385 eseményt rögzítettek. Az IKT fejlesztésekért felelős helpdesk munkacsoport 440 eseményt rögzített a portálon a célcsoporttal végzett tevékenység során. Az ügýtípusonkénti megoszlást tekintve látható, hogy a távsegítségnek és az IKT segítségnyújtásnak köszönhetően magas az informatikai problémákkal és az ügyfélkapu szolgáltatásokkal kapcsolatos ügyek száma. Olyan ügýtípusok kerültek előtérbe, melyek már hosszú ideje problémát jelentenek a mozgáskorlátozott emberek számára és prioritás a MEOSZ érdekvédelmi munkájában is: gyógyászati segédeszközök, munkavállalás, adó és járulékok, egészségügyi szolgáltatások, támogatások. A rezszi ügýtípust csak a rezsivédelemmel kapcsolatos jogszabályi változások után hoztuk létre, ennek ellenére az egyik leggyakoribb ügýtípus lett. Jól látszik, hogy a kedvezőtlen változás mennyire érinti a mozgáskorlátozott embereket.

A projektben dolgozó mentorok és mentoráltak több alkalommal is távoli segítségnyújtás révén gyakoroltak; az új eszközt kapott résztvevők elsa-

játhatták, gyakorolhatták az asszisztív eszközök használatát, akik pedig már régebb óta eszközhasználók, olyan szakmai segítséget kaptak, amellyel tovább bővíthették, javulhatott az általuk használat asszisztív eszközökkel kapcsolatos tudásuk.

A gyógypedagógus és az IKT helpdesk munkacsoport szorosan együttműködve támogatta a felhasználók asszisztív eszköz használatát illetve az eszközök állapotromlása miatti cserék zökkenőmentes lebonyolítását.

A gyógypedagógusok a mentorált személyek állapotát és eszközigényét személyesen vagy a róluk készült videó segítségével állapították meg. Ilyenkor elsősorban a projekt kérdőívei alapján nyert, illetve a mentorok által közölt információkra támaszkodtak. Volt olyan eset, ahol a mentorált által készített, a jelenlegi számítógép használatot bemutató videofilm segítette az eset jobb megismerését. Három esetben a gyógypedagógusok személyesen vettek részt az eszköz átadásában, beállításában és betanításában. Mindhárom esetben a súlyosan mozgáskorlátozott személy állapotában bekövetkezett romlás miatt vált szükségessé az új asszisztív eszköz.

Asszisztíveszköz használat

A gyógypedagógusok a programban résztvevő személyek asszisztív eszköz használatáról utókövető kérdőívet állítottak össze, melyet 53-an töltöttek ki. A kérdőív célja az volt, hogy a Korlátok nélkül programban kapott számítógép/tablet használatát segítő úgynevezett asszisztív eszközökkel (pl. hanyattegér,

joystick, tekintetkövető egér stb.) kapcsolatos tapasztalatokat, véleményeket összesítse.

A beérkezett válaszok alapján az asszisztív eszközök használatával kapcsolatban a következő eredmények születtek:

Az adatokból kiolvasható, hogy a különböző kapcsolókat, a kisméretű billentyűzeteket, illetve az egérkiváltót („marok joystick”-ot) választották legkevesebben az érintettek közül. A leginkább bevált eszköznek - melyet a legtöbben használnak tartósan - a nagyméretű billentyűzet, illetve a hanyattegér és a szemegér (tekintetkövető egér) bizonyult.

Fontos adat, hogy azoknak a mentoráltaknak a túlnyomó többsége (60%), akik a mindennapokban rendszeresen használják a számítógép használatát segítő eszközt, kizárólag ennek az eszköznek a segítségével működtetik a számítógépet, mindössze 24% az, aki kizárólag akkor használja az eszközt, ha elfáradt.

A kérdőívben rákérdeztünk arra is, hogy miért nem váltak be bizonyos eszközök. A legtöbben (37%) ennek okaként a nem megfelelő pozicionálást („nem tudom jól elhelyezni magam előtt”) jelölték meg. A megkérdezettek 31%-a véli úgy, hogy használatukkal nem lett gyorsabb, hatékonyabb a számítógéphasználat, 25% pedig kifejezetten nehéznék, megerőltetőnek érezte a választott asszisztív eszköz használatát. Az érintettek közel 13%-a arról számolt be, hogy a megromlott mozgásállapota miatt nem találta célszerűnek az adott speciális eszköz használatát.

A projektben 2022-ben összeállítottunk egy olyan kérdőívet, amely alkalmas az asszisztív eszközök iránti igények felmérésére és segít a megfelelő eszköz kiválasztásában. A kérdések a különböző számítástechnikai eszközök (asztali számítógép, laptop, tablet és okostelefon) használatához szükséges készségek és képességek feltérképezését segítik. A kérdőív laikusok által is egyszerűen felvehető, könnyen értelmezhető és kivitelezhető feladatokat tartalmaz. A tagolása lehetővé teszi az egyszerű kitöltést, a kérdéscsoportok közötti váltást.

		IKT ügyek száma		Események száma	
Összes ügy száma	1660	Szakmai REKOM	10	Összes esemény	4397
Alap ügy száma	1437	Informatikai probléma	167	Lezárt esemény	3668
IKT ügy száma	223	IKT eszköz	26	Függőben lévő esemény	729
		Jogi ügy	18	IKT ügygel kapcsolatos esemény	440
		Akadálymentesítés	2	Alap esemény	3957

Munkatársak által felvitt ügyek száma ügýtípus szerinti	
Akadálymentesítés	2
Alapszintű REKOM	3
Alapszintű akadálymentesítés	14
Alapszintű informatikai	55
Banki ügyintézés	22
Csekkbefizetés applikáció segítségével	19
Egyéb	512
Egészségkárosodással kapcsolatos támogatás, felülvizsgálattal kapcsolatos ügyintézés	23
Egészségügyi vizsgálat, felülvizsgálattal kapcsolatos ügyintézés (leszállékolás)	19
Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (EESZT) belépés, önrendelkezési nyilatkozat	11
Fogyatékosági támogatással kapcsolatos ügyintézés	19
Gyógyászati segédeszköz jogosultság, beszerzésük, javítás, vagy csere megszervezése, lebonyolítása	113
Hatósági ügyek indítása, időpontfoglalások	22
IKT eszköz	26
Informatikai probléma	167
Jogi ügy	18
Közgyógyellátás	27
Lakhatás akadálymentesítés	25
Megtakarítások kezelése	1
Munkavállalás, Álláskeresés	49
NAV adó- és járulékbemutató szolgáltatások	66
NFSZK kölcsönzés	1
Okmány ügyintézés	16
Orvosi szakvélemény, háziorvosi vélemény, egészségügyi bizottság, ellátás igénylése	4
Parkolási engedély igénylése, meghosszabbítása	23
Rezsi	163
Szakmai REKOM	10
Személyi igazolvány és/vagy lakcím kártya kiállítása, cseréje, pótlása	19
Számlanyitás, módosítás	1
Vezetői engedély kiállítása, módosítása, cseréje, pótlása	7
Állami egészségügyi szolgáltatás igénybevételével kapcsolatos ügyintézés, időpontfoglalás, beavatkozások egyeztetése, stb.	56
Általános tájékoztató támogatásokról	52
Ápolási díj	2
Önkormányzati választás	2
Új-, és használt gépkocsi beszerzésével, átalakításával kapcsolatos támogatás	23
Ügyfélkapun belüli ügyintézők támogatása (pl.: e-papír, EESZT)	68
Összesen	1660

Mentorképzés

2022-ben több tájékoztató alkalmat tartottunk. Januárban a MEOSZ jogász munkatársa az EESZT rendszer biztosította lehetőségekről adott online tájékoztatót a résztvevők számára. 2022 őszén a MEOSZ székházában tréningorozatot tartottak a MEOSZ jogászai és a MEOSZ INOTEK munkatársa a projektben dolgozó mentoroknak Hogyan bírjuk rá az intézményeket az akadálymentesítésre? címmel. Arról szereztek ismereteket, hogyan tudnak hatékonyan fellépni annak érdekében, hogy az akadálymentesség javuljon Magyarországon. Megtanulták hogyan lehet mérnöki szaktudás nélkül felmérni egy épület alapvető akadálymentességét egy komplex felmérőlap segítségével, továbbá, egyszerű állampolgárként mit tehetnek, hogy az épületet akadálymentesítsék.

2022-ben online mentorképzést is tartottunk, melynek keretében a résztvevők elsajátították a sorstársi rehabilitációs mentori feladatok ellátásához szükséges tudnivalókat a Korlátok nélkül program keretében. Az elméleti ismereteken túl megtanulták a fogyatékossgal kapcsolatos alapfogalmakat, alapelveket és az önérdékvényesítés eszközrendszerét. A résztvevők előadást hallottak a MEOSZ történetéről, szervezeti struktúrájáról, feladatairól, tevékenységiről. Megismerték az önrendelkező élet fogalmát és azt, hogy miként motiválhatják a mentoráltakat az önálló életvitelre. Ismereteket

szereztek az akadálymentes környezet kialakításának lehetőségeiről, a kommunikációs akadályozottsággal élő emberek nehézségeiről. A résztvevők aszinkron előadás, magyarázat, önálló témafeldolgozás, megbeszélés, konzultáció keretében tanultak, valamint részt vettek egy egésznapos kompetenciafejlesztő tréningen a MEOSZ-ban.

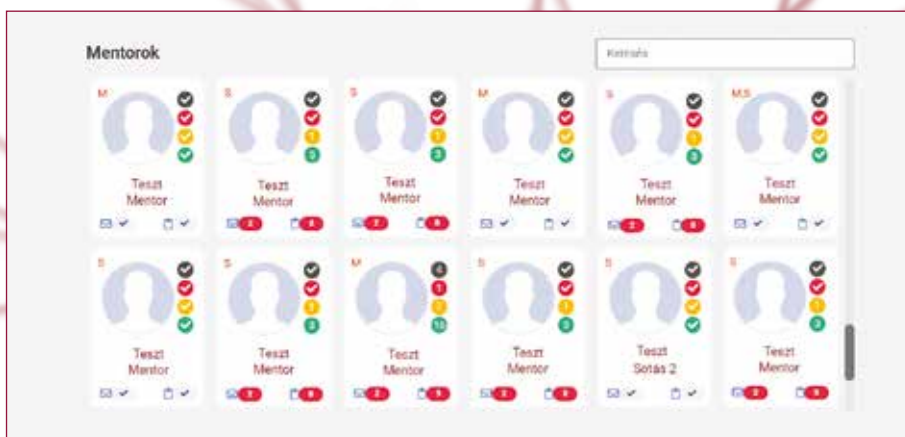
A MEOSZ IKT Helpdesk munkacsoport 2022-ben elindította a MEOSZ - Korlátok nélkül 2022 informatikai előadássorozatot, melynek keretében a MEOSZ informatikus munkatársai 6 alkalommal tartottak előadást a mentorok számára Zoom kommunikációs szoftveren keresztül. Az előadásokat egy szintfelmérő előzte meg, amely alapján a mentorokat tudásszintjük alapján osztották be az előadásokra, melyek elsősorban a szövegszerkesztő programok használatáról szóltak. Ezek röviden kitértek annak típusaira, fejlődésére a kezdeti változatoktól. Az előadássorozat elsősorban a Microsoft Word menüszerkezetének legfontosabb funkcióit taglalta, ezeken belül is kiemelten foglalkozva a körlevélkészítéssel és a megfelelő formázási beállításokkal. Az előadások interaktívak voltak, a mentoroknak előre megküldött feladatokra kellett választ adniuk, illetve megosztották a képernyőjüket és bemutatták a megtanult folyamatokat. (pl.: dokumentum mentése, körlevél készítése és kiküldése, formátummásoló funkció használata, csere funkció használata).

MEOSZ portál

A MEOSZ portál számos kisebb és nagyobb fejlesztésen, tárhelyszolgáltató váltáson, illetve több hibajavításon esett át. Ezeknek köszönhetően stabilabbá, átláthatóbbá, szélesebb körben használhatóvá vált.

A korábbi mentor munkavállalókra és mentoráltakra (a projektben résztvevő személyek) korlátozott rendszer kibővült a SOTA (a szerződött MEOSZ tagszervezetek szolgáltatási kapui által nyújtott sorstárs segítő szolgáltatás) rendszerrel, ahol három új felhasználótípus került be a rendszerbe (sorstársi

tanácsadó, mentor és sorstársi tanácsadó, tanácskérő). A felhasználótípusok bővítését célzó fejlesztés azonban nemcsak kifejezetten a fent megjelölt felhasználótípusokra koncentrált, hanem a jövőben lehetőséget biztosít további felhasználótípusok hozzáadására a rendszerhez, ezzel tovább bővítendő a portál használhatóságát. Az egyes felhasználótípusok dinamikusan jelennek meg a MEOSZ portál rendszerében és az exportált adatokban is. A portál ügykezelő rendszere is fejlesztéseken esett át. Az ügyek alatt található események leírásának maxi-

mális terjedelmét megnöveltük, hogy a mentorok és a tanácsadók a korábbiakhoz képest pontosabban kifejthessék az egyes ügyek esetében az általuk nyújtott mentorálás, tanácsadás részleteit.

A MEOSZ portál megjelenítése is fejlesztéseken esett át, ezáltal egyes funkciói már jobban használhatók Android operációs rendszert, illetve IOS operációs rendszert futtató tableteken, okostelefonokon is. A portál egyik legnagyobb fejlesztése a korábbi statisztika rendszer megújítása. Az új rendszer alapja a korábbi statisztika rendszer, azonban a korábbi esetenként bonyolult és nehézkes statisztika készíttéssel ellentétben az új rendszer a kezdő és záró dátum megadását követően az adminisztrátor további beavatkozása nélkül képes online és excel export formájában egy olyan statisztikát készíteni, amely tartalmaz minden szükséges adatot. A másik több lépcsőben megvalósult nagyobb fejlesztés a felhasz-

nálókat e-mailben értesítő rendszer módosítása volt. A rendszer korábban mindenkinek kérés nélkül egy-egy e-mailt küldött, most már minden felhasználónként beállítható az értesítés kérése.

Fejlesztésre került a mentorált személyek és tanácskérő személyek bejelentkezési idejének áttekinthetőségével kapcsolatos funkció is. (A mentor és

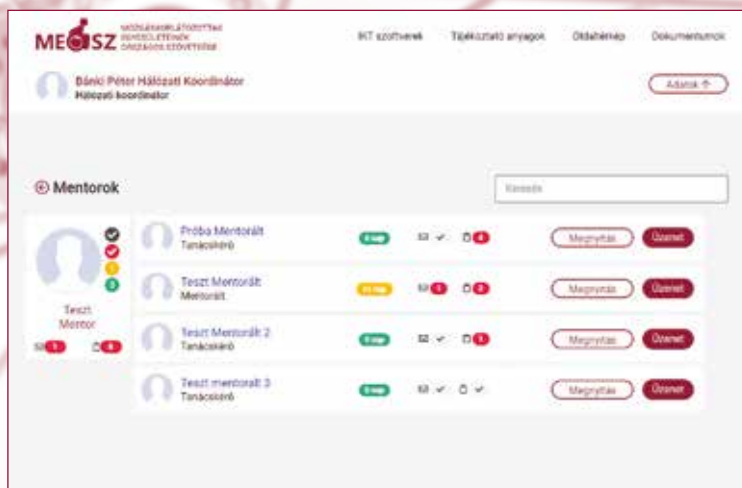

tanácsadó fiókokhoz rendelt mentorált személyeknek és tanácskérő személyeknek a bejelentkezési idő szerinti besorolása színekkel lett megjelölve. (Zöld: 30 napon belül, sárga: 90 napon belül, piros: 180 napon belül, fekete: 180 napon túl). Ez a MEOSZ szakmai stábjának és a terepen dolgozó mentoroknak is segít könnyebben átlátni a mentorált, illetve tanácskérő személyek aktivitását.

Továbbá a mentorált személyek és tanácskérő személyek utolsó bejelentkezése óta eltelt napok számának kijelzése és színek szerinti besorolása is megvalósult egy korábbi rendszerbe integrálva. (Zöld: 30 napon belül, sárga: 90 napon belül, piros: 180 napon belül, fekete: 180 napon túl.)

A mentorált személyek és tanácskérő személyek utolsó bejelentkezésének pontos ideje a hozzájuk rendelt mentor vagy tanácsadó által is megtekinthető a profil fölön a fejlesztés követően.

A felhasználók adminisztrációjának, naprakészen tartásának érdekében elkészült egy a felhasználók exportálását végző funkció, amellyel a továbbiakban nem szükséges a portálon kívüli táblázatkezelőben a felhasználók adminisztrációja, az már a portálon közvetlenül történik. A felhasználók által bejelentett a portállal kapcsolatos informatikai jellegű hibákat kijavítottunk; így a portál üzenetküldő felületén jelentkezett hibát, több nem megfelelően megjelenő felhasználói fiók grafikus felületét.

P2P – MOZGÁSKORLÁTOZOTT FIATALOK TÁRSADALMI INKLÚZIÓJÁNAK ÉS TÁRSADALMI SZEREPVÁLLALÁSÁNAK ERŐSÍTÉSE A KORTÁRS SEGÍTÉS EREJÉVEL

2022-ben lezárult a MEOSZ Peer to peer – Mozgáskorlátozott fiatalok társadalmi inklúziójának és társadalmi szerepvállalásának erősítése a kortárs segítés erejével című projektje. A kísérleti projektnek köszönhetően 70 mozgáskorlátozott fiatal részvételével 14 önszolgáltató csoport alakult és kezdte meg működését a projektben résztvevő három országban. A program keretében 510 mozgássérült fiatal és velük foglalkozó szakembert szólítottak meg, és 150 civil és állami szervezettel vették fel a kapcsolatot. A P2P projekt célja a bevont 18 mozgáskorlátozott fiatal közreműködésével egy hatékony nem formális tanuláson alapuló mentorálási módszer kidolgozása, önszolgáltató csoportok létrehozásának támogatása a 18 és 30 év közötti mozgáskorlátozott emberek körében Magyarországon, Romániában, Szlovákiában. A MEOSZ és partnereinek célja, hogy a projekt hozzájáruljon a mozgáskorlátozott fiatalok társadalmi szerepvállalásának növeléséhez, aktív állampolgárságának erősítéséhez.

A kortárs segítők mentorálása során a csoportos mentorálási alkalmak képezték a folyamat gerincét, melyekre 2022 áprilisában és májusában került sor Szlovákiában és Magyarországon. A célja az volt, hogy a résztvevők elsajátítsák a kortárs segítői kompetenciákat annak érdekében, hogy később önállóan működtessenek önszolgáltató csoportokat. A minimum 5 fős csoportok létrehozása a kortárs segítők szervezésében kezdődött meg, ők koordinálták a csoportok munkáját, amihez folyamatos mentori támogatást kaptak. A csoportos mentorálási alkalmat követően 14 önszolgáltató csoport kezdte meg tevékenységét Magyarországon, Romániában és Szlovákiában.

A projektben résztvevő partnerszervezetek 2022-ben véglegesítették azt az innovatív mentorálási módszertant, amely segítségével hasonló civil és ifjúsági szervezetek, csoportok, mozgáskorlátozott fiatalok önszolgáltató csoportjainak hatékony létrehozását támogatathatják, hozzájárulva ezzel a fogyatékosággal élő, súlyosan mozgáskorlátozott fiatalok társadalmi szerepvállalásának, aktív állampolgárságának elősegítéséhez. A projekt során készült kiadvány a kidolgozott módszertan széles körű terjesztésének egyik legfontosabb eszköze. Átfogóan dokumentálja a kifejlesztett módszertant, összegyűjtve a tapasztalatokat, melyek hasznosak lehetnek olyan más szervezetek számára, melyek mozgáskorlátozott fiatalokkal (is) együtt kívánnak dolgozni a jövőben. A kidolgozott módszertan – melynek lényege egy mentorálási folyamat – mozgáskorlátozott fiatalok számára készült, nem formális oktatási elemeken és kooperatív tanulási technikákon alapul, figyelembe véve a célcsoport specifikus igényeit.

A módszertani kiadvány elérhető, szabadon letölthető a www.meosz.hu oldalon a kiadványok menüpontban.

A 2022. augusztus 26-án Budapesten tartott zárókonferenciát Mesterházy Attila a MEOSZ elnökségi tagja nyitotta meg, majd Rácz Zsófia és Szekeres Pál miniszteri biztosok mondtak ünnepi köszöntőt. Ezt követően a projekt munkatársai ismertették a projekt céljait, tevékenységeit, eredményeit. A konferencián a projektben résztvevő fiatalok is megszólaltak, a kortárs segítők közül hárman számoltak be a projektben megélt tapasztalataikról. Mindhárman azért csatlakoztak a projekthez, mert szerettek volna aktívabb részesei lenni a társadalomnak, egy támogató közösségnek. Ahhoz akartak segítségek kapni, hogyan kommunikáljanak hatékonyabban fiatal sorstársaikkal, illetve hogyan kommunikálják hatékonyabban egyéni és közösségük szükségleteit. Személyes fejlődésükben is az egyértelmű, hatékony kommunikációt tartották a legfontosabbnak. A mentorálási alkalmakon tanultakat át tudták adni, fel tudták használni az önszorgató csoportjaikban.

Dr. Vályi Réka a Károli Gáspár Református Egyetem egyetemi docense a mozgáskorlátozott fiatalok önálló életvitelével kapcsolatban tartott gondolatébresztő előadást a konferencia résztvevőinek. Az előadást a mozgáskorlátozott fiatalok társadalmi részvételének és önálló életvitelének nehézségeiről

szóló kerekasztal beszélgetés követte, Illés Barbara, a Budapest III. Kerületi Csillagház Gyógypedagógiai Általános Iskola intézményvezetője, dr. Gáti Anikó a MEOSZ jogásza, dr. Gurbai Sándor a Validity Alapítvány impact managere, Kisfalui Judit az Önállóan Lakni – Közösségben élni és Here we are csoport résztvevője, Pásztor Sára a Jamba Hungary Alapítvány ügyvezetője, Révész Rita a Mozgásjavító Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Kollégium, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény igazgató-helyettese és dr. Vályi Réka egyetemi docens részvételével.

SÜRGŐS SEGÍTSÉG UKRAJNÁNAK – MENEKÜLTÜGYI PROJEKT

A MEOSZ a menekültügyi projektje keretében azon dolgozik, hogy az Ukrajnában zajló háború elől menekülő fogyatékossgal élő emberek megkapják a számukra szükséges segítséget, akár speciális járművekkel való szállításban, akár szálláshely, gyógyászati segédeszköz biztosítása vagy ügyintézésük során tanácsadás által. Munkánk része az is, hogy veszélyhelyzet során szerzett tapasztalatainkat rögzítve, és szakértőkkel egyeztetve keressünk választ arra, hogy a fogyatékossgal élő emberek szempontjai hogyan jelenjenek meg a hazai katasztrófavédelmi és kockázatkezelési szakpolitikákban. Célunk az, hogy a fogyatékossgal élő emberek szempontjai megjelenjenek nem csak a veszélyhelyzetekre adott állami válaszokban, hanem már az előkészületek során is.

A háború elől menekülők közül különösen nehéz és kiszolgáltatott helyzetben voltak a fogyatékossgal élő emberek. MEOSZ azonnal reagálva a helyzetre 2022. március 9-én egy külön e-mail címet rendszeresített, és menekültügyi információs vonalat hozott létre, amin a menekülő mozgáskorlátozott vagy más fogyatékossgal élő emberek megkereséseit fogadta, és igyekezett segítséget nyújtani számukra illetve választ adni a felmerülő kérdésekre. Másnap Szövetségünk az Operatív Tanácsához fordult, hogy tegye nyilvánossá az akadálymentes lakhatási lehetőségek listáját, ugyanis észleltük, hogy alig vannak akadálymentes szállások.

Az e-mailen és telefonon érkező megkeresésekre adott útbaigazítások mellett a MEOSZ munkatársai a kezdetektől olyan tájékoztatókat készítenek az Ukrajnából érkező menekültek számára, ami az eligazodásukat szolgálja, hasznos gyakorlati tanácsokkal. Ezeket ukrán nyelvre lefordítva a MEOSZ honlapján tesszük közzé.

A tájékoztatást kérő levelek sora után érkezett az a segítségkérés, mely a 47, Kijev környékén intézményben élő mozgássérült ember evakuálása és biztonságos helyre juttatása érdekében keresett megoldást. Az akciót két civil ember kezdeményezte a Baptista Tevékeny Szeretet Misszió együttműködésével. Hamar kiderült, hogy a fogyatékossgal élő emberek befogadásáról és hosszútávú ellátásá-

ról két Zágráb melletti szociális intézmény fog gondoskodni. A MEOSZ segítségét a magyar határtól az intézményekbe történő biztonságos eljutásban kérték. A MEOSZ és a Bice-Bóca Alapítvány a Mozgássérült Gyermekekért munkatársainak és speciális járműveinek köszönhetően a többségében súlyosan mozgáskorlátozott emberek a háború sújtotta Kijev mellől Magyarországon át biztonságosan megérkeztek a horvát befogadó intézményeikbe.

Érzékeljük, hogy több területen is szükség van a sürgős segítségnyújtásra, ezért pályázatot nyújtottunk be az Európai Fogyatékossgügyi Fórum (EDF) és a Christian Blind Mission (CBM) által az ukrán krízis kezelésére 2022 márciusában kiírt, az EDF által kordinált pénzügyi támogatásra.

Miután a MEOSZ pályázata elnyerte a támogatást, 2022 márciusa óta folyamatosan részt veszünk a Magyarországra menekült ukrán fogyatékosággal élő felnőttekkel és gyermekekkel kapcsolatos menekültügyi feladatokban a projekt keretében. A látókörünkbe került 87 embernek egyebek mellett az utazási, lakhatási, megélhetési, szociális és egészségügyi problémáik megoldásában tudtunk segítséget nyújtani. Két partnerszervezettel együtt dolgozva Nyíregyházán és Szabadszálláson közvetlen segítséget is nyújtottunk. E mellett munkánk során tíz civil szervezettel alakítottunk ki kölcsönös együttműködésen alapuló kapcsolatot, és hat kormányzati szervvel folytattunk rendszeres szóbeli és írásbeli egyeztetést.

A projekt keretében két nemzetközi rendezvényen vettünk részt, Rigában és Brüsszelben. Rigában az EDF és a lett fogyatékosügyi szervezetek tanácsa (Sustenso) által szervezett tanácskozáson az ukrán elnök fogyatékosügyi tanácsadójával folytatott egyeztetés megerősítést nyert, hogy az intézményi keretek között élő fogyatékos emberek nehezen hagyják Ukrajnát. Ez volt az oka annak, hogy a kezdeti menekítési igényt nem követte több

szállítás. Bepillantást nyertünk a projektben részt vevő lett, litván, lengyel, szlovák és horvát nemzeti fogyatékosügyi tanácsok által saját hazájukban nyújtott segítségnyújtásba, és kihívásaikba.

Brüsszelben az EDF által szervezett ötnapos tréningen vettünk részt 2022 októberében, ahol egyebek mellett az eddigi fogyatékosügyi tanácsok mellett a moldáv és három ukrán szervezet munkatársai a menekülthelyzetre adott nemzeti válaszokat vitták meg az EU Bizottság, a Tanács és a Parlament képviselőivel. Az EDF támogatásának célja az is, hogy a fogyatékos emberek a háborún kívül más katasztrófa vagy veszélyhelyzet (pl. járványok, a klímaváltozás okozta gyakoribb árvizek, tüzesetek) idején is kellő védelmet kapjanak, az ő szempontjaik is megjelenjenek a hatóságok és civil szervezetek szempontjai között. Ennek egyik lépése volt, hogy a résztvevők számára kockázat és veszélykezelési tréninget szerveztek, illetve a kockázat és katasztrófakezelési nemzetközi szervezetek képviselői által tartott előadást hallgattak meg. A harmadik célkitűzés a nemzeti fogyatékosügyi mozgalom erősítése a projekt második hat hónapja alatt.

Fogyatékosügyi szempontok érvényesítése a partnerszervezetek munkájában

A projekt célul tűzte ki a fogyatékosügyi szempontok megjelenítését is a partnerszervezetek munkájában. Ennek egyik fő eleme a kutatás, de emellett több módon is segítséget nyújtottuk a cél megvalósítása érdekében. A Menedék Egyesület munkatársaival többször egyeztettünk a fogyatékosággal élő embereknek jutató pénzügyi ellátások rendszeréről és az ukrán embereket megillető támogatásokról. A Strázsa Tanyán élők számára is részletes, személyre szabott tanácsot adott a projekt munkatársa. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának helyi irodája egy több hónapon át tartó felmérést végzett, melyben a projekt munkatársai és a Strázsa Tanya is részt vett, mint szociális szövetkezet. A felmérés célja a menekült nőkkel és gyerekekkel szembeni bántalmazás feltárása volt. A felmérést záró ajánlásokban a fogyatékosággal élő emberek vonatkozásában fontos szempontok is megjelennek. Ez azért jelentős, mert menekülésre kódot veszélyhelyzetekben a Menekültügyi Főbiztosság azonnali és aktív segítséget nyújt a világ minden pontján.

A PROJEKT MÁSODIK FÁZISA

Az EDF kétszer hat hónapos időszakban finanszírozta a nemzeti fogyatékosügyi tanácsok munkáját. Minden tanácsnál máskor kezdődött ez a munka, a MEOSZ 2022. október 1. – 2023. március 31. között hajtotta végre a szervezet és a hazai fogyatékosügyi mozgalom fejlesztésre irányuló munkát. A Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsának tagjait a projekt minden szakaszáról tájékoztatta a MEOSZ, és az érdeklődő munkatársaikat több ponton bevonta a projektbe.

2022. október 1-jén kezdődött a projekt második szakasza, mely során feltérképeztük, hogy milyen lehetőségek vannak a szervezetek képességeinek fejlesztése terén annak érdekében, hogy a következő veszélyhelyzetben a fogyatékosügyi szempontokat érvényesíteni tudják. Emellett munkánk hangsúlyos részét képezte a fogyatékos emberek ellátórendszerét érintő intézmények monitorozása.

A projekt keretében a MEOSZ munkatársa és külsős emberi jogi szakértője 2022. november 1-jén egy feltáró kutatásba kezdett, melynek alapját az EDF és az ENSZ Kockázatkezelési és Katasztrófavédelmi Hivatalának útmutatása alapján a Sendai Keretrendszerre építették. A projekt végére a menekültügyi és katasztrófavédelmi hatóságok mellett civil szervezetek munkatársaival folytatott interjúkkal kiegészített feltáró kutatást készült.

Látogatás fogyatékossgal élő menekülteket fogadó intézményeknél

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége menekültügyi projektjének egyik kiemelt feladata az állam által fenntartott intézményekben lakó fogyatékossgal élő menekültek ellátásának és körülményeinek vizsgálata. Ennek keretében, igazodva a projekt céljaihoz 2022. október 19-20-án a Fülöpösdaróci és a mérki intézményekbe látogattunk, ahol az intézményi elhelyezés megtekintése mellett beszélgettünk az ott élő menekültekkel, illetve az ellátásukban részt vevő intézményi alkalmazottakkal és civil szervezetek képviselőivel. A fogyatékossgal élő menekültek rendkívül sérülékeny helyzete miatt a látogatás megszervezése és lebonyolítása nagy körültekintést és felkészülést igényelt.

■ Fülöpösdaróci Ápoló-Gondozó Otthon

A Fülöpösdaróci Ápoló-Gondozó Otthon idős, demens betegek ellátására szakosodott intézmény, amelyet a háború kitörését követően jelöltek ki menekültek fogadására. A telephely munkatársai elmondták, hogy náluk jelenleg heten laknak immár fél éve, de korábban az intézményben lakó menekültek száma az ötvenet is elérte. Az ott élők közül a főépületben két ágyhoz kötött beteg és egyikük hozzátartozója, míg egy külön épületben az önmagukról gondoskodni tudók kaptak helyet. Fogyatékossgal élőknek négyen tekinthetők, ketten betegségük, egy lakó pedig idős kora miatt mozgásszervi fogyatékos, rajtuk kívül egy pszichiátriai beteg menekült él még az intézményben. A többi lakó fogyatékossgal nem érintett.

Mivel az intézmény fogyatékossgal élő személyek fogadására kijelölt szálláshely, az akadálymentesség vizsgálata kiemelt szempont volt. Rámpa mindkét épülethez tartozik, azonban csak a főépület használható önállóan kerekesszékekkel, a másik épület rámpája a meredeksége miatt segítség nélkül nem használható. Ez utóbbiban a mosdó és zuhanyozó helyiség nem akadálymentes, ezzel szemben a főépületben van akadálymentes illemhely és fürdőszoba.

A menekült lakók számára az intézmény biztosít orvosi ellátást és napi ötszöri étkezést. Az ágyhoz kötött betegek a tisztálkodásban szakápolótól kapnak segítséget, illetve szakember végzi a sebkötözést és a gyógyszerellátást is. Az intézményben nincs

szociális munkás vagy tanácsadó, ezért a telephely vezetője segít a szakorvoshoz történő időpontfoglalásban, az egészségügyi szolgáltatóhoz történő eljutásban, továbbá a különböző ügyintézkedésekben. A menekült lakók kéréseit, szóbeli panaszait lehetőség szerint soron kívül intézik. Munkájukat némileg nehezíti, hogy az intézményben nincs tolmács, de fordító programmal a legtöbb dolgot meg tudják beszélni. Komolyabb, összetettebb kérdés vagy probléma esetén a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) munkatársai tolmácsolnak személyesen – heti egy-két alkalommal tesznek látogatást az intézményben – és telefonon egyaránt, valamint a problémák megoldásában is közreműködnek. Ilyen lehet például ruházat, gyógyszer beszerzése.

A főépületben lakó három menekülttel egyszerre beszélgettünk, ketten közülük családtagok, lakótársukkal való kölcsönös ragaszkodás a Magyarországra történő utazás során alakult ki. Ők 2022. április 29-én együtt menekültek el a háború sújtotta Donbaszból. Egy nagyobb méretű, három ágyval és néhány székekkel berendezett, szekrény nélküli szobában élnek. Elmondták, hogy körülményeikkel, ellátásukkal elégedettek, az étel mennyiségét elégedőnek, de fűszerezését túl erősnek tartják. Napjaikat pihenéssel töltik, egyedül a rádióból tudnak tájékozódni az Ukrajnát érintő hírekről, eseményekről. Csupán egyiküknek van mobiltelefonja, de az internetet nem használja. Nagyon hiányoznak nekik az újságok és a könyvek. Az intézményből elköltözni

nincs lehetőségük, de nem is akarnak, mivel nem tudnak magukról gondoskodni.

Az intézmény kastélyépületében lakókkal szintén közösen beszélgettünk. Itt négy menekült él, jelenleg mindegyikük saját szobában kapott helyet. Elmondták, hogy elégedettek a szállással, ellátással, beleértve a gyógyszerrel, gyógyászati segédeszközrel való ellátást is. A magyar konyha az ő gyomruk számára is nagyon megterhelő, könnyebb ételekhez, más ízvilághoz szokott. Ha lehetőségük lenne rá, szívesen főznének maguknak. Szállításukat maguk tartják tisztán az intézménytől kapott tisztítószerekkel. Számukra is megterhelő a tétlen várakozás a vizsztatérésre, koruk és állapotuk miatt dolgozni nem tudnak. Olvasással, tévé nézéssel gyorsabban telne az idő, azonban nem jutnak ukrán nyelvű könyvhöz, újsághoz, és a közös helyiségben lévő televízió ukrán adás nem fogható. Egyetlen szórakozásuk a rádió, és az intézményen kívüli séták.

A látogatásunk során egyértelművé vált, hogy a menekülteknek az egyetlen kapcsolata az anyaországgal rádió, ugyanis az intézményben nincs olyan televízió, amin ukrán nyelvű ukrán nyelvű tévéadások foghatóak, illetve okostelefonja is keveseknek van közülük. A MEOSZ ezért felvette a kapcsolatot Ellenbacher Attila tévészerelővel, aki a Ne Dobd Ki Alapítvány keretében már számos egészségügyi és szociális intézménynek adományozott tévé készülékeket és épített ki komplett antenna rendszereket. 2022. november 30-án Ellenbacher Attila és segítőtje a MEOSZ szervezésében és szállítókapacitásának igénybe vételével a Fülöpösdaróci szociális otthonban megfelelő műholdas vételre állította be a műholdas antennát, így 15 ukrán nyelvű csatorna vétel vált lehetségessé. Ezen kívül 5 darab LCD tévét és 16 darab műholdas dekódert vittek ajándékba. A MEOSZ mindezt egy hűtőszekrénnel és téli ruha adományokkal egészítette ki.

■ Mérki Ápoló-Gondozó Otthon

A Mérki Ápoló-Gondozó Otthon szintén idős, demens betegek ellátását végző intézmény, amely közvetlenül a háború kitörését követően lett menekültek számára kijelölt szálláshely. Itt mintegy húsz, többségében idős menekült ember él közel hat hónapja. A menekültek három ember kivételével a központi épület közelében egy különálló épületben kaptak helyet. Ebben egy háromtagú családnak – szülők és egy 10 év alatti gyermek – van külön szobája, a többiek 6-6 fős szobákban élnek. A tolmács szolgáltatást a látogatásunkat megelőző héten szüntették meg, az IOM tolmácsa segít a kommunikációban heti 1-2 alkalommal.

A zsúfoltságra tekintettel nincs közösségi tér vagy étkező, a napi ötszöri étkezés minden menekültnek a szobájában lehetséges. A menekültek az orvosi ellátást a központi épület orvosi szobájában tudják igénybe venni, az orvos a rendszeresen szedett, vagy szükséges gyógyszereket fel tudja írni számukra. Gyógyászati segédeszközt az intézmény készletéből adnak, probléma a pelenka biztosításával van. A menekültek közül sokan nyugdíjasok, azonban nyugdíjukhoz Magyarországon nem férnek hozzá. Az ukrán nyugdíj miatt azonban a menekülteknek járó létfenntartási támogatást nem kaphatják meg, ugyanakkor közgyógyellátásra sem jogosultak, ezért a szükséges pelenkához nehezen, főként adományból jutnak hozzá. Az itt lakók közül ketten érintettek fogyatékoságban, egy idős kora okán mozgáskorlátozott és egy pszichiátriai beteg. Mindkét épületben van akadálymentes mosdó, a különálló épületben lakóknak azonban egy másik épületbe kell átmenniük zuhanyozni. Az aktív korú menekültek közül ketten végeznek közmunkát a település-

sen. Az elfoglaltságot a tv nézés jelenti (ukrán adó fogható), nyáron többféle programot szerveztek, például ellátogattak a Nyíregyházi Állatkertbe. A külön épületben az internet kapcsolat nagyon gyenge, ez főként a fiatalabbaknak jelent gondot.

A menekültekkel való beszélgetésből kiderült, hogy számukra a legnagyobb problémát a pénztelenség jelenti, valamint az elégtelen pelenka és gyógyszer ellátás okozza. Feszültséget okoz közöttük a zsúfolt elhelyezés, és néhány lakótárs folyamatosan romló egészségi állapota, mivel az egy szobában élő, szintén idős, beteg embereknek kell a rászorulókról gondoskodniuk. A tanköteles korú gyermek családjának fő problémája, hogy gyermekük nem járhat iskolába a bizonyítvány hiánya miatt, valamint anyelvi akadályokra való hivatkozással.

Látogatásunk összegzéseként elmondható, hogy a menekülteket ellátó rendszer felállítására az elmúlt hat hónap nem volt elegendő. Az ellátórendszer elemeinek nagy része esetleges megoldásokon alapul, ugyanakkor a hézagokat csak civil és egyházi szervezetek támogatásával lehet kijavítani. A menekülteket ellátó intézményeknél folyamatosan jelenlévő IOM szervezésében 2022. november 8-án került sor egyeztetésre, melyen az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala esélyegyenlőségi munkatársai, az Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (ÉFOÉSZ), a Validity Alapítvány, valamint a MEOSZ képviselője vett részt. A közös gondolkodás célja a kölcsönös tájékoztatás és tapasztalatcsere mellett a felmerülő problémákra való megoldáskeresés, illetve a már bevált módszerek és jógyakorlat megosztása volt. A jelenlévők megállapodtak abban, hogy folytatják a közös gondolkodást.

■ **Információs Pont – Tiszabecs**

A fogyatékosügyi szempontok érvényesítése érdekében a MEOSZ az ENSZ Menekültügyi Főbiztoságának helyi irodájával szoros kapcsolatot épített ki a projekt indulása óta. A közös munka eredményeként 2022 október 19-én a tiszabecsi Információs Pontot mértük fel, abból a szempontból, hogy az a fogyatékossgal élő emberek számára akadálymentesen megközelíthető és használható-e. Az Információs Pontot – mely a tiszabecsi iskolában kapott helyet – a Baptista Szeretetszolgálat működteti az ENSZ Menekültügyi Főbiztosága és az UNICEF közreműködésével. A célja, hogy a sérülékeny, különleges bánásmódot igénylő menekülő embereknek, mint a fogyatékossgal élő emberek is, speciális szolgáltatást nyújtson.

A MEOSZ szakértők által lefolytatott bejárásom kiderült, hogy az Információs Pont nem teljesen akadálymentes. Ezen a helyzeten a projekt keretében az ENSZ szervezetek próbálnak változtatni 2023-ban. Hasonló tapasztalatokkal rendelkezett az EDF is a lengyel Információs Pontok bejárása során. Ezek a tapasztalatok felvetik a kérdést, hogy egy tömeges menekülést igénylő helyzetben hogyan tudnak, és tudnak -e az állami és civil szervezetek úgy segíteni a fogyatékossgal élő embereknek, hogy másokkal azonos módon tudják a testi épséghez, védelemhez, egészséghez, mozgáshoz kapcsolódó alapvető jogukat gyakorolni.

EGYÜTTMŰKÖDÉS A PARTNERSZERVEZETEKEL

Egy ukrán menekült család Nyíregyházán új otthonra talált

A MEOSZ a projektben a partnerszervezetekkel szoros együttműködésben dolgozik, így a mozgáskorlátozottak nyíregyházi egyesületével is, amely a védelmi bizottság által küldött ukrán embereknek nyújtott átmenti szállást a projekt keretében. Így annak a 7 fős családnak is szállást és ellátást biztosítottak, ahol két fogyatékossgal élő gyermek volt. Ők az állami támogatás lejártát követően addig maradhattak az egyesület fenntartásában működő Esély Centrumban, amíg az egyesület munkatársai nem találtak számukra kiadó házat.

A CBM-EDF menekültügyi projekt teremt meg többek között annak a lehetőségét, hogy figyelemmel kísérjünk és szükség szerint továbbra is támogassunk egy olyan ukrán családot, mely 2022 tavaszán menekülteként érkezett Magyarországra, és mára új otthonra talált Nyíregyházán. Történetük jó példa arra, hogy megfelelő módon és időben nyújtott segítség esetén egy fokozottan hátrányos helyzetben lévő - menekült, anyagi forrásokkal nem rendelkező és négy, köztük két fogyatékossgal élő gyermeket nevelő - család önálló és méltó életet tud élni hazájától távol.

A háború elől menekülő és mindenüket hátra hagyó szülők, négy gyermekük és egy nagyszülő alkotta héttagú család Magyarországra érkezését követően egy hónapot töltött Anarcszon az önkormányzat által fenntartott átmeneti szálláson. Hosszútávú lakhatásuk megoldása érdekében a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Védelmi Bizottság a Mozgáskorlátozottak Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egyesületével (Egyesület) vette fel a kapcsolatot és speciális szükségleteikre tekintettel kért segítséget ellátásukhoz.

Az Egyesület nyíregyházi szállásán tudott számukra lakóhelyet biztosítani, és gondoskodni étkezésükről, és megadni minden egyéb feltételt, ami a gyermekek ellátásához szükséges. Mindezek mellett az Egyesület vállalta a család hivatali ügyeinek intézését, többek között a létfenntartási támogatás folyósítása érdekében segítette a szülők és nagyszülő kapcsolattartását a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Nyíregyházi Járási Hivatal Foglalkoztatási, Munkügyi és Munkavédelmi Főosztályával.

Mivel a családban két tartósan beteg, illetve fogyatékossgal élő gyermek van, az állapotukkal összefüggő ellátások biztosítását az Egyesület kiemelten kezelte. Intézkedett, hogy minden szükséges az egészségügyi szolgáltatást – szakorvosi ellátást és gyógyszert – igénybe vehessenek. Az Egyesület a kisebbik tartósan beteg gyermek rendszeresen szedett gyógyszereinek költségeit az EDF menekültügyi projektjéből, majd később más forrásból finanszírozta mindaddig, amíg a család anyagi helyzete nem tette lehetővé, hogy maguk vásárolják meg. Az Egyesület kezdeményezte a nagyobbik, tanköteles korú fogyatékossgban érintett gyermek állapotának vizsgálatát a Pedagógia Szakszolgálat Megyei Szakértő Bizottságánál. E szakértői vélemény tette lehetővé, hogy a gyermek állapotának és fejlesztési szükségleteinek megfelelő nevelési intézményt jelöljenek ki. Ezzel egyidejűleg közreműködtek abban, hogy a két másik, iskoláskorú gyermek a szeptemberi tanévkezdéstől az iskolai tanulmányait folytatni tudja. A gyermekeknek a magyar nyelvtudás hiánya miatt nehézkesen indult a tanév, de mostanra jól érzik magukat iskolájukban és egyre jobban beszélnek magyarul.

Az Egyesület igyekezett a beilleszkedését is segíteni, meghívásukra a család részt vett a fogyatékossgal élő emberek számára szervezett családi napon, ahol minden család-

tag számára volt kikapcsolódást jelentő elfoglaltság. Szervezésükben kirándultak a nyíregyházi állatkertbe, és közösen tettek városnéző sétát Nyíregyházán.

Az Egyesület folyamatos és támogató jelenléte, valamint a biztonságos körülmények miatt a család úgy döntött, hogy saját lakást bérelve új otthont alakít ki Magyarországon. Ebben is számíthattak az EDF menekültügyi projekt és az Egyesület segítségével, mind a bérelhető lakás keresésében, mind pedig ennek finanszírozásában is. A támogatás az állandó lakhatási körülmények megteremtéséhez szükséges eszközök, felmerülő költségek fedezéséhez járult hozzá, úgymint a bérleti megállapodáshoz szükséges kéthavi fedezet biztosítása, és az alapvető berendezési tárgyak – ágyak, asztal, székek, hűtő, mikrohullámú sütő, edények, konyhai eszközök – beszerzése.

■ **Strázsa Tanya Szociális Szövetkezet**

A projekt másik partnerszervezete, a szabadszállási Strázsa Tanya, mely a háború kezdete óta hozzávetőleg 50 fogyatékossgal élő embernek adott átmeneti szállást az SOS Gyermekfalu támogatásával. A szervezet értelmi fogyatékossgal élő emberek számára hosszú évek óta nyújt programokat, szolgáltatásokat. A MEOSZ projektjének pénzügyi támogatásával a Strázsa Tanya szabadszállási telephelyén akadálymentes foglalkoztatószobát alakított ki, ami tartalmaz időtöltést és akár pénzkeresési lehetőséget is jelent az ott lakó fogyatékossgal élő emberek és hozzátartozóik számára. A Strázsa Tanyán élő, magyar ajkú súlyosan mozgáskorlátozott felnőtt lányait ápoló belgyógyász édesanya először tudta hosszabb utazásokra elvinni a lányait menni a Támogató Szolgálat segítségével. A lányok a MEOSZ Korlátok Nélkül projektjében is részt vettek, különböző eszközöket kaptak a kommunikációjuk és munkájuk megkönnyítésére.

A saját otthon adta biztos alapokra támaszkodva a szülőknek sikerült munkát találniuk, teljes munkaidőben könnyű fizikai, betanított munkát végeznek egy nyomdában. Már nincs szükségük a projekt anyagi támogatására, azonban a szülők a magyar nyelvtudás hiánya miatt továbbra is bizalommal fordulnak az Egyesület munkatársaihoz főként hivatali ügyintézéseik, vagy a munkáltatójukkal való egyeztetések során.

A családnak a nyelvi akadályok leküzdése még mindig kihívást jelent, de úgy érzik lépéseik az önállóbb élet irányába eredményesek, egyre kevesebb segítséget kérnek. Hálásak az eddigi támogatásért, biztonságban érzik magukat Magyarországon, ahonnan csak a háború befejezése után akkor akarnak elköltözni, és visszatérni hazájukba.

A MEOSZ 2022-ben folytatta a megkezdett munkát nemzetközi szinten. Folytattuk együttműködésünket az Önálló Élet Európai Hálózatával, részt vettünk az ENSZ fogyatékosügyi bizottsága Magyarországot érintő felülvizsgálatában, szakértőink nemzetközi rendezvényeken vettek részt. Legfontosabb munkánk azonban egy, a Visegrádi Alap által finanszírozott nemzetközi projekt volt, amelyben cseh és szlovák partnerekkel az akadálymentesítés javításáért tettünk.

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

” *Felelősséggel tartozunk minden fiatalabb fogyatékossgal élő emberért, hogy pozitív példaképeket adjunk nekik, és segíthetjük őket a fejlődésükben.*

John Evans, brit érdekvédő

EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ ÖNÁLLÓ ÉLET EURÓPAI HÁLÓZATÁVAL (ENIL) – REGIONÁLIS SZERVEZETI TALÁLKOZÓ A MEOSZ-BAN

A MEOSZ hat éve, 2017-ben csatlakozott az Önálló Élet Európai Hálózata (European Network on Independent Living – rövidítve: ENIL) nevű szervezethez, mely fogyatékos emberek szervezeteinek nemzetközi szövetsége. Az ENIL tagjai több mint 30 országban végeznek érdekvédelmi munkát.

A MEOSZ 2022-ban több alkalommal csatlakozott az ENIL-lel és tagszervezeteivel szervezett online találkozókhoz: ezek nagy része belső, az ENIL tagjainak szervezett megbeszélés volt. Az év ENIL-es találkozóiból kiemelkedett a MEOSZ budapesti székházában tartott regionális rendezvény. A 2022. július 7-8-án tartott találkozó célja az volt, hogy az ENIL tagok – a MEOSZ-szal, illetve más magyar szervezetekkel kiegészülve – közösen megvitassák a nemzetközi és tagállami érdekvédelem aktuális ügyeit.

Összesen tíz közép- és kelet-európai országból (Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Csehország, Görögország, Horvátország, Magyarország, Lengyelország, Szerbia és Szlovénia, valamint az ENIL brüsszeli munkatársai) mintegy 25 tag vett részt személyesen, de Zoom segítségével online is csatlakoztak résztvevők. A MEOSZ részéről a találkozón Faragó Melinda, Hegyes Judit, Petri Gábor, Laki Tamás, Csiszár Attila és Bánki Péter vettek részt.

Az első napot a tapasztalatcserének és az önálló életvitel különböző aspektusainak megvitatásának szenteltük. A nap központi előadása az ENIL koordinátora, az autizmussal élő német szakértő, Florian Sanden vezetésével a független életvitel jelenlegi helyzetének áttekintése volt a régióban. Florian az önálló életvitel akadályairól beszélt, országspecifikus példákkal illusztrálva a kihívásokat.

A nap második részében az egyes országok által elindított kormányzati stratégiák ismertetéséről szólt. Minden országban másképpen, de mégis hasonlóan folynak az érdekvédelmi csaták azért, hogy fogyatékos emberek megkapják a nekik szükséges támogatást. A MEOSZ képviselőinek is lehetőségünk volt bemutatni az akadálymentesítésért folyó hazai munkát, itt szó esett a közelmúltban

a MEOSZ által kiadott kiadványokról, pl. a Humanitásban is bemutatott, és MEOSZ-honlapon közzétett „*Hogyan ne akadálymentesítsünk?*” és „*A hazai akadálymentesítés buktatói*” című tanulmányokról. A találkozón Laki Tamás mérnök bemutatta az új MEOSZ-kiadványt, az „Akadálymentesítési Teszt”-et, Faragó Melinda, a MEOSZ jogásza pedig a MEOSZ által az ombudsmannak 2022 tavaszán elküldött, az akadálymentességről szóló beadványról beszélt.

A MEOSZ mellett sok más régiós szervezet is megszólalt a második napon. Hallhattunk Szlovéniából, Bulgáriából, Bosznia-Hercegovinából, Horvátországból, Ausztriából és Szerbiából érkező érdekvédők munkájáról is, és a lengyel és bosnyák szervezetek is hosszan beszéltek a náluk tapasztalható változásokról. Egy dologban sok hasonlóság volt: a meghozott törvények betartatása majdnem mindig problémás minden országban.

Az ENIL regionális találkozójának második napja rövidebb volt, ezen a „személyi asszisztencia” kérdése volt a középpontban. Ez egy olyan segítői modell, ami Magyarországon még szinte ismeretlen, de régió szinte minden más országában már létezik. Rados Keravica, az ENIL elnökségi tagja, szerb mozgáskorlátozott kutató előadásában a „személyi asszisztencia” kifejezés tartalmáról, az azzal kapcsolatos félreértésekről beszélt. Szlovén, lengyel és görög érdekvédők mondták el részletesen, sok-sok személyes történettel együtt az ottani személyi asszisztenciával kapcsolatos fejleményeket, pozitív és negatív példákkal. Vitathatatlanul a nap központi része volt a szlovén szervezetek által a szlovén személyi asszisztenciáról szóló törvény, és az ahhoz kapcsolódó finanszírozás bemutatása, amely 20 évnyi érdekvédelmi küzdelem után nagy sikernek számít a régióban.

A képen Elena Pecaric szlovén érdekvédő (háttal) tart előadást a szlovén személyi asszisztencia szabályozásról

A Rados Keravica (Szerbia, középen) tart előadást a szerb ellátásokról bosnyák, bolgár és horvát érdekvédőknek

Petri Gábor, a MEOSZ nemzetközi érdekvédelmi munkatársa

A találkozó végén készült csoportképen tíz kelet-európai ország érdekvédői a MEOSZ udvarán

EURÓPAI FOGYATÉKOSÜGYI FÓRUM (EDF)

Kovács Ágnes, a MEOSZ elnöke 2022-ben is betöltötte a Fogyatékos Emberek Szervezeteinek Tanácsa (FESZT) elnöki pozícióját, ezért a MEOSZ az év során többször cserélt információt az európai szintű érdekvédelem fontos szereplőjével, az Európai Fogyatékosügyi Fórummal is. A MEOSZ munkatársa, Sebő Gergő vett részt megfigyelőként az EDF kura-tóriumának munkájában.

A SPINA BIFIDA NEMZETKÖZI ÉRDEKVÉDELMI SZERVEZETE (IF)

A MEOSZ több mint 20 éve tagja a spina bifida és hidrocefália nemzetközi szervezetének (angol rövidítésben: IF). Az IF a világ 40 országában rendelkezik tagsággal, és célja az érintettek érdekvédelme, az egészségügyi és rehabilitációs szolgáltatások kiharcolása, valamint a tagszervezetek tapasztalatszerzésének támogatása. Az egyéb nemzetközi feladatok sokasága miatt a MEOSZ 2022-ben elsősorban emailen követte az IF tevékenységét.

A MEOSZ KÉPVISELŐI AZ ENSZ FOGYATÉKOSÜGYI BIZOTTSÁGA ELŐTT

A MEOSZ 2022. márciusban az ENSZ fogyatékos emberek jogait védő bizottsága több más ország, például Tunézia, Venezuela és Svájc mellett Magyarországot is felülvizsgálta. A magyar kormánynak be kellett számolnia a nemzetközi szakértőkből és jogvédőkből álló választott grémium előtt mindarról, amit az elmúlt években tett a fogyatékossgal élő személyek érdekében. A felülvizsgálat során az ENSZ bizottságának tagjai kérdéseket tettek fel, amire a magyar kormány képviselőinek válaszolnia kellett – a felülvizsgálat arra is alkalom volt, hogy civil szervezetek is elmondják az ENSZ képviselőinek, mit gondolnak a fogyatékos emberek helyzetéről.

A felülvizsgálatra a MEOSZ hónapokon át készült: többoldalas, részletes beszámolót készítettünk, amelyben sokféle témával kapcsolatban mondtuk el véleményünket.

A beadványunk egyik központi témája volt az akadálymentesség, amellyel kapcsolatban hangsúlyoztuk, hogy a meglévő jogszabályokat sokszor nem tartják be hazai építkezők, közintézmények és hatóságok sem, és ezért rendszeres, hogy a frissen felújított vagy újonnan épült épületek nem teljesen akadálymentesek. Beszámoltunk a közlekedésben – vonaton, buszon – tapasztalt visszásságokról is. Hangsúlyoztuk, hogy szükség van olyan kormányzati és intézményfenntartói tervekre, amelyekben hatóságok, önkormányzatok és más hivatalok átvilágítják saját intézményeik akadálymentességét, és terveket készítenek arra, hogyan akadálymentesítik a ma még nem akadálymentes épületeket. Elmondtuk, hogy alig van újonnan épülő, vagy felújítás során akadálymentessé tett la-

kóépület: lakás vagy ház – ezért az érintettek sajnos alig jutnak akadálymentes lakhatáshoz, és ehhez nem kapnak érdemi segítséget sem.

Beadványunk érintette a gyógyászati segédeszközök ügyét is. Elmondtuk, hogy a hazai rendszer nem a mozgáskorlátozott emberek érdekeit szolgálja: rengeteg a nem megfelelő, elavult, vagy rossz minőségű segédeszköz, és az érintetteknek csak kevés lehetőségük van jobbat kérni. A szervelés megoldatlan, és sokaknak éveket kell várni, hogy elhasználódott, elavult segédeszközök helyett újat kapjanak. Jeleztük azt is, hogy a MEOSZ évek óta hiába kéri a rendszer felülvizsgálatát a kormánytól.

Felszólaltunk a jelenlegi rokkantsági ellátási rendszer és egyéb segélyek és juttatások ügyében is. Jeleztük, hogy a fogyatékosági támogatás, az emelt családi pótlék, a rokkantsági ellátás, és a rokkantsági járadék sem megfelelő összegű ahhoz, hogy az érintetteknek valódi segítséget nyújtson. Hangsúlyoztuk, hogy mozgáskorlátozott emberek között rengetegen élnek fillérekből vagy szegénységben, mert az említett pénzügyi ellátások túl alacsonyak.

Az oktatásról is szóltunk. Leírtuk és szóban is jeleztük az ENSZ bizottsági tagjainak, hogy a jelenlegi magyar oktatási rendszer évek óta súlyos gondokkal küzd, és kevés érdemi előrelépést látunk. Az akadálymentes oktatási intézmények (iskolák, képzőközpontok) száma kicsi, ezért sokaknak csak álom az egyenlő esélyű tanulás. Az utazó pedagógusi hálózat nem megfelelő erőforrásokkal dolgozik, és az inklúzívan tanulni akaró mozgássérült gyerekek sem kapnak megfelelő támogatást az iskolákban.

A foglalkoztatás kapcsán elmondtuk az ENSZ-nek, hogy habár a magyar kormány sokszor hivatkozik a javuló foglalkoztatási adatokra, ám mi a tagságunktól úgy tudjuk, hogy sokaknak nem sikerül munkahelyet találni. Azt is elmondtuk, hogy még azok is csak nagyon keveset keresnek, akiknek van állásuk, és hogy emiatt még a munkahellyel rendel-

kező mozgáskorlátozott emberek is sokszor szegénységben élnek. A védett munkahelyek finanszírozásáról, és a nyílt munkaerőpiacra kivezető programok nehézségeiről is írtunk beadványunkban.

Sok más témát is érintett a MEOSZ-beadvány: az egészségügyi szűrések hiányosságait, a fogyatékosokkal élő nők helyzetét, a bentlakásos intézeteket és a kézzel aláírni nem tudó emberek jogi gondjait is. A bentlakásos intézetek kiváltásáról és a közösségi életvitelt támogató szolgáltatásokról a MEOSZ képviselői elmondták: egyetértünk a 2019-es ENSZ vizsgálati jelentés megállapításaival, és annak ajánlásaival is, amelyek teljesítését várjuk a kormánytól. Kiemelt téma volt a támogató szolgáltatások jelenlegi hazai rendszerének hiányosságai.

Az ENSZ-meghallgatás során a MEOSZ képviselői közvetlenül is beszéltek az ENSZ két megbízott felelősével, akik a magyar helyzetet vizsgálták: a litván szakember, dr. Jonas Ruskus, és az új-zélandi értelmi fogyatékosokkal élő jogvédő, Sir Robert Martin is nagy érdeklődést mutatott a hazai helyzet iránt.

KAPCSOLAT AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG ÉS EU-S SZINTŰ CIVIL SZERVEZETEK SZAKÉRTŐIVEL

A MEOSZ 2022-ben is kapcsolatban volt a hazai helyzet javításához nélkülözhetetlen Európai Unió intézményeinek munkatársaival. Több mint tíz telefonos és emailés egyeztetésünk is volt az év során, de sor került személyes találkozókra is. Célunk 2022-ben is az volt, ami régóta: egyetlen EU-s forrásból származó forintot se lehessen olyan dolgokra elkölteni, amelyek nem felelnek meg akadálymentesítési, és az ENSZ által is lefektetett emberi jogi elveknek.

UNICEF GYERMEKJOGI CIVIL KOALÍCIÓ

A MEOSZ a gyerekek ügyében is fellép, ezért 2022-ben is együtt dolgoztunk az UNICEF magyar irodája mellett működő, hazai civileket tömörítő Gyermekjogi Civil Koalícióval. Az az ENSZ gyermekek jogaiért küzdő nemzetközi szervezete, az UNICEF Magyarországi irodája civil szervezetekkel is együttműködik a Koalíción keresztül, ennek része a MEOSZ is. A MEOSZ a koalícióban a mozgássérült gyermekek jogainak erősítését képviseli.

AKADÁLYMENTESÍTÉS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN – A MEOSZ NEMZETKÖZI PROGRAMJA

A MEOSZ 2021 végén nyert egy nemzetközi pályázatot a hazai akadálymentesítés fejlesztése érdekében. Két társszervezettel, a cseh országos szervezettel, a Fogyatékos Emberek Nemzeti Szövetségével (NRZP) és a pozsonyi székhelyű szlovák Socia Alapítvánnyal közösen nyertünk. A 29 ezer euróból, 2022. januárban induló projekt során mindegyik szervezet a saját országában dolgozott majd, ám bizonyos pontokon közös tapasztalatmegosztásra is sor került. Az alábbiakban a 2022-ben elvégzett munkát ismertetjük.

Hogyan (ne) akadálymentesítsünk?

– MEOSZ kiadvány jó és kerülendő megoldásokról

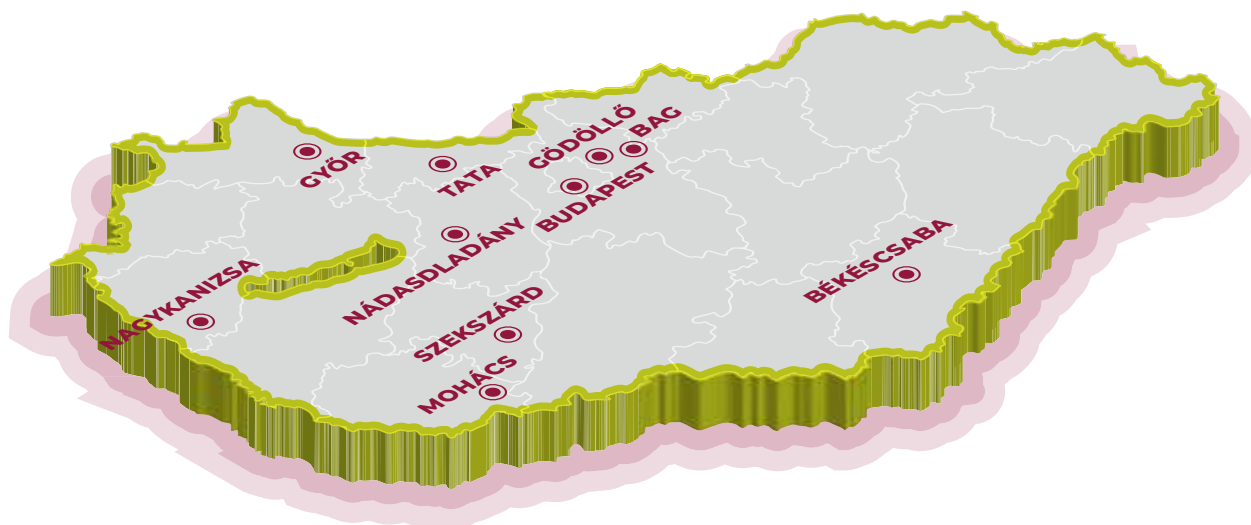
A MEOSZ új kiadványát a projekt keretében készítette el Seprődi-Egeresi Márta építészmérnök, aki a MEOSZ megbízásából 2022 elején bejárta az országot és számos épületet mért fel akadálymentesítési szempontból. A szakember által felmért épületek között akadt orvosi rendelő, gimnázium, óvoda, egyetem, kormányhivatal, vasútállomás és múzeum is. Amiben mindezek hasonlítanak az az, hogy szinten mindegyik épületben voltak olyan megoldások, amelyek miatt mozgáskorlátozott emberek nehezen vagy egyáltalán nem tudják használni az adott szolgáltatást. Seprődi-Egeresi Márta szerencsére talált jó példákat is, amelyek szintén szerepelnek a kiadványban, és bizonyítják: az akadálymentesítés általában

és elsősorban nem pénzkérdés, hanem szakértelem, odafigyelés, és a már jogszabályban létező szabályok betartásának kérdése. Hála a projektnek, ugyanilyen kiadványok készülhettek cseh és szlovák nyelven, csehországi és szlovákiai példákra.

A sok-sok képpel és magyarárzó ábrával ellátott, közérthető kiadvány 2022 áprilisban jelent meg, és letölthető a MEOSZ honlapjáról: <http://www.meosz.hu/blog/hogyan-ne-akadalymentesitsunk/>

A KIADVÁNYBAN VIZSGÁLT ÉPÜLETEK TELEPÜLÉSENKÉNT

A HAZAI AKADÁLYMENTESÍTÉS BUKTATÓI – ÚJ MEOSZ TANULMÁNY A HAZAI RENDSZER KERETEIRŐL ÉS HIBÁIRÓL

A projekt keretében két kiváló szakember, dr. Szaszák Gabriella tájépítésmérnök és Szabó Henriett építésmérnök tanulmánya is elkészült: ez a hazai akadálymentesítési gyakorlatokról szól kritikusan. A tanulmányban nemcsak szaktudásukra, de az általuk, az aktív mérnöki munkában tapasztalt mindennapi, sokszor nem várt problémákra is építettek.

A tanulmány kritikusan elemzi az építészek és beruházók munkája során elterjedt gyakorlatokat. A szöveg külön értéke több olyan esettanulmány, amely betekintést enged olyan hazai beruházásba, ahol az akadálymentesítési elvek sérültek.

A tanulmány 2022. júliusban jelent meg és elérhető a MEOSZ honlapján: http://www.meosz.hu/wp-content/uploads/2022/07/MEOSZ_sztuacio_analizi_2022_honlapra-1.pdf

AKADÁLYMENTESÍTÉSI TESZT – MI MAGUNK IS FELMÉRHETJÜK A MEGFELELŐ AKADÁLYMENTESSÉGET

A projekt részeként Laki Tamás és Szabó Henriett mérnökök munkájaként elkészült egy új, bárki által könnyen megtanulható és használható Akadálymentesítési Teszt is. Ez a teszt abban segít, hogy egy szolgáltatás (épület, utca vagy szolgáltatás) akadálymentességéről hozzáférhetőségéről hiteles információt szerezhessünk.

A Teszt egyszerű és egyértelműen megválaszolható kérdések mentén egy épületet, annak külső és belső kialakítását segít értékelni. Szempontjai az életszerű és jogszabályoknak megfelelő használhatóságra épülnek. A Teszt vállaltan azok számára készült, akik nem szakemberek, de megbízható információt szeretnének kapni egy épület vagy szolgáltatás akadálymentességéről.

A Teszt használatára 2022. szeptemberben és októberben a MEOSZ több képzést is szervezett, amin MEOSZ-tagszervezetek képviselői vehettek részt. A budapesti MEOSZ-központban tartott képzésen több mint 40 tagszervezeti képviselő sajátíthatta el a Teszt használatát. A képzéseken jogi segítséget is kaptak a résztvevők, hogy a felmért és rosszul akadálymentesített épületekkel kapcsolatban intézkedni is tudjanak. Ehhez mintaleveleket is kaptak a résztvevők, és az év folyamán egyéni konzultáción is részt vehettek, ahol a MEOSZ jogászaik adtak javaslatot a panaszok benyújtásához.

Ha például gondot jelent egy épület megközelítése vagy használata, a Teszt segít szabatosan, egzakt módon megfogalmazni, hogy mi a használhatóság akadálya. A felméréshez csupán mérőszalag vagy távmérő, valamint egy színtező használatára van szükség. A Tesztet annak hazai kidolgozása után cseh és szlovák partnereink is átvették és adaptálták saját törvényi kötelezettségeikre és szabványaikra.

MŰHELY AKADÁLYMENTESÍTÉSRŐL ÁLLAMI HIVATALOK DOLGOZÓINAK

Ugyancsak a projekt támogatásával, 2022. november 8-án a MEOSZ online műhelyt szervezett közintézmények, hivatalok, hatóságok munkatársainak. A célunk az volt, hogy a hivatalok maguk is felismerjék, hogy nekik is van feladatuk, és igenis tehetnek is azért, hogy jobban betartassák a meglévő akadálymentesítési szabályokat – legyen szó akár új építkezésekről, akár régi épületek felújításáról.

A MEOSZ hívására 16 résztvevő jött el: kormányhivatalok, minisztériumok, a Nemzeti Információs Szolgálat és az Ombudsman munkatársai vettek részt a műhelyen, amelyen Laki Tamás mérnök, illetve Gáti Anikó és Faragó Melinda jogászok adtak elő.

A MEOSZ AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN

2022. december 6-án a MEOSZ rendezvényt szervezett az Európai Parlamentben, közösen cseh és szlovák partnerekkel. A „Nem engedhetjük meg magunknak, hogy több akadályt finanszírozzunk!” című rendezvényt a MEOSZ, cseh és szlovák társszervezeteivel, valamint az Európai Fogyatékosügyi Fórum (EDF) és az Önálló Élet Európai Hálózata (ENIL) támogatásával tartotta. A rendezvény fókuszában az állt, hogy miközben euromilliókat költenek EU-s forrásokból új vagy felújított hazai épületekre, szolgáltatásokra, azok nem teljes körűen akadálymentesek. A MEOSZ és partnerei arra hívták fel a figyelmet, hogy az EU-s források felhasználása során bár horizontális elv az akadálymentesítés, a projektek azonban a gyakorlatban ennek a kötelezettségnek gyakorta nem tesznek eleget és a számonkérés is elmarad.

Több Európai Parlamenti képviselő is felszólalt a rendezvényen. Lucia Ďuriš Nicholsonová EP képviselő (Szlovákia) köszöntőjét követően további

európai parlamenti képviselők szólaltak fel az akadálymentesítés érdekében: Radka Maxová (Csehország), Katrin Langensiepen (Németország) és Stelios Kympourououlos (Görögország). Később Daniel Casas az Európai Fogyatékosügyi Fórum előadója elmondta: az EU-s jog már most számos lehetőséget ad arra, hogy a tagállami felhasználása az EU-s forrásoknak jobban szolgálja az akadálymentesítést. Az Európai Bizottság képviselője, Inmaculada Placencia Porreiro ismertette az EU-s jog biztosította kereteket, például a közbeszerzési eljárások fontosságát is.

Nagy Bendegúz, a MEOSZ alelnöke elmondta, hogy habár sok országban, így Magyarországon már több mint 25 éve van törvény az akadálymentességre, de a hiányosságok még mindig rendszerszintűek. Hozzátette: a sok beszéd helyett és mellett végre cselekedni kell, hogy változtassunk, és a felelősség a kormányoké és az EU-s intézményeké is.

**Nagy Bendegúz
a MEOSZ alelnöke
a rendezvényen
hangsúlyozta:
végre tettek
kellenek szavak
helyett**

**A rendezvényt
az Európai Parlament
egy nem megfelelően
akadálymentesített
teremben tartotta,
ez ellen szólalnak fel
a képen a pulpitus
előtt álló mozgás-
sérült Európai Par-
lamenti képviselők:
Katrin Langensiepen
és Szteliosz
Kimpoporulosz**

MELLÉKLETEK

Dr. Gulyás Gergely
miniszterelnökséget vezető miniszter
részére

erkeztetok@me.gov.hu

Tárgy: Mentesség kérése fogyasztóssággal élő emberek számára a piaci ár megfizetése alól villamos energia és a földgáz meghatározott limit fölötti felhasználása esetén

Tisztelt Miniszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ) több mint negyven éve a mozgássérült emberek legjelentősebb, meghatározó magyar érdekvédelmi szervezete, mely a mozgáskorlátozott emberek érdekeinek képviseletén túl e közösség társadalmi integrációja és szociális biztonsága iránt is elkötelezett.

Média hírekből szereztünk tudomást arról, hogy Magyarország Kormánya a globális és így hazánkat is elérő energiaválság miatt energia-veszélyhelyzetet hirdetett, amellyel párhuzamosan hét pontból álló intézkedési terv lép életbe augusztustól. Az intézkedési terv része, hogy ugyan a rezsicsökkentés megmarad, azonban az éves átlagos áram- és gázfogyasztás feletti részre a fogyasztók piaci árat kötelesek fizetni 2022. augusztus 1-től. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy amennyiben az adott fogyasztási hely fogyasztása villamos áram esetén az évi 2523 KWh-s (210 KWh/hó), földgáz esetén az 1729 m³-es (144 m³/hó) fogyasztást eléri, illetve meghaladja, az ezen felüli részre piaci árat kell fizetni. (A három gyermekes családoknál a földgázfogyasztás esetén a kedvezményes ár felső határa évi 2329 m³, azzal, hogy minden további gyerek után 300 m³-rel emelkedik a limit. A villamos áramnál ilyen kedvezmény nincs a nagycsaládosok számára.)

Ahogy azt a Tisztelt Miniszter Úr a 2022. július 14-i kormányinfón is elmondta, a gáz és az áram ára egy év alatt a sokszorosára emelkedett. Németh Szilárd rezsicsökkentés fenntartásáért felelős kormánybiztos a kormányinfón számokkal is szolgált, elmondta, hogy egy átlagos fogyasztónál, aki a villamos energiáért jelenleg 7.750 forintot fizet havonta, rezsicsökkentés nélkül a villanyszámla 53.000 forint, a havi gázszámla pedig 15.800 forint helyett 131.000 forint lenne. Ez azt jelenti, hogy a jelenlegi árakon az elektromos áram fogyasztási díja 6,3-szorosára, míg a földgáz 8,3-szorosára emelkedik.

A portfolio.hu internetes portál által a fenti számok alapján végzett számítás szerint amennyiben egy család havonta mindössze 36 kWh-val fogyaszt többet, mint a 210 kWh-s átlagfogyasztás, az eddigi 9.171 forintos számla helyett 16.836 forintos számlát fog kapni, azaz 9.085 forintra nő a havi kiadása, amit villamos energiára fordít. A földgáz esetében egy 192 m³-t fogyasztó háztartás esetében a fogyasztás 48 m³-rel több, mint az átlagos 144 m³. Ha a fogyasztó eddig a fogyasztásához kapcsolódó 21.552 forintos átalánydíjat fizette, akkor a jelenlegi

fogyasztásával 52.520 forintra nő a gázzámlája, ami 43.680 forintos növekedést jelent. Mindez azt jelenti, hogy a család egy év alatt a villanyért és a gázért 550.000 forinttal fog többet fizetni.

Tisztelt Miniszter Úr! Bizonyára Ön is tudja, hogy a fogyatékossgal élő emberek számos olyan – a nem fogyatékos embereket nem terhelő – többletkiadással szembesülnek a mindennapjaik során, amely fogyatékossgukból adódik. Ezeknek a kiadásoknak a kompenzálására az államtól többféle pénzügyi segítséget is kapnak, amelyek összege azonban a legtöbb esetben még így sem fedezi többletkiadásaikat, a fogyatékossgukból eredő nehézségeiket. Mi több, számos esetben a létfenntartásuk is veszélybe kerül, hiszen munkavállalásuk is nehezített, illetve sokan állapotuk és egyéb körülmények miatt egyáltalán nem tudnak munkát vállalni. Kimondhatjuk, hogy a fogyatékossgal élő emberek és a velük együtt élő, számos esetben őket gondozó és ápoló családok anyagi helyzete az átlagpolgárénál jelentős mértékben rosszabb.

Szeretnénk a Tisztelt Miniszter Úr figyelmét felhívni arra, hogy a fent említett többletkiadások egy része a fogyatékos állapot miatt szükséges berendezések energiaszükségletéből, vagy mindennapi háztartási eszközök fokozott használatából, az ezekhez kapcsolódó többlet energiafogyasztásból adódhat. Így például számos mozgásszervi fogyatékossg esetén szükséges elektromos kerekesszék vagy moped használata, amelynek akkumulátorai általában heti több alkalommal igényelnek 4-6 óra időtartamú töltést. A rehabilitáció elektromos eszközei, így például a Tens készülék, az izom- és idegstimulátorok, az alternatív és augmentatív kommunikáció (AAK) elektronikus eszközei szintén többlet áramot fogyasztanak, tekintve, hogy akkumulátorral működnek és töltést igényelnek. Bizonyos fogyatékossg esetén a légzés gépi ráségítésére vagy elektromos emelőszerkezet igénybe vételére van szükség. Ugyanakkor az otthoni okoseszközök fokozott használata is jellemző. Egyes állapotoknál pedig elengedhetetlen a napi többszöri ruha és ágynemű csere, amely a tisztálkodási, mosási szükségletet és ezzel az elektromos áram vagy földgáz igényt jelentősen megnöveli. Más esetekben a lakás hőmérsékletét kell magasabb szinten tartani, mert a fogyatékossgal élő ember szükségletei ezt követelik meg.

Mindezek mellett nem elhanyagolható az sem, hogy a fogyatékossgal élő emberek jelentős része állapota, az oktatási és munkavállalási lehetőségek korlátozottsága, a közlekedés valamint az épített környezet akadálymentességének hiánya miatt egész napját vagy napja jelentős részét otthonában tölti, így nyilvánvalóan több energiát és földgázt fogyaszt, mint azok, akik napközben dolgoznak, tanulnak. Belátható, hogy az egész napos otthonléthez szükséges egész nap megfelelő hőfokra fűteni és világosan tartani a lakást.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a fogyatékossgal élő gyermek nevelése és eltartása sok szempontból nehezebb, mint a nem fogyatékos gyermeké. Ezt ismeri el a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) 47. § (7) bekezdése is, amikor többszörösen veszi figyelembe a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékossgban érintett gyermeket. Különösképp nehéz azoknak a családoknak a helyzete, ahol a fogyatékossgal élő gyermekről egy szülő gondoskodik, különösen akkor, ha megélhetésüket pusztán a gyermekek otthongondozási díja biztosítja, illetve ha a különélő szülő támogatására nem számíthatnak.

A fentiek alapján látható, hogy a fogyatékossgal élő emberek állapotukból és élethelyzetükből adódóan bizonyos esetekben több villamos energiát és földgázt használnak, mint a nem fogyatékos társaik, a kormányzati intézkedéssel megemelt ár megfizetésére azonban nincs anyagi lehetőségük, ezt a többlet anyagi terhet már nem bírják el.

Minderre tekintettel kérjük a Tisztelt Miniszter Urat, hogy az alábbiakban részletezett csoportok valamelyikébe tartozó fogyatékossgal élő személy – illetve amennyiben a

villamos energia vagy földgáz felhasználási szerződésben a felhasználó a csoportba tartozó fogyasztóssággal élő emberrel egy háztartásban élő családtag, akkor a családtag – mentesüljön az intézkedési tervben meghatározottak alól, és esetükben a villamos áram esetén az évi 2523 KWh-s (210 KWh/hó), földgáz esetén az 1729 m³-es (144 m³/hó) fogyasztási limit fölött a piaci ár megfizetésének kötelezettsége ne kerüljön bevezetésre.

Kérjük, hogy mentesüljenek a fogyasztási limit fölötti áram, illetve gáz használat esetén a piaci ár megfizetése alól:

- *a rokkantsági járadékban részesülő személyek;*
Esetükben a járadékra való jogosultság feltétele egy fiatalon, 25 éves kor előtt bekövetkezett legalább 70% mértékű egészségkárosodás. Az ellátás összege 44.785 forint.
- *azon rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akiknek egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;*
- *azok az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*
Általában ezen személyek nem rendelkeznek komplex minősítéssel, de egészségi állapotuk – 2012 januárját megelőzően az I. rokkantsági csoportba tartoztak azok a személyek, akiknek egészségkárosodása a 79%-ot meghaladta, és mások gondozására szorultak, míg a II. rokkantsági csoportba tartoztak azok, akiknek egészségkárosodása szintén 79%-ot meghaladó mértékű, de nem szorultak mások gondozására – alapján indokolt a mentesülés.
- *az Mmtv. 31. §-ának alkalmazásával öregségi nyugdíjban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*
A legtöbb esetben olyan idős személyekről van szó, akik szintén nem rendelkeznek komplex minősítéssel.
- *azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik a nyugdíjra való jogosultságának megállapítását megelőző napon rokkantsági ellátásban részesültek és egészségi állapotuk a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;*
- *azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesültek és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*
Ezeknek a személyeknek I. vagy II. csoportú rokkantsági nyugdíját váltotta fel a rokkantsági ellátás, melyet az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése az öregségi nyugdíj követett, ebben az esetben szintén nem rendelkezik komplex minősítéssel az érintett.
- *az a személy, aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül;*
- *a fogyatékosági támogatásban vagy vakok személyi járadékában részesülő személyek;*

- *azok a személyek, akik ellátásban nem részesülnek, de egészségi állapotuk a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket.*

A fentiek alapján kérjük a Tisztelt Miniszter Urat, hogy a fentiekben részletezett javaslatunkat megfontolni és annak eleget tenni szíveskedjék.

Budapest, 2022. július 14.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Fülöp Attila
gondoskodáspolitikáért felelős államtitkár
részére

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ) az egyes egyetemes szolgáltatási árszabások meghatározásáról szóló 259/2022. (VII. 21.) Korm. rendelet 13. § értelmében a fogyatékossgal élő emberek energiafogyasztásával kapcsolatos kedvezményrel összefüggésben a következőkben részletezett javaslatokat teszi.

A kormányrendelet 2022. augusztus 1-jétől a lakossági fogyasztó a villamos energiát az egyetemes szolgáltatótól 2523 kWh/év/mérési pont (felhasználási hely) fogyasztásig, míg gáz esetén 1729 m³/év/mérési pont (felhasználási hely), azaz 59132 MJ/év/mérési pont (felhasználási hely) mértékig jogosult a miniszteri rendeletben meghatározott kedvezményes áron vételezni. Ezen felül a fogyatékossgal élő személyek további kedvezményekben részesülnek.

Meggyőződésünk, hogy a kormány fogyatékossgal élő személyek tekintetében meghozott kedvező döntése nem fog az érintettek körében túlzott energiafogyasztást eredményezni, kizárólag az energia árak kedvezményes szinten tartása miatt nem fognak több energiát felhasználni. Tapasztalataink szerint a fogyatékos emberek és családjaik eddig is szigorú beosztással éltek, és a továbbiakban is takarékoskodni kényszerülnek, miattuk az energiafogyasztás nem fogja meghaladni a várt mértéket.

Az érintettektől országosan beérkező információk és a tapasztalataink alapján az érintetteknek egy átlagos háztartáshoz viszonyítva kétszerese az energiafogyasztása, így az alábbi javaslatot tesszük.

Ezért javasoljuk, hogy fogyatékossgal élő személyek esetén, az érintett, illetve a vele egy háztartásban élő hozzátartozója a 259/2022. (VII. 21.) számú Korm. rendeletben meghatározott mindkét energiahordozó esetén az éves fogyasztási keret kétszereséig, azaz villamos energiánál 5046 kWh/év/mérési pont, illetve gáznál 3458 m³/év/mérési pont felhasználásig legyen jogosult kedvezményes áron energiát vásárolni.

A kedvezményre jogosult fogyatékossgal élő személyek körét illetően álláspontunk szerint nem lehet a kedvező árat csupán az elektromos kerekes széket vagy mopedet használók körére korlátozni. A személyes mobilitást segítő eszközökön túl számos más fogyatékos állapot is az átlagosnál nagyobb mértékű energiafelhasználást indokol, a teljesség igénye nélkül álljanak itt az alábbi példák.

Életfunkciókat fenntartó és életvitelt segítő eszközök, például gépi légzéssegítő, elektromos nyálszívó készülék, vagy elektromos emelőszerkezet.

A rehabilitáció elektromos eszközei, passzív mozgatógépek, az ideg, az izom vagy az ízület fájdalmának enyhítésére szolgáló készülékek, illetve az izom- és idegstimulátorok, elektromos láb- és karerősítő gépek, vagy az alternatív és augmentatív kommunikáció elektronikus eszközei.

Otthoni okoseszközök fokozott használata az önállóság érdekében elengedhetetlen.

Többletenergiára van szükség olyan fogyatékos állapotok esetén is, amikor napi többszöri ruha és ágynemű csere miatt gyakori mosás, tisztítás és fertőtlenítés szükséges.

A speciális étkezési szükséglete esetén, különösen szondás táplálásnál a hús pépesíthetősége érdekében hosszabb ideig történő főzés alapszükséglet és nem luxusból történik.

Valamennyi állapot esetén elmondható, hogy a mindennapjait otthonában töltő fogyatékossgal élő ember számára megfelelő hőmérsékleten kell tartani a lakást .

Ezen körülményekre tekintettel javasoljuk, hogy a 259/2022. (VII. 21.) számú Korm. rendelet 13. § szerinti külön kormányrendelet a kedvezményt terjessze ki azokra a fogyatékossgal élő emberekre, illetve rájuk tekintettel velük egy háztartásban élő hozzátartozóikra, akik az alábbi csoportok valamelyikébe tartoznak:

- *a fogyatékossgal támogatásban vagy vakok személyi járadékában részesülő személyek;*

Látási, hallási, értelmi és mozgásszervi fogyatékossgal esetén állapítható meg a támogatás, valamint a súlyos autizmusban érintett emberek, illetve a halmozottan fogyatékos személyek részére.

- *a rokkantsági járadékban részesülő személyek;*

Ők azok a személyek, akik fiatalon, 25 éves kor előtt bekövetkezett betegség vagy baleset következtében legalább 70% mértékű egészségkárosodással élnek.

- *az a személy, aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül, és a jogosultság alapjául szolgáló – a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékossgalokról szóló 5/2003. (II. 19.) ESzCsM rendelet szerinti – igazolás alapján valamely fogyatékossgal fennállása igazolt;*

A magasabb összegű családi pótlék megállapítására való jogosultságot a rendelet melléklete szerinti betegségek szélesebb köre alapozza meg, ezért indokolt, hogy kizárólag fogyatékos állapot igazolása esetén legyen mód a kedvezmény igénybevételére. A fogyatékossgal típusok jelölésére az ESzCsM rendelet különböző betűkódokat használ, ezért a betegség és fogyatékossgal típusok akár ezek használatával jól elkülöníthetők egymástól.

- *azon rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akiknek egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;*

E személyi kör rendelkezik D, illetve E minősítési kategória szerinti komplex minősítéssel. Jól szemlélteti az érintettek egészségi állapotuk miatti másokra, illetve segítő eszközökre való rászorultságát, hogy kizárólag E minősítési kategóriába tartozó hozzátartozóját ápoló személynek állapítható meg kiemelt ápolási díj.

- azok az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;

Általában ezen személyek nem rendelkeznek komplex minősítéssel, de egészségi állapotuk – 2012 januárját megelőzően az I. rokkantsági csoportba tartoztak azok a személyek, akiknek egészségkárosodása a 79%-ot meghaladta, és mások gondozására szorultak, míg a II. rokkantsági csoportba tartoztak azok, akiknek egészségkárosodása szintén 79%-ot meghaladó mértékű, de nem szorultak mások gondozására – alapján indokolt a mentesülés.

- az Mmtv. 31. §-ának alkalmazásával öregségi nyugdíjban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;

A legtöbb esetben olyan idős személyekről van szó, akik szintén nem rendelkeznek komplex minősítéssel, de korábban kialakult rossz egészségi állapotukban az idő előrehaladtával további állapotrosszabbodás következhetett be.

- azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik a nyugdíjra való jogosultságának megállapítását megelőző napon rokkantsági ellátásban részesültek és egészségi állapotuk a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;
- azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesültek és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;

Ezeknek a személyeknek I. vagy II. csoportú rokkantsági nyugdíját váltotta fel a rokkantsági ellátás, melyet az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése az öregségi nyugdíj követett, ebben az esetben szintén nem rendelkezik komplex minősítéssel az érintett

Budapest, 2022. július 21.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Nyílt levél Magyarország Kormányának!

Egyetemleges felelősség terheli az elmúlt évtizedek döntéshozóit

Magyarországon közel hatszázezer ember él valamilyen fogyatékossgal, ezen belül a legnagyobb csoport a mozgáskorlátozottak közössége.

A rendszerváltást követően bízunk az érdemi változások bekövetkezésében, a fogyatékos társadalmi csoport emberi jogi szemléletű felzárkóztatásában. Nagy lehetőség volt ebben, és főképp nagy bizalom. Sorra születtek meg azok a jogszabályok, amelyek emellett köteleződték el, ezt az elképzelést erősítették meg a megvalósítás érdekében. Sok pozitív változás indult el, új alapokra helyeztük a gondolkodást a megoldásokról. Nagy és közös munka volt. Az állam, a döntéshozók, a szakma és az érintettek civil szervezetei közös gondolkodásának pozitív eredményei elkezdtek megmutatkozni, ami hatalmas reményt adott mindannyiunknak. Izgalmas, bizalommal teli időszak volt.

Aztán a lelkesedés lelohadt és a fejlődés ezen a területen váratott magára, majd a 2008 évi gazdasági válság a fogyatékosügyi fejlődést megakasztotta, sőt egyes szakterületen történő elvonás vissza is vetette. Emlékszem, hogy 2009 végén a MEOSZ a 2010. évi költségvetést „Taigetosz” jelzővel illette. A jelenlegi kormány, akkor ellenzéki szerepben abszolút egyetértett ezzel a jelzővel, mindenben támogatta az érdekvédelmet.

Visszatekintve az elmúlt több mint három évtized történéseire, nyugodtan kimondhatjuk: Magyarországon nincs fogyatékosügyi szakpolitika, nem alakult ki a kultúrája, és ennek hiányában abszolút reménytelen a fogyatékos emberek és családjaik érdemi, emberi jogi alapon történő felzárkóztatása.

Megismétlem: **600 000, azaz hatszázezer** család helyzetéről beszélünk!!!

Valós és érdemi intézkedések hiányában az évről évre nehezebb helyzetben levő családok a saját „vérük”, áldozatuk árán vannak még talpon.

A fogyatékos emberek pénzbeli és „intézményi” ellátásai területén elmaradó intézkedések miatt egyrészt szociális szempontból jelentős lemaradásban, elszegényedésben élnek. Nincsenek tartalékaik, napról napra, hónapról hónapra élnek a folyamatos lemondás és hiány állapotában. Másrészt az őket ellátó intézmények (köznevelési, egészségügyi, szociális alap- és szakellátás) okán is jelentős nehézségekbe ütköznek. Az ellátások mennyisége nincs arányban a szükséglet nagyságával, de a területi lefedettségén is komoly gondok vannak. Fentiek okán sokan nem részesülnek ellátásban, hiába lenne erre szükséglet/kereslet. A meglévő intézményi struktúra is komoly nehézségekkel küzd, egyrészt munkaerőhiánnyal. Másrészt az állam által biztosított normatíva nem követte az elmúlt minimum 15 évben (ezt megelőzően se volt megfelelő) a kiadások emelkedését. Míg az egyházi fenntartású intézmények a „Vatikáni szerződés” révén kiegészítő (közel 100%) normatívát kapnak mindenre, az önkormányzatoké ettől messze elmarad, addig a civil 0, azaz nulla kiegészítést kap. Így a civil intézmények állami feladatellátására kapott normatívái az intézmények költségvetésének 55 százalékban finanszírozzák a költségeket. Ma Magyarországon az állam évtizedek óta hátrányos gyakorlatot követ, sőt korábban alkotmányba ütköző, ma alaptörvényt sértő módon magyar állampolgárokat különbözetet meg hátrányosan azon a módon, hogy egyházi, önkormányzati, állami vagy civil szervezet gondoskodik az ellátásáról. A civilek által ellátott magyar

állampolgárok szenvedik el a legnagyobb mértékű hátrányos megkülönböztetést az állam részéről.

Az ellátások szakmai tartalma is jelentősen avítt, rég „renoválásra” szorul.

Jelezném óvatosan, hogy az intézmények munkavállalói is nagyon alacsonyan tartott munkajövedelemmel bírnak, mert mindig elmarad az érdemi bérrendezés a szektorban.

A családok és az őket „ellátó” intézményi struktúra elhanyagolt, minden szempontból „kivéreztetett” állapotában jutottak el a mostani válsághoz. Nagyon nem mindegy ki és milyen helyzetben indul neki a következő válságos időszaknak.

Az évtizedek óta tartó állami mulasztásnak komoly következményei vannak és még súlyosabb várható, ha most elmarad ezek pótlása.

Az elektromos áram és a gáz áremelkedése mind a családokat, mind az intézményeket elérte, ráadásul egy válságos helyzetben. Sem a családok, sem az intézmények, különösen a civilek nem fogják ezt a telet sem bírni.

A családi kasszában és az intézmények költségvetésében sincs fedezet a következő hónapok megemelkedett számláinak kifizetésére.

A magyar kormány hozzon azonnali intézkedést és rendelje el ezen családok és intézmények védelmét. Hatszázezer fogyatékos ember és családja létbiztonsága, az intézmények fennmaradása és a munkavállalók munkahelyeinek megvédése érdekében, a több mint 800 000 család szociális biztonságát érintő égető kérdésben vizsgálja felül a költségvetést és csoportosítson át azonnali forrásokat!

Javaslataink

A családok védelmében:

Javasoljuk, hogy fogyatékossgal élő személyek esetén, az érintett, illetve a vele egy háztartásban élő hozzátartozója a 259/2022. (VII. 21.) számú Korm. rendeletben meghatározott mindkét energiahordozó esetén az éves fogyasztási keret kétszereséig, azaz villamos energiánál 5046 kWh/év/mérési pont, illetve gáznál 3458 m³/év/mérési pont felhasználásig legyen jogosult kedvezményes áron energiát vásárolni.

A kedvezményre jogosult fogyatékossgal élő személyek körét illetően álláspontunk szerint nem lehet a kedvező árat csupán az elektromos kerekesszéket vagy mopedet használók körére korlátozni. A személyes mobilitást segítő eszközökön túl számos más fogyatékos állapot is az átlagosnál nagyobb mértékű energiafelhasználást indokol, a teljesség igénye nélkül álljanak itt az alábbi példák.

Életfunkciókat fenntartó és életvitelt segítő eszközök, például gépi légzéssegítő, elektromos nyálszívó készülék, vagy elektromos emelőszerkezet.

A rehabilitáció elektromos eszközei, passzív mozgatógépek, az ideg, az izom vagy az ízület fájdalmának enyhítésére szolgáló készülékek, illetve az izom- és idegstimulátorok, elektromos láb- és karerősítő gépek, vagy az alternatív és augmentatív kommunikáció elektronikus eszközei.

Otthoni okoseszközök fokozott használata az önállóság érdekében elengedhetetlen.

Többletenergiára van szükség olyan fogyatékos állapotok esetén is, amikor napi többszöri ruha és ágynemű csere miatt gyakori mosás, tisztítás és fertőtlenítés szükséges.

A speciális étkezési szükséglet esetén, különösen szondás táplálásnál a hús pépesethetősége érdekében hosszabb ideig történő főzés alapszükséglet és nem luxusból történik.

Valamennyi állapot esetén elmondható, hogy a mindennapjait otthonában töltő fogyatékossgal élő ember számára megfelelő hőmérsékleten kell tartani a lakást.

Ezen körülményekre tekintettel javasoljuk, hogy a 259/2022. (VII. 21.) számú Korm. rendelet 13. § szerinti külön kormányrendelet a kedvezményt terjessze ki azokra a fogyatékossgal élő emberekre, illetve rájuk tekintettel velük egy háztartásban élő hozzátartozóikra, akik az alábbi csoportok valamelyikébe tartoznak:

- *a fogyatékossgai támogatásban vagy vakok személyi járadékában részesülő személyek;*
Látási, hallási, értelmi és mozgásszervi fogyatékossg esetén állapítható meg a támogatás, valamint a súlyos autizmusban érintett emberek, illetve a halmozottan fogyatékos személyek részére.

- *a rokkantsági járadékban részesülő személyek;*
Ők azok a személyek, akik fiatalon, 25 éves kor előtt bekövetkezett betegség vagy baleset következtében legalább 70% mértékű egészségkárosodással élnek.

- *az a személy, aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül, és a jogosultság alapjául szolgáló – a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékossgokról szóló 5/2003. (II. 19.) ESzCsM rendelet szerinti – igazolás alapján valamely fogyatékossg fennállása igazolt;*
A magasabb összegű családi pótlék megállapítására való jogosultságot a rendelet melléklete szerinti betegségek szélesebb köre alapozza meg, ezért indokolt, hogy kizárólag fogyatékos állapot igazolása esetén legyen mód a kedvezmény igénybevételére. A fogyatékossg típusok jelölésére az ESzCsM rendelet különböző betűkódokat használ, ezért a betegség és fogyatékossg típusok akár ezek használatával jól elkülöníthetők egymástól.

- *azon rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akiknek egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;*
E személyi kör rendelkezik D, illetve E minősítési kategória szerinti komplex minősítéssel. Jól szemlélteti az érintettek egészségi állapotuk miatti másokra, illetve segítő eszközökre való rászorultságát, hogy kizárólag E minősítési kategóriába tartozó hozzátartozóját ápoló személynek állapítható meg kiemelt ápolási díj.

- *azok az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*

Általában ezen személyek nem rendelkeznek komplex minősítéssel, de egészségi állapotuk – 2012 januárját megelőzően az I. rokkantsági csoportba tartoztak azok a személyek, akiknek egészségkárosodása a 79%-ot meghaladta, és mások gondozására szorultak, míg a II. rokkantsági csoportba tartoztak azok, akiknek egészségkárosodása szintén 79%-ot meghaladó mértékű, de nem szorultak mások gondozására – alapján indokolt a mentesülés.

- *az Mmtv. 31. §-ának alkalmazásával öregségi nyugdíjban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*

A legtöbb esetben olyan idős személyekről van szó, akik szintén nem rendelkeznek komplex minősítéssel, de korábban kialakult rossz egészségi állapotukban az idő előrehaladtával további állapotrosszabbodás következhetett be.

- azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik a nyugdíjra való jogosultságának megállapítását megelőző napon rokkantsági ellátásban részesültek és egészségi állapotuk a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;
- azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesültek és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;

Ezeknek a személyeknek I. vagy II. csoportú rokkantsági nyugdíját váltotta fel a rokkantsági ellátás, melyet az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése az öregségi nyugdíj követett, ebben az esetben szintén nem rendelkezik komplex minősítéssel az érintett.”

A fogyatékos emberek civilszervezetei és az intézmények érdekében:

Kérjük, hogy a civil szervezetek és a fogyatékossgal élő emberek ellátásáról gondoskodó civil fenntartású intézmények lakossági fogyasztónak minősüljenek - hasonlóan az önkormányzati és állami bérlakásban, valamint szállóférőhelyen élők felhasználási helyeinek üzemeltetőihez – és így mentesüljenek a piaci ár megfizetése alól az áram és gázfogyasztás tekintetében egyaránt.

Javasoljuk az 1997. évben létrejövő Vatikáni szerződés mintájára, az azzal azonos mértékű „civil kiegészítő normatíva” azonnali bevezetését 2022. szeptember 1-jétől.

Ezen döntésekhez szükséges költségvetési forrásokat már rég „megspórolta” a magyar állam az elmúlt évtizedekben rajtunk, most ideje megadni kamatostul!

Minket már rég nem érdekel az egymásra mutogatás, egyetemleges felelősség terheli Önöket.

Cselekedjenek!

Budapest, 2022.08.16.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

iktatószám:1052-1/2022

Palkovics László

technológiai és ipari miniszter
részére

Technológiai és Ipari Minisztérium

Tárgy: Villamosenergia árkedvezmény kiterjesztése szakorvosi vélemény alapján elektromos kerekesszéket vagy mopedet, továbbá lélegeztetőgépet használó személyekre

Tisztelt Miniszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) elnökeként a gyógyászati segédeszközök villamosenergia fogyasztásához nyújtandó kedvezmény elektromos kerekesszéket, vagy mopedet, továbbá lélegeztetőgépet szakorvosi javaslat alapján használó személyekre történő kiterjesztése érdekében fordulok Önhöz.

Az egyes fogyasztók által használt gyógyászati segédeszközök villamosenergia-fogyasztásának támogatásáról szóló 295/2022. (VIII. 9.) Korm. rendelet értelmében az elektromos kerekesszéket vagy mopedet, továbbá a lélegeztetőgépet használók a kedvezményre való jogosultságukat kizárólag társadalombiztosítási támogatással (tb) kiszolgáltatásra került segédeszköz használatával igazolhatják. Az erre vonatkozó adatot a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) közli.

E rendelkezés miatt a villamosenergia-fogyasztás kedvezményezett körébe nem tartoznak bele a szakorvosi javaslatra, de nem tb támogatással beszerzett elektromos kerekesszéket vagy mopedet, továbbá lélegeztetőgépet használó személyek.

Ezen személyi kör esetében az elektromos segédeszköz használata szakorvosi vélemény alapján indokolt lenne ugyan, de a 14/2007. (III. 14.) EüM rendelet 10. mellékletében foglalt együtrendelési tilalom miatt az érintettek a szükséges eszközök közül belátásuk szerint csak egyet választhatnak. Így a legtöbb esetben a drágább, de rövidebb kihordási idejű segédeszköz (például aktív kerekesszék) vényen való rendelését választják. Míg a számukra szintén szükséges olcsóbb, de hosszabb kihordási idejű eszközöket (például elektromos moped) a piacon vásárolják meg.

Hasonló problémával szembesülnek azok a családok, személyek is, akik esetében az orvosi rendelvénnyel szemben a NEAK nem járult hozzá a tb támogatott eszköz kiadásához. Ők kénytelenek voltak szükséges eszközeiket támogatás nélkül a piacról beszerezni, de így a rezsizsám árkedvezményt szintén nem kaphatnak.

Ezért nem részesülhet rezsikedvezményben, azaz édesanyja sem, akinek izomsorvadással járó betegségben érintett gyermeke a nap 24 órájában használ lélegeztetőgépet, mivel az életben maradáshoz szükséges lélegeztetőgépre tekintettel beadott kérelmét a hatóság elutasította

azzal az indokkal, hogy nincs a jogszabályba foglalt (megfelelő ISO kódos) segédeszköz a háztartásukban. A gyermeket életben tartó gép megvásárlásához nem kaptak tb támogatást, ezért árkedvezmény sem adható nekik.

A MEOSZ álláspontja szerint a vonatkozó kormányrendelet az azonos csoporton belül, így a szakorvosi javaslat alapján elektromos segédeszközt napi rendszerességgel használók között igazságtalanul és indokolatlanul tesz különbséget a szerint, hogy azt tb támogatással vagy a nélkül szerezték be, hiszen a szükségszerű segédeszközhasználat mindkét esetben többlet villamosenergia fogyasztást eredményez, nagyobb kiadással megterhelve a fogyatékossgal élő embereket és családjukat.

Mindezekre tekintettel Szövetségünk javasolja, hogy a 295/2022. (VIII. 9.) Korm. rendelet szerinti kedvezményre a szakorvosi vélemény alapján elektromos kerekesszéket és elektromos mopedet, valamint lélegeztetőgépet napi rendszerességgel használó személyek is jogosultak legyenek, függetlenül attól, hogy az elektromos segédeszköz beszerzésére tb támogatással vagy a nélkül került sor.

Kérem Tisztelt Miniszter Úr szíves támogatását a fentiekben részletezett javaslatunk elfogadásához.

Kérem, hogy álláspontjáról és megtett intézkedéseiről írásban tájékoztatni szíveskedjen.

Budapest, 2022. szeptember 23.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Fülöp Attila
gondoskodáspolitikáért felelős
államtitkár

Ügyiratszám:1186-1/2022

Belügyminisztérium

ugyfelszolgalat@bm.gov.hu, attila.fulop@bm.gov.hu

Tárgy: Energiafogyasztási költségek miatt közvetlen jövedelemtámogatás

Tisztelt Államtitkár Úr!

A fogyatékossgal élő emberek rezsvédelme ügyében fordulok Önhöz. Tudomásunk szerint az Európai Unió SAFE (korábbi nevén Energy CARE) programjának keretében, ESZA finanszírozás útján lehetőség lesz arra, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások megnövekedett energiafogyasztási költségeik miatt közvetlen jövedelemtámogatáshoz jussanak. A jövedelemtámogatást lehetővé tevő jogi dokumentum – értesülésünk szerint – előreláthatólag még a 2022-es évben hatályba lép.

A kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások meghatározása a nemzeti szabályok szerint fog történni, ami azt jelenti, hogy Magyarország esetében a kormány határozza majd meg, hogy mely háztartások minősülnek a támogatás szempontjából kiszolgáltatottnak.

Arra kérjük a Tisztelt Államtitkár Urat, hogy azok a háztartások, amelyekben legalább egy fő, az alábbi csoportok valamelyikébe tartozó személy él, a jövedelemtámogatás szempontjából minősüljenek kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásnak és így váljanak jövedelemtámogatásra jogosulttá.

- 1) A rokkantsági járadékban részesülő személyek;*
Esetükben a járadékra való jogosultság feltétele egy fiatalon, 25 éves kor előtt bekövetkezett legalább 70% mértékű egészségkárosodás. Az ellátás összege 44.785 forint.
- 2) Azon rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akiknek egészségi állapota rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;*
- 3) Azok az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*
Általában ezen személyek nem rendelkeznek komplex minősítéssel, de egészségi állapotuk – 2012 januárját megelőzően az I. rokkantsági csoportba tartoztak azok a személyek, akiknek egészségkárosodása a 79%-ot meghaladta, és mások gondozására szorultak, míg a II. rokkantsági csoportba tartoztak azok, akiknek egészségkárosodása szintén 79%-ot meghaladó mértékű, de nem szorultak mások gondozására – alapján indokolt a mentesülés.

- 4) *Az Mmtv. 31. §-ának alkalmazásával öregségi nyugdíjban részesülő személyek, akik 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*
A legtöbb esetben olyan idős személyekről van szó, akik szintén nem rendelkeznek komplex minősítéssel.
- 5) *Azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik a nyugdíjra való jogosultságának megállapítását megelőző napon rokkantsági ellátásban részesültek és egészségi állapotuk a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket;*
- 6) *Azok az öregségi nyugdíjban részesülők, akik az Mmtv. 30. § (4) bekezdés b) pont ba) alpontjának vagy 32. § (1) bekezdés a) pontjának alkalmazásával rokkantsági ellátásban részesültek és 2011. december 31-én I. vagy II. csoportú rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra voltak jogosultak;*
Ezeknek a személyeknek I. vagy II. csoportú rokkantsági nyugdíját váltotta fel a rokkantsági ellátás, melyet az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése az öregségi nyugdíj követett, ebben az esetben szintén nem rendelkezik komplex minősítéssel az érintett.
- 7) *Az a személy, aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül;*
- 8) *A fogyatékosági támogatásban vagy vakok személyi járadékában részesülő személyek;*
- 9) *Azok a személyek, akik ellátásban nem részesülnek, de egészségi állapotuk a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján nem haladja meg a 30%-os mértéket.*

Tisztelt Államtitkár Úr! Megállapíthatjuk, hogy az energiaárakkal összefüggésben a kormány mindezidáig nem, illetve csak nagyon szűk körben, nyújtott mentőövet a fogyatékosággal élő embereknek és családjaiknak. Az egyes fogyasztók által használt gyógyászati segédeszközök villamosenergia-fogyasztásának támogatásáról szóló 295/2022. (VIII. 9.) Korm. rendelet (Rendelet) ugyanis a fogyatékosággal élő emberek jelentős részét figyelmen kívül hagyta, kizárólag az elektromos kerekesszéket, az elektromos mopedet és a hálózati áramról működő oxigén koncentrátort használók esetében rendelkezik úgy, hogy az éves kedvezményes kereten felül további 1697 kWh fogyasztásig vehetik igénybe a rezsicsökkentett árat, a gázfogyasztáshoz pedig egyáltalán nem biztosít támogatást. Ezzel az intézkedéssel nagyon sok súlyos állapotú fogyatékosággal élő ember kimaradt a támogatotti körből, ami anyagi ellehetetlenülésükön túlmenően további egészségkárosodásukhoz is vezethet. Kimondhatjuk, hogy hazánk legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő tagjai kerültek kilátástalan, a létbiztonságot veszélyeztető helyzetbe.

Köztudomású tény, hogy a fogyatékosággal élő emberek és családjaik életszínvonala a legtöbb esetben messze alatta marad az átlagpolgár életszínvonalának. A fogyatékosággal élő emberek munkaerőpiaci helyzete közel sem ideális, nagy hányaduk a nyílt munkaerőpiacon elhelyezkedni nem tud, munkával szerzett jövedelmük jóval a hazai átlag alatt marad. Az állam által nyújtott pénzbeli ellátások (például fogyatékosági támogatás, rokkantsági járadék, magasabb összegű családi pótlék) már eddig sem nyújtottak valódi anyagi segítséget, nem voltak alkalmasak a fogyatékoságtól eredő hátrányok kompenzálására, nem biztosítottak megfelelő életminőséget a fogyatékosággal élő emberek és családtagjaik számára. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a fogyatékosággal élő gyermek nevelése és eltartása sok szempontból nehezebb, mint a nem fogyatékos gyermeké. Ezt ismeri el a nemzeti

köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) 47. § (7) bekezdése is, amikor többszörösen veszi figyelembe a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékoságban érintett gyermeket. Különösképp nehéz azoknak a családoknak a helyzete, ahol a fogyatékosággal élő gyermekről egy szülő gondoskodik, különösen akkor, ha megélhetésüket pusztán a gyermekek otthongondozási díja biztosítja, illetve ha a különélő szülő támogatására nem számíthatnak. Az idei évtől kezdődően mindezt tetézi a szárnyaló, hozzávetőleg 20%-os infláció, amely az élelmiszerek esetében a tavaly októberi szinthez képest 43%-os, valamint az energiaárak drasztikus emelkedése és az emelkedés széleskörű kompenzálásának hiánya.

Megismételjük érveinket, amelyeket korábban, a Rendelettel meghatározott kedvezmények hatályba lépése előtt több kormányzati szereplőnek, így többek között Gulyás Gergely miniszterelnökséget vezető miniszternek is jeleztünk, és a kormány gondoskodáspolitikáért felelős államtitkáráként bizonyára az Ön számára sem ismeretlenek: a fogyatékosággal élő emberek nagyon gyakran a fogyatékos állapotukból adódó többletkiadásokkal szembesülnek, amelyek egy része az állapotuk miatt szükséges berendezések energiaszükségletéből, vagy a mindennapi háztartási eszközök fokozott használatából, az ezekhez kapcsolódó többlet energiafogyasztásból adódhat. Ezen eszközök, berendezések köre, azonban nem korlátozódik a Rendelet által figyelembe vett elektromos kerekesszékre, elektromos mopedre, illetve oxigén koncentrátorra. A rehabilitáció elektromos eszközei, így például a Tens készülék, az izom- és idegstimulátorok, az alternatív és augmentatív kommunikáció (AAK) elektronikus eszközei, az elektromos emelőszervezetek, az otthoni okoseszközök fokozott használata szintén többlet áramot fogyasztanak. Egyes állapotoknál pedig elengedhetetlen a napi többszöri ruha és ágynemű csere, amely a tisztálkodási, mosási szükségletet és ezzel az elektromos áram vagy földgáz igényt jelentősen megnöveli. Más esetekben a lakás hőmérsékletét kell magasabb szinten tartani, mert a fogyatékosággal élő ember szükségletei ezt követelik meg. Többlet energia használat adódik abból is, hogy a fogyatékosággal élő emberek jelentős része állapota, az oktatási és munkavállalási lehetőségek korlátozottsága, a közlekedés valamint az épített környezet akadálymentességének hiánya miatt egész napját vagy napja jelentős részét otthonában tölti, így nyilvánvalóan több energiát és földgázt fogyaszt, mint azok, akik napközben dolgoznak, tanulnak. Belátható, hogy az egész napos otthonléthez szükséges egész nap megfelelő hőfokra fűteni és világosan tartani a lakást.

Tisztelt Államtitkár Úr! A fogyatékosággal élő emberek tömegeinek vált kilátástalanná a helyzete, létfenntartásuk került veszélybe az utóbbi hónapokban. Amennyiben a Tisztelt Államtitkár Úr tenni kíván e helyzet orvoslása érdekében, kérem, hogy **a fentiekben részletezett javaslatunkat megfontolni, és az országos fogyatékos érdekvédelmi szervezetek vezetői számára személyes találkozó keretében konzultációt biztosítani szíveskedjék.**

Budapest, 2022. november 28.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes
elnök

Dr. Gulyás Gergely
miniszterelnökséget vezető miniszter

Ügyiratszám:911-1/2022

erkeztetok@me.gov.hu

Tárgy: A hatósági üzemanyagár jövőbeni esetleges változásának fogyasztóssággal élő emberekre gyakorolt hatása és szabályozási javaslat

Tisztelt Miniszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ) több mint negyven éve a mozgássérült emberek legjelentősebb, meghatározó magyar érdekvédelmi szervezete, mely a mozgáskorlátozott emberek érdekeinek képviseletén túl e közösség társadalmi integrációja és szociális biztonsága iránt is elkötelezett.

A törvényhozás *a veszélyhelyzettel összefüggő egyes szabályozási kérdésekről szóló 2021. évi CXXX. törvénnyel* az MSZ-EN 228 jelű szabványban meghatározott ESZ-95-ös minőségi fokozatú motorbenzin, amely nem teljesíti az ESZ-98-as fokozat minőségi követelményi szintjét, és az MSZ-EN 590 jelű szabványban meghatározott 2710 20 11 KN-kódú dízelgázolaj, legmagasabb literenkénti kiskereskedelmi bruttó árát 480 forintban maximalta (üzemanyagár stop). Az üzemanyagár stop 2021. november 15-én lépett hatályba és a hatályos jogszabályi rendelkezések szerint 2022. október 1-ig tart.

Szövetségünk tisztában van azzal, hogy a globális energiaválság, a benzin világgpiaci árának magas szintje miatt reális esély mutatkozik arra, hogy a hatósági benzinár hosszú távon nem lesz tartható és a gépjárművet használó magyar polgároknak és gazdasági társaságoknak ki kell venniük a részüket közös teherviselésből.

Tisztelt Miniszter Úr! A fogyasztóssággal élő embereket is megilleti az önálló és másokkal egyenlő méltóságú élet lehetősége, a mozgásszabadság, amely a 21. században elképzelhetetlen nagyobb távolságok megtételére való képesség nélkül. A fogyasztóssággal élő emberek számára, mint ahogyan a gáz és villamosenergia esetében is, fogyasztósságukból eredően többlet üzemanyag igény merülhet fel. A fogyasztóssággal élő embereknek sokszor a gépkocsival való közlekedés az egyetlen megoldás, hiszen a tömegközlekedési eszközök használata számukra nem jelent alternatívát. Állapotukból, illetve az akadálymentes helyi és helyközi közösségi közlekedés akadálymentességének hiányából, illetve elégtelenségéből adódóan az autós közlekedés jelenti számukra az egyetlen lehetőséget.

Számos mozgáskorlátozott ember számára az autó jelenti az egyetlen lehetőséget arra, hogy munkát vállalhasson, mert közösségi közlekedéssel nem tud eljutni a munkahelyére. Ugyancsak kizárólag gépjárművel tudja intézni mindennapi ügyeit, bevásárlását, tud elmenni orvoshoz. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy a fogyasztóssággal élő gyermekek gyakran járnak lakóhelyüktől távol eső, számos esetben más településen fekvő oktatási intézménybe, mert a lakóhelyükhöz közeli köznevelési intézményben a magyar állam nem tudja biztosítani számukra az állapotuknak és szükségleteiknek megfelelő oktatást. Ilyen esetekben a szülők gyermeküket annak állapota miatt autóval kénytelenek nagyobb távolságra iskolába, óvodába

vinni. Különösen nehéz azoknak a családoknak a helyzete, ahol a fogyatékossgal élő gyermekről egy szülő gondoskodik, ő biztosítja a gyermeke számára az oktatás, fejlesztés helyszínére való eljutáshoz szükséges szállítást, különösen akkor, ha megélhetésüket pusztán a gyermekek otthongondozási díja biztosítja, illetve ha a különélő szülő támogatására nem számíthatnak.

Azok a fogyatékossgal élő embereknek, akik nem autóval közlekednek és a közösségi közlekedést sem tudják igénybe venni, a *szociális ellátásokról és szociális igazgatásról szóló 1993. évi III. törvény* (Szoctv.) 65/C. § (3) a) pontjában szabályozott szállító szolgálat mint támogató szolgáltatás jelent megoldást. A speciális személyi szállítás, szállító szolgálat feladata a fogyatékossgal jellegének megfelelően az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása. Ez a tevékenység is ellehetetlenül azonban, ha finanszírozása nem követi majd a jelentősen megemelkedett üzemanyagárakat.

A fogyatékossgal élő emberek szállításában a kifejezetten erre a célra létrejött szállító szolgálatokon kívül más intézmények is részt vesznek, így például a szociális, egészségügyi vagy köznevelési intézmények.

Hangsúlyozzuk, hogy a mozgáskorlátozott vagy más fogyatékossgal élő emberek számára az autós közlekedés (és az ezzel járó fokozott üzemanyagfelhasználás), illetve a szállító szolgáltatás igénybe vétele nem választás vagy kényelem kérdése, hanem az egyetlen lehetőség az önálló életvitel és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvétel megvalósulásához. A gépjárműhasználat ellehetetlenülésével, a szállító szolgáltatás kapacitásának alulfinanszírozottság miatti tovább csökkenésével a fogyatékossgal élő emberek létfenntartása, a fogyatékossgal élő gyermekek oktatása, fejlesztése is veszélybe kerülhet. A megemelt üzemanyagár megfizetésének kötelezettsége az ő mindennapi életüket ellehetetlenítené el.

Azt kérjük ezért Magyarország Kormányától, hogy azok a személyek és intézmények, akik a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványáról szóló 218/2003. (XII. 11.) Korm. rendelet 2. § és 2/A. §-a alapján jogosultak a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványára, a jövőben, az üzemanyagár stop megszűnése vagy rendszerének átalakítása után is a jelenleg hatályos áron és feltételek mellett (mennyiségi korlátozás nélkül) vásárolhassanak üzemanyagot.

Amennyiben a fentiekre nem lát lehetőséget, kérjük, hogy a fenti személyi kör (személyek és intézmények) részére a jelenlegi feltételek megváltozása esetén az üzemanyag vásárláshoz az üzemanyagár növekedését megfelelően kompenzáló pénzbeli támogatást biztosítani szíveskedjék.

Budapest, 2022. július 21.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Dr. Gulyás Gergely
miniszterelnökséget vezető miniszter
részére

Ügyiratszám:902-1/2022

erkeztetok@me.gov.hu

Tárgy: Rezsivédelem kiterjesztése az egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátását működtető valamint köznevelési intézményt fenntartó civil szervezetek részére

Tisztelt Miniszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ) több mint negyven éve a mozgássérült emberek meghatározó magyar érdekvédelmi szervezeteként látja el a mozgáskorlátozott emberek érdekeinek képviseletét, valamint elkötelezetten lép fel e közösség társadalmi integrációja és szociális biztonsága érdekében.

Bizonyára Ön előtt is ismert, hogy a fogyatékossgal élő, tartósan beteg, idős, egyedül élő, hajléktalan vagy egyéb ok miatt szociálisan hátrányban lévő emberek a mindennapjaikban körültekintő és komplex szaktudást igénylő ellátást és támogatást igényelnek. Közülük sokan, így a tartósan beteg vagy fogyatékossgal élő emberek az otthonukban vesznek igénybe egészségügyi ellátást, illetve szakápolást, e mellett a lakhatáshoz kapcsolódó feladatokat (például takarítás, bevásárlás, főzés) házi segítő végzi el. Míg mások különböző szolgáltatást nyújtó szociális, egészségügyi vagy köznevelési intézményi keretek között kapják meg a számukra szükséges ellátásokat. Így például a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékossgal érintett személyek nappali ellátásban kapnak napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatok kialakítására, az alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére, illetve napközbeni étkeztetésre lehetőséget. Ezen kívül a speciális nevelési igényű, súlyosan, halmozottan fogyatékos gyermekek oktatásban, nevelésben, illetve fejlesztésben való zavartalan és eredményes részvétele is erre szakosodott intézmények keretében biztosított. Számítalan olyan szolgáltatás is működik a fogyatékossgal érintett személyek részére, amelyeket civil szervezetek nem intézményes keretek között nyújtanak. Ezek működésképtelensége esetén hatalmas teher fog nehezedni a magyar állam "vállára".

Az említett szolgáltatások működtetésében, illetve az intézmények fenntartásában a civil szervezetek meghatározó szerepet játszanak. A civil szervezetek számára ágazati jogszabályok teszik lehetővé az egyes egészségügyi és szociális szolgáltatások, valamint az alap- és szakellátások működtetését és szervezését, illetve egészségügyi, szociális és köznevelési intézmény alapítását és fenntartását. Így civil szervezet az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.), a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szocvtv.), valamint a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) alapján is lehet intézmény fenntartó.

A civil szervezetek bevonása és az általuk becsatornázott szaktudás által a fent említett személyek, különös tekintettel a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékoságban érintett emberekre egészségi állapotukhoz, egyéni szükségleteikhez és élethelyzetükhöz igazodó ellátásban részesülhetnek.

Ezen szolgáltatások működtetése és az intézmények fenntartása került most veszélybe a veszélyhelyzet ideje alatt az egyetemes szolgáltatásra jogosultak körének meghatározásáról szóló 217/2022. (VI. 17.) Korm. rendelet 2022. július 2. napján történő hatályba lépésével, ugyanis a Korm. rendelet értelmében nem kaphatnak rezsivédelmet, így villamosenergia- és gázfogyasztásuk költségeit a továbbiakban emelt áron kell megfizetniük.

Szeretném Tisztelt Miniszter Úr figyelmét felhívni arra, hogy a szóban forgó civil szervezetek villamosenergia és gáz felhasználása meghaladja az átlagfogyasztást figyelemmel az ellátandó személyek szükségleteire. Például magasabb fogyasztást eredményez a fogyatékos állapot miatt szükséges és az ellátáshoz kötődő berendezések energiaszükséglete, illetve a fogyatékosággal élő emberek szükségletei megkövetelik a helyiségek magasabb hőmérsékleten tartását. Mindez nem luxusból, hanem az állapotuk romlásának megelőzése, méltóságuk megőrzése céljából. E közműszolgáltatások többletköltségei oly mértékben terhelik meg a civil szervezetek költségvetését, amely a fenntartó civil szervezetek számára ellehetetleníti finanszírozásukat, fenntartásukat. Sajnálatos módon az országban több helyütt előfordul, hogy ezen intézményeknek nincs a közelben hozzáférhető alternatívája, ezért a szolgáltatások megszűnése, intézmények bezárása azt jelenti, hogy az érintettek nem fogják megkapni a szakszerű, állapotukhoz igazodó és számukra, valamint családjaik számára elérhető ellátást.

Mindenre tekintettel kérem Tisztelt Miniszter Urat, hogy a veszélyhelyzet ideje alatt az egyetemes szolgáltatásra jogosultak körének meghatározásáról szóló 217/2022. (VI. 17.) Korm. rendelet 2. § (7) bekezdésének a civil szervezetekre (közhasznú szervezetekre), különösen az egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátását működtető valamint köznevelési intézményt fenntartó civil szervezetekre történő kiterjesztése iránt intézkedni szíveskedjen.

Tisztelettel kérem, hogy intézkedésével tegye lehetővé, hogy a civil szervezetek fenntartása alatt álló egészségügyi és szociális alap-, illetve szakellátását nyújtó intézményei, valamint köznevelési intézményei lakossági fogyasztónak minősüljenek, az önkormányzati és állami bérlakásban, valamint szállóférőhelyen élők felhasználási helyeinek üzemeltetőihez hasonlóan.

Tisztelt Miniszter Úr! Kérem, hogy a fentiekben részletezett javaslatunkat megfontolni és annak eleget tenni szíveskedjék.

Budapest, 2022. július 19.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége véleménye az EFOP Plusz 6.0 változatához

1. Egészségügyi fejlesztések prioritás

A MEOSZ az Egészségügyi fejlesztések prioritástengelyen figyelemmel arra, hogy kiemelt fontosságú az egészségügyi humánerőforrás-hiány kezelése, ezen belül prioritás – az egészségügyi szakdolgozók munkafeltételeinek javítása mellett – a megfelelő számú és tudású szakember-utánpótlás feltételeinek megteremtése, **javasolja, hogy az alapképzés része legyen a fogyatékossgal élő személyek egészségügyi- és gyógyászati segédeszköz ellátásával kapcsolatos tudásanyag, ismeretek megszerzése. Ezen kívül a fogyatékossgal élő személyeket ellátó szakemberek számára speciális képzések és továbbképzések legyenek elérhetőek.**

Kérjük, hogy az egészségügyi képzés különböző szintjein már az alapképzés során jelenjen meg a fogyatékossgal érintett személyek egészségügyi ellátásával összefüggő ismeretek átadása. Az orvosokon és ápolókon kívül a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatos napi gyakorlati munkában részt vevő szakszakemberek (gyógytérápiológusok, szociális munkások, rehabilitációs szakemberek) számára szintén biztosítani szükséges a megfelelő képzéseket, továbbképzéseket.

A MEOSZ az intézkedések összetett és egymásra épülő jellegére tekintettel **javasolja** az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások fogyatékossgal élők számára is biztosított hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása körében **az országos lefedettséggel bíró komplex mozgásszervi rehabilitációs szolgáltatások fejlesztését, ideértve meglévő kapacitások növelését és új rehabilitációs célú ellátások kialakítását.** E körbe tartozóan a veleszületett fogyatékossgal élők esetében a folyamatos és az életminőséget javító, a többi esetben a preventív, illetve karbantartó ellátások hozzáférhetővé tétele. A fejlesztésekkel párhuzamosan elengedhetetlen feltétel a rehabilitációt segítő korszerű gyógyászati segédeszköz rendszerek meghonosítása, elérhetővé tétele.

Kérésünket alátámasztja, hogy a jelenlegi rehabilitációs ellátások kapacitása messze elmarad a mozgássérült emberek mozgásszervi rehabilitációs szükségleteinek nagyságától. A mozgásszervi rehabilitáció és a korszerű gyógyászati segédeszközök együttesen képesek biztosítani az aktív részvétel lehetőségét az oktatásban, a nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatásban, ugyanakkor az önálló életvitel, és a társadalmi részvétel alapfeltételei is egyben.

Egészségügyi szolgáltatások *fizikai akadálymentesítésére* irányuló projektek biztosíthatják az egészségügyi ellátásokhoz, így az egészségügyi alapellátáshoz (házi orvosi ellátás), és szakellátáshoz (krónikus belgyógyászati ellátás, ápolás, otthoni szakápolás) való egyenlő esélyű hozzáférést. **Az akadálymentesítésnek (épített környezet akadálymentesítésétől az akadálymentesen használható diagnosztikai eszközökig bezárólag) ki kell terjednie az akadálymentesített betegszállító járművek beszerzésére is és az orvosszakértői vizsgálatok helyszíneire is.**

Az alapellátást, valamint a járó- és fekvőbeteg szakellátást nyújtó egészségügyi intézmények és az orvosszakértői vizsgálatok helyszíneinek jelentős része még ma sem akadálymentes, így

egyszerű vizsgálatok, szűrőprogramok, képkalkoló eljárások vagy beavatkozások sem hozzáférhetőek a mozgáskorlátozott személyek számára.

2. A XXI. századi köznevelés prioritás:

a) A köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztésének elmaradása:

A XXI. századi köznevelés 2.2.1.1. „az alapok beavatkozásai” c. pontjánál sérelmezzük, hogy a köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése nem szerepel, holott a **korábbi** 2021. szeptemberi EFOP Plusz tervezet vonatkozó része még a nevelési-oktatási intézmények **összehangolt komplex fejlesztéséről, akadálymentesítéséről, infrastruktúrabővítéséről, és modernizálásának szükségességéről értekezett**. A 2021. szeptemberi EFOP Plusz tervezet az intézményi infrastruktúra-fejlesztésekre vonatkozó program folytatását akkor azzal indokolta, hogy az EFOP 4.1.6. konstrukció esetében – amely a támogatást biztosította – jelentős túlpályázás történt, ezáltal számos intézmény kimaradt a fejlesztésből. **Ehhez képest az EFOP Plusz 6.0. 2022. júliusi verziójában a köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztésének támogatása már egyáltalán nem szerepel. Sérelmezzük**, hogy az új tervezet a következő programozási időszak vonatkozásában még annyi utalást sem tartalmaz, hogy a köznevelési intézmények akadálymentesítése valamely másik operatív program keretében valósulhatna meg, kapcsolódva a köznevelési prioritási tengely keretében tervezett ESZA típusú fejlesztésekhez.

A MEOSZ álláspontja szerint a köznevelési prioritási tengelyen 2.2.1.1. „az alapok beavatkozásai” c. pontban **jelenleg felsorolt intézkedések nem elégségesek** arra, hogy biztosítsák az **egyenlőséget, a befogadást és a megkülönböztetés mentességet az oktatásban**. A köznevelési intézmények infrastrukturális fejlesztése nélkül az ellátások, a programok és szolgáltatások nem lesznek valamennyi érintett számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek, az intézkedések nem biztosítják kellő mértékben a sajátos nevelési igényű, fogyatékossgal élő gyermekek, tanulók alapvető oktatáshoz való jogának a mindenkit megillető, egyenlő mértékű gyakorlását. **Kérjük, hogy az EFOP Plusz támogassa a köznevelési intézmények akadálymentesítését, infrastrukturális-fejlesztését.**

b) A pedagógiai szakszolgálati intézmények fejlesztésének elmaradása:

A XXI. századi köznevelés beavatkozási irányai közül a 2021. szeptemberi EFOP Plusz tervezethez képest kikerült a **pedagógiai szakszolgálati intézmények, az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények és egyes speciális tevékenységet ellátó intézmények fejlesztése, a hozzáférést elősegítő működésük támogatása** is. Holott a korábbi EFOP 3.1.6. konstrukció iránt, amelynek keretében jellemzően képzéstámogatásra, eszközbeszerzésre, módszertani fejlesztésre és szülősegítő tevékenységekre lehetett pályázni az érdeklődés rendkívül nagy volt. Ez a korábbi tervezet szerint a fejlesztések folytatásának szükségességét támasztja alá, hiszen itt is a túlpályázás következtében számos fenntartó kimaradt a fejlesztésből. A 2021. szeptemberi EFOP Plusz verzió alapján a tervezett beavatkozás az előzményprojekthez képest kibővített tartalmú lett volna az *utaztatási szolgáltatások fejlesztésével és a speciális eszközkölcsonzók kialakításával*.

Álláspontunk szerint a **pedagógiai szakszolgálati intézmények fejlesztése mind infrastrukturális szempontból, mind szakember ellátottság szempontjából**

elengedhetetlenek, hiszen alapelv, hogy az **ellátásra szorulók a lakóhelyükhöz legközelebb férjenek hozzá a szolgáltatásokhoz**. Kiemelten fontos ezen intézmények által nyújtott szolgáltatások minőségének javítása, a megfelelő szintű, valamint elérhető közelségű rendelkezésre állása a köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése érdekében. A pedagógiai szakszolgálati intézmények fejlesztésén túl az utaztatási szolgáltatások fejlesztése is a beavatkozás részét kell, hogy képezze a 2021-27-es programozási időszakban. **Kérjük, hogy az EFOP Plusz támogassa a pedagógiai szakszolgálat intézmények infrastrukturális-fejlesztését, a szakemberek képzését, valamint az utaztatási szolgáltatások fejlesztését.**

3. Szociális fejlesztések prioritás

Az EFOP Plusz szociális fejlesztésekre vonatkozó egyik célkitűzése olyan fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű személyek, köztük főként a hosszú ideje inaktív, illetve fogyatékos pályakezdő fiatalok foglalkoztatási szintjének növelése, akik munkaerőpiaci integrációja csak hosszabb folyamat révén tud megvalósulni. Az EFOP Plusz e célokat foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások nyújtásával kívánja elérni.

Ezzel kapcsolatban azonban fontosnak tartjuk felhívni a figyelmet arra, hogy jelenleg **nem létezik olyan, egységes követelményrendszeren alapuló képzés, ami felkészítené az abban résztvevőket (például mentorokat) arra, hogy akár a nyílt munkaerőpiacon is nyújthassanak megfelelő színvonalú foglalkozási rehabilitációs szolgáltatást bármely fogyatékosági csoportba tartozó munkavállalók, illetve munkáltatóik számára.**

Ebből következően jelenleg nem is létezik az ország teljes területén egyenlő eséllyel hozzáférhető, bármely fogyatékosági csoport igényeire reagáló foglalkozási rehabilitációs szolgáltatás. Éppen ezért az EFOP Plusz révén megvalósuló **foglalkozási rehabilitációs szolgáltatás fejlesztéseknek, mentorok, segítők képzésének úgy kell megvalósulniuk, hogy azok révén az ország teljes területén elérhetőek legyenek a bármely fogyatékosági csoportba tartozó munkavállalók és munkáltatóik igényeire reagáló foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások.**

A pályakezdő fogyatékos, illetve sajátos nevelési igényű fiatalok esetében az EFOP Plusz kizárólag akkreditált munkáltatóknál segíti elő a fiatalok munkatapasztalat szerzését. Ez álláspontunk szerint rájuk vonatkozóan indokolatlan korlátozást jelent, hiszen a vonatkozó szabályozás (2011. évi CXCI. törvény) alapján a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatók is támogatásban részesülhetnek, amennyiben 23. életévüket be nem töltött fogyatékos, illetve sajátos nevelési igényű személyeket foglalkoztatnak. Ráadásul az említett törvény alapján a munkáltatók a rehabilitációs mentorok foglalkoztatása esetén is támogatást élveznek, ha őket a törvény szerinti feltételekkel, legalább napi 4 órában alkalmazzák. **Nyílt munkaerőpiaci munkáltatónál is támogatható lehetne tehát fogyatékos, illetve sajátos nevelési igényű pályakezdő fiatalok munkába állása, munkatapasztalat szerzése.**

Az EFOP Plusz a 16 és 65 év közötti fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű álláskereső, pályakezdő fogyatékos és sajátos nevelési igényű álláskereső fiatalok foglalkoztatását tehát a fentebb már említett foglalkozási rehabilitációs szolgáltatások nyújtásával, képzésekkel, kompetencia fejlesztéssel, foglalkoztatásra felkészítéssel kívánja támogatni.

A súlyosan fogyatékos álláskeresőket esetében azonban álláspontunk szerint mindez nem elegendő. A fenti cél eredményesebb eléréséhez **elengedhetetlen, hogy a program legalább a súlyosan fogyatékos munkavállalók foglalkoztatását vállaló munkáltatók számára – mintegy pozitív ösztönzésként – valamilyen módon (ennek részleteit a program során szükséges kidolgozni) biztosítsa a munkábaállítással, foglalkoztatással kapcsolatban felmerülő alábbi költségeket:**

- az akadálymentes munkahely, munkakörülmények kialakításának költségei (pl. munkavégzéshez szükséges speciális eszközök beszerzése, fizikai, infokommunikációs akadálymentesítés stb. költségei),
- a foglalkoztatást segítő, megkönnyítő szolgáltatások költsége (például személyi segítő költsége.)

A súlyosan fogyatékos munkavállalók esetében álláspontunk szerint csak ilyen beavatkozásokkal érhető el esélyegyenlőségük elősegítése, hátrányaik csökkentése, hiszen ők azok, akik – állapotuknál fogva - fokozottan ki vannak téve a hátrányos megkülönböztetés veszélyének.

A szociális fejlesztések prioritás további célkitűzése a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés fokozása, ideértve a személyközpontú ellátáshoz való hozzáférés elősegítését is.

Ennek keretében a program tervezi – egyebek mellett - a szociális alapszolgáltatások hosszított, és hétvégi nyitva tartásának ösztönzését, személyi asszisztencia nyújtását. Ennek kapcsán hangsúlyozottan hívjuk fel a figyelmet arra, hogy **főképp a súlyos mozgáskorlátozott emberek önálló életvitelének biztosításához nem elegendő annak ösztönzése, hogy az alapszolgáltatások csupán hosszított időben, esetenként hétvégén legyenek hozzáférhetőek. Számukra ugyanis – állapotukból adódóan - elengedhetetlen a 24 órában, folyamatosan, az ország egész területén hozzáférhető támogató szolgáltatás, illetve személyi asszisztencia biztosítása.** Ennek hiányában számos, a CRPD által rögzített joguk súlyosan sérül.

4. Rászoruló személyek támogatása prioritás

A leginkább támogatásra szorulóknak kapcsán fel kívánjuk hívni a figyelmet azon alacsony jövedelemmel rendelkező, szociálisan rászoruló fogyatékos személyekre, akiknek ellátása alacsony összegű, ugyanakkor egészségkárosodásuk miatt nem tudnak munkát vállalni. A prioritásnál meghatározott célcsoportban csupán a megváltozott munkaképességűek szerepelnek, a fogyatékosokkal élők onnan valamely okból kimaradtak.

A CRPD szociális védelemre vonatkozó 28. cikke alapján a részes államok elismerik a fogyatékosokkal élő személyek jogát a megfelelő életminőséghez saját maguk és családjuk számára, beleértve a megfelelő ételmezt, ruházatot és lakhatást, továbbá az életkörülmények folyamatos javításához, és megteszik a megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy e jog érvényesülését bármiféle fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetéstől mentesen védjék és támogassák.

Javasoljuk a prioritásnál rögzített célcsoportban a szociálisan rászorultnak minősülő fogyatékos személyeket is szerepeltetni, a támogatásokat a számukra is biztosítani.

5. Család- és ifjúságügyi fejlesztések prioritás:

A 2.7.1. számú egyedi célkitűzésnél **hiányoljuk** a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő családok, anyák **fokozott elszigetelődése megakadályozásának** és társadalmi részvételének célként való megfogalmazását, és erre intézkedések kidolgozását.

A 0-7 éves fogyatékos gyermeket nevelő nők munkaerőpiaci esélyei, ide értve a munkaerőpiacra való visszatérést is, köztudottan lényegesen rosszabbak, mint azoké az anyáké, akik nem fogyatékos gyerekekről, illetve gyermekekről gondoskodnak. **A fogyatékos gyermeket nevelő anyáknak ezért fokozottan szükségük van arra, hogy gyermekük kis- és korgyermekkorai ellátása lakóhelyükhöz, illetve munkahelyükhöz közeli óvodai és bölcsődei nevelés, gondozás keretei között legyen megoldott.** Különösen létfontosságú kérdés ez a fogyatékossgal élő gyermekükről egyedül gondoskodó nők esetében.

Mint ahogyan ez a 2.7.1.1. pontnál kifejtésre is kerül, a 7 év alatti gyermekek esetében a nevelés és gondozás az egész későbbi életutat meghatározó jelentőséggel bír, ezért a gyermekekkel ebben a korban foglalkozó szakemberek képzésére és továbbképzésére jelentős hangsúlyt fektet az operatív program. Sajnálatos módon azonban a továbbiakban nem esik szó az e korosztállyal foglalkozó szakemberek fogyatékossg-specifikus képzéséről, a képzés pénzügyi és személyi feltételeinek megteremtéséről. Amikor a kora gyermekkorai neveléshez, gondozáshoz szükséges szakemberállományról beszélünk, **nem hagyhatjuk figyelmen kívül a gyógypedagógusok megfelelő képzését és továbbképzését sem, valamint a szakemberhiány orvoslása és megelőzése érdekében a megfelelő illetmény biztosítását.**

A 2.7.2. pontban megfogalmazott idősödéssel kapcsolatos egyedi célkitűzés tartalmának kifejtéséből hiányoljuk a fogyatékossg szempontjának figyelembe vételét. A program tartalmának meghatározásakor álláspontunk szerint **figyelembe kell venni, hogy az időskorú lakosság jelentős része életkorával összefüggő betegségekből kifolyólag fogyatékossgal és/vagy mozgáskorlátozottsággal él.**

6. Felzárkózó települések prioritás:

A prioritás tartalmának meghatározásánál általánosságban hiányoljuk a fogyatékossgai szempontok megfogalmazását. A program célként határozza meg ugyan a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek – többek között a leginkább rászoruló személyek és a gyermekek – társadalmi integrációjának előmozdítását, azonban nem azonosítja a fogyatékossgot mint ilyen faktort. Elmulasztja ezt akkor is, amikor a többszörös hátránnyal élőket azonosítja: a fogyatékossg, mint sérülékeny csoporthoz való tartozás növelheti, sőt akár megsokszorozhatja a hátrányos megkülönböztetésnek való kitettséget, kirekesztettséget és a depriváció veszélyét.

Hiányzik a programból az akadálymentes lakhatás problémaköre is. Általánosságban elmondható, hogy ma Magyarországon a lakásállomány töredék hányada akadálymentes. Sajnos igaz ez az amúgy sem jelentős számú bérlakásokra is. **Sérelmezzük, hogy az operatív program a lakhatással összefüggésben nem fogalmaz meg célokat és nem rendel**

eszközöket, noha a megfizethető bérlakások, a lakások akadálymentesítéséhez való állami segítségnyújtás elkerülhetetlenül szükséges lenne, különösen a hátrányos helyzetű települések fogyatékkal élő lakossága esetében.

Feljogosító feltételek:

1. Alapjogi Charta, valamint a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény hatékony alkalmazása és végrehajtása

Az EFOP Plusz tervezet szerint a központi koordináció rendelkezéseket hoz annak biztosítására, hogy az alapokból támogatott programok és azok végrehajtása megfeleljen a Charta vonatkozó rendelkezéseinek, így különösen hogy *a sablondokumentumokat összhangba hozza a Charta elvárásaival (Felhívás sablon, Általános Útmutató a Felhívásokhoz)*, valamint, hogy a CRPD-vel összefüggésben *az akadálymentességi politika, a jogszabályok és a standardok megfelelően tükröződjenek a programok kidolgozásában, végrehajtásában.*

A MEOSZ álláspontja szerint fentiekkel összefüggésben kulcsfontosságú, hogy a programok előkészítése és végrehajtása során figyelemmel legyenek a fogyatékkal élő személyek számára biztosítandó hozzáférhetőség alapelveire. Így különösen az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága kapcsán **javasoljuk, hogy tegyék kötelezővé az alábbi két szabványt az építési beruházások során:** MSZ EN 17210:2021 „*Az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága. Funkcionális követelmények*”, valamint a 2011-ben bevezetett, 2021. 06. 01-én megújított ISO 21542 sz. "*Building construction - Accessibility and usability of the built environment*". **Az egészségügyi és oktatás intézményeket érintő beruházások során kiemelten kell kezelni és monitorozni a létrejövő szolgáltatások akadálymentességét, már a tervezéstől kezdve.**

2. „az Alapjogi Charta uniós finanszírozásban való alkalmazásának biztosítása” című képzésről

A képzés egyik fő céljává kell tenni, hogy az irányító hatóságok munkatársai mind a kiírás, mind az ellenőrzés során nagyobb figyelmet fordítsanak a horizontális elvek érvényesülésére. **Javasoljuk, hogy a képzés ne online formában valósuljon meg, hanem személyes részvétellel.** A tananyag kidolgozásában a MEOSZ együttműködést ajánl, különös tekintettel a horizontális elvek megvalósulására az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága kapcsán.

3. Az új alapjogi felelősi rendszer bevezetéséről:

- Üdvözlendő az alapjogi felelős alkalmazása az Irányító Hatóságoknál, azzal, hogy a rá vonatkozó **eljárási szabályokat jogszabályban szükséges rögzíteni,** és az alapjogi felelősi rendszer felállításáról az **érintetteket széles körben tájékoztatni kell** (a jogsértés tényét megállapító hatóság/bíróság tájékoztassa a panaszost az új alapjogi felelősi rendszer felállításáról, tegyen róla említést az ÁÚF, a felhívás sablon stb.) enélkül a felelősi pozíció kiüresedhet
- **Javasoljuk,** hogy az alapjogi felelős eljárása során legyen **köteles konzultálni az adott területhez magas szinten értő szakemberrel,** így például, az akadálymentesítés kérdéskörét érintő panasz kivizsgálása során, rehabilitációs környezettervező szakmérnökkel
- **Javasoljuk, hogy legyen nyilvános** a panaszok kivizsgálásáról és azok eredményéről **vezetett nyilvántartás**

4. Végezetül megjegyezzük, hogy a CPR rendelet horizontális feljogosító feltételeket tartalmazó III. melléklete alapján a programok kidolgozása, végrehajtása során a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény által rögzített hozzáférhetőségi, akadálymentességi követelményeknek is érvényesülniük kell. **Ugyanakkor nem látható, illetve nem nyomon követhető, hogy az EFOP Plusz egyes területekre vonatkozóan meghatározott fejlesztések során e követelmények a valóságban milyen módon jutnak érvényre.**

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

Fülöp Attila
gondoskodáspolitikáért felelős
államtitkár

Ügyiratszám:1165-1/2022

Belügyminisztérium

ugyfelszolgalat@bm.gov.hu

Tárgy: T/1620 irományszámú törvényjavaslat véleményezése

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) képviselőjeként a Miniszterelnökség által a parlament részére benyújtott, T/1620 irományszámú, Magyarország biztonságát szolgáló egyes törvények módosításáról rendelkező törvényjavaslatnak az Alapvető Jogok Biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény független mechanizmus szabályozására irányuló módosításával kapcsolatban az alábbi észrevételeket, javaslatokat terjesztem elő.

Mindenek előtt szükséges leszögezni, hogy a MEOSZ üdvözli, és nagyon fontosnak tartja a fogyatékossgal élő személyek jogairól rendelkező egyezmény (CRPD) végrehajtását elősegítő, ellenőrző független mechanizmus újra szabályozását, illetve hogy a törvényjavaslat alapján a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek bevonásával ezt a feladatot az Alapvető Jogok Biztosa láthatja el.

Általános észrevétel

Általános észrevételként fontos felhívni a figyelmet arra, hogy elfogadhatatlannak tartjuk ugyanakkor, hogy a független mechanizmussal összefüggésben – noha azt a CRPD 4. cikk (3) bekezdése kifejezetten előírja – **semmilyen egyeztetés nem történt a fogyatékos emberek érdekképviselői szervezeteivel**, holott ráadásul a létrejövő intézmény működésében ők maguk is szerepet kapnak. Az Országos Fogyatékossgügyi Tanács augusztusi ülésének résztvevői egyébként ígéretet kaptak a tanács elnökétől a független mechanizmusra vonatkozó szabályozás tervezetének megküldésére, ez azonban végül a parlamenti benyújtást megelőzően elmaradt, a szervezetek is a már nyilvánosságra hozott tervezet ismerhették csak meg. Az egyeztetés elmaradása azért is rendkívül sajnálatos, mivel az érdekképviselői szervezetek – felismerve a független mechanizmusra vonatkozó szabályozás fontosságát – már hónapokkal ezelőtt elkészítették és benyújtották a minisztérium részére közös javaslatukat ebben a témában, ezzel is kinyilvánítva véleményüket, ennek ellenére a javaslat kidolgozása során nem tartották fontosnak a velük való egyeztetés lefolytatását.

A törvényjavaslatra vonatkozó tartalmi észrevételek

1. A szervezet létrehozását érintő észrevételeink

A CRPD 33. cikk (2) és (3) bekezdése alapján az egyezmény végrehajtásának elősegítése, védelme, ellenőrzése érdekében a részes államoknak ki kell jelölni, vagy létre kell hozni egy, a Párizsi alapelveknek megfelelő független keretrendszert, melynek egyúttal biztosítania kell a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek részvételét az ellenőrzési folyamatokban.

A törvényjavaslat alapján ugyan a független mechanizmus feladatainak ellátásáért **elkülönült szervezeti egység lesz felelős**, azonban az működhet akár úgy is, hogy abban egyetlen fogyatékos személy sem vesz részt, hiszen nem feltétel, hogy annak vezetője, vagy akár a munkatársai között legyen fogyatékossgal élő személy. Ezt a megoldást mindenképp nagyon aggályosnak tartjuk.

A törvényjavaslat **tanácsadó testületre** vonatkozó rendelkezéseit (Optv. 39/P. §) pedig az alábbi hiányosságok miatt tartjuk felülvizsgálandónak:

- a szabályozás nem határozza meg pontosan a testületben résztvevő szaktekintélyek, valamint a fogyatékossgal élők szervezetei által delegált személyek arányát (a szaktekintélyek akár többségben is lehetnek);
- nem tartalmaz rendelkezést azzal kapcsolatban, hogy a testületbe mely érdekképviselői, vagy egyéb szervezet, milyen módon delegálhat tagokat;
- nem szól részletesebben arról, milyen módon „segíti“ ez a testület a CRPD végrehajtásának ellenőrzésére vonatkozó feladatok ellátását, azaz milyen módon és mértékben vonja be a testületet az Alapvető Jogok Biztosa e feladatok ellátásába;
- a testület hatásköre nem nagyon kiterjedt, hiszen például monitoringban nem vehet részt, ennek lefolytatására vonatkozó javaslatot nem tehet, visszásággal kapcsolatos vizsgálatot nem kezdeményezhet, illetve abban nem vehet részt, stb.

Mindezen hiányosságokra figyelemmel - minthogy a **fogyatékossgal élő személyek és szervezeteik lényegében a tanácsadó testület útján tudnának megfelelő súllyal részt venni a CRPD végrehajtásának ellenőrzésében** - **határozott álláspontunk, hogy a törvényjavaslat a jelenlegi formájában nem nyújt ehhez elégséges garanciát számukra, és nem teljesíti a CRPD 33 cikk (3) bekezdésében megfogalmazott követelményt.**

Ehhez kapcsolódik, hogy a javaslat szerint a **testület létrehozására és működésére vonatkozó további szabályokat** az Alapvető Jogok Biztosa normatív utasításban határozza meg. Álláspontunk szerint – a fent említett a testület létrehozására, összetételére, feladatellátására vonatkozó szabályozási hiányosságokra is figyelemmel - ez a megoldás nem felel meg a Párizsi alapelveknek, mely alapján az intézmény feladatait, hatáskörét és összetételét törvényben szükséges rögzíteni.

2. Finanszírozást érintő észrevételek

A javaslat alapján (Optv. 39/P. § (4) bekezdés) a tanácsadó testület működésének költségeit – ide nem értve a tagok delegálásával kapcsolatos költségeket – valamint a delegált tagok költségtérítését az Alapvető Jogok Biztosa a hivatal költségvetéséből biztosítja. **A javaslat nem tartalmaz ugyanakkor rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a hivatal független mechanizmussal kapcsolatos feladatellátásával összefüggő költségeket az állam a költségvetési törvényben biztosítja**, holott a Párizsi alapelvek alapján az intézménynek a megfelelő működése ellátásához kielégítő finanszírozással kell rendelkeznie. Megfontolás tárgya lehet továbbá, hogy a tanácsadó testület tagjai a testület munkájában való részvételükkel összefüggésben – a költségtérítésen kívül – akár egy jelképes mértékű tiszteletdíjban is részesülhessenek, ezzel is elismerve munkájuk fontosságát.

3. Nyilvánossággal kapcsolatos aggályok

A Párizsi alapelvek alapján a társadalmi tudatosság növelése érdekében az intézmény működése során nagy szerepet kell kapnia a nyilvánosságnak. A javaslat alapján a független mechanizmus feladatainak teljesítéséről szóló éves jelentést a Biztos hivatalának honlapján ugyan közzé kell tenni, azonban a nyilvánosság követelményei egyéb tekintetben nem valósulnak meg kellő képpen: **a tanácsadó testület ülései nem nyilvánosak, a testület által meghozott állásfoglalásoknak csupán az összefoglalóját kell közzé tenni, és az intézmény egyéb tevékenysége sem szolgálja a közvélemény megszólítását, tájékoztatását.**

Mindezekre tekintettel a törvényjavaslat parlamenti elfogadását megelőzően kérjük a fentiekben részletezett észrevételeink, elfogadását.

Budapest, 2022. november 17.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Ügyszám:
Előadó:

Az Alapvető Jogok Biztosa (1055 Budapest, Falk Miksa u. 9-11.; a továbbiakban: hatóság) az egyenlő bánásmód követelményének megsértése tárgyában a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (1032 Budapest, San Marco u. 76.) által képviselt

; a továbbiakban: kérelmező) **kérelmező kérelmére a Pedagógiai Szakszolgálat**
; a továbbiakban: eljárás alá vont) és a **Tankerületi Központ** (;
; továbbiakban: eljárás alá vont) **eljárás alá vontakkal szemben** folytatott, fenti ügyiratszámú eljárásban az alábbi

HATÁROZATOT

hozta.

A hatóság az eljárásban a kérelmező képviseletében eljáró Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége és az eljárás alá vontak között 2022. május 26-án létrejött, és a jelen határozat elválaszthatatlan részét képező **egyezséget – az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 83. §-a alapján – jóváhagyja.**

Az ügyfelek részéről eljárási költség nem merült fel.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (8) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa ellátja *az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben* (a továbbiakban: Ebktv.) meghatározott feladatokat. Az Ajbt. 39/M. § (1) bekezdése és az Ebktv. 13. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa az Ebktv.-ben meghatározott feladatainak ellátása során közigazgatási hatósági eljárás keretében jár el. Az Ebktv. 14. § (1) bekezdés a) pontja szerint a hatóság kérelem alapján, illetve az e törvényben meghatározott esetekben hivatalból vizsgálatot folytat annak megállapítására, hogy megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, a vizsgálat alapján döntést hoz.

Az Ebktv. 16. § (13) bekezdése szerint a hatóságnak a döntés meghozatala előtt meg kell kísérelnie egyezség létrehozását. Az Ákr. 83. §-a szerint ha az egyezségi kísérlet eredményre vezet vagy az ügyfelek egyezséget kötnek, és az egyezség megfelel az Alaptörvénynek és a jogszabályoknak, az kiterjed a teljesítési határidőre, valamint az eljárási költség viselésére is, a hatóság azt jóváhagyja és határozatba foglalja.

Az Ákr. 81. § (2) bekezdés b) pontja szerint jogorvoslatról való tájékoztatást mellőző, az indokolásban pedig csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó egyszerűsített döntés hozható az egyezség jóváhagyásáról. A hatóság az Ákr. 81. § (2) bekezdés b) pontja alapján mellőzte a határozat részletes indokolását és a jogorvoslatról szóló tájékoztatást.

Melléklet: A felek között 2022. május 26-án létrejött egyezség

Budapest, 2022. június „7.”

Dr. Kozma Ákos
az alapvető jogok biztosa nevében és megbízásából:

Dr. Könyvid Balázs
főtitkár

A határozatról értesül:

1. Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (1300 Budapest, Pf. 141.; tértivevénnyel; 1 pld. egyezséggel)
2. Tankerületi Központ (; tértivevénnyel; 1 pld. egyezséggel)
3. Pedagógiai Szakszolgálat (1. tértivevénnyel; 1 pld. egyezséggel)
4. Irattár

Egyezség

amely létrejött a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (1032 Budapest, San Marco u. 76.) által képviselt ; a

továbbiakban: kérelmező), a **Pedagógiai Szakszolgálat** (; a továbbiakban: eljárás alá vont) és a **Tankerületi**

Központ (; a továbbiakban: eljárás alá vont) között (kérelmező és eljárás alá vontak a továbbiakban együttesen: felek) az Alapvető Jogok Biztosa (1055 Budapest, Falk Miksa u. 9-11.; a továbbiakban: hatóság) előtt az **EBF-AJBH-65/2022.** ügyszámon folyamatban lévő – előzmény: EBF-AJBH-345/2021 – közigazgatási hatósági eljárásban.

1. Az eljárás alá vontak őszinte sajnálatukat fejezik ki a kialakult helyzetért és elnézést kérnek a kérelmezőtől mindazért a kellemetlenségért, a méltatlan körülményekért, amely az intézményükben érte. Az eljárás alá vontak mindent meg fognak tenni azért, hogy hasonló eset a jövőben ne fordulhasson elő.
2. Az eljárás alá vontak kijelentik, hogy a Tankerületi Központ mint ajánlatkérő közbeszerzési ajánlati felhívást (Nemzeti, Kbt. 112. § (1) bekezdés b) pont Nyílt eljárás (hirdetménnyel induló) – EKR001035742021, EHR azonosító 16276/2021; a továbbiakban: közbeszerzési felhívás) tett közzé 2021. augusztus 26. napján. A közbeszerzési felhívás tartalmazza a Pedagógiai Szakszolgálat székhelyének helyet adó – szám alatt található – épület (a továbbiakban: épület) tekintetében az utcafront felől az akadálymentes bejutás, valamint az épületen belüli akadálymentes mosdó kialakításának tervezetét.
3. Az eljárás alá vontak kijelentik, hogy a 2. pontban jelölt közbeszerzési eljárás nyertes ajánlattevője által elkészített terveket a kivitelezés érdekében 2022. május 31-ig átadják Város Önkormányzatának.
4. A Tankerületi Központ és a Pedagógiai Szakszolgálat kötelezettséget vállalnak arra, hogy jelen egyezség létrejöttétől kezdődően az általuk közösen meghatározott székesfehérvári köznevelési intézményben – mely jelenleg a Általános Iskola () – biztosítják a fogyatékossgal élő mozgáskorlátozott emberek számára egyenlő eséllyel hozzáférhető vizsgálóhelyiséget mindaddig, amíg nem biztosított a Pedagógiai Szakszolgálat székhelyén vagy telephelyén a közszolgáltatásához történő egyenlő esélyű hozzáférés, beleértve a vizsgálóhelyiségbe történő akadálymentes bejutást, valamint az akadálymentes mosdó kialakítását is.
5. A Pedagógiai Szakszolgálat kötelezettséget vállal arra, hogy a jelen egyezség megkötését megelőzően a 2. pontban megjelölt épület földszinti, 027. számú helyiségében kialakított vizsgálóhelyiséget folyamatosan működteti oly módon, hogy annak berendezése és felszereltsége azonos az emeleti vizsgálóhelyiségekével, így többek között található benne játszószőnyeg, játékok, kisasztal, kisasztalok.
6. A Pedagógiai Szakszolgálat kötelezettséget vállal arra, hogy a 2022. június 30-ig terjedő időszakban megvizsgálja annak a lehetőségét, hogy kialakítható-e az épületben az 5. pontban leírtaknak megfelelő további vizsgálóhelyiség. Amennyiben a kialakítás megvalósítható, a Pedagógiai Szakszolgálat kötelezettséget vállal arra, hogy a vizsgálóhelyiséget 2023. június 30-ig kialakítja és az 5. pontban leírtak szerint működteti.
7. A kérelmező kijelenti, hogy az 1-6. pontban foglaltakat elfogadja, és azok teljesítésével a 2021. augusztus 31-én a hatósághoz előterjesztett, EBF-AJBH-345-

1/2021. ügyiratszámú kérelmében foglalt panaszát megfelelően orvosoltnak tekinti, abból eredően további igénye nincs.

8. A felek kijelentik, hogy jelen eljárással kapcsolatban költségigényt nem támasztanak, az ügyet az egyezséggel lezártak tekintik.
9. A felek kérik a hatóságot, hogy egyezségüket határozattal hagyja jóvá.
10. A felek jelen megállapodást különböző helyen és időpontban írják alá, így az, az utóbb történt aláírásakor jön létre. A felek jelen megállapodást a rájuk vonatkozó előírások szerint írják alá négy példányban.

Budapest, 2022. 05. 12.

Kővács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek
Országos Szövetsége
kérelmező képviselőjében

, 2022. 2022 MÁJ 26.

, 2022. 2022 MÁJ 25.

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

ÉRKEZETT A MEOSZ KÖZPONTBA 2022. MÁRC 24. Idő:
Nytsz.: 363-A
Ügyszám:
Határidő:

Ügyszám:

Előadó:

Az Alapvető Jogok Biztosasága (1055 Budapest, Falk Miksa u. 9-11.; a továbbiakban: hatóság) az egyenlő bánásmód követelményének megsértése tárgyában a **Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége** (1032 Budapest, San Marco u. 76. a továbbiakban: MEOSZ) által képviselt , a továbbiakban: kérelmező) kérelmére a **Közlekedési Kft.-vel** , a továbbiakban: eljárás alá vont) **szemben** folytatott, fenti ügyiratszámú eljárásban az alábbi

HATÁROZATOT

hozta.

A hatóság az eljárásban a kérelmező és az eljárás alá vont között 2022. március 8-án létrejött, és a jelen határozat elválaszthatatlan részét képező **egyezséget – az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 83. §-a alapján – jóváhagyja.**

Az ügyfelek részéről eljárási költség nem merült fel.

Az *alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény* (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (8) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosasága ellátja az *egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben* (a továbbiakban: Ebktv.) meghatározott feladatokat. Az Ajbt. 39/M. § (1) bekezdése és az Ebktv. 13. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosasága az Ebktv.-ben meghatározott feladatainak ellátása során közigazgatási hatósági eljárás keretében jár el. Az Ebktv. 14. § (1) bekezdés a) pontja szerint a hatóság kérelem alapján, illetve az e törvényben meghatározott esetekben hivatalból vizsgálatot folytat annak megállapítására, hogy megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, a vizsgálat alapján döntést hoz.

Az Ebktv. 16. § (13) bekezdése szerint a hatóságnak a döntés meghozatala előtt meg kell kísérelnie egyezség létrehozását. Az Ákr. 83. §-a szerint ha az egyezségi kísérlet eredményre vezet vagy az ügyfelek egyezsége kötnek, és az egyezség megfelel az Alaptörvénynek és a jogszabályoknak, az kiterjed a teljesítési határidőre, valamint az eljárási költség viselésére is, a hatóság azt jóváhagyja és határozatba foglalja.

Az Ákr. 81. § (2) bekezdés b) pontja szerint jogorvoslatról való tájékoztatást mellőző, az indokolásban pedig csak az azt megalapozó jogszabályhelyek megjelölését tartalmazó egyszerűsített döntés hozható az egyezség jóváhagyásáról. A hatóság az Ákr. 81. § (2) bekezdés b) pontja alapján mellőzte a határozat részletes indokolását és a jogorvoslatról szóló tájékoztatást.

Melléklet: A felek között 2022. március 8-án létrejött egyezség

Budapest, 2022. március, 21.

Dr. Kozma Ákos

az alapvető jogok biztosasága nevében és megbízásából:

Dr. Könnnyid Balázs

főttitkár

A határozatról értesül:

1. V-Busz Kft., .. postai úton térítvevénnel
2. MEOSZ, 1300 Budapest, Pf. 141., postai úton, térítvevénnel
3. Irattár

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Ügyszám: EBF-AJBH-106- /2022.

(EBF-AJBH-428/2021.)

Ügyintéző:

Egyezség

amely létrejött a **Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége** (1032 Budapest, San Marco u. 76. a továbbiakban: MEOSZ) által képviselt

, a továbbiakban: kérelmező) és a

Közlekedési Kft. (székhelye: ..., a továbbiakban: eljárás alá vont)

(kérelmező és eljárás alá vont a továbbiakban együttesen: felek) között az Alapvető Jogok Biztosa (1055 Budapest, Falk Miksa u. 9-11., a továbbiakban: hatóság) előtt az **EBF-AJBH-106/2022.** ügyszámon, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése tárgyában folyamatban lévő közigazgatási hatósági eljárásban.

1. Az eljárás alá vont elnézést kér az általa a kérelmezőnek 2021. szeptember 1-jén okozott sérelem és kellemetlenség miatt, továbbá kijelenti, hogy tiszteletben tartja az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvtv.) rendelkezéseit, és azok betartása érdekében a jövőben még nagyobb gondossággal fog eljárni.
2. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy 2022. március 31. napjáig valamennyi autóbuszán áttekinthető állapotban tartja a szükséges javításokat, valamint mindezekről a MEOSZ-t írásban tájékoztatja. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy a rámpákat fenti határidőt követően a jövőben is rendszeresen, folyamatosan ellenőrzi és karbantartja.
3. A MEOSZ vállalja, hogy 2022. március 15-ig tájékoztató anyagot bocsát az eljárás alá vont rendelkezésére az egyenlő bánásmód követelménye megtartásának kötelezettségére, különös tekintettel a mozgáskorlátozott utasok egyenlő esélyű hozzáféréseire és utazáshoz fűződő jogaira vonatkozóan. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy 2022. március 31. napjáig a járművezetők, valamint az ügyfélszolgálati munkatársak részére a tájékoztató anyagot közzé teszi, és felhívja figyelmüket annak betartására.
4. Az eljárás alá vont vállalja, hogy lehetőséget biztosít arra, hogy a hatóság munkatársa 2022. május 31-ig előre egyeztetett időpontban, online (Teams alkalmazással) az eljárás alá vont járművezetői és ügyfélszolgálati munkatársai részére az egyenlő bánásmód követelményéről és a fogyatékkal élő emberrel szembeni diszkrimináció tilalmáról kb. egy óra időtartamú képzést tartson. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy azok a járművezetők és ügyfélszolgálati munkatársak, akik az online képzésen nem tudtak részt venni, a hatóság által a képzésről készített videofelvételt 2022. június 15-ig megtekintik, és ennek igazolására ugyanezen határidőn belül megküldi a hatóságnak a képzésen részt vett, valamint a videofelvételt megtekintett járművezetők és ügyfélszolgálati munkatársak aláírással ellátott névsorát.
5. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy 2022. március 31. napjáig üzletszabályzatát kiegészíti a fogyatékkal élő személy Fot. szerinti fogalmának

meghatározásával, továbbá azzal, hogy a járművet kerekesszékekkel használó utas fel- és leszállásához szükséges rámpa működtetése a járművezető feladata.

6. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy 2022. március 31. napjáig a járművezetők belső forgalmi utasítását kiegészíti azzal, hogy a kerekesszékekkel közlekedő vagy egyébként csökkent mozgásképességű utas észlelése esetén a járművezető köteles fokozott gondossággal eljárni a fel- és leszállásnál; a jármű rámpájának használata esetén a járművezető köteles előszóval vagy tárolt hang segítségével felhívni az utasok figyelmét annak működtetésére; továbbá azzal, hogy a járművezető kizárólag abban az esetben nem köteles a jármű rámpáját működtetni, amennyiben a mozgáskorlátozott személy jelzi, hogy a fel- és leszállása a rámpa nélkül is biztonságosan megoldható.
7. Az eljárás alá vont kötelezettséget vállal arra, hogy 2022. március 31. napjáig, üzletszabályzata IX. fejezetének „intézkedések a panasz alapján” c. pontját az alábbiakkal egészítik ki: ha a kivizsgálás során megállapítást nyer, hogy a panasz jogos, így különösen az üzletszabályzat alapján a fogyatékos személyeket megillető segítséget az autóbusz vezető elmulasztja, vagy az egyenlő bánásmód követelményét nem tartja be, vele szemben a kollektív szerződés 26. pontjában (a munkaviszonyra vonatkozó kötelezettségek megszegése) foglalt hátrányos jogkövetkezmények valamelyike alkalmazandó.
8. A kérelmező kijelenti, hogy az 1-7. pontban foglaltakat elfogadja, és a 2021. október 28-án a hatósághoz beérkezett, EBF-AJBH-428-1/2021. ügyiratszámú kérelemben foglalt panaszát megfelelően orvosoltnak tekinti.
9. A felek kijelentik, hogy jelen eljárással kapcsolatban költségigényt nem támasztanak, az ügyet az egyezséggel lezártnak tekintik.
10. A felek kérik a hatóságot, hogy egyezségüket határozattal hagyja jóvá.
11. A felek jelen megállapodást különböző helyen és időpontban írják alá, így az, az utóbb történt aláíráskor jön létre. A felek jelen megállapodást a rájuk vonatkozó előírások szerint írják alá három példányban.

Budapest, 2022. 03. 08.

Budapest, 2022. 02. 18.

Kovács Agnes
elnök
MEOSZ
kérelmező

Kozma Ákos

alapvető jogok biztosa

Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Budapest

Ügyszám: AJB-498/2022.

Hivatkozási szám: K-3055/2022/1

Tisztelt Biztos Úr!

Köszönettel megkaptam a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekekről (a továbbiakban: shf) szóló AJB-498/2022 számú megkeresését. A feltett kérdéseire a válaszaim a következők:

1. kérdés

Álláspontja szerint milyen jogi, illetve nem jogi eszközzel küszöbölhető ki, hogy a shf gyermeket nevelő családok a nagykorúság elérésekor ne kerüljenek a fentiekben is ismertetett jogon kívüli helyzetbe?

Támogatott döntéshozatal

A MEOSZ 2020-2021 között egy nemzetközi kutatásban vett részt, ami a 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikált Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény (CRPD) 5., 12. és 19. cikkeinek hazai végrehajtását vizsgálta. A projekt eredményeit a honlapunkon találják: <http://www.meosz.hu/visegradi/>.

A kutatás egyik fő eredménye az volt, hogy a MEOSZ és többszáz magánszemély és több civil szervezet is közös nyilatkozatot adott ki 2020. december 3-án, amelyben a gondnokság jogintézményének kivezetésére kötelezik el magukat.

Az EMMI kérésére az Országos Fogyatékosügyi Tanács hat tagszervezete a MEOSZ koordinálásával 2021. során megkezdte a *fogyatékos emberek jogairól szóló 1998. évi XXVI. törvény* (a továbbiakban: Fot.) széleskörű revízióját. Az elkészült javaslatot még nem nyújtottuk

be a minisztériumnak, a munkaanyag még nem nyilvános. Ezeket a körülményeket szem előtt tartva annyi elmondható, hogy a gondnokság, mint jogintézmény széleskörű alkalmazásának csökkentését javasoljuk. *A támogatott döntéshozatalról szóló 2013. évi CLV. törvény* (a továbbiakban: Tdhtv.) gyakorlatban is tapasztalt hiányosságaira kerestünk választ az ÉFOÉSZ-szal folytatott közös munka során, és a Fot. módosítása során a támogatott döntéshozatali keretrendszer felállítását javasoljuk.

A projektünk és a Fot. revízió tapasztalatai alapján azt javasoljuk, hogy a shf gyermekek cselekvőképességét nagykorúvá válásukkor a legvégső esetben korlátozza a család illetve a gyámhatóság. A gondnokság helyett támogató kijelölését javasoljuk az egyéni helyzetekben. Ehhez elengedhetetlenül szükséges a Tdhtv. revíziója, amely sikerének záloga lehet, ha azt a Tisztelt Biztos Úr, mint az alapvető jogok biztosa kezdeményezi.

Azokban az esetekben azonban, amikor támogató kirendelése a fogyatékossgal élő személy érdekeinek védelme érdekében nem nyújt megfelelő megoldást, akkor a szükségesség és arányosság elvét is figyelembe véve sor kerülhet az egyén autonómiájának korlátozására helyettes döntéshozattal. Kiemelten fontos, hogy a bíróság a cselekvőképesség korlátozásánál az egyéni függetlenséget legkevésbé korlátozó megoldást válassza, ahogy alapvető kérdés az is, hogy azon ügycsoportok vonatkozásában, amelyekben a bíróság korlátozást rendel el, előtte bizonyítást folytasson le. Azokban az esetekben, amikor a fenti garanciák mellett elkerülhetetlen egy súlyos és halmozottan fogyatékos ember cselekvőképességének részleges vagy teljes mértékű korlátozása, akkor a jog kínál arra lehetőséget, hogy a családok a nagykorúság elérésekor ne kerüljenek a fent ismertetett helyzetbe.

Kérjük a Tisztelt Biztos Urat, hogy fogalmazzon meg ajánlást a Tdhtv. revíziójára vonatkozóan.

Jogi eszközök

1. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 2:18. §-a lehetőséget teremt arra, hogy a **17. életévének betöltése után a még kiskorú gyermeket, cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alá helyezze a bíróság** azzal, hogy a gondnokság hatálya a nagykorúság elérésével áll be.

Ptk. 2:18. § (1) *A bíróság a kiskorút a tizenhetedik életévének betöltése után a nagykorúakra irányadó szabályok szerint cselekvőképességet részlegesen vagy teljesen korlátozó gondnokság alá helyezheti.*

(2) A gondnokság alá helyezést a kiskorú törvényes képviselője is kérheti.

(3) Ha a bíróság kiskorút helyez a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá, a gondnokság hatálya a nagykorúság elérésevel áll be, de a kiskorú már az ítélet jogerőre emelkedésével cselekvőképtelenné válik.

2. A Ptk., illetve a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (továbbiakban: Gyer.) rendezi továbbá **azonnali intézkedést igénylő esetben az ideiglenes gondnokrendelés szabályait**, a már nagykorúvá vált személy esetében

Ptk. 2:26. § (1) Azonnali intézkedést igénylő esetben a gyámhatóság ideiglenes gondnokot rendelhet annak a nagykorúnak, akinek a cselekvőképességét érintő gondnokság alá helyezése látszik indokoltnak, és személyének vagy vagyonának védelme zárlat elrendelésével vagy más módon nem lehetséges.

(2) A gyámhatóság az ideiglenes gondnokot kirendelő határozatában megjelöli, hogy az ideiglenes gondnok mely ügyekben vagy ügycsoportokban jogosult jognyilatkozatot tenni.

(3) Az ideiglenes gondnok tevékenységére egyebekben a gondnokra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Ptk. 2:27. § (1) A gyámhatóságnak a zárlat elrendelését vagy az ideiglenes gondnokrendelést követő **nyolc napon belül** a gondnokság alá helyezési pert meg kell indítania. A bíróságnak legkésőbb a keresetindítástól számított **harminc napon belül** a zárlatot vagy az ideiglenes gondnokrendelést hivatalból felül kell vizsgálnia.

A Gyer. az alábbiak szerint rendelkezik az ideiglenes gondnokrendelés részlet szabályairól:

Gyer. 130/C. § (1) A gyámhivatal a gondnokság alá helyezendő nagykorú személy, a vele együtt élő házastársa, valamint élettársa, egyenesági rokona vagy testvére kérelmére, vagy bármely szerv vagy személy erre irányuló bejelentése esetén hivatalból, a Ptk. 2:26. §-a alapján a nagykorú személy részére ideiglenes gondnokot rendel, ha

a) a felmerült eset azonnali intézkedést igényel, és

b) az a 131. § (1) bekezdésében foglaltak megvizsgálása és a gondnokság alá helyezendő személy elmeállapotára vonatkozó - lehetőség szerint beszerzett - szakorvosi vélemény alapján indokolt.

(2) A gyámhivatal az ideiglenes gondnokot kirendelő határozatában - a kirendelés okának megfelelően - megjelöli, hogy az ideiglenes gondnok mely ügyekben vagy ügycsoportokban jogosult jognyilatkozatot tenni.

Gyer. 130/D. § (1) A gyámhivatal a zárgondnok és az ideiglenes gondnok kirendelése iránti eljárást soron kívül folytatja le.

Garanciák azonnali intézkedést igénylő esetben a haladéktalan eljárásra

Amennyiben tehát – annak szükségessége esetén – a súlyos és halmozottan fogyatékos személy nagykorúságának betöltése előtt nem indult eljárás a Ptk. vonatkozó szabályai alapján, akkor a jogalkotó **azonnali intézkedést igénylő esetben** lehetővé teszi a gyámhatóság eljárását, még a cselekvőképességet érintő bírósági kereset benyújtása előtt. A gyámhatóságnak lehetősége van a jogszabályi feltételek fennállása esetén, soron kívül ideiglenes gondnokrendelő határozatot hozni. A gyámhatóság határozatában megjelöli, hogy az ideiglenes gondnok – a bíróság döntéséig – mely ügyekben vagy ügycsoportokban jogosult nyilatkozatot tenni. Azonnali intézkedést igénylő eset lehet például a vagyontárggyal kapcsolatos szerződéskötés, fogyatékos személyt illető ellátás igénylése, de a személyi okmányok kiadása, cseréje iránti kérelem benyújtása is. A jogalkotó az azonnali intézkedést a soron kívüli eljárás eszközeivel igyekszik garantálni. Jóllehet a soron kívüli eljárás időtartama nincs naptári napokban meghatározva *az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényben (továbbiakban: Ákr.)* azonban a soronkívüliség azt feltételezi, hogy a gyámhatóság az ügyintézését haladéktalanul megkezdi, beszerzi a szükséges iratokat, és az első lehetséges időpontban döntést hoz.

További jogi garancia, hogy a gyámhatóságnak az ideiglenes gondnokrendelést követő **8 napon belül** a gondnokság alá helyezési pert meg kell indítania, továbbá, hogy a bíróságnak az ideiglenes gondnokrendelést **30 napon belül** felül kell vizsgálnia. Amennyiben a gyámhatóság döntése megalapozott, akkor *a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.)* az ideiglenes gondnokrendelést a bíróság a per jogerős befejezéséig **hatályában fenntartja**, vagy a gyámhatóság döntését **megváltoztatva** az ideiglenes gondnokrendelést **megszünteti**, és erről a feleket haladéktalanul értesíti. Amennyiben a bíróság előzetes bizonyítást rendel el, így különösen az alperes igazságügyi pszichiátriai szakértővel történő megvizsgálását, és az előzetes bizonyítás az elrendelésétől számított **harminc napon belül nem fejeződik be**, a bíróság az ideiglenes gondnokrendelést **legfeljebb harminc nappal** meghosszabbíthatja.

Pp. 441. § (1) Ha a gyámhatóság a felperes és a perindítást megelőzően az alperes vagyona zárlatot rendelt el vagy az alperes számára ideiglenes gondnokot rendelt, a bíróság a keresetlevél bírósághoz érkezésétől számított harminc napon belül megvizsgálja a gyámhatóság által hozott intézkedések fenntartásának szükségességét. Ennek során a 334. §-ban meghatározott előfeltételek hiányában is előzetes bizonyítást rendelhet el, így különösen az alperes igazságügyi pszichiátriai szakértővel történő megvizsgálását.

(2) Ha az előzetes bizonyítás az elrendelésétől számított harminc napon belül nem fejeződik be, a bíróság a zárlatot, illetve az ideiglenes gondnokrendelést legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthatja.

(3) Az (1) bekezdés szerinti vizsgálat eredményeként a bíróság a zárlatot, illetve az ideiglenes gondnokrendelést a per jogerős befejezéséig hatályában fenntartja, vagy a gyámhatóság döntését megváltoztatva a zárlatot, illetve az ideiglenes gondnokrendelést megszünteti, és erről a feleket haladéktalanul értesíti.

A nagykorúság elérésével felmerülő egyéb problémák

Azokban az esetekben tehát, amikor a súlyos és halmozottan hátrányos helyzetű nagykorúvá váló személy saját döntései kialakításához a támogató kirendelése nem látszik elégséges megoldásnak, a helyettes döntéshozatal vonatkozásában a jogalkotó megteremtette annak lehetőségét, hogy a fogyatékossgal élő személy – akár már nagykorúvá válásának napján, vagy azt követően soron kívüli eljárással – törvényes képvisellel rendelkezzen.

Különösen fontos ez a súlyos és halmozottan fogyatékos személyek esetében többek között a nagykorúvá válással belépő új ellátások, és a közgyógyellátási igazolvány igénylésekor, vagy a személyazonosító igazolvány cseréjekor. **Tapasztalataink azonban azt mutatják, hogy a szülők nagyon kevés információval rendelkeznek arról, hogy a nagykorúvá váló fogyatékossgal élő gyermekeik milyen új ellátásokra lesznek jogosultak, illetve milyen buktatói lehetnek annak, hogy törvényes képviseleti joguk megszűnik gyermekük felett.**

Szövetségünket megkereső családok panaszai arról szólnak, hogy elveszettnek érzik magukat az ellátások útvesztőjében, nem látják előre, hogy egy más típusú ellátás igénybevétele milyen következményekkel jár számukra. Továbbá szintén gondot jelent, hogy a különböző ellátásoknál az egészségi állapotról (egészségkárosodásról) korábban kiállított, már meglévő hatósági szakvélemények több esetben nem használhatóak fel egy másik ellátás megállapítása érdekében.

Például a 18. életév betöltésétől igényelhető fogyatékossgai támogatás, mely kifejezetten a fogyatékossgából eredő társadalmi hátrányok kiegyenlítésére hivatott, a magasabb összegű családi pótlékkal és vakok személyi járadékával együttesen nem vehető igénybe. (A támogatás iránti kérelem legkorábban abban a hónapban nyújtható be, melyben a kérelmező a 18. életévét betölti.) Azok a családok, akik a fogyatékossgai támogatást választják a magasabb összegű családi pótlék helyett, sokszor csak a határozat kézhezvételét követően szembesülnek azzal, hogy a fogyatékossgai támogatás mellett számukra nem adható alanyi jogon közgyógyellátás. Az alanyi jogon járó közgyógyellátás érdekében gyermekük számára rokkantsági járadékot kell igényelni, melyhez a külön kérelem benyújtásán kívül a 25. életév betöltése előtt keletkezett, és folyamatosan fennálló legalább 70 százalékos mértékű egészségkárosodás szakvéleményben való megállapítása szükséges. A fogyatékossgáról szóló orvosszakértői vélemény nem alapozza meg a rokkantsági járadékra való jogosultságot, ezért külön orvosszakértői vizsgálat szükséges. A MEOSZ-hoz forduló család a rokkantsági járadék igénylése során találkozott először az aláírásból adódó problémával és a gondnokság lehetőségével, gyermeküket ennek kapcsán helyezték gondnokság alá. A család ezt követően tudott csak intézkedni a járadék, illetve az őket megillető további ellátások, támogatások megállapítása iránt.

Kérjük a Tisztelt Biztos Urat, tegyen ajánlást arra vonatkozóan, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma készítsen egy olyan folyamatosan frissülő tájékoztatót, amely kifejezetten a nagykorúvá válás után igénybe vehető pénzbeli és természetbeni ellátásokról ad információt, valamint teljeskörű felvilágosítást nyújt a támogatott és helyettes döntéshozatal jogintézményéről, és az eljárási kérdésekről. Az ismertetőt mind elektronikus, mind papíralapon hozzáférhetővé kell tenni a még kiskorú gyermeket ellátó oktatási intézmények, pedagógiai szakszolgálatok, esélyházak, továbbá az alap-és szakellátást végző orvosok számára. A megjelölt intézmények rendszeres kapcsolatban állnak a fogyatékosággal élő gyermeket nevelő családokkal, így gondoskodniuk kell arról, hogy a tájékoztatót minden olyan család megkapja, akinek gyermeke a 17. életévét betöltötte. A tájékoztatót a Magyar Államkincstár is küldje ki minden évben azon családok számára, akik magasabb összegű családi pótlékban részesülnek és gyermekük a 17. életévét betöltötte.

2. kérdés

Véleménye szerint a helyettes döntéshozatal intézményén kívül milyen alternatív megoldások támogathatják a nagykorú shf személyek önrendelkezésének és társadalmi részvételének minél szélesebb körben való érvényesülését

A támogatott döntéshozatali rendszer javítását tartjuk elsődleges feladatnak a jövőre nézve. A korábbi válaszukban hivatkozott projektünk a helyettes és a támogatott döntéshozatal kérdéskörét is vizsgálta. A jogi kutatás, az interjúk, a szakmai műhelyek során azt tapasztaltuk, hogy az érintettek nagyon keveset tudnak a támogatott döntéshozatal intézményéről. A TASZ, az ÉFOÉSZ, a Kézenfogva Alapítvány és maga az EMMI is tartott ismeretterjesztő kampányokat, készített és készít kiadványokat 2013 óta a mai napig, mind a gyámhatósági szakemberek mind a szülők számára. A MEOSZ Korlátok nélkül projektje többszáz súlyos fogyatékosággal élő személyt érint, de elmondásuk alapján nem hallottak korábban a támogatott döntéshozatalról.

A projektünk 2021. májusi zárásakor az egyik eredmény egy szorosabb együttműködés iránti elköteleződés volt a civil szervezetek között a támogatott döntéshozatal népszerűsítése érdekében. Ez az együttműködés megvalósulása még várat magára személyi erőforrások hiánya miatt. Amennyiben Ön, mint az ENSZ Egyezmény érvényre juttatásán munkálkodó közjogi méltóság ezt az együttműködést felkarolja, az megadja a civil szervezetek számára azt a perspektívát, hogy egy jogszabálymódosítás vagy megfelelő forrásokkal az ismeretterjesztő kampányok szervezése miatt személyi kapacitásokat mozgósítsanak.

Az aláírásra való képtelenség és/vagy beszédképtelenség okozta helyzet kezelése

A MEOSZ tapasztalatai szerint a shf gyermeket nevelő családok problémáihoz hasonló viszontagságokkal szembesülnek, azok a családok is, ahol a nagykorúságot elért gyermek

mozgás- vagy érzékszervi fogyatékosága miatt nem képes nevének aláírására, és így érvényes jognyilatkozat megtételére. Különösen nehéz a család helyzete, ha az aláírásra képtelenség mellett a gyermek hangzó beszédre való képessége is hiányzik. Számukra ügyeik megértése, a döntések meghozatala nem okoz gondot, azonban a nevük aláírására való képtelenség és beszédképtelenség miatt ellehetetlenül önálló ügyintézésük. Esetükben szintén a 18. életév betöltése után, az első ügyintézés során derül ki, hogy hiába ad akár szóban felhatalmazást erre a gyermek, az addig törvényes képviselőként eljáró szülő nem írhat alá helyette. Az ép értelmű írás és/vagy beszédképtelen fogyatékosággal élő emberek ezért gyakran kerülnek gondnokság alá, noha a gondnokság alá helyezés törvényi feltételei nem állnak fenn.

Aláírásra való képtelenség

Ebben a helyzetben a hatályos jogszabályok szerint írásbeli jognyilatkozatot tenni kizárólag közokirati formában közjegyző előtti eljárás keretében lehet. Így aki egy okiratot mozgásszervi sérüléséből, betegségéből adódóan fizikailag nem képes aláírni, vagy kézjegyével ellátni, az kénytelen közjegyzőhöz fordulni. A teljes bizonyító erejű magánokirat használata kizárt, hiszen a vonatkozó szabályozás feltételezi a kézjegy leírásának képességét, mellyel mozgásszervi fogyatékoságuk miatt ezek az emberek nem rendelkeznek.

A MEOSZ-hoz érkező panaszok szerint e **szabályozással bonyolultabbá válik mindazon ügyintézés, ahol valamilyen írásbeli jognyilatkozatot kell tenni, legyen az akár szerződés megkötése, banki ügylet, vagy hivatali ügyintézés.** Szövetségünket kereste meg olyan négyvégtag sérült, mozgáskorlátozott ember, akivel a bank nem kötött bankszámla szerződést azért, mert nem tudta nevét aláírni. Más esetben pedig az ügyintéző gondnokság alá helyezést javasolt annak a mozgássérült ügyfélnek, aki nem volt képes aláírásával ellátni a részére kiadott parkolási igazolványt. Sajnos gyakori eset, hogy az érintett családok maguk választják ezt az utat, mert egyedül a mozgássérült ember gondnokság alá helyezését látják megoldásnak az aláírással kapcsolatos problémák kiküszöbölésére.

Úgy tapasztaljuk, hogy az aláírással kapcsolatos szabályok alkalmazása nemcsak az érintettek, hanem a jogalkalmazók – közszolgáltatást nyújtó hatóságok, gazdasági társaságok vagy közjegyzők – számára is zavart okoz. Gyakran előfordul, hogy az érintettek ügyintézés során olyan tájékoztatást kapnak, miszerint teljes bizonyító erejű magánokirattal aláírásuk, kézjegyük pótolható. Előfordult, hogy a tanúkkal igazolt aláírást olyan esetekben is elvárták, akinek személyi okmányán szerepel, hogy írásképtelen, vagy épp olyan ügyben járnak el, ahol egészségügyi adataikból világosan kiderül fizikai akadályoztatottságuk (például közgyógyellátás a beteg szignójával ellátott orvosi igazolással igényelhető). Így ezek az ügyek szélsőséges esetben akár visszaélésnek is értékelhetők.

A testi fogyatékoságból eredő írásképtelenség nem érinti sem a cselekvőképességet, sem az akarat elhatározásra való belátási képességet (egy balesetből eredő bénulás miatt bárki írásképtelenné válhat), **így a gondnokság alá helyezés, a cselekvőképesség korlátozása sem**

lehet jogszerű megoldás. Ennek ellenére a MEOSZ-hoz eljutott ügyekben előfordul az is, hogy az aláírás pótlása érdekében a cselekvőképesség korlátozása történik bíróság gondnokság alá helyezést elrendelő ítélete alapján, így a gondnokolt helyett gondnok jár el az ügyek meghatározott csoportjában vagy teljes egészében. Holott gondnok kirendelésére kizárólag akkor kerülhetne sor, ha valakinek ügyei viteléhez szükséges belátási képessége mentális zavara következtében nagymértékben csökkent vagy teljesen hiányzik.

Szövetségünk szerint sérül a jogbiztonság, ha bírósági úton gondnokság alá helyeznek teljesen ép értelmű, teljes akarat- és belátási képességgel bíró embert pusztán testi, fizikai sérülése miatt, és súlyosan sérülnek az írásra testi fogyatékoság miatt képtelen személyek jogai, ha csupán fizikai adottságaik miatt kerül sor cselekvőképességük részleges vagy teljes korlátozására.

A MEOSZ álláspontja szerint a jelzett problémára a gondnokság alkalmazása kifejezetten jogsértő, de a közjegyző előtt minden ügycsoportra kiterjedően tett teljeskörű és általános meghatalmazás sem jelent valós megoldást az érintetteknek. Jelenleg a közjegyző előtti eljárás megkerülhetetlen annak ellenére, hogy az aláírás, illetve kézjegy fogalma nincs jogszabályban definiálva. A gyakorlatban kialakult, hogy mindkettő íráskészséghez és íróeszközhöz kötött, hiába állnak rendelkezésre a jelen kor digitális és technológiai eszközei, vagy a nemzetközi jogból ismert egyéb lehetőségek.

Kérjük a Tisztelt Biztos Urat, hogy tegyen ajánlást az aláírásra képtelen fogyatékosággal élő emberek aláírásával kapcsolatos jogszabályi rendelkezések felülvizsgálatára.

Beszédképtelenség

A beszédképtelen emberek helyzetét jól példázza egyik ügyfelünk este, aki ép értelmű, a születésekor fellépő oxigénhiány következtében négy végtag sérült, súlyosan mozgáskorlátozott, hangzó beszédre képtelen fiatalember. Olvasni tud, kézzel írni, aláírni azonban nem képes. 16 évig állt gondnokság alatt, mert a közelmúltig nem tudott a külvilággal érthetően kommunikálni. Ennek oka az volt, hogy nem állt rendelkezésére olyan eszköz, amellyel a hiányzó beszédét pótolni tudta volna, illetve amely lehetővé tette volna, hogy alá tudjon írni. A MEOSZ egyik projektjének keretében azonban olyan speciális augmentatív és alternatív kommunikációs eszközökhöz és módszerekhez valamint asszisztív eszközökhöz (a továbbiakban együtt: AAK eszközök) jutott hozzá, melyek használatával a szóbeli kommunikációra és neve aláírására is képessé vált. Ráébredt, hogy az eszközök birtokában képes a külvilággal érthető módon interakcióba lépni, és önrendelkezési joga visszanyerése érdekében a gondnokság megszüntetését kérte. A Siófoki Járásbíróság 6.P.20.316./2021/15-II. számú jogerős ítéletével megszüntette ügyfelünk gondnokságát, és megállapította, hogy a beszédre és írásra, aláírásra való képtelensége az általa megkapott informatikai eszközök, számítógépes programok használatával megszűnt, szükségtelen a gondnokság alá helyezésének fenntartása.

Aki az írásbeli vagy szóbeli kommunikációban akadályozott, annak egyik legalapvetőbb emberi szükséglete, a gondolatai közlésének képessége sérül. Akinél a beszélt nyelv vagy az írásképesség súlyos mértékű zavara áll fenn és ennek következtében a környezettel létrejövő kommunikáció nem alakul ki vagy nem kielégítő, - a tudomány mai állása szerint - csak AAK eszközök bevonásával érhető el a hatékony és akadálymentes a kommunikáció. Az AAK eszközök lehetővé teszik a kommunikációhoz való alapvető emberi jog gyakorlását, valódi funkciópótlást jelentenek azon emberek számára, akiknél a szóbeli vagy írásbeli kommunikációs képesség súlyos akadályozottsága, átmeneti vagy tartós zavara áll fenn.

A 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikált Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény (CRPD) 9. cikke alapján a részes államok, így Magyarország is arra vállalt kötelezettséget, hogy a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára a kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

A CRPD kifejezetten rendelkezik arról is, hogy a részes államok minden szükséges intézkedést megtesznek annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon, az általuk megválasztott kommunikációs formán keresztül gyakorolhassák a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának jogát, beleértve az információk és elgondolások keresésének, befogadásának és közlésének szabadságát (CRPD 21. cikk).

A CRPD 2. cikke alapján a „kommunikáció” fogalmába tartoznak többek között az augmentatív, beleértve a hozzáférhető kommunikációs és információs technológiák, a kommunikáció alternatív módozatai, eszközei és formái.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (Fot.) 11. §-a alapján a fogyatékos személy részére biztosítani kell a fogyatékossga által indokolt szükségleteinek megfelelő támogató szolgálat igénybevételét, továbbá segédeszközt.

A Fot. 4. § c) pontja szerint az az eszköz minősül segédeszköznek, amely a fogyatékos személy fizikai vagy érzékszervi képessége részleges vagy teljes hiányának részleges vagy teljes pótlását szolgálja.

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (Ebkvt.) 8. § g) pontja alapján közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt fogyatékossga miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.

A kommunikációs technológiákhoz való szabad hozzáférés is feltétele az önálló életnek, a közösségbe történő befogadásnak; annak, hogy a halmazottan sérült mozgáskorlátozott emberek is részt tudjanak venni a közösségi életben. A kommunikációhoz való jog az egyik alapvető emberi jogunk. Ahhoz, hogy egy kommunikációjában akadályozott ember a saját életében döntéseket hozhasson – még a legegyszerűbb ügyekben is speciális, kommunikációt segítő eszközökre van szüksége. Ezek az eszközök tudják megakadályozni, hogy a kommunikációs nehezítettségű embereket megfosszák cselekvőképességüktől, amely az ember legalapvetőbb képessége, amelynél fogva saját akaratelhatározásából, saját cselekményeivel jogokat szerezhetnek és kötelezettségeket vállalhatnak. (Ptk. kommentár).

Az Alapjogi Biztos AJB 470/2017 számú jelentésében egy szemmozgás-vezérelt AAK eszköz társadalombiztosítási (a továbbiakban: tb.) támogatásának vizsgálatával összefüggésben ajánlasként fogalmazta meg az EMMI és a NEAK számára, hogy fontolja meg, hogy a fejlett kommunikációs technológiák tb támogatás keretében hozzáférhetőek legyenek. Az ajánlás címzettjei azonban a mai napig nem tettek eleget az abban foglaltaknak.

A magyar állam a mai napig nem tette – sem társadalombiztosítási alapon, sem más módon támogatva – elérhetővé az AAK-s eszközöket azoknak a súlyosan fogyatékos embereknek a számára, akiknek ezek az eszközök a kommunikációs funkciójuk pótlását jelentenék, éppen úgy, ahogy például a tb. alapon hozzáférhető kerekesszék a járás funkciójának pótlására szolgál, az azt használó mozgáskorlátozott ember számára a mozgásszabadság garantálását jelenti.

A hatályos szabályozás *(a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 26. § (1) c) pontja* szerinti egyedi méltányossági támogatás ugyan jelenleg is fennálló elvi lehetőség, azonban ez a támogatási forma nem kikényszeríthető, nem kiszámítható, nem alanyi jog: valamennyi feltétel fennállása esetén sem kötelező a támogatás megadása.

Álláspontunk szerint a jelenlegi szabályozás sérti az idézett nemzetközi és hazai jogszabályokat, mert nem teremti meg a beszédképtelen, komplex kommunikációs szükségletű emberek számára a kommunikációhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, így diszkriminatív és – mint ahogy a fent ismertetett eset is példázza – azt is eredményezheti, hogy az érintettek önrendelkezési joga sérül, gondnokság alá kerülnek, cselekvőképességüket a bíróság korlátozza.

Kérjük ezért a Tisztelt Biztos Urat, tegyen ajánlást arra vonatkozóan, hogy a jogalkotó az alábbi módok valamelyikének alkalmazásával támogassa és tegye alanyi jogon elérhetővé az AAK eszközöket.

- Az AAK eszközök megvásárlásához tb támogatással nyújtson ártámogatást, illetve lehetőség szerint a tételesen meghatározott eszközlista helyett AAK eszközökre

felhasználható támogatási keretet határozzon meg és tegyen elérhetővé, annak érdekében, hogy ne az eszközt, hanem a fogyatékos ember szükségleteit támogassa a rendszer

- Az AAK eszközöket segédeszközként (Fot. 4. § c) pont) a tb. rendszerén kívül, egészségügyi vagy más ágazatból finanszírozott támogatás útján tegye alanyi jogon elérhetővé az érintett fogyatékosággal élő emberek számára.

Budapest, 2022.03.11.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes

elnök

Dr. Gulyás Gergely
Miniszterelnökéget vezető miniszter részére

Miniszterelnökség

erkeztetok@me.gov.hu

Tárgy: tájékoztatás kérése az M3-as metró Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújításáról, a felszíni akadálymentesítés kivitelezéséről, valamint annak finanszírozásáról

Tisztelt Miniszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége elnökeként (a továbbiakban: MEOSZ) az alábbi ügyben kérem Tisztelt Miniszter Úr támogató közreműködését az M3-as metró **Göncz Árpád városközpont aluljárójának, és felszíni csomópontjainak akadálymentesítésével kapcsolatban.**

Az M3-as metró felújításának végső határideje 2023. december 31-e, a projekt uniós támogatásának egyik alapvető feltétele volt a teljes vonal akadálymentesítése, és ezzel a közlekedéshez való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása a fogyatékossgal élő emberek számára. Az évek óta tartó kivitelezés során több alkalommal is kritikussá vált a projekt finanszírozása, az idei év elején a Határ út illetve a Göncz Árpád városközpont aluljárói, és felszíni csomópontjai akadálymentesítésének esetleges elmaradása veszélyeztette a projekt szerződés szerinti befejezését.

2022 februárjában a Fővárosi Közgyűlés a **136/2022. (II. 23.) Főv. Kgy. számú határozatával** úgy döntött, hogy az M3-as metró Határ úti aluljárójának illetve felszíni csomópontjának akadálymentesítését a BKK Zrt. útján Megvalósítási Megállapodás alapján valósítja meg. A Fővárosi Közgyűlés a feladathoz kapcsolódóan előirányzat átcsoportosítást rendelt el.

A Fővárosi Önkormányzat költségvetési helyzete azonban kizárólag saját forrásból nem tette lehetővé a Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújítását és felszíni akadálymentesítésének kivitelezését is. Ezért a Fővárosi Közgyűlés a **141/2022. (II. 23.) Főv. Kgy. határozatával** felkérte a főpolgármestert, hogy az M3 metróvonal Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújítása és felszíni akadálymentesítés kivitelezése pénzügyi fedezetének biztosítása érdekében kezdeményezzen közvetlen tárgyalásokat a Miniszterelnökséget vezető miniszterrel.

Fentiek alapján a Göncz Árpád városközpont aluljárójának és felszíni akadálymentesítésének kivitelezéséhez szükséges a Kormány részéről a beruházás költségvetési forrásból történő támogatása. A Fővárosi Közfejlesztések Tanácsa (a továbbiakban: Tanács) által meghozott, 6/2020-02-27/FKT határozatban foglaltak szerint a Kormány támogatja az M3-as metróvonal

menti gyalogos aluljárók teljes körű felújítására és akadálymentesítésére, valamint a felszíni csomópontok akadálymentesítésére vonatkozó projekt megvalósítását. A hivatkozott határozatban a Tanács felkérte a Fővárosi Önkormányzatot, hogy a Budapesti Közlekedési Központ Zrt. (a továbbiakban: BKK Zrt.) útján folytassa le a beruházással összefüggő feltételes közbeszerzési eljárást. A felkérés alapján a BKK Zrt. lefolytatta a közbeszerzési eljárást, amely eredményeként **mindkét állomás (Határ út, Göncz Árpád városközpont) aluljárójának akadálymentesítésére vonatkozó vállalkozási szerződés megkötésre került, azzal, hogy a szerződések hatályba lépésének feltétele a szükséges forrás rendelkezésre állása.**

A Határ úti metróállomásnál a vállalkozási szerződés március 9-i hatályba lépése után megkezdődtek az előkészítő munkálatok. A Göncz Árpád városközpont vonatkozásában azonban forráshiány miatt a vállalkozási szerződés 2022. április 4-én nem lépett hatályba, és ezzel megszűnt.

Tekintettel arra, hogy a Tanács 6/2020-02-27/FKT határozatban foglaltak szerint a Kormány támogatja az M3-as metróvonal menti gyalogos aluljárók teljes körű felújítására és akadálymentesítésére, valamint a felszíni csomópontok akadálymentesítésére vonatkozó projekt megvalósítását, **kérem, hogy a Kormány biztosítsa a szükséges forrást az M3 metróvonal Göncz Árpád városközpont metróállomáshoz kapcsolódó gyalogos aluljáró felújítása és felszíni akadálymentesítés kivitelezéséhez. Az aluljáró teljes körű akadálymentesítése kizárólag a kormány támogatásával valósulhat meg.**

Figyelemmel a szűkös határidőre a további halogatás veszélyezteti az M3-as metróvonal teljes körű akadálymentesítésének megvalósítását, hiszen a Göncz Árpád városközpont felszíni kialakítása akadálymentesítési szempontból nem felel meg a jogszabályi követelményeknek. Amennyiben a helyszín akadálymentesítése 2023. december 31-ig nem készül el – azon túl, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára az M3-as metróvonal nem lesz egyenlő eséllyel hozzáférhető – felmerül mind a kormány, mind a főváros szempontjából az EU-s források visszafizetésének kockázata.

Az Európai Bizottság a metró rekonstrukciójának uniós támogatását többek között a vonal teljes körű akadálymentesítésének megteremtéséhez kötötte, azonban a Göncz Árpád városközpont aluljáróinak, és felszíni csomópontjainak akadálymentesítése nélkül az M3-as metróvonal nem lesz egyenlő eséllyel hozzáférhető a fogyatékossgal élő emberek számára. **Különösen nehéz helyzetben vannak a Buda irányából az 1-es villamossal érkező kerekesszékes emberek, mivel a Göncz Árpád városközpontnál az M3-as metró vonalát közvetlenül, és akadálymentesen csak a déli irányba tudják használni. Ugyanezen csomópontban az 1-es villamossal Pestről érkező kerekesszékes utasok közvetlenül és akadálymentesen az M3-as metró vonalon kizárólag északi irányban tudnak tovább haladni. Ennek oka, hogy a Göncz Árpád városközpont megállónál a metró sín párja középen helyezkedik el, és bár a peron felől az aluljáró akadálymentesen megközelíthető az aluljáróban a két irány közötti összeköttetést kizárólag lépcsők biztosítják. Amennyiben egy kerekesszékes közlekedő az ellenkező irányba kíván haladni a metróval, mint ahová a villamos megállóból a lift érkezik akkor az aluljáróból kizárólag az Agora Park felé kialakított rámpán tud feljutni a felszínre, majd egy hatalmas kitérőt**

téve – kerekesszékekkel a Váci úton és a Róbert Károly körúton keresztül – tudja megközelíteni azt a liftet, amely a kívánt irányba haladó peronhoz viszi. Könnyen belátható, hogy a mozgáskorlátozott emberek számára az M3-as metróvonal ezen megállója tehát akadálymentesen nem használható.

A MEOSZ egyik kiemelt törekvése, hogy elősegítse a mozgáskorlátozott emberek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, amely magába foglalja, hogy a közlekedési rendszereknek, a tömegközlekedési eszközöknek, az utasforgalmi létesítményeknek alkalmasnak kell lenniük a fogyatékossgal élő személyek általi biztonságos igénybevételre. Ennek indoka, hogy a mozgáskorlátozott emberek önálló, önrendelkező élete megteremtésének egyik alapvető feltétele, hogy a közlekedéshez a fogyatékossgal élő személyek egyenlő eséllyel hozzáférhessenek. A fővárosban élő mozgáskorlátozott emberek számára az M3-as metró teljes körű akadálymentesítése – a vonal hossza és elhelyezkedése miatt – az önálló, másoktól független közlekedés egyik fontos záloga.

Fentiek alapján kérem, hogy a Kormány haladéktalanul kezdjen tárgyalásokat az M3-as metróvonal közvetlen megközelítését szolgáló infrastruktúra felújításának és akadálymentesítésének kérdéséről, és a beruházás költségvetési forrásból történő támogatásáról. Kérem, hogy a terület akadálymentesítésének kivitelezésébe vonják be a MEOSZ-t is.

Kérem Tisztelt Miniszter Urat, hogy fenti kérésemet, javaslatomat támogatni szíveskedjék, egyben jelzem, hogy jelen levelünket dr. Navracsics Tibor Területfejlesztési miniszter Úr, és Karácsony Gergely Főpolgármester Úr részére is megküldtük.

Budapest, 2022. szeptember 15.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Ügy.Sz: 615-1-2022.06.08

tárgy: 2022. 05. 18. válaszlevél észrevételek
címzett: MFPI (Barnovszki Zoltán által küldött email címzettjei)

Tisztelt Címzettek!

Köszönjük megküldött válaszaikat, melyekkel kapcsolatban az alábbi észrevételeink vannak:

1. ferde felvonók hívópanel távolság

A javításra tett ígéretet köszönettel tudomásul vettük.

>> Kérjük jelezzék, mikor megtekinthetők és kipróbálhatóak az áthelyezett hívópanelek!

2. ferde felvonó fülke és akna ajtók belépő élei közötti távolság

Az előírásoknak mi is utánanéztünk és azt találtuk, hogy a fülkeajtónál található szélességkülönbségre az MSZ EN 81-70:2021 nem tér ki, így azt a MSZ EN 81-20 szerint lehet és kell vizsgálni. 3. ábra szerint a részre vonatkozó követelmény ≤ 35 mm.

Továbbá szeretnénk megjegyezni, hogy a "kefe" elem akadálymentességi szempontból kizárólag "látványelemként" vehető figyelembe, mivel a rés nagyságát vizuálisan csökkenti. De mozgáskorlátozott személyek számára az akadálymentes használhatóság szempontjából irreleváns, mert a kerekesszék bolygókerék, járóbot- és mankótalpak beszorulását nem akadályozza.

>> kérjük annak az indoklását, hogy a tervező által meghatározott, mozgáskorlátozott használók számára kedvező megoldáshoz képest mi alapján térek el egy kedvezőtlenebb kialakításra, ennek hiányában a változtatást nem tudjuk elfogadhatónak tartani!

3. Corvin negyed - rácsok

A javításra tett ígéretet köszönettel tudomásul vettük.

>> Kérjük jelezzék, mikor megtekinthetők és kipróbálhatóak az áthelyezett hívópanelek!

4. Klinikák - járdaburkolat, taktilis jelek

A tájékoztatást köszönjük. Értelemszerűen az MVGYOSZ-szel szükséges egyeztetni.

5. felvonó hívópanelek kontrasztossága

A tájékoztatást köszönjük. Értelemszerűen az MVGYOSZ-szel szükséges egyeztetni.

6. utastájékoztatási pikrogramok

A célállomás táblával kapcsolatos észrevételünk jogosságát a válaszuk ellentmondásossága is alátámasztja az alábbiak miatt:

- Azzal érvelnek, hogy ez egy egységesen alkalmazott jelrendszer, amit mi nem is vitattunk, a [►CÉLÁLLOMÁS] formátum valóban egyezményes jelölés, mi is ismerjük és megfelelő helyen alkalmazva kifejezetten támogatjuk alkalmazását, nagy segítséget jelent a tájékozódásban.
- A bejárás során azt jeleztük, hogy a **peronokkal párhuzamos elhelyezés esetén** a "►" jel, melynek vitathatatlanul van egy iránymutató jelentése is (azaz jobbra mutat), minden esetben pontosan a szerelvény közlekedésének irányával ellentétesen mutat, és ez **értelmezési zavart okoz**. Nem azok számára, akik napi szinten használják a létesítményt, hanem pont azok számára, akik alkalmanként, "tranzitutasként" használják a létesítményt és a "föld alatt" kizárólag az utastájékoztató rendszerek egymást megerősítő tartalmaira vannak utalva. Számukra és minden ellentmondás elbizonytalanítólag hat.
- A válaszukban bemásolt kép egy szerelvény mennyezetén elhelyezett kijelzőt mutat, ahol teljesen megfelelő a jelzés használata, ott nem okoz értelmezési zavart, ott egyértelmű, hogy olvasási irány szerint, balról jobbra haladva a következő állomás vagy a célállomás megnevezését mutatja. Ez a kép nem érv arra, hogy a peronnal párhuzamos elhelyezés esetén is megfelelő lenne a jelölés alkalmazása.
- Az utastájékoztató egyik alapvető követelménye, hogy egységes legyen. Nem találtam olyan régi fényképet, ahol jól látszik a peron célállomás jelölése, de közelmúltból származó képeket igen. Mindegyik azt támasztja alá, hogy a **peronnal párhuzamos tájékoztatásnál csak valós irányba mutató nyíl található**.

M2 - ha jól értelmezem a képeket, világító nyilak jelzik, hogy merre halad a szerelvény, ha a normál üzemmóddal ellentétes irányban halad a szerelvény, akkor jobbra mutató nyilak jelennek meg kivilágítva a fekete kör mezőkben

M4 peron kialakítása -

>> Kérjük a tájékoztatási rendszer felülvizsgálatát és a már megvalósult, jól bevált és értelmezési zavart nem okozó M2, M4 vonalakkal azonos elv szerinti kialakítását!

7. mozgólépcső korlát kiegészítés

A tájékoztatást köszönjük. Értelemszerűen az MVGYOSZ-szel szükséges egyeztetni.

8. felvonókba telepített indukciós hurok

- A tájékoztatást köszönjük. Az indukciós berendezés működőképes telepítését azért tartjuk kiemelten fontosnak, mert a 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról kimondja, hogy egyenlő esélyű hozzáférés akkor valósul meg, ha

4. § h) egyenlő esélyű hozzáférés:

ha) **a szolgáltatás** egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha **igénybevétele** - az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal - **mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs** funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, **értelmezhető és érzékelhető**,

hb) az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, **vész helyzetben biztonsággal elhagyható**, valamint az épületben a tárgyak, **berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók**,

hc) az **információ egyenlő eséllyel hozzáférhető** akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és **érezhető**, az ahhoz való hozzájárás pedig **az igénybe vevő számára akadálymentes**.

9. peron - szerelvény átlépési távolság

A korábbi egyeztetések anyagainak újraküldését köszönjük, azokat mi is ismerjük, ezek érvényesítését szeretnénk kérni.

>> Kérjük, hogy tájékoztassanak, hogy mikor fog megtörténni a az átlépési távolságok bemérése!

10. mozgólépcső - ATS rendszer

A tájékoztatást köszönjük. Értelemszerűen az MVGYOSZ-szel szükséges egyeztetni.

11. üvegajtó figyelmeztető jelzések

A pótlásra tett ígéretet köszönettel tudomásul vettük.

>> Kérjük jelezzék, mikor megtekinthetőek az elkészült jelzések!

12. hangbemondás hangereje

A finomhangolásra tett ígéretet köszönettel tudomásul vettük.

>> Kérjük jelezzék, mikor kipróbálhatóak a véglegesen beállított szerkezetek!

13. mozgólépcsők előtere - fém padlóburkolat csúszásmentessége

A csúszásmentesség szabvány szerinti megfelelőségének ellenőrzésére tett ígéretüket köszönettel tudomásul vettük.

>> Kérjük tájékoztassanak a vizsgálat várható idejéről és, a vizsgálat elvégzését követően annak eredményeiről!

Budapest, 2022. 06. 07.

dr Laki Tamás
MEOSZ
INOTEK igazgató

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

Radnay Tibor
metró felújítási projektigazgató
BKV Zrt.
Metró Felújítási Projekt Igazgatóság
radnajt@bkv.hu

Ügyiratszám:1395-1/2022

Tárgy: válaszlevél a 2022. dec. 12-i egyeztetés emlékeztető tervezettel kapcsolatosan

Tisztelt Projektigazgató Úr!

Mindenekelőtt szeretném a MEOSZ nevében köszönetünket kifejezni mindazon erőfeszítésekért, amit a METRO felújítási projekt keretében megtesznek az akadálymentesítésért. 1-2 évtizednyi kitekintésből nézve is nagyon távolról indultunk. A már megvalósult és a folyamatban lévő beruházások hatalmas előrelépést jelentenek a Szövetségünk által képviselt mozgáskorlátozott emberek számára abban, hogy a többségi társadalom által rájuk kényszerített épített és tárgyi környezetük fogságából kiszabadulhassanak, az ép emberek önrendelkezési szintjéhez egy nagy lépéssel közelebb kerüljenek.

Azért is szeretnénk köszönetünket kifejezni, hogy érdemi egyeztetésekre is van lehetőség és a felvetett kérdésekben vannak előrelépések, megoldások.

A MEOSZ számára egy elfogadható megoldás van: a hatályos törvények, jogszabályok, a CRPD és a vonatkozó szabványoknak megfelelő teljes körűen akadálymentes tömegközlekedés, beleértve ennek infrastrukturális környezeti elemeinek teljességét és a tájékoztatás hozzáférhetőségét is.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a beruházási folyamatok bizonyos keretek, mint pl. a tervezési határok között zajlanak, de mi az észrevételeinket a projekthatárokon túlnyúló, teljes akadálymentességet, mint elérendő célt szemünk előtt tartva kell, hogy megtegyük.

Azért nem az emlékeztető-tervezetet "korrektúrázzuk", mert Kovács Ágnes elnök asszonnyal és kollégákkal egyeztetve, az elhangzottakon túlmutató észrevételeink, kéréseink is vannak, melyeket dőlt betűvel jeleztem.

Az alábbiak rögzítését kérjük az emlékeztetőben:

Általános észrevételek:

- A MEOSZ megérti, hogy minden beruházásnak vannak olyan keretei, amelyek területi illetve illetékességi határt szabnak az akadálymentesítés egyes elemeinek, de ettől függetlenül hangsúlyozottan jelezzük, hogy a megvalósult beruházások tekintetében csak a teljes akadálymentesség elfogadható, beleértve az állomás megközelíthetőségét is (járdák, gyalogátkelőhelyek, aluljárók, stb.)

- Tekintettel arra, hogy a MEOSZ társadalmi, érdekképviselői szerepkörben vesz részt az egyeztetésen, sem hatósági, sem műszaki minősítési hatásköre nincsen. Szövetségünk a rendelkezésére álló információk alapján mond véleményt, amely sem pozitív, sem negatív tartalma esetén nem mentesíti az érintetteket a vonatkozó műszaki követelményeknek való megfelelés kötelezettsége alól.

- A MEOSZ a ténylegesen megvalósult, használat közbeni állapot megfelelőségét tekinti elsőrendű kérdésnek, azt tartja megfelelőnek, ami a megvalósulást követően vonatkozó szabályoknak megfelel, működőképes és valóban akadálymentesen használható.

konkrét észrevételek

PGF – Platform Gap Filler

- A MEOSZ megérti, hogy a korábbi, a projektet érintő döntések következtében a műszakilag tökéletes megoldás megvalósíthatatlan, és támogatja a lehető legjobb megoldásként javasolt PGF elemek beépítését.

- Az emlékeztetőben az átlépési távolság mért értékei és a csökkentés tervezett mérettartományait rögzítették. Szeretnénk kérni, hogy erősítsék meg és rögzítsék az egyeztetésen elhangzott átlépési távolság tervezett mérettartományát, melyek a PGF elemek elhelyezésével biztosíthatóak.

- A MEOSZ kéri, hogy a PGF elemekkel ellátott felszállóhelyek jelölésére készülő terveket előzetes (megvalósítás előtti) egyeztetésre küldjék át számunkra.

menekítés

- Az egyeztetésen elhangzott, a menekítésre vonatkozó terveket és a megvalósult megoldásokat megnyugtatónak, és megfelelőnek tartjuk. Egyedül ott maradt kérdés bennünk, hogy konkrét vészhelyzetben az érintettek tájékoztatása megfelelő-e, érteni és tudni fogják-e, hogy pontosan mit kell tenniük, olyan módon, hogy ne akadályozzák a többi utas menekülését és ők maguk is biztonságban érezzék magukat, az elhangzott választ nem tartjuk kielégítőnek.

- *Ezért az egyeztetésen elhangzottakon túlmenően szeretnénk kérni, hogy a mozgáskorlátozott (és esetleg más járulékos sérültséggel élő) személyek számára alkalmazott vészhelyzeti tájékoztatás elemeit és az ehhez kapcsolódó szerkezeteket, berendezéseket, eszközöket egy külön egyeztetés keretében tekintsük át az alábbiak mentén:*

Elhangzott, hogy van:

- automata hangos információ
- a menekítési útvonalat jelző tábla, táblarendszer
- a menekülés irányát mutató világító nyilak

Kérdésünk, hogy a TvMI megjelölt fejezetei szerinti alábbi elemek alkalmazása releváns-e, biztosított-e vagy más alternatív módon megoldott-e:

- 8.8.6 védett terek jelölése
- 11.5, 11.6 felvonók, biztonsági felvonók
- B.1 melléklet vonatkozó rendelkezései

felvonók

- Kérdésünkre elmondták, hogy azon állomásokon, ahol a felvonó nem a fő közlekedési útvonalakon helyezkedik el, külön táblákat helyeztek el, amelyek a felvonók beüzemelésével egyidőben tesznek láthatóvá. Kérjük, hogy küldjék el megtekintésre az érintett helyszíneken a tájékoztatási rendszer vonatkozó elemeinek tervezett elemeit (táblaterveket, tervezett/megvalósult elhelyezési pozíciók).

- Tájékoztatásuk szerint a felvonókat a vonatkozó EN 81-70:2021 szabványnak megfelelően tervezték, amely tartalmazza többek között a tükrök alkalmazásának követelményét is releváns esetekben. Ennek fényében nem elfogadható számunkra a szabványtól való olyan eltérés, amely a mozgáskorlátozott emberek számára a használatot nehezítő állapotot eredményez. Vannak vandálbiztos megoldások tükrök kialakítására is.

- Az egyeztetésen elhangzottakon túlmenően kérjük, hogy tekintsük át a ténylegesen megépült felvonók tényleges működése során a vonatkozó szabványok követelményeinek való megfelelését. A szabványban foglaltak teljesülését kiemelten fontosnak tartjuk a valós akadálymentes használhatóság szempontjából.

felszíni elemek

- A tájékoztatást köszönjük, örömmel fogadjuk az újabb lépéseket a még elmaradt helyszínek akadálymentesítésének mielőbbi megvalósításáért

- A tényleges megfelelésegről a helyszíneken szeretnénk meggyőződni

Összegzés:

Ismételten köszönjük az érdemi egyeztetés lehetőségét, amely annak szellemében zajlik, hogy a projekt keretén belül lehetségesen maradéktalanul megfelelő akadálymentesítési megoldások szülessenek.

Kérjük, hogy az egyeztetési folyamatban a továbblépést az általunk felvetett témákra vonatkozólag határozzuk meg - igazodva ahhoz, hogy a megjelölt területeken mely szervezet vagy szervezetek az illetékesek.

A korábban leírtak szerint a MEOSZ számára a valós, elkészült állapot megfelelése a fontos. Ezért az egyes helyszínek megfeleléséről az elkészült állapotban, egy minden állomásra és környezetére kiterjedő helyszíni szemle keretében szeretne meggyőződni.

Budapest, 2022. 12. 15.

További sikeres munkát kívánva, tisztelettel:

Kovács Ágnes elnök megbízásából

sk. dr. Laki Tamás

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

dr. Pintér Sándor
belügyminiszter részére

ügyiratszám:1174-1/2022

Belügyminisztérium

sandor.pinter@bm.gov.hu,
miniszter@bm.gov.hu

Tárgy: A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége álláspontja a Szocvtv. módosításával kapcsolatban

Tisztelt Belügyminiszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) a Miniszterelnökség által benyújtott T/1620 irományszámú, Magyarország biztonságát szolgáló egyes törvények módosításáról rendelkező törvényjavaslatnak a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról rendelkező 1993. évi III. törvénnyel (Szocvtv.) kapcsolatos, időközben a Jogalkotási Bizottság által megtárgyalt és felülvizsgált rendelkezéseire vonatkozóan – elsősorban a fogyatékossgal élő emberek szempontjainak, problémáinak szem előtt tartásával – az alábbi észrevételeket terjeszti elő.

A MEOSZ mindamelllett, hogy üdvözli a Szocvtv. felülvizsgálatára vonatkozó kormányzati szándékot, mégsem tud egyetérteni annak sem szakmai tartalmával, sem pedig a változtatás végrehajtásának módjával.

A módosítás operatív része tekintetében különösen **kifogásoljuk a társadalmi egyeztetés mellőzését**, mivel a javaslat benyújtását megelőzően elmaradt a szociális területen működő, közöttük fogyatékossgal élő emberek érdekképviseletét ellátó szervezetekkel való párbeszéd és együttműködés. Holott a tartalmat érintő változtatások indokolták volna a széles és meghatározó társadalmi jelenléte, ugyanis **a Szocvtv. módosítása alapvetően változtatná meg a gondoskodásra kötelezettek körét, ebben az egyén, valamint hozzátartozói felelősségét hangsúlyozva, és az államnak csupán a legvégső szerepet szánva.**

A módosítás (Szocvtv. 2. §) egyfajta sorrendet határoz meg a szociális gondoskodásra kötelezettekre vonatkozóan. Ez alapján az önmagáról gondoskodni nem képes személy segítségéről elsősorban hozzátartozói, másodsorban a lakóhely szerinti önkormányzat, és csak legvégső megoldásként, az előzőekben felsorolt lehetőségek hiányában köteles maga az állam gondoskodni oly módon, hogy az önkormányzatok és az állam is együttműködnek az egyházi és civil szervezetekkel e feladat ellátásában.

Mindez az alábbiak szerint szembemegy a nemzetközi és belső normák által megfogalmazott elvárásokkal és Magyarország e normáknak megfelelő szociális biztonságról eddig kialakított álláspontjával.

Magyarország az ENSZ tagjaként nem kerülheti meg az **Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában** vállaltakat. A dokumentum ugyan csak ajánlás értékű – tekintettel arra, hogy közgyűlési határozatként nem teremtett jogi kötelezettséget az ENSZ tagállamokra nézve –, de a nemzetközi közösség számára hivatkozási ponttá vált az emberi jogok védelme tárgyában. A Nyilatkozat 22. cikke szól a szociális biztonságról, mely szerint *„Minden személynek mint a társadalom tagjának joga van a szociális biztonsághoz; minden személynek ugyancsak igénye van arra, hogy – az államok erőfeszítései és a nemzetközi együttműködés eredményeképpen és számot vetve az egyes országok szervezetével és gazdasági erőforrásaival – a méltóságához és személyiségének szabadon való kifejlődéséhez szükséges gazdasági, szociális és kulturális jogait kielégíthesse.”*

Ez tükröződik vissza az **Alaptörvény** Nemzeti Hitvallása szerinti elköteleződésben is, miszerint *„Valljuk az elesettek és a szegények megsegítésének kötelességét”*. A XIX. cikk (1) bekezdésében ez mint államcél jelenik meg, amikor a jogalkotó úgy fogalmaz, hogy *„Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegyiség, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.”* A törekvés határát az állam gazdasági teljesítő képessége szabja meg, ugyanakkor a cél elérése érdekében az államnak egyrészt létre kell hoznia egy olyan intézményrendszert, amely útján az alkotmányos jogok érvényesülhetnek, másrészt pedig meg kell határozni az intézményrendszer igénybevételével kapcsolatos jogosultságokat. (25/2016. (XII. 21.) AB határozat) Természetesen az államnak kell biztosítania ezen intézményrendszer működéséhez szükséges anyagi és egyéb feltételeket is.

A fogyatékosággal élő személyek jogairól rendelkező ENSZ egyezmény (CRPD) 28. cikk (2) alapján a részes államok elismerik a fogyatékosággal élő személyek jogát a szociális védelemhez, és megteszik a megfelelő lépéseket e jog érvényesülésének védelmére, előmozdítására, beleértve – egyebek mellett – azon intézkedéseket is, mellyel biztosítják a fogyatékoságból fakadó szükségletekhez kapcsolódó megfelelő és megfizethető szolgáltatásokhoz, más segítségnyújtáshoz való hozzáférést; illetve a fogyatékosággal élő személyek és családjuk hozzáférését a fogyatékoságuk okán fellépő kiadásokhoz kapcsolódó állami támogatáshoz, ideértve például a hosszabb ideig tartó gondoskodást is, stb.

A CRPD tehát a fogyatékosággal élő emberek szociális védelmének biztosítása érdekében a tagállamok feladatává és kötelezettségévé tette több olyan ellátás, szolgáltatás biztosítását, melyekre vonatkozó szabályokat a magyar jogrendszerben jelenleg a szociális törvény tartalmazza.

A CRPD általános kötelezettségeket rögzítő 4. cikk (2) alapján a tagállamok vállalják, hogy a rendelkezésükre álló erőforrásaik felső határáig intézkedéseket tesznek az egyezményben foglalt kötelezettségek alkalmazására a fogyatékosággal élő embereket megillető jogok megvalósításának elérése érdekében. **A fogyatékosággal élő embereket az egyezmény alapján megillető jogokat – így a szociális biztonságukat érintő jogokat is – az erőforrásaik felső határáig a tagállamok kötelessége**

biztosítani, vagyis azt nem háríthatják át másokra, például a fogyatékos személy családjára, hozzátartozóira sem.

Álláspontunk szerint **a módosító javaslat értelmében az intézményrendszer alapvető átalakítása válik szükségessé, erre vonatkozóan azonban jelenleg egyetlen részlet szabály sem ismert.** Megjegyezzük, hogy e szabályok jelentős részének törvényben való rendezése indokolt. Kiemelve egy hiányosságot: a jogalkotó az öngondoskodási kötelezettség előírása mellé elmulasztotta hozzárendelni az ezt lehetővé tevő állami szolgáltatásokat, ellátásokat. Például egy magas ellátási igényű fogyatékossgal élő személy részére a nap 24 órájában elérhető személyi segítő, vagy mindazon rehabilitációs szolgáltatások széles palettáját, melyek nélkül az öfenntartó élet nem megvalósítható.

Az alább részletezett okokból határozott meggyőződésünk továbbá, hogy **ez a szabályozás a gyakorlatban egy sor kérdést, problémát vet majd fel a jogalkalmazás során,** ami viszont rendkívül megnehezíti, esetleg ellehetetleníti az egyébként is kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek, köztük sok esetben fogyatékosok jogainak érvényesítését, a létfenntartásukhoz gyakran elengedhetetlen szociális ellátások, szolgáltatások igénybe vehetőségét.

- A tervezet nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, pontosan ki az, aki önmagáról gondoskodni nem képesnek minősül, azaz az egyén milyen anyagi, szociális, vagy egyéb feltételek fennállta esetén lehet jogosult **bármilyen szociális szolgáltatásra, ellátásra.**
- A **hozzátartozók támogatási kötelezettsége** lehetőségeikhez, illetve képességeikhez igazodik. Elmaradt azonban e fogalmak pontos meghatározása, illetve az alkalmazásukhoz szükséges részletesebb szabályok kidolgozása. Így nem tudható, hogy az ellátásra szoruló személy hozzátartozóját mely esetben, milyen formában és mértékben terheli támogatási kötelezettség (erre vonatkozóan jelenleg csak a Ptk rokontartásra vonatkozó szabályozása létezik), ki, milyen eljárási rend szerint állapítja meg e kötelezettség meglétét, vagy hiányát, illetve hogy az utóbbi esetben hogy alakul az érintett személy támogatása.
- Kérdés továbbá, milyen módon valósul meg az **önkormányzatok támogatási kötelezettsége,** különösen ennek finanszírozása, hiszen a jelenlegi rendszerben az önkormányzatok ugyan nyújtják a feladatkörükbe tartozó szociális ellátásokat, szolgáltatásokat, azonban ezek anyagi forrásait végső soron az állam biztosítja.

Ez a jogbizonytalanság leginkább azokat a súlyosan fogyatékos embereket és családjaikat sújtja, akik a létfenntartásukhoz elengedhetetlen, adott esetben többféle szociális ellátási, szolgáltatási szükséglettel is rendelkeznek. Ők lehetnek azok, akik a fent említett, a kötelezettség tisztázására irányuló eljárás ideje alatt akár hónapokig ellátatlanok maradnak. Ezért is fontos a lehető legrövidebb időn belül a részletszabályok kidolgozásával választ találni a törvényjavaslat által nyitva hagyott kérdésekre. Itt is szükségesnek tartjuk annak hangsúlyozását, hogy elengedhetetlen a részletszabályok kialakításának folyamatában a fogyatékos személyek érdekképviseleti szervezeteinek bevonása.

További bizonytalansági tényező, hogy a javaslat a szociális törvény módosítása kapcsán a különféle szociális ellátások, szolgáltatások vonatkozásában az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege helyett a **szociális vetítési alap fogalmát** vezette be. Ez a módosítás csupán terminológiai változásnak tűnik, mivel nem tartalmaz rendelkezést e fogalom pontos meghatározására vonatkozóan, illetve azzal kapcsolatban sem, milyen módon, mi alapján kerül kiszámításra ez az alap, továbbá, hogy annak mértéke milyen esetekben, szabályok szerint változik/emelkedik. Álláspontunk szerint a szociális vetítési alapra vonatkozó további rendelkezéseket is törvényben kellene szabályozni, egyúttal garantálva azt is, hogy a vetítési alap nem osztja majd az öregségi nyugdíj minimum sorsát, ami már több mint egy évtizede változatlan.

Fenti észrevételeink alapján kérjük a törvényjavaslat szociális törvény 2. §-ára vonatkozó 13. §-ának elhagyását, valamint a részletszabályok kidolgozása során a fogyatékos emberek érdekképviselői szervezeteivel való folyamatos együttműködést és egyeztetést.

Budapest, 2022. november 21.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

Pénzügyminisztérium

Ügyiratszám:918-1/2022

Varga Mihály
Pénzügyminiszter részére

ugyfelszolgalat@pm.gov.hu

Tárgy: Kisadózó vállalkozások tételes adójával kapcsolatos módosítási javaslatok

Tisztelt Miniszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ), mint a mozgáskorlátozott emberek érdekképviselőjét országosan ellátó szervezet elnökeként fontosnak tartom felhívni a figyelmet a kisadózó vállalkozások tételes adójával kapcsolatos problémára, amely a mozgáskorlátozott és más fogyatékossgal élő embereket egyaránt rendkívül hátrányosan érinti.

A foglalkoztatás bővítése, ezen belül is a fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásának segítése, támogatása az utóbbi években a kormányzat részéről prioritást élvezett. Ennek jegyében az utóbbi időszakban több intézkedés történt, amely a foglalkoztatók ösztönzésén keresztül a megváltozott munkaképességű, illetve fogyatékos emberek nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatásának elősegítését célozta (például szociális hozzájárulási adókedvezmény kiterjesztése, rehabilitációs hozzájárulás mértékének növelése).

A megváltozott munkaképességű, köztük a fogyatékossgal élő emberek közül is sokan folytatnak azonban olyan tevékenységet, amit leginkább vállalkozóként tudnak gyakorolni. Épp ezért a fogyatékos emberek érdekképviselőjét ellátó országos szervezetek, köztük főként a MEOSZ már évek óta szorgalmazza, hogy az állam nyújtson a mostaninál komolyabb segítséget, támogatást a fogyatékos emberek önfoglalkoztatásához, vállalkozóvá válásához, ezzel is lehetővé téve, bővítve munkavállalási esélyeiket. Ezek a kezdeményezések egyelőre válasz, valódi megoldás nélkül maradtak.

Ami eddig valamelyest mégis lehetőséget, megoldást jelentett a megváltozott munkaképességű, illetve fogyatékossgal élő vállalkozók számára az a kisadózó vállalkozások tételes adójáról és a kisvállalati adóról szóló 2012. évi CXLVII. törvény (a továbbiakban: Katv.) által szabályozott tételes adó volt. Ez alapján azok a vállalkozók, akik akár valamikori rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjasként ma megváltozott munkaképességűek ellátásában részesülnek, vagy 2012. után rokkantsági ellátásra váltak jogosulttá, nem főállású kisadózóként 25.000,- Ft tételes adó megfizetésével róhatták le közterheiket.

Ez a lehetőség azért volt számukra hiánypótló, mivel ezek a vállalkozók – még ha egyébként gyakran magasan képzettek is – egészségi állapotuk megromlása miatt jellemzően nem képesek jelentős éves bevételre szert tenni, legfeljebb ellátásuk szintén nem túl nagy összegét tudták a vállalkozásból befolyt összeggel valamelyest kiegészíteni. E mellett az is fontos szempont volt, hogy vállalkozóként maguk határozták meg és osztották be munkaidejüket, így egészségi állapotukhoz igazodóan tudtak munkát végezni, nem kellett munkavállalóként sem 4-6 órás rész munkaidőhöz, sem öt napos munkarendhez alkalmazkodniuk.

A parlament által a napokban elfogadott, a kisadózó vállalkozók tételes adójáról rendelkező 2022. évi XIII. törvény, a tételes adó eddigi rendszerének átalakításával rendkívül hátrányosan érinti azokat az egyéni vállalkozókat, akik a fent leírtak szerint eddig főfoglalkozásúnak nem minősülő kisadózónak voltak tekinthetők. Ők nem csak hogy elveszítették a kedvezményes, 25.000,- Ft tételes adó megfizetésének lehetőségét, de mostantól már a főfoglalkozású egyéni vállalkozókénti kisadózói státuszt akkor sem választhatják, ha szolgáltatásaikat esetleg csak magánszemélyeknek nyújtják, mivel ezt a törvény az ellátásuk miatt nem teszi lehetővé.

Akik ily módon kiestek a főfoglalkozású egyéni vállalkozók által választható kisadózói körből, azoknak – ha folytatni szeretnék vállalkozási tevékenységüket – más lehetőség után kell nézniük.

Az egyik, számukra is minden bizonnyal rendelkezésre álló lehetőség a személyi jövedelemadóról rendelkező törvény (Szjtv.) által szabályozott az egyéni vállalkozókra is vonatkozó átalányadózás. Ezt a lehetőséget a vállalkozó akkor alkalmazhatja, ha az átalányadózás megkezdését megelőző adóévben a vállalkozói bevétele nem haladta meg az éves minimálbér tízszeresét (2021-ben 20.088.000,- Ft.)

Anélkül, hogy az átalányadózás részletszabályainak ismertetésébe bocsátkoznánk, az egyértelműen leszögezhető, hogy az általunk említett adózói körbe tartozó vállalkozók közterhei az átalányadózás választása esetén is jelentősen növekedni fognak, ami – egyebek mellett – az alábbi körülménynek, szabályozásnak köszönhető.

A megváltozott munkaképességűek ellátásaiban részesülő egyéni vállalkozók a 2019. évi CXXII. törvény (új Tbj.) alapján – mivel nem minősülnek kiegészítő tevékenységet folytatóknak – társadalombiztosítás szempontjából biztosított egyéni vállalkozóként havonta legalább a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér), – ha pedig az egyéni vállalkozó személyesen végzett főtevékenysége legalább középfokú iskolai végzettséget, vagy középfokú szakképzettséget igényel – a garantált bérminimum alapján köteles a jelenleg 18,5 %-os mértékű társadalombiztosítási járulékot megfizetni.

Látható tehát, hogy az átalányadózás alapján fizetendő közterhek mindenképp jóval meghaladják a korábban a nem főállású kisadózóként fizetett 25.000,- Ft tételes adó mértékét. Társadalombiztosítási járulékként ugyanis – aminek minimális összege a minimálbérhez, garantált bérminimumhoz és nem a ténylegesen megszerzett jövedelemhez igazodik – ebben az évben havonta minimálbér esetében minimum 37.500 forintot, garantált bérminimum esetében pedig minimum 48.100 forintot kell fizetni, amihez még a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettség is társul.

Jól szemlélteti a most tárgyalt probléma összetettségét egy mozgáskorlátozott kozmetikusként tevékenykedő hölgy esete, aki eddig kisadózó vállalkozóként, mint rokkantsági ellátásban részesülő 25.000 forint tételes adót fizetett. Ezen adózási körből az új szabályozás folytán ő is kiesett annak ellenére, hogy szolgáltatását kizárólag magánszemélyek részére nyújtja. Ezek után ő is az átalányadózást választhatja majd. Az ő esetében azonban további komoly méltánytalanságot okoz, hogy – habár az öregségi nyugdíjkorhatárt már betöltötte, az öregségi nyugdíjra is jogosultságot szerzett, mégsem adózhat a saját jogú nyugdíjasokkal azonos módon, mivel öregségi nyugdíj helyett továbbra is rokkantsági ellátásban részesül, minthogy ez az ellátás volt számára kedvezőbb összegű.

Összegzésként talán nem túlzás kijelenteni, hogy a fent részletezett, adózási változások sok megváltozott munkaképességű, illetve fogyatékos vállalkozó számára jelentenek komoly sérelmeket, minek következménye lehet, hogy többen felhagynak vállalkozási tevékenységükkel, ami viszont tovább rontja amúgy is hátrányos munkaerőpiaci helyzetüket, adott esetben ellehetetleníti megélhetésüket.

A kisadózó vállalkozások adójára vonatkozó új szabályozás a civil szervezeteket, közöttük különösen azokat, amelyek fogyatékos emberek számára különféle szolgáltatásokat, például fejlesztő, nevelő vagy egészségügyi szolgáltatást nyújtanak, szintén hátrányosan érintik. Ezek a civil szervezetek gyakran olyan vállalkozó szakemberek (pszichológusok, gyógypedagógusok, logopédusok, gyógytornászok, orvos, tűzvédelmi- és munkavédelmi szakember, stb.) szolgáltatásait vették igénybe, akik a Katv. hatálya alá tartoztak. Ez a civil szervezetek, intézmények számára lehetővé tette széleskörű szolgáltatások nyújtását anélkül, hogy minden szolgáltatás nyújtására főállású szakembert kelljen foglalkoztatniuk. Az érintett szakemberek ugyanis általában több civil szervezetnél, intézménynél tudtak néhány óraban szolgáltatást adni. A civil szervezetek, intézmények számára úgy szűnik meg e szaktudás igénybevétele, hogy a szakemberek bűjtatott foglalkoztatásáról nem lehet beszélni. Ugyanakkor esetükben a magánszemélyeknek való számlázás lehetősége fel sem merül. Az új szabályozás alapján egyelőre nem látható, milyen lehetőség lesz majd a jövőben ezen, a fogyatékos emberek számára adott esetben más módon nem elérhető szolgáltatásokat igénybe venni.

A fent részletezett, az érintett egyéni vállalkozókat rendkívül hátrányosan érintő helyzet kezelését kívánják elősegíteni alábbi javaslataink:

- Mindenképp indokoltnak tartjuk a kisadózó vállalkozók tételes adójáról rendelkező 2022. évi XIII. törvény főfoglalkozású egyéni vállalkozóra vonatkozó definíciójának bővítését, annak kiterjesztését a megváltozott munkaképességűek ellátásaiban, esetleg a fogyatékosági támogatásban, vakok személyi járadékában részesülőkre, akik ily módon választhatnák ezt az adózási formát is. Megfontolandó lehet továbbá ezzel összefüggésben a Szjtv. által szabályozott, a súlyosan fogyatékosoknak járó adókedvezmény kiterjesztése, vagy valamilyen egyéb kedvezmény biztosítása ezen adózási kör számára adóterhek csökkentése érdekében.
- Javasoljuk továbbá az egyéni vállalkozókra vonatkozó átalányadózás szabályainak felülvizsgálatával annak lehetővé tételét, hogy az alacsonyabb (például 3.000.000 forintot meg nem haladó) éves jövedelemmel rendelkező adózók, vagy a megváltozott

munkaképességű, illetve fogyatékos adózók a jelenleginél alacsonyabb összegű, a tényleges jövedelmükhöz igazodó társadalombiztosítási járulékot fizethessenek, vagy közterheik egyéb módon csökkenthetőek legyenek.

- Ezen kívül a civil szervezetek (közhasznú szervezetek), különös tekintettel a speciális nevelési igényű, súlyosan, halmozottan fogyatékos gyermekek, felnőttek egészségügyi, köznevelési, szociális intézmények részére történő számlázási mód továbbra is elérhető legyen.

Tisztelt Miniszter Úr! Kérem, hogy a fentiekben részletezett javaslatunkat megfontolni és annak eleget tenni szíveskedjék.

Budapest, 2022. július 22.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

Izer Norbert

Adóügyekért felelős államtitkár részére

ügyiratszám:1181-1/2022

Pénzügy Minisztérium

1051 Budapest, József nádor tér 2-4

1369 Budapest, Pf: 481.

Tárgy: A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége javaslata a szociális hozzájárulási adó terhére érvényesíthető adókedvezmény fogyatékossgal élő személyek részére történő kiterjesztése érdekében

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége képviselőjében az alábbiakban részletezett probléma kapcsán, valamint az azzal összefüggésben általunk megfogalmazott javaslatok megfontolása érdekében kérem szíves együttműködését.

A szociális hozzájárulási adó terhére érvényesíthető adókedvezmény a foglalkoztatást terhelő közteher-csökkentés egyik eszköze, foglalkoztatást ösztönző jellege miatt fontos támogatást jelent az egészségkárosodással élő emberek munkavállalása esetén. A valamilyen egészségkárosodással élő, azaz megváltozott munkaképességű, illetve fogyatékos emberek esetében is rendkívül nagy jelentősége van annak, hogy megmaradt egészségi állapotuk, fogyatékoságuk adta keretek között munkát vállalhassanak, ezzel is elősegítve önállóságukat, társadalomban való egyenlő esélyű részvételüket. Az ugyanakkor közismert tény, hogy ezeknek az embereknek a munkaerőpiaci helyzete, munkavállalási esélyeik messze elmaradnak a többi munkavállalóéhoz képest. Ez is az oka annak, hogy az állam különféle intézkedésekkel törekszik elősegíteni e munkavállalói réteg elhelyezkedési esélyeinek javítását. Ezt a célt hivatott szolgálni például egyrészt a munkáltatók pozitív ösztönzését szolgáló szociális hozzájárulási adó kedvezmény, másrészt az őket egy fajta adóként sújtó rehabilitációs hozzájárulás, melyet azok a munkáltatók kötelesek megfizetni, amelyek nem foglalkoztatnak a törvény által előírt arányban megváltozott munkaképességű, illetve fogyatékos munkavállalót.

Pozitív ösztönzőként hat a szociális hozzájárulási adó terhére igénybe vehető kedvezményrendszer keretében a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása után érvényesíthető kedvezmény. A szociális hozzájárulási adóról rendelkező 2018. évi LII. törvény alapján a szociális hozzájárulási adóhoz kapcsolódó részkedvezmény illeti meg azokat a munkáltatókat, akik/amelyek megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztatnak. Ennek alapján a munkáltató mentesül az általa foglalkoztatott munkavállaló után megállapított adóalap, de legfeljebb a minimálbér kétszerese (jelenleg 400.000,- Ft) után fizetendő, 13 százalékos mértékű adó megfizetése alól.

A kedvezmény igénybe vehetősége szempontjából megváltozott munkaképességűnek az a munkavállaló minősül,

a) akinek az egészségi állapota a rehabilitációs hatóság komplex minősítése alapján 60 százalékos vagy kisebb mértékű, vagy

b) aki 2011. december 31-én - a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvény alapján megállapított - I., II., vagy III. csoportos rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra volt jogosult és a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény alapján rokkantsági ellátásban vagy rehabilitációs ellátásban részesül.

A szociális hozzájárulási adó kedvezményre tehát lényegében a megváltozott munkaképességűnek minősülő munkavállalókkal összefüggésben lehetnek jogosultak a munkáltatók. Az ugyanakkor egyértelműen kimondható, hogy azok a munkavállalók, akik súlyosan fogyatékosnak (például érzékszervi, mozgási fogyatékosok stb.) minősülnek, a munkaerőpiacon a megváltozott munkaképességűekhez képest is sokkal hátrányosabb helyzetben vannak. Az ő foglalkoztatásuk ugyanis általában jóval komolyabb alkalmazkodást igényel a munkáltató részéről a csupán kisebb egészségkárosodású munkavállalókhöz képest, ezért a munkáltatók az egészségkárosodott munkavállalók közül is szívesebben alkalmazzák inkább azokat, akiknek a foglalkoztatása kevesebb segítséget, támogatást vár el tőlük.

Habár a fent leírtak alapján nyilvánvaló, hogy a súlyosan fogyatékos munkavállalók munkaerőpiaci helyzetének javítása - akár a szabályozás szintjén is - rendkívül fontos volna, és a szociális hozzájárulási adóhoz kapcsolódó kedvezmény ennek egyik, pozitív ösztönzésen alapuló eszköze lehet, a szociális hozzájárulási adó kedvezményt jelenleg mégsem vehetik igénybe azok a foglalkoztatók, akik olyan, egyébként súlyosan fogyatékos munkavállalót foglalkoztatnak, aki nem rendelkezik a megváltozott munkaképességű fennálltát igazoló komplex minősítéssel és nem a megváltozott munkaképességűek ellátásában, hanem fogyatékosági támogatásban, vagy vakok személyi járadékában részesül. Így fordulhat elő, hogy az alacsonyabb egészségkárosodású, kisebb támogatási szükséglettel rendelkező munkavállalóval kapcsolatban megilleti a munkáltatót a szociális hozzájárulási adó kedvezmény, míg a súlyosan fogyatékos, ezért sokkal inkább támogatást igénylő munkavállalóval kapcsolatban erre nem lehet jogosult.

A szabályozás ráadásul e tekintetben nem is következetes, hiszen - az úgyszintén a foglalkoztatás ösztönzését szolgáló - rehabilitációs hozzájárulási kötelezettség alóli mentesülés alapjául szolgáló kötelező foglalkoztatási szint számítása szempontjából a fogyatékosági támogatásban, vakok személyi járadékában részesülőket is megváltozott munkaképességűnek kell tekinteni, vagyis az ő foglalkoztatásuk esetén is mentesül a munkáltató a hozzájárulás megfizetése alól (2011. évi CXCI. törvény (Mmtv.) 22. §.) A Mmtv. alapján a legalább 25 főt alkalmazó munkáltatók kötelesek a rehabilitációs hozzájárulás megfizetésére, ha az általuk foglalkoztatott megváltozott munkaképességű munkavállalók aránya nem éri el a létszám 5 százalékát (kötelező foglalkoztatási szint.) A rehabilitációs hozzájárulás az adott évre irányadó minimálbér 9-szeresének felel meg, amit évente annyiszor kell megfizetnie a munkáltatónak, ahány megváltozott munkaképességű munkavállaló hiányzik nála a kötelező foglalkoztatási szint eléréséhez. A rehabilitációs hozzájárulás fogyatékos munkavállalók foglalkoztatására gyakorolt hatását vizsgálva ugyanakkor mára már egyértelmű, hogy a foglalkoztatók gyakran inkább kifizetik a viszonylag magas összegű hozzájárulást ahelyett, hogy súlyosan fogyatékosnak minősülő munkavállalót foglalkoztatnának, akivel kapcsolatban pedig mentesülnének ennek teljesítése alól. A rehabilitációs hozzájárulás tehát a súlyosan

fogyatékos munkavállalók foglalkoztatásának ösztönzésére nem igazán alkalmas. Ezért is lenne komoly segítség a súlyosan fogyatékos munkavállalók munkaerőpiaci helyzetének javítása szempontjából, ha a szociális hozzájárulási adó kedvezményt a munkáltatók a csak fogyatékosági támogatásban, vagy vakok személyi járadékában részesülő munkavállalókkal kapcsolatban is igénybe vehetnék, ezzel is segítséget nyújtva számukra, ösztönözve foglalkoztatásukat.

Belátható, hogy a kedvezmény kiterjesztése nyilvánvalóan nem eredményezne komoly költségvetési bevétel csökkenést. Azok ugyanis, akik így álláshoz jutnának, és munkáltatójuk adókedvezményt tudna érvényesíteni velük kapcsolatban – a többi munkavállalóhoz hasonlóan –, jövedelmükkel összefüggésben adót és járulékot fizetnének.

Továbbá fontos szempont, hogy a változtatás nem érint kiterjedt személyi kört, mivel kevés az olyan munkavállaló, aki kizárólag fogyatékosági támogatásban vagy a vakok személyi járadékában részesül. Ez a módosítás azonban jelentősen hozzájárulna az ő foglalkoztatási esélyeik növeléséhez.

Tisztelt Államtitkár Úr, kérem a fent részletezettek alapján javaslataink megfontolását és szakmai támogatása esetén a szükséges intézkedések megtételét.

Kérem, hogy álláspontjáról írásban tájékoztatni szíveskedjen.

Együttműködését előre is köszönöm.

Budapest, 2022. november 22.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes

Elektronikusan aláírta:

Dr. Kozma Ákos

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-2294/2022. számú ügyben
(Előzmény: AJB-776/2021)

*A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatási rendszerével
kapcsolatban*

Előadó: dr. Kozicz Ágnes

Érintett szervek: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Belügyminisztérium
Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő

2022.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-2294/2022. számú ügyben**

1. Az eljárás megindítása, előzmények

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetségének (a továbbiakban: MEOSZ) elnöke beadvánnyal fordult hozzám a gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatási rendszerével kapcsolatban.

Tekintettel arra, hogy a feladat- és hatáskörömet szabályozó 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (3) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény (a továbbiakban: CRPD) végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére, a beadvány nyomán az Ajbt. 18. § (4) bekezdése és a 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam.

A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyért felelős államtitkárától¹ és a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (a továbbiakban: NEAK) főigazgatójától, az Ajbt. 26. § (2) bekezdése alapján pedig az Egészségügyi Technológia és Orvostechikai Szállítók Egyesülete (a továbbiakban: ETOSZ), a Forgalmazók az Egészségért Szövetség (a továbbiakban: FESZ), az Ortopéd Cipőkészítők Szövetsége, az Ortopedikusok Magyarországi Ipartestülete, az Ortetika, Protetika, Rehabilitációs Szövetség, az Orvostechikai Szövetség (a továbbiakban: OSZ) elnökeitől kértem tájékoztatást.

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”];
- *Az emberi méltósághoz való jog* [Alaptörvény II. cikk] „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”
- *A fogyatékkal élő személyek kiemelt védelme* [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés] „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

¹ A 2022. május 25-étől hatályos, a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet 66. § (1) bekezdés 26. és 30. pontjai alapján a belügyminiszter a Kormány egészségügyért és szociálpolitikáért felelős tagja.

3. Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény; a továbbiakban: CRPD)
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet)
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.)
- A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (a továbbiakban: Ebtv.)
- A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhr.);
- A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba való befogadásának, valamint a támogatás megváltoztatásának szabályairól szóló 451/2017. (XII. 27.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: Kr.);
- A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendelkezéséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről szóló 14/2007. (III. 14.) EüM rendeletben (a továbbiakban: Rendelet)
- Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESZCSM rendelet
- A gyógyászati segédeszközök forgalmazásának, javításának, kölcsönzésének szakmai követelményeiről szóló 7/2004. (XI. 23.) EüM rendelet (a továbbiakban: 7/2004. EüM. rendelet)
- Az Országos Fogyatékossgügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat (a továbbiakban: OFP)
- Az Országos Fogyatékossgügyi Program végrehajtásának 2022. évig tartó Intézkedési Tervéről 1187/2020. (IV. 28.) Korm. határozat (a továbbiakban: Intézkedési Terv)

4. A megállapított tényállás

4.1. A panaszbeadvány

A MEOSZ elnökének beadványa szerint a mozgáskorlátozott emberek közösségének számottevő része gyógyászati segédeszköz (a továbbiakban: gyse) felhasználó, a súlyosan mozgáskorlátozott emberek többsége pedig egyszerre több segédeszközt használ. A MEOSZ kiemelt érdekvédelmi célja a társadalombiztosítási (a továbbiakban: tb) támogatással igénybe vehető gyógyászati segédeszközök minőségének javítása és a támogatási feltételrendszer – a felhasználók egyéni igényeihez igazodó – átalakítása.

A beadvány szerint a MEOSZ-hoz számos panasz érkezik a tb támogatással vásárolt gyse-k egyre romló minőségével kapcsolatban. Álláspontjuk szerint a bonyolult tb támogatási rendszerben a problémát nem egy-egy önálló jogsértés vagy a feladatot ellátó szervek jogellenes cselekménye okozza, hanem a támogatási rendszer egésze vezet a gyakorlatban alapjogi visszasságokhoz.

A beadványban hangsúlyozta az elnök, hogy nemzetközi és hazai jogszabályok² rögzítik a fogyatékossgal élő emberek társadalmi részvételének jogát, esélyegyenlőségük biztosítását az önálló életvitelhez, hozzáférhetőséghez, személyes mobilitáshoz, a lehető legmagasabb színvonalú egészségügyi ellátáshoz és személyes rehabilitációhoz való jogot,

² Alaptörvény, Fot., CRPD

illetve állami kötelezettségként írják elő a fogyatékos állapotból eredő következmények enyhítési kötelezettségét is.

A hazai és nemzetközi jogi normák szerint a magyar állam kötelezettsége, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára garantálja az alapvető jogaik másokkal azonos alapon való gyakorlását. Ennek körében az államnak biztosítania kell többek között, hogy a fogyatékos emberek másokkal egyenlő eséllyel férjenek hozzá a szolgáltatásokhoz és megfelelő rehabilitációban részesüljenek annak érdekében, hogy a társadalomban hatékonyan és teljeskörűen vegyenek részt.

A fogyatékos személy részére a fogyatékossga által indokolt szükségleteinek megfelelő segédeszközöket biztosítani kell, azonban az állami kötelezettségek ellenére a gyakorlatban nem valósul meg az egyéni szükségletek figyelembevétele. A MEOSZ álláspontja szerint a rendszerszintű problémát az alapkoncepció okozza, hogy a tb támogatási rendszere fiskális szemléletű, így a terméket támogatja, és nem a fogyatékossgal élő személyt, a termék árát és a gyógyászati segédeszköz minőségét vizsgálja. A tb támogatás nem az egyéni igényeken alapuló piaci mechanizmusok szerint működik, hanem az orvos rendelési gyakorlata és a jogszabályok által mesterségesen generált forgalom szerint, amely eredményeként a támogatott eszközök sok esetben nem felelnek meg az érintettek egyéni szükségleteinek. A MEOSZ-hoz fordulóknak tapasztalatai szerint a minőségromlás mára olyan szintet ért el, hogy a támogatott eszközök egy része nem alkalmas ellátni az eredeti rendeltetését.

Kiemelte az elnök, hogy a mozgáskorlátozott emberek közössége nemcsak a mozgáskorlátozottságot okozó károsodások, hanem a kialakult mozgásállapotok, a hozzá kapcsolódó megmaradt funkciók, és egyéb társult fogyatékossgák miatt is összetett csoport. A témakör nem csupán fogyatékossgügyi kérdés, mert átmeneti betegség, sérülés miatt bárki szorulhat gyógyászati segédeszközre.

4.1.1. Példák a rendszerszintű problémákra a MEOSZ-hoz érkezett jelzések alapján

4.1.1.1. Minőségromlás

A MEOSZ tagjainak tapasztalatai szerint, amíg 2001-ben 45 km-t lehetett megtenni a tb támogatással vásárolt elektromos kerekesszékekkel, 2011-ben 37 km-t, 2020-ban már csak 25 km-t. A támogatott kerekesszékek hatótávolsága 20 év alatt majdnem a felére csökkent.

A 8 évre támogatott utcai elektromos kerekesszék kb. 4 év alatt tönkremegy, javítása nem lehetséges, de mivel újabb támogatás csak 8 évente jár, ezért külföldről behozott használt eszközt vásárolnak az érintettek helyette, ugyanis a tapasztalatok szerint a nyugat európai, használtan vett vagy adományként kapott eszközök tovább használhatók, mint a Magyarországon támogatott, új eszközök.

A támogatással megvásárolt eszköz minőségét nem vizsgálják, így gyakori probléma, hogy az eredetileg a támogatásba befogadott helyett mást, vagy silányabb minőségű eszközt adnak; viszont a termékek támogatása során nem érvényesül a minőség alapú differenciálás, a jó és a rosszabb minőségű eszközre is ugyanakkora támogatás jár.

A jó minőségű eszközök jellemzően nem kerülnek be a támogatott termékek körébe, ezért korszerű, innovatív eszközre csak egyedi engedéllyel kérelmezhető támogatás.

4.1.1.2. A rendszer nem a fogyatékos embereknek, hanem a forgalmazóknak kedvez.

Az eszköz megvásárlása előtt általában nincs lehetőség annak kipróbálására. A hibás teljesítés következményeit mégis a biztosított viseli, mert akkor sem kaphat újabb eszközt a támogatási időszakon belül, ha az, amit kapott nem megfelelő számára vagy nem javítják meg. A tb támogatás a hibás, rosszabb minőségű, vagy a sérült ember számára nem megfelelő termékre is elszámolható. *Az állam nem ellenőrzi, hogy az érintett milyen gyógyászati segédeszközt kapott, ezért a győse forgalmazó/gyártó nem érdekelt sem a minőségi termék*

kiszolgáltatásában, sem a hiba javításában, mert az eszköz árát megkapja. Az egészségbiztosító csupán az elszámolást ellenőrzi, a termék helyett a dokumentációt vizsgálja. Így előfordulhat, hogy a forgalmazót szankcionálják adminisztrációs hiba miatt, ugyanakkor a silány minőségű eszközre elszámolt, de megfelelően dokumentált támogatás a forgalmazónál marad.

A forgalmazó jóindulatán múlik a támogatott eszköz előzetes kipróbálásának lehetősége, és bevett gyakorlat, hogy kizárólag katalógusból, fotó alapján lehet megnézni azt az eszközt, amiben az érintett embernek a következő 6-8 éven át napi 16-18 órát kell eltöltenie. Ennek kapcsán a beadványozó megjegyezte, hogy egy áruházi katalógusból fotó alapján megrendelt nadrágot vagy cipőt vissza lehet adni a próbát követően, ellenben az akár többszázezer forintos, a központi költségvetésből támogatott eszközöknél erre nincs lehetőség. A beadványban további eseteket ismertetett a MEOSZ elnöke annak kapcsán, hogy a hibásan kiszolgáltató eszköz következményeit a fogyatékos emberek viselik, nem a forgalmazó:

A közgyógyellátással kiváltott antidekubitusz párna 2 hét használat után eresztelni kezdett, de a forgalmazó elutasította a cserét és a felhasználóra akarta hárítani a felelősséget, holott az eredeti helyett utángyártott párnát adott. Az érintett végül használtan hozzájutott annak a márkának egy eredeti gyártmányához, ami még évekig alkalmas volt a rendeltetészerű használatra.

Egy másik érintett esetében a biztosított egyedi támogatást kapott egy kerekesszékre építhető üléselőre. A kiszállítást követően derült ki, hogy a beépített emelő miatt túl magas a kerekesszék és nem tud benne stabilan ülni az érintett. A kiválasztott eszközt kipróbálni előzetesen nem tudta, illetve senki sem tájékoztatta arról, hogy az általa kért feltétel technikailag kivitelezhetetlen. Mindezek ellenére a forgalmazó a kétfélmillió forintot meghaladó összegű tb támogatást elszámolta és a beteg-térítési díjat is elkérte. A biztosított több alkalommal eredménytelenül jelezte a hibát, majd a NEAK-hoz fordult, mert 8 éven át másik kerekesszékhez nem kaphat támogatást akkor sem, ha anélkül mozgásképtelenné válna. Az emelővel ellátott, használhatatlan kerekesszéket a forgalmazó végül kicserélte emelő nélküli eszközre, de az emelő árát megtartotta. A beadványozó hangsúlyozta, hogy a hibás eszköz és támogatás törülésére másfél év alatt és kizárólag a NEAK ellenőrzésének hatására került sor. A forgalmazónak kiszolgáltató, jellemzően kisebb érdekérvényesítési képességű emberek hasonló esetben ellátatlanul maradnak.

Egy vidéken élő mozgássérült ember számára a Budapesten személyesen megrendelt kerekesszéket a forgalmazó postai úton akarta megküldeni az otthonába. Tekintettel arra, hogy a postai kézbesítés az esetleges hibás teljesítés azonnali jelzését, javíttatását jelentősen megnehezítheti, a biztosított ragaszkodott hozzá, hogy személyesen vegye át az új kerekesszéket. Az átvételnél kiderült, hogy – bár korábban vettek méretet – a biztosított nem éri el a kereket, a lába nem ér le a lábtartóra az ülő- és hát támaszpárna miatt. A hiba jelzése ellenére a forgalmazó meggyőzte a kiszolgáltatót fogyatékos embert, hogy „ez normális”, holott az átadott aktív kerekesszék használhatatlan, ugyanis az borulékony és a biztosított önállóan nem tudja hajtani. A biztosított szerette volna bejelenteni és javíttatni a hibát a forgalmazónál, de nem tudta elérni, és beletörődött, hogy az önálló, aktív élet elősegítését szolgáló támogató eszköze ellenére továbbra is segítségre szorul.

4.1.1.3. A fogyatékos embereket indokolatlanul terhelő adminisztráció és életszerűtlen támogatási feltételek miatt a valóban rászorulóknak kieshetnek az ellátásból.

A beadványozó álláspontja szerint a támogatással való visszaélés lehetőségét az állami ellenőrzés megerősítése és hatékony szankciók alkalmazása helyett a fogyatékos emberek számára nehézséget okozó adminisztratív eszközökkel igyekeznek minimalizálni. A rendszerben fellelhető visszaéléseket az ellátottak körének és hozzáféréseinek szűkítésével is korlátozzák. Az együttrendelési tilalmak, a rászorulókat kizáró rendelési feltételek, magas –

az érintettek számára megfizethetetlen – összegű térítési díjak, műszaki paramétereket figyelmen kívül hagyó kihordási idő, műszaki ismeretet igénylő javítás orvossal felírása kizárja a valóban rászorulókat a támogatásból és az egyszerűbben elérhető vásárlási módokra ösztönöz – kereskedelmi forgalomban, használt eszközöket vásárolnak.

4.1.1.4. A részben hasonló funkciót betöltő eszközök a kihordási idő végéig párhuzamosan akkor sem rendelhetők együtt, ha az egyéb rendelési feltételek fennállnak és az adott eszközök nélkül az érintett személy adott esetben közlekedni sem tud.

A jelenleg hatályos szabályok szerint például a tb támogatással vásárolt szobai elektromos kerekesszék mellé – annak 8 éves kihordási ideje alatt – nem rendelhető tb támogatással utcai elektromos kerekesszék. Az aktív kerekesszék tb támogatásához az együttrendelési tilalmakon és a részletes egészségügyi feltételeken kívül további, nem egészségügyi jellegű, az érintett életvitelére vonatkozó további feltételek (például dolgozik, kiskorú gyermeket nevel) fennállása is szükséges. *A szobai- és az utcai kerekesszékek együttrendelési tilalma azt eredményezi, hogy az érintettek akár 8 évre előre választania kell, hogy az otthonában vagy az utcán közlekedne-e.*

4.1.1.5. A forgalmazói visszaélések visszaszorítását célzó feltételek miatt adminisztratív okokból is kieshetnek a valóban rászorulók is a támogatásból.

Az egészségbiztosító engedélyéhez kötött támogatás esetén az egészségbiztosító ellenőrző főorvosa az érintett személy vizsgálata nélkül, papírok alapján felülbíráhatja a kezelőorvos döntését. Egy súlyos gerinc deformitással élő, önálló mozgásra nehezen képes mozgássérült fiatal számára rendelt eszköz támogatását a beteg és körülményeinek vizsgálata nélkül úgy utasították el, hogy semmilyen konkrét okkal nem indokolták az elutasítást, a döntésben jogorvoslati lehetőséget nem biztosítottak, így az eszközre nyilvánvalóan rászoruló biztosított nemcsak a jogorvoslati lehetőségről, de még arról sem kapott tájékoztatást, hogy milyen indokkal bírálták felül a kezelőorvosa döntését, holott az eszközre állapota szerint nyilvánvalóan jogosult lett volna.

4.1.1.6. A műszaki feltételektől eltérő támogatási feltételek – az akkumulátorok

Az elektromos kerekesszéket használók a mozgásszabadságuk megtartása érdekében kénytelenek saját költségen új, vagy nagyobb kapacitású akkumulátort vásárolni, mert az 1 éves élettartamú eszközre két évente igényelhető támogatás. Az akkumulátorok műszaki paramétereinél hosszabb támogatási idő a kevésbé fizetőképes embereknél akár a nagyértékű támogatott elektromos kerekesszékek használhatatlanságához is vezethet.

4.1.1.7. A javíttatás nehézségei

A tb támogatással javíttatást és a hiba műszaki okát az orvossal kell felírni, de elintézése nehézkes, ezért az érintettek inkább megjavíttatják önköltségen az eszközt, hiszen kerekesszék nélkül nem tudnak elmenni a receptért.

Cserekészüléket még a hosszabb, akár hónapokig húzódó javításra sem biztosítanak. Egy születése óta mozgássérültként élő fiatal az elektromos kerekesszéke meghibásodása miatt 2020-ban egész nyáron nem tudott önállóan kimozdulni az intézményből ahol él, holott azonnal jelezte a hibát és a szervízt is több alkalommal kereste, a javítás mégis 4 hónapon át húzódott.

Egy másik beszámoló szerint a balesetből eredően hét éve amputált sérült személy inkább saját maga elvégzi a gumicserét, mert cserekészülék nélkül nem tudja otthonát elhagyni és orvoshoz menni felírni a receptet.

4.1.1.8. A támogatási rendszer nem veszi figyelembe az egyéni élethelyzetet.

Egy mozgássérült személy 3 kihordási cikluson át csak olyan kerekesszékeket kapott, amelyek számára semmiféle önállóságot nem biztosítottak. Aktív kerekesszékekkel tudott volna önállóan mozogni, de nem felelt meg a támogatási feltételeknek, ezért használt eszközökből olyan aktív kerekesszéket szereltetett össze magának, amivel az otthonában önállóan mozog. A semmiféle önállóságot nem nyújtó kerekesszékek után a forgalmazók több ciklusban megkapták a többszáz ezer forint tb támogatást, ugyanakkor a sérült embert három támogatott kerekesszéke ellenére is csak az önköltségen beszerzett eszköz segítette a mozgásában, amelyből a professzionálisan gyártottra mégsem kaphat támogatást.

Az egyéni életkörülményeket még egyedi méltányossági támogatás esetén sem vizsgálják, a kérelmező kezelőorvosának szakvéleményét személyes vizsgálat nélkül, pusztán iratokból felülbíráhatja az egészségbiztosító orvosa.

4.1.1.9. Nem a biztosított egyedi igénye vagy a piaci folyamatok, hanem a kezelőorvos határozza meg, hogy mit ír fel támogatással.

A mozgásában korlátozott személy számára a valóban megfelelő eszközhöz jutást nehezíti, hogy a vényírásra jogosult orvosok különféle juttatásokat kapnak a gyse gyártóktól/forgalmazóktól a termék felírása érdekében. A MEOSZ-hoz érkezett panaszokból az is kiderül, hogy az orvosok nem a teljes gyse kínálatból választják ki a biztosított számára leginkább megfelelő eszközt, és még az érintettek minőségi panaszait sem továbbítják az állami szervek felé, holott a biztosított köteles tájékoztatni az orvost, hogy az eszköz a rendeltetésének megfelelő használatra alkalmas volt-e, és a terápiás vagy ellátási célt elérte-e. A beadványozó szerint a kezelőorvos és a gyse forgalmazók összefonódását jól érzékelteti az az eset, amelyben egy mozgássérült ember a korábbi felhasználói tapasztalatai alapján még az orvoshoz fordulása előtt kiválasztotta a számára megfelelő kerekesszéket, de a kezelőorvos a felírást arra hivatkozva akarta visszautasítani, hogy „velük nem állunk üzleti kapcsolatban”.

4.1.1.10. Információhiány

A MEOSZ kérdőíves kutatásában résztvevők a számukra egyik legnagyobb nehézségként az információhiányt jelölték meg. Véleményük szerint kiépített személyes kapcsolatok nélkül nagyon bizonytalan a beszerzett eszköz megfelelősége. Gyakran azért nem kapnak megfelelő eszközt, mert a megrendelés előtt nem lehet kipróbálni, gyakori, hogy csak katalógusban lehet megnézni, így látatlanban kellene kiválasztani azt a segédeszközt, amit utána évekig használnak. Átvétel után viszont már nem tudják másikra kicserélni azt.

4.1.1.11. Kipróbálás és betanítás hiánya

A kerekesszék használat betanításának hiánya okozhatta annak a fiatal kerekesszékes lánynak a méltatlan esetét, akinek még alapfunkciót sem mutattak meg az eszközön és így a nyitott kitámasztókerék miatt nem tudták a kerekesszékével együtt felsegíteni őt a lépcsőn. A fiatal mozgássérült lány 3 éven át úgy közlekedett, hogy a lépcső előtt valaki kivette őt a kerekesszékéből és kézben felvitte külön a lányt és külön a széket is, holott egy mozdulattal, illetve annak betanításával ez az egyébként is kellemetlen helyzet kevésbé lett volna megalázó.

4.1.2. A MEOSZ javaslatai

A MEOSZ elnöke beadványában leszögezte, hogy a fiskális szemlélet miatt a problémák azonosítása megakad a termékek árának kérdésénél, holott a rendszer teljes, minőség és egyéni szükséglet alapú átalakítása indokolt. *Nem több forrásra van szükség, hanem a rendelkezésre álló költségvetési keret más szempontok szerinti elosztását, vagyis a termékek ár alapú támogatása helyett a minőséget és az egyedi igényeket támogató olyan rendszer*

kialakítását javasolják, amelyben a rászoruló emberek az eszköz kipróbálását követően kiválaszthatják a számukra megfelelőt és ahhoz szabadon felhasználhatják a tb támogatás keretét.

1.) Ár helyett az egyéni szükséglet vizsgálata

Az egyéni szükségletek felmérése nem pusztán orvosszakmai kérdés, a sérülés-specifikus szempontból megfelelő és az érintett valamennyi életkörülményét figyelembe vevő eszköz kiválasztása a kezelőorvos, mozgásterapeuta, gyógytornász, szomatopedagógus és az érintett személy konzultációján alapuló együttes döntést igényelne. Az egyéni szükségletek figyelembevétele érdekében a támogatott termékek kiválasztásánál, továbbá az eszköz kiszolgáltatása során az érintett számára szükséges egyedi funkciók meghatározásánál kapjanak nagyobb hangsúlyt az eszközt használó emberek véleménye és tapasztalatai is. Ehhez szükséges az is, hogy a fogyatékos személyre partnerként, és ne tárgyként tekintsenek. A gyógyászati segédeszköz piac tisztulását és a verseny piaci alapra helyezését szolgálná az is, ha az eszköz kínálatból nem egy személyben a kezelőorvos választana, hanem az orvos a megfelelő eszközcsoportot határozná meg és az eszközt az illetékes rehabilitációs szakember és a biztosított közösen választhatná ki, kipróbálást követően.

2.) Befogadott és a kiszolgált eszközök minőségének folyamatos ellenőrzése és utánkövetése

A MEOSZ álláspontja szerint rövidtávon a forgalmazói visszaélések csökkentésével is lehetne érní a kiszolgált eszközök minőségének javulását, ezért a támogatással kiszolgált – a biztosított részére átadott – eszközök minőségének folyamatos, a felektől független szerv által végzett ellenőrzésére és a valódi visszatartó erővel bíró szankciók bevezetésére lenne szükség.

3.) Kihordási időn belül is kaphasson másik új eszközt az, aki számára használhatatlan az, amelyet számára korábban átadtak.

Biztosítsanak lehetőséget az igénylendő támogatott eszköz előzetes kipróbálására. Javasolják, hogy a garanciálisan nem javítható, minőségi hibás eszköz esetén legyen visszavonható a tb támogatás és a forgalmazó köteles legyen visszafizetni a térítési díjat a vásárlónak is, aki újabb – megfelelő – eszközt kaphatna állami közreműködéssel.

4.) A hibás teljesítés következményeinek szigorítása, szerződéskötési tilalom bevezetése

Az egészségbiztosítási és a fogyasztóvédelmi szervek ellenőrzési jogkörének elkülönítését, a vizsgálati lehetőségeik megerősítését és szerződéskötési tilalom bevezetését javasolják a visszaélő forgalmazó céggel szemben – tb támogatás elszámolására jogosító – ártámogatási szerződése felmondása esetén, az érintett forgalmazó, a cég tagja, vezető tisztségviselője és hozzátartozói vonatkozásában is.

5.) A rossz minőségű eszközök és gyártóik támogatásból kizárása

Támogatással javítás igénybevételének egyszerűsítése. Elsődlegesen a javíttatás vényen való rendelésének megszüntetését javasolják. Amennyiben ez nem megoldható, akkor a gyógyászati segédeszközök javíttatása elektronikus recepten való rendelésének bevezetése lenne célszerű. Javasolják kötelezővé tenni a cserekészüléket és javítási idő maximumot bevezetni.

6.) Követelményjegyzékek kidolgozása és a támogatás elszámolásának feltételéül szabása

7.) A támogatással megvásárolt eszközre elidegenítési tilalom bevezetése és a kölcsönzési lehetőségek bővítése

8.) Minden eszközcsoportban jó minőségű gyógyászati segédeszköz is támogatott legyen, és a gyenge (legolcsóbb) minőségű eszköz kerüljön ki a támogatásból

9.) A medikális szemlélet helyett a támogató technológiák alkalmazásának támogatása

A gyse, mint egészségügyi ellátás önmagában a medikális szemléletet tükrözi, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a CRPD „támogató technológia” kifejezést használ, ami egy lényegesen tágabb eszközkörhöz való hozzáférés biztosítására utal. A MEOSZ kutatásában résztvevők az önálló életvitelt segítő eszközök (például személyi gondoskodás és védelem eszközei; személyes mozgás segédeszközei; háztartási segédeszközök; bútorzat és helyiség vagy egyéb átalakítások; a kommunikációhoz, tájékoztatáshoz és jeladáshoz használatos segédeszközök) állami támogatását is elengedhetetlenek látják a jogaik maradéktalan érvényesüléséhez. Erre azonban jelenleg sem a hazai gyse támogatási rendszer, sem az egyéb támogatások nem biztosítanak megfelelő lehetőséget. Ez a kérdéskör ugyan meghaladja az egészségbiztosítási- és egészségügyi kereteket, azonban azt fontos figyelembe venni, hogy az ellátás szélesebb körű megoldása is állami feladat. *Jelentős szemléletváltásra lenne szükség annak érdekében is, hogy ne csak a teljes önállóságot biztosító eszközöket támogassák, hanem az önállóbb, a segítőknek kevésbé kiszolgáltatottságot vagy a segítők munkáját könnyítő eszközöket is.*

10.) Egy jobb minőségű eszköz vásárlásához igénybe vehető legyen az a támogatási összeg, ami a befogadott eszközhöz járna.

Aki jelenleg jobb minőségű vagy többlet tudású eszközt szeretne, elesik attól a támogatási összegtől is, ami a tb ellátásban járna számára. A teljes szemléletváltás jegyében olyan „vegyes támogatási rendszer” bevezetését javasolják, amelyben a biztosítottak számára egyéni igényük szerinti eszköz megvásárlásához az egészségbiztosító abban az esetben is nyújt támogatást – külön eljárás lefolytatása nélkül – ha a megfelelő eszköz nincs a tb támogatásba befogadva. A támogatási összeg nemcsak a támogatásba befogadott eszközre járna, hanem a fix összegű támogatás mértékéig a támogatási listán nem szereplő eszköz vásárlásához is legalább annyi tb támogatásban részesülhetne az érintett, mint a listán szereplő eszköz megvásárlásának esetében.

A „vegyes rendszer” sem jelentené, hogy a biztosított számára közvetlenül pénz nyújtana a rendszer, hanem a közgyógyellátási gyógyszerkeret mintájára olyan támogatási keret lenne elérhető, amelyről elszámolható a gyse listán nem szereplő eszköz is. Ezáltal nem csak az eszközt támogatná a rendszer, hanem figyelembe venné az érintett egyéni szükségleteit is. A megnövekedett kínálati paletta miatt pedig az árcsökkenést a piaci mechanizmusok generálnák és nem rendszeres hatósági felhívás nyomán a támogatási vagy közgyógy listán maradás kényszere. A „vegyes rendszerben” egyedi támogatás engedélyezésére sem lenne szükség, ugyanakkor a méltányossági elv is érvényesülhetne, például a térítési díj átvállalásával vagy csökkentésével. Amennyiben mindenki a számára valódi és hatékony segítséget nyújtó eszközt kapná meg, akkor a támogatott eszközök tovább értékesítése is megszűnne.

Végül az elnök kiemelte, hogy a beteg vagy fogyatékossgal élő emberek méltóságteljes életének – életkortól, lakóhelytől, jövedelmi viszonyoktól függetlenül – alapfeltétele a minőségi, egyéni szükségleten és az érintett ember egyéni döntésén alapuló rehabilitáció és gyse ellátás. A rendkívül összetett rendszerben, a számtalan szereplő között, átláthatatlan jogszabályhalmazban a biztosítottak a rendszerben elvesznek. A fogyatékos ember a forrásokhoz való hozzáférés eszközeként jelenik meg és nem egyenrangú partner, akinek az ellátását kell biztosítani. A fiskális szemlélet helyett az érintettek egyéni igényeinek figyelembevételével a kiszolgált eszközök jó minőségét is garantáló jogi szabályozás és annak végrehajtására megfelelő személyi és szervezeti feltételekkel működő állami intézményi háttér megteremtésére lenne szükség.

4.2. A NEAK főigazgatójának válasza

A NEAK főigazgatója válaszlevelében leszögezte, hogy a NEAK elkötelezett amellett, hogy a fogyatékosággal élő személyek számára biztonságos és fenntartható, minél magasabb szintű gyógyászati segédeszközöket biztosítsanak. Jelezte azt is, hogy a MEOSZ beadványában vázolt problémakörök jelentős része túlmutat a NEAK hatáskörén, azok *a kialakított egészségpolitikai elveket és a jelenleg jogszabály által meghatározott keretek megfelelőségét kérdőjelezi meg.*

A főigazgató álláspontja szerint minden problémás esetet ki kell vizsgálni hivatalos úton, amelyhez nélkülözhetetlen, hogy ezekben az esetekben a sérelemmel érintettek a megfelelő szervezethez forduljanak. Így a beadványban foglalt egyedi esetekben is így kell, illetve kellett volna eljárniuk az érintetteknek.

A NEAK feladat- és hatáskörének vonatkozásában a panaszbeadványban foglaltak alapján négy fő problémakört azonosítottak:

1. gyógyászati segédeszközök a társadalombiztosításban
2. a gyógyászati segédeszközök befogadása
3. a gyógyászati segédeszközökkel történő betegellátás
4. a gyógyászati segédeszköz ellátás ellenőrzésének problémaköre

4.2.1. Gyógyászati segédeszközök a társadalombiztosításban

A gyógyászati segédeszközök olyan orvostechikai és ápolási eszközök, amelyek valamely végleges vagy átmeneti egészség károsodás kezelésére szolgálnak, és használatuk általában nem igényli egészségügyi szakember jelenlétét és közreműködését. *Céljuk az egészségkárosodással élő emberek lehetőség szerinti legnagyobb mértékű rehabilitációjának támogatása, aktív életvitelük visszanyerésének lehetővé tétele, vagy – amennyiben ezek nem lehetségesek – az életminőség minél nagyobb mértékű javítása.*

A gyógyászati segédeszközök Magyarországon több mint 800 ezer ember életében vannak jelen. Többségük súlyos vagy közepesen súlyos egészség károsodással él: vannak köztük mozgásukban korlátozottak, halláskárosodottak, gyengénlátók, vizeletvesztési panaszokkal küzdők, krónikus fekélyvel élők, égési sérültek, súlyos cukorbetegség, illetve egyéb betegségekkel küzdők. Az egészségkárosodásuk oka, típusa és mértéke – ahogy az a felsorolásból is kitűnik – nagyon eltérő lehet. Az érintett betegek között vannak születésüktől fogva fogyatékosággal élők, baleseti sérültek, krónikus betegségben szenvedők, illetve idős koruk miatt egészségügyi problémákkal élő személyek. Az egészségkárosodás lehet múlandó vagy – az esetek többségében – maradandó, ám a múlandó állapotok esetében is nagyban különbözhet az eszközhasználat időtartama, például a rehabilitáció ütemének és sikerességének függvényében. *A gyógyászati segédeszközök emiatt egy rendkívül heterogén eszközkört alkotnak, amelyek sokszor egymással is nehezen összehasonlíthatóak, így a társadalombiztosítás szempontjából nagy kihívást jelentenek.*

Sok országban a gyese-ket a rehabilitációs ellátás keretében nem termékként, hanem szolgáltatásként biztosítják. Magyarországon ezzel szemben a jelenleg hatályos jogszabályi környezet, a tb rendszer, mint kockázatközösség úgy épül fel, hogy az annak középpontjában álló biztosított – járulék fizetés ellenében – különböző ellátásokat vehet igénybe a kötelező egészségbiztosítás terhére, így az egészségügyi szolgáltatásokat, valamint a pénzügyi ellátásokat. Jelen beadvány tárgyát képező *gyógyászati segédeszközökhöz való hozzáférés esetében a támogatási rendszer keretein belül a biztosítottak árhoz nyújtott támogatással vehetik igénybe az egészségbiztosítás egészségügyi szolgáltatásait.* Vagyis a biztosítottak társadalombiztosítási támogatás jár az egyes vényen rendelt gyógyászati segédeszközök árához, javítási és kölcsönzési díjához a jogszabályban foglalt feltételek fennállása esetén.

Ennek alapján a NEAK az orvos által rendelt eszköz megvásárlásához nyújt támogatást a biztosítottnak, csökkentve ezáltal a térítési díj összegét.

A beadványban felvetett egyedi szükségletekhez igazodó beteg támogatási rendszer igénye alapvetően írná át az egészségbiztosítás jelenlegi rendszerét, amely a NEAK főigazgatójának véleménye szerint nem célja az egészségpolitikának.

4.2.2. A gyógyászati segédeszközök befogadása

A gyógyászati segédeszközök befogadását a NEAK hatósági jogkörben, az azt szabályozó jogszabályi előírások³ alapján végzi; ezen jogszabályi feltételektől a NEAK nem térhet el. A befogadás feltételrendszerének megváltoztatása a főigazgató szerint csak egészségpolitikai paradigmaváltás esetén lehetséges. *Egyetért azzal, hogy a befogadási eljárás során a jogszabály-alkotási kötelezettség nehezíti a nyomonkövethetőséget, azonban az egészségpolitikai és pénzügy-politikai elvek csak így érvényesíthetők a támogatási rendszerben.* A NEAK álláspontja szerint van lehetőség új korszerű eszközök befogadására – az elmúlt 5 évben 8 csoportnyitás, és 672 eszköz befogadása történt meg. A válaszadás idején 13 olyan eljárás volt folyamatban, amelyekben a kérelemben szereplő eszköz csoportját az Rendelet nem tartalmazza.

4.2.3. A gyógyászati segédeszközökkel történő betegellátás

A NEAK kifejezetten támogatja egy független, adott esetben a betegszervezet képviselőit is magában foglaló szervezet kialakítását, amely részt venne a követelményjegyzékek megalkotásában, és folyamatosan nyomonkövetné a piaci magatartást. *Jelenleg az eszközök hivatalos minősítése sem megoldott teljes mértékben; sok esetben az eszköz előzetes bevizsgálására sincs lehetőség.*

A panaszbeadványnak a gyógyászati segédeszközök rendelésére vonatkozó vényt felíró orvosok kompetenciájának megkérdőjelezésével kapcsolatban az Ebtv. 21. §-ára hivatkozott a főigazgató, amely a biztosított személynek a gyógyászati segédeszköz ellátásra való jogosultságát a finanszírozott egészségügyi szolgáltató e jogosultságra kijelölt orvosa, illetve az egészségbiztosítóval e jogosultságra szerződést kötött orvos rendeléséhez köti.⁴ *A főigazgató véleménye szerint életszerűtlennek tűnik, hogy a kezelőorvos minden egyes gyógyászati segédeszköz rendelése esetében kikérje valamely betegszervezet véleményét a rendelni kívánt eszköz orvosszakmai megfelelőségéről.*

A főigazgató szintén egy jogszabályi rendelkezésre hivatkozott a panaszbeadványban felvetett azon sérelemre, hogy a termék vételárát meghaladóan, annak 130%-áig javítható támogatással, viszont újabb eszköz még ekkora támogatási igény esetén sem jár kihordási időn belül. A hivatkozott Vhr. 8. § (6) bekezdése alapján egy termék javítására a kihordási időn belül legfeljebb a termék kiadásakor érvényes közfinanszírozás alapjául elfogadott ára

³-A biztonságos és gazdaságos gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz-ellátás, valamint a gyógyszerforgalmazás általános szabályairól szóló 2006. évi XCVIII. törvényben (Gyftv.);

- A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba való befogadásának, valamint a támogatás megváltoztatásának szabályairól szóló 451/2017. (XII. 27.) Korm. rendeletben (Kr.);

- A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelet (Vhr.);

- A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendeléséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről szóló 14/2007. (III. 14.) EüM rendeletben

⁴ Az Ebtv. 21. értelmében a biztosított jogosult a járóbeteg-ellátás keretében gyógyászati céllal rendelt gyógyszer, különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszer, gyógyászati segédeszköz és gyógyászati ellátás árához, illetőleg a fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelés alatt számára rendelt végleges gyógyászati segédeszköz árához, továbbá a gyógyászati segédeszköz javítási és kölcsönzési díjához nyújtott támogatásra, amennyiben [...] b) azt a finanszírozott egészségügyi szolgáltató e jogosultságra kijelölt orvosa, illetve az egészségbiztosítóval e jogosultságra szerződést kötött orvos rendeli.

általános forgalmi adóval növelt összegének 130%-a fordítható. *Az ezt meghaladó javítási igény esetén az eszközt a gyártó vagy saját költségére javítja, vagy a kihordási idő végéig cserekeszüléket biztosít.*

4.2.4. A gyógyászati segédeszköz ellátás ellenőrzésének problémaköre

A főigazgató egyetért a MEOSZ elnökének azzal a javaslatával, amely az ellenőrzési apparátus megerősítését célozza a hatékonyabb betegellátás érdekében. Ugyanakkor meglátása szerint továbbra is szükséges fenntartani azon jogszabályi rendelkezéseket, amelyek nem „adminisztratív módon” a betegeknek a győse-höz történő hozzáférést szűkítik, hanem az Egészségbiztosítási Alap védelmét szolgálják

A panaszbeadvány további felvetéseivel kapcsolatban a főigazgató a következőket jegyezte meg:

1. A beadvány többször kifogásolja a támogatási rendszer fiskális szemléletét. Tekintettel arra, hogy jelenleg a költségvetési törvény mellett több törvény, kormányrendelet, és rendelet határozza meg azon kereteket, amelyek között a NEAK a gyógyászati segédeszközök finanszírozási tételeinek támogatását tudja biztosítani, a fiskális szemléletet, mint hátrányos tényezőt nem tudják azonosítani.

2. A panaszbeadvány szerint az árak fixálása miatt a minőség negatív irányba történő elmozdulása tapasztalható. A NEAK főigazgatójának véleménye szerint azonban maga a fixelési eljárás, és ezáltal a támogatási összegek maximalizálása az egyes eszközökön azt a lehetőséget biztosítja, hogy a magasabb minőséggel rendelkező eszközök magasabb térítési díjjal is elérhetőek legyenek a betegek és a kezelőorvosok szabad választása alapján, hangsúlyozottan amellet, hogy a referencia eszköz is megfelelő egészségnyereséget tud biztosítani a beteg számára.

3. Nem ért egyet a főigazgató azzal az érveléssel, hogy azért vásárol a beteg teljes áron eszközt, mert a támogatott listán szereplő eszközzel nem megfelelően látható el. A főigazgató álláspontja szerint a döntést több egyéb tényező is befolyásolhatja, például marketing eszközök a gyártó részéről, amelyre az alacsony árú termékek gyártójának, forgalmazójának esetlegesen nincs megfelelő forrása. Azonban tényként közölte, hogy vannak olyan eszközcsoportok, amelyekben már a támogatással elérhető eszköz nem elérhető a forgalomba hozók döntése alapján, ugyanis az árváltoztatási igényeik miatt, mint nem támogatott terméket kívánják forgalmazni.

4. A főigazgató számára nehezen elfogadható a beadványozónak az Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület 10.007/3/2006.TT. számú állásfoglalására alapozott azon érvelése, amely szerint az akadálymentesség fogalmát szélesen értelmezik, és kivetítik a győse ellátás kontrollálására, a hozzáférhetőség elmaradására. A főigazgató hangsúlyozta, hogy a NEAK csak kérelemre induló eljárás keretében tud döntést hozni egyes eszközök támogathatóságának feltételeiről.

5. Nem ért egyet a főigazgató azon beadványozói megállapítással, amely szerint a támogatási rendszer egyes elemei önmagukban nem jogsértőek, azonban a bonyolult rendszer a gyakorlatban alapjogi sérelmet von maga után. Ennek kapcsán hivatkozott arra, hogy a befogadás során nemcsak az eszköz árát vizsgálja az Egészségbiztosító, hanem az eszköz dokumentációja alapján annak megfelelőségét, amelyet emellet külön intézmény is megvizsgál.

6. Azokban az esetekben, amikor a befogadott eszköz helyett más, silányabb minőségű eszközt szolgálnak ki a betegnek, azt haladéktalanul jelezni szükséges a NEAK részére, vagy az illetékes fogyasztóvédelmi hatóságnak a megfelelő betegérdekek érvényesítése érdekében. Jelenleg is több hasonló vizsgálat folyik, amelyek a főigazgató álláspontja szerint alátámasztják ezen esetek részletes vizsgálatának szükségességét és az indokolt szankciók alkalmazását.

7. A szükségtelenül felírt és kiváltott segédeszközök továbbértékesítésével kapcsolatban az egészségpolitika megoldási javaslatot dolgozott ki az egyes eszközcsoportokra vonatkozóan, aminek következtében megfelelő kontroll mellett nem a beteg tulajdonába kerül az eszköz, hanem bérleti rendszeren keresztül, havi térítési díj ellenében használhatja az eszközt. Már jelenleg is vannak olyan eszközcsoportok, ahol ez a fajta bérleti rendszer indokolható, azonban egyes eszközterületeknél ez elképzelhetetlen a nagyfokú fogyóalkatrészek, vagy maga az eszköz amortizációja miatt.

A javíthatóság nehézségeivel a jelenlegi rendszer fenntarthatóságát kérdőjelezi meg a beadványozó. A tb támogatás elszámolhatóságának alapját javítás esetén is a kiállított orvosi vény képezi, amelyhez kapcsolódóan a NEAK szakmai álláspontja szerint orvosszakmai szempontból nem okozhat problémát a „hiba jellegének” feltüntetése, mint például nem működik a motor, vagy az egyéb meghibásodások megjelölése.

8. Az együttrendelési tilalmak meghatározása során orvosszakmai indokokat vettek figyelembe.

9. Az ellenjegyzéshez kötött támogatás rendszere egy jól kialakult rendszer, ahol a NEAK ellenőrző főorvosai megvizsgálják, hogy a szakmai ellenjegyzéshez kötött gyese-k indikációs feltételei rendelkezésre állnak-e, védve így a betegérdekeket is. A negatív döntés ellen jogorvoslati lehetősége van minden betegnek.

10. Az egyes eszközök esetében meghatározott térítési díjak túlzott értéke megtevesztő lehet tekintettel arra, hogy nem a térítési díjakat határozzák meg, hanem az eszközök támogatásának mértékét vagy összegét, amelyen túl az egyes eszközök térítési díja változhat esetlegesen a csoport támogatásának fixálása által. Ezeknek a támogatási mértékeknek a meghatározása minden esetben egészségpolitikai kérdés, hasonlóan a gyógyszerek esetében, figyelembe véve a betegség súlyosságát, krónikus vagy akut mivoltát.

11. A NEAK örömmel fogadta azt a kezdeményezést, hogy az egyes érdekvédelmi szervezetekkel közösen elkezdődhetett a párbeszéd a meglévő egyes eszközcsoportok nehézségeiről a támogatási rendszer javítása érdekében.

12. A MEOSZ alapvető koncepciójával nem ért egyet a NEAK főigazgatója a tekintetben, hogy a rendszernek a beteget kellene támogatnia és nem az eszközt. Álláspontja szerint ez kontrollálhatatlan forráskiáramláshoz vezetne. Nem biztosítható keretrendszert eredményezne az egyedi méltányossági rendszer kvázi rendszerszintű kiterjesztése a jelenlegi támogatási rendszer helyett. A javasolt rendszer működhetőségének feltételei számos kérdést vetnek fel, a kiszámíthatóság egyértelműen nem érvényesülne.

13. A NEAK is preferálja olyan rendszer kialakítását, amely esetében első lépésként minden beteg kipróbálhatná az eszközt, azonban ehhez egy olyan keretrendszert szükséges kialakítani, amelyet a gyártók/forgalmazók képesek és tudnak is finanszírozni, és a betegérdekek mellett az orvosi kompetencia is érvényesül, hiszen az egészségnyereség megítélése továbbra is orvosszakmai kérdés.

14. A NEAK egyetért a MEOSZ azon javaslatával, hogy az ellenőrzési rendszer megerősítése fontos szempont, amely eredményeként a kiszolgált termékek valóban megfelelnek minden esetben a támogatotti listán található eszközöknek. Hangsúlyozta ugyanakkor, hogy kifejezetten fontos, hogy az érdekképviseleti szervezetek az anomáliák tapasztalása esetén haladéktalanul forduljanak a megfelelő hatósághoz, akik meg tudják tenni a megfelelő intézkedéseket.

15. A kihordási időn belüli ismételt adást a hatályos jogszabályi rendelkezésekre tekintettel nem támogatják.

16. A hibás teljesítés szigorúbb szankcionálásával, illetve a követelményjegyzék kidolgozásának alapfeltételével egyetért a NEAK főigazgató. A tájékoztatás szerint a szaktárca munkacsoportjának feladatai között ez volt a legfontosabb feladat.

4.3. Az egészségügyért felelős államtitkár válasza

A gyese-k azok az átmeneti vagy végleges egészségkárosodással, fogyatékossgal élő ember személyes használatába adott, alapvetően orvostechnikai- vagy in vitro diagnosztikai orvostechnikai-, illetve kis részben ápolási technikai eszközök, amelyek használatuk során nem igénylik egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy folyamatos jelenlétét. A gyógyító eljárás során és a rehabilitációban is fontos szerepet töltenek be, valamint a gyógyulási folyamatban a beteg életminőségének javítását is szolgálják.

Az eszközök gyártásának megfelelőségét és az eszközök minőségét biztosító uniós szabályozás mellett nemzeti szabályok biztosítják a betegek gyógyászati segédeszközzel való ellátásának betegközeli oldalát. A gyógyászati segédeszközök forgalmazása (a végfelhasználó részére történő értékesítés, átadás), kölcsönzése és javítása egészségügyi szolgáltatásnak minősül, így az erre feljogosító működési engedély birtokában végezhető, jogszabályban meghatározott személyi és tárgyi feltételek biztosítása mellett⁵, a 7/2004. EüM rendelet *kitér az átadás módjára is, így egyebek mellett az eszköz használatáról szóló tájékoztatásra, illetve a használat betanítására.* A gyógyászati segédeszközök szakmai és támogatással összefüggő szabályozási alapját az Ebtv., az Eütv., továbbá a Gyftv. és a kapcsolódó végrehajtási rendeletek határozzák meg.

A hatályos jogszabályok alapján támogatás adható a normatív rendszerben a gyógyászati segédeszközök és tartozékaik megvásárlásához, a gyógyászati segédeszközök javításához, kölcsönzéséhez, valamint egyedi méltányosság keretében a normatív támogatással nem rendelhető eszközök megvásárlásához, ezek javításához, kölcsönzéséhez, a normatív támogatással rendelhető eszközök többletmennyiségéhez, valamint a normatív támogatással rendelhető egyedi méretvétel alapján készült eszközök alkatrészének cseréjéhez.

A gyógyászati segédeszközökhöz a jogosultak számára nyújtott támogatás összegét minden évben az aktuális költségvetési törvény határozza meg. Míg 2010-ben közel 44,2 Mrd forint támogatást fizetett ki az egészségbiztosító, addig a 2021. évben a rendelkezésre álló összeg a válaszadás idején már meghaladta a 80 Mrd forintot.

A közgyógyellátásra jogosultak önrészét is az állam vállalja át. A gyógyászati segédeszközzel való ellátás alapvetően a járóbeteg-ellátásban történik, és támogatással csak az erre szerződött orvos vagy egészségügyi szolgáltató orvosa rendelheti. A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadása kérelem alapján, jogszabályban meghatározott szempontrendszer és eljárásrend figyelembevételével a NEAK határozatával történik.⁶ *Az egészségbiztosító által támogatott gyógyászati segédeszközök árát az eszköz forgalomba hozója határozza meg, annak elfogadásáról a befogadási eljárás során a NEAK egy sokrétű, egészségpolitikai és költséghatékonysági szakmai vizsgálatot követően dönt. Az eszközök megfelelősége, az egyéni eltérések, állapotok figyelembevétele már a gyógyászati segédeszközök befogadásánál biztosított az alábbiak szerint:*

A Rendelet 3. §-a értelmében *a gyógyászati segédeszközök befogadásának alapelvei:*

a) *fogyatékossg – életfunkció – betegség figyelembevétele:* az emberi szervezet egészét vagy egy részét érintő működési hiánynak, csökkenésnek, annak mértékének, valamint a gyógyászati segédeszköznek az önálló életvitelre, társadalmi beilleszkedésre gyakorolt hatásának figyelembevétele;

⁵ Az egészségügyi szolgáltatások nyújtásához szükséges szakmai minimumfeltételekről szóló 60/2003. (X. 20.) ESZCSM rendelet, valamint a gyógyászati segédeszközök forgalmazásának, javításának, kölcsönzésének szakmai követelményeiről szóló 7/2004. (XI. 23.) EüM rendelet

⁶ A Gyftv., valamint a gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendelkezéséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről szóló 14/2007. (III. 14.) EüM rendeletben foglaltak szerint

- b) *méltányosság érvényesítése*: törekedni kell, hogy – különös tekintettel a halmozottan hátrányos helyzetű betegcsoportokra – minden fogyatékkal élő biztosított számára legyen támogatással hozzáférhető eszköz;
- c) *szükséglet alapú megközelítés*: a lakosság egészségügyi szükségletének leginkább megfelelő eszközt kell befogadni, azaz azt az egészségügyi szükségletet kell kielégíteni, mely esetében klinikailag számottevő hatással rendelkező egészségügyi technológia áll rendelkezésre, és biztosítható, hogy a támogatást az a beteg kapja, akinél az elvárt hatás elérhető. Az eszköz alkalmasságának módszeres értékelése által a betegek számára magas értéket képviselő eszközt kell befogadni, az érintett betegcsoport klinikai szüksége mértékének figyelembevételével;
- d) *szakmai megalapozottság*: szakmai szempontból már kiértékelt, nyilvántartásba vett, külön jogszabályban erre felhatalmazott szervezetek által biztonságosnak és hatásosnak minősített gyógyászati segédeszköz fogadható be. Nem kerülhet befogadásra olyan eszköz, amely a befogadás időpontjában támogatott eszköznél a beteg szempontjából egyértelműen alacsonyabb minőségi paraméterekkel rendelkezik;
- e) *komplexitás*: figyelembe kell venni, hogy az eszköz önmagában elegendő-e, vagy az csak más eszköz, kezelés egyidejű alkalmazása mellett tudja kifejteni hatását;
- f) *költséghatékonyság*: a befogadási döntéseket a költséghatékonyság követelményének figyelembevétele alapján kell meghozni. Ösztönözni kell a költséghatékony egészségügyi ellátás gyakorlati megvalósítását, a hosszú távon eredményesebb, így nagyobb egészségnyereséget biztosító, életminőség javulást jelentő, ezzel együtt reális ráfordítási igényű költséghatékonyabb eszköz befogadásával. A költséghatékonyság elemzése során az alternatív technológiák kerülnek összehasonlításra;
- g) *költségvetési keretek figyelembevétele, finanszírozhatóság*: figyelembe kell venni a központi költségvetésről szóló törvényben az Egészségbiztosítási Alapra meghatározott, a gyógyászati segédeszközök támogatására fordítható költségvetési keretet, valamint a felhasználás aktuális helyzetét és a várható hatásokat;
- h) *eredményesség*: az eszköz a napi gyakorlatban a használat során a kívánt mértékben javítja a beteg életkörülményeit.

A gyógyászati segédeszközök befogadása során *szakmai*⁷ és *gazdasági*⁸ szempontokat egyaránt figyelembe kell venni. Ezen szempontokon túl az eszköz típusától függően

⁷ Rendelet 4. § (1) bekezdése értelmében a gyógyászati segédeszközök befogadása során az alábbi *szakmai szempontokat* kell figyelembe venni:

- a) az eszköz az önálló képességet vagy az élettani funkcióképességet bizonyítottan javítja-e;
- b) az eszköz megfelel-e a kívánt funkcióknak;
- c) az eszköz indikációs köre és alkalmazási köre pontosan meghatározott-e;
- d) az eszköz kompatibilis-e, megfelel-e a vonatkozó szabványoknak;
- e) az eszköz hordozhatóságát, mobilitását, az eszköz által a beteg számára nyújtott kényelem mértékét;
- f) az eszköz önállóan vagy csak segítséggel alkalmazható-e;
- g) az eszköz által elérhető életminőség javítás mértékét, az eszköz által a beteg számára nyújtott komfortérzés mértékét;
- h) az eszköz gyártására vonatkozó, bármely nemzeti rendszerben akkreditált, elismert tanúsító szervezettől származó ISO 9001 vagy azzal egyenértékű tanúsítványt.

⁸ (2) A gyógyászati segédeszközök befogadásánál az alábbi *gazdasági szempontokat* kell figyelembe venni:

- a) az eszköz árát, szavatosságát, kihordási idejét, az OGYEI által igazolt tartósságát, élettartamát;
- b) az Egészségbiztosítási Alap kiadásaiiban az eszköz támogatásával várható csökkenés vagy növekedés mértékét;
- c) azt, hogy csak bizonyított hatásosságú és költséghatékonyságú eszköz fogadható be;
- d) a 8. számú melléklet szerinti, T-jelű, tartós használatra szánt, valamint a 9. számú melléklet szerinti kölcsönzés keretében kiszolgáltatható eszközök esetében az üzemeltetési vagy szolgáltatási költségeket;
- e) a Korm. rendelet 3. § (5) bekezdés bd)-be) alpontja szerinti nyilatkozatban foglaltakat;
- f) ápolási eszköz kölcsönzésbe történő befogadása esetén azt, hogy az adott eszköz kölcsönzési díjához – a maximális (6 hónapos) kölcsönzési időre – számított társadalombiztosítási támogatás ne érje el a referenciaeszköz közfinanszírozás alapjául elfogadott nettó árához számított társadalombiztosítási támogatás

figyelembe kell venni: a) az eszköz alkalmazásával összefüggő mérhető paramétereit, b) a szolgáltatói hálózat kiterjedtségét, c) a szolgáltató folyamatos működési rendjét, d) a tartós használatra szánt, valamint egyedi méretvétel alapján készített, továbbá kölcsönözhető eszköz esetén a szolgáltatás teljességét, különös tekintettel az állapotfelmérésre, a méretvételre, az egyéni adottságok és igények felmérésére, a próbára, a beállításokra és az átadásra.

A tartós használatra szánt eszköz⁹ árához nyújtott támogatás összege – a külön jogszabály szerinti méltányosság kivételével – a határozathozatal idején hatályos, egy hónapra eső minimálbér 15%-ának 100-szorosát nem haladhatja meg. *A nem tartós használatra szánt eszköz* esetében a hat hónap alatt támogatással rendelhető mennyiségű eszköz árához nyújtott támogatás összege nem haladhatja meg a határozathozatal idején hatályos, egy hónapra eső minimálbér 15%-ának 100-szorosát.¹⁰

A már befogadott eszközök tekintetében a Gyftv. írja elő a folyamatos felülvizsgálatot, így az egészségbiztosítási szerv hivatalból folyamatosan teljes vagy részleges felülvizsgálatnak veti alá a támogatott gyógyászati segédeszközök körét a törvényben foglalt szempontok szerint. Az egészségbiztosítási szerv a felülvizsgálat keretében hivatalból eljárást indít, ha egy eszköz minőségével, rendeltetésének való megfelelésével kapcsolatban kétség merül fel.¹¹

Ugyancsak a minőségi követelmények biztosítását szolgálja a NEAK által összeállított *követelményjegyzék,* amely az adott funkcionális csoportban ártámogatásban részesíthető gyógyászati segédeszközök

a) kémiai, fizikai és biológiai tulajdonságaira, összetételére; b) kialakítására, funkcionalitására, funkcióstruktúrájára, műszaki-technológiai jellemzőire; c) ergonómiai jellemzőire; d) kiszerezésére, csomagolására, címkéjére, a csomagoláson feltüntetett információtartalmára; és e) teljesítményére, élettartamára, teljesítőképeségére, energiaforrására vonatkozó egészségbiztosítói követelményeket tartalmazza.¹² Kérelemre indult eljárásban nem fogadható be olyan gyógyászati segédeszköz, amely nem felel meg az adott gyógyászati segédeszközre vonatkozó követelményjegyzékben foglaltaknak.¹³

A felülvizsgálati eljárásban *a NEAK kizárja a támogatásból a gyógyászati segédeszközt,* ha a követelményjegyzékben foglalt követelményeknek nem felel meg, és a nem sorolható át más funkcionális csoportba.¹⁴

Az egyedi méretvétel alapján készített gyógyászati segédeszközök gyártására és kiszolgáltatására vonatkozó, a meghatározott követelmények¹⁵ teljesítését az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet (a továbbiakban: OGYÉI) ellenőrzi és a megfelelésről legfeljebb 5 évre szóló határozatban dönt. Ez a kötelezettség nem vonatkozik azon egyedi méretvétel alapján készített gyógyászati segédeszközök forgalmazóira (gyártóira), amelyek a gyártás megfelelőségét az orvostechikai eszközt gyártók minőségirányítási rendszerét tanúsító szervezet eljárásának lefolytatását, érvényben tartását igazoló minőségirányítási rendszer tanúsítvánnyal igazolják. Mindezek szintén biztosítják az eszközök megfelelő minőségét és megfelelőségét a betegek számára.

70%-át, referenciaeszköz áránál alacsonyabb árú termék esetén a csoportra jellemző százalékos mértékkel számított támogatás 70%-át;

g) az eszköz gyártója vagy forgalomba hozója által önként vállalt, az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló rendeletben foglaltaknál kedvezőbb jótállási feltételeket, amennyiben a kötelező és az önként vállalt jótállás ideje együttesen eléri az eszköz kihordási idejét.

⁹ Rendelet 4. § (4) bekezdés

¹⁰ Rendelet 4. § (3) bekezdés

¹¹ Gyftv. 32/A (1)-(2) bekezdés d) pont

¹² Kr. 1. § 7. pont

¹³ Kr. 3. § (14) bekezdés

¹⁴ Kr. 9. § (4) bekezdés a) pont

¹⁵ Rendelet 16. számú melléklet

A NEAK a befogadási eljárás során hozott és véglegessé vált határozatok alapján nyilvántartást vezet a támogatott gyógyászati segédeszközökről. Az érvényes támogatási listát a honlapján havonta közzéteszi. A NEAK honlapján internetes gyógyászati segédeszköz-katalógust (Online Segédeszköz Jegyzék, SEJK) is működtet a támogatott gyógyászati segédeszközökről. Az ehhez szükséges dokumentációt és adatokat a gyógyászati segédeszköz forgalmazója bocsátja a NEAK rendelkezésére. A katalógus a támogatási listán lévő adatokon felül többek között a gyártásra, a forgalmazásra, valamint az eszköz használatára vonatkozó releváns adatokat is tartalmaz. Mindezek biztosítják azt, hogy a beteg és az ellátását végző orvos is megismerhesse a rendelhető eszközök körét, azok jellemzőit, amely alapján kiválasztható a számára megfelelő eszköz. Ha ilyen nincs a befogadott eszközök, között vagy szükség van az egyedi igények további érvényesítésére is, akkor az Ebtv. 26. §-a alapján *méltányosságból az egészségbiztosító támogatást nyújthat nem támogatott eszköz megvásárlásához, alkatrész cseréjéhez, javításához, kölcsönzéséhez, de adott esetben a kihordási időre meghatározott mennyiségben felüli mennyiséghez is.* Az egyedi jellemzők érvényesítését biztosítja az is, hogy *a Rendeletben meghatározott esetekben a normatív szabályoktól eltérő módon is kaphasson támogatást a beteg a már befogadott eszközöz.* Mindezek mellett főleg a mozgásszervi betegek számára biztosított a sorozatgyártású eszközök mellett az adaptív, vagyis a beteg egyéni jellemzőihez igazítható eszköz, vagy a kifejezetten a beteg egyedi jellemzői alapján legyártott, ún. rendelésre készült eszköz.

A támogatással igénybe vehető gyógyászati segédeszközöket az orvosok olyan minősített számítógépes program alkalmazásával rendelhetik, amely a gyógyászati segédeszközzel való ellátás alternatívájáról, az azonos funkcionális csoportba tartozó gyógyászati segédeszközök – a beteget és az Egészségbiztosítási Alapot terhelő – várható költségei közötti különbségekről információt ad, és a beteg számára legalacsonyabb anyagi terhet jelentő gyógyászati segédeszközre, illetve a referencia gyógyászati segédeszközre ajánlatot tesz. Az eszközzel kapcsolatos visszajelzést az orvos számára jogszabályok is biztosítják. Ennek megfelelően *a sorozatgyártású gyógyászati segédeszköz második alkalommal történő rendelésekor, az adaptív és egyedi méretvétele alapján készült segédeszköz minden ismételt rendelésekor a beteg nyilatkozik az orvosnak, hogy az eszköz a rendeltetésének megfelelő használatra alkalmas volt-e, és a terápiás vagy ellátási célt elérte. A beteg nyilatkozatát az orvos a beteg dokumentációjában rögzíti, amit a beteg aláírásával igazol.*¹⁶

Az Ebtv. 36- 37.§-ai tartalmazzák a gyógyászati segédeszközöket rendelő orvosok, valamint a kiszolgáltatást végző forgalmazók ellenőrzésére, valamint a szankcionálásra vonatkozó rendelkezéseket. A jogszabály biztosítja, hogy a gyógyászati segédeszközök megvásárlásához, kölcsönzéséhez, az egyedi gyártású eszközök – pl. művégtagok – alkatrészének cseréjéhez nyújtott támogatás mellett a gyógyászati segédeszközök javításához is megfelelő támogatást kapjanak a betegek, amelynek mértéke azonos a gyógyászati segédeszközök árához nyújtott támogatás mértékével. A javításhoz az adott eszközre meghatározott kihordási időn belül – a kötelező jótállás letelte után – lehet a támogatást igénybe venni, illetve ha valaki továbbra is a régi, egyedi gyártású eszközét kívánja használni, akkor a kihordási időn túl is. *A nem vagy csak nagyon magas költséggel javítható – támogatással rendelt – eszközök esetében a hibás eszköz pótlását nem az egészségbiztosító finanszírozza közpénzből, hanem azt a gyártónak kell biztosítania.* Egy termék javítására a kihordási időn belül az árának 130%-a fordítható. Az ezt meghaladó javítási igény esetén az eszközt a gyártó vagy saját költségére javítja, vagy a kihordási idő végéig cserekeszüléket biztosít.¹⁷

¹⁶ Rendelet 13. § (11) bekezdés

¹⁷ Vhr. 8. § (6) bekezdése értelmében

Az államtitkár hangsúlyozta, hogy az egészségügyi kormányzat a jogszabályok megalkotásának eszközével az arányos és igazságos forráselosztás mellett törekszik megvalósítani a közpénzek hatékony és felelősségteljes felhasználását a gyógyászati segédeszközök támogatási rendszerében. Minden ellátási területen, tehát a mozgásszervi terület mellett ugyanúgy például az inkontinens, halláscsökkenő vagy cukorbeteg emberek eszközeit is biztosítani kell.

Végül kitért arra is, hogy a munkacsoport keretében megkezdődött a különböző területek és az ellátás szereplői (orvosszakma, betegek, gyártók, forgalmazók, egészségbiztosító, orvostechikai hatóság, az államigazgatás egészségügyi, szociális és pénzügyi ágazatai) álláspontjának egymással való megismertetése, megvitatása, egymás javaslatainak véleményezése. A munkacsoport tagjai egyetértettek a követelményjegyzékek mielőbbi kidolgozásában (NEAK hatáskör), amelyek az eszközök minőségi jellemzőinek előírásával az ellenőrzések és a fogyasztóvédelem hatékonyságát is növelik. A veszélyhelyzettel kapcsolatos kormányzati teendők és járványügyi megfontolások miatt a munkacsoport ülések szüneteltek, azonban a követelményjegyzékek előkészítése folytatódhatott az érintettek közreműködésével. *Közös cél a gyógyászati segédeszköz ellátási rendszer javítása, a problémák felszínre hozatala, egymás véleményének megismerése és elfogadása, amelyek együttesen mind a megfelelő betegellátást biztosítják ebben a különösen érzékeny ellátotti körben.*

4.4. Az Ortetika, Protetika, Rehabilitációs Szövetség, az Ortopedikusok Magyarországi Ipartestülete, és az Ortopéd Cipőkészítők Szövetsége elnökeinek közös válasza

A három Szövetség elnökének szakmai álláspontja alapján a jelenlegi jogszabályi környezetben a támogatás fő kritériuma valóban a termék ára. Az elmúlt 5 évben számos alkalommal jelezték, hogy a jelenlegi támogatási rendszer átalakítása szükséges, többször kezdeményezték és részleteiben kidolgozottan javasolták a térítési díjak szabályozásának megváltoztatását. Hangsúlyozták, hogy ugyan a rendszer egésze elavult, nagyobb gondot jelent véleményük szerint, hogy az adaptív¹⁸ és méretsorozatos – ezen belül például a rehabilitációs termékek kategóriájú – eszközöknél közel 20 éve nem volt érdemi áremelés és árindexálás sem.

A panaszbeadvány azon hivatkozásával kapcsolatban, hogy *a támogatási rendszer nem veszi figyelembe az egyén egyedi szükségleteit*, jelezték, hogy a rendelhető segédeszközökhöz sokféle tartozék, adapter áll rendelkezésre, beadható továbbá egyedi méltányossági kérelem, amely lehetőséget ad a listán szereplő termékektől való eltérésre, amennyiben ezt a felíró szakorvos is támogatja.

A támogatási feltételeket teljes mértékben orvosszakmai és finanszírozói vélemények, álláspontok határozzák meg, ennek kapcsán javasolták a betegszervezetek megkérdezését és bevonását. Véleményük szerint jól látható, hogy a jelenlegi gyse költségvetési fedezet (közel 80 Mrd Ft) már évek óta nem fedezi a kiadásokat és a megnőtt igénylői szám (korfaváltozások; előregedő, egyre szélesebb spektrumban élő, főként idős, több alapbetegséggel rendelkező fogyatékos személyek) megfelelő ellátását sem.

A magas, megfizethetetlen térítési díjakkal kapcsolatosan már korábban jelezték, hogy az ellátandó betegek jelentős része alacsony jövedelemmel rendelkezik, akik sok esetben közgyógyellátási igazolvánnyal sem rendelkeznek, így a 80%-os támogatási körben jelentős költséget jelent számukra ezen eszközök megfizetése; például mopedeknél közel 100.000 Ft, gerincfűzőknél 55.000 Ft, ortopédia cipőknél akár 30.000 Ft ez az összeg. Ehhez

¹⁸ 7/2004. EüM rendelet 2. § c) pont értelmében *adaptív gyógyászati segédeszköz*: az olyan sorozatgyártású gyógyászati segédeszköz, melyet a rendeltetészerű használathoz külön eszköz segítségével méretre igazítanak, illetve illesztenek

kapcsolódóan a *finanszírozási és támogatási szakmai javaslatuk a gyse áfájának 5%-ra történő csökkentése*, amely jelentős költségterítési megtakarítást jelentene a betegek számára, és egyúttal lehetőség nyílna a termékek európai szintű árfelzárkóztatására is. Példaként hozták fel, hogy Magyarországon az elektromos kerekesszékek ártámogatása közel 750.000 Ft, hasonló funkciójú elektromos kerekesszék más nyugat-európai országokban kb. 10.000 Euro (3.6 millió Ft) összegtől elérhető és részesülnek biztosítói támogatásban, vagyis közel 80 %-al marad el a termék hazai ára és finanszírozása az európai gyakorlattól. Ez az árkülönbség a tájékoztatásuk szerint nemcsak a kereskedelmi termékek, hanem az egyedi méretre készülő eszközök (végtagi ortézisek, ortopédiai fűzők, művégtagok, ortopéd cipők) esetén is megfigyelhető – a hazai árak és terméktámogatások nem érik el a nyugat-európai árak 1/3-át vagy akár 1/5-ét sem.

Támogatják egy új, az eszközökre vonatkozó minőségi követelményjegyzék meghatározását, ugyanis álláspontjuk szerint jelenleg nem egységes az elérhető termékek minősége. Szorgalmazzák továbbá ennek kapcsán a MEOSZ kapcsolódó javaslattételét is.

Az eszközök támogatással történő javítását a javítást elrendelő szakorvos minden esetben a gyártói szakvéleményre és egyeztetésre alapozva rendeli el, így a szakértelemmel kapcsolatos panaszosi felvetés véleményük szerint nem helytálló. Meglátásuk szerint ez az eljárás önmagában nem zárja ki a rászorulókat a támogatási rendszerből, ugyanis jelenleg már a kötelező 3 éves¹⁹ garanciális szerviz és a továbbiakban igényelhető támogatott javítás – kérés szerint – felírható és támogatott.

Megjegyezték, hogy míg az egyéb kereskedelemben kapható termékek (például hűtőgép, televízió) esetén a fogyasztói árakba beépülnek a garanciális javítás, a szerviz és a csere költségei, addig a gyse területen a támogatott eszközök hatósági árai nem változtak. A javítási összeg meghatározásában szereplő 130%-os ár-mérték véleményük szerint szükséges és fontos, mert ez biztosítja az ellátott személyek számára a termékre vonatkozó javítási költségek fedezését. Sok esetben az érintettek a térítési díjat sem tudják kifizetni, így, ha nem lenne a javításra elkülönített keret, akkor meghibásodás esetén a felhasználók nem tudnák megfizetni a javítás teljes költségét sem és a betegek nem használnák az eszközöket. Sok esetben a kopó alkatrészek (pl. gumi, karfa, háttámla, stb.) időszakos cseréje esetén a 20%-nyi térítési díj megfizetése is komoly problémát jelent a rászorulóknak.²⁰

A nagyértékű rehabilitációs termékek felírása team keretein belül, a szakorvos jelenlétében, gyakorlati és helyszíni kipróbálással történik. A kérvényező paciensnek igazolnia és jóvá kell hagynia az igényelt segédeszköz típusát a szakorvossal egyetértésben, amelyet a NEAK hivatalos ellenjegyzési eljárásban engedélyez a kiváltás előtt. *Mindezek alapján álláspontjuk szerint nem fordulhatna elő a „funkciópótlásra alkalmatlan” eszköz felírása és kiváltása.*

Szintén tájékoztattak a NEAK weboldalán elérhető az online Segédeszköz Jegyzék adatbázisról, amely minden hónapban frissítve tartalmaz valamennyi felírható támogatással rendelkező gyse terméket, azok műszaki paramétereit, fotókat, videókat, használati útmutatókat is. A hazai gyártók a weboldalaikon is közzéteszik a termékek specifikációit, használati és karbantartási útmutatóit is, így ezek a felírás előtt megismerhetők a szakorvosok és az igénylők számára.

A Szövetségek elnökei határozottan elutasítják azon beadványozói állítást, amely szerint a hazai gyártók és forgalmazók nem érdekeltek a minőségi termék forgalmazásban, gyártásban és a hibák kijavításában, mivel az eszköz árát már számukra megfizették. Az elmúlt közel 20 év során több alkalommal jelezték a törvényalkotó és az illetékes szaktárcák felé, hogy a hazai gyse rendszert át kell alakítani, mert elavult, alulfinanszírozott és sok

¹⁹ A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 2020. évi módosítása értelmében

²⁰ Nem azonos az új eszköz felírásával, amikor az eszköz állapota miatt a javítási összeg meghaladná a termék értékének 60%-át (ez utóbbit a gyártó minden esetben érdemben igazolja a beteg, a szakorvos és a NEAK felé).

ellátandó beteg érdekét nem tartja szem előtt. Kiemelték, hogy *érdekeltek abban, hogy megfelelő minőséget biztosítsanak a rászorulóknak számára, hiszen a gyártókkal szemben támasztott minőségi követelmények és a fogyasztóvédelmi rendelkezések is erre kötelezik őket.* Egyetértettek azon beadványozói állásponttal, hogy *minőségi és finanszírozási változások szükségesek a rendszer átalakítása során, amelyben figyelemmel kell lenni a sérült, a fogyatékos és rászoruló személyek esélyegyenlősége biztosítására, a minőségi győse-vel való ellátási jogokra.*

Kitértek arra is, hogy a hazai kis- és középvállalkozásoknak fennmaradási gondjaik adódtak a pandémia okozta jelentős gazdasági veszteségek miatt. A 2021 májusában életbe lépett európai uniós MDR szabályozás²¹ azonban további jelentős anyagi és személyi ráfordításokat követel tőlük. Az átalakuló győse piac és annak szereplői már évek óta nem tudják érdemben biztosítani a standard minőséget sem, mivel az alapanyag árak, a rezsi költségek, a deviza áremelések és az inflációs ráta ellehetetleníti és veszteségesé teszi a termékek gyártását és forgalmazását.

Végül beszámoltak arról is, hogy a 2019. évben félbeszakadt a szaktárca által felállított munkacsoport működése. Álláspontjuk szerint az alábbi területeken szükséges stratégiai változás, amely lehetővé tenné a szigorúbb ellenőrzést, a minőségi beteg kiszolgálást és a hatékony működést:

- a jelenlegi ártámogatási rendszer felülvizsgálata;
- jelentős forrás kiegészítés (csak az egyedi méret alapján gyártott eszközöknél közel 10 Mrd Ft)
- a lista struktúra megújítása;
- új funkcionális csoportok létrehozása, az innovatív győse-k rendszerbe kerülése;
- új alapkövetelmények bevezetése: minőségi követelményjegyzék meghatározása;
- a minőségi beszállítók meghatározása;
- az ellenjegyzés intézményének kiszélesítése, hatékonyabb ellenőrzés bevezetése;
- az elektronikus beadási dokumentáció bevezetése a papíralapú helyett;
- a bizonyítottan visszaéléseket elkövető vállalkozások működésének betiltása, szerződésbontás;
- az egyedi méretes termékeknél csak az érdekképviseleti szervek kezdeményezhessenek módosítást;
- a térítési díjak maximalizálása bizonyos csoportoknál;
- az 5 % -os győse áfa bevezetése.

4.5. Az FESZ elnöke válasza

Az FESZ²² elnöke a panaszbeadvány egyes hivatkozásai sorrendjében adott tájékoztatást álláspontjukról.

4.5.1. A társadalombiztosítási támogatás a terméket támogatja, nem a sérült embert. Ezáltal a termék árát vizsgálja, nem a gyógyászati segédeszköz minőségét.

A társadalombiztosító által támogatott eszközöket az „ISO 9999 Fogyatékkal élő személyek segédeszközei Osztályozás és terminológia” elnevezésű szabvány funkcionális csoportjaiba besorolt eszközök köréből rendelheti az orvos. Az egyes funkcionális csoportokhoz eltérő mértékű és összegű támogatásokat rendel a Rendelet. Az Európai Unió által megalkotott

²¹ Medical Devices Regulations (MDR); Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/745 rendelete (2017. április 5.) az orvostechnikai eszközökről

²² A FESZ a győse gyártó és forgalmazó egészségügyi szolgáltatók országos hatáskörű érdekvédelmi, képviseleti társasága, 1995-ben alakult. A győse forgalmazó szakembereket képző intézményként is akkreditált szervezet, közel 2000 segédeszköz-forgalmazó szakember képzését, továbbképzését biztosította és több mint 500 gyógyászati segédeszköz forgalmazó szaküzlet képviseletét látja el.

EASTIN adatbázis²³ szintén az ISO 9999 szabványon alapul. Egyes országok egészségbiztosítói nem az orvos által rendelt eszköz árához rendelnek támogatást, hanem a biztosítottak betegsége alapján folyósítanak pénzbeli támogatást. Ezekben az országokban jellemzően térítésmentesen kölcsönözhető a helyi önkormányzatoktól az orvosok által rendelhető ápolási és egyéb támogató eszközök.

A magyar társadalombiztosítás a segédeszközök megvásárlásához rendel támogatást és a Szövetség szakmai véleménye szerint jelenleg nincs más korszerűbb, fejlettebb támogató eszközöket tartalmazó kategorizálás, mint az ISO 9999 nemzetközi szabvány. A Szövetség több alkalommal jelezte a jogalkotónak, hogy a szabvány 2003. évi állapotáról időszzerű lenne áttérni a szabvány aktuális, MSZ EN ISO 9999:2017 verziójára, mert a kialakított lista szerkezet azóta több ponton is módosult. A támogatással kiszolgált gyese-k minőségének ellenőrzésére a támogatást finanszírozó NEAK lehetőségei – véleményük szerint – szűkösek, a fogyasztóvédelmi szabályok megsértése esetén nem a NEAK az eljáró hatóság így intézkedési jogköre sincs.

4.5.2. A tb támogatás nem az egyéni igényeken alapuló piaci mechanizmusok szerint működik, hanem az orvos rendelési gyakorlata és jogszabályok által mesterségesen generált forgalom szerint, amely eredményeként a támogatott eszközök sok esetben nem felelnek meg az érintettek egyéni szükségleteinek.

A segédeszköz rendelések és a kiszolgálás ellenőrzését – az orvosok „megbízhatósági vizsgálatát” és a próbavásárlást – évek óta szorgalmazza a Szövetség. A támogatási lista korszerűtlenné vált az utóbbi közel húsz év során, mert a finanszírozási rendszer nem támogatja a korszerűbb, innovatív eszközök támogatási listára kerülését. Véleményük szerint ez azonban nem jelenti a fogyatékos emberek esélyegyenlőségének a sérelmét. Átmeneti károsodás miatt a gyógyászati segédeszközre szoruló emberek és a fogyatékosággal élő személyek egyenlő eséllyel férnek hozzá a támogatással forgalmazott, nemritkán elavult gyógyászati segédeszközökhöz. A Fot. – szemben például a németországi jogi szabályozással – nem tartalmazza „a lehető legmagasabb színvonalú egészségügyi ellátáshoz és személyes rehabilitációhoz való jogot”. Ennek alapján a rehabilitációs eszközök támogatása és a piaci, műszaki lehetőségek nagymértékben eltérőek ugyan, de a hazai jogszabályoknak megfelelőek.

4.5.3. A támogatási rendszer fiskális szemléletű, a termék ára az elsődleges szempont, a biztosított egyéni körülményeit és a támogatással megvásárolt eszközt nem ellenőrzik, ugyanakkor a tapasztalatok szerint a kiszolgált eszközök egyre rosszabbak.

A tájékoztatás szerint a Szövetség tagjai az ügyfelek problémáit és különösen a fogyatékosággal élő embereket, erőn felül igyekeznek orvosolni. A NEAK-kal szerződött tisztességtelen vállalkozókkal szemben hozott szankciók érvényesítése érdekében a Szövetség már 2015-ben kezdeményezte a finanszírozási és az elszámolási jogszabályi rendelkezések módosítását. Javasolták, hogy az ártámogatások elszámolására szerződött vállalkozáson túl az eszközöket kiszolgáló természetes személyhez is rendeljék hozzá az elszámolt támogatásokat. A piaci verseny korlátozásának tilalma miatt a NEAK minden vállalkozással szerződést köt, aki a szükséges személyi és tárgyi feltételekkel rendelkezik, és szerződni kíván a támogatás elszámolási tevékenység végzésére. Ezek következtében az alvállalkozók által jegyzett vállalkozással az ártámogatás elszámolásából kizárt tisztességtelen szolgáltatók új cégnéven újra és újra tudnak szerződni a társadalombiztosítóval. A hiányos jogi szabályozás nemcsak a költségvetést és a támogatott betegeket károsítja, de rontja a tisztességes gyógyászati segédeszköz forgalmazó vállalkozások jó hírnevét is.

²³ Az adatbázisban világszerte elérhető támogató technológiákra lehet rákeresni a nemzeti és piaci biztosítók által szolgáltatott adatok alapján.

A támogatási lista avulása, illetve a szociális és az egészségügyi célú támogatások összefonódásának hátrányos következménye, hogy a közgyógyellátás keretében rendelt gyese-k köréből a hatályos szabályozás kizárta a korszerű, a rehabilitáció és a munkaképessé válás folyamatát gyorsító eszközök körét azzal, hogy kizárólag a legolcsóbb eszköz rendelhető a közgyógyellátás keretein belül. *A beadványozó által érzékelt „minőségromlás” a Szövetség véleménye szerint abból a diszkriminatív jogi szabályozásból fakad, hogy az orvos nem rendelhet a közgyógyellátás jogcímen ún. fix támogatású gyógyászati segédeszközt.*

Az Egyesület több alkalommal javasolta a jogalkotónak, hogy a közgyógyellátásra jogosultak ellátása keretében bármely, a tb listán normatívan is rendelhető eszköz legyen kiszolgálható az eszközcsoport referencia eszközének támogatási mértékéig. A javaslatuk alapján az alanyi közgyógyellátásra jogosult (rokkantsági járadékos vagy kevesebb mint 30 %-os mértékben rehabilitálható) rászorulóknak, co-payment ellenében²⁴ jobb minőségű, magasabb használati értékű eszközzel is elláthatók.

4.5.4. A rendszer nem a fogyatékos embereknek, hanem a visszaélő forgalmazóknak kedvez: az eszköz megvásárlása előtt általában nincs lehetőség annak kipróbálására, a hibás teljesítés következményeit mégis a biztosított viseli, mert akkor sem kaphat újabb eszközt a támogatási időszakon belül, ha az, amit kapott nem jó számára vagy nem javítják meg. A tb támogatás a hibás, rosszabb minőségű, vagy a sérült ember számára nem megfelelő termékre is elszámolható. Az állam nem ellenőrzi, hogy az érintett milyen gyógyászati segédeszközt kapott, ezért a gyese forgalmazó/gyártó nem érdekelt sem a minőségi termék kiszolgáltatásában, sem a hiba javításában, mert az eszköz árát megkapja.

A Szövetség szerint érthető a beadványozó indulata a finanszírozási rendszer felülvizsgálatának kéسدelme, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytató vállalkozások ellen indított eljárások nehézkessége és a szankciók hiánya miatt. Ugyanakkor túlzó általánosításnak tartják, hogy a finanszírozási rendszer támogatja a visszaéléseket, és ebből következően véleményük szerint téves az a következtetés, hogy a forgalmazók, a gyártók nem érdekeltek a minőségi termék kiszolgáltatásában vagy a hibás termék kijavításában.

Az egyéni szükségleteket pontosabban definiáló FNO kódolást²⁵ évek óta szorgalmazza a rehabilitációs szakma. A hazai gyakorlatban a vényeken feltüntetett BNO-10 csak a kóros egészségi állapotokat jelöli, a jobban prosperáló biztosítóknál a két kódrendszert a nemzetközi gyakorlatban egymást kiegészítve alkalmazzák. Az FNO osztályozási rendszert a WHO dolgozta ki, számokkal és betűkkel, különböző szempontokból közelíti meg az egészségi állapotot. Az osztályozást egy szakemberekből álló csoport végzi. A kód megmutatja, hogy egy sérülés, fogyatékoság vagy az egészségi állapot megváltozása következtében az adott személy mire képes, például a számára rendelt gyógyászati segédeszközöket miként tudja használni.

Az OFP megjelenését követően a Szövetség 2016-ban jelezte a szaktárcának, hogy a költségviselési korlátok tervezhetősége szempontjából nélkülözhetetlen a FNO szerinti osztályozásnak a finanszírozási jogszabályokba és az orvosszakmai irányelvekbe történő beültetése, mert enélkül a rehabilitáció és a rehabilitáció céljai vagy költségei nem értékelhetőek egységes szempontrendszer alapján.

²⁴ A közfinanszírozott egészségügyi termékek illetve szolgáltatások igénybevételéért az igénybevevő által fizetett, fix összegű díj.

²⁵ funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása; angolul: International Classification of Functioning, Disability and Health

4.6. Az ETOSZ igazgatójának válasza

Az ETOSZ az orvostechnikai szektor innovatív szereplőinek magyarországi érdekképviseleti szervezeteként a vizsgálat tárgyával kapcsolatos álláspontját a gyse-t használó betegek és fogyatékossgal élő személyek teljes körére figyelemmel alakította ki, különös tekintettel a mozgáskorlátozott személyekre is.

A Szövetség egyetért azzal, hogy a gyógyászati segédeszköz-ellátási rendszer felülvizsgálatra szorul, amelynek során a fogyatékossgal vagy betegséggel élő gyse-használók szempontjait kell a középpontba helyezni. Az érintettek Alaptörvényből fakadó joga, hogy az ország gazdasági teherbíró képességére figyelemmel hozzájuthassanak az állapotuknak megfelelő, lehető legmagasabb szintű egészséget, életminőséget biztosító gyógyászati segédeszközökhöz. Ez egyben kiemelt nemzetgazdasági érdek is, hiszen a megfelelő gyógyászati segédeszközök alkalmazása elősegíti az aktív korban lévő gyse-használók és az őket gondozó hozzátartozók munkaerő-piaci reintegrációját. A Szövetség álláspontja szerint a jól működő gyse-ellátással emellett a lényegesen költségesebb egészségügyi szakellátás is tehermentesíthető.

Véleményük szerint a páciensek számára optimális, egyben a közfinanszírozó szempontjából is fenntartható gyse-ellátás akkor valósítható meg, ha:

1. az ellátás szakmai keretrendszerét naprakész tudományos eredményekre épülő, jól definiált orvosszakmai irányelvek adják, amelyek gyakorlati érvényesülését az állam ellenőrzi;

2. a gyse-ellátás sokszínűségére tekintettel a szabályozási környezet biztosítja a segédeszközök lehető legszélesebb körének hozzáférhetőségét;

3. a megfelelő eszköz felírásához szükséges alapvető vizsgálatokat a betegek, fogyatékossgal élő személyek a lakóhelyükhöz közel, a megfelelő szakmai kompetenciákkal rendelkező házi orvosuknál elvégeztethetik;

4. az érintettek számára elérhetők a személyes (egészségi, szociális, családi) körülményeikre szabott megoldások;

5. a társadalombiztosítási támogatásba befogadott gyse-k vonatkozásában a közfinanszírozó – valódi egészségbiztosítóként fellépve – transzparens minőségi elvárásokat támaszt, és azok megvalósulását következetesen ellenőrzi, kikérve az eszközt használók véleményét is;

6. a közfinanszírozás alapjául szolgáló árak megállapításának és rendszeres felülvizsgálatának mechanizmusa biztosítja a valós ellátási költségek elismerését;

7. a finanszírozási szabályok a termékekhez fordítandó közkiadások vizsgálatokor a darabár kizárólagos szempontja helyett a használat időtartamára vetített teljes költséget veszik figyelembe.

4.6.1. A minőségi gyse-ellátás szakmai keretrendszere

Az egészségügyi szakmai irányelvek a szakminiszter által kiadott hivatalos orvosszakmai ajánlások, amelyek az ellátórendszer számára tudományos bizonyítékok alapján, az érintett szakterületek véleményére támaszkodva, a betegek szempontjaira is figyelemmel összefoglalják egy adott betegség megelőzésével, felismerésével és gyógyításával kapcsolatos naprakész elvi és gyakorlati ismereteket.²⁶ A szakmai irányelvek célja az egészségügyi ellátás eredményességének és biztonságának egységes szakmai alapelvek mentén történő, országosan egyenletes színvonalú biztosítása.

Az igazgató álláspontja szerint hazánkban megfelelően rendezett az egészségügyi szakmai irányelvek szabályozási és szervezeti háttere, azonban komoly előrelépésre van

²⁶ A vizsgálati és terápiás eljárási rendek kidolgozásának, szerkesztésének, valamint az ezeket érintő szakmai egyeztetések lefolytatásának egységes szabályairól szóló 18/2013. (III. 5.) EMMI rendelet

szükség az új irányelvek fejlesztésében, a korábbiak aktualizálásában és különösen a kiadott irányelvek országosan egységes gyakorlati érvényesítésében. *A gyse ellátást érintően nagyon kevés aktualizált, jelenleg is érvényes szakmai irányelv létezik²⁷, és különösen nagy hiány mutatkozik azokból a multidiszciplináris irányelvekből, amelyek egy-egy szakmai területen az Egészségügyi Szakmai Kollégium több tagozatának konszenzusos iránymutatását tartalmazzák az egészségügyi szakemberek számára.* Az irányelv-fejlesztés és a kiadott irányelvek tényleges érvényesülése jelentős mértékben támogatná az elmúlt években kidolgozott népegészségügyi programok megvalósítását, emellett járulékos hatásként a nemzetgazdasági célok eléréséhez is hozzájárulhat (bővülő foglalkoztatottság, erősödő egészségipari innováció).

Álláspontja szerint a tb támogatott gyse ellátásban a szakmai irányelvek alapozhatják meg a NEAK szakmai kontrollját, amelynek során valódi egészségbiztosítói szemlélettel a termékek tb támogatásba történő befogadása, valamint a rendelés és felhasználás ellenőrzése során a jogszabályi feltételek megvalósulásán túl az állam által a közfinanszírozásért cserébe vásárolt egészségnyereség szempontját is érvényesíti. Az egészségbiztosító szakmai irányelvekre támaszkodó érdemi kontrollja útján a költségvetési kiadások kordában tartása mellett biztosítani lehet, hogy az érintettek magasabb minőségű, jobb életminőséget biztosító segédeszközökhöz jussanak.

Jelenleg a gyse ellátásban a NEAK a költségvetésre fókuszál, az ellenőrzés az adminisztratív jellegű előírások megvalósulására korlátozódik: TAJ szám, rendelhető gyse darabszám, a felíró szakképesítése, támogatás összege stb. Ennél mélyebb, szakmai jellegű ellenőrzést a NEAK csak akkor végez, ha a fentieknél valamilyen eltérést tapasztal, ilyenkor helyszíni ellenőrzésre is sor kerül, amely ugyanakkor adott esetben a beteg számára is kellemetlenséggel járhat (például az idős, mozgáskorlátozott személynek ki kell szállnia a kerekesszékből a gyártási szám ellenőrzéséhez).

Az igazgató véleménye szerint a rendelkezésre álló állami egészségügyi adatbázisok lehetővé tennék a gyse-ellátás folyamatba épített – az adminisztratív szempontok ellenőrzését meghaladó – szakmai ellenőrzését. Az Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér (a továbbiakban: EESZT) rendszerében a NEAK számára is elérhetők az ellátási folyamat fontosabb dokumentumai: a beteget érintő vizsgálatok és beavatkozások, a szakorvosi javaslat, a beteg részére rendelt gyse, az ellenjegyzési kérelem stb. A gyse-ellátásban részt vevő orvosok, valamint a forgalmazók munkáját is megkönnyítené, ha a NEAK – szükség esetén egy erre vonatkozó jogszabály-módosítás alapján – nem esetenként külön-külön kérné be a szakmai ellenőrzéshez szükséges betegdokumentumokat, hanem azokat lekérné az EESZT-ből.

4.6.2. A hozzáférési problémák enyhítése a kórházi és járóbeteg ellátásban

Számos érintetti csoport esetében gyakran egyidejűleg többféle – a tb besorolás szempontjából is különböző funkcionális csoportokba tartozó – gyse-re van szükség. Sok esetben számolni kell azzal, hogy az eszközös ellátás élethosszig tart, amely során szükség lehet eszköz módosításra állapotjavulás vagy romlás következtében. *Az egészségi állapotot és az életminőséget befolyásoló eszközökről van szó, így minden érintett számára fontos, hogy mennyire egyszerű vagy nehézkes a gyse termékekhez történő hozzáférés, de különösen nagy jelentőséggel bír ez a kérdés a huzamos eszközhasználatra szoruló személyek számára.*

A gyógyászati segédeszközök fontos szerepet töltenek be a kórházakban zajló gyógyítási tevékenységben és a rehabilitációban. A fekvőbeteg-gyógyintézetben kezelt betegek részére a rehabilitációhoz vagy végleges ellátáshoz szükséges eszközt az intézmény orvosa jogosult rendelni.²⁸ Elvben ezen gyse termékek költségét is magában foglalja az

²⁷ <https://kollegium.aeek.hu/Iranyelvek/Index>

²⁸ Rendelet 12. §

intézmény által a NEAK-tól kapott finanszírozás, a gyakorlatban azonban a kórházi ellátás alulfinszírozottsága miatt az egészségügyi ellátás legmagasabb szintjét jelentő fekvőbeteg-szakellátás keretében a betegek sok esetben nem jutnak hozzá az állapotuk által indokolt segédeszközökhöz.

A Szövetség álláspontja szerint Magyarországon az egészségügyi közbeszerzések során – és így a fekvőbeteg-ellátásban alkalmazott gyse termékek beszerzése során is – a kizárólag az árak leszorítására fókuszáló, a minőségi szempontokat háttérbe szorító szemlélet érvényesül, és ez a megközelítés véleményük szerint a vonatkozó jogszabályokban is tükröződik. Az általános közbeszerzési szabályok szerint az ajánlatkérő a nyertes kiválasztásakor az ajánlati árat csak kivételesen, indokolt esetben veheti figyelembe kizárólagos szempontként, sőt építési beruházások esetén ez kifejezetten tilos.²⁹ Ezzel szemben azonban az orvostechikai eszközök közbeszerzése során az ajánlatkérő bármikor, indokolás nélkül alkalmazhatja a legalacsonyabb ár egyedüli értékelési szempontját.³⁰

Mivel számos kórház kifizetetlen számlákat görget maga előtt, a beteg gyakran rosszabb minőségű gyse-t kap. A sebkezelés területéről vett példával: a beavatkozást követően a beteg a korszerű, jobb nedvszívó képességű kötszer helyett az alacsonyabb egységárú, ugyanakkor rosszabb sebfertőzési mutatóval bíró és ezáltal gyakrabban szövődményhez vezető hagyományos kötszert kap. Sok esetben a beteg családtagjai arra kényszerülnek, hogy a szükséges – és elvben közfinanszírozott – gyse-t tb támogatás nélkül maguk vásárolják meg és bevigyék a kórházba. Egy másik példa: végtag-amputációt követően a beteg nem jut hozzá a járást, mozgást biztosító, egyénre szabott eszközökhöz, vagy a személyes higiéniai szükségleteinek önálló végzéséhez szükséges – egyébként alacsony költségű – WC magasztóhoz. Szintén finanszírozási eredetű az a hozzáférési probléma, hogy a kórházból elbocsátott betegek számára gyse csak a távozást követő naptól váltható ki tb-támogatással. Ezért – bár a nagyobb ellátóhelyeken vannak gyse üzletek – számos esetben a kórházból elbocsátott betegnek vagy hozzátartozójának vissza kell mennie a gyse kiváltása érdekében.

A járóbeteg-ellátás keretében alkalmazott gyse-k tekintetében az érintett betegek és fogyatékos személyek érdekei szempontjából kiemelten fontos a lakóhely közeli hozzáférési lehetőségek bővítése. A szaktárca által kidolgozott „Egészséges Magyarország 2021-2027” Egészségügyi Ágazati Stratégia az alapellátás fejlesztése tekintetében konkrét célként fogalmazza meg a lakóhelyközeli ellátások szerepének erősítését, a definitív ellátás³¹ ösztönzését, a szakellátás tehermentesítését.

A jogszabályok szerint számos tb támogatott gyse esetében a háziorvos általi felírás előfeltétele az adott betegség illetve az eszköz jellege szerint megfelelő szakképzettséggel rendelkező szakorvos javaslata.³² A tapasztalatok szerint egyes térségekben és bizonyos orvosi szakmákban a szakorvosi javaslat megszerzése akár hónapokig is eltarthat, amely idő alatt az érintett csak tb támogatás nélkül vásárolhatja meg a szükséges eszközt. A páciensek érdekét szolgálná, ha az adott gyse felírására vonatkozó első szakorvosi javaslat megszerzését megelőzően a háziorvos maga is rendelkezne egy átmeneti, korlátozott időre szóló felírási jogosultsággal. *A lakóhelyközeli, definitív gyse ellátás érdekében indokoltnak tartja a Szövetség, hogy – hasonlóan a gyógyszerek rendelésére vonatkozó jelenlegi szabályozáshoz³³ – a megfelelő szakorvosi szakképzéssel rendelkező háziorvosok a szakellátásban dolgozó*

²⁹ A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény 76. § (5) bekezdés

³⁰ A gyógyszerek és orvostechikai eszközök közbeszerzésének sajátos szabályairól szóló 16/2012. (II. 16.) Korm. rendelet 6. § (3) bekezdés

³¹ Befejezett ellátás, olyan gyógykezelési folyamat, amely a beteg gyógyulásával, és nem továbbutalásával zárul

³² Rendelet 10. számú melléklet

³³ A törzskönyvezett gyógyszerek és a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszerek társadalombiztosítási támogatásba való befogadásának szempontjairól és a befogadás vagy a támogatás megváltoztatásáról szóló 32/2004. (IV. 26.) ESZCSM rendelet 5. § (2a) bekezdés

szakorvosokkal azonos feltételek mellett rendelhessenek tb-támogatott gyse-t, illetve adhasanak szakorvosi javaslatot.

Az érintettek hozzáférési esélyeinek javítása érdekében javasolják a kórházi zárójelentés szakorvosi javaslatként történő elismerését. Véleményük szerint abban az esetben, ha az EESZT-ben is elérhető kórházi zárójelentés a páciens tartós vagy végleges fogyatékoságát állapítja meg, ugyanezen állapot kapcsán indokolatlan további szakorvosi javaslatot előírni a háziorvos általi gyse felíráshoz. A kórházi zárójelentés szakorvosi javaslatként történő elismerésével a rászorulóknak gyorsabban és egyszerűbben hozzájuthatnak a szükséges segédeszközökhöz, az ellátórendszer szintjén pedig csökkenthető a magasabb progresszivitású ellátási szintek leterheltsége.

4.6.3. Az egyén szükségleteire szabott gyse-ellátás lehetőségei és korlátai a közfinanszírozás rendszerében

A tb keretében ártámogatással kiváltható gyógyászati segédeszközök jelenlegi magyarországi finanszírozási rendszere nem kedvező sem a betegek, sem a magas minőségű, innovatív gyse termékek gyártói/forgalomba hozói számára. A Szövetség egyetért a beadványozó álláspontjával a tekintetben, hogy a támogatási rendszer az egyén egyedi szükségleteit kellő mértékben nem veszi figyelembe, továbbá az eszközök árát tekinti a tb támogatás elsődleges kritériumának, amelyhez képest a termékek minősége háttérbe szorul.

Egy innovatív, minőségi gyse termék tb támogatásba történő befogadása iránti eljárás a gyártók/forgalomba hozók számára bonyolult és költséges. Emellett a tapasztalatok szerint még sikeres befogadás esetén is nagy az esélye, hogy az innovatív új eszközt a korábbi hagyományos eszközökkel azonos támogatási csoportba sorolják. A jelenlegi gyse támogatási rendszer paradoxona, hogy az innovatív új eszköznek a hagyományos eszközökkel szemben kell helytállnia az árversenyben. A közfinanszírozási szabályok a gyse termékek költséghatékonyságát az egyes eszközök darabára szintjén vizsgálják, figyelmen kívül hagyva, hogy egy innovatív új termék a beteg számára magasabb egészségnyereséget/életminőséget biztosít, vagy az ellátórendszer számára nagyobb darabár mellett is költségmegtakarítást eredményez. Utóbbi helyzet állhat elő akkor, ha a „drágább” termék alkalmazása kisebb darabszámot igényel (például egy nagyobb nedvszívó képességű inkontinencia eszköz), ritkábban okoz szövődményt (például egy modern antimikrobiális kötszer) vagy a használatával kiváltható egy költségesebb ellátás.

Az egységárra fókuszáló befogadáspolitikája hatására a közfinanszírozás alapjául szolgáló gyse árak nem követték az utóbbi 10-15 évben bekövetkezett piaci folyamatokat. Ezáltal a társadalombiztosítás keretében megállapított ártámogatás olyan árakhoz kapcsolódik, amelyek már régóta nem fedezik a megnövekedett gyártási/forgalmazási költségeket, így a forint árfolyamának romlását, az emelkedő bérköltségeket, a gyártók intenzív K+F³⁴ és innovációs tevékenységének ráfordításait, valamint az Európai Unióban 2021-ben életbe lépett orvostechikai rendelete³⁵ által szigorított minőségbiztosítási elvárásoknak való megfelelés kiadásait. *Az egyéni igényeket is kielégítő, minőségi gyse-ellátás akkor valósítható meg, ha a közfinanszírozás alapjául szolgáló árak megállapításának és rendszeres felülvizsgálatának mechanizmusa biztosítja a valós ellátási költségek elismerését.*

A Szövetség meglátása szerint a NEAK folyamatos árcsökkentést vár el a gyártóktól, forgalomba hozóktól. A támogatott gyógyászati segédeszközök körét a NEAK félévente felülvizsgálja, ennek keretében az ún. fixesítési eljárás során a tb támogatásból kizárhatja a gyógyászati segédeszközt, ha a termék fix támogatású, és annak a közfinanszírozás alapjául szolgáló ára 50%-kal, illetve 100%-kal magasabb az adott eszközcsoportba sorolt legolcsóbb

³⁴ Értsd kutatás-fejlesztés

³⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/745 rendelete (2017. április 5.) az orvostechikai eszközökről, a 2001/83/EK irányelv, a 178/2002/EK rendelet és az 1223/2009/EK rendelet módosításáról, valamint a 90/385/EGK és a 93/42/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

termék (a referenciatermék) áránál, vagy a forgalmi részesedése a vizsgált időszakban 0,5% alatti az adott támogatási csoporton belül.³⁶

Az egyes funkcionális csoportokba történő besorolás előre rögzített, világos szakmai követelményrendszere hiányában a fentiekben bemutatott okok miatt a fixesítés kizárólag az egyes eszközök darabárát érinti, ugyanakkor a minőségi, innovatív termékek delistázásához (tb támogatásból való kizárásához) és a rendszerszintű költséghatékonyság romlásához vezethet.

A személyre szabott gyse ellátás lehetőségeit a tb támogatásba történő befogadás és kizárás szabályainak merevsége is korlátozza. A forgalmi részesedési minimum előírása miatt a ritka testi adottságú betegek eszközeinek gyártása/forgalmazása esetén folyamatosan számolni kell a termék delistázásának kockázatával és az újbóli befogadási kérelem benyújtásával. Az ezzel járó adminisztratív és pénzügyi terhek elriaszthatják a gyártót/forgalomba hozót az adott termék piacra vitelétől vagy a forgalmazás megszüntetéséhez vezethetnek. Szintén probléma, hogy nem lehet automatikusan támogatásvolumen szerződéseket kötni az összességében nagy, de elemenként kis forgalmú speciális eszköztípusokra. A támogatási szabályok merevségéből eredő problémák további példája, hogy ha a gyártó/forgalomba hozó a korábbi referenciaárat a költségei növekedése miatt már nem tudja fenntartani, akkor az adott terméket nem tudja egy egyszerűsített eljárásban a közgyógyellátási listáról áttenni a fix támogatással rendelkező termékkörbe. Ilyen eljárás hiányában egyedül a delistázás lehetősége marad, amely az adott terméket régóta használó betegeket hátrányos helyzetbe hozhatja.

Az igazgató hangsúlyozta, hogy a fenti nehézségek ellenére is vannak jó minőségű eszközök a tb-támogatott gyse termékkörben és a gyse használók nincsenek elzárva a termékválasztás lehetőségétől. *A jelenleg hatályos gyse ártámogatási szabályok azonban a betegek számára jelentősen megdrágíthatják a nekik megfelelő termék megvásárlását. Mivel az azonos eszközcsoportba sorolt gyse-k a referenciatermék árához igazodó fix összegű támogatást kapják, a betegnek magasabb térítési díjat kell fizetnie, ha a referenciatermékénél jobb minőségű vagy a személyes igényeinek inkább megfelelő terméket szeretne. A közgyógyellátottak esetében pedig még ennél is szűkebb a gyse termékválasztás szabadsága: közgyógyellátás keretében csak a NEAK által összeállított listán szereplő, legalacsonyabb áru gyse-k rendelhetők.³⁷ A közgyógyellátási gyse listán szereplő termékekhez a betegek térítésmentesen juthatnak hozzá, ha azonban az bármely okból nem megfelelő a számukra, akkor csak tb-támogatás nélkül juthatnak bármilyen más gyse-hez. Ugyan a közgyógyellátás az érintetteknek szociális rászorultság alapján jár, de sok esetben saját maguk vagy hozzátartozóik anyagi erejéből képesek és készek lennének kifizetni a számukra megfelelő gyse normál tb-támogatás szerinti térítési díját. Mindezek következtében a Szövetség meglátása szerint, nehezen indokolható, hogy a jogi szabályozás a termékválasztás szempontjából a közgyógyellátott betegeket miért hozza hátrányosabb helyzetbe a többi beteghez képest.*

Azok a gyse használók, akik nem kívánnak élni a termékválasztás lehetőségével, térítési díjat takaríthatnak meg, azonban azzal szembesülhetnek, hogy a fixesítési eljárás hatására akár félévente változik a referenciatermék. Az alkalmazott gyse típusának gyakori megváltozása a betegek és az őket gondozó hozzátartozók, egészségügyi/szociális dolgozók számára többlet-erőfeszítést és kényelmetlenséget okoz, mivel időről időre újra kell tanulniuk a termék sajátosságaiából adódó praktikus használatot és a használattal összefüggő másodlagos teendőket.

A Szövetség igazgatója tájékoztatásában azt is kiemelte, hogy *a magyarországi gyse-ellátásban a személyes szükségletek figyelembevételének jó példája az otthoni szakápolási*

³⁶ Kr. 11. §

³⁷ Gyftv. 35. § (6) bekezdés

tevékenység, amelynek előnyeiben azonban a betegek meglehetősen szűk korlátok között részesülhetnek. Az otthoni szakápolás a biztosított otthonában vagy tartózkodási helyén, kezelőorvosának rendelésére, szakképzett ápoló által végzett tevékenység.³⁸ Az otthoni szakápolás során a beteg otthoni környezetben, személyre szabottan, humánus és szakszerű ápolásban részesül. Ezzel az ellátási formával a kórházi kezelések száma csökkenthető, illetve a bennfekvés időtartama lerövidíthető, tehát az állam számára jóval költségesebb ellátás kiváltását szolgálja.

Mindezek ellenére azonban jelenleg az otthoni szakápolásra rendkívül szigorú elrendelési korlátok vonatkoznak.³⁹ Az otthoni szakápolásban a tb keretében egyszerűen legfeljebb 14 vizit rendelhető, és ha napi többszöri látogatás szükséges, az akkor is csak egy vizitnek számít. További vizitekhez tehát ismételt orvosi vizsgálat és új elrendelés szükséges, de 12 hónapon belül így is maximum 56 vizit mértékéig rendelhető el folyamatos ápolás. Egy kapcsolódó gyakorlati példa: a mozgáskorlátozott személyek nagy része csupán az amputáció utáni csonk ellátásáig részesül otthoni szakápolásban, utána neki kell járóbeteg ellátó intézménybe járnia, mert csak szakorvos írhatja fel számára az éppen aktuális gyse-t az ismételt vizsgálatokat követően.

A panaszbeadvány azon hivatkozásával kapcsolatban, amely szerint visszaélésekre ad lehetőséget, hogy a kezelőorvos egy személyben – a teljes gyse kínálat és a műszaki paraméterek ismerete nélkül – dönthet arról, hogy a biztosított melyik eszközt kapja a befogadott termékek közül, a Szövetségnek az a meglátása, hogy a beadványban felvetett konkrét gyse-ellátási problémákat a kerekesszékekkel kapcsolatos konkrét esetekkel támasztották alá. A kerekesszékek olyan nagy értékű, a fogyatékos személy által rendkívül hosszú ideig használt termékek, amelyek esetében a felvetést megfontolásra érdemesnek tartják. *Azonban véleményük szerint a további szakorvosok és/vagy más szakemberek döntési folyamatba történő bevonása a gyse kínálat túlnyomó részét kitevő közepes/kisebb értékű, átlagos/rövid kihordási idejű segédeszközök esetében indokolatlan mértékben venné igénybe a már egyébként is leterhelt egészségügyi ellátórendszert.*

Az igazgató kiemelte továbbá, hogy az OFP III.2.3 pontja szerint a gyógyászati segédeszközök támogatási rendszerének korszerűsítésekor kiemelt stratégiai cél – a mindenkor elérhető nemzetközi és hazai szabványok alkalmazásával – az ellátás minőségének további javítása. Az OFP 2022-ig tartó Intézkedési Terve értelmében felül kell vizsgálni a támogatással elérhető gyógyászati segédeszközök és támogató technológiák igénybevételének rendszerét annak érdekében, hogy az elérhető eszközök a felhasználói igényekhez illeszkedően kerüljenek meghatározásra.

4.7. Az OSZ elnökének válasza

Az OSZ elnöksége szerint a MEOSZ panaszbeadványa a hazai támogatott gyse ellátás több alapvető problémáját helyesen azonosítja, különös tekintettel azon felvetésére, hogy *a rendszer teljes, minőségi és egyéni szükséglet alapú átalakítására van szükség. Ezen folyamat elindítása álláspontjuk szerint azonban nem a szolgáltatók kompetenciájába tartozik.* Több koncepcionális, illetve egyes termékcsoportokra vonatkozó részletes javaslatot továbbítottak már korábban is az illetékes döntéshozók számára. Az OSZ javaslatai a következők:

4.7.1. Az esélyegyenlőség biztosítása, illetve javítása

Közgyógyellátásra jogosultaknak a referenciaeszköztől eltérő termékekhez való hozzáféréssel kapcsolatban az esélyegyenlőséget leginkább sértő szabályozási elem az, hogy

³⁸ Az otthoni szakápolási tevékenységről szóló 20/1996. (VII. 26.) NM rendelet 1. §

³⁹ Az egészségügyi szolgáltatások Egészségbiztosítási Alapból történő finanszírozásának részletes szabályairól szóló 43/1999. (III. 3.) Korm. rendelet 35. §

a közgyógyjogosultak csak egy adott termékcsoport referenciaeszközének megvásárlásakor vehetik igénybe a közgyógytámogatást⁴⁰. Amennyiben magasabb árú eszközt szeretnének kiváltani, úgy annak teljes árát meg kell téríteniük. *Olyan jogszabály-módosítást javasolnak, amely révén a közgyógyellátásra jogosultak akkor is megkapják a referenciatermék árához nyújtott támogatás teljes összegét, ha a referenciaeszköznél magasabb árú eszközt kívánnak támogatással megvásárolni.*

4.7.2. A hozzáférés javítása

1. A betegterítési díj mértékének csökkentése

A gyógyászati segédeszközzel ellátottak nagy része idős, krónikus beteg, akik többsége többféle eszköz használatára is rászorul. A gyse-használók jellemzően alacsony jövedelmű emberek, akiknek – az egyéb kiadásaik mellett – a segédeszközökért fizetendő térítési díj előteremtése, kigazdálkodása problémát jelent. Jelentősen javítaná a hozzáférést, ha a rászorulóknak kevesebbet kellene fizetniük a segédeszközökért. *Véleményük szerint ez kétféle módszerrel, illetve azok kombinációjával valósítható meg: az egyes eszközcsoportok támogatási kulcsának emelésével, valamint a jelenleg 27%-os áfa áfa 5%-ra történő csökkentésével.*

2. A szakmai protokollok, az indikációk, az eszközrendelési kompetenciák és az ellenjegyzési gyakorlat felülvizsgálata

A hiányzó szakmai protokollok kidolgozására, valamint a meglévő szakmai protokollok, indikációk és az eszközrendelési (felírási) kompetenciák folyamatos felülvizsgálatára és szükség szerinti módosítására van szükség. A rendelési szabályok és az ellenjegyzési gyakorlat együttese több termékcsoportban feleslegesen nehezíti mind a termékre szoruló betegek, mind a szakorvosok helyzetét, elsősorban a felesleges beteg-orvos találkozók előírásával. *Szükségesnek tartják az ellenjegyzési gyakorlat felülvizsgálatát, és a betegellátás szempontjait maximálisan figyelembe vevő egyszerűsítését, módosítását, adott esetben megszüntetését.*

4.7.3. Fenntartható gyse-ellátás

1. A gyse-ellátást végző vállalkozások rentábilis működésének biztosítása

A gyse ellátás alapvetően állami feladat, amelyet a profitorientált gyse- szolgáltatók szigorúan szabályozott – néhol túlszabályozott – feltételekkel az államtól átvállalnak. A támogatott gyse-ellátásban a sorozatgyártású segédeszközöket kevés kivétellel importálják. Az eszközöknek a közfinanszírozás alapjául szolgáló ára 2003 óta nem változott. A Magyarországon gyártott – többségében egyedi gyártású – eszközök előállításához szinte kivétel nélkül Magyarországon nem beszerezhető import anyagokat, alkatrészeket használnak fel a gyártók. A finanszírozó az egyes egyedi gyártású eszközök közfinanszírozás alapjául szolgáló árát – a jogszabályok szerint benyújtott áremelési kérelmek nyomán – a 2010. és 2020. években 20-20%-kal korrigálta. Az elmúlt 18 év alatt a forint euróhoz viszonyított árfolyama 240,- HUF/EUR-ról 360,- HUF/EUR-ra változott, a bérek 180%-kal növekedtek. Ezt a költségnövekményt fejlesztésekkel, a közvetlen és közvetett költségek csökkentésével részben kompenzálni lehetett, de a romló termék-, és szolgáltatás-minőség az ellátás biztonságát veszélyezteti a Szövetség álláspontja szerint.

A jelenlegi támogatási rendszerben a közfinanszírozás alapjául szolgáló ár emelését a termék képviselői jogának tulajdonosa kérelmezi. Az eljárás bonyolult, költséges és hosszadalmas folyamat. A kérelmeket ugyan szakértők vizsgálják és értékelik, de annak eredménye kiszámíthatatlan, általában elutasítás. *Annak érdekében, hogy a vállalkozások a megfelelő finanszírozás keretében jó minőségben szolgáltassanak és ennek megfelelően az*

⁴⁰ Gyftv. 35. § (6) bekezdés

ellátás biztonsága ne szenvedjen sérelmet, javasolják egy egyszerű, költségvetési szempontból jól tervezhető árkarbantartó mechanizmus bevezetését.

4.7.4. Minőségi gyse-ellátás

1. Követelményjegyzékek kidolgozása, a támogatási lista felülvizsgálata

A vonatkozó jogszabály⁴¹ tartalmával ellentétben, a hazai gyse-támogatási rendszerben a Szövetség véleménye szerint nem léteznek követelményjegyzékek, azaz a listán lévő és a befogadandó eszközök alapvető jellemzőire nincs egységes előírás. *Az OSZ javasolja, hogy a NEAK – a szakmai szervezetek bevonásával – mihamarabb dolgozza ki a támogatott gyógyászati segédeszközökre vonatkozó követelményjegyzékeket, és azok alapján végezzen lista-felülvizsgálatot.*

2. A támogatási szabályok hozzáigazítása az innovációhoz és a termékciklushoz

Az orvostechnikai eszközök és szolgáltatások, protokollok innovációjának az elmúlt évtizedekben tapasztalható felgyorsulása valamint, a fogyasztói társadalomban a termékciklusok rövidülése miatt a tartós használatú eszközök kihordási ideje a hazai gyse-támogatási rendszerben sok esetben túlzottan és indokolatlanul hosszú. *A tartós használatú eszközök kihordási idejének felülvizsgálatát és szükség szerinti rövidítését javasolják.*

3. Innovatív eszközök listára kerülése, új funkcionális csoportok nyitása

A hazai gyse-ellátásban rendkívül lassú az innováció, elsősorban a szabályozási környezet fiskális megközelítése miatt. Az esetek túlnyomó többségében forráshiányra hivatkozva elutasítják a szolgáltatók termékenként közel 1 millió forint regisztrációs költséggel járó kérelmét, annak ellenére, hogy általában ismert a kérelmezett termék magasabb szintű egészségnyereséget, ellátási hatékonyságot biztosító képessége; az elutasítást követően az igazgatás-szolgáltatási díjat a vállalkozásoknak nem térítik vissza.

A szolgáltatók az anyagok, a technológiák általános, illetve speciális fejlesztése, fejlődése alapján új eljárásokkal, termékekkel, szolgáltatásokkal kívánják biztosítani a gyse-k technológiai korszerűségét. Az így rendszerbe állítható új termékek teljeskörűen rendelkeznek az innovációt megjelenítő elemekkel. A normatív rendszerbe állításukat megelőzi az egyedi méltányosság keretében történő rendelkezésük, így az adott betegcsoport korszerű, nagyobb egészségnyereséget biztosító, vagy hiánypótló ellátása valósítható meg, amelynek révén nő a betegelégedettség is. *A befogadási szabályok felülvizsgálatát, és az egészségnyereséget, valamint az emberi méltóságot fókuszba állító, de a költségvetés mozgásterét is figyelembe vevő rugalmas rendszer kialakítását javasolja az OSZ.*

4.7.5. Személyre szabott ellátás

A jelenlegi finanszírozási lehetőségek és feltételek mellett elfogadhatónak tartják a személyre szabott gyse-ellátás mennyiségi és minőségi struktúráját, amelyben az egyedi gyártást igénylő ellátás mellett az egyedi méltányossági alapon történő ellátás lehetőségére is mód van. A gyártási költségek rendszeres racionalizálása miatt folyamatos igény és elvárás van az uniformizálásra, akár termékek, akár termékegységek vonatkozásában, ami szűkíti a tisztán személyre szabott ellátás fizikai megvalósítását.

4.7.6. Egyéb, az ellátás fejlesztését szolgáló javaslatok

1. Az egészségügyi szakszemélyzet képzése és megbecsülése

A Szövetség véleménye szerint az orvosképzés során a gyse-k háttérbe szorulnak, és nem a gyógyításban, a rehabilitációban és az állapotfenntartásban betöltött kiemelkedő jelentőségüknek megfelelően jelennek meg. Hangsúlyosabbá kellene tenni az orvosképzésben

⁴¹ Kormányrendelet 1. § 7. pont

a gyse-vel kapcsolatos tudásátadást. Különösen a műtét következtében segédeszközre szorulóknál – például sztómások, végtagcsonkoláson átesettek – valamint az egyes nehezen gyógyuló, illetve gyorsan romló állapotú betegek – például nehezen gyógyuló sebekkel rendelkezők – esetében van szükség arra, hogy az egészségügyi szakdolgozók betanítsák az eszköz használatát, illetve rövid időközönként, rendszeresen nyomon kövessék a beteg állapotának az alakulását.

Az OSZ álláspontja szerint *szükség van az egészségügyi szakdolgozók anyagi és erkölcsi megbecsülésének növelésére, mivel a jelenlegi rendszerben egyre több a pályaelhagyó, és egyre kevesebb azok száma, akik ezt a hivatást választják.* Emiatt a betegek úgy kerülnek az egészségügyi intézményekből az otthonukba, hogy a számukra szükséges eszközöket nem tudják használni.

2. Önálló gyógyászati segédeszköz orvosszakmai kollégiumi tagozat létrehozása

Az Egészségügyi Szakmai Kollégium tagozatai közül a Rehabilitációs és Gyógyászati Segédeszköz Tagozatban jelenik meg a gyse, miközben a gyse-ellátásnak csak egy speciális szelete a rehabilitáció. Az OSZ meglátása szerint *szükség lenne az Egészségügyi Szakmai Kollégiumon belül egy önálló Gyógyászati Segédeszköz Tagozat kialakítására.*

3. A jelenlegitől eltérő támogatási technikák kipróbálása, pilot jelleggel

Tekintettel arra, hogy a jelenlegiektől jelentősen eltérő támogatási technikák bevezetését nem tartják időszerűnek és rövid távon megvalósíthatónak, az egyes eszközcsoportokban ugyanakkor, például az inkontinencia termékkörben, *elképzelhetőnek tartják bizonyos támogatási technikák – keretösszegű támogatás, termék helyett termékcsoport felírása, stb. – pontos kidolgozását és pilot jellegű kipróbálását.* Szem előtt tartva azt az alapvetést, hogy a rászoruló érdeke nem sérülhet és a betegellátás színvonala nem csökkenhet.

5.A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási vagy közszolgáltatást végző szerv, hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése leszögezi továbbá, hogy a biztos tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére. A *preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat* alapján az alapvető jogok biztos mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálatához nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelem és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek

felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi tesztek.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi érveléssel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának lételapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdésében, valamint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 2. § (1) bekezdésének, 70/A. § (1) bekezdésének és 70/F. § (1) és (2) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, az emberi méltósághoz való jog, az egyenlő bánásmód követelménye, tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, amely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése külön is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírósági gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.⁴²

⁴² 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

5.2.2. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírósgai gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányosságát tekintetében az Alkotmánybírósg két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányosságát az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítélt meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybírósg szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékossgal élőket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlen ségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlen ség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékossg) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybírósgai esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.3. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen az Egyezmény által felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetőek össze az Egyezmény rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. Az Egyezmény 4. cikke értelmében általános kötelezettségek köré tartoznak a következők:

1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossg alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékossg alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és, szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására.

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződesei, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat, vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el.

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés⁴³ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint valamint *tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni*. A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 1. cikke értelmében *az Egyezmény célja* valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, *és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása*. Az Egyezmény alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy *a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét*.⁴⁴ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan szeretném kiemelni, hogy a fogyatékossgtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent az Egyezmény elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékossgal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte *az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás*. Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a

⁴³ Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

⁴⁴ ENSZ Egyezmény 3. cikk a) pont

szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.⁴⁵

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékosokkal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

Az 5.3.1. pontban felhívott normák összefüggésében végzett vizsgálatom elsősorban a fogyatékosügy határain belül igyekezett feltárni a legkomplexebb segítő rendszer működését. Tekintettel arra, hogy a gyse – a piacgazdasági változások által is érintett – tb támogatási rendszerének, a több szakágazat (egészségügy, szociális, pénzügyi), és a rendszer valamennyi szereplőjének (orvosok, gyártók, forgalmazók, egészségbiztosító) szakértelmét is igénylő, átfogó vizsgálata meghaladja az ombudsmani vizsgálati lehetőségek kereteit, jelen vizsgálati jelentésemben a fogyatékosokkal élő személyek érdekeit és szükségleteit megtestesítő azon alapjogi szempontokat rögzítem, amelyek a gyse tb támogatási rendszer felülvizsgálata során hivatkozási pontként szolgálhatnak. Vizsgálatom során orvosszakmai, finanszírozási és versenyjogi kérdéseket nem érintve kizárólag a fogyatékosügy-tudomány elvei, normái és az állam alkotmányos kötelezettségei mentén fogalmaztam meg álláspontomat.

5.3.1. A gyógyászati segédeszközt használó fogyatékos személyek, mint sérülékeny társadalmi csoport tagjai

A CRPD értelmében fogyatékosokkal élő személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.⁴⁶

A Fot. rendelkezése szerint fogyatékos személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással – illetve ezek bármilyen halmozódásával – él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja.⁴⁷

Mind a CRPD, mind a Fot. alapelvként rögzíti, hogy a fogyatékos személyek a társadalom egyenrangú tagjai, akik az őket megillető jogokkal csak jelentős nehézségek árán, vagy egyáltalán nem tudnak élni. A mindenkit egyenlő mértékben megillető és veleszületett emberi méltóság alapján a fogyatékos személyek közösségi részvételéhez, az alapjogaik érvényesüléséhez a többségi társadalom támogató segítségére, az egyes államok tevékeny intézkedéseire van szükség.⁴⁸

⁴⁵ Theresia Degener, az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottságának alelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law

⁴⁶ CRPD 1. cikk

⁴⁷ Fot. 4.§ a) pont

⁴⁸ A CRPD 4. cikk 1. pont értelmében a részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosokkal élő személy számára, a fogyatékosok alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. A Fot. 2. § (5) bekezdése értelmében az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.

Ezt tükrözi az *Alaptörvény* esélyegyenlőségi klauzulája is, amely alapján Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, így többek között fogyatékoság, vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja; az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását pedig külön intézkedésekkel segíti. Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékosággal élőket.⁴⁹

A CRPD rehabilitációról és rehabilitációról szóló cikke⁵⁰ kimondja, hogy a részes államok megtesznek minden hatékony és szükséges intézkedést – ideértve a sorstársi segítségnyújtást is – annak érdekében, hogy a fogyatékosággal élő személyek számára az élet minden területén biztosított legyen a legteljesebb függetlenség, a fizikai, mentális, szociális és szakmai képességek, valamint a teljes befogadás és részvétel elérése és megtartása. *E célból a részes államok átfogó rehabilitációs és rehabilitációs szolgáltatásokat és programokat hoznak létre, erősítik és kiterjesztik azokat, különös tekintettel az egészségügy, a foglalkoztatás, az oktatás és a szociális szolgáltatások terén, oly módon, hogy a rehabilitációs és rehabilitációs szolgáltatások és programok:*

- a) a lehető legkorábbi szakaszban kezdődnek, és az egyéni igények és képességek multidiszciplináris értékelésén alapulnak;
- b) támogatják a közösségben való részvételt és az abba való befogadást, önkéntes alapon működnek, és a fogyatékosággal élő személyek lakóhelyéhez – a vidéki régiókat is beleértve – a lehető legközelebb vannak.

A részes államok támogatják a rehabilitációs és rehabilitációs szolgáltatásokban dolgozó szakértők és személyzet képzésének és továbbképzésének fejlesztését.

A részes államok támogatják a rehabilitációhoz és rehabilitációhoz kapcsolódó, a fogyatékosággal élő személyek számára tervezett támogató-segítő eszközök és technológiák elérhetőségét, ismeretét és használatát.

A támogató szolgálatok és a segédeszközök vonatkozásában a Fot. rögzíti, hogy a fogyatékos személy részére biztosítani kell a fogyatékosága által indokolt szükségleteinek megfelelő támogató szolgálat igénybevételét, továbbá segédeszközt. Az árhoz nyújtott támogatással beszerezhető segédeszközök körét és a támogatás módját, valamint mértékét külön jogszabály határozza meg.⁵¹

Az OFP a támogató technológiai eszközök kapcsán előírja, hogy a gyógyászati segédeszközökhöz és az életvitelt segítő eszközökhöz (a továbbiakban együtt: támogató technológiai eszközök) való hozzájutás és a forgalmazásuk rendszerének teljes áttekintése a Program egyik legfőbb célkitűzése. A felülvizsgálat során egyebek mellett meg kell vizsgálni a széles körű kölcsönzési rendszer kialakításának, az új, korszerű támogató technológiai eszközök támogatásának, illetve az eszközökhöz kapcsolódó szolgáltatásokkal való összhang megteremtésének lehetőségeit. A felülvizsgálat során fontos szempont, hogy a gyógyászati segédeszközök és az életvitelt segítő eszközök definíciói egyértelműek és egymástól világosan elhatároltak legyenek, valamint támogatásuk is egymástól elkülöníthető legyen. A gyógyászati segédeszközök támogatási rendszerének korszerűsítésekor kiemelt stratégiai cél – a mindenkor elérhető nemzetközi és hazai szabványok alkalmazásával – az ellátás minőségének további javítása.⁵²

A törvényi definíció szerint gyógyászati segédeszköz az átmeneti vagy végleges egészségkárosodással, fogyatékosággal élő ember személyes használatába adott orvostechikai eszköz (beleértve az önellenőrzési célt szolgáló in vitro diagnosztikai orvostechikai eszközt is), vagy orvostechikai eszköznek nem minősülő ápolási technikai

⁴⁹ Alaptörvény XV. cikk (2), (4)-(5) bekezdések

⁵⁰ CRPD 27. cikk

⁵¹ Fot. 11. §

⁵² OFP 2.3. pont

eszköz, amely használata során nem igényli egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy folyamatos jelenlétét.⁵³

A fenti jogszabályi hivatkozások alapján a gyse-k tb támogatási rendszere az állam azon – nemzetközi és hazai jogszabályi kötelezettségből fakadó – támogató intézkedése, amelynek keretében a rövid, illetve hosszú távon fogyatékossgal élő személyek az alapvető jogaikat, – úgymint aktív társadalmi részvétel, önálló életvitel, oktatás, nevelés, munkavállalás, személyes mobilitás stb. – mindenkit egyenlő mértékben gyakorolhatják. A CRPD és a Fot. által is kiemelt alapkövetelmény, hogy a fogyatékos személyek jogait érintő döntések és intézkedések során a fogyatékos személyek egyedi igényeit és szükségleteit szem előtt tartva kell eljárni⁵⁴, illetve biztosítani szükséges a fogyatékos személyeknek az egyes folyamatokban való tevékeny részvételét.⁵⁵ A gyse tb támogatási rendszernek is alkalmasnak kell lennie mindezek alapján arra, hogy az érintett fogyatékos személyek, mint támogatandó célcsoport egyedi igényeire és szükségleteire érdemben reagáljon, ellenkező esetben az állam nem teljesíti a vonatkozó kötelezettségét, amelynek következtében az érintett – gyse nélküli, vagy nem megfelelő eszközzel ellátott – fogyatékos emberek alapjogai sérülnek.

5.3.2. A jelenlegi gyse tb támogatási rendszer diszfunkciói

A beadványozó a gyse ellátási rendszerrel kapcsolatos kifogásait alapvetően a mozgásában korlátozott személyek panaszai alapján fogalmazta meg, hivatkozott azonban – az egyes forgalmazók és gyártók szakmai véleményéhez hasonlóan – arra is, hogy a rendszer diszfunkciói a mozgásában korlátozott személyeken kívül más érintetti csoportokat is hátrányosan érint.

Valamennyi megkeresett forgalmazói és gyártói érdekképviseleti szervezet képviselői egyetértettek azon beadványozói megállapítással, hogy a gyse ellátási rendszer felülvizsgálata, azon belül a vonatkozó szabályozásnak a módosítása szükséges. Mindezt a szaktárca is felismerte, hiszen a hiányosságok detektálása és a megoldási javaslatok kidolgozása céljából valamennyi érintett szereplő képviselőinek részvételével munkacsoportot hozott létre.

A szakmai szervezetek *a felülvizsgálat indokaként* – többek között – a következőket jelölték meg: szakmai irányelvek, illetve az irányelv-fejlesztés hiánya; magas térítési díjak; a közgyógyellátásra jogosult személyeket hátrányosan érintő szabályozás; az eszközrendelési kompetenciák és szabályok felülvizsgálata indokolt; új, minőségi követelményjegyzék szükségessége; az érintettek számára nem hozzáférhető az innovatív eszközök; a rendszer fiskális szemléletmódja következtében a termékek árának főszerpontként való érvényesülése a minőséggel szemben; a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytató vállalkozások ellen indított eljárások nehézsége és a szankciók hiánya; a befogadott és kiszolgált termékek minőségének folyamatos ellenőrzési mechanizmusa szükséges; egyes befogadott termékek kihordási idejének felülvizsgálata.

A NEAK főigazgatójának álláspontja szerint kiemelt feladat az új követelményjegyzék kidolgozása, az egyes ellenőrzési mechanizmusok megerősítése. Az ezzel kapcsolatos javaslatok kidolgozásában valamennyi érdekképviseleti szerv közreműködését nélkülözhetetlennek tartja. Kifejezetten támogatja továbbá egy független, adott esetben a betegszervezetek képviselőit is magában foglaló szervezet kialakítását, amely a követelményjegyzékek megalkotása mellett folyamatosan nyomon követné a piaci

⁵³ Gyftv. 3. § 6. pont

⁵⁴ CRPD 3. cikk d) pont; Fot. 3. § (3) bekezdés

⁵⁵ CRPD 3. cikk c) pont; Fot. 3. § (4) bekezdés

magatartást. Indokolta ezt azzal, hogy jelenleg az eszközök hivatalos minősítése sem megoldott teljes mértékben; sok esetben az eszköz előzetes bevizsgálására sincs lehetőség.

A főigazgató több, a beadványozó által kifogásolt szabályozás, valamint az érintettek egyedi igényeinek és szükségleteinek kiemelt tényezőként való meghatározása kapcsán a pénzügyi és egyéb elvek érvényesülésére és a költségvetési források kontrollálhatóságára, a kiszámíthatóságra hivatkozott.

Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy kiemelt állami feladat a költségvetési forrásoknak a felelős gazdálkodás elvei szerinti védelme, ugyanakkor hangsúlyozom, hogy a gyse ellátási rendszer és tb támogatási rendszere az államnak azon eszköze, amellyel az igénylők, közöttük kiemelten a fogyatékos személyek, mint sérülékeny társadalmi csoport alapjogainak érvényesülését biztosítja, szolgálja. Mindez a támogatási rendszernek a hazai és nemzetközi jogszabályi kötelezettségekből fakadó rendeltetése, amelyet a költségvetési források védelmét célzó szabályok nem írhatnak felül. Amint azt több szakmai szervezet is megfogalmazta, az egészségnyereséget és az emberi méltóságot fókuszba állító, de a költségvetés mozgásterét is figyelembe vevő, rugalmas rendszer kialakítására van szükség.

Az egyedi igények és szükségletek szerinti gyse ellátás kapcsán a NEAK főigazgatója és több megkeresett szervezet vezetője az egyedi méltányossági kérelem intézményére hivatkozott. Álláspontom szerint csupán az egyedi méltányossági kérelem intézménye általános jelleggel nem feleltethető meg a fogyatékos személyek igényeinek és szükségleteinek rendszerszintű megjelenítésére. Ennek következtében álláspontom szerint a gyse rendszerbe több garanciális szabályt kell beépíteni annak érdekében, hogy a fogyatékos személyek számára az igényelt gyse – adott esetben a szó legszorosabb értelmében véve a mindennapi kommunikációt, a mobilitást teszi lehetővé, így – érdemben az egyedi igényekhez és szükségletekhez igazodjon.⁵⁶ Ehhez kapcsolódóan kiemelendő, hogy a felhasználói igények és szükségletek alapján kiszolgáltató megfelelő gyse-k alkalmazása elősegíti az aktív korú fogyatékos személyek és az őket gondozó hozzátartozók munkaerő-piaci reintegrációját, továbbá az egészségügyi szakellátás tehermentesítése is lehetséges.

Forgalmazói álláspont szerint, a szigorú támogatási szabályok következtében, amennyiben a gyártó/forgalmazó a korábbi referenciaárat a költségei növekedése miatt már nem tudja fenntartani, akkor az adott terméket nem tudja egy egyszerűsített eljárásban a közgyógyellátási listáról áttenni a fix támogatással rendelkező termékkörbe. Ilyen eljárás hiányában a termék delistázására kényszerül, amely az adott terméket régóta használó személyeket hátrányosan érintheti. A merev szabályozás kapcsán többen hivatkoztak arra, hogy ez a körülmény a rendszer költséghatékony működését is hátrányosan befolyásolja.

Az egészségügyért felelős államtitkár a gyse eszközök minőségi megfelelőségét garantáló hazai jogszabályi háttér kapcsán kiemelte, hogy a NEAK egy sokrétű, egészségpolitikai és költséghatékonsági szakmai vizsgálatot követően dönt az eszköz forgalmazója által meghatározott ár elfogadásáról *a befogadási eljárás során*. Az eszközök megfelelősége, az egyéni eltérések, állapotok figyelembevételét álláspontja szerint már a gyse-k befogadásánál biztosítják *a Rendeletben rögzített befogadási alapelvek*. A már befogadott eszközök minőségét, a rendeltetésének való megfelelőségét az egészségbiztosítási szerv hivatalból folyamatosan *teljes vagy részleges felülvizsgálatnak* veti alá a támogatott gyógyászati segédeszközök körében a törvényben foglalt szempontok szerint. Szintén a minőségi követelmények biztosítását szolgálja a NEAK által összeállított *követelményjegyzék*, valamint, hogy a felülvizsgálati eljárásban a NEAK kizárja a támogatásból a gyógyászati segédeszközt, ha a követelményjegyzékben foglalt követelményeknek nem felel meg, és az nem sorolható át más funkcionális csoportba. Az egyedi méretvétel alapján készített gyógyászati segédeszközök gyártására és kiszolgáltatására vonatkozó meghatározott

⁵⁶ Lásd. AJB-470/2017 sz. jelentés

követelmények teljesítését az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet ellenőrzi, a megfelelőségről legfeljebb 5 évre szóló határozatban dönt.

A NEAK a befogadási eljárás során hozott és véglegessé vált határozatok alapján nyilvántartást vezet a támogatott gyógyászati segédeszközökről. Az érvényes támogatási listát a honlapján havonta közzéteszi. A NEAK honlapján elérhető az internetes gyógyászati segédeszköz-katalógus (Online Segédeszköz Jegyzék, SEJK) a támogatott gyese-knek a támogatási listán lévő adataival, illetve a gyártásra, a forgalmazásra, valamint az eszköz használatára vonatkozó releváns adatokkal.

A gyógyászati segédeszközök forgalmazása (a végfelhasználó részére történő értékesítés, átadás), kölcsönzése és javítása egészségügyi szolgáltatásnak minősül, így az erre feljogosító működési engedély birtokában végezhető, a jogszabályban meghatározott személyi és tárgyi feltételekkel. A 7/2004. EüM rendelet kitér az átadás módjára is, így egyebek mellett az eszköz használatáról szóló tájékoztatásra, illetve a használat betanítására.⁵⁷

A javításhoz az adott eszközre meghatározott kihordási időn belül – a kötelező jótállás letelte után – lehet a támogatást igénybe venni, illetve ha valaki továbbra is a régi, egyedi gyártású eszközt kívánja használni, akkor a kihordási időn túl is. *A nem vagy csak nagyon magas költséggel javítható – támogatással rendelt – eszközök esetében a hibás eszköz pótlását nem az egészségbiztosító finanszírozza közpénzből, hanem azt a gyártónak kell biztosítania.* Egy termék javítására a kihordási időn belül az árának 130%-a fordítható. Az ezt meghaladó javítási igény esetén az eszközt a gyártó vagy saját költségére javítja, vagy a kihordási idő végéig cserekészüléket biztosít.

A fentiek alapján a vonatkozó jogszabályok jelenleg is kitérnek a gyese-k minőségi megfelelőségének követelményeire és azok ellenőrzésére, a gyese eszköz átadásának módjára, a használat betanítására, az eszközt kiadó személy vonatkozó tájékoztatási kötelezettségére is. A panaszbeadványban összefoglalt hibás teljesítésre vonatkozó egyedi esetek, valamint a szakmai érdekképviseleti szervek tájékoztatása alapján azonban ezek a – gyese felhasználó fogyatékos személyek szempontjából – garanciális szabályok a gyakorlatban hiányosan érvényesülnek. Mindez még kiszolgáltatottabbá teszi az érintett fogyatékos személyeket, akik jellemzően alacsonyabb érdekérvényesítési képességgel rendelkeznek, és a nem teljes, vagy a nem kellően részletes tájékoztatás hiányában, illetve az egyébként is bonyolult jogi szabályozások miatt a hibás teljesítéssel kapcsolatos jogos követeléseiknek nem tudnak érvényt szerezni.

A gyese felhasználók igényérvényesítési lehetőségével, és adott esetben az egyes igénylő számára megfelelő eszköz kiválasztásával kapcsolatban további kérdésként merül fel, hogy – a kapott tájékoztatások szerint – a NEAK honlapján közzétett, havi rendszerességgel aktualizált érvényes támogatási lista, illetve az online gyógyászati segédeszköz-katalógus (SEJK) egyenlő eséllyel hozzáférhető-e az adott esetben alacsony jövedelmű fogyatékos személyek, valamint az őket támogató, gondozó hozzátartozóik számára.

A fentiek alapján megállapítom, hogy a jelenleg működő gyógyászati segédeszköz ellátási rendszernek a vizsgálat során feltárt – fentiekben részletezett – diszfunkciói az érintett személyek vonatkozásában a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okoz, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

⁵⁷ 7/2004. EüM. rendelet 4. § (2) – (3) bekezdései értelmében a gyógyászati segédeszközt kiadó személy köteles tájékoztatni az átvevőt az eszköz használatának módjáról, illetve köteles annak használatát betanítani, melyet az átvevő kérésére biztosítani kell a házhoz szállítás keretében történő kiszolgáltatás során is. A helyszíni üzembe helyezést igénylő eszközök esetén a forgalmazó gondoskodik a gyógyászati segédeszköznek a használat helyén történő összeszereléséről, beállításáról, valamint az eszköz használatának a betanításáról.

6. Összegzés

A MEOSZ beadványában a tb támogatással igénybe vehető gyse-k ellátási rendszerének vizsgálatát kérelmezte. A beadványban számos **rendszerszintű problémát rögzítettek** a MEOSZ-hoz beérkező egyedi, érintetti panaszok alapján; kiemelve azonban annak az érintett személyi kört (ti. sérülékeny társadalmi csoport: a mozgásában korlátozott személyek) meghaladóan kiterjedt nagyságát.

A tb támogatott gyse ellátási rendszer feladata, hogy a fogyatékossgal élő emberek társadalmi részvételét, az önálló életvitelhez, a személyes mobilitáshoz, a lehető legmagasabb színvonalú egészségügyi ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést, és a személyes rehabilitációhoz való jogot biztosítsa a fogyatékos személyek egyedi igényeinek és szükségleteinek figyelembevételével. A hazai és a nemzetközi jogszabályok (Alaptörvény, Fot., CRPD) állami kötelezettségként írják elő a fogyatékos állapotból eredő következmények enyhítési kötelezettségét.

A forgalmazók és a gyártók szakmai érdekképviselői szervezetei egyetértettek abban, hogy a **támogatási rendszer átfogó felülvizsgálatára és megújítására** van szükség a merev szabályozás újragondolása útján, az ellenőrzési mechanizmusok megerősítésével, az új és minőségi követelményjegyzék kidolgozásával, figyelemmel ugyanakkor a költségvetési forrásokra is. A NEAK főigazgatója ugyancsak nélkülözhetetlennek tartja a felülvizsgálatban a fogyatékossgal élő személyek, betegek érdekképviselői szervezeteinek a közreműködését.

Tekintettel arra, hogy a – piacgazdasági változások által is érintett – gyse-k tb támogatási rendszerének átfogó, több ágazatot is érintő szakmai felülvizsgálata meghaladja a vizsgálati lehetőségeimet, a jelentésemben a megkeresett szakmai szervezetek, az egészségügyért felelős államtitkár és a NEAK főigazgatójának szakmai álláspontját megismerve azon szempontokat rögzítettem, amelyek figyelembevétele álláspontom szerint nélkülözhetetlen egy olyan ellátási rendszer kialakításánál, amely tiszteletben tartja valamennyi érintett gyse használó személy emberi méltóságát, biztosítva számukra az alapvető jogaik másokkal azonos alapon való gyakorlásának lehetőségét.

7. Intézkedéseim

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszasságok orvoslása, illetve jövőbeni bekövetkezésük lehetőségének megelőzése érdekében Ajbt. 31. §-a alapján felkérem a *belügyminisztert*, hogy biztosítsa és támogassa a szaktárca által felállított munkacsoport feladatának ütemterv szerinti működését, valamint a munkacsoport által, a hazai gyógyászati segédeszköz ellátási rendszer javítását célzó javaslatok megvalósulását.

Budapest, 2022. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

BUDAPEST FŐVÁROS
KORMÁNYHIVATALA

ÉPÍTÉSÜGYI ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELMI FŐOSZTÁLY

Ügyiratszám: Tárgy: **Budapest**
ÉTDR azonosító: szám alatti, helyrajzi
ÉTDR Iratazonosító: számú ingatlan.
Ügyintéző: Az ingatlan utólagos akadálymentesítése
Telefon: – szabálytalan rámpa építése ügyében –
E-mail: szabályossá tétel elrendelése.

Ügyfél neve: Lakásfenntartó Melléklet: -

Ügyfél címe: Hiv. szám: -

Budapest Főváros Kormányhivatala (a továbbiakban: BFKH) hatáskörében eljárva a tárgyi ingatlanra vonatkozó közigazgatási hatósági ügyben meghozom az alábbi döntést.

H A T Á R O Z A T

Kötelezem az **Lakásfenntartó Szövetkezet** ()
közös képviselő útján a Budapest kerület, számú Társasházat (a továbbiakban:
Kötelezettek), hogy a Budapest kerület, szám alatti, helyrajzi számú -
kötelezettek társasházi tulajdonában álló – ingatlanon meglévő épület főbejárata előtt – az akadálymentes
közlekedés biztosítására – kialakított rámpát tegye szabályossá úgy, hogy az megfeleljen az
alábbiaknak:

- a rámpakarok lejtése legfeljebb 5%-os (1:20) lejtésű legyen
- egy rámpakar legfeljebb 0,45 m szintkülönbséget hidaljon át
- a rámpakar indulásánál és érkezésénél legalább 1,50 m átmérőjű vízszintes szabad terület biztosított legyen.

Az elvégzett munka megfelelőségét arra jogosult szakértő által készített szakértői véleménnyel (elsődlegesen építésügyi szakértői), vagy felelős műszaki vezetői/fővállalkozó kivitelezői nyilatkozattal és fényképfelvételek megküldésével igazolja BFKH előtt ezen döntés véglegessé válásától számított **180 napon belül**.

Felhívom **Kötelezettek** figyelmét, hogy amennyiben a fent előírt kötelezettségének a megadott határidőig nem, vagy nem teljes körűen tesz eleget, a **végrehajtást az állami adóhatóság fogatosítja**.

Felhívom tovább az ingatlan tulajdonosainak figyelmét, hogy a szabályossá tétel érdekében előírt munkálatok elvégzését tűrni kötelesek. Aki a munkálatok elvégzését akadályozza, azt BFKH tűrésre fogja kötelezni.

Döntésem ellen fellebbezésnek helye nincs.

A döntés ellen az ügyfelek jogsérelemre hivatkozással közigazgatási pert indíthatnak, a döntésem közlésétől számított 15 napon belül.

Jogi képviselő nélkül eljáró magánszemély a keresetlevelet BFKH-nál nyújthatja be, a Fővárosi Törvényszéknek (1055 Budapest, Markó utca 27.) címezve.

Jogi képviselő, illetőleg belföldi székhellyel rendelkező gazdálkodó szervezet a keresetlevelet az elektronikus ügyintézés szabályai szerint nyújthatja be.

ELEKTRONIKUSAN HITELESÍTVE
ZÁRADÉKOLVA – ÉTDR

Kelet-Pesti Építésügyi és Építésfelügyeleti Osztály
cím/levelezési cím: 1105 Budapest, Kőrösi Csoma Sándor út 53-55. szám
postafiók: 1475 Bp. Pf. 81. Telefon: +36 (1) 795-5829 E-mail: epitesugy-keletpest@bfkh.gov.hu
Honlap: www.kormanyhivatal.hu Hivatali kapu azonosító: KHIV BUK ÉOF KPÉO KRID 422374158

A keresetlevél benyújtásának a döntés hatályosulására nincs halasztó hatálya.

Akinek jogát, jogos érdekét a közigazgatási tevékenység vagy az azzal előidézett helyzet fenntartása sérti, a közvetlenül fenyegető hátrány elhárítása, a vitássá tett jogviszony ideiglenes rendezése, illetve a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása érdekében a bíróságtól az eljárás során bármikor azonnali jogvédelmet kérhet.

Azonnali jogvédelem keretében kérhető a halasztó hatály elrendelése, a halasztó hatály feloldása, ideiglenes intézkedés, illetve előzetes bizonyítás elrendelése. A bíróság elrendelheti annak részleges vagy teljes halasztó hatályát. A halasztó hatály elrendelése esetén a közigazgatási cselekmény nem hajtható végre, annak alapján jogosultság nem gyakorolható, és egyéb módon sem hatályosulhat.

A végrehajtás a kérelemnek a végrehajtást foganatosító szerv tudomására jutásától annak elbírálásáig, de legkésőbb az elbírálásra nyitva álló határidő elteltéig nem foganatosítható, kivéve, ha a közigazgatási szerv a cselekményét azonnal végrehajthatónak nyilvánította. A tudomásszerzésig foganatosított végrehajtási cselekmények a bíróság eltérő rendelkezésének hiányában hatályban maradnak.

Ha egyik fél sem kérte tárgyalás tartását, és azt a bíróság sem tartja szükségesnek, a bíróság az ügy érdemében tárgyaláson kívül határoz. Tárgyalás tartását a felperes a keresetlevélben, az alperes a védíratban kérheti. Tárgyalás tartása a perbelépési kérelemben, illetve a perbevonásától vagy a perbeállításától számított tizenöt napon belül is kérhető. A tárgyalás tartása iránti kérelem elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

A bírósági eljárásért az illetéktörvényben megállapított illetéket kell fizetni. Nem kötelezhető illeték fizetésére az, aki a külön jogszabály szerint költségmentességet, vagy e törvény szerint illetékmentességet élvez.

A közigazgatási bírósági eljárásban a feleket illetékfeljegyzési jog illeti meg, a fél mentesül a bírósági illeték előzetes megfizetése alól. Az illetéket az a fél fizeti meg, akit a bíróság eljárásában erre kötelez.

A keresetlevél előterjesztésére nyitva álló időben, a vonatkozó iratanyag **BFKH Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Kelet-Pesti Építésügyi és Építésfelügyeleti Osztályán** (1105 Budapest, Körösi Csoma Sándor út 53-55.szám), ügyfélfogadási időben (hétfőn: 13⁰⁰ órától – 16⁰⁰ óráig, szerdán: 8⁰⁰ órától - 16⁰⁰ óráig) megtekinthető.

Eljárásom során egyéb eljárási költséget nem állapítottam meg.

I N D O K O L Á S

BFKH felé bejelentés (a továbbiakban: **beadvány**) érkezett a **Budapest** kerület, _____ szám alatti, _____ helyrajzi számú ingatlan (a továbbiakban: **tárgyi ingatlan**) utólagos akadálymentesítése keretében létesített rámpa (a továbbiakban: **tárgyi rámpa**) szabályosságának vizsgálata ügyében. A beadvány mellékletét képezi a Mozgássérültek Budapesti Egyesülete Egyetemes Tervezés Információs és Kutatóközpont (MBE-ETIKK) által történt helyszíni bejárás és vizsgálat dokumentuma (a továbbiakban: **MBE-ETIKK dokumentum**).

Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló **343/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet** (a továbbiakban **343/2006. R.**) **3. §** alapján:

„3. § A Kormány a sajátos építménycsoportok és az OAH r.-ben foglalt kivétellel, az építésfelügyeleti hatósági feladatokra a fővárosi és megyei kormányhivatalt (a továbbiakban: építésfelügyeleti hatóság) jelöli ki.”

Fenti rendelkezés alapján a tárgy szerinti építésrendészeti eljárás ügyében **BFKH rendelkezik hatáskörrel.**

BFKH az épített környezet alakításáról és védelméről szóló **1997. évi LXXVIII. törvény** (a továbbiakban **Étv.**) **46. § (2)** bekezdése szerinti építésfelügyeleti feladatait a törvény végrehajtására kiadott kormányrendeletben meghatározottak szerint látja el.

Az **Étv. 46. § (2)** bekezdésében visszahivatkozott kormányrendelet az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló **312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet** (a továbbiakban **312/2012. R.**).

A **312/2012. R. 58. § (1)** és **(4)** bekezdései az alábbiak szerint rendelkeznek:

„58. § (1) Az építésfelügyeleti hatóság az Étv. 46. § (2) bekezdésében meghatározott feladatai teljesítésére irányuló eljárását hivatalból, más közigazgatási szerv megkeresésére vagy kérelemre folytatja le.”

„58. § (4) Az építésfelügyeleti hatóság hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja

a) az Étv. 48. §-a szerinti szabálytalan tevékenységeket, valamint

b) azon építési engedélyhez vagy az Étv. 33/A. §-a szerinti egyszerű bejelentéshez nem kötött építési tevékenységet, amelyet a helyi építési szabályzat és az országos építési követelmények megsértésével végeztek.”

A fentiek alapján **BFKH** szakügyintézői hatósági ellenőrzés keretében 2022. január 18-án – fényképfelvételek készítése mellett - helyszíni szemlét tartottak a tárgyi ingatlanon, melynek során a tárgyi rámpa kialakítását ellenőrizték és rögzítették a jegyzőkönyv rajzi mellékletében. A szemlén a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) alelnöke és jogi képviselője is részt vett, akik jegyzőkönyvben rögzített nyilatkozatukban megállapították, hogy a tárgyi rámpa használhatatlan, bizonyos időjárási viszonyok között élet- és balesetveszélyes a használata, pl. az 1. rámpa kar meredeksége miatt, ami véleményük szerint a megengedett 4,5-szerese). Megállapítottuk továbbá, hogy a rámpában a bejárathoz közeli részen törés is van. Az alelnök vállalta, hogy BFKH felé email útján eljuttatja a rendelkezésére álló – rámpára vonatkozó - tervezési segédletet. A jogi képviselő jegyzőkönyvben rögzítve kérte, hogy a rámpa kialakításával kapcsolatos határozatban az utólagos akadálymentesítés/rámpára vonatkozó jogszabályt vegyük figyelembe.

A helyszíni szemle és a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – a tárgyi rámpa kialakításával kapcsolatban - az alábbiakat állapítottam meg:

A 312/2012. R. építési engedély nélkül végezhető építési tevékenységekről szóló 1. melléklete 21. pontja alapján a tárgyi rámpára nem kellett építési engedélyt kérni.

Az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet 5. § (2) az alábbiakról rendelkezik:

„5. § (2) Az építésügyi hatósági engedélyhez vagy az Étv. 33/A. §-a szerinti egyszerű bejelentéshez nem kötött építmény, építési tevékenység kivitelezése akkor folytatható, ha *

a) az építésügyi jogszabályokat (ideértve a helyi építési szabályzatot és a szabályozási tervet),

b) az országos településrendezési és építési követelményeket, és

c) a kivitelezési tevékenységet érintő más hatósági és biztonsági előírásokat megtartják.”

Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (a továbbiakban **OTÉK**) 66. § (2) bekezdése az alábbiakat tartalmazza:

„(2) Akadálymentes közlekedéshez a lejtőt és a rámpát úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy

a) a legfeljebb 17 cm-es szintkülönbség áthidalásához legfeljebb 8%-os (1:12) lejtésű legyen,

b) a 17 cm-nél nagyobb szintkülönbség áthidalásához legfeljebb 5%-os (1:20) lejtésű legyen,

c) egy lejtőkar, rámpa kar legfeljebb 0,45 m szintkülönbséget hidaljon át,

d) a lejtőkar, rámpa kar indulásánál és érkezésénél legalább 1,50 m átmérőjű vízszintes szabad terület biztosított legyen,

e) a többkarú lejtő, rámpa áttekinthető mellvéddel kerüljön kialakításra,

f) a lejtőhöz, rámpához két fogódzkodóval ellátott korlát legyen biztosítva a járófelülettől mért 0,70 m és 0,95 m magasságban, és az 1,50 m-nél szélesebb lejtőnél, rámpánál mindkét oldalon kapaszkodót kell elhelyezni és a pihenők mentén megszakítás nélkül továbbvezetni,

g) szabadban csapadéktól védetten, ennek hiányában megfelelő csúszásgátló bordázattal legyen kialakítva, valamint

h) építményen belül a többkarú lejtő, rámpa legfeljebb 1,80 m szintkülönbséget hidalhat át.

Továbbá OTÉK 54. § (1) bekezdés a), c) és i) pontjai az alábbiakat tartalmazzák:

„54. § (1) Az építményt és annak részeit úgy kell tervezni, megvalósítani, ehhez az építési terméket, építményszerkezetet és beépített berendezést úgy kell megválasztani és beépíteni, hogy a rendeltetészerű használatához biztonságos feltételeket nyújtsanak és ne okozzanak balesetet, sérülést, például *

a) elcsúszást, elesést (pl. közlekedés közben),

c) leesést (pl. váratlan szintkülönbség, vagy korlát, mellvédfal hiánya, kialakítási hibája miatt),

i) elakadást, beszorulást (pl. szűkös méretű terek vagy nyílások miatt).”

A tárgyi rámpa által áthidalt szintkülönbség kb. 1,00 m. A többkarú rámpa - a mérések alapján – induló, 1. rámpakarja 19-21,4 % közötti lejtésű, a 2., bejáráthoz közeli rámpakarja pedig 10-11,4 % közötti lejtésű (melyben törés is van). Az 1. rámpakar 0,6 m, a 2. rámpakar 0,4 m szintkülönbséget hidal át. Az induló rámpakarnál a biztosított vízszintes szabad terület a korlátok fogódzói között 1,08 m átmérőjű. A rámpához két fogódzkodóval ellátott áttekinthető korlát került kialakításra, a vonatkozó építésügyi előírások megközelítőleg pontos megtartásával. A szabadban, a főbejárat előtt kialakított rámpa fém szerkezetű, bordázattal került kialakításra.

Fenti jogszabályi hivatkozások és a vizsgált adatok alapján megállapítottam, hogy a tárgyi többkarú rámpa a rámpakarok lejtése, az 1. rámpakar esetében az áthidalt szintkülönbség, valamint az indulásnál biztosított vízszintes szabad terület vonatkozásában nem felel meg a vonatkozó és hivatkozott építésügyi előírásoknak.

Étv. 46. § (2) bekezdése Étv. 48. § (5) bekezdés c) pontja szerint:

„48. § (5) Szakszerűtlen a 16. §, a 32. §, a 38/A. §, a 38/C. § és a 38/D. § szerinti tevékenység, valamint a kivételezői tevékenység, ha

c) az alapvető követelmények, a tevékenységre vonatkozó szakmai szabályok, előírások megsértésével végzik”

A fentiek alapján megállapítottam, hogy a rámpa építése szakszerűtlen építési tevékenységnek minősült.

„48. § (1) Szabálytalan a

a) jogszerűtlenül,

b) jogosulatlanul vagy

c) szakszerűtlenül

megkezdett és végzett tevékenység.”

A fentiek alapján a tárgyi rámpa vonatkozásában az elvégzett építési tevékenység szakszerűtlen, ezáltal szabálytalan volt.

A 312/2012. R. 67.§ (3) bekezdés b) pontja szerint az építésfelügyeleti hatóság vizsgálja, hogy a jogszerűtlen vagy szakszerűtlen építési tevékenységgel megépített építmény, építményrész fennmaradásának az Étv. 48/A. § (1) bekezdésében meghatározott feltételei fennállnak-e vagy megteremthetők-e.

Az Étv. 48/A.§ (1) bekezdés szerint

48/A.§ (1) Ha az építményt, építményrészt jogszerűtlenül vagy szakszerűtlenül valósították meg, az építésügyi hatóság arra az építető vagy a tulajdonos kérelme alapján – amennyiben az építmény, építményrész fennmaradása nem eredményez az életet, egészséget veszélyeztető használatot vagy állapotot – fennmaradási engedélyt ad, ha

a) az e törvényben, az egyéb jogszabályban meghatározott műszaki és egyéb feltételek teljesülnek, vagy az építményt, építményrészt építési vagy más tevékenységgel szabályossá teszi, vagy

b) az műemlékvédelmi érdeket nem sért.”

Megállapítottam, hogy a tárgyi rámpa nem felel meg az országos építési követelmények előírásainak, ezért az építési tevékenység eredményeként kialakult állapotra fennmaradási engedély nem adható.

A 312/2012. R. 67.§ (3b) bekezdés az alábbiak szerint rendelkezik:

"67.§ (3b) Amennyiben az építésfelügyeleti hatóság megállapítja, hogy a fennmaradás feltételei nem állnak fenn, kötelezi az építetöt, vagy ha az építető személye nem ismert, a tulajdonost a szabálytalan építési tevékenységgel megépített építmény, építményrész szabályossá tételéhez szükséges munkálatok elvégzésére, vagy annak bontására, ha az átalakítással sem tehető szabályossá."

Az **Étv. 51. § (1)** bekezdése értelmében az építésügyi és építésfelügyeleti hatóság az általa elrendelt munkálatok elvégzésére - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - az ingatlan tulajdonosát kötelezi. Ha a szabálytalan építési munkát más végeztette, a munkálatok elvégzésére az építetöt kell kötelezni.

A beadvány csatolmányai között szereplő, 2021. szeptember 20-i keltezésű, a közös képviselést ellátó Lakásfenntartó Szövetkezet által a MEOSZ-nak címzett levél alapján „a rámpa kiépítését a Szövetkezet Tulajdonosai kérték és fizették be a fedezetet rá közös költség címén.”

A fent hivatkozott jogszabályhelyen foglaltak alapján a rendelkező rész szerinti **szabályossá tétel érdekében szükséges munkálatok elvégzésére a társasházi tulajdonosokat (Társaház) köteleztem.**

A kialakult bírói joggyakorlat és az **Ákr.** alapelvei szerint a hatóság kötelezettséget csak a legszükségesebb mértékben állapíthat meg és a kötelezettséggel elérni kívánt célhoz szükséges intézkedés meghatározásakor figyelemmel kell lenni a kötelezett érdekeire is.

Az általános közigazgatási rendtartásról szóló **2016. évi CL. törvény** (a továbbiakban **Ákr.**) **2. § (2) bekezdése, valamint a 3. §** szerint:

„2. § (2) A hatóság a hatásköre gyakorlása során

a) a szakszerűség, az egyszerűség, az ügyféllel való együttműködés és a jóhiszeműség követelményeinek megfelelően,

b) a törvény előtti egyenlőség és az egyenlő bánásmód követelményét megtartva, indokolatlan megkülönböztetés és részrehajlás nélkül,

c) a jogszabályban meghatározott határidőn belül, észszerű időben jár el.”

3. § A hatóság a kizárólag kérelemre indítható eljárások kivételével hivatalból eljárást indíthat, a kérelemre indult eljárást jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén folytathatja. Hivatalból állapítja meg a tényállást, határozza meg a bizonyítás módját és terjedelmét, valamint e törvény keretei között felülvizsgálhatja a saját és a felügyelete alá tartozó hatóság döntését és eljárását.”

Az **Ákr. 4. §-a** szerint:

„Ákr. 4. § A hatóság a hatékonyság érdekében úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az az eljárás valamennyi résztvevőjének a legkevesebb költséget okozza, és - a tényállás tisztázására vonatkozó követelmények sérelme nélkül, a fejlett technológiák alkalmazásával - az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen.”

A **Kötelezettek** gazdasági érdekeit is szem előtt tartva a költségtakarékosság jegyében a szabályossá tételhez szükséges építési munkákat a legszűkebb körben határoztam meg.

A **312/2012.R. 16. § (6) bekezdése** szerint a kötelezettség teljesítésének határidejét - azonnali beavatkozást igénylő veszélyhelyzet esetének kivételével - az összes körülmény figyelembevételével kell megállapítani.

A tárgyi szabályossá tételi munkálatok elvégzésére Kötelezetteket megfelelő határidő kifizése mellett köteleztem.

Jelen döntésemet az **Ákr. 80. § (1) bekezdése, és az Ákr. 81. § (1) bekezdése** alapján hoztam meg.

A kötelezettségek nem teljesítésének esetére és a végrehajtás foganatosításáról az **Ákr. 132. §, és a 134. § (1) bekezdése** ekként rendelkezik:

„132. § Ha a kötelezett a hatóság végleges döntésében foglalt kötelezésnek nem tett eleget, az végrehajtható.

134. § (1) A végrehajtást - ha törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzat rendelete másként nem rendelkezik - az állami adóhatóság foganatosítja.”

Határozatomat a fenti jogszabályok, valamint az **Ákr. 80. § (1) bekezdése** alapján hoztam meg.

Az **Ákr. 3. §-a** értelmében a közigazgatási hatósági eljárásban a törvény keretei között a hivatalból való eljárás elve érvényesül.

Az **Ákr. 3. §-a** szerint:

„3. § A hatóság a kizárólag kérelemre indítható eljárások kivételével hivatalból eljárást indíthat, a kérelemre indult eljárást jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén folytathatja. Hivatalból állapítja meg a tényállást, határozza meg a bizonyítás módját és terjedelmét, valamint e törvény keretei között felülvizsgálhatja a saját és a felügyelete alá tartozó hatóság döntését és eljárását.”

Az **Ákr. 10. § [Az ügyfél] (1) és (2)** bekezdés szerint:

„10. § [Az ügyfél]

(1) Ügyfél az a természetes vagy jogi személy, egyéb szervezet, akinek (amelynek) jogát vagy jogos érdekét az ügy közvetlenül érinti, akire (amelyre) nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz, vagy akit (amelyet) hatósági ellenőrzés alá vontak.

(2) Törvény vagy kormányrendelet meghatározott ügyfajtában megállapíthatja azon személyek és szervezetek körét, akik (amelyek) a jogszabály erejénél fogva ügyfélnek minősülnek.”

A döntésem elleni fellebbezés lehetősége az **Ákr. 116. § (1)** bekezdése, valamint **(2)** bekezdésének **a)** pontja alapján az alábbiak szerint kizárt:

„116. § (1) Az ügyfél, vagy akire a döntés rendelkezést tartalmaz, az elsőfokú döntés ellen akkor fellebbezhet, ha azt törvény kifejezetten megengedi.”

(2) Fellebbezésnek van helye, ha a határozatot

a) - a képviselő testület kivételével - helyi önkormányzat szerve, ... hozta”

A döntésem elleni közigazgatási per megindításának lehetőségét az **Ákr. 82. § (1)** bekezdése és **114. § (1)** bekezdése biztosítja, miszerint:

„82. § (1) A hatóság döntése végleges, ha azt a hatóság már - az e törvényben meghatározott kivételekkel - nem változtathatja meg. A véglegesség a döntés közlésével áll be.”

„114. § (1) Az ügyfél - az önálló jogorvoslattal nem támadható végzések kivételével - a véglegessé vált döntés ellen közigazgatási pert indíthat. Fellebbezéssel támadható döntés esetén közigazgatási per akkor indítható, ha az arra jogosultak valamelyike fellebbezett és a fellebbezést elbírálták.”

A jogorvoslatra vonatkozó tájékoztatásom a közigazgatási perrendtartásról szóló **2017. évi I. törvény** (a továbbiakban: **Kptv.**) **39. §-ában**, az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló **2015. évi CCXXII. törvény 9. §-ában** foglaltakon alapul.

A kereseti kérelemben foglalható azonnali jogvédelemre, halasztó hatály kizárására irányuló kérelemre vonatkozó tájékoztatásom a **Kptv. 50. § (1) és (2)** bekezdésében, a halasztó hatály elrendelésével kapcsolatos tájékoztatásom az **52. § (1) és (2)** bekezdésében foglaltakon alapul.

A bírósági tárgyalás tartására, illetőleg mellőzésére vonatkozó tájékoztatásom a **Kptv. 77. § (1) és (2)** bekezdésében, az illetékre, illetékfeljegyzési jogra vonatkozó tájékoztatásom az **Itv. 56. § (1)**, valamint a **62. § (1)** bekezdés **h)** pontjában foglaltakon alapul.

Az **312/2012. R. 4. § (1) - (2)** bekezdései a következőképpen rendelkeznek:

„4. § (1) Az építésügyi hatóság engedélyezési és tudomásulvételi eljárásában, az építésfelügyeleti hatóság építésrendészeti eljárásában külön vizsgálat nélkül ügyfélnek minősül az építetendő és az építési tevékenységgel érintett telek - az országos településrendezési és építési követelményekről szóló kormányrendelet szerinti mezőgazdasági birtoktest esetén az ahhoz tartozó valamennyi telek, építmény, építményrész tulajdonosa.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltakon túlmenően az építésügyi és az építésfelügyeleti hatósági eljárásokban minden esetben vizsgálni kell az ügyféli jogállását annak, akinek az építési tevékenységgel érintett telekre, építményre vonatkozó jogát az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezték.”

A fentiek alapján a tárgyi építési tevékenység ügyében a társasházi közös tulajdont érintettsége okán a tárgyi ingatlan **valamennyi tulajdonosát ügyfélnek tekintem.**

A társasházakról szóló **2003. évi CXXXIII. törvény (Tht.) 50. § (1) és (2) bekezdései** alapján kötelezetteket a közös képviselő útján értesítem.

BFKH döntési hatásköre és illetékessége az Ákr. 16. § (1) bekezdés a) pontján, a 343/2006 R. 3. §-án, illetve a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény 39. § (1) bekezdésén és a fővárosi és megyei kormányhivatalok szervezeti és működési szabályzatáról szóló 3/2020. (II. 28.) számú MvM Utasítás mellékletének 24. § (1) és (2) bekezdésein alapul.

Budapest, 2022. november 18.

dr. Sára Botond
főispán megbízásából:

számú döntésemről ügyféli minőségben értesül:

1. Lakásfenntartó Szövetkezet – közös képviselő útján a Társasház- kötelezettek
2. MEOSZ képviseletében Kovács Ágnes meghatalmazott útján – tájékoztatásul

1032 Budapest, San Marco utca 76.

Ügyszám: AJB-494/2022.

Hivatkozási szám: K-3045/2022/1

panasz@ajbh.hu

Tisztelt Biztos Úr!

Az Alapvető Jogok Biztosa által fenti számon az épített környezet egyenlő esélyű hozzáférése témakörben hivatalból folytatott eljárásban a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) a K-3045/2022/1. indítószámú felhívásban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakban terjeszti elő beadványát.

Mindenekelőtt szeretnénk kifejezésre juttatni, hogy örömünkre szolgál, hogy a Tisztelt Biztos Úr hiánypótló átfogó vizsgálatot folytat az épített környezet akadálymentességének magyarországi helyzetéről, annak szabályozásáról és gyakorlatáról. Közösségünk, a több mint százezer főt számláló mozgáskorlátozott emberek közössége számára, a téma kiemelt jelentőségű, hiszen az épített környezet akadálymentessége, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés, előfeltétele a másokkal egyenlő méltóságú és önálló életvitelnek.

Beadványunkban a felhívásban foglalt kérdések részletes ugyanakkor áttekintő jellegű megválaszolására törekedtünk, azonban válaszainkat más logika mentén strukturáltuk, reményeink szerint azonban a feltett kérdésekre adott válaszokkal így is kielégítő módon tudjuk segíteni a Tisztelt Biztos Úr munkáját.

Áttekintjük a jogszabályi környezetet, megvizsgáljuk az akadálymentességet és az egyenlő esélyű hozzáférést szabályozó legfontosabb hazai és nemzetközi jogszabályokat és egyéb szabályozó eszközöket, kiemelve azokat a pontokat, ahol koncepcionális változásra jogszabálmódosítására, illetve a szabályozással kapcsolatos szemléletváltásra lenne szükség. Gyakorló rehabilitációs szakmérnökök tapasztalatai alapján vizsgáljuk meg a beruházási, építési folyamat egyes lépéseit (előkészítés, tervezés, engedélyezés, kivitelezés, üzemeltetés) és mutatunk rá az akadálymentesség és egyenlő esélyű hozzáférés megvalósulását gátló tényezőkre.

Külön vizsgáljuk a közterületek és szabad területek akadálymentességének szabályozási és gyakorlati kérdéseit, és elemezzük az akadálymentességi és örökségvédelemi jogok, érdekek és jogszabályok ütközéséből eredő visszásságait. Tekintettel arra, hogy a mai Magyarországon

pályázati forrásokból, gyakran közbeszerzés útján épül és újul meg az épített környezet jelentős hányada, a pályázati előírások, kiírások egyenlő esélyű hozzáférésre és akadálymentességre gyakorolt hatását nem lehet eléggé hangsúlyozni. Ezért a pályázatokkal és a közbeszerzési eljárással kapcsolatos szabályozást is részletesen elemeztük. Mindezekon kívül a mérnökök és rehabilitációs környezettervező szakmérnökök képzésének hiányosságait elemeztük, ezzel összefüggésben kitértünk a folyamatban részt vevő szakembereket megillető jogosultságokra és kötelezettségekre is. Miután az utóbbi években egyre nagyobb teret nyernek olyan vállalkozások, amelyek a szolgáltatások akadálymentességének saját szempontrendszer alapján történő minősítésével foglalkoznak, megvizsgáljuk ezeknek a magánvállalkozásnak az épített környezet akadálymentességére gyakorolt hatását is. Mindezekon kívül két speciális, a fogyatékossgal élő emberek számára kiemelten fontos területet elemzünk az épített környezet akadálymentessége szempontjából: a lakóépületek és a munkahelyek akadálymentességét.

A MEOSZ álláspontja az, hogy az épített környezet akadálymentességének hiányosságai, vagy akár teljes elmaradása számos tényező következménye, amelyek összességükben azt eredményezik, hogy a nemzetközi és hazai jogszabályi előírások nem teljesülnek. A z egymással konkuráló jogszabályok és egyéb szabályozó eszközök, az akadálymentességi stratégia hiánya, a szakemberek képzésének hiányosságai, az építési folyamatot kísérő megfelelő ellenőrzési pontok szabályozatlansága, a hatósági eljárások elégtelensége, a pályázati előírások ellentmondásai, a rehabilitációs környezettervező szakmérnökök „rendszeren kívülsége” és számos, az alábbiakban részletezett egyéb ok együttesen azt eredményezik, hogy a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez való joga súlyosan sérül.

Budapest, 2022. június 2.

Tisztelettel

Kovács Ágnes
elnök

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége álláspontja az épített környezet egyenlő esélyű hozzáféréseinek témakörében

Tartalom

Történeti áttekintés, stratégia hiánya.....	4
Jogszabályi háttér – az épített környezetre vonatkozó akadálymentesítési kötelezettséget megteremtő jogszabályi rendelkezések	12
Hazai jogszabályok.....	14
A jogértelmezés nehézségei	19
Az OTÉK rendelkezései és az ezzel kapcsolatos értelmezési kérdések.....	26
Szabványok	37
Segédlet	43
Feladatok a jogalkotási törvény alapján	44
Ismeretek hiánya – a képzés hiányosságai	45
A beruházási, építési folyamat	52
Pályázatok	62
Az általános útmutató akadálymentesítésre vonatkozó követelményrendszere.....	64
A pályázatok ellenőrzésére vonatkozó követelmények (bírálat, tervezés, kivitelezés)	66
Az elszámolhatóság.....	71
Közbeszerzés	75
Örökségvédelem.....	81
Kiemelt beruházások.....	88
Az akadálymentes helyszínek auditálása	89
A közterületek, szabadterek akadálymentesítésére vonatkozó szabályok.....	92
Munkahelyek akadálymentessége	96
A munkahelyek akadálymentességével kapcsolatos problémák	101
Mit történik, ha a munkahely akadálymentesítése nem valósul meg?	103
Problémák és hiányosságok a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzése során	104
Lakáscélú ingatlanok akadálymentessége	105
Javaslatok	111

Történeti áttekintés, stratégia hiánya

Határidőktől a jelen idejű kötelezettségig

Az épített környezet akadálymentessége azt jelenti, hogy az akadálymentes kialakítást minden felhasználói csoport teljes körűen, önállóan, biztonságosan és könnyen tudja használni. Az épületek, közterek, szolgáltatások, használati tárgyak tervezése, átalakítása során figyelemmel kell lenni arra, hogy minden felhasználó életkorától, fizikai állapotától és élethelyzetétől függetlenül önálló és társadalmilag aktív életet tudjon élni.

A hazai jogszabályok az épített környezet hozzáférhetőségén az akadálymentesítés fogalmát, a közszolgáltatások hozzáférhetőségén pedig az egyenlő esélyű hozzáférés fogalmát értik. A két fogalom nem értelmezhető egymás nélkül.

Az **akadálymentesség és a hozzáférhetőség** fogalma gyakran keveredik. Az akadálymentesítés a hozzáférhetőség része. Lehet az épített környezet akadálymentes, de nem biztos, hogy az épületben nyújtott szolgáltatás egyúttal hozzáférhető is. A hozzáférhetőség tehát egy olyan nagyobb halmaz, ami magában foglalja az akadálymentességet. **Az észszerű alkalmazkodás** előfeltétele az akadálymentesség és a hozzáférhetőség. Az észszerű alkalmazkodás azokban az esetekben jön szóba, amikor olyan egyedi igényekről van szó, amit a hozzáférhetőségi (akadálymentesítési) előírások készítésekor nem vettek figyelembe.

Álláspontunk szerint annak ellenére, hogy *a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény* (Fot.) valamint további jogszabályok rendezik az akadálymentesítés hátterét, mégis, hatályba lépésük óta egy folyamatosan elhúzódó, megtorpanó folyamatról van szó. Az akadálymentesítés területén a jogszabályi hátteret a jogalkotó megteremtette ugyan, azonban a végrehajtás és az ellenőrzés területén a kezdetektől fogva problémák voltak. Mi sem mutatja ezt jobban, mint hogy a Fot. 1998-as hatályba lépése után a már meglévő középületek akadálymentesítését fokozatosan, de legkésőbb 2005-ig kellett volna elvégezni. Ez a határidő betarthatatlannak bizonyult, így a jogalkotó 2007-ben közszolgáltatási formánként új határidőket szabott az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésére. Bizonyos szolgáltatások vonatkozásában a végső határidőt 2013. december 31-ben állapította meg a törvény, az Új Magyarország Fejlesztési Terv tervezési ciklusához (2007-2013) igazodva. A Fot. egyúttal kimondta, hogy az állami és önkormányzati szférában a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférhetővé tételének megteremtését az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztések támogatják.

Annak tisztázására, hogy a Fot. 2007-es módosítása alapján mely szolgáltató mely esetekben, és meddig mentesülhet, valamint, hogy milyen jogsértést követ el, amennyiben az akadálymentesítés feltételeinek nem tesz eleget, az Egyenlő Bánásmód Hatóság (továbbiakban: EBH) mellett működött tudományos tanácsadó testület (Egyenlő Bánásmód Tanácsadó Testület; továbbiakban: EB TT) 309/1/2011. (II.11). TT. számú állásfoglalásában adott választ.

Ebben az állásfoglalásban az EB TT kifejti, hogy „az akadálymentesség és a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának (továbbiakban: akadálymentesítési kötelezettség) elmulasztása az egyenlő bánásmód megsértését eredményezik, ezért az ilyen jogsértésekre kiterjed az *az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény* (Ebktv.) hatálya.” Az EB TT álláspontja szerint a Fot-ban megfogalmazott kötelezettség megszegésén túl az ilyen mulasztás az Ebktv. 8. §-a szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, "mert a fogyatékossgal élő személyek mozgásuk, közszolgáltatásokhoz való hozzáférésük akadályozása, korlátozása miatt a fogyatékossgal nem élő(k)höz képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesülnek. Az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó, külön jogszabályokban – így a Fot-ban – meghatározott rendelkezéseket az Ebktv-vel összhangban kell alkalmazni. Ennek megfelelően a Fot-ban foglalt akadálymentesítési kötelezettség elmulasztása esetén az Ebktv. szabályait az utóbbi hatálya alá tartozó személyek, illetve jogviszonyok tekintetében kell alkalmazni.”

Az állásfoglalás a Fot. 2007. évi módosítása után készült, amely megváltoztatta a fogyatékos személyeket megillető jogokat, a kötelezettek körét **és új akadálymentesítési határidőket határozott meg**. Az állásfoglalás hangsúlyozza, hogy az új akadálymentesítési határidők nem jelentik azt, hogy a kötelezett a határidő lejártáig teljes mértékben mentesül az akadálymentesítési kötelezettség alól. Ha a kötelezett (tulajdonos, üzemeltető) jelentős költséggel megváltoztatja a szolgáltatás tárgyi környezetét, eszközeit, anyagi feltételeit, akkor nem hivatkozhatott alappal a mentesülési határidőre, ugyanúgy, ahogy a 2007. április 1-jén még nem működő közszolgáltatások sem mentesülnek az akadálymentesítési kötelezettség alól.

A 2007-ben életbe lépő Fot. módosításban megjelent új akadálymentesítési határidők egyben mentességi határidők is voltak. Ezzel összefüggésben azonban az állásfoglalás hangsúlyozta, hogy a megjelölt határidők előtt sem mentesül teljes mértékben a kötelezett az akadálymentesítési kötelezettség alól. A mentesülési határidő azt jelentette, hogy a határidő lejártáig nem volt kötelezhető az érintett fél az akadálymentesítés megkezdésére. Ha viszont a kötelezett megkezdte a közszolgáltatásnak helyt adó épület felújítását, átépítését, újjáépítését akkor csupán a határidőre hivatkozva nem mentesülhetett az akadálymentesítési kötelezettség alól. Álláspontunk szerint ez a magyarázat összhangban volt az *az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény* (Étv.) 31. § (4) bek. c) pontjával, amely kimondja, hogy az építménynek és részeinek (önálló rendeltetési egység) építése, felújítása, átalakítása, bővítése, helyreállítása, korszerűsítése során biztosítani kell mindenki számára a közhasználatú építmények esetében a biztonságos és akadálymentes használatot.

A mentesülési határidő az akadálymentesítés megkezdésére adott halasztást, de folyó munkálatok esetén csupán akkor lehetett mentesülni, ha az eljárás alá vont bizonyította, hogy a munkálatok elmulasztása során az Ebktv. 7. § (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően járt el. Ha tehát a tulajdonos, illetve üzemeltető jelentős költséggel megváltoztatta a szolgáltatás tárgyi környezetét, eszközeit, anyagi feltételeit, akkor nem hivatkozhatott alappal a mentesülési határidőre.

A Fot-ban meghatározott mentesülési határidő lejárta előtt mentesülhetett a kötelezett, abban az esetben, ha a szolgáltatás tárgyi környezetét nem változtatta meg jelentősen. **Jelenleg – tekintettel arra, hogy a törvényben már nincsenek határidők – azzal az indokkal nem mentesülhet az akadálymentesítési kötelezettség alól a szolgáltatás nyújtója, vagy az épület fentartója, hogy amíg nem kezd bele az épület tárgyi környezetének jelentős mértékű megváltoztatásába, addig az egyenlő esélyű hozzáférést nem kell megteremtenie.** Így nem lehet kimentés, hogy a szolgáltató csak energetikai korszerűsítést, vagy nyílászáró cserét végez az épületen, hiszen az akadálymentesítést ezektől a beruházásoktól teljesen függetlenül a határidők lejártáig minimum meg kellett volna kezdeniük. Amennyiben ez nem történt meg, akkor a kötelezett mulasztásos törvénysértést követ el. Az akadálymentesítési kötelezettség alól anyagi teherre való hivatkozással nem lehet mentesülni, az ehhez szükséges forrásokat a magyar államnak meg kell teremtenie elsősorban célzott pályázatok kiírásával.

A stratégia hiánya az akadálymentesítés területén

A hozzáférhetőség, az akadálymentesség biztosítása előzetes kötelezettség, amelyet fokozatosan kell/kellett volna megvalósítani. A fokozatosság biztosítása érdekében a Fot. **határozott időkereteket szabott, hogy a kötelezettség időben megvalósítható legyen.** Miután az eredeti 2005. január 1-jei határidőig, az akadálymentesítést nagyon kevés kötelezett végezte el, a Fot. 2007-es módosításkor a jogalkotó igyekezett a megfelelő forrást is hozzá rendelni a meglévő akadályok megszüntetéséhez. 2014. január 1-je után azonban új helyzet keletkezett az akadálymentesítés területén, hiszen a jogszabályban foglalt mentesülési határidők lejártak. **A törvény értelmében a közszolgáltatásokhoz való az egyenlő esélyű hozzáférést biztosítani kell a fogyatékkal élő személy számára.**

Elmondható azonban, hogy az akadálymentesítésre biztosított időkeretben a szolgáltatást nyújtó épületeknek csak egy töredékét sikerült akadálymentesíteni¹, és sajnos azok az épületek, amelyeket akadálymentesítettek, sem mindig felelnek meg a műszaki előírásokban, szabványokban foglalt kötelezettségeknek. 2014. január 1-je után nem készültek értékelések, nem indultak egységes rendszerszintű ellenőrzések, hogy a mentesülési határidők lejárta után felmérjék mennyire volt eredményes a 2007-2013-as, illetve az azt megelőző időszak. A kormányzat nem helyezett hangsúlyt arra sem, hogy a kötelezetteket széles körben tájékoztassa arról, hogy a határidők megszűnése, nem a kötelezettség megszűnését, hanem éppen ellenkezőleg, azt jelenti, hogy a kötelezettség alól nem lehet tovább kibújni, az feltétel nélküli, és nincs kimentési lehetőség.

¹ Az Európai Unió és Magyarország 2012 nyaráig 18 533 millió forinttal támogatta azokat a projekteket, melyek fő célja a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés előmozdítása volt. Kiegészítő célként komplex akadálymentesítések valósultak meg a közszolgáltatások, a tömegközlekedés, a közhasználatú létesítmények fejlesztése során is. Az állami és önkormányzati szervezetek megvalósult projektjei révén összességében 910 önkormányzati és 159 állami fenntartású közintézmény, és legalább 3350 közszolgáltatás vált – sok esetben komplex módon – akadálymentesítetté. (A középületek utólagos akadálymentesítését szolgáló NSRK fejlesztésének értékelése /értékelési zárójelentés/ Hétfa Kutatóintézet – Revita Alapítvány 2. oldal)

Elmondható, hogy 2014 után az akadálymentesítés tervszerű megvalósítása, a számonkérés megszűnt. A jogosultak számára nem maradt más lehetőség, minthogy a törvényi kötelezést kihasználva egyedi ügyekben indítsanak eljárásokat a szolgáltatókkal szemben, amelynek hatékonysága megkérdőjelezhető. Civil szervezetek is – akik a panaszosok nagyobb számát képviselhetik egyszerre – csak elvétve indítottak eljárásokat a hatáskörrel rendelkező hatóságok előtt. Egy társadalmi és érdekképviselői szervezet közérdekű igényérvényesítés keretében indított tizes nagyságrendben eljárásokat az EBH előtt, miután a panaszolt közszolgáltatások akadálymentesítésére vonatkozó határidő lejárt². Az érdekképviselői szerv önkéntesei a bepanaszolt intézmények vonatkozásában tételesen felsorolták, hogy az épületek mely részei mennyiben nem felelnek meg *az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet (OTÉK) rendelkezéseinek*. Az ügyek jelentős részében egyezségek születtek, amelyben az ügyfelek közösen kialakítottak egy megállapodást, amely a kivitelezési ütemtervre épült. Az egyezség tartalmazta a konkrét ellátandó feladatokat, teljesítési határidő megjelölésével.

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Egyenlő Bánásmódot Felelős Főigazgatóság (továbbiakban: AJBH EBFF, az Egyenlő Bánásmód Hatóság jogutódja) az egyik olyan hatósági szerv, amelynél az akadálymentesítések elmaradása miatt eljárást lehet indítani egyéni kérelemre, és közérdekű igényérvényesítés keretében is. A hatóság jogeseteit áttekintve látható, hogy közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés, illetve elmaradt akadálymentesítés tárgyában ugyan évente indulnak eljárások, azonban az ezekben hozott döntések – még ha jellemzően meg is állapítja a hatóság a jogsértést³, vagy a felek között egyezség születik⁴ – nem tudnak választ adni arra az alapvető problémára, hogy hazánkban az épített környezet jelentős hányada még mindig nincs teljes körűen akadálymentesítve. Ezekben az ügyekben hozott elmarasztaló döntések, és egyezségek nem tudnak rendszerszintű változásokat elérni. A kevés számú ügy oka lehet az érintettek jogtudatosságának hiánya, de az AJBH EBFF szűk humán erőforrás kapacitása is. Ez utóbbi magyarázat lehet arra is, hogy a hatóság miért nem indított hivatalból⁵ átfogó eljárásokat az akadálymentesítési kötelezettség teljesítése vonatkozásában azokkal a kötelezettekkel szemben, akikre az Ebktv. hatálya kiterjed.

Összességében elmondható, hogy az akadálymentesítési ügyekben hozott hatósági és bírósági döntéseknek nincs elegendő ereje ahhoz, hogy a mulasztásos jogsértést megvalósító kötelezettek tevékenyen tegyenek a törvénytörő helyzet felszámolásáért. Ennek egyik oka, hogy elmaradnak a kemény szankciók, a jogalkalmazó szervek jellemzően újabb határidő

² EBH/413/2012.

³ EBH/125/2016, EBH/HJF/83/2020.

⁴ EBH/133/2016, EBH/HJF/73/2020.

⁵ Az Ebktv. 15. § (5) bekezdése szerint a hatóság hivatalból is eljár az egyenlő bánásmód követelményének a 4. § a)-d) pontjában meghatározott szervek általi megsértésével kapcsolatban, ha az adott ügyben más közigazgatási szerv előtt nincs folyamatban eljárás. (Ebktv. 4. § a)-d) pontok: magyar állam, helyi és nemzetiségi önkormányzatok, ezek szervei, hatósági jogkört gyakorló szervezetek, Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek)

tűzésével elrendelik a jogsértő állapot megszüntetését, de bírságot, amely az Ebktv.⁶ alapján ötvenezer forinttól hatmillió forintig terjedhet, ritkán szabnak ki. Álláspontunk szerint az akadálymentesítés elmaradása esetén a bírság elsődleges szankcióként való alkalmazása nagyobb ösztönző erővel hatna a mulasztóra, mint határidő tűzésével a jogsértő állapot megszüntetésére való kötelezés. Ez utóbbi, a mulasztásos jogsértések esetén gyenge, és elégtelen szankció, hiszen mindösszesen annyi történik, hogy a jogszabályi kötelezés határidejét tolja ki a döntés.

A Fot-ban foglalt korábbi határidők lejártáig Magyarországon láthatóan elindult egy hazai és európai uniós forrásból finanszírozott akadálymentesítési hullám, amely azonban 2014. január 1-je után megtorpant. Valamennyi közszolgáltatást 2013. december 31-ig kellett volna akadálymentesíteni, ám ez nyilvánvalóan nem valósult meg. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma 2013 februárjában szerződést kötött⁷ a közszolgáltatást ellátó intézmények akadálymentesítésének feltérképezésére. Az atlatszo.hu⁸ 2015-ben közérdekű adatigénylés keretében hozzájutott a felméréshez, azonban a tanulmányt nem kapták meg, az eredmények kiértékelése tehát nem történt meg.

Ha voltak is kísérletek arra a kormányzat részéről, hogy szülessen egy olyan átfogó felmérés, amely a közszolgáltatást nyújtó intézmények akadálymentesítésének helyzetét kívánta volna feltárni, ez a cél nem valósult meg. Nincs olyan tanulmány, amely a még meglévő és megszüntetendő akadályok beazonosítását tárná föl, vagy amely a rendelkezésre álló adatokból következtetéseket vonna le. Nem készült olyan helyzetelemzés, amely hatékonyan segítette volna a rövid- vagy középtávú időkeretben elvégezhető feladatokat. 2014. után elmaradt a tervszerűség a még hozzáférést nem biztosító szolgáltatások feltárásának vonatkozásában, így maradt az egyéni út, amelyet sokszor még azok sem vállalnak, akiket a legkirívóbb jogsértés ért, hiszen az egyik legsérülékenyebb, legkevésbé jogtudatos társadalmi csoportnak kellene egyéni kérelem alapján keresni az igazát. Hiányzik tehát az akadályok felszámolására vonatkozó folyamatos és szisztematikus tervezés, valamint a mellé rendelt humán és anyagi erőforrás is. Meg kell jegyezni, hogy az állam, és a helyi önkormányzatok, maguk is a közszolgáltatások akadálymentesítésének kötelezettjei, így amennyiben nem tettek eleget a Fot. előírásainak maguk is mulasztásos törvénysértést követnek el. Ennek fényében jobban érthető talán az is, hogy miért nem készültek olyan adatbázisok, amelyek kiszűrnék azokat az épületeket, és szolgáltatásokat, amelyek nem akadálymentesek, és nem biztosítanak egyenlő esélyű hozzáférést az általuk nyújtott szolgáltatáshoz.

Belátható azonban, hogy egy ilyen adatbázis hiányában nem lehet ütemezett cselekvési tervet kidolgozni a még elmaradt épületek akadálymentesítésére. Ennek megfelelően pedig nincs egy

⁶ Ebktv. 17/A. § (5) bek.

⁷ [https://2010-](https://2010-2014.kormany.hu/download/d/7d/c0000/EMMI%20TIOP%20akad%C3%A1lymentes%C3%ADt%C3%A9s%20felm%C3%A9r%C3%A9se%20al%C3%A1%C3%ADrt%20szerz%20%202013%2002%2026.pdf#!DocumentBrowse)

[2014.kormany.hu/download/d/7d/c0000/EMMI%20TIOP%20akad%C3%A1lymentes%C3%ADt%C3%A9s%20felm%C3%A9r%C3%A9se%20al%C3%A1%C3%ADrt%20szerz%20%202013%2002%2026.pdf#!DocumentBrowse](https://2010-2014.kormany.hu/download/d/7d/c0000/EMMI%20TIOP%20akad%C3%A1lymentes%C3%ADt%C3%A9s%20felm%C3%A9r%C3%A9se%20al%C3%A1%C3%ADrt%20szerz%20%202013%2002%2026.pdf#!DocumentBrowse)

⁸ <https://szocio.atlatszo.hu/2015/01/30/akadalymentesitesi-adatbazis-61-millioert/>

a végrehajtást biztosító, megfelelő nyomon követési mechanizmus. Sem központi, sem regionális, sem helyi szinten nincs olyan terv, amely beütemezné a még nem akadálymentes épületek akadálymentesítését. Ahogy ágazatonként sem találunk olyan intézkedési terveket, amelynek kötelező tartalmi eleme lenne az épületek fizikai akadálymentesítésének helyzete, valamint mulasztás esetén annak megjelölése, hogy milyen határidővel, milyen forrásból tervezik azt megszüntetni. Így például, nem tartalmaz akadálymentesítési ütemtervet az oktatási ágazatban az esélyegyenlőségi intézkedési terv, ahogy a helyi önkormányzatoknál az esélyegyenlőségi terv sem.

Jól kimutatható az esélyegyenlőség megteremtésére vonatkozó ágazati hiányosság az oktatás területén, ahol a Fot. 7/B. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy *a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény* (Nktv.) alapján elkészített köznevelési-fejlesztési tervben kell meghatározni, hogy az állam által nyújtott közszolgáltatások esetén milyen módon kerülnek megvalósításra az egyenlő esélyű hozzáférés feltételei. Ugyanakkor 2018. április 1-től a köznevelési-fejlesztési terv megszűnt. Az oktatási ágazatban 2018. április 1-től megjelenő tankerületi szintű esélyegyenlőségi intézkedési tervnek⁹ pedig nem tartalmi eleme, az oktatásban az egyenlő esélyű hozzáférés feltételei megteremtésének módozatai. Az esélyegyenlőségi intézkedési terv elsősorban az oktatási szegregáció, illetve az iskolai lemorzsolódás megelőzését, csökkentését célzó intézkedések tervezése, így jelenleg nincs egy olyan átfogó terv, amely az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésével, köztük az épített fizikai környezet akadálymentességével foglalkozna az oktatás területén.

Az ellenőrzés hiánya

A Fot. 7/A. § (2) bekezdés szerint a közszolgáltatások engedélyezésére vonatkozó külön jogszabályok szerinti hatósági eljárás során az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának érvényesülését biztosítani kell.

A Fot. vonatkozó indoklása szerint a jogalkalmazás során számos esetben problémát jelentett, hogy az ágazati jogszabályokban előírtak ellenére nem érvényesült a hatósági eljárásokban az akadálymentesítés követelménye. A törvény ezért rögzíti, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának érvényesülnie kell a közszolgáltatások engedélyezésére vonatkozó eljárások során.

A fent említett EB TT állásfoglalás kitér arra is, hogy a Fot. 7/A. § (2) bekezdése alapján, és az Ebkvtv. alapján jogsértően eljáró vagy mulasztó hatóság is felelősségre vonható.

A fentiek alapján a hatósági eljárásokban is érvényesülnie kellene az akadálymentesítés követelményének, így álláspontunk szerint többek között a szociális, az egészségügyi, vagy az oktatási intézmények hatósági ellenőrzése során a jogszabályi feltételeknek történő

⁹ *A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet* 21. § (1) bek.

megfeleléskor az akadálymentesítés, és az egyenlő esélyű hozzáférés meglétét is vizsgálni kellene. Az oktatás területén például az Nktv. 79. § (2) bek. alapján a köznevelési feladatokat ellátó hatóság hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja a köznevelési intézmény jogszabályi feltételeknek megfelelő működését.

Ellenőrzési–végrehajtási lehetőségként kellene tekinteni a köznevelési intézményekre vonatkozó fejlesztési tervre, amelyet a Klebelsberg Központ hagy jóvá¹⁰, azzal, hogy figyelemmel lehetne kísérni az intézmények egyenlő esélyű hozzáféréseinek, akadálymentesítésének helyzetét is. Néhány, a tankerületi központok által készített köznevelési intézményi fejlesztési tervet áttekintve a – 3.5. *Infrastrukturális környezet ingatlanpark elemzése címen* – az ingatlanok akadálymentesítéséről szó sem esik,¹¹ vagy amennyiben mégis, kimerül annyiban, hogy kívánatos lenne az ingatlanok akadálymentesítése.¹² Jellemzően energetikai fejlesztéseket, nyílászáró cseréket tartalmaznak a fejlesztési tervek ezen pontjai, dátummal megjelölt akadálymentesítésre vonatkozó tervezést nemigen látni. A fejlesztési terveket a Klebelsberg Központ elfogadja, így további 5 évre elmarad a tervezés, a mulasztásos törvényesítés pedig továbbra is fennáll.

Megfigyelhető, hogy hiányzik egy olyan adatbázist is tartalmazó rendszer, amely alapján helyi és regionális szinten szisztematikusan lehetne haladni az épületek elmaradt akadálymentesítése felé, és amely alapján ellenőrizni lehetne a vállalatokat. Az önkormányzatok számára kötelező helyi esélyegyenlőségi programok (HEP) alkalmasak lehetnének legalább az általuk nyújtott közszolgáltatások vonatkozásában az épületek akadálymentesítésének¹³ ütemezésére, és így a számonkérésre is. A HEP intézkedési terve megjelöl határidőt például a fogyatékossgal élő emberek számára a településen nyújtott közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására, ami jellemzően 2023. decembere¹⁴, azonban kérdéses, hogy vannak-e szankciók azokkal az önkormányzatokkal szemben, melyek ezen vállalásukat nem teljesítik.

Összességében elmondható, hogy a jogalkotó megalkotta azokat a jogszabályokat, amelyek alapján számon lehetne kérni a kötelezetteket. Azonban hiányzik egy olyan hatékony ellenőrzési keretrendszer, amely megfelelő kapacitással és megfelelő mandátummal rendelkezik arra, hogy a meglévő jogszabályi kötelezettségeket betartassák, a mulasztó szervezetekkel szemben szankciókat szabjanak ki, és eszközük legyen arra, hogy a végrehajtást is számon kérjék. Az AJBH EBFF-en valamint a

¹⁰ Az állami köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként részt vevő szervekről, valamint a Klebelsberg Központtól szóló 134/2016. (VI.10.) Korm. rendelet 2. § j) pontja alapján a fenntartásába tartozó köznevelési intézményekre vonatkozó fejlesztési tervet készít, amelyet a Központ hagy jóvá a 8. § k) pontja alapján.

¹¹ Pécsi Tankerületi Központ fejlesztési terv:

http://www.komloonk.hu/userfiles/fajlok/Arnold%20Andi%20el%20terjeszt%20tervezes/2017.10.26/Tanker%20C3%BCleti%20K%20B6zpont_%20Fejleszt%20terv.pdf

¹² Dél-Pesti Tankerületi Központ fejlesztési terv

<http://kk.gov.hu/download/a/17/02000/Fejleszt%20terv%202018-22.pdf>

¹³ 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról 5. § f) pont fa) alpont

¹⁴ Abaújalpár HEP 2019. 85. o; Ártánd HEP 2018-2023. 90. o; Zalaegerszeg HEP 2018-2023, 146.o.

bíróságokon kívül nincs olyan hatóság, vagy szervezet, mely az akadálymentesítés megvalósulását ellenőrzi. Az AJBH EBFF, és előtte az EBH is jellemzően egyedi ügyekben jár el, nem indult eddig olyan hivatalból indított átfogó eljárás, amely föltárta volna a hiányosságokat, és kötelezte volna a mulasztókat a jogszabályban foglaltak végrehajtásra. (Ennek oka lehet, hogy országos hatáskörű szervként hiányzik hozzá mind a létszám, mind a műszaki szaktudás, valamint az anyagi háttér is.) Egyértelmű, hogy az akadálymentesítés költségigényes folyamat azonban a hozzáférhetőség fontos jellemzője, hogy feltétel nélküli, azaz a kötelezetteknek nem csak akkor kell megtartaniuk a vonatkozó rendelkezéseket, ha ez számukra nem jelent aránytalan terhet, hanem minden esetben, amikor szolgáltatást nyújtanak.¹⁵

Az akadálymentességgel összefüggő hiányosságokat áttekintve javasoljuk egy **Akadálymentesítési Ügynökség** létrehozását. Az Ügynökség hatósági és konzultációs hatáskörrel rendelkező szervezetként tudná ellátni leginkább funkcióját. Ez utóbbival összefüggésben tanácsot adna az akadálymentesítés tárgyában felmerülő ellentmondások (segédletek, szabványok, jogszabályok) feloldására, illetve iránymutatást adna a joggyakorlatok kialakításában is. A kiadott iránymutatások, állásfoglalások nyilvánosak lennének, az akadálymentesítést érintő panaszok elbírálásnál (építésügyi hatósági eljárás, bírósági ügyek) pedig kötelező erővel bírnának. Az Ügynökségnél – a konzultációs mechanizmuson kívül – kérelemre, illetve hivatalból eljárás lenne kezdeményezhető az akadálymentesítést érintő, mulasztásos törvénysértések gyanúja esetén. A hivatalból történő eljárásindításnak kiemelt szerepet kell kapnia, mivel csak alaposan átgondolt, előre tervezett stratégiával lehetséges a jelenlegi helyzetet felszámolni az épületek fizikai akadálymentesítésének területén. Álláspontunk szerint a szankciórendszerben a bíróságoknak kiemelt helyet kell kapniuk, ugyanúgy, ahogy az eljárásban a végrehajtási szakasz szerepe is meghatározó. Az Ügynökség sikerének kulcsa a területen kiemelkedő tudással rendelkező szakemberek – így például a rehabilitációs környezettervező szakmérnökök, szakági tervezők, építészek, jogászok – munkájának összehangolása, valamint az fogyatékosügyei érdekképviseleti szervekkel való folyamatos konzultáció és kapcsolattartás. Hazánkban jelenleg is működnek ügynökségi formában olyan szervezetek, amelyek egy-egy kiemelkedően fontos terület működéséért, működtetéséért felelnek. Ilyen például a Magyar Turisztikai Ügynökség, vagy az újonnan létrehozott Digitális Magyarország Ügynökség. A digitális termékek és a szolgáltatások területén a közeljövőben szintén létrejön egy olyan ellenőrző szerv, amely kifejezetten az akadálymentességi követelményeknek való megfelelést fogja vizsgálni, álláspontunk szerint elengedhetetlenül fontos egy a fizikai akadálymentességet segítő, ellenőrző szervezet létrehozása is.

¹⁵ CRPD 2. általános kommentár 25.: A hozzáférés végrehajtására vonatkozó kötelezettség feltétel nélküli, azaz a hozzáférhetőséget biztosítani köteles szervezet nem mentesül annak elmulasztása alól azzal, hogy a fogyatékos személyek hozzáféréseinek biztosításához kapcsolódó terhekre hivatkozik. Ezzel szemben az észszerű alkalmazkodás kötelezettsége csak akkor áll fenn, ha a végrehajtása nem jelent indokolatlan terhet a szervezet számára.

Jogszabályi háttér – az épített környezetre vonatkozó akadálymentesítési kötelezettséget megteremtő jogszabályi rendelkezések

Az épített környezet akadálymentessége és a szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés szorosan összefügg egymással, hiszen a legtöbb szolgáltatás igénybevétele építményben lehetséges. Így annak érdekében, hogy az épített környezet akadálymentességére vonatkozó jogi szabályozást körbejárjuk, meg kell vizsgálnunk a kérdést az épített környezetre és a közszolgáltatásokra vonatkozó szabályozás szemszögéből is. Arról, hogy mire terjed ki, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására, azaz az építmények akadálymentesítésére vonatkozó kötelezettség, több jogszabály is rendelkezik, ezek közül beadványunk jelen részében a főbb – a kérdést általánosságban rendező – jogszabályi rendelkezésekre térünk ki.

A CRPD rendelkezései

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény (CRPD), melyet Magyarország a 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikált, rendelkezik a hozzáférhetőség szabályairól, illetve fogyatékos személyek kulturális életben, üdülési, szabadidős és sporttevékenységekben való részvételéről. A 9. cikk (1) bekezdése alapján a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében másokkal azonos alapon kell biztosítani számukra a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken. A CRPD tehát egyértelműen fogalmaz: a fogyatékossgal élő emberek számára biztosítani kell a fizikai környezethez, illetve a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

A CRPD 2. cikke meghatározza továbbá az **egyetemes tervezés** fogalmát. E szerint egyetemes tervezésen a termékek, a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését értjük, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek: adaptálás vagy speciális tervezés szükségessége nélkül. Az egyetemes tervezés nem zárhatja ki a fogyatékossgal élő személyek csoportjai számára szükséges támogató-segítő eszközök és technológiák indokolt esetben történő használatát. Az egyetemes tervezés elve szerint az épített környezet mellett a szolgáltatásokat is akadálymentessé kell tenni, így lesz a környezetünk olyan, hogy minden ember – fogyatékossgától függetlenül – tudja használni azt.

A CRPD 5. cikk (2) bekezdése alapján a részes államok **megtiltanak a fogyatékossg alapján történő bárminemű hátrányos megkülönböztetést**, és minden téren biztosítják a

fogyatékossgal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet.

A CRPD 2. cikke határozza meg az **ésszerű alkalmazkodás** fogalmát, amely szerint az ésszerű alkalmazkodás az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossgal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását. Ez a cikk arról is rendelkezik, hogy az ésszerű alkalmazkodás megtagadása a hátrányos megkülönböztetés egyik formája. Az ésszerű alkalmazkodás kötelezettsége felfogható úgy, mint egy kiegészítő szabály az egyenlő esélyű hozzáférés és akadálymentesség biztosítása mellett. Az ésszerű alkalmazkodás biztosításának kötelezettsége az akadálymentesítéssel szemben utólagos és egyénhez kapcsolódó kötelezettség, attól a pillanattól kezdve érvényesíthető, amikor fogyatékossgal élő személynek arra egy adott helyzetben szüksége van. Az ésszerű alkalmazkodásnak egyfajta, a hozzáférhetőséget tovább fejlesztő szerepe van, mivel az egyéni helyzetben segíthet elérni a hozzáférést olyanoknak, akik a jogszabályi előírások keretei közül állapotuk miatt kiesnek. Mivel az egészségkárosodás nagyon sokféle módon jelenik meg, ezért valamennyi egyéni szükségletre az általános akadálymentesítési előírások nem tudnak választ adni. Az ésszerű alkalmazkodás követelményét, mindig az egyén adottságaihoz kell igazítani, éppen ezért nem lehet meghatározni előre, hogy pontosan milyen intézkedés szükséges. Az ésszerű alkalmazkodás azonban lehetővé teszi, hogy ezekre az egyéni speciális igényekre – bizonyos korlátokkal – utólag adjon választ a társadalom. Az ésszerű alkalmazkodás tehát az akadálymentes épített környezet oly módon történő kiegészítése, hogy a fogyatékossgal élő személy mindazokat a tevékenységeket önállóan el tudja végezni, amelyek az adott szolgáltatás másokkal egyenlő módon történő igénybevétele megkíván.

Az ésszerű alkalmazkodás megtagadása a CRPD 2. cikke szerint a fogyatékossgal alapján történő hátrányos megkülönböztetés egyik formája. A CRPD ratifikációjával a magyar állam kötelezettséget vállalt az ésszerű alkalmazkodás követelményének magyar jogba való átültetésére, arra, hogy jogszabályban szabályozza: az ésszerű alkalmazkodás követelményének megtagadása hátrányos megkülönböztetésnek minősül. Magyarország azonban ennek a kötelezettségének mindeztáig csak kisebb részben tett eleget, kizárólag a foglalkoztatás területén található az ésszerű alkalmazkodás követelményével összefüggő szabályokat.

Fontos ugyanakkor a CRPD-vel kapcsolatban kiemelni, hogy miután az egyezményt Magyarország ratifikálta, az a magyar jogrendszer részévé vált, tehát azt alkalmazni kell. Alkalmazni kell továbbá a CRPD-t Magyarország európai uniós tagságára tekintettel is: a CRPD-hez az EU 2010-ben csatlakozott (2010/48/EK tanácsi határozat), így az az Európai Unióról szóló szerződés 216. cikk (2) bekezdése alapján az uniós joganyag részévé vált, kötelező az EU intézményei és tagállamai részére. Miután a tagállami jogot a tagállamok intézményeinek és szerveinek az uniós joggal összhangban kell értelmezni, így a CRPD-vel összhangban értelmezendők a hazai jogszabályok is.

A CRPD alapján valójában minden szolgáltatás tekintetében biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést és az észszerű alkalmazkodást.

Hazai jogszabályok

A CRPD-n kívül az *Alaptörvény*, a Fot., az Ebktv. az Étv., valamint az OTÉK vonatkozó rendelkezései más-más nézőpontból és fogalomkészlettel ugyan, de mindenkire érvényes jogi normaalkotás útján jelölik ki a hozzáférhetőség és akadálymentesség mérföldköveit.

Az Alaptörvény rendelkezései

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A (4) bekezdés szerint Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, míg az (5) bekezdés arról rendelkezik, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A Fot. rendelkezései

Az akadálymentesítési kötelezettséget a Fot. állapította meg és vezette be a magyar jogrendszerbe.

A Fot. 5. § (1) bekezdés szerint **a fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre.**

A Fot. 6. § alapján a fogyatékos személy számára biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a közérdekű információkhoz, továbbá azokhoz az információkhoz, amelyek a fogyatékos személyeket megillető jogokkal, valamint a részükre nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatosak, míg a 7. § arról rendelkezik, hogy a kommunikációban jelentősen gátolt személy számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és a személyi segítség feltételeit, illetve az információs társadalom nyújtotta lehetőségek erősítik az esélyegyenlőséget a fogyatékos személyek számára. A fogyatékos személyt az információs esélyegyenlőség megilleti az információs társadalmi szolgáltatások igénybevételekor.

A Fot. 7/A. § (1) bekezdése előírja, hogy a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a **közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.** A (2) bekezdés pedig előírja, hogy a közszolgáltatások engedélyezésére vonatkozó külön jogszabályok szerinti hatósági eljárás során az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának érvényesülését biztosítani kell.

A Fot. 8. §-a alapján a **közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek** – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételre. A közlekedésében jelentősen akadályozott fogyatékos személy közlekedését – az indulási helytől a célállomásig történő – szállítást végző hálózat működtetésével is lehet biztosítani. (Fot. 9. §)

A Fot. 10. §-a pedig kötelezettséget teremt arra, hogy a **közhasználatú parkolóban** a közlekedésében akadályozott fogyatékos személyek számára – a külön jogszabály szerint – megfelelő számú és alapterületű parkolóhely kialakításáról kell gondoskodni.

A Fot. 4. § ha)-hc) pontja meghatározza az **egyenlő esélyű hozzáférés fogalmát**:

- ha) a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető;

- hb) az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók,

- hc) az információ egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes.

A Fot. 4. § f) pontja határozza meg a **közszolgáltatás** fogalmát, ez alapján közszolgáltatásnak minősül

fa) minden közhatalmi tevékenység – ideértve a hatósági, kormányzati és minden egyéb közigazgatási, valamint igazságszolgáltatási tevékenységet –, továbbá az Országgyűlés, az Országgyűlésnek beszámolóval tartozó szervek, az Alkotmánybíróság, az alapvető jogok biztosa, az ügyészség, valamint a honvédelmi és rendvédelmi szervek által hatáskörük gyakorlása során kifejtett tevékenység,

fb) az állam által fenntartott intézmény által nyújtott közszolgálati médiaszolgáltatás, továbbá oktatási, közművelődési, közgyűjteményi, kulturális, tudományos, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, egészségügyi, sport-, ifjúsági, foglalkoztatási, közlekedési szolgáltatás, ellátás, illetve tevékenység,

fc) a helyi és nemzetiségi önkormányzat hatásköre gyakorlása során kifejtett minden tevékenység – ideértve különösen a hatósági és egyéb közigazgatási tevékenységet –, valamint

a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, a nem állami, helyi önkormányzati vagy nemzetiségi önkormányzati fenntartó és az egyházi jogi személy által fenntartott, közfinanszírozásban részesülő intézmény által nyújtott fb) alpont szerinti szolgáltatás, ellátás, tevékenység,

fd) minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység, továbbá

fe) minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható;

Az Ebktv. rendelkezései

Az Ebktv. rendelkezik az egyenlő bánásmód követelményéről, a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról. Az akadálymentesítés elmaradása közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül.

Az Ebktv. 8. § g) pontja alapján közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt fogyatékosága miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.

Az Ebktv. rendelkezik arról is, hogy kikre terjed ki a törvény hatálya, azaz kiknek kell megtartani az egyenlő bánásmód követelményét (esetünkben: kiket terhel az akadálymentesítési kötelezettség).

Az Ebktv. 4. § szerint az egyenlő bánásmód követelményét minden jogviszonyában, minden eljárásában és intézkedése során köteles megtartani

- a) a magyar állam,
- b) a helyi és nemzetiségi önkormányzatok, ezek szervei,
- c) a hatósági jogkört gyakorló szervezetek,
- d) a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek,
- e) a közalapítványok, köztisztviselők, valamint munkavállalók és munkáltatók érdekképviseleti szervezetei,
- f) a közszolgáltatást végző szervezetek,
- g) a köznevelési intézmények, a szakképző intézmények és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: oktatási intézmény),

h) a szociális, gyermekvédelmi gondoskodást, valamint gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó személyek és intézmények,

i) a muzeális intézmények, a könyvtárak, a közművelődési intézmények,

j) az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak, a magánnyugdíj pénztárak,

k) az egészségügyi ellátást nyújtó szolgáltatók,

l) a pártok, valamint

m) az a)-l) pontok alá nem tartozó költségvetési szervek

Ezekén kívül az adott jogviszony tekintetében az Ebktv. 5. § alapján az egyenlő bánásmód követelményét köteles megtartani,

a) aki előre meg nem határozott személyek számára szerződés kötésére ajánlatot tesz vagy ajánlattételre felhív,

b) aki az ügyfélforgalom számára nyitva álló helyiségeiben szolgáltatást nyújt vagy árut forgalmaz,

c) az állami támogatás felhasználása során létrejövő jogviszonyai tekintetében az állami támogatásban részesülő egyéni vállalkozó, jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet az állami támogatás igénybevételétől kezdődően mindaddig, amíg az állami támogatás felhasználását az arra jogosult szerv a rá vonatkozó szabályok szerint ellenőrizheti, valamint

d) a munkáltató a foglalkoztatási jogviszony, az utasításadásra jogosult személy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony, illetve az ezekkel közvetlenül összefüggő jogviszonyok tekintetében.

Az akadálymentesítési kötelezettségre, a szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítására vonatkozóan az Ebktv. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést, azonban az EBTT akadálymentesítésről szóló 309/1/2011 (II.11). TT. sz. fentebb már idézett állásfoglalása kimondja, hogy az akadálymentesítési kötelezettség elmulasztása az egyenlő bánásmód megsértését eredményezi, közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósít meg.

Ezt a következetes álláspontot képviseli a diszkriminációs ügyeket vizsgáló AJBH EBFF, a hazai bíróságok, valamint a nemzetközi jogi fórumok, így például a CRPD Bizottság, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága is: a joggyakorlat e tekintetben teljesen egységes.

Ebktv. 3. § d) pontja meghatározza a közszolgáltatás fogalmát, amely szerint közszolgáltatásnak minősül a szerződéskötési kötelezettség alapján a lakosság alapvető szükségleteinek ellátására irányuló szolgáltatás, így különösen a villamosenergia-, gáz-, hő-,

víz-, szennyvíz- és hulladékkezelési, köztisztasági, postai és távközlési szolgáltatás, továbbá a menetrend alapján közlekedő járművekkel végzett közforgalmú személyszállítás.

Témánk szempontjából is fontos továbbá az Ebktv. 2. §-ában megfogalmazott általános rendelkezés, amelynek alapján az egyenlő bánásmód követelményére vonatkozó, külön jogszabályokban meghatározott rendelkezéseket az Ebktv. rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni.

Az Étv. rendelkezései

Az Étv. 2. § 1. pontja alapján akadálymentes az épített környezet akkor, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek ehhez speciális eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük. Az Étv. a **közhasználatú épületekre** vonatkozóan határoz meg akadálymentesítési követelményeket. A 31. § (1) bek. d) pontja alapján a közhasználatú építmények esetében az **építmény elhelyezése** során biztosítani kell a mindenki számára **biztonságos és akadálymentes megközelíthetőséget**. A 31. § (4) bek. c) pont alapján az építménynek és részeinek (önálló rendeltetési egység) **építése, felújítása, átalakítása, bővítése, helyreállítása, korszerűsítése során** mindenki számára biztosítani kell a közhasználatú építmények esetében a **biztonságos és akadálymentes használatot**. A közhasználatú épületek esetében tehát biztosítani kell az akadálymentes megközelíthetőséget és használatot.

Az Étv. 2. § 9. pontja meghatározza a **közhasználatú építmény fogalmát**. E szerint az olyan építmény (építményrész) tekinthető közhasználatúnak, amely

- a település vagy településrész ellátását szolgáló funkciót tartalmaz, és
- használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható (például alap-, közép-, felsőfokú oktatási, egészségvédelmi, gyógyító, szociális, kulturális, művelődési, sport, pénzügyi, kereskedelmi, biztosítási, szolgáltatási célú építmények mindenki által használható részei), továbbá
- használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen (például a közigazgatás, igazságszolgáltatás, ügyészség építményeinek mindenki által használható részei), valamint,
- amelyet törvény vagy kormányrendelet közhasználatúként határoz meg.

Az OTÉK akadálymentességre vonatkozó általános rendelkezései

Az OTÉK az általános előírások között rendelkezik arról, hogy az építménynek meg kell felelnie a rendeltetési célja szerint a biztonságos használat és akadálymentesség alapvető követelményeinek (OTÉK 50. § (3) bek. d) pont).

Az OTÉK 54/A. § (1) bekezdése alapján a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell. Az akadálymentes használatához olyan jelző-információs rendszert kell alkalmazni, amely a rendeltetészerű használó fogyatékos személyt segíti az építmény, építményrész használatában.

Az OTÉK 54/A. § (2) bekezdése szerint az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani.

Az OTÉK 104. § (1) bekezdése szerint közhasználatú építmény akadálymentes használatra kialakított önálló rendeltetési egységéhez akadálymentes megközelíthetőséget kell biztosítani.

Az OTÉK 108. § (9) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a meglévő építmények utólagosan akadálymentesítendő építményrészeit úgy kell meghatározni, hogy az építményben lévő közszolgáltatás hozzáférése mindenki számára biztosított legyen.

Az OTÉK 108. § (11) bekezdése alapján az építmény utólagos akadálymentessé tétele csak részben valósítható meg, a részleges akadálymentesítése is elfogadható, ha az ott lévő közszolgáltatás így is mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető.

A jogértelmezés nehézségei

Sajnálatos módon – amint ez a fentiekből látható – a jogszabályi rendelkezések között nincs összhang, ezért sok esetben nem dönthető el teljesen egyértelműen, hogy egy adott szolgáltatásra, építményre nézve van-e akadálymentességi kötelezettség. Ez a fogalmi zavar a gyakorlatban sok esetben ahhoz vezet, hogy az építtetők, beruházók a „kisebb ellenállás” felé mozdulnak el, és azt a jogértelmezést fogadják el érvényesnek, amely az akadálymentesség tekintetében megengedőbb, azaz, amelyik alapján nem jogsértő az akadálymentesség elmaradása.

A továbbiakban bemutatjuk, hogy az egymással konkuráló fogalmak, a nem egyértelmű fogalom meghatározások, illetve más jogszabályi rendelkezések jogbizonytalansághoz, téves jogértelmezéshez vezethetnek.

Egymással konkuráló fogalmak

A Fot. és az Ebktv. a **közszolgáltatások** esetében írja elő az akadálymentesítési kötelezettséget, a Fot. 4. § f) pontjában a közszolgáltatás fogalmát is megadja. Az Ebktv. – amelynek

rendelkezései alapján az akadálymentesítés elmaradását hátrányos megkülönböztetésnek kell tekinteni – szintén meghatározza a közszolgáltatás fogalmát, azonban más tartalommal, mint a Fot. Ezekkel szemben az Étv. az akadálymentesítési kötelezettséget nem a közszolgáltatás nyújtásához köti, hanem ahhoz, hogy az adott épület **közhasználatúnak** tekinthető-e, tehát egy teljesen másik fogalommal operál.

Természetesen van átfedés a Fot. (és az Ebktv.) közszolgáltatás fogalma és a közhasználatúság Étv. szerinti meghatározása között, azonban az bizonyos, hogy a jogbiztonság követelményének nem felel meg ez a kettős szabályozás, így a jogkövető magatartás tanúsítására kötelezettek számára nem egyértelmű, hogy mely esetben törvényi előírás az akadálymentesítés. A lex specialis derogat generali jogelv alkalmazásával sem oldható fel egyértelműen az ellentmondás. Álláspontunk szerint a három jogszabály viszonyában nem dönthető el egyértelműen, hogy melyik az általános és melyik a speciális jogszabály.

Mindenképpen arra van szükség, hogy a három jogszabály fogalomhasználata egységes legyen, annak érdekében, hogy egy adott épület tervezésénél, átalakításánál, stb. egyértelmű legyen az építésben részt vevő minden szereplő számára, hogy az akadálymentesítési kötelezettség fennáll-e. A fogalmi keveredést és az építésügy szereplőinek bizonytalanságát jól példázza, hogy a MEOSZ-tól több alkalommal kértek állásfoglalást bizonyos típusú szolgáltatásoknak helyt adó épületeknél arra vonatkozóan, hogy a nyújtott szolgáltatás közszolgáltatás-e, az építmény közhasználatú-e, így kötelező-e az akadálymentesítés.

Nem egyértelmű fogalom meghatározások

További probléma, hogy úgy a Fot. közszolgáltatás fogalma, mint az Étv. meghatározása a közhasználatú épületekről értelmezési kérdéseket vet fel.

A Fot. közszolgáltatás fogalma

A Fot. 4. § fa) – fc) pontja elsősorban a közszféra, illetve a magánszféra bevonásával működő szociális szolgáltatók által nyújtott szolgáltatásokra vonatkozik. Ezek a meghatározások viszonylag egyértelműek, bár az okoz némi bizonytalanságot, hogy az fb) pont második fordulata is kizárólag az állam által fenntartott oktatási, közművelődési, stb. szolgáltatásra, ellátásra, tevékenységre vonatkozik-e.

A 4. § fd) pont (minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység) is viszonylag egyértelmű, azonban a 4. § fe) pontja, amely szerint közszolgáltatás minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység, amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható, sok értelmezési kérdést vet fel.

Nézzük meg alaposabban a Fot. 4. § fe) pontját, amely szerint közszolgáltatásnak minősül egy szolgáltatás, ha az alábbiak igazak rá:

- hatósági engedélyköteles tevékenység: ez egyértelmű rendelkezés, nagyon sok tevékenység tartozik ide.
- nyilvános szolgáltatótevékenység: ez is egyértelmű
- használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható: ez a feltétel is egyértelmű
- település vagy településrész közellátását szolgálja: Ez a tagmondat több kérdést is felvet. Mi szolgálja a település vagy településrész közellátását? Vannak olyan szolgáltató tevékenységek, amelyek esetében nem kérdőjelezhető meg, hogy ide tartoznak-e. Például az élelmiszerárúsítás vagy a gyógyszerári tevékenység nyilvánvalóan ide tartoznak. Mi a helyzet azonban például egy étteremmel, egy kávéházzal vagy egy szállodával? Ezek a település vagy településrész közellátását szolgálják vagy sem? Ebben a körben nagy az értelmezési bizonytalanság. A beruházók, építetők, tervezők hajlamosak a könnyebb ellenállás, és a kevésbé költségigényes megoldás felé elmozdulni, ami jelen esetben azt jelenti, hogy jogértelmezésük megszorító, a kétséges szolgáltatásokat inkább nem tekintik közszolgáltatásnak, így ezek a szolgáltatások nem akadálymentes épületekben valósulnak meg, nem lesznek egyenlő eséllyel hozzáférhetők.

Sajnos a jogalkalmazó szervek elé ritkán kerül olyan ügy, amely támpontot adhatna a jogkereső közönségnek a közszolgáltatás Fot. 4. § fe) pont szerinti fogalmának értelmezésében. Jó példának tekinthetjük azonban a Fővárosi Törvényszék viszonylag friss, 2021. júniusi ítéletét.

A Fővárosi Törvényszék K. 701.706/2021/18. számú ítéletében értelmezte a közszolgáltatás fogalmát. Az ügyben, amely az EBH (alperes) határozatának bírósági felülvizsgálata iránt indult, a látássérült érdekelt azt sérelmezte, hogy a honlapon a felperes által üzemeltetett webshopon vásárolni nem tud, mivel az képernyőolvasó szoftverrel nem használható, így az online vásárlási szolgáltatáshoz nincs egyenlő esélyű hozzáférése. A bíróságnak a konkrét ügyben arra kellett választ adnia, hogy a Fot. 7/A. § (1) bekezdésében szereplő kötelezettség körében a felperes tárgybeli szolgáltatása a Fot. 4. § f) pontjában meghatározott közszolgáltatásnak tekinthető-e, nevezetesen a Fot. 4. § fe) pontjának meghatározása kiterjed-e a nyújtott szolgáltatásra. A bíróság megvizsgálta, hogy az fe) pont konjunktív feltételei közül mindegyik megvalósul-e. Megállapította, hogy a webshopon keresztül végzett csomagküldő kereskedelem, mint nyilvános, tehát bárki által igénybe vehető szolgáltató tevékenység folytatása több hatósági engedélyhez kötött. A webshop használatát a honlapon megjelölt kiszállítási területre az igénybe vevői kör tekintetében a felperes nem korlátozta. Megállapította azt is, hogy az élelmiszerkiszállítás szolgáltatás az érdekelt által lakott településrész – más kereskedelmi szolgáltatókkal közösen történő, tehát nem kizárólagosan nyújtott – élelmiszerellátását szolgálja. A kérdés ezek után az volt, hogy az élelmiszerellátás közellátásnak tekintendő-e.

Itt a bíróság is felismerte az értelmezési nehézséget: kiemelte, hogy a közellátás fogalma a magyar jogban egyértelműen nem definiált. A közellátás nyelvtani jelentésénél fogva jelentheti egyrészt a közösség által az egyén részére nyújtott ellátásokat, másrészt jelentheti a közösség tagjainak alapvető, a létfenntartásukhoz szükséges közszükségleti cikkekkal történő ellátását.

A bíróság megítélése szerint a létfenntartáshoz szükséges alapvető élelmiszerek biztosítása a közellátás fogalma alá tartozik. Miután az élelmiszerellátás egyértelműen a létfenntartáshoz szükséges, közszükségleti cikkekkel való ellátás körébe esik, így a törvényhely értelmezése szempontjából sajnálatos, hogy a bíróság nem tért ki annak elemzésére, hogy mi tartozik, mi tartozhat bele „a közösség által az egyén részére nyújtott ellátások” körébe.

A bíróság hivatkozott a Fot-ot módosító, *a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról szóló 2007. évi XXIII. törvényre* (Módtv.) is, amely beiktatta a 4. § fe) pontot, illetve a Módtv. 1. §-ához fűzött indoklásra is, amely szerint annak, hogy a törvény beemelte a közszolgáltatások körébe a település vagy településrész közellátását szolgáló, hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenységeket is az az oka, hogy a fogyatékos személyek többsége elsősorban nem a kormányzati szervek épületeinek a látogatója. Sokkal gyakoribb például az áruházak, a vendéglátóipari és idegenforgalmi egységek, a vállalkozásként működő gyógyszertárak használata.

A bíróság nagyrészt a fenti indoklásra támaszkodva megállapította azt is, hogy a „Fot. 4. § fe) pontja beiktatásával a **jogalkotó célja kifejezetten a közszolgáltatások körének bővítése, a fogalomnak a magánszféra egyes szolgáltatásaira történő kiterjesztése volt, különösen az áruházak, a vendéglátóipari és idegenforgalmi egységek, a vállalkozásként működő gyógyszertárak akadálymentességének elérése érdekében, amely jogalkotás elsősorban a szolgáltatási helyszíneként működő épületek, másodsorban maguknak a szolgáltatásoknak a komplex akadálymentesítését célozta.**”[28] Hozzátette, hogy jelentősége van annak, hogy a bíróságnak a jogszabály-értelmezési kötelezettségét egyrészt az Ebktv-re, az Alaptörvény II. és XV. cikkére, valamint nemzetközi kötelezettségeire utaló preambulumban és a címzett kört nem szűkítő módon megfogalmazó 1. §-ában foglaltakra figyelemmel kellett teljesítenie. Másrészt az Ebktv. preambulumban szereplő hatékony jogvédelem – amennyiben külön jogszabályt is alkalmazni kell – az Ebktv. 2. §-ában meghatározott alkalmazási előírás útján érvényesül, így a Fot. rendelkezéseinek értelmezését az Ebktv-ben rögzített jogalkotói cél érvényre juttatását szem előtt tartva kell elvégezni.

A Fővárosi Törvényszék ítélete több szempontból jelentős, a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáférése szempontjából kedvező jogértelmezést ad. Egyrészt fontos abból a szempontból, hogy az Ebktv. 2. §-át tekinti zsinórmértéknek és hangsúlyozza a külön jogszabályok értelmezése Ebktv. konform jogértelmezésének szükségességét, másrészt a Fot. 4. § fe) pontját nem megszorítóan értelmezi, a közellátás fogalmát a nyilvánvalóan e körbe tartozó szolgáltatásokon kívül – elsősorban a Módtv. 1. §-ához fűzött indoklásból kiindulva – kiterjeszti az áruházakra, a vendéglátóipari és idegenforgalmi egységekre, valamint a vállalkozásként működő gyógyszertárra.

Az Étv. 2. § 9. pontjának közhasználatú építmény fogalma

Az Étv. fogalom meghatározása hasonlóságot mutat a Fot. 4. § fe) pontjával, azonban nem azonos azzal. Egyeznek bennük az alábbi követelmények:

- település vagy településrész (köz)ellátását szolgáló (szolgáltató tevékenységet) funkciót tartalmaz, illetve (szolgálja)
- használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható.

Különbség, hogy az Étv. ezeken kívül azt kívánja meg, hogy

- az építmény használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen legyen
- illetve külön esetet is szabályoz: azok az építmények, amelyeket törvény vagy kormányrendelet közhasználatúként határoz meg.

A Fot. 4. § fe) pontja a hasonló kritériumokon kívül az alábbiakat kívánja meg:

- a tevékenység hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett tevékenység
- nyilvános tevékenység.

Amint az látható, az Étv. fogalommeghatározása és a Fot. fogalommeghatározása nem fedik egymást, ráadásul az Étv. nem szól azokról a kategóriákról, amelyeket a Fot. 4. § fa) – fd) pontjai lefednek. Ugyanakkor az 4. § fa) – fc) pontjaiban körülírt tevékenységek többé-kevésbé párhuzamba állíthatók az Étv. 2. § 9. pont harmadik francia bekezdésében foglaltakkal: az építmény használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen; a Fot. fd) pontjában foglaltakra (minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység), azonban nem igazán találunk párhuzamot az Étv. rendelkezései között.

De nézzük meg, hogyan értelmezi a joggyakorlat az Étv. 2. § 9. pontját. Ehhez leginkább a Kúria **KGD2016. 11.** számú döntése nyújt iránymutatást. A döntésében a Kúria úgy foglalt állást, hogy az Étv. 2. § 9. pontja négy francia bekezdésében foglalt kritériumokat a rendszertani, nyelvtani és logikai értelmezés szerint nem lehet konjunktív feltételekként értékelni, azaz bármelyik feltétel hiánya nem zárja ki a közhasználatúnak minősítést. **Az első feltétel a második vagy harmadik feltétellel együtt alkot konjunktivitást, a negyedik feltétel különállóan értelmezendő.**

E szerint annak eldöntéséhez, hogy egy épület közhasználatú építmény-e, elég, ha az első és második feltétel teljesül: az épület település vagy településrész ellátását szolgáló funkciót tartalmaz és használata nem korlátozott vagy nem korlátozható; vagy az első és harmadik feltétel teljesül: az épület település vagy településrész ellátását szolgáló funkciót tartalmaz és használata meghatározott esetekben kötelező, illetve elkerülhetetlen. Értelmezhetjük ezt úgy, hogy az Étv. szabályozása kevesebbet vagy más feltételt támaszt, mint a Fot.

A konkrét ügyben egyébként a Kúria a fenti érvelés mentén egy kávéház megnevezésű, kávéház, vendéglátó egység és diszko funkciójú építményt nem minősített közhasználatúnak, azt követően, hogy az építésügyi szakhatóság közhasználatúnak minősítette az épületet. A MEOSZ nem ért egyet a Kúria állásfoglalásával. A kávéház, vendéglátó egység által nyújtott

szolgáltatások igénybevétele valóban nem feltétlenül része a közmegegyezés szerinti alap ellátásnak (például élelmiszerüzlet), azonban a törvény szövege nem is „alapellátási”, hanem pusztán „ellátási” funkciót nevesít. A MEOSZ álláspontja szerint a kávéház, vendéglátó egység szolgáltatása közszolgáltatás, – és mint ilyen akadálymentesnek, egyenlő eséllyel hozzáférhetőnek kell lennie – hiszen az Étv. közhasználatú építmény fogalma kapcsán kifejtettek szerint **az „ellátás”, illetve közszolgáltatás fogalma nem szűkíthető le a legalapvetőbb életfunkciók kielégítését szolgáló ellátási formákra, szolgáltatásokra. Hangsúlyozzuk azt is, hogy a Kúria sem a Fot. rendelkezéseit, sem azt nem vette figyelembe, hogy a külön törvényeket az Ebktv-vel összhangban kell értelmezni.**

Mi több, a Kúria jogértelmezése teljesen figyelmen kívül hagyja a CRPD-ben foglaltakat (lásd később), illetve azt, hogy a hazai jogszabályokat a CRPD-nek való megfelelés érdekében a CRPD-ben foglaltakkal összhangban kell értelmezni. A Nyusti és Takács v. Hungary¹⁶ ügyben – amely a látássérültek számára hozzáférhető bankautomaták hiánya miatt indult – a magyar bíróságok nem CRPD-konform jogértelmezése vezetett oda, hogy a CRPD Bizottság elmarasztalta Magyarországot, és megállapította, hogy a CRPD a nem állami szereplők számára is előírja a termékek és szolgáltatások hozzáférhetővé tételét. A Bizottság a döntésében a szolgáltatás hozzáférhetővé tételének kötelezettségét nem korlátozta, sem a közszolgáltatásokra, sem az épület közhasználatúságára.

Az Ebktv. közszolgáltatás fogalma

A fent kifejtettekhez hozzájön, hogy az Ebktv. egy harmadik tartalmú fogalommal dolgozik. Az Ebktv. 3. § d) pontja alapján közszolgáltatásnak minősül a szerződéskötési kötelezettség alapján a lakosság alapvető szükségleteinek ellátására irányuló szolgáltatás, így különösen a villamosenergia-, gáz-, hő-, víz-, szennyvíz- és hulladékkezelési, köztisztasági, postai és távközlési szolgáltatás, továbbá a menetrend alapján közlekedő járművekkel végzett közforgalmú személyszállítás.

Látható a fentiekből is, hogy a három jogszabály akadálymentességre vonatkozó szabályai önmagukban is értelmezési kérdéseket vetnek fel, ráadásul a két fogalom kritériumai (közszolgáltatás, közhasználatú épület) messze nem állnak egymással összhangban, de még a Fot. és az Ebktv. közszolgáltatás meghatározása sem azonos.

Az összhang megteremtésének egyik módja lehet, ha az Étv. az akadálymentesítési kötelezettséget nem a közhasználatú építmények esetében kívánja meg, hanem a közszolgáltatást nyújtó épületek tekintetében, és a közszolgáltatás fogalmának tekintetében a Fot-ra utal. Az Ebktv. és a Fot. közszolgáltatás fogalmának összhangba hozása pedig szintén

¹⁶ Szilvia Nyusti and Péter Takács v. Hungary, CRPD/C/9/D/1/2010.

megoldható úgy, ha az Ebktv. a Fot-ra utal a közszolgáltatás meghatározásakor, vagy akár nem is tartalmaz ilyen fogalmat.

Megjegyezzük, hogy van eset, amikor a jogalkotó – ugyan nem az épített környezetre vonatkozóan – a közszolgáltatásokon túl kiszélesíti a hozzáférhetőségi (akadálymentességi) követelményt. *A segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet* 9. § (1) bekezdése alapján a Fot. 7/A. § (1) bekezdésében meghatározott, a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a gazda és a kiképző (a továbbiakban együtt: segítő kutyát alkalmazó személy) jogosult a – (2) bekezdés szerinti kivétellel – segítő kutyával tartózkodni és a segítő kutyát használni a lakosság elől elzárt területek kivételével a Fot. 4. § f) pontja szerinti közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató területén és egyéb, mindenki számára nyitva álló létesítményben (területen), így különösen közforgalmú tömegközlekedési eszközön, üzletben, ideértve az élelmiszert árusító üzletet és a vendéglátó üzletet is, bevásárlóközpontban, piacon, vásáron, szálláshelyen, játszótéren, egészségügyi, közművelődési, oktatási, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben, közfürdő területén, állatkertben, közterületen.

Ez azt jelenti, hogy a közszolgáltatásokon túlmenően egyéb szolgáltatások esetében is biztosított a segítő kutyát használó látássérült emberek számára a szolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés követelménye. Csak félve merünk arra gondolni, hogy a jogalkotó azért szélesítette ki esetükben az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására kötelezettek körét, mert az épített környezet akadálymentesítésével szemben a segítő kutya beengedése a szolgáltatás nyújtójának nem kerül pénzébe.

A CRPD szolgáltatás fogalma

A fentiek mind akkor relevánsak, ha nem lépjük át az „országhatárt”, és kizárólag a hazai jog talaján mozgunk. Abban a pillanatban azonban, amikor a terület legfontosabb nemzetközi jogszabályát, a CRPD-t is figyelembe vesszük, más dimenzióba kerülünk. Az nyilván nem lehet kérdés, hogy a CRPD alkalmazható, alkalmazandó-e. Egységes a jogi álláspont a tekintetben, hogy a CRPD a ratifikálással a hazai jog részévé vált, és mint ilyen, a többi hazai jogszabállyal esik egy megítélés alá.

A CRPD – a Fot-tal, az Étv-vel és az Ebktv-vel szemben – nem korlátozza az akadálymentesítési kötelezettséget a közszolgáltatásokra (közhatalatúságra). A CRPD 9. cikk (1) bekezdése alapján a fogyatékossgal élő személyek részére **másokkal azonos alapon kell biztosítani a szolgáltatásokhoz való hozzáférést.**

A CRPD Bizottság hozzáférhetőségről szóló 2. számú általános kommentár 11. pontjában (2. számú általános kommentár) éppen egy magyar ügyben hozott döntés kapcsán¹⁷ kiemeli, hogy az ügyben a Bizottság arra a véleményre jutott, hogy a nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló minden szolgáltatásnak hozzáférhetőnek kell lennie a fogyatékossgal élő

¹⁷ Szilvia Nyusti and Péter Takács v. Hungary, CRPD/C/9/D/1/2010.

személyek jogairól szóló egyezmény 9. cikkével összhangban. A 2. számú általános kommentár 13. pontja hangsúlyozza, hogy „mindaddig, amíg az áruk, termékek és szolgáltatások nyilvánosan hozzáférhetők vagy rendelkezésre állnak, azoknak hozzáférhetőnek kell lenniük mindenki számára, függetlenül attól, hogy azok állami hatóság által vagy magánvállalkozás tulajdonában vannak, hogy állami hatóság által vagy magánvállalkozás nyújtja-e őket.”

A fentiek alapján a legfontosabb jogalkotási feladat az lenne, hogy az akadálymentesítési és az egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó kötelezettséget ne kizárólag a közszolgáltatások (közhasználatú épületek) esetén írják elő a jogszabályok, hanem a CRPD-vel összhangban minden szolgáltatás esetében. Tisztában vagyunk vele, hogy a szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférése nem teremthető meg egyik pillanatról a másikra, hisz az elmúlt 25 év sem volt elegendő érdemi előrelépésekre. Azonban (ahogy a közszolgáltatások esetében is történt) lehetőséget lehet adni arra, hogy a szolgáltatások nyújtói fokozatosan tegyenek eleget a kötelezettségüknek. Mint ahogyan a 2. számú általános kommentár is írja: lehetőség van arra, hogy a részes államok „a hozzáférést – amikor szükséges – fokozatos végrehajtás, valamint nemzetközi együttműködés révén ériék el. A megszüntetendő akadályok és korlátok azonosítására irányuló helyzetelemzés hatékonyan és rövid- vagy középtávú időkeretben elvégezhető. Az akadályokat folyamatos és szisztematikus módon, mégis fokozatosan kell megszüntetni.” (27.) A 2. számú általános kommentár hangsúlyozza, hogy a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megtagadását a hátrányos megkülönböztetéssel összefüggésben kell vizsgálni. A részes államok általános kötelezettsége a 4. cikk (1) bekezdés b) pontja alapján ezzel összefüggésben, hogy megtegyenek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében. A magyar államnak tehát emiatt is jogalkotási kötelezettsége áll fenn a szolgáltatások akadálymentesítésére vonatkozóan.

A MEOSZ és más fogyatékosügyi érdekvédő szervezetek éppen ilyen tartalmú jogalkotási javaslaton dolgoztak 2021. év folyamán. Egy átfogó Fot. módosítási javaslatot készítettünk az EMMI által összehívott munkacsoport keretei között. A közösen elfogadott javaslatunk szerint a Fot. 7/A. § (1) bekezdése a következőképpen módosulna: „A fogyatékosággal élő személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépésének napján már működő szolgáltatások esetén 2027. január 1-ig biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépését követően létrejövő szolgáltatások esetén azonnal biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést.”

Az OTÉK rendelkezései és az ezzel kapcsolatos értelmezési kérdések

Mielőtt rátérünk az OTÉK-kal kapcsolatos értelmezési kérdések bemutatására, hangsúlyoznunk kell, hogy ez az a jogszabály, amely a gyakorlatban a legnagyobb hatással van az épített környezet akadálymentességére. Az építészek és környezettervező rehabilitációs szakmérnökök ugyanis ezen a rendeleten kívül nem igazán vesznek a kezükbe más jogszabályt amikor az építményt tervezik, így ez alapján döntenek el, hogy minek és hogyan kell, vagy nem

kell akadálymentesnek lennie. Az OTÉK-nak ezért a gyakorlatban kiemelkedő jelentősége van. Az OTÉK-ot a kormány az Étv-ben foglalt felhatalmazás alapján alkotta meg, e jogszabály határozza meg az országos településrendezési és építési követelményeket és rendeli el azok kötelező alkalmazását.

Amikor az OTÉK-ot elemezzük egy pillanatra sem szabad szem elől tévesztenünk a jogforrási hierarchiát. Az OTÉK, mint kormányrendelet a törvénynél alacsonyabb rendű jogszabály, azzal ellentétes nem lehet.¹⁸ Fontos kiemelni, hogy az OTÉK akadálymentességre vonatkozó „részletszabályokat” tartalmaz. E szabályok nem lehetnek ellentétesek az Étv-vel, sem más törvénnyel, így a Fot-tal sem. Ezért amennyiben az OTÉK olyan rendelkezést tartalmaz, amely nem eredményezi egy közhasználatú építmény akadálymentességét, illetve a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést, a jogszabályok hierarchiája miatt nem az OTÉK-ot kell figyelembe venni, hanem a magasabb rendű jogszabályt – még akkor is, ha az nem ad pontos iránymutatást a méretekre, szövegekre és egyéb részletekre vonatkozóan.

Ugyancsak fontos kiemelni, hogy amennyiben az OTÉK valamire nem ír elő konkrét építési megoldást, azonban az adott építmény akadálymentessége törvényi előírás, **az OTÉK hiányossága nem eredményezheti azt, hogy az épület a törvényi kötelezés ellenére nem lesz akadálymentes.**

Általánosságban elmondható, hogy az OTÉK az épített környezet akadálymentességére vonatkozóan akkor tudja betölteni a funkcióját, ha kellően általános, rugalmas szabályozást biztosít. A jogalkotó nem eshet a kazuisztikus jogalkotás hibájába, azaz nem próbálhat meg minden lehetséges esetet a legapróbb részletekig szabályozni, mert így óhatatlanul joghégzagok keletkeznek, a szabályozás nem tudja követni a technikai fejlődést. Ez jelen esetben a gyakorlatban azzal a következménnyel járhat, hogy a fogyatékossgal élő emberek jogai csorbulnak, különösen akkor, ha az OTÉK-ra a szakemberek úgy tekintenek mint az épített környezet akadálymentességére vonatkozó kizárólagos sorvezetőre. Mint ahogyan egy elismert rehabilitációs környezettervező szakmérnök is rámutat, az OTÉK szabályainak „precíz betartása mellett még közel sem biztos, hogy mindenki számára önállóan és biztonságosan használható megoldások születnek. Az épületek/építmények megvalósítása során számos egyéb, építési előírásokban és jogszabályokban nem szabályozott (és nem is szabályozható), épülettípusonként eltérő szakmai szempontnak kell érvényesülnie ahhoz, hogy egy adott épület/épületrész és annak közvetlen környezete ténylegesen mindenki számára hozzáférhetővé és használhatóvá váljon.”¹⁹

A továbbiakban olyan konkrét OTÉK szabályokat elemzünk, amelyek a gyakorlatban akár a fent részletezettek, akár más ok miatt értelmezési vagy más egyéb kérdést vetnek fel.

¹⁸ Alaptörvény 15. cikk (4) bekezdés

¹⁹ Parti Mónika: Akadálymentesítés: jellemző hibák, hiányosságok, in: Magasépítés 2014/9.

Az OTÉK kifejezetten kerekesszékre optimalizált szabályai

Az OTÉK 27. § (2) bekezdése szerint a zöldterület övezeteinek közútról, köztérről közvetlenül – kerekesszékkal és gyermekkocsival is – megközelíthetőnek és használhatónak kell lennie.

Az OTÉK 41. § (2) bekezdése alapján kerekesszékkal és gyermekkocsival is megközelíthető módon kell kialakítani a közhasználatú építményeket.

OTÉK 67. § b) pont szerint, ha a lejtő járóvonala törtvonalú, akkor a töréspontoknál legalább 1,50x1,50 m szabad terület biztosítandó a kerekesszék fordulásához, a c) pont pedig előírja, hogy több karú lejtők esetében legalább minden második kar utáni pihenőn legalább két kerekesszék találkozásához szükséges szabad hely biztosítandó.

OTÉK 99. § (5) bekezdése szerint közhasználatú építmény és az (1) bekezdés szerinti terület akadálymentes használatához nemektől független, kerekesszéket és más segédeszközt használó személyek részére alkalmas illemhelyet kell létesíteni, amelyek számát a tervezési programban rögzíteni kell. Az akadálymentes használat céljára szolgáló illemhely méretének, berendezési tárgyai elhelyezésének és kialakításának biztosítania kell a rendeltetésszerű használatot a WC-csésze minimum három módon (szemből, oldalról, átlósan-szemből) történő megközelíthetőségét, valamint a helyiségben a kerekesszékkal történő 360°-os megfordulást. Az akadálymentes használatra alkalmas illemhely is beszámít a (3) bekezdés szerint megvalósítandó mennyiségbe.

Nem kizárólag az épített környezet akadálymentességének esetében merül fel a probléma, hogy a szabályozás a kerekesszéket használó emberekre van optimalizálva, más gyógyászati segédeszközök, mozgást segítő eszközök, és így használóik is háttérbe szorulnak. Az autóbussz- közlekedés esetén az elektromos mopedek szállítása a mai napig nem megoldott kérdés, bár a vonatkozó EU-s és hazai rendeletek nem kizárólag a kerekesszékről, hanem „egyéb mozgást segítő eszközről is említést tesznek.²⁰ Az OTÉK kifejezetten a kerekesszékes használatához optimális akadálymentességet írja elő a zöldterület övezeteinek közútról, köztérről közvetlenül való megközelíthetősége, a közhasználatú építmények megközelíthetősége, a lejtőn való közlekedés esetében a forduláshoz és a pihenőhöz szükséges terület méret, valamint a közhasználatú épületben (és néhány egyéb területen) található illemhelyen való megforduláshoz szükséges terület méretének esetében. Ez utóbbi eset külön érdekes, mert közhasználatú építmény (és néhány egyéb terület) esetében az akadálymentes használat érdekében nem csak kerekesszéket, de más segédeszközt használó személyek részére is

²⁰ Az autóbusszos személyszállítási szolgáltatásnak a 181/2011/EU rendeletben nem szabályozott részletes feltételeire, az abban foglaltak alóli mentességekre, az autóbusszos személyszállítási szolgáltatási feltételekre, valamint a közúti személyszállítási üzletszabályzatra vonatkozó szabályokról szóló 213/2012. (VII. 30.) Korm. rendelet; AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 181/2011/EU RENDELETE (2011. február 16.) az autóbusszal közlekedő utasok jogairól és a 2006/2004/EK rendelet módosításáról

alkalmas illemhelyet kell létesíteni az OTÉK előírása szerint – a részletszabály azonban már csak a kerekesszékre vonatkozik.

Sajnos az OTÉK szabályozása megszorító joggyakorlatot eredményez, amely a **Kúria BH2021.118. számú döntésében** tetten érhető. Az ügy felperese mozgáskorlátozott, EL-GO/M típusú négykerekű mopeddel közlekedik. Az EBH-nál (alperes) előterjesztett kérelmében azt panaszolta, hogy az egyik kormányablak nem akadálymentes, ezért az épületbe történő bejutás, így a kormányablak szolgáltatásainak igénybevétele számára nem egyenlő eséllyel hozzáférhető. Sérelmezte, hogy a bejárati ajtó kifelé nyílik, illetve hogy a rámpa melletti korlátok között 1,82 méter a távolság. Az őt ért hátrányt abban jelölte meg, hogy minden alkalommal befelé és kifelé menetben is mások segítségét kell igénybe vennie.

Az ügyben a Kúria kimondta, hogy „[a] kerekesszék és az elektromos moped nem azonos eszközök, méretükben, teljesítményükben és más egyéb fontos tulajdonságukban is jelentősen eltérnek egymástól. **A mozgási funkcióban sérült emberek általános gyógyászati segédeszköze a kerekesszék. A vonatkozó építésügyi szabályok értelmében az akadálymentesítést úgy kell megvalósítani, hogy a sérült ember kerekesszékkal tudjon közlekedni. Önmagában az, hogy a felperes mopeddel közlekedik, nem jelenti azt, hogy az esélyegyenlőséget, illetve az akadálymentesítést a moped méreteihez, és ne az általános kerekesszék méreteihez kellene igazítani.**” Ezért a Kúria szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetés nem valósult meg, az egyenlő bánásmód követelménye nem sérült, hiszen a felperes végső soron még az általa használt mopeddel is, a Kormányablak segítségével révén el tudta intézni hatósági ügyét. **Elvi éllel mondta ki továbbá a Kúria, hogy az akadálymentesítést a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteire és nem az adott fogyatékosági csoporton belül az egyes személyek saját, különleges igényére figyelemmel kell biztosítani.**

A Kúria jogértelmezésében az építésügyi szabályokra hivatkozott, amikor kimondta, hogy az akadálymentesítést úgy kell megvalósítani, hogy az a kerekesszékkal közlekedő ember számára legyen megfelelő. Itt a Kúria – bár sem konkrét jogszabályt, sem jogszabályhelyet nem jelölt meg – nyilvánvalóan az OTÉK-ra utalt, leginkább a 41. § (2) bekezdésére, hiszen ez a szakasz szűkíti le az akadálymentes megközelítés fogalmát kerekesszékkal (és gyermekkocsival) való megközelíthetőségre. Látható, hogy még a Kúria is „beleesett a csapdába”. Az OTÉK mint kormányrendelet ugyanis nem korlátozhatja az egyenlő esélyű hozzáférés és akadálymentesség fogalmát egy meghatározott segédeszközt használó fogyatékosággal élő emberek csoportjára. A Kúria által is idézett Fot. 7/A. § (1) bekezdése azt mondja ki, hogy a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Való igaz, hogy a Fot. nem az egyes, különféle fogyatékosággal élő emberek egyéni szükségleteinek, hanem meghatározott fogyatékosági csoportok - az adott csoportra jellemző, sajátos - igényeinek biztosítását írja elő, azonban az elektromos moped használata nem egyéni szükséglet, illetve csak annyiban az, amennyiben a kerekesszék használata, a hallókészülék vagy más rendkívül gyakori gyógyászati segédeszköz használata az. Magyarországon mozgáskorlátozottak tömegei

használnak elektromos mopedet. Aki ilyen segédeszközt használ, az jellemzően súlyosan mozgáskorlátozott, és az együtt felírási korlátok²¹ miatt a mopeden kívül nem is rendelkezik sem elektromos, sem aktív kerekessel, amibe átülhetne, ha ügyet kíván intézni.

A Fot. 7/A. § (1) bekezdése általános érvennyel mondja ki, hogy a fogyatékos személy számára biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Nem mondhatjuk, hogy csak bizonyos önkényesen kiválasztott segédeszközt használó fogyatékos ember számára biztosítjuk az egyenlő esélyű hozzáférést, az azonos fogyatékosággal rendelkező, azonban más segédeszközt használók számára nem. Az ilyen gyakorlat jogsértő. A hozzáférhetőség, amely csoporthoz kapcsolódik, nem keverhető össze az ésszerű alkalmazkodás kötelezettségével, amely valóban az egyéni szükségletekre ad választ. Ahogyan a 2. számú általános kommentár is írja: [25] „Azon egyének esetében, akik ritka károsodással élnek, amiket nem vettek figyelembe a hozzáférhetőségi szabványok kidolgozásakor, vagy akik nem használják a hozzáférhetőség megvalósítása érdekében kínált a módokat, módszereket vagy eszközöket (például nem olvassák a Braille-írást), még a hozzáférhetőségi szabványok alkalmazása is elégtelen lehet a hozzáférés részükre való biztosításához. Ilyen esetekben ésszerű alkalmazkodást lehet alkalmazni.”

Mindebből az a tanulság, hogy azzal, hogy az OTÉK kiemeli a kerekesszéket a gyógyászati segédeszközök közül, amikor részletszabályokat határoz meg – bár nem vitatjuk a jogalkotó jó szándékát – azt a hatást éri el, hogy azok a mozgáskorlátozott emberek, akik más segédeszközt használnak, téves jogértelmezés miatt olyan épített környezettel szembesülnek, amely számukra nem akadálymentes, ahol a nyújtott közszolgáltatást nem tudják egyenlő eséllyel igénybe venni.

Az OTÉK módosítását javasoljuk ezért, álláspontunk szerint a fenti részletszabályokat úgy kell meghatározni, hogy azok egyaránt vonatkozzanak a kerekesszékre és más mozgást segítő segédeszközre (elektromos moped).

Az OTÉK egyéb, a gyakorlatban problémákat felvető szabályai

Az OTÉK rendelkezései számos egyéb gyakorlati kérdést és problémát vetnek fel. Ezeket rehabilitációs környezettervező szakmérnökök beszámolója alapján gyűjtöttük össze.

Az OTÉK 35. § (1) bekezdése alapján az építési határvonalra helyezett épületrész esetén az építési határvonalra a végleges külső (vakolt vagy burkolt) felületnek kell kerülnie. Az előírt

²¹ A gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendelkezéséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről szóló 14/2007. (III. 14.) EüM rendelet 12. § (4) bekezdése alapján az e rendelet 9. és 10. számú mellékletében meghatározott, azonos funkcionális csoportba tartozó eszközök közül a kihordási időn belül – az (5) és (6) bekezdésben foglaltak kivételével – társadalombiztosítási támogatással csak egyféle gyógyászati segédeszköz rendelhető. Az azonos funkcionális csoportba tartozó termékek kizárólag a 10. számú mellékletben foglalt kombinációban írhatók fel.

legkisebb elő-, és oldalkert méretén belül épületrész – az 1,0 m-nél nem nagyobb kiállású eresz, 0,6 m-nél nem nagyobb kiállású angolakna és alaptest, valamint az építmény alagsori vagy pinceszinti megközelítését biztosító lépcső vagy lejtő és annak támfala, továbbá a (8)-(9) bekezdésben és a helyi építési szabályzatban foglaltak kivételével – nem állhat.

Probléma, hogy a 35. § szakasz nem szerepelteti a kivételek között az akadálymentes megközelítést szolgáló építményrészeket, így például emelő, esetleg felvonó, illetve a főbejárat megközelítését szolgáló rámpa nem helyezhető el. Új épületnél tervezhető esetleg az építési helyre, de meglévő épületek esetében nem mindig megoldható az építési helyen belül. Javasoljuk a kivételek közé az akadálymentes megközelítést szolgáló építményrészeket felvenni. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy az OTÉK 116. §-a utólagos akadálymentesítés esetén az épület vagy az épületben található lakások akadálymentes elérését szolgáló felvonó, rámpa, lejtő és pihenő építésekor feloldja az OTÉK 35. § (1) bekezdésének szabályozását, és kimondja, hogy azok az előírt legkisebb elő- és oldalkert méretén belül is elhelyezhetők.

Az OTÉK 40. § (1) a) pontja alapján az építési telek közterület vagy magánút felőli határvonalán építményt csak úgy szabad elhelyezni, hogy annak része, szerkezeti eleme a közterület, illetőleg a magánút területébe csak a következők szerint nyúlhat be:

a) a csatlakozó terepszinttől mért 2,50 m magasságig

- a határvonaltól mért 0,50 m széles biztonsági sávban elhelyezett szerkezeti elem (például előlépcső, kirakat, levélgyűjtőszekrény, ablakrács, reklámhordozó, világítótest, falra kihajtva rögzített nyílászárny), amely a közlekedők által könnyen észlelhető és kialakítása baleseti veszélyt nem jelent, továbbá, ha az 0,40 m magasság felett kerül elhelyezésre, annak a biztonsági sávra eső vetülete legalább 0,10 m magas vagy 0,60 m széles a környező járófelület felületképzésétől, lábbal tapinthatóan, *jelentősen eltérő* burkolatú jelzősávval körül van véve,

- a közterületi járda gyalogossávjába csak időnként és rövid ideig nyitva tartott nyílászárny (kirakat, gépjárműtároló ajtaja stb.),

A „*jelentősen eltérő*” kifejezés nem egyértelmű, túl széles értelmezési lehetőséget nyújt, ezért nem lehet betartani.

Az OTÉK 41. § (3) bekezdése alapján amennyiben az építmény megközelítésének biztosítására lejtő, rámpa is készül, úgy azt oly módon kell kialakítani, hogy az elérendő szinten legalább 1,5x1,5 m-es vízszintes, szabad terület legyen.

Nem érthető, hogy az OTÉK miért csak az elérendő szinten követeli meg a 1,5 x 1,5 méteres szabad területet.

Javasoljuk, hogy a lejtő vagy rámpa indulásánál is követelmény legyen ekkora méretű szabad terület.

Az OTÉK 42. § (1) bekezdése szerint az új építmények, önálló rendeltetési egységek, területek rendeltetésszerű használatához – a helyi építési szabályzat eltérő rendelkezésének hiányában a (10) és a (11) bekezdésben foglaltak kivételével – legalább a (2) és a (4) bekezdésben előírt mennyiségű és fajtájú gépjármű elhelyezési lehetőségét, továbbá rendszeres teherszállítás esetén rakodóhelyet kell biztosítani. Meglévő építmények bővítése, átalakítása, rendeltetésük módosítása esetében – a (10) bekezdésben foglaltak kivételével – csak a bővítésből, az átalakításból, vagy az új rendeltetésből eredő többlet gépjármű elhelyezéséről kell gondoskodni, a meglévők megtartása mellett. Védett épületek (műemlék, helyi egyedi védelem) bővítéssel nem járó átalakítása, rendeltetismódosítása esetében – a (10) bekezdésben foglaltak kivételével – nem kell a gépjárművek elhelyezését biztosítani.

Sajnos, míg az új épületeknél teljes számú, a meglévő épületeknél a bővítésből eredő többlet gépjárműre vonatkozó parkolóhelyet kell létesíteni, műemlékeknél az OTÉK nem teszi kötelezővé még többlet parkolóhely létesítését sem.

Azt javasoljuk, hogy akadálymentes parkoló létesítésére vonatkozó kötelezettség (42. § (3) bekezdés) minden esetben úgy terhelje a kötelezettség címzettjét, mintha új építményt létesítene: a teljes épületre vonatkozóan, függetlenül attól, hogy bővítésről van szó, vagy esetleg védett épületről. Ezzel összefüggésben hívjuk fel a figyelmet arra a különösen a belvárosban elterjedt gyakorlatra, hogy a nem létesíthető parkolókat pénzzel váltják meg. Javasoljuk a megváltási lehetőség lehetetlenné tételét az akadálymentes parkolóhelyek vonatkozásában.

Az OTÉK 42. § (3) bekezdés alapján a (2) bekezdés szerint számított minden megkezdett 50 db várakozóhelyből legalább egyet a mozgásukban korlátozottak részére kell kialakítani, amelyekből legfeljebb négy helyezhető közvetlenül egymás mellé.

Bizonyos építményfajták esetében, illetve bizonyos városi zsúfoltabb területen gyakorlat, hogy az önkormányzatok kedvezményt adnak a létesítendő parkolók számának meghatározásakor. Ez esetben a kedvezményezett szám alapján szokták kiszámolni az akadálymentes parkolók számát is.

Álláspontunk szerint az akadálymentes parkolóhelyek számának meghatározásakor mindenképpen az OTÉK szerint meghatározott számból, és nem a helyi építési szabályzatból kell kiindulni, ezt az OTÉK-ban is javasoljuk rögzíteni.

Az OTÉK 42. § (15) és (17) bekezdései rendelkeznek az elektromos gépjármű töltőállomásokról, azonban arra vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést az OTÉK, hogy a töltőállomások közül valahánynak akadálymentesnek kell lennie. A kívánatos az lenne, ha valamennyi elektromos töltőállomásra kiterjedne az akadálymentesség követelménye.

Az OTÉK 54/A. § (1) bekezdésének első mondata szerint a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon *építményrészeit*, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell.

Ez a rendelkezés félreértésekhez vezethet. Egyrészt, tulajdonképpen felesleges rendelkezés, hiszen amennyiben egy épületnek akadálymentesnek (az abban nyújtott közszolgáltatáshoz egyenlő eséllyel hozzáférhetőnek) kell lennie, mert azt az Étv. vagy a Fot. előírja, nyilvánvaló, hogy azt úgy kell megtervezni, hogy akadálymentes legyen, a terveket ennek megfelelően kell elkészítenie a tervezőnek. Másrészt azt a látszatot kelti, mintha a tervező szabadon dönthetne arról, hogy az épület mely részeit kell akadálymentesre terveznie, noha a magasabb rendű jogszabályok erről világosan rendelkeznek: az épületben nyújtott közszolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférését biztosítani kell (Fot.), illetve a közhasználatú épületnek akadálymentesnek kell lennie (Étv.). A tervezőnek az a feladata, hogy az e törvényekben foglalt előírásoknak eleget tegyen.

Javasoljuk ezért ezt a rendelkezést az OTÉK-ból kivenni.

Az OTÉK 54. § (1) bekezdésének második mondata szerint az akadálymentes használathoz olyan jelző-információs rendszert kell alkalmazni, amely a rendeltetésszerű használó fogyatékos személyt segíti az építmény, építményrész használatában.

A „jelző-információs rendszer” fogalom nem jelenik meg sem az OTÉK-ban sem más jogszabályban, így nem értelmezhető a tervezők számára, hogy mit jelent, nem tudnak az OTÉK-ban foglaltaknak megfelelően eljárni.

Javasoljuk az értelemző rendelkezések között a fogalmat meghatározni.

Az OTÉK 54. § (2) bekezdése alapján az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani.

A Fot. és az Étv. szerint kizárólag a közhasználatú (közszolgáltatást nyújtó) épületeket kell akadálymentesíteni, ez a kötelezettség azonban attól függetlenül fennáll, hogy az épületet elsődlegesen fogyatékos emberek használják-e. Az OTÉK fenti szabálya ezt a kört szélesíti ki, amikor úgy rendelkezik, hogy az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet akadálymentesíteni kell. Vannak ugyanis olyan épületek, amelyek nem esnek a Fot. vagy az Étv. által meghatározott akadálymentesítési kötelezettség körébe, azonban fogyatékos emberek is használják őket. Ezek közül az épületek közül kizárólag azokra terjeszti ki az OTÉK a kötelezettséget, amelyet *elsődlegesen* fogyatékos emberek használnak.

A rendelet ugyanakkor nem ad iránymutatást arra vonatkozóan, hogy mire vonatkozik, mit jelent az „elsődlegesen” szó. Vannak esetek, amikor ez nyilvánvaló, például a Fot. szerinti védett foglalkoztatásban²² részt vevők munkahelye nyilvánvalóan ilyen épület, helyiség,²³

²² A Fot. 15. § (1) és (2) bekezdése alapján a fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra jogosult. A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.

²³ Lásd részletesebben: Munkahelyek akadálymentessége cím alatt

ezekben az esetekben az akadálymentes tervezés és megvalósítás az OTÉK előírása alapján kötelező. Az OTÉK azonban nem ejt szót arról, amikor már meglévő, védett foglalkoztatásnak helyet adó épületről van szó, hiszen kizárólag a tervezésről és megvalósításról rendelkezik, átalakításról, felújításról nem. Ez vajon azt jelenti, hogy a már meglévő védett munkahelyek esetében nincs akadálymentességre vonatkozó kötelezettség? A védett foglalkoztatásban dolgozók kizárólag egyénileg, a munkáltatót terhelő észszerű alkalmazkodás kötelezettsége miatt lehetnek jogosultak a fogyatékoságuknak megfelelő átalakításokra? A Fot. 15. § (2) bekezdés rendelkezése ugyan rendelkezik arról, hogy „a foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, **így különösen** a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását”, azonban a szövegezése miatt elképzelhető olyan értelmezés, amely szerint az épített környezetre is vonatkozik a kötelezettség.

Álláspontunk szerint a jogalkotónak ezt a helyzetet orvosolni kell, és egyértelmű jogszabályi rendelkezéssel kell tisztázni, hogy a védett foglalkoztatónak kötelezettsége a minden fogyatékoság típusra kiterjedő akadálymentes munkakörnyezet biztosítása, és ez a kötelezettsége az épített környezetre is kiterjed.

Az OTÉK 62. § (6) bekezdése szerint az akadálymentesség érdekében az ajtó beépítését úgy kell megtervezni és megvalósítani, hogy az ajtó azon az oldalán, ahová nyílik, a zárszerkezet felőli részen legalább 55 cm széles, a másik oldalon legalább 30 cm széles szabad sáv legyen biztosítva a nyílás tokbelméretén felül. Az ajtó pánt felőli oldalán a burkolt falfelülettől való távolság legalább 10 cm legyen.

A szakemberek álláspontja megoszlik arról, hogy a bekezdés utolsó mondatát hogyan kell értelmezni. Óriási segítséget jelentene a gyakorlatban, ha az OTÉK az ilyen bonyolultabban értelmezhető esetekben ábrákkal segítené a megértést, és a félreértések eloszlátását, megelőzését. Ezeket az ábrák az OTÉK mellékletében jelenhetnek meg.

Az OTÉK 62. § (10) bekezdése szerint akadálymentes használatra könnyen kezelhető, nagy erő kifejtést nem igénylő nyílászárókat kell beépíteni, szükség esetén automatikus nyitást biztosítva.

A szakemberek álláspontja szerint konkrét helyzetekben és termékekre vonatkozólag ez a szabályozás nem értelmezhető, objektívan nem ellenőrizhető. A szabványokban erre vonatkozóan konkrét követelményérték (konkrét erő nagyság Newtonban meghatározva) szerepel, javasoljuk, hogy az OTÉK is szerepeltessen konkrét követelményértéket az egyes kilincstípusokra.

Az OTÉK 64. § (5) bekezdése alapján közterületen, építmény kiürítési útvonalán – a járda és az előlépcső kivételével –, ha a lépcsőfokok száma háromnál kevesebb, akkor minden napszakban, mindenki által észlelhető figyelmeztetést kell elhelyezni.

Nem igazán érthető, hogy a jogalkotó miért kezeli kivételként az előlépcsőt.

Javasoljuk, hogy az előlépcsőre is terjedjen ki az észlelhető figyelmeztetésre vonatkozó kötelezettség. (A mindenki által észlelhető figyelmeztetés látássérültek számára csak taktilis jellel lehetséges, de itt a jogalkotó nyilván a látható éljelölő jelzésre utal, ezt is szükséges lenne pontosítani.)

Az OTÉK 65. § (4) bekezdése szerint a közhasználatú építményben az akadálymentes használatra szolgáló lépcsőfokokat homloklappal és orr nélküli járólappal kell kialakítani annak érdekében, hogy a lábfej ne akadjon meg. Az első és az utolsó lépcsőfokot jelölni kell.

Az OTÉK téves értelmezése miatt az első és utolsó lépcsőfokok jelölésével kapcsolatban a gyakorlatban sokszor az egész lépcsőfok jelölése történik, noha valójában csak a lépcsőélet lenne szükséges jelölni.

Javasoljuk az OTÉK módosítását, és annak hangsúlyozását, hogy csak a lépcsőél jelölése szükséges.

Az OTÉK 66. § (2) bekezdés f) pontja alapján akadálymentes közlekedéshez a lejtőt és a rámpát úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy a lejtőhöz, rámpához két fogódzkodóval ellátott korlát legyen biztosítva a járófelülettől mért 0,70 m és 0,95 m magasságban, és az 1,50 m-nél szélesebb lejtőnél, rámpánál mindkét oldalon kapaszkodót kell elhelyezni és a pihenők mentén megszakítás nélkül továbbvezetni.

A MSZ EN 17210:2021 szabvány az OTÉK-nál erősebb követelményt fogalmaz meg, mert minden esetben kétoldali, kétsoros korlátot követel meg.

Javasoljuk a teljesebb akadálymentesség érdekében, hogy az OTÉK is minden esetben írja elő a kétoldali kapaszkodó elhelyezésének kötelezettségét.

Az OTÉK 67. § (3) bekezdés c) pont szerint a közhasználatú építményben az akadálymentes használatú közlekedéshez több karú lejtők esetében legalább minden második kar utáni pihenőn legalább két kerekesszék találkozásához szükséges szabad hely biztosítandó.

Az OTÉK szabályozása a gyakorlatban bizonyos esetekben észszerűtlennek bizonyul. Az olyan esetekben, amikor viszonylag kis szintkülönbség, például 30-40 cm esetén is 3-karú "U" alakú rámpát lehet csak elhelyezni, célszerűtlen az OTÉK 67. § (3) bek. c) pont szerinti szabad hely („XL pihenő”) megépítése.

Azt javasoljuk, hogy a pihenő biztosításának kötelezettsége a jelenlegi feltételeken kívül szintkülönbséghez vagy esetleg az átláthatatlansághoz legyen kötve.

Az OTÉK 68. § (2) bekezdés a) és b) pont szerint a biztonságos gyalogos közlekedés céljára az 1,0 m-nél hosszabb vízszintes vetületű lépcsőt, rámpát, lejtőt fogódzkodóval kell tervezni és megvalósítani. Azt a lépcsőt, rámpát, lejtőt, amelynek a járófelülete a csatlakozó terepszintnél

a) legfeljebb 0,17 m-rel magasabban van, a fogózkodón felül megfelelő méretű lecsúszás elleni védőperemmel,

b) legalább 0,95 m-rel magasabban van, lecsúszást gátló korlát kialakítással vagy mellvédfallal kell tervezni és megvalósítani.

Az OTÉK nem szabályozza a 0,17 m és 0,95 m közötti magasságban lévő lépcső, rámpa és lejtő esetét.

Javasoljuk, hogy azt az esetet is szabályozza a jogalkotó, amikor a lépcső, rámpa vagy lejtő járófelülete a terepszintnél 0,17 m és 0,95 m közötti magasságban van.

Az OTÉK 99. § (5) bekezdéséről korábban a kerekesszékre optimalizált szabályozás témájában már esett szó. A rendelkezéssel kapcsolatban azonban nem egyértelmű, hogy az akadálymentes illemhelyet (amely nemektől független) a férfi, a női, vagy mindkét típusú illemhelyek számához hozzá kell-e számítani. A gyakorlatban többféle értelmezés szerint járnak el a tervezők.

Javasoljuk, hogy az OTÉK tegye egyértelművé ezt a kérdést.

Az OTÉK 99. § (6) bekezdése alapján az illemhelyet akadálymentesség követelménye esetén, továbbá a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú építményekben szintenként kell, egyéb építményekben legfeljebb egy szintkülönbséggel szabad létesíteni, a számításba vett használok tartózkodási helyének súlypontja közelében.

Az OTÉK-nak ezt a bekezdését a tervezők között többféleképpen is értelmezik, hogy mikor kell szintenként, és mikor elég legfeljebb egy szintkülönbséggel illemhelyet tervezni.

Álláspontunk szerint a jogszabályhely helyes értelmezése szerint minden közhasználatú (közszolgáltatást nyújtó) építmény esetén szintenként kell akadálymentes illemhelyet létesíteni. Miután a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú intézmények közszolgáltatást nyújtanak, így ezek kiemelése a jogszabály szövegében szükségtelen (és félreértésekre ad okot), javasoljuk az ezekre való hivatkozás törlését.

Az OTÉK 108. § (5) bekezdése szerint meglévő építmény egy építményszinttel történő bővítése (emelet ráépítése, tetőtér beépítése) során a már meglévő személyfelvonó továbbvezetése (meghosszabbítása) mellőzhető, ha az nem biztonsági felvonó.

Az OTÉK szabályozása figyelmen kívül hagyja azt az esetet, amikor az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása törvényi kötelezettség.

Javasoljuk a jogszabályhely kiegészítését, például: „Meglévő, nem közhasználatú építmény egy építményszinttel”

A nem egyértelmű fogalmakra nézve – például „könnyen kezelhető”, „nagy erő kifejtést nem igénylő”, „szükség esetén” (például OTÉK 62. § (10) bek.) – általánosságban azt javasoljuk,

hogyan vagy határozzon meg konkrét kritériumrendszert a rendelet, vagy olyan fogalmakat alkalmazzon, amelyek szabványokban szerepelnek. Például a csúszásmentesség, kontrasztosság olyan fogalmak, amelyek szabványokban szerepelnek és ott kellő részletességgel ki vannak fejtve. A kontrasztosság fogalma például a felvonóknál szerepel az OTÉK-ban, de a lépcsőknél már nem, ami a lépcsőkkel kapcsolatban sok félreértéshez vezet: sokkal szerencsésebb lenne a kontrasztosság fogalmát az OTÉK-ban mindenhol használni, ahol a vizuális érzékelhetőség kérdése felmerül. Azaz olyan letisztult fogalomhasználatot lenne kívánatos az OTÉK-ban szerepeltetni, ami a szabványokkal összhangban áll.

Az OTÉK-kal kapcsolatban a mérnök szakma általánosságban azt gondolja, hogy gyakran nem érthető a követelményrendszere, a szakemberek nem értik a megfogalmazásokat, a fogalmak mögött sokszor nincs műszaki tartalom. Ezen okok miatt a tervező és a kivitelező között gyakran nézeteltérés alakul ki, hogy mi az, amit indokolt betervezni és mi az, amit nem.

További probléma a szakma képviselői szerint, hogy sok követelmény túlzottan részletes, más viszont egyáltalán nincs benne az OTÉK-ban, ami az akadálymentesítéshez szükséges lenne. Ez odavezet, hogy az egyáltalán nem, vagy nem kellően szabályozott követelmények nem valósulnak meg. Álláspontunk szerint az OTÉK-ban foglaltak részletesebb szabályozására nincs szükség, a részlet szabályokat szabványok tartalmazzák. Hangsúlyozni kell, hogy a szabványokban előírtaknak megfelelő kivitelezés az OTÉK szerint is előírás, ezt rögzíti az 50. § (3a) bekezdése, amely szerint az alapvető követelmények kielégítését a vonatkozó magyar nemzeti szabvány alkalmazásával vagy más, a követelmények legalább ezzel egyenértékű teljesítését biztosító megoldással lehet teljesíteni. Ez a kötelezettség az OTÉK 50. § (3) bekezdés d) pontja alapján az akadálymentességre is vonatkozik.

Szabványok

A korábbiakban ismertetett különböző szintű jogszabályokban rögzített akadálymentesítési követelmények betartása sem garanciája annak, hogy az épített környezet kialakítása mindenki számára önállóan elérhető, kényelmesen és biztonságosan használható módon valósul meg. „Az épületek/építmények megvalósítása során számos egyéb, építési előírásokban és jogszabályokban nem szabályozott (és nem is szabályozható), épülettípusonként eltérő szakmai szempontnak kell érvényesülnie ahhoz, hogy egy adott épület/épületrész és annak közvetlen környezete ténylegesen mindenki számára hozzáférhetővé és használhatóvá váljon.”²⁴

A konkrét műszaki előírásokat, megoldásokat az Étv. végrehajtási rendelete az OTÉK tartalmazza, azonban e kormányrendeletbe sűríteni egy valamennyi részletre kiterjedő követelményrendszert nem lehetséges, de nem is lenne célravezető. Magyarországon a

²⁴ Parti Mónika: Akadálymentesítés: jellemző hibák, hiányosságok, Magasépítés 2014/9

nemzetközi gyakorlathoz hasonlóan a szakmai szempontok érvényre juttatása és a korszerűsítés zálogaként műszaki előírásokat részletező szabványokat vezettek be. A szabványok alkalmazását a *nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény* (Szabványosítási törvény) teszi lehetővé.

A Szabványosítási törvény 4. §-a tartalmazza a szabvány fogalmát, azaz a szabvány elismert szervezet által alkotott vagy jóváhagyott, közmegegyezéssel elfogadott olyan műszaki (technikai) dokumentum, amely tevékenységre vagy azok eredményére vonatkozik, és olyan általános és ismételten alkalmazható szabályokat, útmutatókat vagy jellemzőket tartalmaz, amelyek alkalmazásával a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb. A szabványok figyelmen kívül hagyása súlyos gazdasági és jogi következménnyel járhat mivel a szabványok – az Európai Unió műszaki jogalkotásának egyik legfontosabb alapelve szerint – a jogszabályokban meghatározott alapvető követelmények teljesítéséhez kínálnak önkéntesen alkalmazható megoldásokat. Ezek figyelembevétele esetében – ugyancsak európai uniós, de már jogkövetési alapelv szerint – vélelmezni kell a jogszabálynak való megfelelést és ezt tilos vizsgálattal ellenőrizni.

Tehát e törvény határozza meg, hogy a közmegegyezéssel elfogadott műszaki megoldások konkrét, részletes szabályait a jogszabályoknál jóval rugalmasabb műszaki specifikációk – szabványok és szabvány jellegű dokumentumok – tartalmazzák. A Szabványosítási törvény hatálybalépésével a szabványosítás rendszere gyökeresen megváltozott Magyarországon. Míg korábban a Magyar Szabványügyi Hivatal állami hivatalként foglalkozott a szabványosítással és az általa megalkotott szabványok betartása kötelező volt, addig az 1995-ben létrehozott Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) közhasznú tevékenységet végző, kormányzati szervektől független köztestületként működik, a szabványok betartása pedig önkéntes.

A szabványalkalmazás önkéntességének elve azt a célt szolgálja, hogy kötelező előírások ne akadályozhassák a műszaki fejlődést. „Lehetséges, hogy egy fejlettebb, élenjáró technológia éppen újszerűsége miatt nem értelmezhető a meglévő szabványok szerint.”²⁵ Vagyis ha valaki a szabványban előírtnál innovatívabb, újszerűbb megoldást akar használni, akkor a kötelező szabályozás ne szabjon gátat a fejlődésnek. A szabványostól eltérő megoldásnak azonban legalább olyan eredményt kell nyújtania, mint ami a szabvány betartása esetén jött volna létre, továbbá ezt igazolni is szükséges.

Bár a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok megszűntek, de a jogszabályokban ettől függetlenül lehet hivatkozni szabványra, melyet az OTEK-ban szereplő rendelkezés tesz lehetővé. A hivatkozás módja változott meg kizárólagos hivatkozás helyett a Szabványosítási törvény alapján példaként hivatkozhat rá, így műszaki tartalmú jogszabályban lehet hivatkozni

²⁵ Dr. Szakács György-Poles János: Építési műszaki ellenőri szakképzés-Szabványügyi ismeretek, Minőségügyi ismeretek és minőségirányítási ismeretek, Belügyminisztérium Területrendezési és Építésügyi Helyettes Államtitkárság, Építésügyi Főosztály, 2011

olyan nemzeti szabványra, amelynek alkalmazását úgy kell tekinteni, hogy az adott jogszabály vonatkozó követelményei is teljesülnek.²⁶

A szabványosítás szintjei hierarchikusan épülnek fel. A szabványosítás szintjein belül nemzeti kereteken belüli és azokon kívüli szinteket lehet megkülönböztetni. A nemzeti kereteken belüli szabványrend legmagasabb szintjén a nemzeti szabványok állnak (MSZ: Magyar Szabvány), ezek közé tartoznak a honosított harmonizált európai szabványok (MSZ EN). A középső szinten a szakmai szabványkiadványok (ágazati, szabvány jellegű dokumentumok, műszaki előírások, irányelvek, stb.) állnak. Ilyen például Magyar Útügyi Társaság (MAÚT) által készített és terjesztett Útügyi Műszaki Előírások. Ezeket követik az alkalmazás alsó szintjén a nyilvánosság számára általában nem elérhető vállalati szabvány jellegű dokumentumok (igazgatói utasítások, műszaki feltételek). Ezen kiadványok ismeretére azért van szükség, mert a gyakorlatban a nemzeti szabványok mellett ezeket is gyakran kell használni, és a nemzeti szabványokhoz hasonlóan hivatkozási alapként szolgálnak.

Jelenleg tapasztalható, hogy a nemzetközi szabványosítás fokozatosan előtérbe kerül, az Európai Unió tagországaiban a nemzeti szabványrendszert egyre inkább az európai és nemzetközi szabványok határozzák meg. Jól érzékelhető, hogy a szabványok kidolgozása nemzeti szintről átkerül a nemzetközi és regionális szintekre. E szabványügyi szervezetek tagországai közösen nemzetközi, illetve regionális szabványokat dolgoznak ki, majd a közmegegyezéssel elfogadott dokumentumokat beillesztik az egyes országok nemzeti szabványrendszerébe. A leggyakrabban alkalmazott nemzetközi szabványokat a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) bocsátja ki. Regionális szabványosítás a szűkebb földrajzi régiókra jellemző, melyek a gazdasági integrációs törekvések megvalósítása érdekében jöttek létre. Az ISO szabványok alkalmazása garantálja a műszaki megoldás megfelelőségét, és emellett védelmet jelent élet-, vagyon-, környezet- és egészségvédelmi események kapcsán.

Szabványok alkalmazása

Az OTÉK, mint tényleges műszaki megoldásokat tartalmazó jogszabály írja elő a tervezési program készítését és alapvető tartalmi elemeit, a műszaki megfelelőséget pedig nemzeti szabvánnyal tekinti igazolhatónak.²⁷ **Az OTÉK alapján az alapvető követelmények kielégítését a vonatkozó magyar nemzeti szabvány alkalmazásával vagy más, a követelmények legalább ezzel egyenértékű teljesítését biztosító megoldással lehet teljesíteni.** A szabvány egyfajta minimum, mely a mérnöki munka zsinórmértékéül szolgál. A szabványok mellőzésével is lehet dolgozni, de legalább a szabványban előírt szakmaiságot biztosítani kell.

²⁶ A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény 6. § (2) bekezdés

²⁷ OTÉK 50. §, 54/A. §, 50. § (3a) bekezdés

Már a tervezés szintjén a nemzeti szabványban előírtak irányadóak. Ha alkalmazásukra nem kerül sor – például az akadálymentesítés területén – a szabványban leírtakkal egyenértékű teljesítést biztosító megoldást kell találni.

Annak érdekében, hogy az épített környezethez való eltérő képességű felhasználó igényeihez alkalmazkodóan az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása minél szakszerűbben valósuljon meg, minden létesítmény esetén az egyetemes tervezés (Design for All) elveit ajánlott alkalmazni és a különböző igényeket egyesíteni a tervezés során. Ehhez útmutatóul két nemzeti szabvány áll rendelkezésre. Az épített környezet hozzáférhetőségének és használhatóságának funkcionális követelményeiről az **MSZ EN 17210:2021** nemzeti szabvány rendelkezik. Ez az első és jelenleg egyetlen, a szakterület (egyenlő esélyű hozzáférés és használat) teljes keresztmetszetét bemutató magyar nemzeti szabvány, amely funkcionális követelményeket fogalmaz meg, és ezek teljesítésének konkrét műszaki megoldásai tekintetében átutal az ISO 21542:2021 szabványra. Fontos még megemlíteni az **MSZ EN 17161:2019** szabványt a termékek, áruk és szolgáltatások hozzáférhetőségéről az "egyetemes tervezés" megközelítés szerint, amely általános követelményeket fogalmaz meg szervezetek számára.

Nemzetközi szinten az **ISO 23234** (Épületek és mérnöki létesítmények. Biztonság. Az épített környezet biztonsági intézkedéseinek tervezése) szabvány követelményeket és ajánlásokat fogalmaz meg a biztonsági tervezéssel kapcsolatban a nemkívánatos, rosszindulatú cselekedetek ellen a működési, gazdasági és esztétikai szempontokat figyelembe véve. A dokumentum leírja, hogy a projekt különböző fázisaiban milyen intézkedéseket kell megvalósítani, illetve milyen készségek szükségesek a jó eredmény elérése érdekében. Alkalmazható új épületek, felújítások és fejlesztési projektek esetén. Továbbá tartalmaz egy jól átlátható sablont is a követelmények áttekintésére és a megfelelő intézkedések meghozatalára.

Az **ISO 21542** (Épületszerkezetek. Az épített környezet hozzáférhetősége és használhatósága) szabvány az épületek tervezésekor és építésekor a használhatósággal és hozzáférhetőséggel kapcsolatos követelményeket és ajánlásokat fogalmazza meg. Tárgyalja az épület megközelíthetőségét, az azon belüli közlekedést és az épület elhagyását normál körülmények között, illetve tűz esetén az épület kiürítését.²⁸

Az épített környezet biztonsága témakörében az MSZT az **ISO 22341:2021** (Társadalmi biztonság. Védelmi biztonság. Irányelvek a környezeti tervezés általi bűnmegelőzéshez) szabványt alapul véve egy új magyar szabvány kidolgozását tervezi **MSZ 22341** Irányelvek a környezetszenzitív bűnmegelőzéshez (CPTED) címmel.

A fogyatékossgal élő emberek biztonságát is elősegítő szabvány jellegű kiadvány a Kiürítés Tűzvédelmi Műszaki Irányelv (TvMI), mely 2020. január 21. óta tartalmaz megfelelő műszaki intézkedéseket és a kiürítés jogszabályi követelményeit teljesítő műszaki megoldások

²⁸ Bernáth Csaba-Zajdon Anna, 2021. július, Az épített környezet hozzáférhetősége és biztonsága, <https://prod.mszt.hu/hu-hu/szabvanyositas/hirek/2021/07/az-epített-környezet-hozzaférhetosege-es-biztonsaga>

ismertetését külön intézkedésekkel segíti a mozgási és tájékozódási képességükben korlátozott emberekre nézve.

A szabványosítási folyamatban, a szabványalkotásban az akadálymentesítés témaköre is megjelent. Ilyen, gyakrabban alkalmazott, az egyenlő esélyű hozzáférés egy-egy részterületet szabályozó szabványok például – a teljesség igénye nélkül – az **ISO 23599:2019** szabvány a taktilis járófelületi jelzésrendszerről, a felvonók akadálymentességére vonatkozó szempontokat (is) tartalmazó szabványok (például MSZ EN 81-70:2021), vagy az információs és kommunikációs technológiákra (IKT), illetve az indukciós hurokerősítő rendszerek követelményeire vonatkozó szabványok.

Speciális részterületet képeznek a vasúti átjárhatóságról szóló jogszabályok. Ezek közül jelentős az Európai Bizottság 1300/2014/EU rendelete (2014. november 18.) az uniós vasúti rendszernek a fogyatékosággal élő és a csökkent mozgásképességű személyek általi hozzáférhetőségével kapcsolatos átjárhatósági műszaki előírásokról (PRM-ÁME vagy PRM-TSI). Ennek teljesülését a vasúthatóság ellenőrzi a vasúti létesítmény engedélyezési tervdokumentációjának megfelelőségértékelésénél (tanúsításánál). A hazai jogrendben a témakört a *hagyományos vasúti rendszerek kölcsönös átjárhatóságáról szóló 103/2003. (XII. 27.) GKM rendelet* és a *PRM-használatra vonatkozó szabványok*²⁹ szabályozzák, amelyek kifejezetten a vasúti létesítmények fogyatékosággal élő és csökkent mozgásképességű személyek általi hozzáférhetőségével foglalkoznak. A PRM-ben megengedett nemzeti eltérési lehetőségek alapján van mód a nemzeti szabályok alkalmazásától való eltekintésre, illetve azoktól eltérő megoldás alkalmazására, amelyhez azonban hatósági eltérési engedély szükséges. A vasúti létesítmények esetében a tervezést ezen kívül a MÁV által kiadott vállalati utasítások is segítik.

Az MSZ EN 17210:2021 és ISO 21542:2021 szabványok alkalmazása

„Az OTÉK szerint a műszaki megfelelőség tehát igazolható szabvánnyal [OTÉK 50. § (3a)]. Az OTÉK nemzeti szabványt említ, az ISO 21542 szabvány pedig jelenleg még nincs a nemzeti szabványrendbe bevezetve, ugyanakkor az európai szabványrendből bevezetett MSZ EN 17210-es szabvány, amely funkcionális követelményeket fogalmaz meg, konkrét műszaki megoldások tekintetében áthivatkozik az ISO-szabványra [MSZ EN 17210:2021 Introduction]. A szabványok alkalmazása a piaci verseny biztosítása miatt önkéntes, de adott projektben előírható (például a tervezési programban meg kell adni azon szabványokat, amelyek alkalmazandók [266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet 16.§]). További kérdéseket vet fel a csak idegen nyelven elérhető szabványok megfelelő, egységes értelmezése. Az angol nyelvű szabványokban az alapvető követelmények a "shall" („szükséges”) szóval állnak, a célszerű ajánlások esetében – amelyekkel egyenértékű más megoldás is megfelelő lehet – a „should” („célszerű”) kifejezés használt [ISO 21542:2011 Introduction]. Az önkéntes alkalmazás és az, hogy a tervezők a „célszerű” szempontokat opcionálisként, egyfajta nem betartandó ajánlásként

²⁹ PRM: Persons with Reduced Mobility; MSZ EN 16587:2018; MSZ EN 16584-1, 2, 3:2017 szabványsorozat

értelmezik, valamint az, hogy a szabványt díj ellenében lehetséges elérni, sokszor a követelmények érvényesülésének gátját képezik.”³⁰

Szabványok alkalmazásával kapcsolatos problémák

Tapasztalatunk szerint a szabványok alkalmazásával kapcsolatos bizonytalanságok és félreértések onnan erednek, hogy 1994 előtt a szabványok kötelezőek voltak, és a jogszabályokhoz hasonló szerepkört töltöttek be. 2002 után – 1994-től 2001-ig a nemzeti szabvány alkalmazása önkéntes volt, kivéve akkor, ha jogszabály kötelezően alkalmazandónak nyilvánítja – azonban határozott különbséget kell tenni a jogszabályok és a szabványok rendeltetése között, mely utóbbiak kötelező alkalmazására nincs jogszabályi előírás.

A kötelezés hiányából is eredhet, hogy a hazai tervezési gyakorlatban a szabványok alkalmazásának nincsen megfelelő kultúrája. Az építésztervezők nagy része csak akkor használ szabványt, ha azt számára előírja a megrendelő. A szabványok ismerete nagyon alacsony mértékű. Az építészek számára kötelező kamarai továbbképzésekben a szabványokkal és alkalmazásukkal kapcsolatos ismeretek nem szerepelnek a kötelező továbbképzési modulokban, csakúgy, mint az akadálymentesítési ismeretek sem.

Az építész társadalomban nem általános tudás, hogy az építész a jogszabályokban nem szabályozott kérdésekben akkor jár el kellő szakmai alapossággal és akkor tudja ezt akár bíróság előtt is igazolni, ha szabványokat alkalmaz. Márpedig a tervezői felelősséget a szakmapolitikai és jogalkotói szándék fokozatosan előtérbe helyezi. A trend mindenképpen afelé mutat, hogy a tervezők próbálják minimalizálni a hibalehetőségeket, erre pedig kitűnő eszköz a szabványok szerinti tervezés.

„A tervezők még az OTÉK előírásaival sem mindig vannak tisztában, az akadálymentesítési szempontú szabványok tartalmát pedig egyáltalán nem ismerik, jellemzően még a belőlük az akadálymentesítési szakág által elkészített kivonatokat sem tanulmányozzák át. A szabványi előírásokat a szabványok önkéntes alkalmazására hivatkozva kikerülik, ha az adott előírás az övéktől eltérő megjelenésű műszaki megoldást tartalmaz, amit nem tudnak az esztétikai kánonjukba illeszteni. Az ilyen módon a tervezői felelősség körébe utalt eltérések műszaki megfelelőségét azonban semmi nem támasztja alá. Ugyanakkor a tervezői nyilatkozatok tartalmazzák a nemzeti szabványoknak való megfelelést.”³¹

A rehabilitációs szakmérnökök képzésében a szabványokban szereplő akadálymentességi követelmények nem szerepelnek, a számonkérés az OTÉK-ban előírt követelményekre korlátozódik. A gyakorló szakmérnökök számára nincsen kötelező jellegű továbbképzés, a szabványok ismerete kizárólag önképzés keretében elsajátítható. A pályázatok

³⁰ Szabó- dr. Szaszák 28. o.

³¹ Szabó – dr. Szaszák 20. o.

követelményrendszere és a tervező mérnöki gyakorlat jellemzően elavult segédletekre támaszkodik, a szabványokat jellemzően nem alkalmazzák.

A mérnök alapképzésben és a posztgraduális (például szakmérnöki) képzésben oktatási segédanyagokban nem szerepeltethetők szabványok ábrái, kimásolt követelményei, azt mindenkinek magának kellene megfinanszíroznia, így az információ is korlátozottan adható át.

A szakmai tudás szinten tartásánál problémát jelent, hogy a rehabilitációs szakmérnökök nem képezik tovább magukat, még az oktatásban is esetenként elavult segédletekre támaszkodnak, a szabványokat jellemzően nem alkalmazzák. Egységes tananyag nem érhető el, a tananyagfejlesztés bár folyamatban van, de lassú. A képzésen gyakorló szakemberek oktatnak, ezzel sok gyakorlati tapasztalat megosztása is lehetővé válik. Az oktatók a Rehabilitációs Környezettervező Szakmérnökök és Rehabilitációs Környezettervező Szakemberek Országos Egyesülete³² (továbbiakban: REKORE) tagjai, az Óbudai Egyetem mint képzőintézmény és a REKORE között az együttműködés szoros.

Javasoljuk egy akadálymentes szabványfigyelő honlap üzemeltetését, ahol a konkrét követelmények nem szerepelnek, kizárólag útmutatás az előírásrészletekhez való eléréshez. Például az *MSZ 1234 fogantyúkról szóló szabvány az alábbi területeken tartalmaz akadálymentességi követelményeket:*

- *fogantyúk könnyen megfogható kialakításának méretkövetelményei*
- *fogantyúk felületképzése*
- *kontrasztos színezés*
- *használathoz szükséges erő kifejtés értékei (nyomóerő, húzóerő, nyomaték)*

Javasoljuk, hogy a szabványok váljanak kedvezményesen hozzáférhetővé meghatározott személyi kör számára, így a képzésben résztvevő diákok, illetve érdekvédelmi szervezetek számára, ahol nem üzleti célú a használat.

Segédlet

³² A REKORE tagjai olyan felsőfokú végzettséggel rendelkező szakemberek, akik a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Kara által gesztorált két éves rehabilitációs környezettervező szakirányú továbbképzésben és/vagy a svédországi Dalarna Högskolan egyéves "Rehabilitation Engineering" nappali képzésében szereztek oklevelet. Az alapképzettséget tekintve a tagok többsége mérnök (elsősorban építész), de a tagok között orvos, szociális munkás, informatikus, jogász, közigazdász végzettségűek is vannak - ezzel is jelezve, hogy a komplex akadálymentesítés több szakterületet, több hivatást átölelő feladat.. Az egyesület tagként fogadott be néhány olyan szakembert, akik az említett képzést megalapozták, abban oktatóként tevékenykedtek. <http://rekore.hu/hu/magunkrol.php>

„Az Operatív Programok keretében kiírt pályázatok kapcsolódó műszaki dokumentuma a Pandula András által szerkesztett, az OTÉK-on alapuló Segédlet (Segédlet), amely az egyenlő esélyű hozzáférés feltételeinek megteremtését segítő pályázati konstrukciókhoz készült építési beruházások akadálymentes megvalósítása érdekében tervezők és beruházók számára, időről időre aktualizált kiadással [2002, 2007, 2009, 2015].”³³

„A Pandula-féle segédlet – amelynek legfrissebb kiadása 2015-ös – kiadásait nem harmonizálták a kiadás idején hatályos szabványokkal. Így sem a 2019 óta az akadálymentesítés témakörét érintő nemzetközi szabványokkal, sem pedig az MSZ EN 17210-es szabvánnyal sincs összhangban. A Segédlet első kiadásai jó támpontul szolgáltak a tervezők számára az akadálymentesítés hazai jogszabályokban fel nem lelhető műszaki megoldásait illetően, de mára már a benne foglalt információk elavultak, és a jogszabályi környezet is jelentősen megváltozott 2015 óta. Ugyan rendelkezésre állnak aktuális műszaki specifikációk, Magyarországon a Segédlet mind a mai napig igen széles körben alkalmazott még a rehabilitációs szakemberek körében is. Ugyanakkor a segédletek alkalmazása félreérthető és hibás gyakorlatot jelent, hiszen ezek jogszabályban megfogalmazott követelmény igazolására nem alkalmasak. Elkészítésük nem „jógyakorlaton” alapult és nem szakértői csoport készítette, hanem általában egy ember vagy kis létszámú csoport. Emellett jellemzően egyáltalán, vagy csak részben frissülnek, emiatt a segédletekben megjelenő tartalom gyakran jogszabállyal és szabvánnyal ellentétes. Az egyes támogatási pályázatok kiíró szervei azonban megszokásból előírják alkalmazásukat, sőt kötelezően betartandó követelményeknek tekintik akkor is, ha jogszabályokkal nem alátámasztható követelményt kérnek számon.”³⁴

Feladatok a jogalkotási törvény alapján

Amint az fentiek alapján is látható a jogszabályok és egyéb szabályozó eszközök sokszor hiányosan vagy ellentmondásosan, a jogbiztonság figyelmen kívül hagyásával jelölik ki az akadálymentességgel és egyenlő esélyű hozzáféréssel összefüggő kötelezettségeket. Egyéb – a jelen beadványban részletesen bemutatott – tényezőkkel együtt ez azt a hatást eredményezi, hogy a gyakorlatban az épített környezet akadálymentessége nem a fogyatékosokkal élő emberek igényeinek és szükségleteinek megfelelően alakul, azaz a jogszabályi rendelkezések nem érik el azt a hatást és cél, amelyet a jogalkotó a meghozatalukkal el kívánt érni. Mindennek orvoslására azonban a *jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény* (Jat.) lehetőséget biztosít, és egyben kötelezettséget keletkeztet.

A Jat. 21. § (1) bekezdése alapján a Kormány tagja folyamatosan figyelemmel kíséri a feladatkörébe tartozó jogszabályok hatályosulását, és szükség szerint lefolytatja a jogszabályok

³³ Szabó- dr. Szaszák 12. o.

³⁴ Szabó- dr. Szaszák 29. o.

- a 17. § (2) bekezdésében meghatározott szempontok szerinti - utólagos hatásvizsgálatát, ennek során összeveti a szabályozás megalkotása idején várt hatásokat a tényleges hatásokkal.

A Jat. 22. § (1) bekezdése alapján a jogalkalmazás és az utólagos hatásvizsgálat tapasztalatait is figyelembe véve a Kormány tagja gondoskodik arról, hogy a tárgykört érintő új jogi szabályozás vagy módosítás megalkotása során, ennek hiányában e célból kiadott jogszabály keretében

- a) az elavult, szükségtelenné vált,
- b) a jogrendszer egységébe nem illeszkedő,
- c) a szabályozási cél sérelme nélkül egyszerűsíthető, a jogszabály címzettjei számára gyorsabb, kevésbé költséges eljárásokat eredményező szabályozással felváltható,
- d) a normatív tartalom nélküli, tartalmilag kiüresedett vagy egyébként alkalmazhatatlan, vagy
- e) az indokolatlanul párhuzamos vagy többszintű szabályozást megvalósító,

a feladatkörébe tartozó jogszabályi rendelkezések hatályon kívül helyezésére, illetve megfelelő módosítására kerüljön sor.

Mindezek alapján álláspontunk szerint a Kormány a Jat. 21. § (1) és 22. § (1) bekezdései alapján kell, hogy eljárjon, és a jelen fejezetben részletesen kifejtettek szerint a fogyatékkal élő emberek szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése érdekében felül kell, hogy vizsgálja az épített környezet akadálymentességére vonatkozó szabályozást, és meg kell tennie a szükséges lépéseket.

Ismeretek hiánya – a képzés hiányosságai

Az eddig bemutatott problémakörökből látszik, hogy az egyik legalapvetőbb probléma az akadálymentességi ismeretek hiánya. Az akadálymentesítés megvalósításának összetett követelményrendszere magas szintű mérnöki szakértelmet igényel. A jogi keretek pontos ismerete további előfeltétele, hogy a mérnökök jól használható, egyedi megoldásokat tudjanak kínálni a felhasználóknak. Természetesen az akadálymentesítési követelmények magas szintű ismerete az eljárás minden résztvevőjével szemben elvárás, hiszen a hozzáférhetőség hiánya sokszor az elégtelen ismeretek következménye. Hazánkban nincs az akadálymentesség vonatkozásában megfelelő képzés a hatósági engedélyeket kiadó szervezeteknél, a mérnöki alapképzésekben, de a kivitelezők, üzemeltetők, hatósági ellenőrzésben résztvevő, vagy a végrehajtásért felelős szakemberek számára sem.

További problémát jelent a megvalósult akadálymentesítési elemek, eszközök nem megfelelő használata. Nem elegendő a fizikai és tárgyi környezet akadálymentessége, a szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés elengedhetetlen feltétele a tárgyi környezet megfelelő, rendeltetésszerű használati kultúrája (például akadálymentes parkolók, rámpák, illemhelyek szabadon hagyása, folyamatos hozzáférhetőség biztosítása). Harmadik elem az érintett személyekkel történő kommunikáció szabályainak, sajátosságainak ismerete. Ezen ismeretek szakterülettől függetlenül, az oktatás minden szintjén megfelelő módon megjelenítendő.

A CRPD 9. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján a részes államok szükséges intézkedéseket hoznak az érdekelt felek számára képzés támogatására a fogyatékossgal élő személyek esetében felmerülő hozzáférhetőség kérdéseiről. A CRPD 2. általános kommentár 10. pontja szerint a részes államokban gyakori probléma az érintett feleknek nyújtott képzés hiánya, valamint a fogyatékossgal élő személyek és az őket képviselő szervezetek nem elégséges bevonása a fizikai környezethez közlekedéshez, információhoz és kommunikációhoz való hozzáférés biztosításának folyamatába.

Hazánkban a képzés, és az ismeretek hiánya súlyos gond az akadálymentesítés folyamatában. Kezdve a fogyatékossgal élők jogaival kapcsolatos általános képzés és tájékoztatás hiányával, amely érintheti a fogyatékos személyekkel kapcsolatban lépő munkaadókat, pedagógusokat, gyógypedagógusokat, és jogászokat is. Ennél is súlyosabb hiányosság mutatkozik azonban a hatósági engedélyezési-ellenőrzési folyamatban résztvevőknél, a kivitelezőknél, az üzemeltetőknél, és az építészmérnököknél is. Szükséges a területet érintő képzések átalakítása, fejlesztése illetve kiterjesztése.

Az akadálymentesítés területén elérhető képzések, fejlesztések rendszere

Az esélyegyenlőségi ismeretek megjelenítése az oktatás minden szintjén szükségesek, beleértve a közoktatás területét, a szakképzést és az egyetemi képzéseket, valamint a posztgraduális képzések összességét. Ezen cél megvalósulásának támogatását tűzte ki célul a TÁMOP 5.4.5. - a fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés szakmai hátterének kialakítása című projekt, amelynek keretében négy különböző kategóriában történt tananyagfejlesztés, valamint a kidolgozott tananyagok alapján képzésindítás is. Az egyetemes és akadálymentes tervezés című tananyag a mérnökök számára alapképzésben és továbbképzésben használható tananyagok kidolgozására irányult. Az elkészült anyagoknak csak a töredéke jelent meg végül az alapképzésekben, a mérnöktovábbképzésbe, illetve a hatósági szakemberek továbbképzéseibe pedig el sem jutott. Az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása című tananyag minden, nem műszaki szakma alapképzésébe beépülő tananyag létrehozására irányult, de a kidolgozott tananyag-modulok csak a választható tantárgyak körébe kerültek be, a pályázatból támogatott képzési időszak után jellemzően nem hirdették meg azokat. A TÁMOP 5.4.5. projekt kevésbé eredményes kifutását követően újabb kísérlet sem történt az esélyegyenlőségi ismeretek alapképzésekbe történő beépítésére, jelenleg az egyes oktatók személyes elhivatottsága, és tudása határozza meg, hogy mit jelenítenek illetve követelnek meg a területtel

kapcsolatban a hallgatóktól. A TÁMOP 5.4.5. program egyik átmeneti eredménye a Budapesti Műszaki Egyetemen (BME) önfenntartóan működő rehabilitációs szakmérnök képzés újra akkreditálása. A megújított képzésre a hallgatók jelentős kedvezményekkel iratkozhattak be, és az oktatók is emelt juttatásokat kaphattak, azonban a projekt kifutásával a képzés, bár meghirdették, sem hallgatói, sem oktatói érdeklődés és érdeklődés nem állt a folytatás mögött.

„A rehabilitációs környezettervező szakemberek képzése Magyarországon az Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész- és Biztonságtechnikai Mérnöki Karán folyik egy 2+2 féléves képzés keretében. Az első év „foglalkoztatási rehabilitációs humán és műszaki szaktanácsadó” végzettséget ad, a második év végén pedig „rehabilitációs környezettervező szakmérnök” végzettséget szerezhetnek a műszaki/mérnöki területen szerzett legalább BSc szintű diplomával rendelkező hallgatók. Korábban, 2011-ig bezárólag a BME-n folyt a képzés, ekkor még nem volt feltételekhez kötve az alapképzetés szakterülete. Ugyan a jelenlegi képzés megköveteli a műszaki/mérnöki területen szerzett alapképzettséget, a szakmérnöki végzettséget nemcsak tervező-mérnökök szerezhetik meg, mivel vannak nem építésüggyel összefüggő mérnöki végzettségek (például kertészmérnök, informatikus mérnök) is.”³⁵ Mivel a 2000-es évek elején ez egy új szakterület volt, ezért vannak még olyan szakemberek hazánkban, akik külföldön (Svédországban) szerzett diplomával dolgoznak rehabilitációs szakmérnökként.

A mérnökképzésben, valamint az engedélyezési-ellenőrzési folyamatban tapasztalható hiányosságok, a megrekedt hazai akadálymentesítési folyamatokban is jól tetten érhetők az alábbiak szerint.

Tervezőmérnökök

A tervezők nem rendelkeznek alapvető szakmai felkészültséggel az akadálymentesítés témakörében, pedig az esélyegyenlőségnek horizontális alapelvnek kellene lennie munkájuk során. A mérnökhallgatók az alapképzés során nem, vagy csak felületesen, érintőlegesen kapnak információt, az akadálymentesség műszaki vonatkozású kérdéseiről, a lehetséges műszaki megoldásokról. A szemléletformálás hiányos, a befogadó társadalom szemlélete, vagy az esélyegyenlőség, mint alapvető jog nem jelenik meg a tervezők gondolkodásmódjában. Az akadálymentesítést, mint egy elenyésző kisebbség problémáját kezelik, mely "bonyolítja" a tervezési folyamatot.

Az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről szóló 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet 34. § (1) bekezdése alapján a szakmagyakorló az ötéves továbbképzési időszak alatt – a (2) bekezdésben foglalt kivételekkel – köteles továbbképzést teljesíteni. A továbbképzés jogi és szakmai továbbképzésből áll. A jogi továbbképzés tematikáját jogosultsági szakterületenként az országos kamara dolgozza ki, és a miniszternek mutatja be. A tematikához kapcsolódó oktatási anyagokat az országos kamara dolgozza ki.

³⁵ A hazai akadálymentesítés keretei és buktatói – Szituáció Analízis (kézirat) szakértői feladat a MEOSZ Design for All c. nemzetközi projektjében (Szabó- dr. Szaszák) 14. o.

Javasoljuk ezért, hogy a kamara által kiadott jogi továbbképzés tematikájába, illetve a kapcsolódó oktatási anyagba be kell emelni a szakmagyakorlással közvetlenül összefüggő akadálymentesítésre, illetve az egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó jogi normákat. Ezeknek a követelményeknek meg kell jelenniük a 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet 39. § (4) bekezdés a) pontjában a jogosultsági vizsga általános részénél az ismeretkörök felsorolásánál is.

Rehabilitációs környezettervező szakemberek

A rehabilitációs szakmérnökök csak önkéntes alapon képezik tovább magukat, a REKORE szervez szakmai napokat, melyeket a tagság egy része látogat, de az egyesületen kívüli szakmérnökök számára semmiféle továbbképzési lehetőség nincsen. A rehabilitációs környezettervező szakemberek munkájuk során jellemzően elavult segédletekre támaszkodnak, a szabványokat nem ismerik, nem alkalmazzák. Ennek egyik indoka, hogy a képzésben nem állnak rendelkezésre a szabványok, azt mindenkinek magának kellene finanszíroznia, az információ a szerzői jogi korlátozások miatt sem kivetített, sem kiadott segédlet formájában nem adható ki a hallgatónak, ezért kimarad a képzésből. A műszaki képzésekben meg kell találni a módját a szabványhasználat és a szabványokban foglalt követelmények oktathatóságának. A rehabilitációs szakmérnökképzés egy (2008-2010 között) fejlesztett tematika alapján történik, mely rendszerszinten nem követi a területen történt változásokat.

A rehabilitációs szakmérnökök képzésének hiányosságai súlyos károkat okozhatnak, hiszen a hatósági és peres eljárások során az általuk adott vélemény ügydöntő jelentőségű, annak szakmaiságát, igazságtartalmát sem a hatóság, sem a bíróság nem kérdőjelezi meg.

A Kúriát is megjárt ügyben az Egyenlő Bánásmód Hatóság az előtte folyamatban lévő közigazgatási eljárásban az eljárás alá vont nyilatkozatára utalással megállapította, hogy az akadálymentesítési munkálatok elvégzését követően rehabilitációs környezettervező szakértő megvizsgálta az épületet, majd záronyilatkozatában aláírásával igazolta, hogy a beruházás a - komplex akadálymentesítésre részletesen kitérő - tervdokumentációnak megfelelően készült el, a megvalósult létesítményben a komplex akadálymentes használat biztosított. Érvelése szerint a rehabilitációs környezettervező szakértő véleményének felülvizsgálatára nincs lehetősége. BH2021.118

A képzésen gyakorló szakemberek oktatnak, ezzel sok gyakorlati tapasztalat megosztása lehetővé válik. Az oktatók a REKORE tagjai, az együttműködés szoros. További probléma, hogy a szakmai minimumfeltételek tisztázatlansága, a szakmagyakorlás minimumkövetelményei, az etikai kódex hiánya miatt rendkívül heterogén a szakmérnökök által végzett tevékenység minősége. Valamennyi hazai szakképzésben szükséges lenne az

esélyegyenlőségi, és akadálymentesítési ismeretek megjelenésének felülvizsgálata, legalább az akkreditációk alkalmával.

A rehabilitációs tervezői/szakértői jogosultság kérdése

A jelenlegi helyzet ellentmondásai

Az akadálymentes tervezési feladatok nincsenek végzettséghez, jogosultsághoz kötve, a területen különböző végzettségű és kompetenciájú szakemberek dolgoznak. A rehabilitációs környezettervező szakemberek nem rendelkeznek semmiféle nyilvántartással, névjegyzékkel, nem csatlakoztak egyik kamarához sem, így az építésügyi és más hatósági eljárásokban szereplőként nem jelennek meg. Kivételt képez, hogy az Európai Unió által is támogatott beruházások esetén a pályázatot kiíró szerv kötelezővé tette a folyamatban való részvételüket. Azonban ezekben az esetekben sem egységes a véleményadásra jogosultak körének meghatározása, valamint feladat-, és jogkörük.

Az egyes területek problémáinak ismertetése

1. képzések, nyilvántartás, jogosultság

a) képzések

A MEOSZ és a REKORE saját nyilvántartásai, és ismeretei alapján, a közelítő adatok szerint Svédországban 15 fő, a BME-I. Építészmérnöki karán 2001-2008 között 80 fő, a BME-II. GTK Építészmérnöki karán 2008-2013 között 80 fő, az Óbudai Egyetemen pedig 2018 óta 39 fő végezte el a rehabilitációs szakmérnöki/szaktanácsadói képzést. A végzett szakemberekből aktívan dolgozó szakemberek közül elsődleges tevékenységként kizárólagosan környezettervező szakmérnökként (továbbiakban: rehabilitációs szakmérnök) dolgozik kb. 5-10 fő, önálló mérnöki tevékenység részeként végzett rehabilitációs szakmérnöki tevékenységet végez kb. 30 fő, egyéb munka/GYES stb. mellett végzett kiegészítő rehabilitációs szakmérnöki tevékenységet végez kb. 20 fő.

b) nyilvántartás, jogosultság

A rehabilitációs szakmérnökként/szaktanácsadóként dolgozó szakemberek alapképzettsége vegyes képet mutat, van közöttük pedagógus, orvos, mérnök, és építészmérnök is. Az aktívan dolgozó REKORE tagokból 36 építészmérnök, 8 egyéb mérnök, és 5 nem mérnök végzettséggel rendelkezik. A rehabilitációs mérnököknek semmiféle hatósági, hivatalos nyilvántartásuk nincs. A mérnöki tevékenységek szakmai felügyelete és a jogosultságok kezelése, nyilvántartása hazánkban kamarai keretekben történik. A Magyar Mérnök Kamarával (MMK) illetve a Magyar Építész Kamarával (MÉK) a rehabilitációs szakmérnökök kamarai nyilvántartásáról folytatott egyeztetések nem vezettek eredményre, tekintettel azonban arra, hogy a területen stabilan működő képzés folyik, és 100 fő felett van a megfelelő végzettséggel

rendelkező szakemberek száma, remélhetőleg lesz lehetőség a kérdés újratárgyalására. Álláspontunk szerint azt a célt, hogy a hatósági folyamatokban megfelelő súllyal megjelenhessen az akadálymentes tervezés, mint speciális szaktudás kötelezettsége, kizárólag a kamarai nyilvántartás bevezetésével lehet megbízható, fenntartható módon elérni. A rehabilitációs környezettervező szakemberek napjainkban jellemzően csak a pályázatok ellenjegyzésében vesznek részt, máshol nem írja elő részvételüket jogszabály az akadálymentesítés folyamatában. A jogosultság kérdésekor figyelembe kell venni, hogy eltérő területeken dolgoznak a szakemberek, legnagyobb számban építési beruházásokhoz köthetően, azonban vannak honlap akadálymentesítési és egyéb infokommunikációs akadálymentesítési megbízások is. További tisztázandó kérdés, hogy egy általános jogosultság létrehozása-e a cél, amely esetben a szakembereknek/szakmérnököknek szakmagyakorlási etikai felelőssége, hogy a saját kompetenciaterületén dolgozzon, vagy pedig több, nagyobb jogosultsági területet lenne célszerű kialakítani.

2. Tennivalók, stratégia:

a) kamarai nyilvántartás

Az előzetes egyeztetések szerint a kamaráknál van nyitottság új jogosultság létrehozására, és kezelésére, ezt a fogyatékosügyi érdekvédelmi szervezetek és a REKORE közös kezdeményezésével lenne célszerű elindítani. A rehabilitációs szakmérnökök kamarai nyilvántartása magával vonná a továbbképzési kötelezettséget, melyben a kamarával együttműködve az érdekképviselők meghatározhatnák, hogy milyen kötelező ismeretek elsajátítását várják el az érintettektől.

b) jogosultság

A REKORE tagok bevonásával szükséges lenne egy közösen elfogadott jogosultsági rendszer kialakítása, olyan megoldás szükséges, melyet azok is elfogadnak, akik számára a kamarai nyilvántartásba vétel kedvezőtlen lenne, jellemzően ezek a nem mérnök végzettségű szakértők.

c) pályázati projektek

Célszerű lenne elérni, hogy a következő pályázati ciklusban csak kamarai jogosultsággal rendelkező rehabilitációs szakmérnökök legyenek kötelezően bevonhatók.

A hatósági folyamatokban résztvevők képzése

A képzések kapcsán említést kell tennünk az akadálymentesítés folyamatába bekapcsolódó hatósági szereplőkről is. Mind az engedélyezésben, mind az ellenőrzésben résztvevők képzése elengedhetetlen feladat, hiszen az akadálymentesítés nyomon követése a (helyi/regionális/központi) hatóságok feladata lenne, amelyek azonban tapasztalataink szerint nem rendelkeznek kellő műszaki ismeretekkel. Mind a mérnökök, mind a közszolgálati tisztviselők, és valamennyi, a területtel kapcsolatba kerülő szakember számára a kötelező továbbképzési rendszerbe illesztve kötelezővé kell tenni az esélyegyenlőségi,

akadálymentességi ismeretek elsajátítását. Alapvető fontosságú lenne továbbá, hogy felelős műszaki vezető és műszaki ellenőr csak olyan szakember lehessen, aki tisztában van a hatályos akadálymentesítési jogszabályokkal, szabványokkal, és az azokból fakadó követelményekkel. Elvárás, hogy kötelező szakmai továbbképzésükbe az akadálymentesítés mint tananyag beépüljön.

Az építési folyamaton kívüli szakemberképzés

Álláspontunk szerint elengedhetetlen, hogy valamennyi szakma képzése során jelenjenek meg az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek. Ez lenne a feltétele annak, hogy az akadálymentes, illetve egyenlő esélyű hozzáférést biztosító fizikai és tárgyi környezet használata során valóban megvalósuljon az esélyegyenlőség. Ezen ismeretek nélkül hiába biztosítottak az akadálymentesség tárgyi és technikai feltételei, a szolgáltatás mégsem lesz egyenlő eséllyel hozzáférhető. Ehhez többféle tudáselemre is szükség van, így például:

- a fogyatékosági típusok ismerete, felismerése (például egy ügyfélszolgálati munkatárs biztonsággal meg tudja különböztetni egy értelmi fogyatékosággal élő személyt egy beszéd fogyatékos ügyféltől)
- az egyes fogyatékosági csoportokba tartozó személyekkel történő megfelelő kommunikáció ismerete (például siket emberekkel: szájról olvasásra alkalmas artikuláció, írásbeli kommunikáció, jelnyelv használatának felismerése, stb.)
- a fogyatékosággal élő személy és kísérijének beazonosítása (személyi segítő, családtag, gyám, stb.)
- az adott szolgáltatásban elérhető akadálymentesítést szolgáló épített elemek és berendezések használatának, követelményeinek ismerete, a rendelkezésre állás feltételeinek biztosítása, mint például: karbantartás (akkumulátoros eszközök tápegységének feltöltése), működtetés (például indukciós berendezés bekapcsolása, működés ellenőrzésének módja), fizikai hozzáférhetőség biztosítása (például akadálymentes illemhely nyitva tartása, más célra – raktár – történő használat megszüntetése, megelőzése, stb.).

Hazánkban a felsőoktatásban, és a felnőttképzésben akkreditáció nélkül nem lehet képzést indítani. A felsőoktatási, illetve a felnőttképzési intézményi akkreditációval rendelkező intézmények esetében a képzésre vonatkozó fizikai, és tárgyi feltételek, valamint a képzés tematikája rögzítésre kerül.

A képzésekre vonatkozó jogszabályok módosításával kötelezővé kellene tenni, hogy bármely képzés vonatkozásában a szakmai, tartalmi ellenőrzés tételesen térjen ki az esélyegyenlőségi ismeretek meglétének vizsgálatára. Amennyiben a tervezet nem tartalmaz a témára vonatkozó alapvető tudásanyagot, az akkreditáló intézményt kötelezni kell ennek pótlására.

Akkreditációs tanúsítvány kiadása előtt ellenőrizni kell továbbá, hogy a képzés indításához szükséges infrastrukturális feltételek megfelelően biztosítják-e egyrészt a képzéshez való egyenlő esélyű hozzáférést, így különösen azt, hogy az épület, és környezete akadálymentes-e, valamint a képzés során szükséges eszközök, tananyagok hozzáférhetőek-e a különböző fogyatékosági csoportba tartozó diákok számára.

Tisztázandó továbbá az érdekvédelmi szervezetek szerepe és beavatkozási lehetőségei, annak biztosítására, hogy ne lehessen indokolatlanul kizárni szakmaalkalmassági kritériumokra hivatkozva bizonyos fogyatékosági csoporthoz tartozó hallgatókat. Tisztázni szükséges, hogy a képző intézmények milyen esetekben és milyen indokokkal tagadhatják meg egy fogyatékosággal élő hallgató felvételét a képzésre.

A beruházási, építési folyamat

Beadványunknak ebben a részében a – elsősorban pályázati pénzből megvalósuló – beruházási folyamatot tekintjük át gyakorlati szempontból. Az építési folyamat egyes fázisait a rehabilitációs szakmémnökök szerepén, tapasztalatain keresztül vizsgáljuk meg, és próbálunk rámutatni azokra a szabályozási és/vagy gyakorlati problémákra, amelyek az építmények akadálymentessége, a bennük megvalósuló közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés ellen hatnak. Mindehhez Szabó Henriett és dr. Szaszák Gabriella okleveles rehabilitációs környezettervező szakmémnökök MEOSZ Design for All elnevezésű nemzetközi projektjének keretében készített „**A hazai akadálymentesítés keretei és buktatói – Szituáció Analízis**” című írását használtuk fel, amely jelen beadványuk benyújtásakor még kéziratos formában áll rendelkezésre. A tanulmány részét képezi két folyamatábra, melyet jelen beadványunkhoz is csatolunk.

Tervezés

A tervezéssel kapcsolatban elmondható, hogy a túlszabályozás biztosíthatja ugyan az akadálymentesítési szempontok betartását, de a rugalmatlansága műszakilag mégis meg nem felelő megoldást erőltethet az adott helyszínre, és a tervezők ellenállását is növeli. Az alulszabályozás biztosította nagyobb tervezői szabadság pedig az akadálymentesítési szempontok mellőzéséhez vezethet. Sajnos az a tapasztalat, hogy a tervezők nincsenek tisztában azzal, hogy a fogyatékosággal élő embereknek a nem fogyatékos emberekhez hasonló céljaik vannak (oktatás, szórakozás, kulturális lehetőségek élvezete, munkavégzés, egészségmegőrzés, gyógyítás – részvétel a társadalomban), ezért logikátlanak tartják a fogyatékos ember megjelenését az épített környezetben. Magasnak ítélik meg az épített környezet megfelelő akadálymentes kialakításának (új építés) vagy átalakításának (meglévő építmények) költségét

és a tervezői szabadság megsértésének tartják az egyes, fogyatékból adódó akadálymentesítési követelmények teljesítését.

A rehabilitációs szakmérnök az akadálymentességi szempontok tervezők általi figyelmen kívül hagyása miatt a projektekből az alapvető jogszabályokat sorolja, kvázi tervellenőr-szerepben. Ez azért is probléma, mert a tervezők nem építik be e szempontokat a tervezés során, hanem utólag próbálják valamennyire módosítani a terveket azoknak megfelelően. Ugyan az egyetemes tervezés elve szerint a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetővé kellene tervezni a termékeket és szolgáltatásokat, hogy ne kívánjanak adaptálást vagy speciális tervezést, a tervezők még új létesítmények esetén is sokszor csak utólag foglalkoznak az akadálymentesítéssel, tehát speciális tervezésnek tekintik. Ez gyakran azért történik így, mert a tervezés kezdetén nem foglalkoznak a követelményekkel és utólag nehezen módosítható tervek maradnak, holott ez az utólagos módosítás költségesebb, mint a tervezés kezdetén a megfelelő termékek és műszaki megoldások kiválasztása. A tervezők a műszaki követelmények tisztázatlan fogalmait egyedileg értelmezik, műszaki dokumentummal nem támasztják alá. A rehabilitációs szakmérnök által ajánlott szabványokat sokszor nem fogadják el, mert a szabványok alkalmazása „nem kötelező”. Különösen igaz ez az opcionális szempontokra. A szabványok használatát a hozzáférés fizetős volta, valamint a nyelvismeret hiánya is korlátozza. Észszerű alkalmazkodásnak tartják, hogy ha „odatéved” egy fogyatékos ember, akkor csinálnak majd valamit, utólag adaptálják a létesítményt. A tervezők sokszor úgy értelmezik, hogy ha nincs engedélyezési eljárás (nem engedélyköteles a tevékenység), akkor a jogszabályok sem vonatkoznak a projektre. Létező probléma az is, hogy igény szerint mindig fellelhetők olyan rehabilitációs szakmérnökök, akik „aláíró-emberként” leigazolják a megfelelőséget, és akik – előírt jogosultság hiányában – nem számoltathatók el megfelelően³⁶.

Az egyik jelentős, sűrűn lakott városban egy politikailag is fontos kulturális intézmény épült pályázati forrásból. A projekt lebonyolítása során az előírásokat ismertető és magyarázó rehabilitációs környezettervező szakmérnököt a projektben úgy kezelték, mintha ő lenne a projekt kerékkötője a túlzott igényeivel. Miután a beruházást a kormány mindenképpen meg akarta valósítani, a tervezőket a projektmenedzsment nyomás alá helyezte, de a tervezők maguktól is önkorlátozó módon viselkedtek. A tapasztalat az volt, hogy a projekt során nem a probléma megoldása élvezett elsőbbséget, hanem a megfelelő nyilatkozatok, igazolások dokumentálása, akár azon az áron is, hogy azok nem feltétlenül a valóságot tükrözik. Számos tervezési feladatnál tapasztalható volt a rehabilitációs környezettervező szakmérnök lecserélése. (Szabó – dr. Szaszák)

³⁶ Részletesen ld. Az ellenőrzés hiánya cím alatt

A tervezési program az esetek nagy százalékában utólag készül, vagy utólag igazítják a megtervezett épülethez. A tervezők a tervezési programot jogi kiskapuként használják és az akadálymentes kialakítás korlátozott vagy szükségtelen voltát a tervezési programban rögzítik – jogsértő módon. A gyakorlatban ennek igazolása az OTÉK 54/A. § (1) bekezdése első mondatának félreértésén alapul, amely szerint a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell. Ezt értelmezik úgy a tervezők, hogy kizárólag az általuk szabadon kiválasztott építményrészekben kell biztosítani az akadálymentes használatot. Ezzel szemben az idézett jogszabályhely helyes értelmezésekor figyelembe kell(ene) venni a Fot. 7/A. §-ának előírását, amely szerint a fogyatékos személy számára biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. Azaz, az OTÉK 54/A. § (1) bekezdése alapján minden olyan építményrész akadálymentes használatát biztosítani kell, és ilyenként is kell jelölni a tervezési programban, amely a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést szolgálja. Így például ha az épületben van felvonó, akkor a lépcső biztonságos, önálló használatra vonatkozó követelményeket is be kell tartani a tervezőknek, nem hivatkozhatnak arra, hogy miután van akadálymentes felvonó, akinek nem megfelelő a lépcső, mehet felvonóval.

A tapasztalatok alapján elmondható, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés szemlélete a műszaki szabályozásba és a tervezői szemléletbe nem épült be, maradt a fizikai akadálymentesség, az akadálymentesítési minimum-követelmények, az eltérések lehetővé tétele: az épített környezet akadálymentesítése a mai napig jellemzően ezekre korlátozódik.

Előkészítés, koncepcionális szakasz

A tervezők nem rendelkeznek kellően alapos ismerettel a műszaki követelmények tekintetében (még az építésügyi jogszabályokat sem ismerik kellő alaposítással). A rehabilitációs szakméműveknek sokszor abban merül ki a közreműködése, hogy ezekre hívja fel a figyelmet, holott a szabályozásból közvetlenül ki nem olvasható, bonyolultabb szakkérdésekkel kellene foglalkoznia, ezekben kellene szakmai segítséget nyújtania.

A tervezőkben nincs kellő társadalmi érzékenység: az akadálymentesítési minimumra törekvés és a kiskapuk keresése figyelhető meg, konceptuális, és nem kontextuális tervezést folytatnak, azaz nem az emberi igények állnak a fókuszban, hanem az ötlet, az esztétikai kánonok, amelytől az akadálymentesítés új és funkcionális formanyelve idegen.

Sajnos a tapasztalatok alapján elmondható, hogy a tervezők, de sokszor még a rehabilitációs szakméművek is összekeverik az észszerű alkalmazkodást az akadálymentesítéssel: akadálymentesítés esetén arra hivatkoznak, hogy valamely költség aránytalan és indokolatlan terhet jelent, és ezért eltérést kérnek az OTÉK-tól az akadálymentesítési követelményekre vonatkozóan.

Gyakori, hogy eleve olyan helyszínre terveznek építeni épületet, illetve olyan épületet választanak ki megvételre, ahol az akadálymentesítés a fizikai adottságok miatt nem megvalósítható. Ez olyan projektervezési hiba, amire az egyedüli megoldás, ha másik, olyan

helyen valósul meg a beruházás, ahol az akadálymentesítés megoldható, az ilyen-olyan félmegoldások és kompromisszumok nem fognak a jogszabályoknak megfelelő valódi akadálymentességet eredményezni.³⁷ Ennek a problémának veheti elejét, ha a megvalósíthatósági tanulmányban megvizsgálják, hogy az adott helyszínen helyi adottság nem zárja-e ki az akadálymentes használatot, biztosítható-e az oda tervezett közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés. Sajnos az akadálymentesség szempontja a megvalósíthatósági tanulmányokban nem jelenik meg, ezt a kérdést nem vizsgálják.

Azt javasoljuk ezért, hogy a beruházások tervezésekor, a helyszín, a telek, illetve az épület kiválasztásakor vegyék figyelembe az akadálymentesség szempontját, hiszen ebben a fázisban még biztosítható, hogy a későbbiekben maradéktalanul megvalósuljon az akadálymentes használat.

AZ EFOP-1.9.1. TÁRS projekt keretében, amely intézményi férőhely kiváltásra irányult, célkitűzés volt, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára a tömegintézmények helyett olyan, kis létszámú és akadálymentes lakóotthonok jöjjenek létre, melyek a lakók minél teljesebb önálló életét és társadalmi integrációját segítik elő, a lakók a település közösségi életébe bekapcsolódhassanak. A pályázati anyagok azonban szinte minden esetben olyan településrészen jelölték ki a lakóotthonok helyét, mely a településközponttól távol esett, nem közművesített, nem szilárd burkolatú utcában állt. Előfordult szlömösödött településrész is, valamint egy esetben műszakilag megvalósíthatatlan lápos terület és egy esetben ártér. Új lakóotthonokként meglévő építményeket is vásároltak, melyek régi, rossz műszaki állapotú és a célnak jellemzően nem megfelelő ingatlanok voltak. Az tervezendő új ingatlanok méretei a célzott ráfordításból láthatóan nem feleltek meg a lakószámoknak, egyszemélyes szobák vagy apartmanok kialakítására, személyzeti helyiségekre, tárolóhelyiségekre egyértelműen nem biztosítottak forrást. (Szabó – dr. Szaszák)

Szabadterek esetén még gyakrabban figyelmen kívül hagyják az épített környezetre vonatkozó szabályokat. Sokszor nem a vonatkozó műszaki szabályozásra, hanem más projektekre hivatkoznak referenciaként, noha a „más projekt” nem jogforrás. ("Mire ideért, úgyis átjött már néhány padkán." "Más projektben sincs, ne itt kezdjük el.")

A tervezők körében nem tisztázták a fogalmak: nem a szolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférésre koncentrálnak, hanem egy akadálymentes útvonal biztosítására, és ez többnyire korlátozódik a nyilvánosság számára nyitva álló részekre. Jellemzően csak kötelezettség esetén, vagy nagy projektek keretében vannak be rehabilitációs szakembert a tervezési folyamatba. Sok esetben a bevonás nem a folyamat elején, hanem a szállítások előtt történik, amikor már módosítások válhatnak szükségessé. Előfordul, hogy a tervezők nem végzik el rehabilitációs szakmérnök által javasolt módosítást.

³⁷ Például olyan telekre, amelynek a lejtése 10%-os, nem lehet az OTÉK előírásainak megfelelő lejtésű akadálymentes rámpát tervezni és kivitelezni.

Az akadálymentességi követelmények egy tervdokumentációban jellemzően az alábbi formákban jelennek meg:

„tervezési program” – a tervezési feladat leírása, szabatos megfogalmazása, beleértve a betartandó követelmények meghatározását (például az épület mely részeire vonatkozik az akadálymentes kialakítás követelménye), ideális esetben a tervezési szerződés melléklete, de gyakorlatban sokszor a tervvel együtt vagy akár utólag születik meg a teljes változat

"akadálymentes tervfejezet" – a pályázati kiírásokban megjelenő követelmény hívta életre, célja, hogy a tervdokumentáció szakági tervfejezetei között jelenjenek meg külön az akadálymentességre vonatkozó információk, formailag lehet leírás, amelyben csak a megfogalmazott követelmények műszaki megoldások leírása jelenik meg, amit a tervező és szakági tervezők saját rajzaikon, terveikben megjelenítenek, de lehet önálló rajzokkal, tervlapokkal (akadálymentes illemhely, rámpa, stb. részletrajzai) is kiegészített dokumentáció

„fedvénytervek”: jellemzően a kivitelezés során felmerült ellentmondások, kérdések tisztázására szolgáló kiegészítő terv, tervrajz, mely a terv pontosítását, javasolt módosításait jeleníti meg (például egy téves terepmagassági méretek alapján készített terv esetén az előlépcső, rámpa módosított kialakítását, méreteit)

Alapvető elvi kérdés, hogy minél önállóbb és teljesebb az akadálymentesítési munkarész, annál kidolgozottabbak az egyes részletek, viszont annál nagyobb a valószínűsége a szakági tervek közötti ellentmondásoknak ha a tervek harmonizációja elmarad vagy annak során az akadálymentességi követelmények nem kerülnek visszavezetésre az építész illetve a szakági tervekre (például egy ajtó méretkorrekciója, nyitásirány módosítása miatt egy fürdőben szükség lehet a berendezések áthelyezésére, elektromos szerelvények elhelyezésének módosítására, gyengeáramú tervben rögzített segélyhívó áttervezésére, falnézeti tervek korrekciójára, stb.).

A tervezési program esetenként nem készül el kellő alapossággal, a benne található hatályos jogi és műszaki követelményekre történő hivatkozások változása nehezen követhető. Az akadálymentesítési tervfejezet előírásai sok esetben nem épülnek be a tervekbe. Az akadálymentesítési szakág jellemzően előzetesen megadja, hogy milyen előírásoknak kell megfelelni, és az elbírálás előtt ellenőrzi ezek teljesülését. A terjedelmes műszaki leírás tartalmát a társtervezők esetenként nem ismerik meg és nem alkalmazzák. A tervek egymás mellett élése, a tervkoordináció hiánya akadályozhatja a hozzáférés megvalósulását.

A rehabilitációs szakemberek maguk is jellemzően bejárattott, már elavult és alá nem támasztott dokumentumokra (például a Segédletre)³⁸ támaszkodnak, a szabványokat nem követik. A szabvány-hozzáférés drága, a szöveg esetenként angol nyelvű.³⁹ A szakágak nem kellően tájékozottak egymás szakterületén, a határterületeken nehezen születnek meg a döntések, egyik fél sem szívesen vállalja a felelősséget (például tűzvédelmi menekítés kérdéseiben). A

³⁸ részletesen ld. Segédlet cím alatt

³⁹ részletesen ld. Szabványok cím alatt

szabványokból kikövetkeztethető lenne az általános követelmények teljesítésének módja (ld. OTÉK), de ritkán alkalmazzák. Nem engedélyköteles építési folyamatokban a hibák halmozódnak. A fogyatékossgal élő emberek érdekképviseleti szerveit nem minden esetben vonják be a tervezési folyamatokba. Ha bevonják, egyes esetekben álláspontjukat a szabályok alóli felmentésként értelmezik, vagy negligálják. Az is előfordul, hogy egy konkrét fogyatékossgal élő ember (például érdekképviseleti szerv delegáltja) mozgási vagy érzékelési képességéből vonnak le általános következtetéseket minden épületet használó igényére vagy képességére vonatkozóan, ami hibás elképzelés.

Engedélyezési szakasz (vagy elbírálás)

Az építési engedélyezési eljáráshoz kötelezően nem szükséges akadálymentes tervfejezet, azt csak a pályázati beruházások felhívásai írják elő. A hatósági eljárások során a jogosultsággal, illetve szakértői nyilvántartással nem rendelkező akadálymentesítési szakemberek, tervezők szereplőként nem is jelennek meg, éppen a nyilvántartás hiánya miatt. Következésképpen hatóságilag a tervező felelőssége az akadálymentességi követelményeknek megfelelő tervezés.

Fontos körülmény továbbá, hogy az akadálymentes használatot meghatározó egyes létesítményelemek (mint például előlépcső, rámpa, járda, illemhelyek belső átalakítása, stb.) nem tartoznak az engedélyköteles építési tevékenységek körébe, tehát a hatóságok látókörén kívül vannak, nincs fölöttük semmiféle kontroll.

Külön kérdés, hogy pályázati forrásból vagy attól függetlenül valósul-e meg egy beruházás. Amennyiben igen, az engedélykötelességtől függetlenül az irányító hatóság, mint támogató elvileg felügyeli és ellenőrzi az akadálymentesség megvalósulását. Amennyiben nem, és nem is engedélyköteles a tevékenység, akkor mindenféle "hatósági jellegű" ellenőrzés nélkül valósulhat meg, következésképpen az akadálymentességnek való megfelelés ellenőrzése sem történik meg.

A pályázati forrásból megvalósult beruházás célja egy vidéki városban lévő egészségügyi intézmény felújítása volt. Mivel a források szűkösek voltak, abból minél több mindent szerettek volna megvalósítani. Az intézmény vezetése ezért a tervezési fázist és a hatósági engedélyek beszerzését mellőzte, a kivitelezőt „tisztasági festés” elvégzésével bízta meg annak ellenére, hogy az épületet valójában tartószerkezetig visszabontották. A felújítás során – bár a kivitelező szerette volna elvégezni –, az épületfizikai tulajdonságokat javítandó hőszigetelés sem kerülhetett a padló szerkezeti rétegrendbe. A gyengeáramú rendszereket tervek, mérési jegyzőkönyvek nélkül készítette egy névtelen vállalkozó. A rehabilitációs szakmérnökök a felújításról úgy szereztek tudomást, hogy a kivitelező segítséget kért egy másik rehabilitációs környezettervező szakmérnöktől a bejárati előlépcső melletti rámpa kialakításához, mert az összetett épületforma miatt ezt maga nem tudta megoldani. Az egészségügyi épületben végül nem épült kerekesszékes emberek számára is használható vécé, mert a helyszíni szemle idejére az akadálymentesnek szánt vécé körítő falai és gépészeti alapszerelése már elkészült és ez a kialakítás nem tette lehetővé az akadálymentes használatot. (Szabó – dr. Szaszák)

A hatóság konkrét műszaki követelményeket vizsgál, a szakterületén túl nem rendelkezik kellő kitekintéssel, a műszaki megfelelés alátámasztását sokszor nem vizsgálja, a pályázatok elbírálói még kevésbé. A pályázati kiírások szűk határidőket adnak meg, nincs idő a megfelelő előkészítésre, a műszaki tartalom sérül, nem engedélyköteles terveknél a támogató csak a pályázati kiírásnak való megfelelést ellenőrzi, a vonatkozó szabályozást nem, az csak egy felsorolás marad a kiírásban. A pályázatok mellékletét képező akadálymentesítési dokumentum, a Segédlet elavult, azonban a támogató ennek a teljesülését ellenőrzi elsősorban, a jogszabályoknak való megfelelést nem. Az engedélyezésnek, elbírálásnak egyes eljárásokban nem kötelező része az akadálymentesítés (például útépitési engedélyezési eljárásokban). A szakágak felé különbözőek az elvárások, engedélyezési szinten még sok, a hozzáférhetőség szempontjából alapvető részlet kidolgozatlan (például útterveknél az előírások szerint szabályos időközönként, és nem a kritikus pontokban felvett, 100 méterenkénti keresztmetszet).

Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóság, valamint érintettség esetén a szakhatóságok építésügyi tevékenységekkel kapcsolatosan járnak el az *építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról* szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (Épelj.) alapján.⁴⁰ „A hatóság szolgáltatása kiterjed a dokumentációs vagy a megvalósult építmény jogszabályi megfelelésének vizsgálatára, a hatóság tájékoztatást nyújt arról, hogy szükséges-e további dokumentum beszerzése, további szakhatóság megkeresése, ill. milyen szabályok vonatkoznak az eljárásra, valamint mi a közreműködésének a költségvonzata.”⁴¹

Az uniós és állami források pályáztatásának közfeladatát jellemzően az államigazgatás kezelő szervei végzik a felelős miniszter vagy más kormányzati tisztségviselő irányításával, szükség szerint a kezelő szerv joggyakorlása alá tartozó további gazdálkodó szervezeteknek delegálva az egyes feladatokat. Az elbírálásba, ellenőrzésbe ezen szervezetekkel együtt hatóságok, ill. egyéb szervezetek (például szakmai bizottságok, vizsgáló és minősítő szervezetek) is bekapcsolódhatnak.⁴²

Tapasztalat szerint az akadálymentességi követelmények más jellegű követelményekkel – mint például a katasztrófavédelem, menekítés, stb. – szemben nincsenek kellő szigorral ellenőrizve. Ennek eredményeként a jogszabályoknak nem megfelelő épületek kapnak a hatóságtól engedélyt.

Javasoljuk az akadálymentes követelményeknek való megfelelés biztosítására szakági tervező bevonását. A hatósági kontroll során az előadók vagy külső bevont szakemberek útján kell biztosítani a tervek ellenőrzését.

⁴⁰ Épelj. 1. § (1) bek.

⁴¹ Épelj. 3. §, Szabó- dr. Szaszák 14. o.

⁴² Szabó- dr. Szaszák 14. o.

A terv készültségi szintje korlátozhatja az egyenlő esélyű hozzáférés teljesülésének ellenőrzését, amit a kiviteli szakaszban már csak engedély-módosítással lehet orvosolni. Az engedélyező hatóság a tervezési program meglétét vizsgálja ugyan, de tartalmi teljesülését csak engedélyezési szinten tudja elbírálni, amikor pedig még nem ítélt meg kellő alapossággal a megvalósulás. Nem engedélyköteles tevékenységek esetén a hatóság a későbbiekben még módosítható állapotot vizsgál, engedélyét erre adja meg, a későbbi módosításokkal kapcsolatban észrevételt már nem tehet. Az akadálymentesség az utolsó részletek megvalósulásakor dől el, az engedélyezési terv szintjén nem derül ki, hogy az építmény valójában akadálymentes lesz-e. A terv sok olyan elemet tartalmaz, amely később még módosulhat, az engedély is ezekre szól, holott a kivitelezés során még sok tényező változhat (önálló kiviteli engedély nincs). Ami nem engedélyköteles, azt menet közben egyébként is áttervezhetik (például az akadálymentességet befolyásoló módon a belső falakat átrendezhetik), a hatóságnak azonban az átvételnél észlelnie kellene az akadálymentesség hiányát. Sajnos ez gyakran nem történik meg. Például az engedélyezett tervben kizárólag az ajtó szélességét, névleges méretét kell megadni, ami a „falnyílást” jelenti. Az akadálymentességi követelmény azonban nem erre a mértre, hanem a szabad méret szélességre vonatkozik, tehát az ajtó tokszerkezeten múlik, hogy teljesül-e az OTÉK 62. § (5) bekezdés szerinti 90 cm-es szabad méret. Ezt a hatóság sokszor már nem vizsgálja.

Az örökségvédelem, a meglévő állapot potenciálisan kibúvót jelent az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása alól, a hatóságok engedélyezik az esélyegyenlőség szempontjait az örökségvédelem alá soroló megoldásokat.

Kiviteli tervi szakasz

Az engedélyben előírt kitételek lehet, hogy nem teljesülnek, ha nem engedélyköteles részletekre vonatkoznak. Előfordulhat, hogy az akadálymentesség szempontjából az engedélyezési tervben elvárnál képest nagyobb részletességgel kellene megtervezni egyes elemeket, amelynek az elmaradása azt eredményezi, hogy a kiviteli tervben már nem lehet kezelni a problémát az engedély módosítása nélkül. A figyelmen kívül hagyott akadálymentesítési szempontok tehát engedély-módosítást igényelhetnek, amit nem minden esetben végez el a tervező, így a projekt résztvevői kompromisszumba kényszerülnek, aminek eredményeként az egyenlő esélyű hozzáférés sérül. Új létesítmények esetén is utólagos megoldások válhatnak szükségessé az egyetemes tervezés hiánya miatt. Nem engedélyköteles tevékenységek esetén (például válaszfalak nyílásai, berendezési tárgyak, szabadterek) a kiviteli tervben lehet alapvető változás is, ami kihatással lehet az engedélyköteles elemek hozzáférhetőségére is, de azok csak engedély-módosítással lennének változtathatók. A tervezési program tartalmazza a követelményeket, ez alapján készül az engedélyezési terv, erre kapnak a tervezők engedélyt. Ezt követően készül a kiviteli terv, és ha ebben valami módosul, akkor visszamenőlegesen akár módosítják is a tervezési programot, annak érdekében, hogy összhangban legyen a kiviteli tervvel. Ezt jogszerűen nem lehetne megtenni, de miután senki nem is ellenőrzi, nem derül ki. Hosszú tervezési idejű projekteknél a módosuló követelmények áttervezést tehetnek

szükségessé, ugyanakkor ezeknek „visszamenőleges hatálya” kérdéseket vet fel. A tervezési programból annak nem teljesülése esetén a programpontok a gyakorlatban eltávolíthatók, azt az engedélyezés után senki nem ellenőrzi.

Egy fővárosi beruházás esetében a cél egy meglévő egészségügyi intézmény több ütemben történő felújítása és bővítése volt. Egy építőipari cég a felújítás nem engedélyköteles részének munkálatait azonnal elkezdte annak ellenére, hogy a hatósági eljárással érintett épületrészek tervezése nagyon elhúzódott. A nem engedélyköteles épületrészek megfelelőségével kapcsolatban több probléma merült fel, mert egyes részek kivitelezése nem a rehabilitációs környezettervező szakmérnök javaslata szerint történt. Például egy 10% meredekségű rámpa készült az egyik bejárathoz, az előírt legfeljebb 8%-os, illetve 5%-os lejtés helyett. A bejárat kialakítását és a külső megjelenést a tervtanács többször tárgyalta. A kivitelezés első három évében a terveken az előlépcső mellett egy tört tengelyvonalú, háromkarú, szabályos rámpa szerepelt. A tervtanács azonban a tervet végül csak úgy támogatta, ha az építésztervezők a lépcső mellől a rámpát kiveszik, azaz csak lépcsőn keresztül közelíthető meg az intézmény új bejárata. A tervtanács azt javasolta, hogy a mozgássérült emberek kerülőút megtételével, a gazdasági bejáraton keresztül közelítsék meg a betegforgalmi előcsarnokot, a rámpa elhagyását pedig azzal indokolták, hogy műszakilag nem megvalósítható, annak ellenére, hogy kiviteli tervek készültek a rámpa megvalósításához. A generáltervező ezt követően azt kérte a rehabilitációs környezettervező szakmérnöktől, hogy a hatósági eljáráshoz készülő műszaki leírásban ne szerepeljen, hogy nem felel meg a bejárat kialakítása az Étv. és a vonatkozó építésügyi kormányrendelet előírásainak. Ez a kérés nem volt teljesíthető – így a kérdéses megjegyzés továbbra is a dokumentáció része – mivel három éven keresztül a rámpás kialakítás megfelelőségét elismerték és a tervtanács javaslata jogsértő, nem a generáltervező eljárása. (Szabó – dr. Szaszák)

Az akadálymentesítési tervfejezet többi tervfejezetbe való átvezetésének hiánya fedvénytervek készítését teheti szükségessé, amelyek figyelembe vétele kétséges, mivel nem képezik a tervek szerves részét. Szélsőséges esetben, a teljesítés igazolásának érdekében olyan egyezség is születhet, hogy a hozzáférést tervezői művezetéssel szükséges biztosítani, amely információ azonban könnyen elvész a kivitelezés során, és nem valósul meg. A többi szakág koordinációjának hiánya is eredményezheti a hozzáférés csorbulását (például a gyengeáramú szakág a tűzvédelmi szakág kontrollja nélkül ábrázolja és tervezi a menekülési útvonalat jelölő irányfények elhelyezését, így akár az nem akadálymentes útvonalra is mutathat).

Egy kisvárosi egészségügyi intézmény felújítása nem volt engedélyköteles. A pályázati tervek utólag kiegészültek akadálymentesítési tervfejezettel, amelyet azonban nem tettek közzé a közbeszerzési dokumentációban, tartalmát nem lehetett megismerni. Az akadálymentes bejutás az eredeti dokumentáció szerint a hátsó, udvari homlokzat felől volt lehetséges, ahol elegendő hely állt rendelkezésre a járdaszint és az épület padlószintje közötti szintkülönbség akadálymentes rámpával való áthidalására. Továbbá a parkolási lehetőség is megoldott, a hátsó, udvari homlokzat mellett. A hátsó udvart azonban az egészségház emeletén található magánlakások tulajdonosai privát területként használják, ezért elzárkóztak a megnyitása elől, és a szintáthidaló műtárgyak (lépcsők és rámpák) az utcafronton található főbejárati ajtókhöz kerültek át, amiről utólagos, nem kiviteli szintű terv készült. Ehhez az országos főútvonalat kísérő járda felmérését és átalakítását is szükséges volt. A felmérést és a járda átalakítását

szaktervező és a szakhatóság megkérdezése nélkül kivitelezték. A megmagasított útszegély úttest felőli szélétől mérve a bejárati szintáthidaló műtárgyak mellett 60 cm-ig keskenyedő terület marad, amely balesetveszélyes, és a műtárgy melletti korlátok sem megfelelőek. A beruházás több ponton szegi meg tehát a vonatkozó műszaki és eljárásrendi előírásokat. A beruházó Önkormányzat felé többen jelezték, hogy a kivitelezés nem megfelelő. Hivatalos válasz a megkeresésekre nem érkezett, azonban az időközben befejezett szabálytalanul kivitelezett műtárgyat – egészségházat – az Önkormányzat átvette a kivitelezőtől. Ilyen módon valószínűsíthetően nem érvényesíthető már a felelősség a folyamat résztvevői felé, a javítást a városnak saját költségén kell(ene) elvégeznie. (Szabó – dr. Szaszák)

Kivitelezés

Miután az akadálymentesítési tervfejezet különálló, a kivitelezők figyelmen kívül hagyhatják, eltérhetnek tőle, áttervezhetik, improvizálhatnak, olcsóbb anyagokat építhetnek be, különösen, ha ezt a felelős műszaki vezetők és műszaki ellenőrök nem kérik számon. Az építészeti és mérnöki szakági dokumentációba át nem vezetett részleteket a kivitelezés során nem nézik, nem valósítják meg. A hiányos vagy hibás részletek építésénél a rehabilitációs szakember tervezési folyamat során előírt művezetői tevékenységéről és annak eredményéről a kivitelező gyakran nem tud. A kivitelezés befejeztével műszaki meg nem felelőség esetén költséges a visszabontás, illetve lehet találni olyan szakembereket, akik az ilyen létesítmények megfelelőségét is igazolják az aláírásukkal ellátott nyilatkozatban. Előfordul az is, hogy a kivitelező nem megfelelő terméket épít be, mert a kereskedő eladja a termékét a kiírt követelményeknek megfelelő, akadálymentesen használható termékként, holott valójában nem az.

Üzemeltetés

A finanszírozás többnyire az építés idejére, esetleg utána még az előírt néhány évig tart, az üzemeltetés költségeit nem számítják bele a projektbe, és a későbbiekben sem különítenek el rá forrást. Ez gyakran azt eredményezi, hogy a nem megfelelő üzemeltetés miatt nem valósul meg az akadálymentesség.

„Két mozgáskorlátozott személyeket tömörítő egyesület közérdekű igényérvényesítéssel fordult a hatósághoz, mert Székesfehérvár, Gárdony, és Agárd vasútállomásain a mozgáskorlátozott személyek akadálymentes közlekedését szolgáló liftek nem üzemeltek. A kérelmezők álláspontja szerint az üzemeltető a liftek karbantartására nem fordít kellő figyelmet és ezzel megnehezíti, ellehetetleníti a mozgáskorlátozott személyek közlekedését. A kérelmezők szerint az eljárás alá vont – az általa közérdekű igényérvényesítés keretében képviselt pontosan meg nem határozható számú mozgássérült személlyel szemben – megsértette az egyenlő bánásmód követelményét.”

A hatóság az ügyben tárgyalást tartott, majd a felek egyezsége kötöttek, amely kivonata szerint: A felek rögzítették, hogy az eljárás a Székesfehérvári, a Gárdonyi és az Agárdi vasútállomásokon található, akadálymentes közlekedést biztosító felvonók (továbbiakban: felvonók) gyakori üzemképtelensége miatt indult. Rögzítették továbbá, hogy a felvonók

karbantartására vonatkozó szerződés 2017. 11. 30-án hatályát veszítette, azonban a felvonók karbantartásra vonatkozó új szerződés – a hibabejelentések azonnali továbbítása érdekében – gyors és hatékony jelzőrendszer fejlesztést indított el. A felek a továbbiakban munkacsoport felállításában, és további aktív együttműködésben állapodtak meg, amelynek része a kölcsönös tájékoztatás, valamint szakértők bevonásával – akadálymentesítési szempontok mentén – egyes beruházások véleményezése is.

2018. januári döntésével a hatóság az egyezséget jóváhagyta.

Egyenlő Bánásmód Hatóság 91/2018. számú ügy

Pályázatok

Pályázati forrásokból megvalósuló építmények akadálymentességével kapcsolatos problémák

Magyarországon a közszolgáltatást nyújtó épületek jelentős része pályázati forrásból, ezen belül is európai uniós pályázatok által biztosított forrásból épül, illetve újul meg, ezért kiemelt jelentőségű, hogy a pályázati kiírások milyen követelményeket támasztanak az akadálymentesítéssel kapcsolatban. Nyilvánvalóan nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a pályázati forrásból újonnan létrejövő, átépített vagy felújított épületeknek ugyanúgy meg kell felelniük az akadálymentességre és egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó hatályos jogszabályi követelményeknek (például CRPD, Étv., Ebktv., Fot.), mint azoknak az épületeknek, amelyek más, akár magán-, akár közpénzből jönnek létre. Beadványunknak ebben a fejezetében azonban kizárólag azokkal az akár jogszabályi, akár más előírásokkal, követelményekkel, illetve az ezekkel kapcsolatos problémákkal foglalkozunk, amelyek specifikusan a pályázati – kiemelten európai uniós – forrásból megvalósuló beruházásokat érintik.

A több mint egy évtizedes gyakorlat sajnos azt mutatja, a pályázati finanszírozással épülő, illetve megújuló közszolgáltatást nyújtó épületek nem érik el a teljes, minden jogszabályi előírást teljesítő és valódi egyenlő esélyű hozzáférést biztosító akadálymentesség szintjét. Ennek okai összetettek, de megállapíthatjuk, hogy az uniós pályázatokkal kapcsolatos főbb visszásságok a pályázati kiírások általános szabályait meghatározó, az egyes programozási időszakokra vonatkozó általános útmutatók tartalmából fakadnak.⁴³ A jogszabályi rendelkezéseken kívül az általános útmutatók jelölik ki a pályázatokkal kapcsolatos akadálymentességi követelményeket, határozzák meg, hogy a pályázatok megvalósulásának egyes pontjainál mely követelményeknek kell eleget tenni. Az egyes programozási időszakokban meghirdetett felhívásokhoz kapcsolódó útmutatók tartalmazzák azokat a

⁴³ Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a nem uniós felhívások esetén még rosszabb a helyzet: pályázati támogatások esetén a nem építési engedély- vagy bejelentésköteles, illetve nem közbeszerzés körébe tartozó eljárásokra csak uniós forrás esetén előírás az esélyegyenlőség mint horizontális elv érvényesülése.

szabályokat, amelyek minden támogatást igénylőre vonatkoznak, amelyeket mindenkinek be kell tartani. Témánk szempontjából az általános útmutatók azért kiemelkedő jelentőségűek, mert az akadálymentességgel, a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréssel kapcsolatos alapvető, minimum szabályokat is lefektetik.

A tapasztalat szerint rendszerszintű probléma, hogy az útmutatókban az akadálymentesség követelménye eleve nem, vagy csak részben előírás, illetve, hogy a pályázatok megvalósítása során a tervezés pillanatától kezdve nem elvárás a szakmai ellenőrzés, nem követelmény, hogy az akadálymentességhez magas szinten értő szakemberek szakmai kontrollt gyakoroljanak a pályázatok megvalósulásának egyes fázisai fölött, hiányzik a pályázatok szakmai bírálata. Mindez azt eredményezi, hogy a tervezők és pályázók (hol jobb, hol rosszabb) tudás- és igény szintjén valósul meg az akadálymentesítés. Ugyancsak hiányzik a megvalósult pályázati tevékenységek akadálymentességének állam általi valódi ellenőrzése. Az irányító hatóság ugyan köteles az akadálymentesség utólagos ellenőrzésére, azonban ezeknek az ellenőrzéseknek a szakmaisága esetleges, elősorban az útmutatók és a konkrét pályázati kiírások akadálymentességre vonatkozó szabályozása miatt.

Mindezen tényezők együttesen okozzák, hogy a (elsősorban uniós) forrásokból olyan épületek születnek, illetve újulnak meg, amelyek nem alkalmasak arra, hogy a fogyatékossgal élő emberek részére egyenlő eséllyel hozzáférhető szolgáltatásokat nyújtsanak.

Seprődi-Egeresi Márta mérnök szakember a MEOSZ Design for All c. projektjének keretében olyan jelentést készített, amely bemutatja, hogyan lehet uniós pályázati forrásból akár jó, akár rossz megoldásokkal felújítani vagy megépíteni egy épületet. Az „Akadályokat építünk?” című kiadvány a következő linken érhető el: http://www.meosz.hu/wp-content/uploads/2022/04/visegradi_interaktiv_print.pdf.

Jellemző problémákat mutat be az alábbi a TOP-Plusz 3.3.1-21 - Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztési felhívás keretében megvalósult beruházás, amely egy növekvő lakosság számú kisváros három tagóvodából álló intézményének egyik épületét érintette. A pályázat energetikai felújításra szolt. Az épület padló szintje az udvar szintje fölött van, és az épületen belül is van szintkülönbség, amelyek áthidalása jelenleg nem akadálymentes. A közlekedők, lépcsőházak, öltözők szűkösek, az öltözés egyes csoportszobák esetében a közös terekben megoldott. A településképp védelméről szóló önkormányzati rendelet alapján az épület értékvédelmi vizsgálatra lett kijelölve, de ennek elvégzéséig az örökségvédelmi érintettség hivatalosan nem vehető figyelembe. A pályázat tárgyát képező épület járda nélküli, rossz minőségű úton megközelíthető, domboldali helyzetben található, tehát nem közelíthető meg akadálymentesen. A pályázati keretből a tágabb környezet nem akadálymentesíthető. A másik két tagóvodai intézmény már teljes körűen akadálymentesített, és ezek akadálymentesen megközelíthető településrészen helyezkednek el. (Amennyiben erre igény mutatkozik, akár a szülő, akár a gyerek érintettsége esetén a másfél kilométer sugarú körön belül megtalálható két akadálymentes tagintézmény bármelyikébe való átjelentkezés elvi lehetősége adott.) A pályázás célja tehát energetikai felújítás, de a pályázati kiírás szerint az akadálymentesség mint kötelezően megvalósítandó, önállóan nem támogatható tevékenység biztosítandó. Mivel

engedélyezési eljárás lefolytatására nincs idő, az átalakítás nem lehet engedélyköteles, és ezért kompromisszumos megoldásokat is mérlegelni kell a projektben. A lehető legtöbb tekintetben optimális megoldások megtalálásához tehát túl rövid volt a pályázásra rendelkezésre álló idő. A projektben az energetikai felújítást olyan építőmérnök tervezte, aki általános építészeti tervezésben kevésbé jártas, ezért a rehabilitációs szakmémnökre a vállalt szaktanácsadason felül, rövid határidővel számos tervezési feladat is hárult. A projektben a műszaki adottságok miatt nem volt megfelelően biztosítható a komplex akadálymentesség, ezért csak részleges akadálymentesítés jöhetett szóba, de még ha ez nem lett volna is minden kifogást kizáróan alátámasztható, sem lett volna idő a komplex akadálymentesítés megtervezésére, és emiatt lemaradt volna az óvoda az energetikai korszerűsítéséről is. Ezzel párhuzamosan pályázati pluszpontok nyerése érdekében minimum két, önként vállalt akadálymentesítési szempontot kért beépíteni a tervbe a pályázati menedzser. Ugyanakkor a jogszabályok által előírt akadálymentesítési szempontrendszer is alkalmazandó volt, tehát ezek kötelezően megvalósítandó elemek lettek volna, amelyek azonban a pontozási metodika miatt mégis opcionális tételként kerültek be a projektbe.

A projekt során az OTÉK előírásait be kell tartani, ajánlásként pedig a pályázati felhívás mellékletét képezte a „Segédlet a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek megteremtéséhez” c. dokumentum (Segédlet) [Pandula, 2015], amely már elavult, illetve esetenként alá nem támasztott, vagy műszaki szabályozásnak egyenesen ellentmondó információkat is tartalmaz. (Szabó – dr. Szaszák)

A következőkben a hatályos, 2021-2027-es programozási időszakban meghirdetett felhívásokhoz kapcsolódó általános útmutató (a továbbiakban: ÁÚF) áttekintésén keresztül mutatjuk be, hogy melyek azok a szabályok, amelyek az akadálymentesség szempontjából problémásnak tekinthetők, és amelyek „garantálják”, hogy az uniós források felhasználása nem fog akadálymentességet eredményezni.

Az általános útmutató akadálymentesítésre vonatkozó követelményrendszere

Az ÁÚF szerint, míg az esélyegyenlőségi intézkedések egy része – bizonyos feltételek fennállása esetén – kötelezően megvalósítandó, más esetekben a projektgazdának lehetősége van a projekt sajátos szempontjait figyelembe véve a projekt szempontjából releváns esélyegyenlőségi intézkedések megvalósítására. Az akadálymentesítést álláspontunk szerint – a jelenlegi választható helyett – **kötelezően megvalósítandó elemként kell meghatározni**. A felhívásokban legyen egyértelmű, hogy az akadálymentesítés jogszabály szerint kötelező, nem pedig választható tevékenység, az esélyegyenlőség, mint horizontális követelmény, minden célcsoport számára megvalósítandó.

Szükségesnek tartjuk **bizonyos, az akadálymentesítésre vonatkozó fogalmak kiiktatását: sem a "részleges", sem a "projektarányos", sem a „funkcionális” akadálymentesítés nem elfogadható**. (A projektarányos akadálymentesítés azt jelenti, hogy a minimumkövetelmények mellett csak azon épületrészek akadálymentesítésével kell foglalkozni, amit a felújítás érint. A

részleges akadálymentesség pedig – örökségvédelmi érintettség vagy a műszaki adottságok miatt nem megfelelően biztosítható akadálymentesség esetén – lehetőséget ad az akadálymentesítési szempontok szakmailag megindokolt mellőzésére olyan mértékben, hogy az örökségi értékek sérelme ne következzen be.) A követelményekre vonatkozó fogalmakat úgy kell megalkotni és tartalmukat meghatározni, hogy a vonatkozó, jogszabályoknak, szabványoknak megfeleljenek és biztosítsák a szolgáltatásokhoz történő egyenlő esélyű hozzáférést. Hangsúlyozzuk, hogy ezeknek a fogalmaknak nincs sem jogszabályi, sem egyéb szakmai alapjuk, így alkalmazásukat meg kell szüntetni. Azt kell pontosan meghatározni, hogy mely esetekben szükséges akadálymentesítés, és a megvalósuló akadálymentességnek a jogszabályok szerinti teljes hozzáférhetőséget kell biztosítania.

Jelenleg az ÁÚF az akadálymentesítéssel, egyetemes tervezéssel kapcsolatban **olyan honlapokra, dokumentumokra hivatkozik, amelyek vagy nem szolgáltatnak releváns információt**, mint például: www.etikk.hu honlap vagy elavultak, mint a Segédlet. A Segédlet az egyenlő esélyű hozzáférés feltételeinek megteremtését segítő pályázati konstrukciókhoz készült építési beruházások akadálymentes megvalósítása érdekében tervezők és beruházók számára, időről időre aktualizált kiadással [2002, 2007, 2009, 2015]. A Segédlet azonban nem tartalmaz információt a hatályos, frissített szabványokról, esetenként alá nem támasztott, vagy műszaki szabályozásnak egyenesen ellentmondó információkat is tartalmaz, alkalmazása nem illeszkedik a jogszabályokban meghatározott műszaki követelményrendszerekbe.

Az ETIKK-re és a Segédletre való hivatkozások helyett a szabványokra való hivatkozás lenne kívánatos, sőt álláspontunk szerint szükséges, hogy **bizonyos szabványok alkalmazását tegye kötelezővé az útmutató**, így például az EN 17210:2021, valamint az ISO 21542:2021 szabványok alkalmazását.

Jelenleg nem követelmény, de kifejezetten szükségesnek látjuk, hogy a pályázati **indikátoroknál pontosan jelenjenek meg az akadálymentességre vonatkozó követelmények**. Történjen meg annak ellenőrzése, hogy valóban minden olyan megvalósuló projekt, melynek a vonatkozó jogszabályok szerint hozzáférhetőnek kell lennie, megfelelően szerepel-e az indikátorokban (például új iskolaépület esetén nem elfogadható, hogy a tantermeknek és szaktantermeknek csak egy része akadálymentes). Ugyancsak az indikátorokkal összefüggésben fontosnak tartjuk annak rögzítését, hogy a "célérték csökkentése" nem vonatkozhat olyan indikátorokra, amelyek jogszabályi kötelezettségből fakadnak, így az akadálymentességi követelményekre sem.

Az **akadálymentességi követelményektől való eltérés eseteire** vonatkozóan fontosnak tartjuk, hogy külön útmutató, könnyen alkalmazható és érthető irányelvek szülessenek, például azokra az esetekre, amikor a szabványok nem adnak választ egy műszaki kérdésre vagy nem

felelnek meg a hatályos nemzeti jogszabályokban foglalt követelményeknek.⁴⁴ A jelenlegi gyakorlat szerint két esetet ismerünk, amikor egy projektben az akadálymentesség követelményétől el lehet térni. Ezek az örökségvédelmi érintettség és a műszaki megvalósíthatatlanság.⁴⁵ Ez utóbbi esetet gyakran használják akkor, amikor az „irreális költségvetés” miatt szeretnék kibújni az akadálymentesítési kötelezettség alól. Ez elsősorban olyan esetekben fordul elő, amikor az akadálymentesség megvalósítása tulajdonképpen ellehetetlenítené a projektet. Ezek a fogalmak azonban adott esetben túlságosan tág teret adhatnak az akadálymentesség követelménye alóli kibújásra. Már az előbírálattal során szükséges lenne egy előre meghatározott mechanizmus alapján kiszűrni azokat a projekteket, ahol projekttervezési hiba folytán az akadálymentesség eleve nem megvalósítható, így például egy arra alkalmatlan épületbe kívánnak telepíteni egy szolgáltatást, majd utólag a műszaki megvalósíthatatlanságról kiállított nyilatkozattal kerülnek meg az akadálymentesítést.

A pályázatok ellenőrzésére vonatkozó követelmények (bírálat, tervezés, kivitelezés)

A jogszabályoknak megfelelő, egyenlő esélyű hozzáférést biztosító akadálymentesség elérése érdekében elengedhetetlen, hogy a támogatási kérelem tartalmi értékelése során az akadálymentesítést is tartalmazó projektek esetén a **benyújtott tervek megfelelőségét és a megvalósulást akadálymentesítési szakember vizsgálja felül**, indokolt esetben helyszíni szemle során. Már az előzetes értékelésnél szükséges az akadálymentesítés szakmai felülvizsgálata. Az előzetes értékelés során szükséges megfelelő kompetenciával rendelkező szakemberek bevonása a tervek ellenőrzésébe, szükség esetén helyszíni szemle elrendelése. A megfelelő kompetencia jelenthet rehabilitációs környezettervező mérnöki oklevéllel rendelkező szakembereket vagy akár a pályázati rendszer valamint az alkalmazandó szabványok ismeretéről szóló képzést elvégzett szakembercsoportot.

⁴⁴ A rámpa meredekségére vonatkozóan az OTÉK 66. §-ban két lehetséges érték szerepel szintkülönbségtől függően, míg az ISO 14-féle meredekséget szabályoz, szintén szintkülönbség függvényében. Ezen felül a rámpák szélességét is részletesebben, részben eltérő értékekkel adja meg az ISO szabvány. Az ajtó szabad mérete az OTÉK 62. § (5) bekezdésben 90 cm, míg a vonatkozó ISO szabvány minimálisan 80 cm-ben határozza meg, javasoltan 85 cm. OTÉK 66. § (1) f) pontja szerint csak bizonyos szélesség felett előírás kétoldali korlát a rámpa mellé, az ISO szerint mindig.

⁴⁵ A Felhívás TOP-3.2.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése című dokumentum alapján az akadálymentesítés részleges kialakítása kizárólag csak abban az esetben lehetséges, amennyiben a műszaki adottságok alapján nem megfelelően biztosítható a fejlesztés akadálymentes kialakítása, erről a rehabilitációs környezettervező szakmérnöknek/szakértőnek és tervezőnek együttesen szükséges nyilatkoznia. E követelmény alól mentesülhetnek, az országos műemléki védelem, vagy műemléki jelentőségű területen, illetve műemléki környezetben elhelyezkedő épületek (bármely fogyatékosági csoport számára tervezett beavatkozás esetén). Továbbá az általános hatáskörű építési igazgatás által kiadott építési engedélyben foglaltak szerint a helyi védelem alatt álló objektumok; de ezek esetében is törekedni kell az akadálymentesítésnek legalább részleges, az örökségi értékek sérelme nélkül elérhető szintű megvalósítására.

Az uniós pályázati kiírásokban az akadálymentesítési munkarészeket rehabilitációs szakmérnök készítheti el, és a megvalósulásról is ilyen szakember nyilatkozata szükséges.

A rehabilitációs szakmérnök tevékenységére vonatkozó előírásokat jelenleg az egyes pályázati kiírások tartalmazzák.

A TOP-3.2.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése című felhívás az alábbiak szerint rendezi a rehabilitációs környezettervező szakmérnök szerepét. Rehabilitációs környezettervező szakmérnök/szakértő bevonása szükséges az infrastrukturális fejlesztést (ingatlan felújítás, bővítés, átalakítás) tartalmazó projektek esetében az akadálymentes előírásoknak való megfelelésért és a megfelelő kivitelezés érdekében. A projekt műszaki előkészítésében, a tervezés során és a projekt műszaki megvalósításában is szükséges bevonni a rehabilitációs környezettervező szakmérnököt/szakértőt. A tervezés során a műszaki dokumentumok részeként akadálymentesítési tervfejezetet kell benyújtani. A fejezetnek ki kell térni a jelenlegi állapot bemutatására és a fennálló problémákra hozzáférési szempontból, valamint be kell mutatni a probléma megoldására tervezett minden akadálymentesítésre irányuló fejlesztést, lépést (beleértve például az ügyfélhívó rendszert, a honlap akadálymentesítését) továbbá a fejezet végén nyilatkozni szükséges arról, hogy a tervezett fejlesztés megfelel az akadálymentesítés követelményeinek. A fejezetnek továbbá szükséges kitérni az egyetemes tervezés elveinek bemutatására, arra, hogy a létesítmények, a térhasználat, a közlekedési kapcsolatok tervezésekor a támogatást igénylő figyelembe veszi és érvényesíti az egyetemes tervezés elveit, azaz a nők és férfiak igényeit, az idősek, a fogyatékosok és a gyermekek igényeit. A tervfejezetet a tervezőnek és a rehabilitációs környezettervező szakmérnöknek/szakértőnek is szükséges aláírnia. A kivitelezés végén a rehabilitációs környezettervező szakértő/szakmérnök által aláírt nyilatkozatot szükséges benyújtani az akadálymentesítés megvalósulásáról a záró beszámolóban. (A nyilatkozatban szükséges kitérni arra, is, hogy ha van eltérés a tervezetthez képest.)

„Az utóbbi időben azonban volt rá példa, hogy a pályázati kiíráson utólag úgy módosítottak, hogy foglalkoztatási rehabilitációs humán és műszaki szaktanácsadó is kiadhatja a nyilatkozatot arról, hogy „az akadálymentesítés a projekt-arányos akadálymentesítés elveinek megfelelően kerül végrehajtásra, illetve megfelel a hatályos Országos Településrendezési és Építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendeletben (továbbiakban OTÉK) foglalt követelményeknek, valamint az akadálymentesítés átalakítási tervét is alá kell támasztani szakvéleménnyel” [VP6-6.4.1-16 2018. január 30. és 2018. december 12., 3.4.1.1 Műszaki és szakmai elvárások], holott ezen szakemberek képzettsége a megfelelés megítélésére nem megfelelő.”⁴⁶

A tervezési szakaszban előírt rehabilitációs környezettervezői részvétel pályázati követelménye nincs összhangban az építész tervezői munkavégzést és a hatósági engedélyeztetést meghatározó szabályokkal. Tekintettel arra, hogy a rehabilitációs környezettervező

⁴⁶ Szabó- dr. Szaszák 31. o.

szakemberek nem rendelkeznek külön kamarai tagsággal és jogosultsággal, a hatósági engedélyezési folyamatban nem kötelező, sőt esetenként nincs is jogalapja a részvételüknek. A tervezési fázisban kétféleképpen jelenhetnek meg: amennyiben alapképzettségüknel fogva rendelkeznek kamarai tagsággal, akkor építész vagy valamely szakági társtervezőként, "aláíró" jogosultsággal vannak jelen, ha kamarai tagsággal nem rendelkeznek, akkor a felelős építész tervező tanácsadójaként léphetnek fel, aláírási jogosultság és tervezői felelősség nélkül. Ezért is fontos és szükséges a jogosultsági kérdések tisztázása, rendezése.

Amíg azonban a tervezői oldalon a fenti kérdés nem rendezett, a támogató, kiíró részéről addig is lehetséges lenne a projektek akadálymentes követelményeknek való megfelelésének szakmai ellenőrzése. Például úgy, hogy megfelelő szakember által végzett felülvizsgálat hiányában támogatási szerződés ne jöhessen létre, a megvalósulás során észlelt hiányosságok esetén kifizetés ne történhessen. Kiemelkedően fontos, hogy eleve ne lehessen támogatási szerződést kötni azokra a projektekre, amelyeknél az akadálymentesítést hibásan vagy hiányosan tervezték meg, hiszen ezek a projektek nem felelnek meg a hatályos jogszabályoknak. Ezzel összefüggésben feltétlenül szükséges az építési beruházásokat tartalmazó projekteknel a benyújtott tervdokumentáció meglétének ellenőrzése és az akadálymentes követelményeknek való megfelelés előzetes vizsgálata. Ezzel kizárható lenne, hogy a későbbi tervezési fázisok vagy a kivitelezés során derüljön fény arra, hogy az akadálymentesítés a tervezettnél összetettebb, költségesebb műszaki eszközökkel megoldható, melyekre nem biztosított a fedezet. Jelenleg azonban az ilyen felülvizsgálat az ÁÚF szerint nem követelmény: a tervek megfelelését nem vizsgálja akadálymentesítési szakember, ugyanígy a megvalósulás során sincs szakember általi ellenőrzés. Javasoljuk ezért az ÁÚF-ben rögzíteni, hogy az ellenőrzési folyamatba szakirányú végzettségű akadálymentesítési (rehabilitációs) szakember bevonása valamennyi tervezési fázisban szükséges.

Az építési beruházás megkezdése előtt már rendelkezésre kell, hogy álljon megfelelő részletezettségű műszaki dokumentáció. Ezért elvárható, hogy **az építési beruházás ne kezdődhessen meg a műszaki tervek (kiviteli tervek) előzetes ellenőrzése nélkül.** Ez az a pont, ahol még utoljára kizárható a nem megfelelően előkészített kivitelezések elindítása. Megfelelő mód lehet ennek biztosítására, ha mérföldkövet kell tervezni a műszaki előkészítés lezárásakor, mely akkor tekinthető teljesítettnek, ha a tervek igazoltan megfelelnek a vonatkozó esélyegyenlőségi, akadálymentességi jogszabályi követelményeknek.

Az eddigieken felül a **kivitelezés során az akadálymentesítésért felelő szakember feladat- és jogkörét is szabályozni kell.** Mivel a rehabilitációs szakember kompetenciái nincsenek jogszabályokban meghatározva, ezért ameddig ez nem rendeződik, a kiírásokban lenne szükséges szabályozni, azonban jelenleg ez nem történik meg. A helyzet tisztázatlanságából fakad, hogy a pályázati folyamatban projektenként eltér, hogy melyik szereplő (tervező, megrendelő, stb.) bízza meg és fizeti a rehabilitációs szakmérnököt. Az is előfordul, hogy a projekttervezés során "kifelejtett" szakértői munkát a kivitelezőre hárítják mondván, hogy ő kell, hogy az általa beépített szerkezetek minőségének tanúsítását igazolja, azonban ez nyilvánvalóan ellentmondásos érdekrendszerteremt a kivitelező és az általa megbízott,

munkáját ellenőrző szakember között. Álláspontunk szerint a rehabilitációs szakmérnök szerepe, feladat- és jogkörei az *építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet* által meghatározott "tervezői művezető" vagy "műszaki ellenőr" szerepkörben vagy azok kötelező tanácsadójaként legyenek megjelölve. Így válik lehetségessé, hogy az általa kért pontosítások, módosítások elvégzését a műszaki ellenőr megkövetelhesse és azok meg is valósuljanak. Az online építési naplóba (amelyben az építkezéssel kapcsolatos minden bejegyzés utólagosan is ellenőrizhető módon rögzítésre kerül) a műszaki ellenőrön keresztül kellene, hogy bekerüljön a rehabilitációs szakmérnök álláspontja. (Jelenleg, miután a rehabilitációs szakmérnöknek nincs kamarai jogosultsága, az építési naplóba nem hívható meg, abba bejegyzést nem tehet, ezért az ő véleménye a naplóban csak akkor jelenik meg, ha valaki azt mellékletként feltölti vagy sajátjaként rögzíti). A jelenlegi gyakorlat szerint a rehabilitációs szakmérnökök a véleményükről egy emlékeztetőt írnak, amit elküldenek a megbízónak (aki adott esetben lehet a pályázó vagy az általa megbízott menedzsment szervezet, vagy a tervező, a műszaki ellenőr, vagy akár a kivitelező). Nincs garancia arra, hogy az összes érintett szereplőhöz el is jut a dokumentum. Véleményünk szerint a műszaki ellenőr melletti tanácsadó szerepkörben van lehetőség és felelősség a helyes kivitelezés garantálására, valamint ezzel illeszkedik a tevékenység a 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet által meghatározott szerepkörökhöz.

Az úgynevezett „záró megfelelőségi nyilatkozatot” a rehabilitációs szakmérnök akkor teszi, ha az elkészült beruházás megfelel a tervben, kiemelten a pályázati felhívásokban megkövetelt "akadálymentességi tervfejezetben" foglaltaknak. Jelenleg a záró nyilatkozat tartalmilag az OTÉK, valamint a Segédlet akadálymentességi követelményeinek való megfelelést kell, hogy igazolja. Többek között ez az oka a Segédlet használatának és a nem a hatályos jogszabályoknak való megfelelésnek.

Fontosnak tartjuk, hogy a bevont szakemberek pontos körének meghatározása az érintett szakemberek szakmai érdekképviseletét ellátó REKORE-val egyeztetve kell, hogy megtörténjen.

A támogatási kérelmek tartalmi értékelésével kapcsolatban fontos, hogy **az akadálymentesség ellenőrzése nem szűkülhet le a tervek alapján az épület kialakítására, szükséges az épületben nyújtott szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés ellenőrzése is.** Kívánatos lenne ezért, hogy az ÁÚF kifejezetten tartalmazza, hogy **nem támogathatók azok a pályázatok, amelyek nem teljesítik a horizontális követelményeket** (az esélyegyenlőségi követelmények horizontális követelmények).

Itt jegyezzük meg, hogy a nem az unió által finanszírozott pályázatok esetében az esélyegyenlőség többnyire meg sem jelenik horizontális elvként. Így például a hazai turisztikai fejlesztésre fókuszáló Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program keretében meghirdetett "TFC-M-1.1.2-2020 – Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukció – magán szálláshelyek és egyéb szálláshelyek fejlesztése" kiíráshoz kapcsolódó felhívás és útmutató sem tartalmazza ezt a

feltétele.⁴⁷ Javasoljuk, hogy a nem uniós pályázatok esetében is jelenjen meg az esélyegyenlőség horizontális elvként.

A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program [MTÜ, s.a.] a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 – Turizmus 2.0 stratégia egyik meghatározó alappillére, amelynek Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukciója közel tizenhétezer magyarországi magán- és egyéb szálláshely kialakítását, megújulását tette lehetővé. A TFC-M-1.1.2-2020 pályázati kiírás keretében hozzávetőleg kétmillió forintos nagyságrendű támogatást elnyerő, kiemelt turisztikai fejlesztési térségben élő pályázó magánszemély keresett fel rehabilitációs szakmérnököt a beruházás akadálymentesítési szempontú megfelelőségének az igazolásához. A felhívás szerint az akadálymentesítés önállóan nem támogatható tevékenység, de a pályázat keretében elszámolható, és a pályázótól kapott információ alapján előnyt jelentett az elbírálásnál az akadálymentesítés vállalása. A projekt megvalósulására vonatkozó információk szerint akadálymentesítés tekintetében „a fejlesztést engedélyeztetni kell az illetékes építésügyi hatósággal, képesített szakember bevonásával”. A laikus pályázó építési engedélyt igénylő tevékenységet nem végzett, és nem volt róla tudomása, hogy rehabilitációs szakmérnököt kellene bevonnia. A szálláshely egy átalakított családi ház, amelynek elhelyezkedése, megközelítése, emelt padlószintje, szűkös terei és nyílásai, meredek lépcsője teljesen kizárja a mozgáskorlátozott emberek általi egyenlő esélyű hozzáférést. Akadálymentessé tétele bőven meghaladta volna a pályázati keretet. Amikor az akadálymentesítéssel kapcsolatban a pályázó a pályázat kiírójához fordult, úgy tájékoztatták, hogy miután nem volt engedélyköteles tevékenység, rehabilitációs szakmérnök jóváhagyása sem kell, csak mutasson fel egy bármilyen akadálymentes megoldást. Mivel a pályázó részéről a jó szándék megvolt, a rehabilitációs szakmérnök tanácsára az érzékelhetőséget, észlelhetőséget javította kontrasztos színezéssel, így látássérült emberek számára a szálláshely fizikailag hozzáférhető lett. A rehabilitációs szakmérnök segítette ebben, de nyilatkozatot nem állt módjában kiadni, és a szolgáltatásért sem számolhatott el honoráriumot sem, hiszen nem volt vállalható, hogy a neve hivatalosan felmerüljön egy ennyire nyilvánvalóan a jogszabályoknak meg nem felelő, nem akadálymentes projektnél.⁴⁸ (Szabó – dr. Szaszák)

Kiemelkedően fontos, hogy minden olyan projekt esetében legyen **kötelező a megvalósulást követően elvégzett ellenőrzés**, amely közszolgáltatást nyújtó építmény ingatlanfejlesztésére irányul és ezeknél a projekteknél minden esetben legyen speciális szakértelemmel rendelkező személy általi helyszíni ellenőrzés. Ilyen típusú ellenőrzés jelenleg is van, azonban sokszor nem helyszíni ellenőrzés keretében zajlik, hanem csak a beküldött dokumentumok alapján egy jegyzőkönyv készül. Álláspontunk szerint az ellenőrzésnek minden esetben helyszíni szemlén

⁴⁷https://info.kisfaludyprogram.hu/media/uploads/dokumentumok/lezart_palyazatok/archiv/20/0_Felh%C3%ADv%C3%A1s_TFC-M-1-1-2..pdf

⁴⁸ Az ügyben a MEOSZ Horváth Péterhez, a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt. vezérigazgatójához fordult. <http://www.meosz.hu/blog/a-meosz-nak-koszonheteoen-megszunhet-a-szallashelyfejlesztési-palyazatok-akadalymentesítési-gyakorlataval-kapcsolatos-visszas-gyakorlat/>

kellene alapulnia és az akadálymentességi megfelelés ellenőrzését arra jogosult és speciálisan felkészített szakembercsoportnak kellene végeznie.⁴⁹

„A kivitelezés végén nyilatkozatot szükséges benyújtani az akadálymentesítés megvalósulásáról a projektzáró-beszámolóban, és ha a rehabilitációs szakmérnök közreműködése csökkentett intenzitású volt, előfordul, hogy későn tudja csak jelezni, ha valamely szempont nem épült be, ami utólag akár csak visszabontással érvényesíthető. Ilyenkor a pályázati kifizetés érdekében mégis van, aki lenyilatkozza a megfelelést. Ha a projekt rehabilitációs szakmérnöke erre nem hajlandó, a vele való együttműködést megszakíthatják, és behívhatnak olyan kollégát, aki aláírja a nyilatkozatot.”⁵⁰

Az ellenőrzés önmagában szükséges, de nem elégséges akkor, ha nem kapcsolódik hozzá a **szankció lehetősége**. A szankciónak, mint jogkövetkezményeknek visszatartó ereje lehet, így kiemelkedően fontosnak tartjuk, hogy az akadálymentességgel összefüggésben tapasztalt hiányosságokhoz szankció kapcsolódjon, és, hogy a szankciót valóban alkalmazzák. A jelenlegi gyakorlat szerint az irányító hatóság a teljes dokumentációt ellenőrzi a záró ellenőrzés során, azonban hiába nem található a dokumentumok között az akadálymentességről kiállított záró nyilatkozat, mégis megtörténik a kifizetés.

Az elszámolhatóság

A pályázati költségek elszámolása a végső pont, ahol az állam még be tudna avatkozni, ahol még számon tudná kérni az egyes projektek felhívásnak, illetve a hatályos jogszabályoknak való megfelelését. Azonban sajnálatos módon az állam nem lép közbe, a nem akadálymentesen megvalósult beruházásokra is kifizeti az uniós forrásokat.

A Miskolci Állatkert és Kultúrpark ökoturisztikai fejlesztése (TOP 6.1.4-15 MI1 2016-00001) során több ponton is megsértették az akadálymentességre és egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, melynek eredményeként:

- látogatási időben az akadálymentes parkolók zárt kapuk mögött vannak, nincsen semmilyen kiépített lehetőség a bejutási szándék jelzésére, semmilyen erre vonatkozó információ nincs elhelyezve, gépjárművel önállóan nem lehet bejutni
- akadálymentes megközelítés nem biztosított (gyalogosan csak a meredek autóbehajtón keresztül vezet út)
- a látogatás időpontjában a motoros nyitász kapu egyik szárnya üzemképtelen volt

⁴⁹ A képzettségükre, kiválasztásukra vonatkozó elveket lásd feljebb.

⁵⁰ Szabó- dr. Szaszák 30-31. o.

- az akadálymentes parkoló nem sík, a kerekesszékkal történő használatot nagyon megnehezíti (kiszállás, beszállás, közlekedés)
- az akadálymentes parkolóból vezető rámpa kialakítása szabálytalan
- az akadálymentes WC nem felel meg a használati méretkövetelményeknek, szerelvényei nem megfelelőek (például "nyitott elejű" vécé, vécé-kagyló megközelítését akadályozó mosdó), kisebb méretű, "aktív" kerekesszékkal sem használható rendeltetésszerűen
- a sétányok nagy része nehezen használható, kőzúzalékos burkolatú (például parkolónál, Afrika háznál), a korábbi sétányoknál kedvezőtlenebb kialakítású
- az állatok megtekintése kerekesszékből elérhető helyekről nem (csak kis részben) lehetséges

Az észrevételek rögzítése kerekesszékkal történt személyes látogatás keretében történt, nem teljes körűek, tekintettel arra, hogy a beruházással érintett terület kerekesszékkal nem bejárható.

Miután a legutóbbi programozási időszak, amelyben a felhívásokra benyújtott támogatási kérelmek az elszámolhatóság szakaszába léptek, a 2014-2020-as programozási időszak, így erre a programozási időszakra vonatkozóan tekintjük át az elszámolhatóság problémakörét és az ezzel kapcsolatos tapasztalatokat. Az ebben a programozási időszakban az európai strukturális és beruházási alapokból (ESB-alapok) finanszírozott fejlesztésekkel kapcsolatos tapasztalatok azt mutatják, hogy a pályázati pénzek felhasználása számos esetben nem akadálymentes megvalósulást eredményezett, az EU költségvetéséből származó forrásokat végső soron nem megfelelő és nem szabályos módon használják fel.

A Szekszárdi Szent József Iskolaközpont infrastrukturális fejlesztése (EFOP-4.1.5-16-2017-00037) során több ponton is megsértették az akadálymentességre és egyenlő esélyű hozzáférésre vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, melynek eredményeként:

- fizikai és infokommunikációs akadálymentesség nem megfelelően lett kialakítva (tudomásunk szerint az örökségvédelmi védettségre hivatkozva elfogadták használhatatlan akadálymentesítési megoldásokat)
- bejárati kapu önállóan nem nyitható, nagyméretű, nehéz semmilyen módon nem lehet jelzést adni, tehát még segítséges sem lehet kérni a személyzettől
- kapuátjáróból az udvarra vezető kapu szintén önállóan nem használható mozgáskorlátozott személyek számára, szemle időpontjában nem volt semmiféle zár, arról tájékoztattak, hogy mechanikus csukóberendezést terveznek felszerelni, amely akadálymentes használatot lehetetlenné teszi
- új udvari lépcsőn lehet megközelíteni a magasföldszintet, ide korlátlift beépítése volt folyamatban, ez azonban az önálló használatot nem teszi lehetővé
- az új lépcső pihenőről az épületbe vezető új ajtó kétszárnyú, melynek első, önállóan nyitható szárnya kb. 70 cm nyílásszélességet biztosít (OTÉK szerint min: 90 cm szükséges)

- az új előtérből az épületbe vezető ajtó szintén kétszárnyú, első szárnyának nyitásával kb. 60 cm nyílásméret biztosított, ez szintén nem megfelelő
- az akadálymentes vécéhez vezető útvonalon található folyosószakaszoló ajtó keskeny (nem éri el a 90 cm-et), használatát bútorok nehezítik
- az akadálymentes vécé használhatatlan méretű, kontraszt nélküli, szabálytalan ("nyitott") vécékagylóval, kontrasztosság nélkül kialakított, a szemle időpontjában raktérként használt
- a teljesen új udvarszintről akadálymentesen megközelíthető étterem épületrész bejárati ajtaja nem megfelelő méretű
- az épületben létesített információs táblarendszer magasan (kb. 2 m) került elhelyezésre, tükröződő, olvashatatlan kialakítású

A 2014-2020-as programozási időszakra vonatkozóan a kifizetésekről az 1303/2013/EU rendelet (CPR)⁵¹, valamint a *2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről* szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet rendelkezik.

A 272/2014. Korm. rendelet 144. § (3) bekezdése szerint az esélyegyenlőség érvényesítését folyamatosan, de legkésőbb a záró kifizetési igénylés jóváhagyásáig ellenőrizni kell.

A költségek elszámolásának rendjét a 272/2014. Korm. rendelet határozza meg. 5. mellékletének 2.3.2.11. pontja alapján azon költségek számolhatók el, amelyek egyéb közösségi szintű horizontális politikák feltételeit is teljesítik, tehát a projekt végrehajtása során a kedvezményezett betartotta különösen a közbeszerzési, versenyjogi (állami támogatási), környezetvédelmi, esélyegyenlőségi szabályokat. **Azok a költségek tehát egyértelműen nem számolhatók el, amelyek az esélyegyenlőségi szabályokat – így tehát a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáférésnek követelményét nem teljesítik.**

A 272/2014. Korm. rendelet 20. § (3a) bekezdése alapján az irányító hatóság gondoskodik - a feladatkörében érintett monitoring bizottsággal és az európai uniós források felhasználásáért felelős miniszterrel együttműködve - a program végrehajtása során a horizontális elveknek és politikáknak a támogatási szerződésben és a szakmai beszámolóban történő érvényesítéséről, valamint gondoskodik a horizontális követelmények teljesülésének előrehaladásával kapcsolatos adatok gyűjtéséről.

A CPR 2. cikk 36. pontja szerint „szabálytalanság”: az uniós jog vagy az annak alkalmazásához kapcsolódó nemzeti jog valamely rendelkezésének egy, az ESB-alapok megvalósításában részt

⁵¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1303/2013/EU RENDELETE (2013. december 17.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra, a Kohéziós Alapra, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről

vevő gazdasági szereplő cselekedetéből vagy mulasztásából adódó bármilyen megsértése, ami az Unió költségvetését a költségvetésre rótt indokolatlan költség formájában sérti vagy sértheti.

CPR. 2. cikk 38. pontja szerint „rendszerszintű szabálytalanság”: bármely szabálytalanság, amely esetében fennáll az ismétlődés lehetősége, amely nagy valószínűséggel hasonló művelettípusok esetében következik be, és amelyet valamely irányítási és kontrollrendszer hatékony működésének súlyos hiányossága okoz beleértve azt is, hogy nem történt meg az e rendelet és az alap specifikus szabályok szerinti megfelelő eljárások kialakítása.

A CPR 4. cikke (2) bekezdése szerint a Bizottság és a tagállamok biztosítják – figyelembe véve minden egyes tagállam sajátos helyzetét –, hogy az ESB-alapokból származó támogatás összhangban legyen a releváns szakpolitikákkal, az 5., 7. és 8. cikkben említett horizontális elvekkel, valamint az Unió prioritásaival, és kiegészítse az Unió egyéb eszközeit.

A CPR 7. cikke alapján a tagállamok és a Bizottság megteszik a megfelelő lépéseket a programok elkészítése és végrehajtása során a nem, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló bármilyen hátrányos megkülönböztetés megelőzése érdekében. A programok elkészítése és végrehajtása során különösen figyelembe veszik a fogyatékosággal élő személyek általi hozzáférhetőség biztosítását.

A fogyatékoságon alapuló hátrányos megkülönböztetés megelőzése, a fogyatékosággal élő személyek általi hozzáférhetőség biztosítása egyike a CPR horizontális elveinek.

Amint az a fentiek alapján megállapítható, **a CPR és a 272/2014. Korm. rendelet alapján kizárólag az olyan az akadálymentes hozzáférést biztosító költség elszámolható, amely valódi akadálymentes hozzáférést eredményez. Miután az állam részéről az irányító hatóság ellenőrzi az elszámolhatóságot, így végső soron az ő felelőssége, hogy a projektekben valódi akadálymentesség valósuljon meg.**

Álláspontunk szerint amennyiben az irányító hatóság jóváhagyja, elszámolhatónak tekinti a nem akadálymentes beruházások megvalósulását, a 272/2014. Korm. rendelet idézett rendelkezésein kívül a CPR 7. cikkében foglalt, a fogyatékosággal élő személyek egyenlő esélyű hozzáféréseinek horizontális elvét sérti meg.

Hangsúlyozzuk, hogy az irányító hatóság nem mentesül a felelősség alól arra hivatkozva sem, hogy a belső engedélyezési mechanizmus (például az örökségvédelmi hatóság használatbavételi engedélye) során az eu-s forrásból megvalósult beruházást akadálymentességi szempontból jóváhagyták. A nem hatékony belső engedélyezési mechanizmus nem jelenthet kibúvót az uniós kötelezettségek teljesítése alól, az uniós jognak ugyanis a hazai joggal szemben elsőbbsége van.

Az állam felelőssége abban áll, hogy az illetékes irányító hatóságok a szabálytalanságok ellenére a támogatási összeg teljes körű kifizetéséről rendelkeznek azokban az esetekben is, amikor nem akadálymentes megoldások valósulnak meg a pályázati összegekből.

Véleményünk szerint e tekintetben rendszerszintű szabálytalanságról is beszélhetünk az esetek ismétlődése miatt, amelyet az irányítási és kontrollrendszer hatékony működésének súlyos hiányossága okoz.

Javasoljuk, hogy az elszámolhatósággal kapcsolatos kontrollrendszer terjedjen ki az akadálymentesség vizsgálatára, és hatékonyan kell lennie. Szabálytalanság észlelése esetén az állami irányító szervnek a megfelelő és hatékony szankciót kell alkalmaznia.

Közbeszerzés

EU közbeszerzési szabályok és fizikai akadálymentesség

Az uniós szakpolitikai álláspont szerint az állami szervezetek azzal tudják érvényesíteni a szociális szempontokat a közbeszerzésben, ha etikus termékeket és szolgáltatásokat vásárolnak, és a közbeszerzési pályázatokat is felhasználják arra, hogy a fogyatékosokkal élők és a hátrányos helyzetűek számára munkalehetőségeket, tisztességes munkát, jobb feltételeket teremtsenek, valamint társadalmilag és szakmailag integrálják őket. Az etikus, felelősségteljes közbeszerzés a vállalkozókat is ösztönözheti arra, hogy felelősségteljes, fenntartható eljárásokat kövessenek a termelés és a munkavállalók alkalmazása terén. A társadalmi szempontból felelős közbeszerzés ezzel stratégiai eszközzé válik, amely hatékonyan segíti a szociálpolitikai és munkaerő-politikai célok megvalósítását. Az Európai Bizottság arra törekszik, hogy a szociális szempontok a lehető legjobban érvényre jussanak a közbeszerzésben az Európai Unió teljes területén.⁵²

Az állami szervezetek, azaz a klasszikus ajánlatkérők uniós értékhatárokat elérő értékű közbeszerzéseit a *2014/24/EU irányelv* (Közbeszerzési Irányelv) szabályozza. Az irányelv a klasszikus ajánlatkérők (az irányelv szóhasználatában: ajánlatkérő szervek) körébe azokat a szereplőket sorolja, melyek jellemzően nem a piaci viszonyoknak megfelelően tevékenykednek, és hoznak döntéseket, hanem az állami szférához szorosan kötődve, többlet jogosítványokkal rendelkeznek. A klasszikus ajánlatkérők körébe tartozik az állam, a területi vagy a települési önkormányzat, a közjogi intézmény, egy vagy több ilyen szerv, illetve közjogi intézmény által létrehozott társulás.⁵³

Az Irányelv (76) preambulumbekzdése szerint olyan közbeszerzés esetében, amelyet személyek általi felhasználásra szánnak – akár a nyilvánosság, akár az ajánlatkérő szerv alkalmazottai általi felhasználásra –, az ajánlatkérő szervnek – a megfelelően indokolt eseteket kivéve – olyan műszaki leírást kell összeállítania, amelyben figyelembe veszi a

⁵² https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/tools-public-buyers/social-procurement_hu

⁵³ dr. Gonda-dr. Varga-dr. Várhomoki-Molnár Márta, Közbeszerzés az Európai Unióban, Nemzeti Közszolgálati Egyetem; Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2021

fogyatékossgal élők számára való akadálymentesség szempontját és a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítást.

A Közbeszerzési Irányelv (99) preambulumbekzdése szerint az odaítélési szempontok vagy szerzödésteljesítési feltételek között szerepelhetnek olyan intézkedések is, amelyek célja az előállítási folyamatban részt vevő alkalmazottak egészségének védelme, a szerzödés teljesítésére kijelölt személyek közül a hátrányos helyzetűek, illetve a kiszolgáltatott csoportokba tartozók társadalmi beilleszkedésének a támogatása vagy a szóban forgó szerzödéshez szükséges készségekkel kapcsolatos képzés, amennyiben e szempontok és feltételek a szerzödés alapján nyújtandó építési beruházásokra, árukra vagy szolgáltatásokra vonatkoznak. E szempontok vagy feltételek közé tartozhat például, többek között, a hosszú ideje állást keresők alkalmazása, vagy az odaítélendő szerzödés teljesítésének keretében munkanélküliek vagy fiatalok képzését célzó intézkedések végrehajtása. **Az ajánlatkérő szervek a műszaki leírásokban előírhatnak a szóban forgó terméket vagy szolgáltatást közvetlenül jellemző követelményeket, például a fogyatékossgal élő személyek számára való akadálymentességet vagy a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítást.**

Az Irányelv 42. cikk (1) bekezdése szerint minden olyan beszerzés esetében, amelyet természetes személyek – akár a nagyközönség, akár az ajánlatkérő szerv alkalmazottai – általi felhasználásra szánnak, a megfelelően indokolt esetektől eltekintve **a műszaki leírást úgy kell megállapítani, hogy az figyelembe vegye a fogyatékossgal élő személyek számára való hozzáférhetőség és a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás szempontjait. Amennyiben uniós jogalkotási aktusban kötelező hozzáférhetőségi követelményeket fogadnak el, a műszaki leírást – amennyiben a fogyatékossgal élő személyek számára való hozzáférhetőség vagy a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás szempontjait érinti – e jogalkotási aktusra való hivatkozással kell megállapítani.**

Az Irányelv (101) preambulumbekzdése szerint biztosítani kell továbbá az ajánlatkérő szervek számára annak lehetőségét, hogy **kizárják a megbízhatatlannak bizonyult gazdasági szereplőket, például akik megsértették a környezetvédelmi vagy a szociális kötelezettségeiket, beleértve a fogyatékossgal élő személyek számára való akadálymentességre vonatkozó szabályokat** és a súlyos szakmai köteleességszegés egyéb formáit, mint például a versenyszabályok vagy a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok megsértését. Egyértelművé kell tenni, hogy a súlyos szakmai köteleességszegés kétségessé teheti az adott gazdasági szereplő tisztességességét, és ezáltal alkalmatlanná teheti a gazdasági szereplőt arra, hogy közbeszerzési szerzödést ítéljenek oda neki, függetlenül attól, hogy egyébként rendelkezne-e a szerzödés teljesítéséhez szükséges technikai és gazdasági képességekkel.

Magyar közbeszerzési szabályok és az épített környezet akadálymentessége

Az Irányelvet a tagállamok legkésőbb 2016. április 18-ig voltak kötelesek átültetni jogrendjükbe. Az átültetésnek Magyarország egy új közbeszerzési törvény – *a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény* (Kbt.) – 2015. november 1. napjával történő hatályba léptetésével tett eleget.

A Kbt. átfogóan szabályozza a közbeszerzések témakörét, ugyanakkor bizonyos kérdések végrehajtási rendeletekben találhatóak. Kormányrendeleti szinten szabályozott például az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának módja, az ennek körében kérhető dokumentumok köre, az alkalmasság és a kizáró okok ajánlatkérő általi ellenőrzésére, valamint a közbeszerzési műszaki leírások meghatározására és tartalmára vonatkozó részletes szabályok, a hirdetések megküldésének és közzétételének részletes szabályai, a tervpályázati eljárásra vonatkozó részletes szabályok, a központosított közbeszerzés rendszere, az építési beruházások részletes szabályai, a jogorvoslati eljárások igazgatási szolgáltatásai díja, a kiszabható bírság mértéke. A CRPD szerinti hozzáférhetőség az Irányelv alapján az egyik, jogilag is kötelező eleme a hazai közbeszerzéseknek, melyet *a közbeszerzési eljárásokban az alkalmasság és a kizáró okok igazolásának, valamint a közbeszerzési műszaki leírás meghatározásának módjáról szóló 321/2015. (X. 30.) Korm. rendelet* (Rendelet) 47- 48. §-ai ültettek át.

A Rendelet 47. § (1) bekezdése szerint a közbeszerzési műszaki leírást valamennyi felhasználó, ezen belül, ha a közbeszerzés tárgyára nézve értelmezhető, a fogyatékos emberek számára a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának figyelembevételével kell meghatározni.

A (2) bekezdés alapján minden olyan beszerzési tárgy esetében, amelyet természetes személyek - akár a nyilvános felhasználásra, akár az ajánlatkérő szerv alkalmazottai - általi felhasználásra szánnak, az indokolt esetektől eltekintve a műszaki leírást úgy kell meghatározni, hogy az figyelembe vegye a fogyatékosokkal élő személyek számára való hozzáférhetőség és a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás, illetve a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezmény második cikke szerinti egyetemes tervezés elveinek szempontjait.

A (3) bekezdés arról rendelkezik, hogy ha uniós jogalkotási aktusban kötelező hozzáférhetőségi követelményeket fogadnak el, a műszaki leírást – ha a fogyatékosokkal élő személyek számára való hozzáférhetőség vagy a valamennyi felhasználó számára alkalmas kialakítás szempontjait érinti – e jogalkotási aktusra való hivatkozással kell megállapítani.

A 48. § (1) bekezdése szerint a műszaki leírás tartalmát a Kbt. 58. §-ában, az e rendelet 46-47. §-ában és a (2)-(4) bekezdésben meghatározott rendelkezéseknek megfelelően kell meghatározni. A műszaki leírás meghatározhatja, hogy szükség lesz-e szellemi tulajdonjogok átruházására.

A (2) bekezdés szerint a műszaki leírás tartalmazhatja különösen a környezetre és éghajlatra gyakorolt hatások szintjét, a valamennyi követelménynek – így különösen a fogyatékos emberek számára a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés szempontjának –

megfelelő kialakításra, a teljesítményre, a biztonságra, és méretekre vonatkozó jellemzők meghatározását, ideértve a közbeszerzés tárgyára alkalmazandó, a terminológiára, a jelekre, a vizsgálatra és vizsgálati módszerekre, a csomagolásra, a jelölésre, a címkézésre, a használati utasításra, az áru, szolgáltatás vagy építmény teljes életciklusának egyes szakaszaiban alkalmazott gyártási folyamatokra és módszerekre vonatkozó követelményeket.

Látható, hogy a Rendelet alapján az egyenlő esélyű hozzáférés szempontját figyelembe kell venni, az kötelező eleme kell, hogy legyen a műszaki tartalomnak is.

A Rendeletnek ezzel a két szakaszával összefüggésben értelmezendő a Kbt. 63. § (1) a) pontja, amely szerint kizárható a közbeszerzésből az, aki „*az elmúlt három évben a 73. § (4) bekezdésében említett környezetvédelmi, szociális és munkajogi követelményeket súlyosan megszegte, és ezt az ajánlatkérő megfelelően bizonyítani tudja.*”

A Kbt. 73. § (4) bekezdés alapján érvénytelen az ajánlat különösen, ha nem felel meg azoknak a környezetvédelmi, szociális és munkajogi követelményeknek, amelyeket a jogszabályok vagy kötelezően alkalmazandó kollektív szerződés, illetve a 4. mellékletben felsorolt környezetvédelmi, szociális és munkajogi rendelkezések írnak elő.

Ugyan a Kbt. 4. számú melléklete nem sorolja fel a szociális szempontok között a fogyatékosági szempontokat, csak munkajogi és környezetvédelmi egyezményeket tartalmaz, azonban a 73. § (4) bekezdés alapján enélkül is érvénytelen az az ajánlat, amely nem felel meg a jogszabályokban előírt szociális követelményeknek. Álláspontunk szerint ilyen szociális követelmény a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés is, amelyet jogszabály, többek között a Fot. 7/A. §-a ír elő. **Ez azt jelenti, hogy a jelenlegi szabályozás szerint érvénytelen az az ajánlat, amely nem felel meg az egyenlő esélyű hozzáférés jogszabályi követelményének.** Gyakorlati szempontból szerencsésebbnek tartanánk azonban, ha más – meg nem nevezett – jogszabályra való utalás helyett a Kbt. egyértelműen és szövegszerűen rögzítené, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést nem biztosító ajánlat érvénytelen.

„Az EU közbeszerzési folyamatában kötelező elemként jelenik meg az érdekvédelmi szervezetekkel való egyeztetés, de ennek pontos formai és tartalmi keretei nincsenek meghatározva.”⁵⁴

Problémák a hazai közbeszerzésben és kapcsolódó jogi keretek

1. Tervdokumentáció ellenőrzése

Az építési beruházások és az azokhoz kapcsolódó mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének, a közbeszerzési eljárás szereplőinek és az eljárás lefolytatásának szabályait *az építési*

⁵⁴ Szabó- dr. Szaszák 14. o.

beruházások, valamint az építési beruházásokhoz kapcsolódó tervezői és mérnöki szolgáltatások közbeszerzésének részletes szabályairól szóló 322/2015. (X. 30.) Korm. rendelet (Építési Rendelet) tartalmazza.

Az Építési Rendelet 14. § (1) bekezdése szerint egy építési beruházás a kivitelezésre és tervezésre is kiterjedhet. Ebben az esetben a beruházás műszaki – szakmai tartalmára, a tervdokumentációk elkészítésére közbeszerzést lehet kiírni. Ehhez az ajánlattevő átad számos adatot a közbeszerzési eljárás során.

Az Építési Rendelet alapján az ajánlattevő korábbi munkáinak, kamarai tagságnak ellenőrzésére jogosult az ajánlatkérő. Ekkor ellenőrizheti, de csak formailag, hogy az akadálymentesítés követelményeire vonatkozóan tud-e megfelelő tervdokumentációt készíteni.

Ez, az ajánlattevőnek eljuttatott tervdokumentáció ellenőrzése az utolsó fázis a közbeszerzés során, amikor a tervezési hiányosságok még pótolthatók, a hiányos tervek javíthatók a pályázóval. Jelenleg azonban a tervdokumentációt nem ellenőrzi az akadálymentesítéshez értő szakember, így indokolt lenne a közbeszerzésre benyújtott tervdokumentáció szakemberek, például rehabilitációs környezettervező szakmérnökök általi akadálymentesítési ellenőrzése vagy akár (többek között) ilyen feladatkörrel szakhatóság felállítása.

2. Legalacsonyabb ár, mint értékelési szempont problémája

A Kbt. szigorúan fogalmaz a legalacsonyabb ár alkalmazása kapcsán építkezési beruházások esetén, amikor kimondja, hogy az ajánlatkérő nem alkalmazhatja a legalacsonyabb ár szempontját egyedüli értékelési szempontként tervezési, mérnöki és építészeti szolgáltatások, valamint építési beruházások esetében.⁵⁵ Ezt az Építési Rendelet 24. § (1) bekezdése is megerősíti, amikor úgy rendelkezik, hogy az ajánlatkérő a Kbt. 76. § (5) bekezdése értelmében építési beruházás esetében nem alkalmazhatja a legalacsonyabb ár szempontját egyedüli értékelési szempontként. A gyakorlatban az ár egyedüli szempontként értékelése mégis többször fordul elő, és ez hatással van a beadandó tervek elkészítésére, az akadálymentességre is.

Sokszor a legalacsonyabb ár a tervezők és a kivitelezők kiválasztásának egyedüli szempontja. Ebben szerepet játszhat az is, hogy ez a szempont tűnik legobjektívebbnek, legegyszerűbbnek és ekkor nem kell egyéb szempontokat megfogalmazni, pontozási rendszert készíteni. Ez azt eredményezheti, hogy áron alul történik a vállalás, és nem reális, hogy az elvárt mennyiségű és alaposágú mérnöki munka megvalósulhasson. Ebből következően a hibák száma növekszik.

⁵⁵ Kbt. 76. § (5) bekezdés harmadik mondat.

A legalacsonyabb ár egyedüli értékelési szempontként való figyelembe vétele miatt a tervezők kényszerpályára kerülnek: a minél alacsonyabb ár meghatározására törekednek, azonban alacsony díjért nem tudnak alapos munkát végezni. Így például, ha egy terv elkészítése 10 millió forint, a közbeszerzési felhívásra ennél az árnál jóval alacsonyabb árral pályáznak, hogy a legolcsóbb ajánlatot tevő pályázók legyenek. A töredék pénzből nem jut terepfelmérésre, hiába kell később a geodéziai eredmény az engedélyezéshez. Nem tudja a tervező, hogy van szintkülönbség a helyszínen, nem tud valódi akadálymentesítést tervezni. **Az elérendő cél az lenne, hogy az egyetemes tervezés elve és az akadálymentesség együtt követelményként beépüljön a tervezési fázisba, a legalacsonyabb ár szerinti értékelés esetén is.**

Az építészeti tervezés vonatkozásában ez a gyakorlat különösen aggályos lehet. Sajnos a jelenlegi szabályozás nem követeli meg a Magyar Építész Kamara által meghatározott "kamarai díjszabás" alkalmazását. A díjszabás arra jött létre, hogy iránymutatást adjon, hogy mennyi időráfordítással, mekkora díjért lehet egy építészeti feladatot kellő alaposággal elvégezni. Amennyiben azonban a kamarai díjszabásnál alacsonyabb díjjal nyer valaki a közbeszerzésen (és különösen vidéki beruházások esetén nem ritka, hogy akár 50%-kal alacsonyabb áron lehet elnyerni egy munkát), akkor gyakran a szakmai minőség rovására megy a pénzügyi keretek szűkössége. Ez tipikusan abban jelenik meg, hogy a felelős tervező mely területekre és milyen mértékben von, vagy nem von be szakági tervezőket, illetve hogy az ő munkájukat mennyire tudja koordinálni, harmonizálni. Ha nem áll rendelkezésre elegendő forrás, a felelős tervező nem fog akadálymentességi szakági tervezőt bevonni, mert semmilyen jogszabály nem kötelezi erre. Másrészt, az akadálymentesség sok eleme különböző szakági tervezők részletmegoldásainak összehangolásával valósulhat meg (például egy akadálymentes vécé a belsőépítész burkolatválasztásai, a gépész és elektromos tervező szerelvény-elhelyezései és a választott szaniterek méretéhez igazodó használati helyigények építész általi biztosításával valósulhat meg). A szűkös tervezési díj azt eredményezi, hogy jellemzően elmarad a belsőépítész terv, és a részlettervek (burkolatkiosztás, szerelvények pontos meghatározása) vagy a különböző tervekben szereplő információk összehangolása (például az akadálymentes tervfejezetben, a gépész tervben valamint a költségvetésben 3 féle vécé-típus jelenik meg, melyek közül csak az akadálymentes tervfejezet szerinti lenne megfelelő).

A kivitelezőnek elvileg jeleznie kell a szakági tervek közötti ellentmondásokat, de ennek feltárása, tételes átvizsgálása hatalmas munkát, erőforrást igényelne, amennyit nem reális egy ajánlattételbe befektetésként ráfordítani. És a terven belüli ellentmondások lehetőséget adnak a minőségi, költségbeli játékokra, alkudozásokra, ami a kivitelezőnek kedvez, és jellemzően az olcsóbb megoldás fog megvalósulni, nehezebb rávenni a kivitelezőt az akadálymentesség szempontjából kedvezőbb, ámde bonyolultabb vagy költségesebb megoldás megvalósítására.

3. Uniós értékhatár alóli kivételek

A közbeszerzési törvény számos kivételt tesz az uniós értékhatárt⁵⁶ el nem érő tevékenységekre vonatkozóan, így bizonyos esetekben az építészeti-műszaki tervezést is kiveszi a Kbt. hatálya alól (Kbt. 111. § r) pont⁵⁷) „Ilyen módon a közbeszerzés megkerülhető, az egyenlő esélyű hozzáférés megvalósulása nem engedélyköteles létesítmények esetén kérdéses. A tervezési program ugyan ilyen esetekben is jogszabályi előírás, de betartását a kiviteli szakban már senki nem ellenőrzi, következmények nélkül módosítható.”⁵⁸

Örökségvédelem

Az akadálymentes épített környezet és a műemlékvédelem kérdése összetett, olykor egymásnak ellentmondó téma. Hangsúlyozni kell, hogy ebben az esetben sem kizárólag a fogyatékosokkal élők szükségleteiről van szó, a probléma az egyre öregedő társadalmunk miatt is akut. Az építészeti és régészeti emlékek akadálymentesítésének megoldását nem lehet általánosan megtalálni, minden esetben egyedi megoldásokat kell kidolgozni. A kulturális javak védelme nem eredményezheti azt, hogy az idősebb és a fogyatékosokkal élő embereket ki lehessen zárni a műemlék épületek egyenlő esélyű használatából. Hazánk műemlékvédelemre vonatkozó jogszabályi rendelkezései jelenleg aligha felelnek meg a fogyatékosokkal élő emberek igényeinek, jóllehet a nemzetközi, és hazai normák a műemlékvédelemben is kötelezőek.

A mozgáskorlátozott kérelmező panaszában azt sérelmezte, hogy a településen, ahol él, a helyi könyvtár nincs megfelelően akadálymentesítve. A panasz szerint az elmúlt években elhelyeztek ugyan egy rámpát a könyvtár épületében, azonban ez csupán a könyvtár alsó szintjének előterében a ruhatár és porta megközelítését teszi lehetővé és sem a könyvtár, sem pedig annak zenei részlege nem elérhető a mozgáskorlátozottak, így a kérelmező számára sem”... „A beadvány szerint a közösségi ház bejáratánál négy lépcsőfok akadálymentesítését egy erre a célra alkalmas szerkezettel megoldották, azonban így csak az előtér közelíthető meg, az emeletre, ahová további 30 lépcsőfok vezet fel, nem lehet akadálymentesen feljutni. A rendezvények nagy részét pedig az emeleten tartják, a mozgáskorlátozottaknak-kérelmező számára is- pedig csupán az épület alsó szintje közelíthető meg.”

Az épületben, **amely műemléknek minősül** a hatóság helyszíni szemlét tartott, majd a tárgyalást követően „megállapította, hogy az eljárás alá vont önkormányzat a könyvtár vonatkozásában nem tett eleget az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról

⁵⁶ <https://kozbeszerzes.khf.hu/tajekoztato-a-2022-januar-1-jetol-iranyado-kozbeszerzesi-ertekhatarokrol/>

⁵⁷ Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény szerinti épületre vonatkozó építészeti-műszaki tervezési szolgáltatás, belsőépítészeti tervezési szolgáltatás, településtervezési vagy tájrendezési tervezési szolgáltatás megrendelésére - az ezekhez kapcsolódó szakági és az épület rendeltetésszerű használatához szükséges tervezési tevékenységekre kizárólag akkor, ha annak megrendelésére építészeti, belsőépítészeti, településtervezési vagy tájrendezési tervezéssel együttesen, ugyanazon tervezett építési beruházás tekintetében kerül sor;

⁵⁸ Szabó-dr. Szaszák 30. o.

szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebkvt.) 4. § b) és 8. § g) pontjaiból, valamint a Fot. 5. § (1) bekezdéséből és 4. § fb) pontjából következő akadálymentesítési kötelezettségének, az általa nyújtott közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést a kérelmező számára nem biztosította, vele szemben az egyenlő bánásmód követelményét nem tartotta meg. A hatóság ezért kötelezte az eljárás alá vont önkormányzatot, hogy a könyvtár szolgáltatásainak igénybevételben fennálló jogsértő állapotot a határozatban megadott határnapig szüntesse meg és erről 8 napon belül a hatóságot írásban tájékoztassa.

A szankció kiszabásakor a hatóság figyelemmel volt az épület tulajdoni viszonyaira, továbbá arra, hogy „az eljárás alá vont önkormányzat elismerte, hogy a könyvtári közszolgáltatások igénybevételénél az egyenlő esélyű hozzáférés nem valósult meg teljes körűen. Figyelembe vette ugyanakkor a könyvtár akadálymentesítésére vonatkozó szándék komolyságát és azt is, hogy annak megvalósítása érdekében érdemi intézkedésekre (akadálymentesítésre vonatkozó tervezési szerződés, építési engedélyezési tervdokumentáció elkészítése) került sor”. „A hatóság elfogadta az eljárás alá vont önkormányzat nyilatkozatát, miszerint belső lift beszerelése műszaki okok miatt nem megoldható, külső lift pedig műemlékvédelmi okok miatt nem szerelhető fel.”

Egyenlő Bánásmód Hatóság 69/2015. számú ügy

A követelmények ütközése

A CRPD 9. cikk (1) bekezdés a) pontja szerinti intézkedések „magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között a következőkre vonatkozóan: épületek, utak, közlekedés és más bel- és kültéri létesítmények, így iskolák, lakóházak, egészségügyi létesítmények és munkahelyek.”

A CRPD 30. cikk (1) bekezdés c) pontja úgy fogalmaz, hogy a részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek azon jogát, hogy másokkal azonos alapon vegyenek részt a kulturális életben, és minden szükséges intézkedést megtesznek annak biztosítására, hogy a fogyatékossgal élő személyek hozzáférjenek a kulturális előadások vagy szolgáltatások helyszínéhez, mint például a színházhoz, múzeumhoz, mozihoz, könyvtárhoz és utazási irodához, **továbbá lehetőség szerint hozzáférjenek az emlékművekhez és a jelentősebb nemzeti kulturális helyszínekhez.**

Az Étv. 5 § (2) bekezdése szerint az építésügyi hatóság az építményekkel – beleértve a hatáskörébe tartozó sajátos építményfajtákkal és a műemléki védelem alatt álló építményekkel – kapcsolatos építési tevékenységgel összefüggő engedélyezési, kötelezési és ellenőrzési feladatai során az építményekre vonatkozó általános érvényű településrendezési és építési követelményeket juttatja érvényre. A sajátos építményfajtákkal és a műemléki védelem alatt álló építményekkel kapcsolatos építési tevékenység esetén a hatáskörrel rendelkező építésügyi

hatóság a sajátos építményfajtákra és a műemlékekre vonatkozó jogszabályi követelményeket is érvényesíti.

Az Étv. 56. § (1) bek. alapján az építészeti örökséghez tartoznak a műemlékek, a műemléki környezetek, a műemléki jelentőségű területek és a történeti tájak. Az építészeti örökség megfelelő fenntartása és megóvása közérdek.

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban Kötv.) 41. § (2) bekezdése szerint a műemléket épségben, jellege megváltoztatása nélkül kell fenntartani. A műemlék esetében a fenntartási, jókarbantartási kötelezettség a rendeltetésszerű és biztonságos használathoz szükséges műszaki állapot fenntartásán túlmenően kiterjed a műemlék sajátos értékeit képező építészeti, képző- és iparművészeti, valamint kertépítészeti alkotórészeire és tartozékaira, felszerelési tárgyaira.

A Kötv. 43. § (5a) bekezdés alapján a műemlék korszerűsítése – különösen az energiahatékonyságra vonatkozó minimumkövetelmények betartása, az energia-megtakarítási célú felújítás – nem okozhatja a műemléki védelem alapját képező értékeinek helyreállíthatatlan sérülését, elvesztését.

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (továbbiakban: Övr.) 63. § (3) bekezdése alapján, ha a tervezett tevékenység a kiemelten védett műemléket, vagy a védett műemlék nevesített műemléki értékét érinti és önálló rendeltetési egységét érintő bővítésével, felújításával, korszerűsítésével (különösen az akadálymentesítés, energetikai korszerűsítés, utólagos nedvesség vagy víz elleni szigetelés), az épületgépészeti és elektromos rendszerét érintő átalakításával jár, a hatóságtól örökségvédelmi engedélyt kell kérni.

Jól látható, hogy az örökségvédelemre vonatkozó jogszabályok nem tesznek konkrét említést sem az akadálymentesítés követelményéről, sem arról, hogy a fogyatékossgal élő emberek érdekeit a műemlékvédelmi felújítások, korszerűsítések során figyelembe kell venni. A hazai szabályozás nem felel meg a nemzetközi egyezmények alapelveinek, amely szerint az engedélyezési eljárás során figyelemmel kell lenni a fogyatékossgal élő személyek igényeire, és az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására. A kormánynak szem előtt kell tartani a CRPD 2. általános kommentár 44. pontját⁵⁹, amely szerint a részes államoknak törekedniük kell arra, hogy biztosítsák a nemzeti örökség részét képező kulturális és történelmi emlékekhez való hozzáférést. A kommentár elismeri azt is, hogy ennek biztosítása kihívás lehet, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy számos műemlék esetében sikerült a hozzáférést oly módon

⁵⁹ A 2. számú általános kommentár 44. pontja szerint a nemzeti örökség részét képező kulturális és történelmi emlékekhez való hozzáférés biztosítása bizonyos körülmények között valóban kihívás lehet. Azonban a részes államoknak törekedniük kell arra, hogy hozzáférést biztosítsanak ezekhez a helyekhez. Számos műemléket és nemzeti kulturális jelentőségű helyet tettek hozzáférhetővé oly módon, ami megőrzi a kulturális és történelmi identitást és az egyediséget.

biztosítani, hogy az épület továbbra is meg tudja őrizni a kulturális és történelmi identitást és az egyediséget.

A kommentár szövegéből is jól érezhető a kötelezés mellett, annak elismerése, hogy ez a feladat komoly kihívást jelent az örökségvédelmi folyamatban résztvevőknek. Az alábbiakban kitérünk rá, hogy meglátásunk szerint, melyek azok a tényezők, amelyek nehezítik az örökségvédelem alá eső épületek akadálymentesítését.

Az építészeti örökséghez tartoznak a műemlékek, a műemléki környezetek, a műemléki jelentőségű területek és a történelmi tájak. Az építésügyi hatósági rendszer 2020. évi átalakítása után megszűnt a másodfokú építésügyi hatósági eljárás, és így a kormányhivatal (építésügyi hatóság) döntésével szemben jogorvoslatra már csak közigazgatási perben van lehetőség. Örökségvédelmi hatóságként a fővárosi és megyei kormányhivatalok örökségvédelmi osztálya jár el⁶⁰.

A hatósági és egyéb szakmai döntések előkészítését jogszabályban meghatározottak szerint **örökségvédelmi tanácsadó testületek** segítik⁶¹. Az Országos Építészeti Tervtanács a műemléki érték védelmével kapcsolatos hatósági és egyéb szakmai döntések előkészítésében, vagy szakértőként a hatósági eljárást megelőzően véleményével segíti a miniszter, valamint az örökségvédelmi hatóság munkáját.⁶² A tervtanács szakmai véleményét *a településrendezési és az építészeti-műszaki tervtanácsokról szóló 252/2006. (XII. 7.) Korm. rendeletben* meghatározott szempontok alapján végzi el.⁶³ A 252/2006. Korm. rendeletben. 15. § (1) bek. d) pontja említést tesz arról, hogy a tervtanács a véleményezés során többek között figyelembe veszi, hogy az **akadálymentes épített környezet követelményeire vonatkozó** előírásokat betartották-e.

Az Országos Építészeti Tervtanács és a területi építészeti-műszaki tervtanács véleményét az eljáró hatóság az eljárása, döntése meghozatala során **érdemben vizsgálja**.⁶⁴ Műemlékkel kapcsolatos építésügyi hatósági eljárásban a (3) bekezdés szerinti tanácsadó testületként a központi építészeti-műszaki tervtanács jár el, amelynek véleményét az építésügyi és építésfelügyeleti hatóság az eljárása, **döntése meghozatala során bizonyítékként veheti figyelembe**.⁶⁵

Műemlékvédelem a gyakorlatban

⁶⁰Az Övr. 3. § (1) bek. a) pontja alapján a Kormány a kulturális örökség védelmével (a továbbiakban: örökségvédelem) kapcsolatos hatósági feladatok ellátására örökségvédelmi feladatkörében örökségvédelmi hatóságként (a továbbiakban: hatóság) - a c) és d) pontban meghatározott feladatok kivételével - a fővárosi és megyei kormányhivatalt (a továbbiakban: kormányhivatal) jelöli ki.

⁶¹ Köt. 6. § (3) bek.

⁶² Övr. 4. § (5) bek.

⁶³ 252/2006. Korm. rendelet 15. §-16. §

⁶⁴ 252/2006. Korm. rendelet 16/A. §

⁶⁵ Köt. 6. § (5) bek.

A műemléki védettségű épületeknél alapelv, hogy az eredeti állapothoz közelítő átalakítások preferáltak, ami ellentmond annak a rendelkezésnek, hogy a fogyatékkal élő személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre⁶⁶. Az épített környezetnek ezen felül önállóan használhatónak kell lennie, és a kor igényeinek megfelelő kényelmi igényeket is ki kell elégítenie. Az örökségvédelemben az eredeti állapothoz visszanyúló építészeti megoldások gyakran a hatályos építési szabályokkal is ellentétes irányba mutatnak, így például lépcsők (fokok, korlátok) méretkövetelményei, felvonók beépítési kötelezettsége, stb. A helyi védettség alatt álló műemlékek esetében ez alapvetően a városkép eredeti megjelenésének megőrzését jelenti, ez az irány jellemzően az épület bejáratának átalakítását nehezíti (rámpa, emelő létesítése, előlépcső mai követelmények szerinti átépítése). Az örökségvédelmi eljárások során tisztázni kell, hogy a Fot., az Étv., valamint az OTÉK akadálymentességi követelményekre vonatkozó rendelkezései, milyen viszonyban állnak a műemlékek védelmére vonatkozó jogszabályokkal.

A szubjektív elemek túlzott érvényesülése

A tapasztalat⁶⁷ azt mutatja, hogy a műemlékvédelem alapelvei folyamatosan változnak, hiányoznak azonban az örökségvédelem területén a konkrét, kiszámítható hatósági döntést eredményező rendelkezések. Ennek következtében elmondható, hogy hatóság-, illetve személyfüggő, hogy milyen jellegű átalakításokat engedélyeznek a hatóságok, illetve milyen szakvéleményeket adnak ki a tervtanácsok.

Példaként álljon itt néhány eset az ellentmondások megvilágítására:

- egy akadálymentesítést tartalmazó építési engedélyben kikötésként szerepelt, hogy az akadálymentes használhatóságot akadályozó, a megengedettnél jóval magasabb, töredezett kőküszöb eltávolításához nem járul hozzá az engedélyező hatóság
- egy folyamatban lévő tervezési program szerint, célzottan mozgáskorlátozott sportolók számára is sport-, illetve kapcsolódó egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó intézmény főbejáratához tervezett rámpát az előzetes tervtanácsi eljárás során településképi okokból töröltették a tervezővel, a kedvezőtlenebb megközelíthetőségű másik bejáratnál engedélyezték csak a kialakítását
- egy önkormányzati épület kapubejáró burkolatának lejtős megemelését, mely a hivatali helyiségek megközelítéség biztosító körfolyosóra vezető lépcsőt kiváltotta volna, nem engedélyezte az illetékes Örökségvédelmi hatóság, azzal az indokkal, hogy az eredeti, teljesen sík állapot irányába lehet csak átalakítást végezni, ez azonban még több lépcsőfokot eredményezett volna

⁶⁶ Fot. 5. § (1) bek. Az

⁶⁷ Több évtizede a szakmában dolgozó rehabilitációs környezettervező szakmérnök elmondása alapján

Szabálytalan, "hibrid" megoldások

Az OTÉK-ban foglalt rendelkezéseknek, és az annak gyakran ellentmondó örökségvédelmi követelményeknek való együttes megfelelés eredménye sok esetben olyan műszaki megoldást eredményez, amelyek csak részlegesen szabályosak, így például:

- nem megfelelő méretű ajtók, küszöbök
- nem megfelelő, csúszós burkolatú rámpa
- rosszul markolható, nem folytonosan, jó magasságban vezetett korlát, kapaszkodó
- rosszul érzékelhető szerkezetek (kápráztató, zavaró visszaverődéseket okozó padló, nehezen látható és olvasható információs táblák, stb.).

A műemlékvédelem és az akadálymentesítés egymáshoz való viszonyát jól mutatja az Új Széchenyi terv keretében megvalósuló projektek pályázati felhívásának mellékleteként kiadott *az akadálymentesítési feltételek az örökségvédelmi szempontból érintett objektumok esetében c. dokumentum*⁶⁸. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a kulturális örökségvédelem alatt álló objektumok esetében az akadálymentesítés nem minden esetben oldható meg teljes körűen az örökségi értékek sérelme nélkül, ezért ezen objektumok esetében az akadálymentesítés kialakítását az örökségi értékek megőrzésének figyelembe vételével kell meghatározni.

Amennyiben az örökségi érték sérelme nélkül nem valósítható meg az akadálymentesítés, akkor az alábbiak szerint kell eljárni:

- a védett épületek, objektumok esetében a teljes körű akadálymentesítés az adott objektum örökségi értékeinek sérelme nélkül nem lehetséges, *elfogadható a részleges akadálymentesítés, törekedni kell az egyedi, például mobil eszközök használatára* (például rámpák, jelzőberendezések, rögzített ajtószárnyak könnyebb nyithatósága) segítségével valósíthatók meg
- a főbejárat helyett, *egyéb bejárat is meghatározható* az akadálymentes közlekedés megvalósítására
- a védett épület *hiteles megjelenése nem rendelhető alá az akadálymentesítés szempontjainak, így például az akadálymentességgel kapcsolatos jelzések megjelenítése,*

⁶⁸ <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Akad%C3%A1lymentes%C3%ADt%C3%A9si+felt%C3%A9telek+az+%C3%B6r%C3%B6ks%C3%A9gv%C3%A9delmi+szempontb%C3%B3l+%C3%A9rintett+objektumok+eset%C3%A9ben%22+c%C3%ADm%C5%B1+dokumentum+tartalmazza>

színezése (bejárat vizuális kiemelése) nem, vagy csak egészen kivételes esetben térhet el a történelmi állapottól

- A feliratok, táblák és egyéb információhordozók kialakítása során törekedni kell az *örökségvédelmi és az akadálymentesítési követelmények egyidejű kielégítésére. Amennyiben ez nem lehetséges az örökségvédelmi szempontok minden olyan esetben előnyt kell, hogy élvezzenek az akadálymentesítéssel szemben, amelynél az akadálymentesítést biztosító munkálatok elvégzése ezen értékek fennmaradását ellehetetlenítené, vagy veszélyeztetné.*

Láthatjuk, hogy a kulturális örökség védelméhez fűződő közérdek⁶⁹ ütközik az Alaptörvény XV. cikkében deklarált⁷⁰ megkülönböztetésmentes bánásmódhoz való joggal, mint alapvető joggal. Jelenleg a kulturális örökség, amelynek védelme közérdek, a gyakorlatban megelőzi az akadálymentesítés teljes körű megvalósítását, holott az akadálymentesítés elmaradása a fogyatékossgal élő emberek vonatkozásában közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül, ami az Alaptörvény rendelkezése alapján tilos. Felvetjük, hogy az Alapvető Jogok Biztosának a témára vonatkozó vizsgálata iránymutatást tudna adni a kulturális örökség védelméhez fűződő közérdek, és a diszkrimináció általános tilalmát kimondó alapjog ütközésének kérdésében.

A hozzáférhetőség és a műemlékvédelem a jogrendszerben egymás mellett áll, és álláspontunk szerint a kettőt észszerű egyensúlyba kell hozni. A CRPD és fentebb idézett kommentárja segítséget nyújtanak a hazai jogi normák, valamint a nemzeti műemlékvédelmi célok értelmezésében. A műemléki tartalomra kiható intézkedéseknél elengedhetetlen a fogyatékossgal élők érdekeinek egyenrangú figyelembevétele, minden esetben vizsgálni kell a védett épület megőrzéséhez fűződő közérdek, és a fogyatékossgal élő emberek alapvető jogának, és jogos magán érdekének egymáshoz való viszonyát. Ehhez elengedhetetlen az örökségvédelmi jogszabályok kiegészítése, olyan előírásokkal, amelyek a fogyatékossgal élő emberek érdekeit figyelembe veszik, és számukra a legmesszebb menőkig biztosítják az egyenlő esélyű hozzáférést. A gyakorlat során ki kell alakítani a megfelelő súlyozási követelményeket, a hatóság a döntésekor vegye figyelembe a különböző védett érdekeket, a továbbiakban nem lehet alapelvárás, hogy az örökségvédelem minden esetben az akadálymentesítési követelmények fölött áll. Megfelelő szaktudást és elkülönített anyagi forrást kell biztosítani a színvonalas megoldásokhoz. A műemlékvédelem és az akadálymentesítés közötti ellentétek tehát az ellentétes álláspontok mérlegelésével, és az egyedi esetek megfelelő kezelésével oldhatók fel. Az, hogy az eljárás során a műemlékvédelem, vagy a fogyatékossgal élők érdekei érvényesülnek-e inkább, gondos és közérthető szakmai

⁶⁹ Kötv. 5. § (1) A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.

⁷⁰ Alaptörvény XV. cikk

indoklácson, valamint a fogyatékossgal élő személyek alapvető jogának, és jogos magán érdekének átfogó értékelésén kell alapulnia.

Megoldási javaslatok

Kedvező lenne olyan gyakorlat átvétele (például Anglia), amely azon alapul, hogy az egymásnak ellentmondó szabályok, érdekek esetén milyen kérdések, elvek mérlegelése alapján kell, vagy javasolt a döntést meghozni, ezzel objektívabbá válhatna a kérdések megvitatása és esetleges jogvita esetén a felelősség kérdése is. (például a kontrasztos színezés elvetése akkor elfogadható, ha az alábbi építészeti eszközök nem alkalmazhatóak: árnyékhatásokat eredményező világítás a belső téri elemek érzékelhetőségének biztosítására, vagy kontrasztos megjelenésű információs táblák alkalmazása.)

Kiemelt beruházások

A nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházások megvalósításának gyorsításáról és egyszerűsítéséről szóló 2006. évi LIII. törvényt (Ngtv.) azzal a céllal jött létre, hogy olyan kivételes nagyberuházások esetében, amelyeknél például egy európai uniós támogatás igénybevétele miatt különösen fontos érdek fűződik az engedélyezési és egyéb hatósági eljárások gyors lefolytatásához, az általános és ágazati eljárási szabályoktól való eltérés egy külön törvény alapján lehetséges legyen.⁷¹ A törvény felhatalmazása alapján a Kormány külön rendeletekben jelöli ki azokat a beruházásokat, amelyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségűek, és amelyekben a kormányrendeletben meghatározott kérdésekben el lehet térni az egyébként irányadó szabályoktól. Kezdetben aránylag kevés ilyen kormányrendelet született, 2007-ben 1, 2008-ban 8, 2009-ben pedig 9, 2015-ben viszont már 40, 2017-ben pedig 69.⁷² A tendencia egyértelműen növekvő, az elmúlt évtizedben a jogalkotó a törvény tárgyi hatályának bővítésével párhuzamosan egyre több konkrét ügyet vett ki az általános és ágazati szabályok hatálya alól. Ennek az akadálymentességre is közvetlen és kedvezőtlen hatása van.⁷³

Az Ngtv. 11/B (1) a) pontja alapján kiemelten közérdekű beruházás esetében a Kormányrendeletben állapíthatja meg a kiemelten közérdekű beruházás helyszínére és közvetlen környezetére vonatkozóan a sajátos településrendezési és beépítési szabályokat, valamint a beruházással érintett építményekre vonatkozó egyedi építési követelményeket.

⁷¹ Ngtv. indokolása

⁷² Szalai Éva, Mi is a probléma megint az építési igazgatással? In: Fazekas Marianna: Gazdaság és közigazgatás. Tanulmányok Ficzere Lajos tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2015. 88. o.

⁷³ A Kúria „Az építésügyi hatósági eljárások gyakorlata” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye 172. o.

Az Ngtv. 11/B (2) bekezdése alapján az (1) bekezdés a) pontja szerinti településrendezési és beépítési szabály, valamint egyedi építési követelmény az Étv. 13. § (1) bekezdésével összefüggő követelményekre, valamint az országos településrendezési és építési követelményektől, az országos tűzvédelmi szabályoktól, továbbá a változtatási és építési tilalmat elrendelő szabályoktól, valamint a településrendezési tervekben foglaltaktól való eltérő rendelkezésekre vonatkozhat.

A fentiek értelmében a kiemelten közérdekű beruházások esetén a kormány az OTÉK rendelkezéseitől eltérő rendelkezéseket állapíthat meg, így az akadálymentességre vonatkozó rendelkezéseket is felülírhatja, a beruházás mintegy felmentést kaphat bizonyos akadálymentességi követelmények teljesítése alól.

A kiemelten közérdekű beruházások esetén a hatósági eljárások gyorsulnak és egyszerűsödnek, így például az építészeti-műszaki tervtanács véleményének kikérése, illetve a településképi véleményezési és bejelentési eljárás lefolytatása a Kormány döntése alapján mellőzhető.⁷⁴

A kiemelten közérdekű beruházások szereplőit ezért az építési eljárásban (beleértve a hatósági eljárást is) a "minden megengedett" hozzáállás jellemzi, gyakran nem merik „akadályozni” a beruházás gyors megvalósulását.

Sajnálatos módon több olyan beruházás valósult már meg, ahol láthatóan sérültek az akadálymentességi követelmények.

A Steindl Imre Program keretében megépült Nemzeti Összetartozás Emlékhelye (az emlékhely egy hozzávetőleg 100 méter hosszú és 4,5 méter mély rámpa, melynek falain az 1913-as állapot szerinti Magyarország településeinek nevei vannak feltüntetve) a rámpa túlzott meredeksége miatt nem lett akadálymentes. A program vezérigazgatójának tájékoztatása szerint az OTÉK-ban foglalt akadálymentesítési paraméterek nem voltak teljesíthetők, jogsértés azonban nem történt, mert az akadálymentességi szempontok félretételét a 100/2012. (V. 16.) Korm. rendelet 1/A. § szakaszának alkalmazása indokolta. A hivatkozott jogszabályhely szerint az emlékhely mint kiemelt beruházás esetében, műemlékvédelmi vagy világörökségi érdekből, továbbá amennyiben a kiemelt nemzeti emlékhely kulturális értéke megőrzése érdekében szükséges, a hatóság a beruházás keretében műemléken és a világörökségi területen végzett építési tevékenység engedélyezése során az OTÉK rendelkezéseitől el lehet térni, ha az alkalmazandó megoldás az élet- és vagyónbiztonság követelményeinek megfelel.

Az akadálymentes helyszínek auditálása

⁷⁴ Ngtv. 11/D. § (2) bekezdés

Magyarországon az akadálymentesítés részleges megvalósulása, hiányosságai, illetve elmaradása miatt a mozgáskorlátozott, és más fogyatékoságban érintett emberek számára bármely szolgáltatás igénybe vétele előtt elmaradhatatlan az adott szolgáltató (helyiség, épület, létesítmény) akadálymentességének egyéni feltérképezése. A szolgáltatók, üzemeltetők akadálymentesség szempontjából magukról alkotott és kommunikált képe a legtöbb esetben nem jelent segítséget az érdeklődőknek, hiszen a valóság nem találkozik az akadálymentesítés tényleges követelményeivel. Sokszor előforduló eset, hogy a helyszínre érkezve a fogyatékosággal élő ember egyáltalán nem vagy csak részlegesen tudja igénybe venni a szolgáltatást, használni az épületet, létesítményt, holott előzetesen a szolgáltató akadálymentesnek hirdette magát.

Az akadálymentesítés – ahogy korábban ismertettük – kizárólag egységesen elfogadott szabványok és jogszabályi előírások mentén valósulhat meg, minden ettől eltérő kivitelezés nehezítheti vagy ellehetlenítheti a létesítmény, épület, vagy helyiség használatát, a szolgáltatás igénybevételét, illetve szélsőséges esetben akár veszélyeztetheti is a fogyatékosággal élő embert.

Magyarországon az utóbbi években indultak el a szolgáltatások (például vendéglátóhelyek, szállások, éttermek, kulturális helyszínek, stb.) akadálymentességének saját szempontrendszer alapján történő minősítésével foglalkozó vállalkozások, például az Access4you, People First, Opendoors4you.

A MEOSZ látókörébe került cégek szempontrendszerét és minősítési követelményeit megvizsgálva az a tapasztalat, hogy e vállalkozások auditálási tevékenységének középpontjában nem a komplex akadálymentesítés vizsgálata áll, mely a mozgáskorlátozott emberek számára az egyedüli zsinórmértéke az akadálymentes környezet kialakításának. Az általunk megismert szakmai dokumentációk tartalma nem felel meg az építési követelményekre, az épített környezetre vonatkozó hatályos jogszabályoknak, nem követi az Étv., a Fot., az OTÉK, de még az egyébként sem megfelelő Tervezési Segédlet⁷⁵ előírásait sem.

Az akadálymentesség auditálását és védjeggyel történő minősítését végző cégek még a **kormányhivatalok, a kormányablakok tekintetében végzett minősítési tevékenységük során sem kéri számon az akadálymentesség azon garanciáit, mely követelményeket épp a kormány – mint közszolgáltatásra köteles – által elfogadott és alkalmazott jogszabályok támasztottak.**

Álláspontunk szerint az akadálymentességet nem lehet fokozatokra bontani, illetve az egyes fogyatékoság típusok alapján egymástól külön választva minősíteni. Újabban a tervrajzok szintjén történő akadálymentesség auditálása is előfordul, mely ebben az összefüggésben nem értelmezhető, hiszen az épített környezetre már a tervezés szakaszában is a vonatkozó jogszabályoknak és szabványoknak kell megfelelni az akadálymentesség komplex

⁷⁵ <http://akadalymentes.com/wp-content/uploads/2012/04/akadalymentes2007.pdf>

megvalósítása érdekében. Ez alól az egyedi védjegy használata sem mentesít, az nem garanciája az akadálymentességnek, ha a mögöttes tartalom nem felel meg a jogszabály követelményeinek.

Például az Access4you minősítési rendszere jóval megengedőbb a kerekesszékekkel közlekedő mozgáskorlátozott személyek épület használatát könnyítő rámpa lejtését illetően⁷⁶, holott az OTÉK egyéb előírások mellett a rámpa meredekségére is százalékos maximum értéket határoz meg, melytől eltérni nem lehet⁷⁷. A nem megfelelően megépített rámpa igen gyakori probléma, mivel a kerekesszékekkel közlekedő mozgáskorlátozott emberek számára a szintkülönbséget legtöbbször rámpa hidalja át. Az akadálymentes rámpa kialakítását szigorú szabályok írják elő, hiszen a cél az, hogy a kerekesszékekkel közlekedők önállóan, segítség nélkül tudják használni, figyelembe véve például azt, hogy akár meg kell állniuk pihenni biztonságosan, hátragurulás nélkül.

Ezen kívül az Access4you minősítési kritériumai között számos más eltérés is található a kerekesszékes, vagy babakocsis, illetve idős emberek számára kiemelt minimum követelmények között. Míg az Access4you szerinti auditálásnak megfelel az ajtók (szakaszoló és belső ajtók) méretét illetően, ha a küszöb magassága 3 cm és a szabad nyílásszélesség legalább 80 cm (előtte legalább 120x120 cm fordulókör biztosítása mellett), addig az OTÉK értelmében a szabad nyílásszélesség⁷⁸ legalább 90 cm a küszöb megengedett magassága⁷⁹ legfeljebb 2 cm lehet. A kerekesszék fordulásához pedig legalább 1,50 m x 1,50 m hely szükséges.⁸⁰

Az említett példákon kívül egyéb OTÉK követelmények sem jelennek meg az elvárások között (rámpa korlát, szegély, szintkülönbség, akadálymentes illemhelyek követelményeinek csak meglétét vizsgálja, stb.).

⁷⁶ https://access4you.io/a4y_certification_categories.pdf

⁷⁷ Az OTÉK 66. § (2) bekezdése alapján akadálymentes közlekedéshez a lejtőt és a rámpát úgy kell tervezni és megvalósítani, hogy

- a) a legfeljebb 17 cm-es szintkülönbség áthidalásához legfeljebb 8%-os (1:12) lejtésű legyen,
- b) a 17 cm-nél nagyobb szintkülönbség áthidalásához legfeljebb 5%-os (1:20) lejtésű legyen,
- c) egy lejtőkar, rámpakar legfeljebb 0,45 m szintkülönbséget hidaljon át,
- d) a lejtőkar, rámpakar indulásánál és érkezésénél legalább 1,50 m átmérőjű vízszintes szabad terület biztosított legyen,
- e) a többkarú lejtő, rámpa áttekinthető mellvéddel kerüljön kialakításra,
- f) a lejtőhöz, rámpához két fogódzkodóval ellátott korlát legyen biztosítva a járófelülettől mért 0,70 m és 0,95 m magasságban, és az 1,50 m-nél szélesebb lejtőnél, rámpánál mindkét oldalon kapaszkodót kell elhelyezni és a pihenők mentén megszakítás nélkül továbbvezetni,
- g) szabadban csapadéktól védetten, ennek hiányában megfelelő csúszásgátló bordázattal legyen kialakítva, valamint
- h) építményen belül a többkarú lejtő, rámpa legfeljebb 1,80 m szintkülönbséget hidalhat át.

⁷⁸ OTÉK 62.§ (5) bekezdés

⁷⁹ OTÉK 61.§ (4) bekezdés

⁸⁰ OTÉK 67.§ (1) bekezdés

Megjegyezzük, hogy más fogyatékosági csoportok számára felsorolt követelmények hiányosak, konkrétumot nem tartalmaznak, éppen ezért nem elegendőek az OTÉK-ban megfogalmazott kötelezettségeknek való megfelelés minősítésére sem. A vizsgált minősítési szempontrendszer az OTÉK-hoz képest megengedőbb, jellemzően szűkebb méreteket elfogadó, mely alapján kiadott védjegyek alkalmatlanok az akadálymentesség valódi tanúsítására.

A People First kezdeményezése, hogy Pécsen és környékén gyűjtik adatbázisba elsősorban azokat a turisztikai helyeket, ahol a velük kapcsolatban álló emberek információkat szerezhetnek az akadálymentességről. Egy-egy helyszín megfelelését nem szakmai, hanem intuitív alapon állapítják meg fogyatékoságban érintett tagjaik. A megfelelést matrica kiragasztásával jelezzik. Egy tapasztalati szakértő (egy érintett ember, rehabilitációs szak tudás nélkül) azonban a saját maga, mint egyén részére való megfelelést tudja csak megítélni, a nagyobb felhasználói kör számára szükséges használhatóságot nem biztosan. A People First álláspontja szerint azonban egy képzett mérnök ezt nem tudja megítélni, fogyatékoságban érintettnek kell lenni ahhoz, hogy elkötelezetten felmérhesse a megfelelést. „Tapasztalatunk szerint az emberi méltóságot sértő „megoldást” is javasoltak, például bejárati csöngő felszerelését – rámpa vagy emelőberendezés építése helyett.”⁸¹

Álláspontunk szerint e vállalkozások erőfeszítései, melyek az épületek, létesítmények, szolgáltató helyiségek mozgáskorlátozott emberek általi használhatóságát közvetítik, illetve minősítik a védjegyei által, olyan törekvések, melyekben – ahogy a kiemelt példák is jelzik – nem található meg a valódi szakmai tartalom. Ugyanakkor az akadálymentességet hirdelve félrevezetik az érintetteket, és a védjegy használókat, oly módon, hogy valójában hiányzik a tevékenységüket előhívó állami akarat. Ez azért okoz problémát, mert számos létesítmény csak igazolást akar a megfelelésről, és nem pedig valóban megfelelni akar, továbbá sok esetben a fejlesztők sincsenek tisztában a kötelezettségeikkel. Így ebben a formában a saját auditálási rendszerre épülő piaci alapú minősítés hátráltatja a jogszabályokban és szabványokban meghatározott akadálymentesség megvalósulását.

A közterületek, szabadterek akadálymentesítésére vonatkozó szabályok

A közterület olyan állami vagy önkormányzati tulajdonú terület, amelyet bárki használhat, a lakókörnyezetnek az épületeken és magántulajdonon kívül eső része. Közterület lehet például a járda, az útkereszteződés, a terek, a tömegközlekedési eszközök megállói, a sétálóövezetek, a parkok, a játszóterek, vagy az erdei kirándulóutak. A közterület egyfajta láncszem a közszolgáltatást nyújtó és egyéb épületek sokasága között, és mint ilyennek meg kell felelnie az egyenlő esélyű hozzáférés követelményének. Gyakori probléma, hogy a szolgáltatás egyenlő esélyű hozzáférést biztosító épület megközelítése nem akadálymentes, hiányzik a megfelelő

⁸¹ Szabó- dr. Szaszák 32. o.

minőségű, és szélességű út, vagy nincs akadálymentes parkoló a közelben, illetve a szintkülönbség áthidalására emelt berendezés nem felel meg a követelményeknek.

A Téry Ödön Nemzeti Turistaház Program keretében hozzávetőleg százhusz turistaház, turisztikai létesítmény és környezete újult meg országszerte. Ezek közé tartozik az Országos Kéktúra útvonal mellé az 1970-es években épült turistaház. Amellett, hogy a turistaház felújítása során az akadálymentesítés nem történt meg, az épület körül sincs olyan épített környezet, amely alkalmassá tenné azt kerekesszékes közlekedésre. Holott az épület kiépített közútról megközelíthető, a parkolóból csak egy 100-150 méteres köves földúton lehet eljutni a ház bejáratáig.

Az alábbiakban a közterületek egyenlő esélyű hozzáféréseire vonatkozó rendelkezéseket tekintjük át:

A CRPD 9. cikk (1) bekezdés a) pontja kiemeli, **hogy az épületek akadálymentesítésén kívül az utak**, valamint a közlekedés és más bel- és **kültéri létesítmények** vonatkozásában is biztosítani kell az akadályos és korlátok beazonosítását, és felszámolását.

A Fot. 5. § (1) bekezdése alapján a fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre.

A Fot. 5. § (2) bekezdése pedig kimondja, hogy az (1) bekezdésben foglalt jog vonatkozik különösen a közlekedéssel és az épített környezettel kapcsolatos tájékoztatói lehetőségekre.

A Fot. 8. §-a alapján a közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételre.

A Fot. 10. §-a szerint közhasználatú parkolóban a közlekedésében akadályozott fogyatékos személyek számára – a külön jogszabály szerint – megfelelő számú és alapterületű parkolóhely kialakításáról kell gondoskodni.

A Fot. szűkítő módon csak az épített környezet vonatkozásában tartalmaz akadálymentesítésre vonatkozó kötelezettséget, ahogy az Étv. is kizárólag a közhasználatú épületek esetében mondja ki a kötelező akadálymentesítést.⁸² Egyik törvény sem tartalmaz a közterületek akadálymentesítésére vonatkozó általános alapelveket és kötelezést. A Fot. 10. §-a átvezet ugyan az OTÉK közhasználatú parkolóhelyekre vonatkozó szabályaihoz⁸³, azonban ezen túl

⁸² Étv. 31. § (4) bek. c) pont

⁸³ OTÉK 42. § (3) bek.

csak a közlekedési rendszerekre, utasforgalmi létesítményekre – beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is – tartalmaz kötelezést.

Az OTÉK, ellentétben a Fot-tal és az Étv-vel, már tartalmaz néhány alapelvi szintű előírást az építmények akadálymentes megközelítésére:

OTÉK 41. § (1) bekezdése szerint az építményeknek a rendeltetésüknek megfelelő módon megközelíthetőeknek kell lenniük.

OTÉK 41. § (2) bekezdése alapján kerekesszékkal és gyermekkocsival is **megközelíthető módon** kell kialakítani a közhasználatú építményeket.

OTÉK 104. § (1) bekezdése szerint a közhasználatú építmény akadálymentes használatra kialakított önálló rendeltetési egységéhez **akadálymentes megközelíthetőséget kell biztosítani.**

„A hazai műszaki szabályozás (és így az akadálymentesítés) előírásai az *épített környezetre* [Étv. 1997: 4. §] vonatkoznak. A *szabadterek* létesítményeinek tervezésével foglalkozó szakemberek (például tájépítészeti, utépítési szakág) sokszor úgy vélik, hogy a külső környezetbe tervezett építmények esetében a jogszabály előírásai nem betartandók.”⁸⁴ Az OTÉK – az akadálymentes megközelíthetőség általános követelményén túl – kizárólag a közterületnek az építményhez közvetlenül kapcsolódó részei vonatkozásában tartalmaz előírásokat (pl: lépcső, rámpa, korlát). Az épülethez közvetlenül nem kapcsolódó külterületek akadálymentesítése kapcsán az OTÉK csak a parkolóhelyekről rendelkezik. Az akadálymentesítési kötelezettséget előíró hazai jogszabályok tehát jellemzően az építmények vonatkozásában tartalmazzak előírásokat, és csak elvétve találunk rendelkezéseket az építményeket körülvevő közterületekre. Nem jelenik meg hangsúlyosan egyetlen jogszabályban sem, hogy a hozzáférhető szolgáltatást/közszolgáltatást nyújtó épületek akadálymentes megközelítése az egyenlő esélyű hozzáférés egyik alapvető eleme.

A közterületek akadálymentességére vonatkozó alapelveket sem a Fot., sem az Étv. nem tartalmazza. Javasoljuk, hogy mind a Fot-ba, mind az Étv-be kerüljön be a közterületek akadálymentesítésére vonatkozó általános alapelv és kötelezettség, amely hangsúlyozza, hogy akadálymentesítés szempontjából külterületen ugyanazoknak az elveknek kell érvényesülniük, mint beltéren. A külső szabadterületeknek is megközelíthetőnek, biztonságosnak, bejárhatónak, a tárgyaknak, és a berendezési eszközöknek pedig rendeltetészerűen használhatónak kell lenniük.

„Az OTÉK-ban számos, általánosságban (tehát a szabadterekre) is érvényes követelmény a felvázolt helyzetekben nem egyértelműen alkalmazható, és ez gyakran ahhoz vezet, hogy a követelményt figyelmen kívül hagyják (az MSZ EN 17210 szabvány tartalmaz a szabadterekre vonatkozó szempontokat, amelyek az OTÉK alapkövetelményeinek megfelelő értelmezését

⁸⁴ Szabó- dr. Szaszák 25. o.

elősegíthetik). A nehezen vagy nem betartható előírások nem érvényesülnek kellő hatásfokkal, és megkövetelésük rugalmatlansághoz, túlszabályozáshoz vezethet [Szaszák, 2018].⁸⁵

„Jelentősen megnehezíti a vonatkozó jogi előírások értelmezését az, hogy a fogalom meghatározások hiányosak. Hiányzik a „rendeltetésszerű használat”, szabadterekre értelmezhetően az „önálló rendeltetési egység”, sőt nem szerepel maga a „szabadtér” sem – amely fogalmakra az OTÉK akadálymentességgel kapcsolatban rendszeresen hivatkozik. A „közhatalmat” kifejezést nem harmonizálták más jogszabályokban foglalt követelményekkel, például a Fot. „közszolgáltatás” forgalmával. Ez a hiányosság a fogyatékos emberek *hátrányos megkülönböztetéséhez* vezethet. Ha a jogszabály nem alkalmazható magától értetődően egy adott kontextusban, az azt eredményezheti, hogy a jogszabály alkalmazását a tervező teljes mértékben mellőzi, vagy a szabályozás egyes elemei alól felmentést keres.”⁸⁶

További probléma, amely „az akadálymentesítés szempontjainak érvényesülését korlátozza, hogy nem engedélyköteles részletek a tervdokumentációban utólag is módosíthatók, ill. előfordul, hogy nem engedélyköteles elemek (akár vállalták tervezési programban, akár nem) a kiviteli tervbe nem kerülnek bele. *Szabadterek alakításával kapcsolatos tevékenység, amelyekre vonatkozóan a műszaki szabályozás amúgy is hiányos, sok esetben nem engedélyköteles, így az akadálymentesítési szempontok érvényesíthetősége is korlátozott.*”⁸⁷

A külterületekre vonatkozó gyér jogszabályi rendelkezés, a szakemberek ebből fakadó hiányos tudása, valamint az a tény, hogy a szabadterületek alakítása rendszerint nem engedélyköteles tevékenység mind oka annak a nem ritkán előforduló jelenségnek, hogy a szabadterek a fogyatékosokkal élő emberek számára nem hozzáférhetők, ahogy az is, hogy az egyenlő eséllyel hozzáférhető szolgáltatást nyújtó épületek sem mindig közelíthetők meg akadálymentesen. (nem megfelelő az épülethez vezető útburkolat minősége, vagy szélessége, önálló használatra alkalmatlan a rámpa, veszélyes a lépcső stb.) A szabadtéri területek akadálymentesítésére az *MSZ EN 17210 szabvány* tartalmaz részletesebb iránymutatásokat, amely segíti az OTÉK-ban foglalt alapelveknek, alapkövetelményeknek való megfelelést.

Ahogy azt fentebb kifejtettük a kültérre vonatkozó kevés számú hivatkozás kizárólag az épületekben nyújtott egyenlő eséllyel hozzáférhető szolgáltatás megközelítésére szolgáló térenként jelenik meg a jogszabályokban. **Látni kell azonban azt is, hogy a szabadtér a pihenés a kikapcsolódás a szórakozás, és a közösségi élet színtere is.**

Az OTÉK nem tartalmaz azonban a közterületnek, és az egyéb közterületnek nem minősülő általános használatú területeknek az építményhez közvetlenül kapcsolódó részein túl, a szabadtér egyéb elemeire vonatkozó rendelkezéseket. Különböző műszaki előírásokon, irányelveken, útmutatókon kívül nincs szabályozás arra vonatkozóan, hogy a szabadtérben elhelyezett tárgyak akadálymentesen megközelíthetők és egyenlő eséllyel hozzáférhetők

⁸⁵ Szabó- dr. Szaszák 25-26. o.

⁸⁶ Szabó- dr. Szaszák 26. o.

⁸⁷ Szabó- dr. Szaszák 29-30. o.

legyenek. Így nem találunk jogszabályi szintű rendezést például a gyalogosok által használt utak minőségére, vagy szélességére, amely szerint azokat úgy kell méretezni, hogy a legnagyobb helyigényű közlekedők (például kerekesszéket használók) egyenlő esélyű részvétele szabadtéren is biztosított legyen. A *járdákkal* szemben alapvető követelmény, hogy egyenletes, jó vízelvezető képességgel rendelkező, nem csúszós, rossz időjárási körülmények között is jól használható burkolatból készüljenek. A hosszabb útszakaszokon, amelyeket gyalog kell megtenni, *utcabútorokat* (padokat, pihenőket) kell elhelyezni, amelyek kialakítása legyen ergonomikus, jól megközelíthető, és megfelelő magasságú. Az utcabútorok akadálymentes kialakításán túl egyenlő eséllyel hozzáférhetővé kell tenni a *segélyhívó rendszereket, ATM-eket, jegykiadó automatákat, információs elemeket, és jelzőtáblákat* is. A tömegközlekedési eszközök *megállóinak* akadálymentesen megközelíthetőnek kell lennie. A megállókat és a tömegközlekedési eszközöket úgy kell összehangolni, hogy az akadálymentes használat biztosított legyen. Az átszállást biztosító csomópontokban a közlekedési eszközök közötti útvonalláncokat kell kialakítani, melyeket tájékozási és jelzőrendszerek támogatnak. Fontos, hogy a *járdaszegélyek süllyesztve* legyenek a kerekesszékesek, a babakocsival közlekedők, és az idősek könnyebb áthaladása érdekében. A *kültéri szaniter létesítményeknek*, helyiségeknek minden paraméterben meg kell felelniük a beltérben elhelyezett illemhelyekre, mosdókra vonatkozó követelményeknek. A kültéri szaniter helyiségek megközelítési útvonalainak szintén akadálymentesnek kell lenniük.

Fentiek alapján a továbbiakban kiemelt hangsúlyt kell fektetni mind az épületekhez közvetlenül kapcsolódó, mind az attól független külterületek akadálymentesítésére. Ennek egyik módja – a jogszabályi rendezésen túl – a vonatkozó szabványokról szóló ismeretek terjesztése elsősorban a mérnök társadalom körében.

Javasoljuk, hogy az OTÉK – az építményeken kívül – szabályozza, hogy a közterületeknek és az egyéb közterületnek nem minősülő általános használatú területeknek és az azokon elhelyezett utcabútoroknak, létesítményeknek is meg kelljen felelniük a rendeltetési céljuk szerinti alapvető követelményeknek. (kiemelten a biztonságos használat és akadálymentesség követelményének)

Munkahelyek akadálymentessége

Jogszabályi háttér

A CRPD 27. cikke rendelkezik a fogyatékossgal élő emberek munkavállalásáról és foglalkoztatásáról. Ez a rendelkezés azt várja el a részes államoktól, hogy a fogyatékossgal élő emberek hátrányos megkülönböztetés nélküli, nyílt munkaerőpiacon való munkavállalását célozzák meg, és biztosítsák az észszerű alkalmazkodást a munkahelyeken (27. cikk i) pont). A mindennapi munkatevékenységeknek, a munkakörülményeknek rugalmasan kell igazodniuk a fogyatékos emberek egyéni szükségleteihez, elsősorban az egyenlő esélyű hozzáférés és nem a pozitív diszkrimináció mentén.

A CRPD 27. cikke szerint:

„A részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek munkavállaláshoz való jogát, másokkal azonos alapon; ez magában foglalja egy, a fogyatékossgal élő személyek számára nyitott, befogadó és hozzáférhető munkaerő-piacon szabadon választott és elfogadott munka révén nyerhető megélhetés lehetőségének jogát. A részes államok védik és segítik a munkához való jog érvényesülését – ideértve azokat is, akik a munkavégzés ideje alatt váltak fogyatékossgal –, azáltal, hogy megteszik a szükséges lépéseket, akár törvényalkotás útján is, annak érdekében, hogy:

„a) megtiltsanak mindennemű, a fogyatékossgal alapján történő, a munkavállalás bármely formájával kapcsolatos hátrányos megkülönböztetést, beleértve a munkaerő-toborzás, az alkalmazás és a foglalkoztatás feltételeit, a foglalkoztatás folytonosságát, a szakmai előmenetelt, valamint a biztonságos és egészséges munkakörülményeket;

b) a fogyatékossgal élő személyek méltányos és kedvező munkafeltételekhez való jogát másokkal azonos alapon védjék, beleértve az esélyegyenlőséget és az azonos értékű munkáért járó azonos díjazást, a biztonságos és egészséges munkakörülményeket, beleértve a zaklatás elleni védelmet és a sérelmek orvoslását;

c) biztosítsák, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon gyakorolhassák munkaügyi és szakszervezeti jogaikat;

d) biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára, hogy hatékonyan hozzáférjenek az általános szakmai és pályaválasztási tanácsadói programokhoz, a közvetítői szolgáltatásokhoz, valamint a szakképzéshez és továbbképzésekhez;

e) előmozdítsák a fogyatékossgal élő személyek elhelyezkedési és előrelépési lehetőségeit a munkaerőpiacon, valamint segítséget nyújtsanak a munkahely felkutatása, megszerzése, megtartása és a munkához való visszatérés során;

f) támogassák az önfoglalkoztatás, a vállalkozás, a szövetkezetek fejlesztésének és az egyéni vállalkozás elindításának lehetőségeit;

g) fogyatékossgal élő személyeket foglalkoztassanak a közszférában;

h) megfelelő politika és intézkedések révén elősegítsék a fogyatékossgal élő személyek magánszektorban történő alkalmazását, amelybe beletartozhatnak megerősítő programok, ösztönzők és egyéb intézkedések;

i) biztosítsák, hogy a munkahelyen ésszerű elhelyezés⁸⁸ legyen biztosítva a fogyatékossgal élő személyek számára;

⁸⁸ A CRPD eredeti angol szövegében: „reasonable accommodation”, azaz „ésszerű alkalmazkodás” szerepel

j) elősegítsék a fogyatékossgal élő személyek munkatapasztalat-szerzését a nyílt munkaerőpiacon;

k) támogassák a fogyatékossgal élő személyeknek szóló szakképzési és szakmai rehabilitációt, a munkában tartási és munkába való visszatérést segítő programokat.”

Az Alaptörvény XII. cikke rögzíti a munka és a foglalkozás szabad megválasztásának jogát, melyhez mindenkinek joga, ahogy a szabad vállalkozáshoz is. Mindenki képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához. A (2) bekezdés fogalmazza meg azt az államcél, miszerint Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.

A fogyatékossgal élő emberek képesek és akarnak dolgozni, azonban számukra egyebek mellett (oktatás, közlekedés, egészségügy, stb.) a munkavégzés terén is meg kell teremteni a fizikai akadályok megszüntetését, a megfelelő munkakörülmények kialakítását.

A foglalkoztatást a Fot. az esélyegyenlőség kiemelt célterületeként kezeli, erre vonatkozó szakaszai – 15-16. § – a *foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK tanácsi irányelv* (Foglalkoztatási Keretirányelv) 5. cikkének való megfelelést szolgálják.⁸⁹ A foglalkoztatással kapcsolatos rendelkezéseknél az egyenlő esélyű hozzáférés úgy jelenik meg, hogy a Fot. 15. § (2) szerint a foglalkoztatást nyújtó munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. A 15. § (3)–(4) bekezdései pedig kötelezik a munkáltatót, hogy a fogyatékossgal élő személy munkához jutásának elősegítése érdekében a felvételi eljárás során biztosítsa az egyenlő eséllyel hozzáférhető környezetet. Ez csak akkor kötelező, ha a munkáltató az állást nyilvánosan meghirdette, a fogyatékos személy jelezte speciális igényeit, és azok biztosítása a munkáltató számára nem jelent aránytalanul nagy terhet.

A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató akkreditált munkáltatót és a fejlesztő foglalkoztatást végző foglalkoztatót egyebek mellett a hozzáférhető környezet biztosítására a Fot. 16. § alapján a központi költségvetésből nyújtott támogatás illeti meg. (Az állami támogatás nyújtásának az aránytalanul nagy teher értelmezésénél van jelentősége.) A korábbi gyakorlattól eltérően nemcsak a védett munkahelyek számára biztosított a normatív támogatás, hanem pályázat útján valamennyi akkreditált munkáltató, szociális foglalkoztató kaphat támogatást a központi költségvetésből.

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (Mmtv.) alapján a támogatás igénybevételére pályázati úton van lehetőség. A támogatást többek között a munkahely rehabilitációs célú átalakításához használhatja fel az a foglalkoztató, mely megváltozott munkaképességű személy,

⁸⁹ Fot. 32. § (2) bekezdés

fogyatékosági támogatásban részesülő személy vagy vakok személyi járadékában részesülő személy foglalkoztatását biztosítja.

A támogatás nyújtásának részletszabályait a *megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról* szóló 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet (Mmtr.) foglalja össze. A támogatás célja, hogy a pályázásra jogosult munkahelyek rehabilitációs célú átalakítása keretében új munkahelyek létrehozásához, munkahelyek átalakításához igényelhetnek vissza nem térítendő támogatást újonnan alkalmazott megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához. A munkahelyteremtési támogatás a munkahelyteremtési támogatásról szóló hatósági szerződés alapján nyújtható.

A munkahelyteremtési támogatás helyiségek átalakítási költségéhez, a megváltozott munkaképességű munkavállalók által használt berendezések átalakításának vagy beszerzésének, illetve szoftverek beszerzésének és érvényesítésének költségeihez használható fel – beleértve az átalakított, vagy segítségnyújtásra alkalmas technológiai felszerelések költségét is –, melyek azért merülnek fel, mert megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztat.

A munkahely-teremtési támogatás felhasználásának szakmai ellenőrzését a Kormányhivatal, pénzügyi ellenőrzését a Magyar Államkincstár végzi. Az ellenőrzés a munkáltatói kötelezettségek teljesítésének vizsgálatára, valamint a munkáltató által igénybe vett költségvetési támogatások felhasználásának vizsgálatára irányul. A helyszíni ellenőrzés előre tervezetten, eseti ellenőrzés útján, illetve évente egyszer átfogó ellenőrzés keretében valósul meg. A Kormányhivatal az ellenőrzés során negatív értékelőpontot állapít meg többek között az egyenlő bánásmód megsértése miatt kiszabott bírság esetén, illetve akkor, ha a foglalkoztató hatóság által megállapítottan megsértette a munkavédelmi előírásokat, vagy ha az akadálymentesítés hiányosságait észleli⁹⁰. Az előírt akadálymentesítés hiányossága esetén 1-4 negatív pont adható.⁹¹ Az ellenőrzések során 12 negatív értékelőpont összegyűjtése esetén a rehabilitációs akkreditációs tanúsítványt vissza kell vonni⁹². Az akadálymentesítési szempontokat is figyelembe vevő ellenőrzést bővebben a *Problémák és hiányosságok a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzése során* című alponthoz fejtjük ki.

A *munka törvénykönyvéről* szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) a munkaszerződés teljesítése körében az alapvető kötelezettségek között rögzíti, hogy a fogyatékossgal élő személy foglalkoztatása során gondoskodni kell az észszerű alkalmazkodás feltételeinek biztosításáról. Jogszabályi szinten jelentős előrelépés az észszerű alkalmazkodás fogalmának törvényi

⁹⁰ Akkreditált foglalkoztatás, Nemzeti Fogyatékoságügyi- és Szociálpolitikai Központ Közhasznú Nonprofit Kft., 2021

⁹¹ 327/2012. Korm. rendelet 3. melléklet: A negatív értékelőpontok keretei a munkáltatói kötelezettségek megszegésének egyes eseteiben

⁹² 327/2012. Korm. rendelet 8. § (1) bekezdés g) pont

szabályozása, ugyanakkor a valóságban a fogyatékossgal élő emberek foglalkoztatottsága általánosságban továbbra is alacsony. Azonban az ésszerű alkalmazkodás hatékony eszköz lehet a fogyatékos személyek nyílt munkaerőpiacon történő foglalkoztatására. Az Mt. 51. § (5) bekezdése a Foglalkoztatási Keretirányelv⁹³ ésszerű alkalmazkodásra vonatkozó előírásaival összhangban azt jelenti, hogy a munkáltatónak meg kell tennie a megfelelő és az adott esetben szükséges intézkedéseket, hogy a fogyatékos ember számára lehetővé váljon a munkához jutás, a munkában való részvétel, az előmenetel, az át- vagy továbbképzés. E kötelezettség alól kizárólag akkor mentesül, ha az intézkedés aránytalanul nagy terhet róna rá. Az ésszerű alkalmazkodás követelményének jogszabályi rögzítése a fogyatékossgal élő emberek egyenlő bánásmódhoz való jogát teszi teljessé.

Az Mt. rendelkezéseire hasonlóan a *közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCI. törvény* (Kttv.) szintén rögzíti, hogy a „fogyatékossgal élő, illetve a megváltozott munkaképességű kormánytisztviselő foglalkoztatása során a munkáltatónak gondoskodnia kell az ésszerű alkalmazkodás feltételeinek biztosításáról”. A munkáltató az ésszerű alkalmazkodást köteles nyújtani a fogyatékossgal élő személyeken kívül a megváltozott munkaképességű munkavállalóknak is.

Az Mt. és a Kttv. alapján a munkáltató (államigazgatási szerv) kötelezettségei között szerepelnek a munkavédelemre vonatkozó előírások, melyek alapján a munkáltató köteles a *munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény* (Mvt.) és végrehajtási rendeleteiben foglalt munkavédelmi szabályok betartására, figyelemmel az adott munkavállaló, illetve közszolgálati tisztviselő sajátos egészségi állapotára, fogyatékossgára vagy megváltozott munkaképességére.

Az Mvt. 19. § (4) bekezdése tartalmaz a munkahelyek akadálymentességére vonatkozó kifejezett előírást, mely szerint „*Olyan munkahelyek létesítésénél, ahol mozgáskorlátozott vagy egyéb testi fogyatékos munkavállalókat foglalkoztatnak, a fizikai környezetnek illeszkednie kell az emberi test megváltozott tulajdonságaihoz*”. A rendelkezésből nem keletkezik általános akadálymentesítési kötelezettség minden munkáltatóra nézve, csupán azokra, melyeknél fogyatékossgal élő munkavállalók dolgoznak. A kötelezetti kör szűkítése mellett az Mvt. ezzel a rendelkezéssel az akadálymentesítési kötelezettség terjedelmét is korlátozza a fizikai fogyatékossgal élő emberek szükségleteihez való alkalmazkodásra. Az akadálymentesítési kötelezettség tartalmát illetően pedig csak alacsonyabb szintű jogszabályokban lehet útmutatást találni. Így a *munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendeletben*:

„21. § (1) A megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók adottságaira a munkahelyek kialakításánál figyelemmel kell lenni.

⁹³ A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról

(2) Azokon a munkahelyeken, ahol megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalókat kívánnak foglalkoztatni, az ajtókat, az átjárókat, a szintbeli különbségeket áthidalókat, a lépcsőket, a zuhanyozókat, a mosdókat és a munkahellyel összefüggő berendezéseket a testi adottságaiknak megfelelően, illetve megváltozott munkaképességükre figyelemmel kell kialakítani vagy szükség esetén átalakítani.

(3) A megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók részére munkahelyükön biztosítani kell az egészséges és biztonságos munkavégzésükhöz szükséges, általuk felismerhető jelzéseket.”

Az akadálymentesség tartalmát hasonlóan határozza meg *az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet*. E szerint a munkahelyek kialakításánál figyelemmel kell lenni a megváltozott munkaképességű munkavállalók adottságaira. E követelmény különösen a megváltozott munkaképességű (fogyatékos) munkavállalók által használt ajtókra, átjárókra, lépcsőházakra, zuhanyozókra, mosdókra, illemhelyekre és munkahelyekre vonatkozik, továbbá azokra a munkahelyekre, ahol e munkavállalók közvetlenül tevékenykednek.

A munkahelyek akadálymentességével kapcsolatos problémák

A KSH adatai alapján a fogyatékossgal élő népességben fele annyian dolgoznak, mint a teljes népességben, a munkavégzés – a tanulás, és az oktatás mellett – az a terület, ahol a fogyatékossgal élő emberek legtöbbször érzik magukat hátrányban.⁹⁴ A legutolsó adatközlés szerint, bár 2011-ről 2016-ra némileg emelkedett a fogyatékossgal élő foglalkoztatottak száma, de így is 30 százalékkal elmarad a népesség egészére vonatkozó értéktől. A fogyatékossgal élő emberek a közlekedés és egészségügyi ellátás mellett leginkább a foglalkoztatás terén érzékeltek személyüket érintő hátrányos megkülönböztetést vagy negatív megnyilvánulásokat. A hátrányok, akadályok okai között csak az egyént személyében érő diszkrimináció megjelölésére volt lehetőség, a 2016-os felmérés nem vonatkozott az épületek és szolgáltatások akadálymentességére, hozzáférhetőségére. Sajnos így nem állnak rendelkezésre olyan adatok, melyek a társadalmi, fizikai környezet jelentette akadályokat jelenítené meg.

E társadalmi környezet részét képező fizikai akadályok megszüntetéséhez nyújt útmutatást az akadálymentességre vonatkozó műszaki előírásokat tartalmazó OTÉK, mely szerint *„elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületet, épületrészt, önálló rendeltetési egységet és helyiséget az akadálymentes használatot biztosító módon kell tervezni és megvalósítani”*. A jogalkalmazás során problémát jelent, hogy az OTÉK nem határozza meg, hogy mely épületek tartoznak az elsődlegesen akadálymentesítendő körbe. A munkahelyek

⁹⁴ Mikrocenzus 2016, A fogyatékos és az egészségi ok miatt korlátozott népesség jellemzői, KSH

szempontjából az „elsődlegesen” azt jelenti, hogy a fogyatékossgal élő embereket foglalkoztató munkahelynek akadálymentesnek kell lenni.

A Fot. alapján az integrált foglalkoztatására kell törekedni, ha ez nem valósul meg, a fogyatékossgal élő munkavállalók számára védett foglalkoztatást kell biztosítani. Ebből következően a védett foglalkoztató (munkáltató) helyisége az elsődlegesen fogyatékos személyek használatára szolgáló épületek közé tartozik, így a tervezés és megvalósítás esetén is az akadálymentes használatot biztosító módon kell eljárni. Különösen, hogy a Fot. alapján az akadálymentesítéshez költségvetésből nyújtott támogatás vehető igénybe. Ezzel szemben még a védett munkahelyek esetében is sokszor tapasztalható részleges vagy rosszul kivitelezett akadálymentesítés. Ezt támasztja alá a MEOSZ érdekvédelmi munkája keretében szerzett tapasztalata, mely során mozgáskorlátozott emberek védett munkahelyük akadálymentességének hiányáról számoltak be.

A fogyatékossgal élő emberek munkaerőpiaci elhelyezkedésére jellemző, hogy nehézségekbe ütköznek a nyílt munkaerőpiacra való belépés során. Számukra továbbra is a „védett foglalkoztatás” jelent megoldást, a szegregált munkahelyekre jelentős állami támogatás jut annak ellenére, hogy a nyílt munkaerőpiacra való kilépést adókedvezményekkel és bértámogatásokkal ösztönzik. Az észszerű alkalmazkodást elismerik a foglalkoztatásban, de korlátozottan biztosítják. A fogyatékossgal élők szakképzése ritka és rendszertelen. A „fejlesztő foglalkoztatás” nem a nyílt munkaerőpiacon, hanem intézményi környezetben biztosított. A 2017-ben bevezetett „fejlesztő foglalkoztatás” inkább egyfajta munkaterápiaként, mintsem a munkahelyhez jutás lehetőségeinek javítására irányuló eszközként szolgál. A MEOSZ álláspontja, hogy a mozgáskorlátozott, és más fogyatékossgal érintett emberek foglalkoztatásának fő iránya a nyílt munkaerőpiacon való elhelyezkedés kell, hogy legyen.

Hiányosságokat tapasztalunk a fogyatékossgal élő emberek közsférában történő foglalkoztatása terén is. Magyarországon a fogyatékossgal élő emberek közsférában való elhelyezkedése egyáltalán nem jellemző annak ellenére, hogy bizonyosan sok olyan munkahely, munkakör van, amit megfelelő végzettség, szakképesítés birtokában ők is el tudnának látni a fogyatékossgaluknak megfelelő észszerű alkalmazkodás figyelembe vételével. A foglalkoztatás legjellemzőbb gátja ebben a körben is az akadálymentesítés hiánya.

A közsféra épületei akadálymentesítésének követelménye nemcsak ügyfélként érinti a fogyatékossgal élő személyeket, hanem mint munkavállalókat is, hiszen a közsféra Magyarországon az egyik legnagyobb munkáltató. A Fot. a középületek akadálymentesítésére nem kötelez (korábban tartalmazott ilyen előírást), csak a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférhetőségének kérdéseit szabályozza a közsféra akadálymentesítésének körében, mely követelmény a fogyatékos embereket csak ügyféli minőségükben veszi figyelembe (tehát például az ügyfélforgalom számára nem nyilvános helyiségeket nem érinti). Pedig az Étv. közhasználatú épületek akadálymentességéről szóló rendelkezései a fogyatékos személyeket, mint a közsféra lehetséges alkalmazottait is érintik. A közhasználatú építmények elhelyezése során biztosítani kell a mindenki számára biztonságos és akadálymentes megközelíthetőséget. E követelményeket az építési engedélyeztetési eljárás során érvényesíti az építési hatóság.

Mit történik, ha a munkahely akadálymentesítése nem valósul meg?

Akadálymentesítés hiányában a Fot. 15. § (2) bekezdése szerint a foglalkoztatást nyújtó munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen az épület, munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Amennyiben a munkáltató nem tesz eleget fenti kötelezettségének, akkor a vele jogviszonyban álló munkavállaló jogorvoslati eljárást kezdeményezhet. Ugyanez a jog megilleti azt az álláskeresőt is, akit arra hivatkozással nem alkalmaz, illetve a felvételi eljárás során elutasít a munkáltató, hogy a munkahelyi környezet nem alkalmas a fogyatékos személlyel élő személy foglalkoztatására.

A Fot. azonban nem határozza meg, hogy mely foglalkoztatási jogviszonyokra terjed ki ez a kötelezettség. E kötelezettség általános érvényesülését az Ebktv. teremti meg. Az Ebktv. 2. §-ára tekintettel az Ebktv. hatálya alá tartozó foglalkoztatási jogviszonyokban (Ebktv. 3. § a) pont) a munkáltató köteles az akadálymentes munkakörnyezetet biztosítani.

A Foglalkoztatási Keretirányelv, az Ebktv., a Fot. és az Mt. rendelkezéseire tekintettel foglalkoztatás tekintetében – általánosan és speciálisan a munkához jutás területén is – az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti ugyanis az észszerű alkalmazkodás követelményének elmulasztása is. Az észszerű alkalmazkodás követelménye alapján a munkáltatónak, továbbá a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony tekintetében az utasításadásra jogosult személynek meg kell tennie a megfelelő és az adott esetben szükséges intézkedéseket, hogy a fogyatékos személy számára lehetővé váljon a munkához jutás, a munkában való részvétel, az előmenetel, valamint az át- vagy továbbképzés. E kötelezettség alól a munkáltató kizárólag akkor mentesülhet, ha ezen intézkedések megtétele – figyelemmel a munkáltató helyzetére, a szervezet méretére, gazdasági és emberi erőforrásaira, valamint az intézkedéssel elérhető eredményre – a munkáltató számára bizonyíthatóan aránytalan terhet jelent. A Foglalkoztatási Keretirányelv alapján nem mentesülhet a munkáltató az észszerű alkalmazkodás követelményének betartása alól, ha az annak betartásával együtt járó terhet, az állam, állami szervezet, önkormányzat, vagy közösségi támogatás által biztosított támogatási rendszer, vagy egyéb intézkedés elégséges mértékben ellensúlyozza.

Az Ebktv. 22. § (1) bekezdése értelmében foglalkoztatás esetében nem jelenti az egyenlő bánásmód sérelmét

- az alkalmazáskor a munka vagy a munkakörülmények természete alapján indokolt, tényleges és meghatározó szakmai feltételre alapított, jogszerű célt követő és azzal arányos megkülönböztetés,

- a vallási vagy más világnézeti meggyőződésen, illetve nemzeti vagy etnikai hovatartozáson alapuló, a szervezet jellegét alapvetően meghatározó szellemiségből közvetlenül adódó, az

adott foglalkozási tevékenység tartalma vagy természete miatt indokolt, arányos és valós foglalkoztatási követelményen alapuló megkülönböztetés. (Ebktv. 22. § (1) bekezdés).⁹⁵

Problémák és hiányosságok a költségvetési támogatás felhasználásának ellenőrzése során

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról szóló 327/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet alapján Budapest Főváros Kormányhivatala (BFKH)

Rehabilitációs Főosztálya országos hatáskörrel látja el a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatását végző munkáltatók és szolgáltatók számára nyújtott költségvetési támogatások ellenőrzését, amellelt, hogy feladatai közé tartozik ezek akkreditációja, a nyilvántartások vezetése és a szakemberek (mentor, tanácsadó) képzése.

A megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról szóló 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet az akkreditációs eljárással és ellenőrzéssel kapcsolatban határoz meg részletszabályokat. A Korm. rendelet értelmében a kormányhivatal az akkreditációs eljárásban és az ellenőrzés során is foglalkozási rehabilitációs szakértőt vehet igénybe. Szakértőként a foglalkozási rehabilitációs szakértők névjegyzékébe felvett szakértő rendelhető ki. A szakértők szakterületenként szerepelnek a névjegyzékben:

- minősítés,
- akkreditáció,
- rehabilitációs szolgáltatás,
- foglalkozási rehabilitációs jog (egyetemi jogi képesítés),
- fizikai akadálymentesítés (mérnök alapképzés és épített környezet akadálymentesítésére irányuló, szakirányú szakképesítés),
- infokommunikációs akadálymentesítés (tárgyi környezet, szolgáltatások, információs, kommunikációs rendszerek akadálymentességére irányuló, szakirányú szakképesítés),
- informatikai akadálymentesítés (informatikus alapképzés szolgáltatások, információs, kommunikációs rendszerek akadálymentességére irányuló, szakirányú szakképesítés)

bontásban.

⁹⁵ Halmos Szilvia, Fizikai akadálymentesítés a munka világában, Esély/2009

Fentiekből következően sem az akkreditációs eljárás, sem pedig az ellenőrzés során nem kötelező a fizikai akadálymentesítési szakterülethez értő rehabilitációs szakértő munkáját igénybe venni, bármely szakterületről kirendelhető foglalkoztatási rehabilitációs szakértő. Ez derül ki a Kormányhivatal 2019. évről készített beszámolójából⁹⁶, amely alapján a fizikai akadálymentesítés vizsgálata jellemzően az akkreditációs eljárásban megtörténik. Az évenkénti ellenőrzések során a kormányhivatal akkreditációs és rehabilitációs ellenőrei csak az egyéb a kormányrendelet szerinti szakmai szempontok, így például a bértámogatás felhasználását, a foglalkoztatott megváltozott munkaképességű munkavállalók szükséges dokumentumainak⁹⁷ (komplex minősítés, személyes rehabilitációs terv, stb.) vizsgálatát végzik el. Ekkor már a támogatásban részesülő munkahely akadálymentességének ellenőrzésére nem kerül sor, jellemzően a munkáltató a költségvetési támogatást teljes egészében a bérköltségekre használja fel.

A beszámoló szerint kevés munkáltató tud lehetőséget biztosítani a megváltozott munkaképességű dolgozói számára érdemi – akár a meglévő munkahelyén továbblépésre alapot teremtő, akár a nyílt munkaerőpiacon is hasznosítható – szakmai képzésre vagy továbbképzésre. A beszámoló megállapítja, hogy a megváltozott munkaképességű dolgozók döntő többségét sajnos továbbra is jellemzően a minimálbér szintjén – természetesen időarányosan, napi 4, de akár 5 órás munkavégzés keretében – foglalkoztatják, e mellett magas arányú a határozott idejű munkaviszonyban való foglalkoztatás. A megváltozott munkaképességű munkavállalók munkavállalását, munkavégzést segítő eszközök tekintetében újszerűség – sem az eszközök, sem a technológia vonatkozásában, néhány esetet kivéve – nem jellemző.

Lakáscélú ingatlanok akadálymentessége

A Központi Statisztikai Hivatal 2016. évi mikrocenzusa szerint 2016. október 1-jén Magyarország lakásállománya 4 millió 405 ezer lakásból állt.⁹⁸ A KSH, a népszámlálás és a 2016 évi mikrocenzus során nem vizsgálta a lakások akadálymentességét.

A KSH adatok alapján megállapítható, hogy országosan a lakáscélú épületek döntő többsége magánkézben van, és saját tulajdonú. Az, hogy milyen méretű, minőségű, tulajdonú lakásban laknak a mozgáskorlátozott emberek, közvetlen hatással van az önálló életvitelükre. A statisztikai adatokból hiányzik az akadálymentes társasházak száma, és elhelyezkedése. Nem látható szándék sem arra vonatkozóan, hogy az új társasházakat akadálymentesen

⁹⁶ Budapest Főváros Kormányhivatal Rehabilitációs Főosztály BESZ\301MOL\323 2019_1 számú beszámolója

⁹⁷ 327/2012. Korm. rendelet 21. § (8) A munkáltató az általa foglalkoztatott munkavállalót kizárólag azon időszak tekintetében vonhatja be a bérköltség-támogatásba, amely időszakban a munkavállaló hatályos komplex minősítéssel rendelkezett, vagy az 1. § 6. pontjában foglaltak szerint megváltozott munkaképességű személynek minősült.

⁹⁸ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_7.pdf

megközelíthető módon terveznék, illetve, hogy egyenlő eséllyel hozzáférhető lakásokat építenének.

Nemzetközi szabályozás

A CRPD 28. cikke a megfelelő életszínvonal és szociális védelem keretében úgy rendelkezik, hogy a tagállamok biztosítják a megfelelő lakhatást. A hozzáférhetőségről szóló 9. cikkel összeolvasva a 28. cikk a magánlakásokra nem vonatkozik. A 2. számú általános kommentár szerint a szociális lakhatási programoknak olyan lakhatást kell kínálniuk, amik – többek között – hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek és az idősek számára. A CRPD önálló életvitelről és a közösségbe való befogadásról szóló 5. számú általános kommentárjának (5. számú általános kommentár) 34. pontja szerint a lakhatáshoz való hozzáférés azt jelenti, hogy az egyén bárki máshoz hasonlóan rendelkezik a közösségben való életvitel lehetőségével. Elegendő számban kell rendelkezésre bocsátani akadálymentes lakásokat, ahol a fogyatékossgal élő, egyedül vagy családban élő személyek számára nyújtanak elhelyezést, a közösség minden területén. Ebből a célból szükség van akadálymentes új lakóépületek megépítésére, valamint a meglévő lakhatási célú szerkezetek akadálymentesítésére. Ráadásul a lakásoknak megfizethetőnek kell lennie a fogyatékossgal élő személyek számára. A 38. b) pont az önálló életvitel alapvető elemei közé sorolva mondja ki, hogy megkülönböztetésmentesség biztosítás a lakhatáshoz való hozzáférésben, ideértve a jövedelmet és a hozzáférhetőséget egyaránt, valamint az olyan kötelező építési szabályozásról való döntéshozatalt, amely biztosítja az új és felújított lakások akadálymentességét.

Az 5. számú általános kommentár 59. pontja összeköti az intézményi kiváltást és a lakhatás kérdését azzal, hogy az intézményi férőhelykiváltás szempontjából lényeges az akadálymentes s megfizethető lakások megfelelő számú biztosítása, ideértve a családok lakhatását. Fontos, hogy a lakhatási lehetőségek ne követelményhez kötöttek legyenek, amelyek ekként csökkentik a fogyatékossgal élő személyek autonómiáját és függetlenségét.

Az CRPD Bizottság Magyarországról szóló, több éven át folytatott vizsgálatát összegző jelentése⁹⁹ szerint a fogyatékos személyek lakhatással kapcsolatos ismeretei hiányosak, emellett hiány van akadálymentes lakásokból, a meglévő lakások akadálymentesítésére irányuló programokból. A támogatott lakhatáshoz való hozzáférhetetlenségre jól rámutat a vizsgálati jelentésen túl, a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) által az otthongondozó anyák és gyermekeik képviselőjében indított, és a Fővárosi Törvényszéken 27.P.21.357/2019/76. számon meghozott ítélet is. Előbbiek alapján kimondható, hogy a támogatott lakhatás, mint az intézményi kiváltási folyamat része, a fogyatékosok számára készített lakhatási program a gyakorlatban nem létezik. A vizsgálati jelentés megállapítja, hogy rendelkezésre álló források

⁹⁹ CRPD Bizottság Magyarországról szóló vizsgálati jelentése (CRPD/C/HUN/IR/1) https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fHUN%2fIR%2f1&Lang=en

alján hiányoznak az akadálymentes és megfizethető lakások, ideértve a szociális bérlakásokat, valamint hiányoznak a meglévő lakások akadálymentesítésére, és akadálymentes közösségi lakások bérlésére, megvásárlására irányuló programok. A hazai szociális alapú lakhatási programok nagyon szűkösek, és a széles rétegek számára csak közvetlen, utólagos lakás akadálymentesítési támogatások formájában valósul meg az állami segítség. Ezért a fogyatékossgal élő emberek többsége a fenti általános kommentárokbán szereplő ajánlásokkal ellentétben, intézményekben kénytelen élni.

A hazai szabályozás problémái

A magyar jogszabályi keretekben az akadálymentesítés a közhasználatú, illetve a közszoolgáltatást nyújtó épületek esetén kötelező. A magánlakások esetében nincs ilyen kötelezés, igény esetén az utólagos akadálymentesítési lehetőségek közül választhatnak a jogosultak. Néhány, az alábbiakban részletetett probléma alapján tetten érhető, hogy mi az oka annak, hogy kevés olyan akadálymentes ingatlan van az országban, amely a fogyatékossgal élő emberek számára önálló, és biztonságos lakhatást nyújthatna.

Lakáspolitikai hiánya

Ma Magyarországon a fogyatékos emberek nagy részének csorbult a lakhatáshoz való joga. A fogyatékos személyek közel harmada nem családháztartásban (családháztartásnak az egy vagy több családöt magába foglaló háztartást nevezzük), és nagyjából minden tizedik fogyatékos ember intézményi háztartásban élt, a 2011-es népszámlálási adatok szerint. A 2011-es népszámlálás szerint a fogyatékos népesség csaknem fele, 235 ezer fő volt mozgáskorlátozott. A mozgáskorlátozottak közül azonban nagy arányban élnek családi háztartásban, 2011-ben számuk 150 ezer fő volt. A fogyatékos személyek, különösen a mozgáskorlátozottak a fővárosban felülreprezentáltak. Emellett a társadalom előregedésével egyre nagyobb arányban lesznek jelen az öregedés során szerzett mozgás- és érzékszervi fogyatékossgak a társadalomban¹⁰⁰.

Ahogy a középületek esetében, úgy a magánlakások esetében sincs arra vonatkozó adat, hogy hazánkban hány ingatlan akadálymentes. Az Önállóan Lakni kutatás keretében benyújtott 2016-os és 2020-as adatigénylés alapján a fővárosi kerületek, valamint a megyei jogú városok önkormányzatainak többsége nem vezet erről nyilvántartást. Így az érintettek támogatása kiemelten nehéz.¹⁰¹ Tovább nehezíti a helyzetet, hogy az önkormányzati bérlakásoknál sem követelmény az akadálymentesítés. Akik saját vagy bérelt lakással nem rendelkeznek gyakorta – az egyébként nagyon kisszámúban rendelkezésre álló, szociális alapon járó – önkormányzati

¹⁰⁰ <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/akadalymentesseg/>

¹⁰¹ <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/akadalymentesseg/>

bérlakásokban élnek. A lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet 30. § értelmében az Állami Támogatású Bérlakás Program előirányzatából támogatás nyújtható a lakóépülettömb részbeni vagy teljes korszerűsítésére, felújítására. Ez a Program viszont az akadálymentesítést jogszabályi szinten nem rögzíti.

Hazánkban a magántulajdonú ingatlanok akadálymentesítése elvi szinten az alábbi dokumentumokban érhető tetten. Szakpolitikai szinten az Országos Fogyatékosügy Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozatban beavatkozási területként jelenik meg a 7.2 pontban, hogy „Át kell tekinteni a lakások és a lakókörnyezet akadálymentesítésének támogatási rendszerét, az esetleges alternatív megoldások – egyebek mellett a fogyatékos felnőttek által igénybe vehető szociális bérlakások vagy az önálló tulajdonú speciális előtakarékosági formák – számbavétele mellett.”

Az programhoz kapcsolódó intézkedési terv a 1187/2020. (IV. 28.) Korm. határozat – az Országos Fogyatékosügy Program végrehajtásának 2022. évig tartó Intézkedési Tervéről – 7.2. pontja szerint a fogyatékos emberek családban maradásának támogatása részeként programokat kell indítani a lakás és lakókörnyezet akadálymentességének megteremtése érdekében.

A hiányzó nyilvántartásokon, valamint az önkormányzati bérlakásokra nem vonatkozó akadálymentesítési kötelezettségen túl további probléma, hogy **lakáscélú ingatlan építése esetén nincs jogi követelmény akadálymentes lakóingatlanok kialakítására.** Ennek következtében az akadálymentes lakóingatlanok száma nem növekszik, a problémát a társadalom tovább görgeti maga előtt. Álláspontunk szerint a társasház – mint tipikus magáncélú lakhatási forma – építése során vannak olyan pontok, amikor az akadálymentesítés szempontjai beépülhetnek a folyamatba. *Az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóságok kijelöléséről és működési feltételeiről szóló 343/2006. (XII. 23.) Korm. rendeletben* kijelölt építésügyi hatóság engedélyezési eljárásában az eljáró hatóság által vizsgált szakkérdéseket tartalmazó 6. számú melléklet csak az építkezés környezetre gyakorolt hatásait vizsgálja, de azt, hogy maga az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető lesz-e, nem. Bár a gyakorlatban a magánlakások akadálymentesítése nem kötelező, azonban a CRPD az egyetemes tervezés elvét a lakások tervezési szakaszára is előírja. Sajnos ez a tervezési fázisban jogszabályi szinten sem jelenik meg.

Fentiek alapján, mivel kevés számú újépítésű akadálymentes ingatlan kerül a piacra, **a fogyatékosággal élő emberek egyetlen lehetősége az utólagos akadálymentesítés.** A jogszabályok külön definíciót adnak az utólagos akadálymentesítésre, de alapvetően átalakítási munkálatnak tekintendő. Az átépítési munkálatok nem engedélykötelesek az Épelj. 1. számú mellékletének 1. pontja alapján. A lakóingatlanokat érintő utólagos akadálymentesítés lehet a társasház, családház külső környezetét érintő, illetve belső átalakítás. A társasház külső környezetét érintő akadálymentesítés (járda, rámpa) vonatkozásában kedvező változás történt az alábbiak szerint. A korábbi szabályozás szerint egy utólagos, akadálymentesítést szolgáló lift, vagy rámpa megépítése jogszabályi akadályba ütközött, ha belógott az előkertbe. Az OTÉK 116. §-a alapján – a 2018 decemberétől hatályos szabályozás szerint – az utólagos

akadálymentesítések esetében nem kell figyelembe venni az elő-, oldalkertre, a telepítési távolság meghatározására vonatkozó előírásokat, illetve elhelyezésére tekintettel a telek legnagyobb beépítettsége eltérhet az övezetre előírt legnagyobb beépítettség mértékétől.

Sajnálatos tapasztalat azonban, hogy az önkormányzat által kiadott területfoglalási engedélyek alapján a társasházak (amennyiben arról a társasház határozatot hoz) elvégzik ugyan az OTÉK 116. §-a alapján a rámpák, liftek, lejtők megépítését, azonban mivel ezek megépítése nem engedélyköteles, így sem a tervek, sem az elkészült építmények megfelelőségét nem ellenőrzik. Ezzel a társasházak utólagos akadálymentesítésére vonatkozó jogalkotói törekvés elvész, az új szabályozás kiüresedik, és ezzel összességében sérül a fogyatékosokkal élő emberek társadalomba való egyenlő esélyű integrációja. További probléma, hogy a társasházak akadálymentesítéséhez (kapuk szélesítése, rámpák, lejtők liftek építése) pénzt csak a lakóközösség határozatba foglalt egyetértése után lehet igényelni. Ezekre az átépítésekre jellemzően társasház felújítási programok keretében kerül sor. Fővárosi önkormányzatok továbbá alkalmanként írnak ki pályázatokat kifejezetten a társasházak közös területének akadálymentesítésére.

Egy panaszos azzal kereste meg a MEOSZ-t, hogy egy fővárosi társasház bejáratához megépített rámpa szabálytalanul került kialakításra, kerekesszékekkel való használata annak meredeksége miatt veszélyes. A Lakásszövetkezet vezetése azt a tájékoztatást adta, hogy az utólagos akadálymentesítés elvégzéséhez (rámpa megépítéséhez) csak területfoglalási engedélyt kaptak az illetékes önkormányzattól, azonban a rámpa elkészülte után annak jogszabályi megfelelőségét senki sem ellenőrizte. A MEOSZ ezért panaszt nyújtott be az illetékes építéshatósághoz és kérte a társasház bejáratánál szabálytalan módon megépített rámpával kapcsolatos eljárás lefolytatását, és a jogsértő állapot megszüntetését, mivel a rámpa jelenlegi állapotában nem szolgálja a mozgáskorlátozott emberek érdekeit. Az eljárás elindult, a helyszíni szemlét a hatóság elvégezte, az ügyben döntés még nem született.

A lakások utólagos akadálymentesítésére – ellentétben a társasházak külső környezetének akadálymentesítésével – igénybe vehetők egyéni támogatások. Az, hogy az utólagos akadálymentesítésre milyen támogatást vehet igénybe a jogosult függ attól, hogy milyen a családi állapota, milyen foglalkoztatási jogviszonyban áll, illetve, hogy milyen mértékű fogyatékosággal él.

Utólagos akadálymentesítésre igénybe vehető támogatások:

1. Családi állapot szerint, ha a gyermek fogyatékosággal él

A gyermeket nevelő családok otthonfelújítási támogatásáról szóló 518/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet szerint a gyermeket nevelő családok lakhatási körülményeinek javítására, a hazai lakásállomány megújulásának ösztönzésére a központi költségvetésből vissza nem térítendő lakás célú állami támogatásként otthonfelújítási támogatás (a továbbiakban: támogatás) vehető igénybe. A legfeljebb 3 millió forintos támogatás 2021. szeptember 29-től különböző fogyatékoság típusokra tekintettel többféle akadálymentesítési munkára is felvehető.

Kiemelendő, hogy a Korm. rendelet szükséglet alapú, azaz helyesen az érintettekre bízta, hogy melyik, nekik leginkább megfelelő átalakításra fordítják a támogatást.

A Kormány 2020. novemberi döntésével a gyermeket nevelő családok otthonfelújítási támogatását kiterjesztette a gyermek tekintetében a 25. életévét már betöltött, megváltozott munkaképességű személyre, illetve, ha az igénylő vagy gyermeke mozgáskorlátozott személynek minősül, a *lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) Korm. rendelet* (12/2001. Korm. rendelet) 9. § (10) bekezdésében meghatározott akadálymentesítési munkákra is.

2. Foglalkoztatás alapján járó kamatmentes hitelek akadálymentesítési célra

Abban az esetben, ha az alábbiakban meghatározott foglalkoztatási jogviszonyban áll a mozgáskorlátozott személy vagy családtagja, akkor államilag támogatott kölcsönt igényelhet, amit akadálymentesítésre fordíthat. Ilyen lakáscélú munkáltatói kölcsönről rendelkezik a 37/2012. (VIII. 31.) BM utasítás. A belügyi szervek dolgozói a legfeljebb 1 millió forint értékű akadálymentesítési kölcsönt akkor kaphatják meg, ha a lakás legalább 50%-ban a saját tulajdonukban áll, és a bővítés költségeinek legalább 20%-ával rendelkeznek. A munkáltatói kölcsön visszafizetésének időtartama legfeljebb 10 év. Meghatározott esetekben a legfőbb ügyész utasítása alapján 10 millió forint értékig adható akadálymentesítésre munkáltatói kölcsön.

3. Fogyatékoság alapján járó támogatás: lakásátalakítási támogatás

A harmadik kategória, amikor a fogyatékoság ténye alapján kap támogatást utólagos átalakításra a fogyatékosággal élő személy. A 12/2001. Korm. rendelet rendezi ezt a kérdést. Kizárólag mozgáskorlátozott személyek kaphatnak 300 000 Ft összegű támogatást két hitelintézettől (OTP Bank és Takarékbank) tíz évenként arra a célra, hogy lakásukon akadálymentesítési célú felújítási, átalakítási munkákat végeztessenek el. Akadálymentesítésről ebben az esetben akkor beszélünk, amikor a mozgáskorlátozott személy fogyatékosága jellegéből fakadó, a lakáshasználattal összefüggő életvitel nehézségeit csökkentő, a rendeltetésszerű használatot biztosító műszaki akadálymentesítési munkát végeznek új lakóépületen, vagy új lakáson, illetve meglévő lakóépületen, vagy használt lakáson.

Az eljárásban a MEOSZ mint szakértői szervezet vesz részt, az akadálymentesítést és az arra való jogosultságot ellenőrzi, amiről állásfoglalást ad ki. A MEOSZ állásfoglalása a hitelintézeteket nem köti.

„Az OTP Bankhoz 2010 és 2020 között 21 799 akadálymentesítési támogatási igénylés érkezett, ezek többségét, több mint 20 ezer kérelmet jóváhagytak. Feltételezve, hogy az igénylések időbeli kiosztása nagyjából egyenletes, az érintetteknek kevesebb, mint 1 százaléka

tud évente állami támogatással javítani otthona akadálymentességén. Emellett igénylésenként átlagosan 196 590 forint volt a megítélt és felhasznált összeg.¹⁰²

Amennyiben a hitelintézet elutasítja a kérelmet, a kérelmező jogorvoslattal fordulhat a Magyar Államkincstárhoz. A tapasztalatok szerint a hitelintézet nem ismeri az akadálymentesítés részleteit, a jogorvoslati eljárás során sem ellenőrzik, hogy valóban akadálymentes lenne-e a tervezett építkezés. Ebben a folyamatban azt, hogy valóban akadálymentes lakások jönnek-e létre nem vizsgálja senki, mivel a felújítás vagy az átalakítás nem engedélyköteles tevékenység.

A lakásállomány nagy része magánkézben van Magyarországon. Nincs központi adat a lakások akadálymentességéről. Tekintettel arra, hogy az önálló, önrendelkező életnek a közszolgáltatást nyújtó épületek akadálymentességén túl elengedhetetlen része a lakások akadálymentesítése is, ezért fontosnak tartjuk, hogy ezen a területen is történjen jogszabályi szintű változás.

Javaslatok

Álláspontunk szerint a fogyatékossgal élő emberek szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése nem valósul meg a mai Magyarországon, aminek egyik oka az épített környezet akadálymentességének hiánya. Ahogy azt a fentiekben is kifejtettük, számos jogszabályi és gyakorlati okra visszavezethetően sérül a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréshez, diszkrimináció mentes bánásmódhoz, és emberi méltósághoz való joga. A fennálló helyzet alapjogi visszásságot eredményez, és nem felel meg a CRPD-ből származó nemzetközi jogi kötelezettségnek sem.

Mindezek alapján az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság és a jogsértő állapot rendezése és jövőbeli megelőzése érdekében kérjük a Tisztelt Biztos Urat, hogy az alábbi javaslataink figyelembe vételével tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Általános javaslatok:

- Javasoljuk egy olyan tanulmány elkészítését, mely a még hozzáférést nem biztosító szolgáltatásokat tárja fel, ezekből az adatokból következtetést von le és beazonosítja a rövid és középtávon elvégzendő feladatokat, és stratégiát dolgoz ki az akadályok felszámolására.
- Javasoljuk a stratégia végrehajtását nyomon követési mechanizmus kiépítésével biztosítani.
- Javasoljuk ágazatonként olyan intézkedési tervek kidolgozását, amelyeknek kötelező tartalmi eleme lenne az épületek fizikai akadálymentesítésének helyzete, valamint

¹⁰² <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/akadalymentesseg/>

mulasztás esetén annak megjelölése, hogy milyen határidővel, milyen forrásból tervezik azt megszüntetni.

- Javasoljuk egy olyan adatbázist is tartalmazó rendszer létrehozását, amely alapján helyi és regionális szinten szisztematikusan lehetne haladni az épületek elmaradt akadálymentesítése felé, és amely alapján ellenőrizni lehetne a vállalatokat.
- Javasoljuk ellenőrzési keretrendszer létrehozását, amely megfelelő kapacitással és megfelelő mandátummal rendelkezik arra, hogy a meglévő jogszabályi kötelezettségeket betartassák, a végrehajtási cselekvési tervet számon kérjék. Javasoljuk a létszám, a műszaki szaktudás valamint az anyagi háttér biztosításával országos hatáskörű szervként megszervezni az ellenőrzést.
- Javasoljuk egy hatósági és konzultációs hatáskörrel rendelkező szervezet – az Akadálymentesítési Ügynökség – létrehozását, amely a véleményező szerepkörén túl, tervszerűen felmérné és ellenőrizné, a hazai épített környezet akadálymentességének helyzetét. Az Ügynökség a hivatalból indult eljárásokon túl, kérelemre – mulasztás gyanúja esetén – eljárna, szükség esetén szankciót szabna ki, és részt venne az eljárás végrehajtási szakaszában is. Ehhez megfelelő mennyiségű anyagi és megfelelő szaktudással rendelkező humán erőforrás biztosítása szükséges.
- A Kormány teljesítse a Jat. 21. § (1) és 22. § (1) bekezdéseiben foglalt kötelezettségét, amely szerint járjon el és vizsgálja felül a fogyatékossgal élő emberek szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése érdekében az épített környezet akadálymentességére vonatkozó szabályozást, és a felülvizsgálat alapján tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Általános jogalkotási javaslatok:

- A jogalkotó gondoskodjon a Fot., az Étv. és az Ebktv. akadálymentesítési kötelezettséggel összefüggő rendelkezéseinek összehangolásáról. Az összhang megteremtésének egyik módja lehet, ha az Étv. az akadálymentesítési kötelezettséget nem a közhasználatú építmények esetében kívánja meg, hanem a közszolgáltatást nyújtó épületek tekintetében, és a közszolgáltatás fogalmának tekintetében a Fot-ra utal. Az Ebktv. és a Fot. közszolgáltatás fogalmának összhangba hozása akként, hogy az Ebktv. a Fot-ra utal a közszolgáltatás meghatározásakor.
- A Fot. 7/A. § (1) bekezdése szerinti közszolgáltatás/szolgáltatás fogalma a következő legyen: „A fogyatékossgal élő személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékossgai csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépésének napján már működő szolgáltatások esetén 2027. január 1-ig biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést. A jelen törvény hatálybalépését követően létrejövő szolgáltatások esetén azonnal biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférést.”
- Javasoljuk, hogy mind a Fot-ba, mind az Étv-be kerüljön be a közterületek akadálymentesítésére vonatkozó általános alapelv és kötelezettség, amely

hangsúlyozza, hogy akadálymentesítés szempontjából külterületen ugyanazoknak az elveknek kell érvényesülniük, mint beltéren.

- Javasoljuk, hogy az Ebktv-ben az észszerű alkalmazkodás fogalmának szabályozását, valamint legyen rögzítve, hogy az észszerű alkalmazkodás megtagadása hátrányos megkülönböztetést .

OTÉK-ra vonatkozó módosítási javaslatok:

- Azon részletszabályokat ahol kerekesszék szerepel, úgy kell meghatározni, hogy egyaránt vonatkozzanak a kerekesszékre és más mozgást segítő segédeszközre is (például elektromos moped).
- Az OTÉK 35. § szakaszát illetően javasoljuk a kivételek közé az akadálymentes megközelítést szolgáló építményrészeket felvenni.
- Az OTÉK 41. § (3) bekezdéséhez javasoljuk, hogy a lejtő vagy rámpa indulásánál is követelmény legyen legalább 1,5x1,5 m-es méretű, vízszintes szabad terület.
- Az OTÉK 42. § (3) bekezdés szerinti akadálymentes parkoló létesítésére vonatkozó kötelezettség minden esetben úgy terhelje a kötelezettség címzettjét, mintha új építményt létesítene: a teljes épületre vonatkozóan, függetlenül attól, hogy bővítésről van szó, vagy esetleg védett épületről. (Ezzel összefüggésben javasoljuk a megváltási lehetőség lehetetlenné tételét az akadálymentes parkolókra.)
- Javasoljuk az OTÉK-ból kivenni az 54/A. § (1) bekezdésének első mondatát, mely szerint a tervezési programban meg kell határozni a közhasználatú építmény azon építményrészeit, amelyeknél az akadálymentes használatot biztosítani kell.
- Javasoljuk az értelemző rendelkezések között meghatározni a „jelző-információs rendszer” fogalmát.
- Javasoljuk, hogy az OTÉK a bonyolultabban értelmezhető esetekben ábrákkal segítse a megértést, és a félreértések eloszlátását, megelőzését. Ezek az ábrák az OTÉK mellékletében jelenhetnek meg. (Például az OTÉK 62. § (6) bekezdése utolsó mondata.)
- Javasoljuk, hogy az OTÉK 62. § (10) bekezdésében konkrét követelményérték (konkrét erőnagyság Newtonban meghatározva) szerepeljen, ahogy az erre vonatkozó szabványokban.
- Javasoljuk, hogy Az OTÉK 64. § (5) bekezdésében foglalt kötelezettség terjedjen ki az előlépcsőre is.
- Az OTÉK 65. § (4) bekezdéséhez kapcsolódóan javasoljuk az OTÉK módosítását, és annak hangsúlyozását, hogy csak a lépcsőél jelölése szükséges.
- Az OTÉK 66. § (2) bekezdés f) pontjával kapcsolatban javasoljuk a teljesebb akadálymentesség érdekében, hogy az OTÉK is minden esetben írja elő a kétoldali kapaszkodó elhelyezésének kötelezettségét.

- Az OTÉK 67. § (3) bekezdés c) pontjában rögzítettekén túl azt javasoljuk, hogy a pihenő biztosításának kötelezettsége a jelenleg meghatározott feltételeken kívül szintkülönbséghez vagy esetleg az átláthatatlansághoz legyen kötve.
- Az OTÉK 68. § (2) bekezdés a) és b) pontját illetően javasoljuk kiegészíteni annak szabályozásával, amikor a lépcső, rámpa vagy lejtő járófelülete a terepszintnél 0,17 m és 0,95 m közötti magasságban van.
- Javasoljuk, hogy a jogalkotó az OTÉK 99. § (5) bekezdésével kapcsolatban tegye egyértelművé, hogy az illemhelyek számának meghatározásakor az akadálymentes illemhelyet a női vagy férfi, illetve egyik vagy mindkettő számához kell számítani.
- Az OTÉK 99. § (6) bekezdésben legyen egyértelműen megfogalmazva, hogy közhasználatú (közszolgáltatást nyújtó) építmény esetén szintenként kell akadálymentes illemhelyet létesíteni. Miután a nevelő-oktató és a gyógykezelő célú intézmények közszolgáltatást nyújtanak, így ezek kiemelése a jogszabály szövegében szükségtelen, javasoljuk az ezekre való hivatkozás törlését.
- Javasoljuk az OTÉK 108. § (5) bekezdés kiegészítését, például a „Meglévő, nem közhasználatú építmény egy építményszinttel ...” szöveggel.
- A nem egyértelmű fogalmak – például „könnyen kezelhető”, „nagy erő kifejtést nem igénylő”, „szükség esetén” (például OTÉK 62. § (10) bek.) – általánosságban azt javasoljuk, hogy vagy határozzon meg konkrét kritériumrendszert a rendelet, vagy olyan fogalmakat alkalmazzon, amelyek szabványokban szerepelnek. Például csúszásmentesség, kontrasztosság olyan fogalmak, amelyek szabványokban szerepelnek és ott kellő részletességgel ki vannak fejtve.
- Javasoljuk, hogy az OTÉK – az építményeken kívül – szabályozza, hogy a közterületeknek és az egyéb közterületnek nem minősülő általános használatú területeknek és az azokon elhelyezett utcabútoroknak, létesítményeknek is meg kelljen felelniük a rendeltetési céljuk szerinti alapvető követelményeknek. (kiemelten a biztonságos használat és akadálymentesség követelményének)

A szabványokkal és a Segédlettel kapcsolatban javasoljuk

- egy akadálymentes szabványfigyelő honlap üzemeltetését, ahol a konkrét követelmények nem szerepelnek, kizárólag útmutatás az előírásrészletekhez való eléréshez. Például az *MSZ 1234 fogantyúkról szóló szabvány az alábbi területeken tartalmaz akadálymentességi követelményeket: fogantyúk könnyen megfogható kialakításának méretkövetelményei, fogantyúk felületképzése, kontrasztos színezés, használathoz szükséges erő kifejtés értékei (nyomóerő, húzóerő, nyomaték).*
- szabványok kedvezményes hozzáférhetővé tételét szigorúan meghatározott személyi kör számára, így a képzésben résztvevő diákoknak, illetve érdekvédelmi szervezetek számára, ahol nem üzleti célra használják.
- hogy a pályázati kiírásokban mellőzzék a Segédlet alkalmazására vonatkozó felhívást.

A képzés hiányosságaival kapcsolatban javasoljuk:

- a kamaráknál a rehabilitációs szakmérnökökre vonatkozó új jogosultság létrehozását, és kamarai nyilvántartásuk megteremtését. Megfontolandónak tartjuk, hogy külön jogosultságot kapjanak, illetve nyilvántartásba kerüljenek azok a rehabilitációs szakértők, akik mérnök végzettséggel nem rendelkeznek.
- annak meghatározását, hogy a rehabilitációs szakmérnökök számára milyen kötelező ismeretek elsajátítását várják el.
- a következő pályázati ciklusban csak kamarai jogosultsággal rendelkező rehabilitációs szakmérnökök legyenek kötelezően bevonhatók.
- valamennyi szakma képzése során jelenjenek meg az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismeretek.
- a képzésekre vonatkozó jogszabályok módosításával kötelezővé tenni, hogy bármely tananyag fejlesztése során a szakmai, tartalmi ellenőrzés tételesen térjen ki az esélyegyenlőségi ismeretek meglétének vizsgálatára. Amennyiben a tervezet nem tartalmaz a témára vonatkozó alapvető tudásanyagot, akkor az akkreditáló intézményt kötelezni kell ennek pótlására.

A beruházási, építési folyamattal kapcsolatban javasoljuk:

- hogy a megvalósíthatósági tanulmányban legyen kötelező az akadálymentességi szempontok vizsgálata.
- hogy határozzák meg a nem pályázati keretek között megvalósuló beruházások tekintetében mely paraméterek esetén szükséges önálló akadálymentes tervfejezet elkészítése.
- az akadálymentes követelményeknek való megfelelés biztosítására szakági tervező bevonása legyen szükséges.
- hogy a hatósági ellenőrzés során kellő ismeretekkel rendelkező előadók vagy külső bevont szakemberek útján legyen biztosított a tervek akadálymentességi szempontú ellenőrzése.
- az engedélyezési tervben meghatározott műszaki tartalom minden olyan, akár utólagos változtatása, amely az akadálymentességet érinti, legyen engedélyköteles.
- hogy az üzemeltetést, karbantartást igénylő építmények, berendezések (például felvonó) időszakos ellenőrzésével biztosítsák az akadálymentességi szempontok megvalósulását.

A pályázatokkal kapcsolatban javasoljuk

- az akadálymentesítést – a jelenlegi választható helyett – kötelezően megvalósítandó elemként meghatározni a pályázati kiírásokban és az ÁÚF-ben.
- bizonyos, az akadálymentesítésre vonatkozó fogalmak kiiktatását: sem a "részleges", sem a "projektarányos", sem a „funkcionális” akadálymentesítés nem elfogadható.
- hogy az ÁÚF és a pályázati kiírások a szabványokra hivatkozzanak, és bizonyos szabványok alkalmazását tegyék kötelezővé, így például az EN 17210:2021, valamint az ISO 21542:2021 szabványok alkalmazását.
- hogy a pályázati indikátoroknál pontosan jelenjenek meg az akadálymentességre vonatkozó követelmények.
- az indikátorokkal összefüggésben, hogy a "célérték csökkentése" ne vonatkozzon olyan indikátorokra, amelyek jogszabályi kötelezettségből fakadnak, így az akadálymentességi követelményekre sem.
- hogy az akadálymentességi követelményektől való eltérés eseteire vonatkozóan készüljön külön útmutató, valamint könnyen alkalmazható és érthető irányelvek szülessenek.
- az ÁÚF-ben rögzíteni, hogy az ellenőrzési folyamatba szakirányú végzettségű akadálymentesítési (rehabilitációs) szakember bevonása valamennyi tervezési fázisban szükséges.
- hogy a bevont szakemberek pontos körének meghatározása az érintett szakemberek szakmai érdekképviselőt ellátó REKORE-val egyeztetve kell, hogy megtörténjen.
- hogy az építési beruházás ne kezdődhessen meg a műszaki tervek (kiviteli tervek) előzetes ellenőrzése nélkül.
- hogy a pályázati kiírásokban rehabilitációs szakmérnök feladat- és jogköre az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet által meghatározott "tervezői művezető" vagy "műszaki ellenőr" feladat- és jogkörével egyezően vagy a rehabilitációs szakmérnök azok kötelező tanácsadójaként legyen megjelölve.
- hogy az ÁÚF kifejezetten tartalmazza, hogy nem támogathatók azok a pályázatok, amelyek nem teljesítik a horizontális követelményeket (az esélyegyenlőségi követelmények horizontális követelmények).
- hogy a nem uniós pályázatok esetében is jelenjen meg az esélyegyenlőség horizontális elvként.
- hogy minden olyan projekt esetében legyen kötelező a megvalósulást követően elvégzett ellenőrzés, amely közszolgáltatást nyújtó építmény ingatlanfejlesztésére irányul és ezeknél a projekteknél minden esetben legyen speciális szakértelemmel rendelkező személy általi helyszíni ellenőrzés.
- hogy a pályázati rendszeren belül az akadálymentességgel összefüggésben tapasztalt hiányosságokhoz szankció kapcsolódjon, és, hogy a szankciót valóban alkalmazzák.
- hogy az elszámolhatósággal kapcsolatos kontrollrendszer terjedjen ki az akadálymentesség hatékony vizsgálatára. Szabálytalanság észlelése esetén az állami irányító szervnek a megfelelő és hatékony szankciót kell alkalmaznia.

A közbeszerzéssel kapcsolatban javasoljuk

- hogy a közbeszerzésre benyújtott tervdokumentáció szakemberek (például rehabilitációs környezettervező szakmérnökök) általi akadálymentesítési ellenőrzését és többek között ilyen feladatkörrel szakhatóság (Akadálymentesítési Ügynökség) felállítását.
- olyan, a tervdokumentációt ellenőrző szakhatóság létrehozását, mely a szociális, fogyatékosügyi (akadálymentesség) szempontok ellenőrzéséért felel, még a szerződéskötés előtt.
- hogy a közbeszerzésből kizárás kapcsán rögzítve legyen, hogy a szociális szempontok alatt a fogyatékosággal élő személyek jogainak megsértését értjük, ezzel összefüggésben a Kbt. egyértelműen és szövegszerűen mondja ki, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést nem biztosító ajánlat érvénytelen.
- a Kbt. egyértelműen és szövegszerűen rögzítse, hogy az egyenlő esélyű hozzáférést nem biztosító ajánlat érvénytelen.

Az örökségvédelmet illetően javasoljuk:

- hogy az örökségvédelmi eljárásokat rendező jogszabályok, alapelvi szinten mondják ki, hogy az eljárás során biztosítják a fogyatékosággal élő emberek számára a nemzeti örökség részét képező kulturális és történelmi emlékekhez való egyenlő esélyű hozzáférést.
- hogy az örökségvédelmi eljárásokban az akadálymentesítés kérdésében való döntést minden esetben egyedi mérlegelés előzze meg.
- hogy az egyedi mérlegelés alapját olyan szempontrendszer képezze, amelyet az érintettekkel együtt kell kialakítani. A fogyatékosügyi érdekvédelmi szervezetek véleményezhessék a szempontrendszert, vegyenek részt az irányok meghatározásában.
- hogy örökségvédelmi kérdésekben is legyen a tervtanácsnak tagja egy rehabilitációs szakmérnök, az örökségvédelmi szakértő mellett.

Kiemelt beruházásokkal kapcsolatban javasoljuk,

- hogy az Ngtv. ne tegye lehetővé a hatálya alá tartozó beruházások esetében az OTÉK rendelkezéseitől való eltérést.

Az akadálymentes helyszínek auditálásával kapcsolatban javasoljuk,

- a kormányzat dolgozzon ki egy jogszabályok és szabványok szerint működő ellenőrző mechanizmust. A kormányzati ellenőrzés megvalósítása érdekében pedig gondoskodjon

olyan állami szervezet létrehozásáról, mely a piaci alapon, saját minősítési kritériumok mentén működő vállalkozások helyett, garanciája a komplex akadálymentesség megvalósításának.

Munkahelyek akadálymentességével kapcsolatban javasoljuk

- annak jogszabályban rögzítését, hogy a költségvetési támogatással működő munkahelyek számára a teljes körű akadálymentesítés kötelező. Továbbá azt, hogy az akadálymentesítés megvalósulását folyamatosan, évenként, illetve akár eseti jelleggel szakértői (rehabilitációs mérnök) szinten ellenőrizzék.
- hogy a munkavédelmi ellenőrzések során az akadálymentesítési szempontokat is figyelembe véve vizsgálják a munkahelyet, különös tekintettel a fogyatékossgal élő, megváltozott munkaképességű munkavállalót foglalkoztató munkahelyek esetén.
- annak jogszabályban való rögzítését, hogy az ún. bértámogatott munkahelyeknek a költségvetési támogatás meghatározott részét kötelezően akadálymentesítésre, korszerűsítésre, technológiai fejlesztésre kell fordítani.
- hogy a Kormány dolgozzon ki programot arra, hogy a közszféra, nemcsak mint szolgáltató, hanem mint munkáltató is elérhetővé váljon a fogyatékossgban érintett emberek számára.

Lakáscélú ingatlanok akadálymentességével kapcsolatban javasoljuk,

- hogy az állam nyújtson magasabb összegű, alanyi jogon járó, szükségletalapú lakásátalakítási támogatást
- hogy az akadálymentes lakásállományt rendszeres mérjék fel, az adatokat folyamatosan hozzák nyilvánosságra
- az önkormányzati bérlakásokok utólagos akadálymentesítésére vonatkozó, illetve az újjépítésű társasházakban meghatározott számú akadálymentes lakás kialakítására vonatkozó jogszabályi kötelezés kidolgozását.
- hogy a társasházak utólagos akadálymentesítésekor a területfoglalási engedély kiadásával egyidejűleg tájékoztatást kapjanak arról a tervezők, és az építetők, hogy az elkészült építménynek (rampa, lejtő stb.) akadálymentesnek kell lennie.

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

Fülöp Attila Államtitkár Úr
részére

Ügyiratszám: 661-1/2022.

Belügyminisztérium

1903 Budapest, Pf.: 314.
ugyfelszolgalat@bm.gov.hu

Tárgy: a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló 2022. évi ... törvény tervezetének véleményezése

Tisztelt Államtitkár Úr!

Az (EU) 2019/882 Irányelv szabályainak átültetését biztosító **a termékekre és a szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályairól szóló** törvényjavaslat kapcsán a Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége elnökeként (továbbiakban: MEOSZ) sérelmezem, hogy a törvénytervezetről a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény (a továbbiakban: CRPD) 4. cikk (3) bekezdése ellenére sem volt társadalmi egyeztetés, holott az jelentősen érinti a fogyatékossgal élő személyek teljes körű és egyenlő társadalmi részvételét az érintett termékekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén.

A CRPD 4. cikk (3) bekezdése előírja, hogy az Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosan egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviseleti szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is.

Előre bocsájtom, hogy különösen sérelmesnek tartom a törvénytervezet 12. § (5) bekezdését, amellyel a személyszállítási szolgáltatásokat biztosító szolgáltató, illetve az ezeket üzemeltetők számára – a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférését biztosító jelenleg hatályos rendelkezésekkel szemben – 2035. június 28-áig mentesülési határidőt állapítana meg az épített környezet akadálymentesítéséhez szükséges beavatkozások vonatkozásában. Ezzel kapcsolatos észrevételeinket alább részletesen kifejtem.

A rendelkezésünkre álló tervezet alapján észrevételeinket az alábbiak szerint tesszük meg:

Technikai jellegű észrevételek:

1. A tervezetben kérjük javítani a fogyatékos személy szóhasználatot, fogyatékosággal élő személyre az Egyezmény fogalomhasználatának megfelelően.
2. A tervezet 3. § (3) bekezdése szerint: a szolgáltatást nyújtó mikrovállalkozásnak nem kell megfelelnie az *1. melléklet 4. és 5. része* szerinti akadálymentességi követelményeknek, és mentesül az akadálymentességi követelményeknek való megfeleléssel kapcsolatos e törvényben előírt kötelezettségek teljesítése alól.

A tervezet I. mellékletének 4. része a „meghatározott szolgáltatásokra vonatkozó további akadálymentességi követelmények a mikrovállalkozások által nyújtott szolgáltatások kivételével címet viseli”, az *5. rész pedig „a „112-es, egységes európai segélyhívószámra beérkezett segélyhívásoknak az illetékes segélyszolgálati állomás általi megválaszolására vonatkozó különös akadálymentességi követelményekre”* vonatkoznak.

A törvénytervezet ezen része az Irányelv 4. cikk (5) bekezdését emeli át, amely visszautal a 4. cikk (3) bekezdésére, amely az Irányelv I. mellékletének III. IV. szakasza alól ad mentességet.

Az Irányelv I. mellékletének III. szakasza a 2. cikk (2) bekezdésének megfelelően az irányelv hatálya alá tartozó valamennyi szolgáltatásra vonatkozó általános akadálymentességi követelményeket tartalmazza, míg a IV. szakasz „a meghatározott szolgáltatásokra vonatkozó további akadálymentességi követelmények”-re vonatkozik.

Fentiek alapján a törvénytervezet I. mellékletének 5. részére való hivatkozás törlendő, mivel az a 112-es egységes európai segélyhívószámra beérkezett különös akadálymentesítési követelményekre vonatkozik.

3. Az I. melléklet 7. részének (A funkcionális teljesítményre vonatkozó követelmények) 1. pontja így szól „Annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékosággal élő személyek előreláthatólag a lehető legnagyobb mértékben igénybe tudják venni, ha az e melléklet 1-4. részében foglalt akadálymentességi követelmények...stb.”

Irányelv: Annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékosággal élő személyek előreláthatólag a lehető legnagyobb mértékben igénybe tudják venni, ha az e melléklet I-VI. szakaszában foglalt akadálymentességi követelmények...stb.”

Fentiek alapján a törvénytervezet I. mellékletének 7. részének 1. pontjának szövegében 1-4. részében szövegrészt javítani 1-6. részében szövegrészre

A törvénytervezet tartalmára vonatkozó észrevételeink:

1. A tervezet 3. §-hoz fűzött észrevételek

A jogszabálytervezet a mikrovállalkozások vonatkozásában átülteti az Irányelvben foglalt mentesülés lehetőségét, korlátozott versenyhelyzetük ellenére, indokoltnak tartanánk azonban jogszabályba foglalni az alábbiakat:

Javaslat:

„valamennyi mikrovállalkozást ösztönözni kell olyan termékek gyártására, behozatalára vagy forgalmazására, valamint olyan szolgáltatások nyújtására, amelyek megfelelnek az ezen irányelv szerinti akadálymentességi követelményeknek, annak érdekében, hogy javuljon versenyképességük és növekedési potenciáljuk a belső piacon. **A tagállamoknak ezért iránymutatással kell szolgálniuk és eszközöket kell biztosítaniuk a mikrovállalkozások számára, hogy elősegítsék az ezen irányelvet átültető nemzeti intézkedések alkalmazását.**”

2. A tervezet 5. §-hoz fűzött észrevételek

(1) Az akadálymentességi követelmények kizárólag olyan mértékben alkalmazandók, amennyiben a megfelelés

- a) nem tesz szükségessé a termékben vagy a szolgáltatásban olyan jelentős módosítást, amely a termék vagy szolgáltatás lényegi tulajdonságainak alapvető módosulását eredményezi és
- b) nem jelent aránytalan terhet a gazdasági szereplő számára.

Indokoltnak tartjuk az aránytalan terhet jelentő intézkedések fogalmának beemelését a törvénytervezetbe az alábbiak szerint:

Az aránytalan terhet jelentő intézkedések alatt olyan intézkedések értendők, amelyek további túlzott szervezési vagy pénzügyi terhet rónának a gazdasági szereplőre, figyelembe véve azt is, hogy az ezen irányelv szerinti kritériumok alapján az intézkedések várhatóan milyen haszonnal járnának a fogyatékossgal élő személyek számára.

Kerüljön be a jogszabálytervezet szövegébe továbbá az értékelés során figyelembe vehető jogos indok fogalma:

Kizárólag jogos indokok vehetők figyelembe annak értékelése során, hogy az akadálymentességi követelményeket milyen mértékben nem lehet teljesíteni amiatt, hogy azok aránytalan terhet jelentenének. A prioritás, az idő és az ismeretek hiányát nem lehet jogos indoknak tekinteni.

3. A tervezet 8. §-ához fűzött észrevételek

A 8.§ (5) bekezdése alapján, ha az ellenőrzés eredményeként az ellenőrző hatóság megállapítja, hogy a termék vagy a szolgáltatás nem felel meg az akadálymentességi követelményeknek, felhívja a jogsértő gazdasági szereplő figyelmét a **jogszabályok betartására, valamint egyeztetést kezdeményez arról, hogy az érintett gazdasági szereplő milyen határidővel vállalja az ellenőrzéssel megállapított hiányosságok kezelését.**

Álláspontunk szerint a jogszabálytervezet szövege nem fogalmaz egyértelműen, és túl megengedő. Javasoljuk, hogy a törvénytervezetbe az Irányelv 20. cikk (1) bekezdés második albekezdésének vonatkozó szövege kerüljön be, különös tekintettel a piacfelügyeleti hatóság intézkedésére vonatkozó részre:

Irányelv 20. cikk (1) bekezdés második albekezdése szerint, ha az említett értékelés során a piacfelügyeleti hatóságok megállapítják, hogy a termék nem felel meg az ezen irányelvben meghatározott követelményeknek, akkor haladéktalanul fel kell szólítaniuk az érintett gazdasági szereplőt arra, hogy tegyen meg minden megfelelő korrekciós intézkedést annak érdekében, hogy a termék a meg nem felelés jellegével arányos, általuk meghatározott észszerű határidőn belül megfeleljen az említett követelményeknek.

Fontosnak tartjuk, hogy a piacfelügyeleti hatóság betöltse ellenőrző szerepkörét, és ez a jogszabály szövegéből is tűnjön ki. Az ellenőrző hatóság, tehát ne egyeztetést kezdeményezzen, hanem szólítsa fel a gazdasági szereplőt a korrekciós intézkedések megtételére. A jelenlegi szöveg értelmezhető továbbá úgyis, hogy a gazdasági szereplő maga mondhatja meg, hogy milyen határidővel vállalja a hiányosságok kezelését. Az Irányelv eredeti szövege, és tartalmának értelmezése egyértelmű abban a tekintetben, hogy ezt a határidőt az ellenőrző szerv jelöli ki.

Az ellenőrző hatóság jelentősége

A hazai jogszabályokban először jelenik meg *expressis verbis*, hogyha egy termék vagy a szolgáltatás nem felel meg az előírt akadálymentességi követelményeknek, akkor a mulasztó gazdasági szereplővel szemben a jogszabályban megnevezett hatóság kérelemre, vagy hivatalból eljárást indíthat. Az új szabályozás abban hoz változást, hogy konkrétan megjelöli azt a hatóságot, ahová a panaszos fordulhat, hiszen jelenleg is vannak olyan szervezetek, amely az *akadálymentesség és a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának* elmulasztása esetén – az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) szabályai alapján – eljárhatnak a kötelezettekkel szemben.

Figyelemre méltó, hogy a termékek és bizonyos szolgáltatások akadálymentesítésére vonatkozóan a gazdasági szereplők kötelezettségének ellenőrzésére a törvénytervezet kijelöl egy hatóságot, mivel ez álláspontunk szerint növeli a jogbiztonságot és a jogtudatosságot.

Egyértelművé teszi, hogy mulasztás esetén hol lehet kérelmet benyújtani, különösen fontos ez a sérülékeny társadalmi csoportok számára. Természetesen a kijelölt piacfelügyeleti hatóságot ebben a szerepkörében az államnak a 2012. évi LXXXVIII. törvényben, illetve annak végrehajtási rendeletében meg kell erősítenie.

Javaslat: a 2012. évi LXXXVIII. törvény, illetve annak végrehajtási rendelete az alábbi alapelvek mentén részletesen szabályozza a hatóság új feladatkörét: a kormány intézkedjen a hatóság megfelelő anyagi és humán erőforrásáról, és a szakemberek folyamatos képzéséről. Ütemezett cselekvési tervet kell kidolgozni a termékek és szolgáltatások hivatalból történő ellenőrzésére, az elért eredmények nyilvántartására. Az utóellenőrzés, és a végrehajtást biztosító megfelelő nyomon követési mechanizmus kidolgozása elengedhetetlen. Az akadálymentesítési kötelezettség elmaradása esetén visszatartó erővel bíró szankciókat, (például bírság, az eset nyilvánosságra hozatala) kell a hatóság kezébe adni, hogy rendszerszintű változásokat tudjanak elérni ezen a területen.

A fenti garanciákra a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés illetve az elmaradt akadálymentesítések tárgyában folytatott eljárások tapasztalatai miatt van szükség. A MEOSZ álláspontja szerint „az akadálymentesítési ügyekben hozott hatósági és bírósági döntéseknek jelenleg nincs elegendő ereje ahhoz, hogy a mulasztásos jogsértést megvalósító kötelezettek tevékenyen tegyenek a törvénytörő helyzet felszámolásáért. Ennek egyik oka, hogy elmaradnak a kemény szankciók, a jogalkalmazó szervek jellemzően újabb határidő tűzésével elrendelik a jogsértő állapot megszüntetését, de bírságot, amely az Ebktv. alapján ötvezer forinttól hatmillió forintig terjedhet, ritkán szabnak ki. Álláspontunk szerint az akadálymentesítés elmaradása esetén elsődlegesen a bírság szankcióként való alkalmazása nagyobb ösztönző erőként hatna a kötelezetre, mint határidő tűzésével a jogsértő állapot megszüntetésére való kötelezés. Ez utóbbi a mulasztásos jogsértések esetén gyenge és elégtelen szankció, hiszen mindösszesen annyi történik, hogy a jogszabályi kötelezés határidejét tolja ki a döntés.”¹ Az eljáró hatóságok nem rendelkeznek továbbá a megfelelő képzettségű szakemberekkel, anyagi forrással ahhoz, hogy az épített környezet akadálymentesítésében, és a szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférésében rendszerszintű változások szülessenek.

Javaslat: a kormány tegye meg a szükséges intézkedéseket épített környezet akadálymentesítésének, és a szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférésének ellenőrzésére hatáskörrel rendelkező ún. „Akadálymentesítési Ügynökség” létrehozására, a piacfelügyeleti hatóság termékek és szolgáltatások akadálymentesítésének ellenőrzésére vonatkozó hatásköri rendelkezések analógiájára.

Javaslat: az Ebktv. alapján továbbra is lehessen eljárásokat indítani a törvénytervezet hatálya alá eső termékek és szolgáltatások vonatkozásában, hiszen, amennyiben egy termék nem akadálymentes, vagy egy szolgáltatás nem egyenlő eséllyel hozzáférhető, akkor ez a fogyatékkal élő személyek szempontjából – a feltételek fennállása esetén – közvetlen

¹ MEOSZ: az épített környezet akadálymentesítéséről szóló tanulmány

hátrányos megkülönböztetésnek minősül. Kiemelendő, hogy az Ebktv. szankciórendszere – amelyben megtalálható több erős kényszerítő és visszatartó erővel rendelkező szankcionálási forma is – alkalmas az akadálymentesítés, és az egyenlő esélyű hozzáférés területén kitűzött célok elérésére, amennyiben az eljáró hatóság azokat következetesen alkalmazza.

Üdvözljük, hogy a tervezetbe bekerült, hogy az ellenőrző hatóság feladatai ellátása során a fogyatékos személyekkel és az őket, illetve érdekeiket képviselő szervezetekkel együttműködik.

4. A tervezet 12. §-ához fűzött észrevételek

A tervezet 12. § (5) bekezdése alapján a személyszállítási szolgáltatásokat biztosító szolgáltató, illetve az ezeket üzemeltető **2035. június 28-áig felméri és megvalósítja** az ügyfelek által használt épített környezet akadálymentesítéséhez szükséges beavatkozásokat.

A tervezet 12. §-hoz fűzött indoklása szerint az Irányelv az épített környezetre vonatkozóan tagállami hatáskörbe utalja, hogy az irányelv hatálya alá tartozó szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek által használt épített környezet esetében előírják-e a vonatkozó melléklet szerinti akadálymentesítési követelményeket. Mivel egyéb hazai hatályos jogszabályok már előírják az érintett területre vonatkozó akadálymentesítési kötelezettséget, nem indokolható az Irányelvet átültető jogszabályban az épített környezetre vonatkozó szabályozástól eltekinteni. Tekintettel azonban a terület forrás-és ütemezési igényére, a jogszabályban az épített környezet akadálymentesítésére vonatkozóan 2035. június 28-ig határidőt indokolt meghatározni.

Különösen sérelmesnek tartjuk, hogy a személyszállítási szolgáltatásokat biztosító szolgáltató, illetve az ezeket üzemeltetők számára – a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) jelenlegi szabályozásával szemben – mentesülési határidő kerülne be a jogszabályba az épített környezet akadálymentesítésének vonatkozásában.

A Fot. 7/A. § (1) bekezdése szerint a fogyatékos személy számára - figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit - biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

A Fot. 7/A. §-ának indoklása szerint a fogyatékoságügyi civil szervezetek képviselőiből és a szabályozással érintett kormányzati szakértőkből álló munkacsoport javaslata értelmében a Fot. hatályos rendelkezései között jelenleg szereplő, lejárt akadálymentesítési határidők helyett nem célszerű a törvényben újabb határidőket rögzíteni. **A törvény értelmében a közszolgáltatásokhoz való az egyenlő esélyű hozzáférést biztosítani kell a fogyatékos személy számára.**

A törvénytervezet 12. § (5) bekezdésében a személyszállítási szolgáltatásokat biztosító szolgáltató, illetve az ezeket üzemeltetők számára megállapított 2035. június 28-ig tartó

mentesülési határidő ellentmond a Fot. 7/A.§-ának, ezért azt a tervezetből haladéktalanul törölni kell.

A tervezet 12. § (5) bekezdéshez fűzött indoklása azzal magyarázza, hogy nem írja elő az Irányelv hatálya alá tartozó szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfelek által használt épített környezet esetében a vonatkozó melléklet szerinti akadálymentesítési követelményeket, mivel egyéb hazai hatályos jogszabályok már előírják azt. Nem indokolható tehát a tervezet szerint, az épített környezet akadálymentességére vonatkozó már meglévő, hatályos szabályozástól eltekinteni. Ugyanakkor az indoklás következő mondata, de különösen a tervezet 12. § (5) bekezdése teljes egészében szembe megy a hatályos szabályozással, mégpedig úgy, hogy a terület forrás-és ütemezési igényére való hivatkozással mentesülési határidőt állapít meg.

CRPD 2. általános kommentár 25. pontja szerint a hozzáférés végrehajtására vonatkozó kötelezettség feltétel nélküli, azaz a hozzáférhetőséget biztosítani köteles szervezet nem mentesül annak elmulasztása alól azzal, hogy a fogyatékos személyek hozzáféréseinek biztosításához kapcsolódó terhekre hivatkozik. Ezzel szemben az észszerű alkalmazkodás kötelezettsége csak akkor áll fenn, ha a végrehajtása nem jelent indokolatlan terhet a szervezet számára.

Az akadálymentesítés természeténél fogva költségigényes folyamat, azonban a hozzáférhetőség fontos jellemzője, hogy **feltétel nélküli**, azaz a kötelezetteknek nem csak akkor kell megtartaniuk a vonatkozó rendelkezéseket, ha ez számukra nem jelent aránytalan terhet, hanem **minden esetben, amikor szolgáltatást nyújtanak.** Ebből kiindulva sem a szolgáltató, sem az üzemeltető nem mentesülhet anyagi terhekre történő hivatkozással a kötelezettség alól, az pedig, hogy a jogalkotó egy területet utólagosan kiemelve mentesülési határidőt állapít meg számára, veszélyezteti a jogbiztonság elvét.

A mozgáskorlátozott emberek mindennapjainak alapvető érdeke fűződik a személyszállítási szolgáltatások egyenlő eséllyel való hozzáférésehez. A MEOSZ arra törekszik, hogy elősegítse a mozgáskorlátozott emberek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, amely magába foglalja, hogy a közlekedési rendszereknek, a tömegközlekedési eszközöknek, az utasforgalmi létesítményeknek alkalmasnak kell lenniük a fogyatékossgal élő személyek általi biztonságos igénybevételre. Szövetségünk minden eszközt igénybe fog venni annak érdekében, hogy a mozgáskorlátozott emberek a mindenkori számára nyújtott közösségi közlekedési szolgáltatásokban egyenlő eséllyel az őket megillető méltósággal vehessenek részt. A mozgáskorlátozott emberek önálló, önrendelkező életének megteremtésének egyik alapvető eleme hogy a közlekedéshez a fogyatékossgal élő személyek egyenlő eséllyel hozzáférhessenek. A közlekedés kérdése kiemelkedően fontos terület, önrendelkező élet egyik alapja lehet.

5. A törvénytervezet 15. §-ához fűzött észrevételek:

A Fot. II. fejezete a következő 10/A. §-sal, és azt megelőzően a következő alcímmel egészül ki:

10/A. § szerint az e fejezetben foglalt rendelkezésekkel összhangban a termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelmények megvalósítására vonatkozó részletes szabályokat külön törvény tartalmazza.”

A fenti 10/A. §-t kérjük az alábbiak szerint módosítani:

az e fejezetben foglalt rendelkezésekkel összhangban egyes termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó akadálymentességi követelményeknek való megfelelés általános szabályait a 2022 évi törvény tartalmazza

6. gyártókra, importőrökre, forgalmazókra vonatkozó szakaszok átültetése az alábbiak szerint

Javasoljuk, hogy a termékekkel foglalkozó gazdasági szereplők – gyártók, importőrök, forgalmazók – akadálymentesítéssel összefüggő kötelezettségei kerüljenek be az Irányelvet átültető jogszabályba.

Irányelv 7. cikk a gyártók kötelezettségei

(1) Termékeik forgalomba hozatalakor a gyártóknak biztosítaniuk kell, hogy a termékek tervezése és gyártása az ezen irányelv szerinti, alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek megfelelően történt.

(8) Ha a gyártó úgy ítéli meg, illetve okkal feltételezi, hogy az általa forgalomba hozott termék nem felel meg ezen irányelv rendelkezéseinek, köteles haladéktalanul meghozni azokat a korrekciós intézkedéseket, amelyek szükségesek e termék megfelelőségének biztosítása, vagy adott esetben a forgalomból való kivonása érdekében. Továbbá, ha a termék nem felel meg az ezen irányelv szerinti **akadálymentességi** követelményeknek, a gyártók erről kötelesek haladéktalanul tájékoztatni azoknak a tagállamoknak az illetékes nemzeti hatóságait, amelyeknek piacán a terméket forgalmazták, és részletesen ismertetniük kell különösen a meg nem felelést és a meghozott korrekciós intézkedéseket. Ilyen esetekben a gyártóknak nyilvántartást kell vezetniük azokról a termékekről, amelyek nem felelnek meg az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, valamint az ilyen termékekhez kapcsolódó panaszokról.

(9) A gyártónak valamely illetékes nemzeti hatóság indokolt kérelmére meg kell adnia e hatóság részére a termék megfelelőségének igazolásához szükséges összes információt és dokumentációt, mégpedig egy, a hatóság számára könnyen érthető nyelven. A gyártónak a hatóság kérésére együtt kell működnie az említett hatósággal minden annak érdekében hozott intézkedés tekintetében, hogy megszűnjön az általa forgalomba hozott termékek meg nem felelése az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek és különösen amely révén

biztosítható, hogy termékek újra megfeleljenek az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek.

Irányelv 8. cikk meghatalmazott képviselők

(2) bekezdés c) pont a meghatalmazott képviselőnek a gyártótól kapott megbízásban meghatározott feladatokat kell ellátnia. A megbízásban legalább a következők elvégzését kell lehetővé tenni a meghatalmazott képviselő számára:

az illetékes nemzeti hatóságok kérelmére együttműködés velük minden annak érdekében hozott intézkedés tekintetében, hogy megszűnjön a megbízása körébe tartozó termékek meg nem felelése az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek.

Irányelv 9. cikk az importőrök kötelezettségei

(3) Ha az importőr úgy ítéli meg, illetve okkal feltételezi, hogy valamely termék nem felel meg az ezen irányelv szerint alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, az importőr addig nem hozhatja forgalomba a terméket, amíg nem biztosították annak megfelelőségét. Ezen túlmenően, amennyiben a termék nem felel meg az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, az importőrnek erről tájékoztatnia kell mind a gyártót, mind pedig a piacfelügyeleti hatóságokat.

(8) Ha az importőr úgy ítéli meg, illetve okkal feltételezi, hogy az általa forgalomba hozott termék nem felel meg ezen irányelv rendelkezéseinek, köteles haladéktalanul meghozni azokat a korrekciós intézkedéseket, amelyek szükségesek a termék megfelelőségének biztosítása, vagy adott esetben a forgalomból való kivonása érdekében. Továbbá, ha a termék nem felel meg az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, az importőrök erről kötelesek haladéktalanul tájékoztatni azoknak a tagállamoknak az illetékes nemzeti hatóságait, amelyeknek piacán a terméket forgalmazták, és részletesen ismertetniük kell különösen a meg nem felelést és a meghozott korrekciós intézkedéseket. Ilyen esetekben az importőröknek nyilvántartást kell vezetniük azokról a termékekről, amelyek nem felelnek meg az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, valamint az ilyen termékekhez kapcsolódó panaszokról.

(9) Az importőröknek valamely illetékes nemzeti hatóság indokolt kérelmére át kell adniuk az említett hatóság részére a termék megfelelőségének megállapításához szükséges összes információt és dokumentációt, mégpedig egy, az adott hatóság számára könnyen érthető nyelven. Kérésre együtt kell működniük az említett hatósággal minden annak érdekében hozott intézkedés tekintetében, hogy megszűnjön az általuk forgalomba hozott termékek meg nem felelése az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek.

Irányelv 10. cikk a forgalmazók kötelezettségei

(3) Ha a forgalmazó úgy ítéli meg, vagy okkal feltételezi, hogy egy termék nem felel meg az ezen irányelv szerinti alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, akkor addig nem forgalmazhatja a terméket, amíg nem biztosították annak megfelelőségét. Ezen túlmenően, amennyiben a termék nem felel meg az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, a forgalmazónak erről tájékoztatnia kell a gyártót vagy az importőrt, valamint a piacfelügyeleti hatóságokat.

(4) A forgalmazóknak biztosítaniuk kell, hogy mindaddig, amíg a termékért felelnek, a raktározás és szállítás körülményei ne veszélyeztessék a termék megfelelését az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek.

(5) Ha valamely forgalmazó úgy ítéli meg, illetve okkal feltételezi, hogy az általa forgalmazott termék nem felel meg ezen irányelvnek, köteles gondoskodni arról, hogy meghozzák azokat a korrekciós intézkedéseket, amelyek szükségesek az említett termék megfelelőségének biztosítása, vagy adott esetben a forgalomból való kivonása érdekében. Továbbá, ha a termék nem felel meg az alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek, a forgalmazók erről kötelesek haladéktalanul tájékoztatni azoknak a tagállamoknak az illetékes nemzeti hatóságait, amelyeknek piacán a terméket forgalmazták, és részletesen ismertetniük kell különösen a meg nem felelést és a meghozott korrekciós intézkedéseket.

(6) A forgalmazóknak valamely illetékes nemzeti hatóság indokolt kérelmére át kell adniuk a termék megfelelőségének igazolásához szükséges összes információt és dokumentációt. Kérésre együtt kell működniük az említett hatósággal minden annak érdekében hozott intézkedés tekintetében, hogy megszűnjön az általuk forgalmazott termékek meg nem felelése az ezen irányelv szerint alkalmazandó **akadálymentességi** követelményeknek.

Kérjük, hogy a törvénytervezetbe a fenti módosítások, és javítások az idő rövidege ellenére is kerüljenek bele, és az Országgyűlés a tervezetet javaslatainkkal együtt tárgyalja meg, tekintettel arra is, hogy az Országos Fogyatékosügyi Tanács a törvénytervezettel érdemben nem foglalkozott.

Budapest, 2022. június 20.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Ügyszám:

Előadó:

Az **Alapvető Jogok Biztos**a (1055 Budapest, Falk Miksa u. 9-11.; a továbbiakban: hatóság) a civil és érdekképviseleti szervezet által képviselt kérelmező (lakóhely; a továbbiakban: kérelmező által a

a továbbiakban: eljárás alá vont, iskola **szemben** előterjesztett kérelme alapján az egyenlő bánásmód követelményének megsértése tárgyában az alábbi

HATÁROZATOT

hozta.

A hatóság megállapítja, hogy az eljárás alá vont megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és a kérelmezővel szemben a fogyatékoságával összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg, továbbá a kérelmezővel szemben megvalósította a megtorlás tényállását is. Az ezt meghaladó részben a hatóság a kérelmet elutasítja.

A hatóság megtiltja az eljárás alá vontnak a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, valamint figyelmeztetésben részesíti. A hatóság továbbá elrendeli a végleges határozatának a – jogsértő közérdekből nyilvános adatainak kivételével – személyazonosításra alkalmatlan módon, 30 nappal történő nyilvános közzétételét a hatóság <https://www.ajbh.hu/> honlapján.

A döntés ellen a közigazgatási eljárás keretében fellebbezésnek helye nincs, azonban a döntéssel szemben jogszabálysértésre hivatkozással közigazgatási per kezdeményezhető.

A döntéssel szembeni közigazgatási pert a kézbesítéstől számított 30 napon belül a Fővárosi Törvényszéknek címzett, de az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalánál írásban benyújtott kereseti kérelemmel lehet kérni. A közigazgatási per illetéke 30.000 forint, a kereseti kérelmet benyújtó felet tárgyi illetékfeljegyzési jog illeti meg. A Fővárosi Törvényszék előtt a jogi képviselő kötelező.

Az elektronikus ügyintézésre kötelezett – ideértve az ügyfél jogi képviselőjét is – a kereseti kérelmet az űrlapbenyújtás-támogatási szolgáltatás igénybevételével az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala <https://www.ajbh.hu/en/ebff-jogorvoslat> honlapjáról letölthető speciális formanyomtatványon (AJBH K01) köteles benyújtani az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Hivatali Kapuján (KRID: 420418398) keresztül.

Az eljárás során 11.628,- Ft, azaz tizenegyezer-hatszázhuszonnyolc forint útiköltségből származó eljárási költség merült fel, amelyet az eljárás alá vont köteles megfizetni a határozat kézbesítésétől számított harminc napon belül az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala 10032000-00319401-00000000 számú előirányzat-felhasználási keretszámlájára történő átutalással.

Ha a kötelezett a pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, illetve az állam által előlegezett költség után a megelőlegezés időtartamára a jogosultnak a törvényes kamatnak megfelelő mértékű késedelmi pótlékot fizet.

INDOKOLÁS

A civil és érdekképviselői szervezet a kérelmező képviselőjeként (a továbbiakban: képviselő) 2021. október 5-én nyújtotta be a panaszát a hatósághoz az eljárás alá vonttal szemben. A panasz szerint a sajátos nevelési igényű, halmozottan fogyatékos, gondnokság alatt álló kérelmező 2014-től az eljárás alá vont tanulója, a készségfejlesztő iskolai részen. Sétrelmezte, hogy az eljárás alá vont a 2019/20-as tanév elején a kérelmezőtől – a kérelmező törvényes képviselőinek (a továbbiakban: törvényes képviselő) kifejezett szóbeli kérése ellenére – megvonta a személyi segítő. Majd 2019. decembertől az eljárás alá vont pedagógusai - a feladat nehézsége miatt - nem látták el a kérelmező alapvető higiénés szükségleteit (tisztába tétel, ruhacsere), és azt a félév során a törvényes képviselők végezték el az iskolában. A kérelmező a 2020/21-es tanévet a saját választása, és az eljárás alá vont vezetőségének engedélye alapján az iskola egy másik osztályában kezdte el. A tanév kezdete előtt, 2020. augusztus végén ... osztályfőnök arról tájékoztatta a törvényes képviselőket, hogy a járványügyi helyzet miatt nem mehetnek be az iskolába tisztába tenni a kérelmezőt, akit emiatt ebéd után haza kell vinniük. A kérelmező emiatt 2020. szeptember 1-től november 11-ig, az online oktatás bevezetéséig csak 12 óra 40 percig maradhatott az iskolában, és a csoportos rehabilitációs fejlesztéseken sem vehetett részt. A fejlesztést egyénileg, a testnevelés óra alatt kapta meg az osztályfőnöktől.

A törvényes képviselők az eljárás alá vonttal szemben az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalához fordultak 2020. szeptemberben. Az Oktatási Jogok Biztos 2020. december 14-én megállapította, hogy az iskola megsértette a kérelmező oktatási jogait, és azzal a kezdeményezéssel fordult az eljárás alá vont vezetőjéhez, hogy a hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a nevelési-oktatási feladatok ellátása során a kérelmező különleges bánásmódra való jogosultsága maradéktalanul érvényesüljön. Az eljárás alá vont az Oktatási Jogok Biztosának kezdeményezését követően személyes egyeztetésre hívta a törvényes képviselőt. Az egyeztetésen az iskola igazgatója és a ... Tankerület Központ (a továbbiakban: tankerület) képviselője az értetlenségét fejezte ki amiatt, hogy a kérelmező továbbra is az eljárás alá vont készségfejlesztő iskolájába kíván járni. Az eljárás alá vont jelezte azt is, hogy a ... Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szakértői Bizottságánál (a továbbiakban: szakértői bizottság) indítványozni fogja a kérelmező szakértői véleményének felülvizsgálatát. A törvényes képviselők a vizsgálati kérelmet nem írták alá, mivel - álláspontjuk szerint – a kérelmező állapota az elmúlt években nem változott. A törvényes képviselők továbbra is az érvényes szakértői vélemény alapján kérték a kérelmező ellátását, figyelemmel arra is, hogy a 2020. január 30-án kelt kiegészített szakértői vélemény kimondta, hogy a kérelmező jelenlegi intézményes ellátása az eljárás alá vontnál megfelelő, és iskoláztatása folytatódjon differenciált tanulásszervezés, tanulásirányítás mellett. A törvényes képviselő álláspontja szerint az eljárás alá vont a kérelmezővel szemben megtorlást alkalmazott, amikor a szakértői vélemény felülvizsgálatát kérte azzal az indokkal, hogy a kérelmező az iskola moduláris követelményeit állapotából fakadóan nem tudja teljesíteni, holott az állapotában a korábbi tanévekhez képest változás nem történt. A kérelmező a korábbi tanévekben több modult is teljesített az iskolában.

A kérelmező a járványügyi korlátozások miatt bevezetett digitális oktatást követően, 2021. májusban tért vissza az iskolába jelenléti oktatásba, ekkor már az eljárás alá vont biztosította számára az alapvető higiénés szükségleteket, és a kérelmező részt vehetett a csoportos rehabilitációs fejlesztéseken is. Az eljárás alá vont ugyanakkor 2021 júniusában, az év végi bizonyítványban a kérelmező teljesítményét a szövött tárgy készítése gyakorlati modulból

„nem értékelhetőnek” minősítette, és a kérelmezőt a 11. évfolyam megismétlésére kötelezte. A modul oktató szaktanár, ... – aki az iskolában a korábbi tanévekben még nem tanította a kérelmezőt - döntését azzal indokolta, hogy a kérelmező nem képes önállóan elvégezni a gyakorlati feladatokat. A törvényes képviselők a második félévben nem kaptak értesítést arról, hogy a kérelmező teljesítménye nem értékelhető, a kérelmezőnek nem volt érdemjegye a Kréta rendszerben. A kérelmezőnek az első félévben sem volt érdemjegye ebből a gyakorlati modulból, ezért a törvényes képviselők egyeztetést kezdeményeztek a szaktanárral, aki elmondta, hogy nem tudja, milyen módon tudná értékelni a kérelmezőt. A törvényes képviselő kérte a szaktanárt, hogy tájékozódjon arról, hogy az előző tanévek során hogyan történt a kérelmező értékelése, mivel az állapotában nem történt változás amióta az iskola tanulója, és a kérelmező a korábbi tanévekben más modulokat, különböző tanároknál sikeresen teljesített. A szaktanár félévkor annak ellenére, hogy nem tudta értékelni a kérelmezőt, nem nyilvánította a teljesítményét értékelhetetlennek, és arról sem értesítette a törvényes képviselőt, hogy az értékeléssel kapcsolatos problémája továbbra is fennáll-e. A kérelmező az online oktatás alatt a szövött tárgy készítése gyakorlati modullal összefüggésben a szövésen kívül minden házi feladatot megoldott (minden kisfilmet megnézett, minden gyűjtő feladatot megcsinált, ezeket fényképekkel, videó bejátszásokkal igazolta). A törvényes képviselőnek arra a kérdésére, hogy a szövést végezze-e el ő a kérelmező helyett, a szaktanár azt válaszolta, hogy csak azt csinálják meg otthon, amit a kérelmező meg tud oldani. A törvényes képviselő az év végi bizonyítvány átvétele után megkereste ... osztályfőnököt, aki azt mondta neki, hogy a kérelmező törzskönyvében eredetileg az szerepelt, hogy a tizenkettedik osztályba léphet, az intézményvezető azonban arra utasította őt, hogy a törzskönyvben az szerepeljen, hogy a kérelmező a tizenegyedik évfolyamot megismételheti. Ekkor hangzott el az is, hogy a kérelmező a következő tanévben nem járhat ...(osztályfőnök) osztályába, ahol mind a közösséget, mind az osztályfőnököt kedvelte, helyette a korábbi osztályfőnöke, ... osztályába járjon.

A képviselő hivatkozott arra is, hogy a kérelmező az előző (2020/21-es) tanévben a textil és fonalmentő gyakorlati modulból jeles minősítést kapott. A szövött tárgy készítése, valamint a textil és fonalmentő gyakorlati modul elsajátítása egyaránt olyan jellegű finommanipulációt igényel, amit a kérelmező az állapotánál fogva önállóan nem tud kivitelezni, ennek ellenére az egyik tantárgyból jelest, a másiktól értékelhetetlen teljesítményt nyújtott.

A törvényes képviselő a kérelmező év végi minősítésével kapcsolatban a tankerülethez fordult jogorvoslatért. A tankerület azonban a kérelmet elutasította azzal az indoklással, hogy az eljárás alá vont a szakértői vélemény felülvizsgálatát kérte. A döntéssel szemben a törvényes képviselő nem fordult bírósághoz, a peres eljárás várható időtartama miatt.

A képviselő hivatkozott arra is, hogy a szakértői bizottság a 2021. augusztus 24-i vizsgálati véleményében a kérelmező számára ismét az eljárás alá vontat jelölte ki, megfogalmazva, hogy „az intézményes ellátása az iskola elméleti követelményeinek megfelelő, ugyanakkor a mozgásszervi fogyatékoság okán a gyakorlati követelmények teljesítése nehezített lehet”. Az vizsgálati vélemény szerint a kérelmező iskoláztatása folytatódhat az eljárás alá vontnál differenciált tanulásszervezés, tanulásirányítás, és az egyéni bánásmód fokozott érvényesítése mellett. A törvényes képviselő értesítette az eljárás alá vontat a tanévkezdés előtt a szakértői vizsgálat előzetes eredményéről, azonban változás a kérelmező osztályba sorolásában nem történt. A kérelmező a 2021/22-es tanévet nem folytathatta tovább a régi osztályában, és ... osztályába került vissza. A kérelmezőt az évismétlés miatt hátrány érte, mivel nagyon szerette a régi osztályát, és a jelenlegi osztályában nem érzi jól magát. A kérelmező a tavalyi tanévben megkezdett szövött tárgy készítése gyakorlati modul sem fejezhette be, ezért immár harmadik alkalommal az udvaros gyakorlati modul kezdte el, amelynek elvégzéséről tanúsítvánnyal is rendelkezik. A képviselő álláspontja szerint az eljárás alá vont azért kötelezte évismétlésre a

kérelmezőt, mert a törvényes képviselő eljárást indított az iskolával szemben az Oktatási Jogok Biztosánál, az eljárás alá vont tehát megtorlást alkalmazott a kérelmezővel szemben.

Csatolta a kérelmező fogyatékoságát igazoló okiratot, a szakértői bizottság által kiadott, 2014. október 20-án kelt szakértői véleményt, a 2020. január 30-án kelt kiegészített szakértői véleményt, és a 2021. augusztus 24-én kelt vizsgálati véleményt, az Oktatási Jogok Biztosának megállapításait, valamint a kérelmező bizonyítványait, tanúsítványait.

A hatóság 2021. október 11. napján indított eljárást az iskolával szemben, és nyilatkozattételre hívta fel. Ezzel egyidejűleg a képviselőt is tájékoztatta az eljárás megindításáról.

Az eljárás alá vont nyilatkozata 2021. október 29. napján érkezett a hatósághoz. Leírta, hogy a halmozottan fogyatékos kérelmező sem a gyakorlati, sem az elméleti követelményeket nem tudta, és nem tudja teljesíteni az iskolában. A 2020/21-es tanévben az iskola 11-12. évfolyamán bevezetésre került a moduláris képzés a 2020-as NAT-hoz illeszkedően, amely 80 %-ban gyakorlati tevékenységet követel meg. A moduláris képzés szerkezete és felépítése jelentősen eltér az előző évek gyakorlati képzésétől. A tanulók a gyakorlati képzés során egy gyakorlati tárgyat sajátítottak el, míg a moduláris képzés három modulból tevődik össze. Leírta, hogy a kérelmező az állapotából adódóan nem tudja teljesíteni a moduláris követelményeket egyetlen modulból sem, még akkor sem, ha ... (osztályfőnök) a többi moduljt jelesre értékelte. Korábban nem moduláris képzés folyt, melyben az elméletet kiemelten kezelték a tárgyat tanító pedagógusok, akik a kérelmezőt - a törvényes képviselők kissé túlzó fellépése miatt - felülértékelték. ... (szaktanár), az osztályban a szövegtől tárgy készítő moduljt tanító pedagógus a követelmények szerint minősítette a kérelmezőt, aki „nem értékelhető” minősítést kapott. A pedagógus folyamatosan értesítette a törvényes képviselőket arról, hogy nem tudja értékelni a kérelmező munkáját. A tanév végén a pedagógus azt javasolta a törvényes képviselőknek, hogy ha nem értenek egyet az értékelésével, akkor kérjenek független vizsgabizottságot. A törvényes képviselők ezt elutasították. Az eljárás alá vont utalt arra, hogy ... (osztályfőnök) jogviszonyát a tankerület megszüntette, melyet 2021. szeptember 28-án közölt vele. Álláspontja szerint a képviselő panasza rosszhiszemű reakálás a fenntartói döntésre. Az eljárás alá vont szerint ... (osztályfőnök) nem volt tisztában a kérelmező értékelésének törvényi szabályozásával, és a törzskönyvben rögzítendő tartalmakkal. Az intézményvezető cáfolta, hogy azt mondta volna ... (osztályfőnöknek), hogy a kérelmező a 2021/22-es tanévben nem járhat az osztályába, mivel még 2021. augusztus 31-én sem tudta, hogy a kérelmező folytatja-e a tanulmányait az iskolában.

Hivatkozott arra, hogy a pedagógusok kezdetben még nagy nehézségek árán meg tudták oldani a kérelmező tisztába tételét, azonban a kérelmező növekedésével, és az állapota miatt a későbbiekben fizikálisan már nem tudták azt elvégezni, ekkor kérték meg a törvényes képviselőket, hogy segítsenek a folyamat elvégzésében. A 2020/21-es tanévben a járványügyi szabályok betartása mellett – a tanulók más osztályokkal nem keveredhettek, az étkezések az osztálytermekben történtek – a kérelmező tisztába tétele nem volt megoldható az iskolában. Az eljárás alá vont ezért a tanév elején megbeszélte a törvényes képviselőkkel, hogy ideiglenesen (ez két hónap volt) ebéd után, 12 óra 40 perckor elviszik a kérelmezőt az iskolából. A kérelmező a rehabilitációs fejlesztést a testnevelés órák alatt kapta meg, mivel az állapotából adódóan ebből a tantárgyból fel van mentve. A törvényes képviselők mindezt szóban elfogadták, majd „feljelentéssel” éltek az Oktatási Jogok Biztosánál.

Mivel a kérelmező az iskola moduláris képzésében nem tud részt venni, és a törvényes képviselők a 2020/21-es tanévben is személyi asszisztenst kértek a kérelmező mellé, akivel minden órán számolni, olvasni tanul, ezért az eljárás alá vont kezdeményezte a kérelmező szakértői felülvizsgálatát a fejlesztő nevelés-oktatás irányába. A vizsgálatához való hozzájárulást azonban a törvényes képviselők nem írták alá.

Nyilatkozott arról, hogy az eljárás alá vont tantestülete a 2020/21-es tanévben a készségfejlesztő iskolában egyetlen másik tanulót sem utasított évfolyamisméltásra, osztályozó vizsgát közismereti és gyakorlati tantárgyból két tanulónak kellett tennie.

A hatóság az eljárás alá vont nyilatkozatát megküldte a képviselőnek, aki a 2021. november 16-án érkezett levelében leírta, hogy a kérelmező az iskolában az elméleti részből jól teljesített, ami az eddigi – nemcsak a ... (osztályfőnök) által kiállított – bizonyítványaiából is kiténik. A kérelmező továbbá korábban több gyakorlati tárgyból is jó értékelést kapott; a 2017. június 15-én kiadott udvaros bizonyítványban a képzésben részt vett minősítést szerzett, a 2020. június 11-én – a 11-12. évfolyam végén – kiadott udvaros bizonyítvány szerint jól megfelelt minősítést kapott a gyakorlati vizsgán, a 2017/18-as bizonyítványban szöveg szakmai gyakorlatból jó minősítést kapott, és a 2020/21-es bizonyítványban a textil és fonalmentő gyakorlati modulból jelest kapott.

A kérelmező év végi értékelésével kapcsolatban leírta, hogy nem kínálták fel a törvényes képviselőnek, hogy külső vizsgabizottsághoz forduljon. A törvényes képviselő rákérdezett a pótvizsgára is, de a kérelmező erre sem kapott lehetőséget, mivel nem képes önállóan elkészíteni a munkadarabokat. Nem vitatta, hogy a kérelmező az elvárt mozgásokat csak nagy nehézségek árán, vagy egyáltalán nem tudja kivitelezni, de álláspontja szerint egy készségfejlesztő iskolának a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveit is figyelembe véve kellene mind a differenciálást, mind az értékelést elvégeznie, ahogy arra a korábbi tanévekben is sor került. Hivatkozott arra is, hogy a 2020/21-es tanévtől a készségfejlesztő iskolák számára kiadott kerettantervekben nem látszik változás a gyakorlati és elméleti órák arányában, az óraszámokban, és a követelményekben sem.

Hivatkozott arra is, hogy az eljárás alá vont a kérelmező felülvizsgálatát nem a 2020/21-es tanév elején, a moduláris képzés bevezetésekor kezdeményezte a szakértői bizottságnál, hanem azt követően, hogy a törvényes képviselők kérelmére az Oktatási Jogok Biztosa kezdeményezéssel élt az iskolával szemben. Leírta azt is, hogy az eljárás alá vont a 2020/21-es tanév elején tényként közölte a törvényes képviselővel, hogy a kérelmezőt a tisztába tétel érdekében ebéd után haza kell vinnie. Mellékelte a kérelmező felülvizsgálatáról készült, 2021. szeptember 14-én kelt szakértői véleményt, amelynek releváns megállapításai megegyeznek a vizsgálati véleményben foglaltakkal.

Az eljárás alá vont 2021. december 2-án megküldte észrevételeit a képviselő nyilatkozatára. Leírta, hogy ... (szaktanár) folyamatosan tájékoztatta ... (osztályfőnököt) a kérelmező tanulmányi munkájáról, melyről üzenetváltások is rendelkezésre állnak. Az egyik ilyen üzenetben ... (szaktanár) azt írta, hogy „a gyakorlati feladatok megoldásától nem tud eltekinteni, mert abból lesz vizsga.” Az üzenetváltásokban ... (osztályfőnök) is elismerte, hogy a kérelmező a gyakorlati részt nem tudja teljesíteni, de a többi feladatban lelkes, és ő ezt a „teljesítményt” jelesre értékelte. A törvényes képviselő az eljárás alá vontnak írt üzenetében elismerte, hogy a kérelmező a gyakorlati feladatokat sem otthon, sem az iskolában nem tudta elvégezni. Az eljárás alá vont nyilatkozott arról, hogy a kérelmezőn kívül az osztályban minden tanuló teljesítette a modulokat. ... (osztályfőnök) minden tanulót, minden tantárgyból jelesre, jóra értékelt, egy tanuló esetében, egy tantárgyból adott középezt. A szövegtől tárgy modulból ... (szaktanár) egy tanulót értékelt elégségesre.

A hatóság 2021. december 2. napján ... (városban) tárgyalást tartott, amelyen a feleken kívül – tanúként – ... (szaktanárt) és ... (osztályfőnököt) hallgatta meg. A tárgyaláson az eljárás alá vont arról nyilatkozott, hogy mivel a kérelmező nem tud fogni, ezért az iskolában nem tudja teljesíteni a gyakorlati modulokat. Elmondta azt is, hogy a készségfejlesztő iskolában nincs más olyan tanuló, aki nem tudta teljesíteni a gyakorlati képzést. Az eljárás alá vont a kérelmezőt az állapota miatt nem akarta kitenni a pótvizsgának, ezért azt nem is ajánlotta fel, helyette a

független vizsgabizottság előtti vizsgázást javasolta. Elmondta, hogy a kérelmező korábban az udvaros modult sem tudta teljesíteni. Elmondta, hogy intézményvezetőként nem szólt bele a pedagógusok értékelésébe. Nyilatkozott arról is, hogy a 2020/21-es tanévben nem volt más olyan tanuló, aki csak ebédig maradhatott az iskolában.

A törvényes képviselő cáfolta, hogy a kérelmező értékelésénél nyomást gyakorolt volna a pedagógusokra, és azt is, hogy az eljárás alá vont felajánlotta a kérelmezőnek a független vizsgabizottság előtti vizsgázás lehetőségét. Elmondta, hogy a 2020/21-es tanév megkezdése előtt az eljárás alá vont telefonon megkérdezte tőle, hogy a kérelmező melyik osztályba szeretne járni. Az eljárás alá vont nem jelezte neki, hogy a kérelmező ne járjon ... (osztályfőnök) osztályába, mert nem fogja tudni teljesíteni a követelményeket. Sétélmezte még, hogy 2020 őszén és 2021 májusában is csak egy pedagógiai asszisztense volt a 14 fős osztálynak. Az eljárás alá vont ezzel kapcsolatban elmondta, hogy 2020. szeptember 1. és november 11. között egy, 2021. májustól azonban már két pedagógiai asszisztens volt az osztályban.

A hatóság a tárgyaláson tanúként meghallgatta ... (szaktanár) pedagógust, aki 2013 óta óraadó tanárként dolgozik az iskolában. A tanú elmondta, hogy 2021. februárban, az első félév után beszélt telefonon a kérelmező törvényes képviselőjével, akiknek tapintatosan elmondta, hogy a jelenléti oktatás alatt azt tapasztalta, hogy a kérelmező nem tudja elvégezni a feladatokat. Elmondta, hogy a tanterv gyakorlat orientált, és abban az szerepel, hogy a munkadarabokat a tanulóknak el kell készíteniük, ettől a pedagógus nem térhet el azért sem, mert a 12. év végén vizsga lesz. A tanú az első félév végén szöveges értékelést adott a kérelmezőnek. A tanú az évvégi bizonyítványosztáskor elmondta a törvényes képviselőnek, hogy nem ad egyes osztályzatot olyan tanulóknak, aki nem képes az eszközöket megfogni. A kérelmező teljesítménye nem volt értékelhető. A tanú – állítása szerint – az évvégi bizonyítványosztáskor elmondta azt is a törvényes képviselőnek, hogy a kérelmező számára kérhetnek független vizsgabizottságot. Nem emlékezett arra, hogy az iskolai javítóvizsga lehetőségéről tájékoztatta-e a törvényes képviselőket. A tanú elmondta, hogy az iskolában a kérelmezőn kívül más tanulóknak nem adott „nem értékelhető” minősítést. A tanú a kérelmező teljesítményét fonalmentés tantárgyból sem értékelte, ... (osztályfőnök) viszont ebből a tantárgyból jelest adott neki.

A hatóság a tárgyaláson tanúként hallgatta meg ... (osztályfőnök) pedagógust is, aki 2016. szeptembertől 2021. szeptember 30-ig dolgozott az iskolában. A tanú elmondta, hogy nem volt más olyan tanuló az iskolában, akit tisztába tétel miatt haza kellett vinni. Elmondta, hogy azért adott jelest a kérelmezőnek textil és fonalmentésből, mert teljesítette azt, amit elvárt tőle. Elmondta, hogy a készségfejlesztő iskolában többnyire jeles és jó értékelések születtek, azoknál a tanulóknál is, akiknél nem volt teljesen visszakerthető a tananyag. Elmondta, hogy a moduláris képzés a tapasztalata szerint az előző évekhez képest nem hozott jelentősebb változást az iskolában. Nyilatkozott arról, hogy 2021. június 14-én a kérelmezőnek nem volt osztályzata a szövött tárgy készítő modulból. Emiatt bement az intézményvezetőhöz, aki azt mondta neki, hogy a kérelmező nem folytathatja az osztályával a tanulmányait. Az intézményvezető közölte vele azt is, hogy a kérelmezőt szövött tárgyból minősítse „nem értékelhetőnek”, és kerüljön az a bizonyítványába, hogy az évfolyamot megismételheti. A tárgyaláson az intézményvezető elismerte, hogy ő mondta meg a tanúnak, hogy mit írjon a kérelmező bizonyítványába.

A képviselő 2021. december 15-én arról nyilatkozott, hogy a törvényes képviselő nem kíván egyezséget kötni az eljárás alá vonttal.

Az eljárás alá vont a 2021. december 22-én érkezett nyilatkozatában leírta, hogy 2021. május 10-től, az online oktatásból visszatérve ... (osztályfőnök) osztályában két gyógypedagógiai asszisztens, ... és ... dolgozott. Leírta még, hogy az iskola minden osztálya 2020. október 16. és október 26. között online oktatásban vett részt, majd az őszi szünetet követően november 2-

től folytatódott a tantermi oktatás. Ezt követően az iskola osztályai 2020. november 11. és 2021. május 10. között ismét online oktatásban vettek részt. Csatolta az iskola 2020-as NAT-hoz illeszkedő készségfejlesztő (gyakorlati) kerettanterveit (szövött-tárgy készítő készségfejlesztő kerettanterv, textil- és fonalmentő készségfejlesztő kerettanterv, udvaros készségfejlesztő kerettanterv, rehabilitációs célú munkavégzés integrált munkavégzésre nem képes tanulók részére készségfejlesztő kerettanterv), valamint a korábbi Szociális és Munkaügyi Minisztérium 2009-es ajánlását (a továbbiakban: minisztériumi ajánlás) a szövött tárgy-készítő központi szakmai programmodulhoz.

A képviselő az eljárás alá vont nyilatkozatával kapcsolatban 2022. január 18-án azt írta, hogy a megküldött dokumentumok nem támasztják alá, hogy a 2020/21-es tanévet megelőző tanévekben az iskola tanulói a 11-12. évfolyamon egy másfajta gyakorlati képzésben vettek részt, és nem bizonyítják azt sem, hogy a 2020/21-es tanévben bevezetett moduláris képzés szerkezete és felépítése eltér az előző évek gyakorlati képzésétől. Az eljárás alá vont 2021-es pedagógiai programjában szereplő textil-és fonalmentő készségfejlesztő kerettanterv, rehabilitációs célú munkavégzés integrált munkavégzésre nem képes tanulók részére készségfejlesztő kerettanterv, és az udvaros készségfejlesztő kerettanterv óraszámai és órakeretei megegyeznek a 2012-es NAT-hoz illeszkedő kerettantervekben szereplő óraszámokkal és órakeretekkel. Az eljárás alá vont 2021-es pedagógiai programjában szereplő szövött-tárgy készítő kerettanterv vonatkozásában 720 óra a két éves órakeret, ebből a 11. évfolyamon 360 óra kötelező, amely 289 gyakorlati és 71 elméleti órát jelent. A gyakorlati/elméleti órák aránya tehát kerekítve 80-20 %. A korábbi tanévekben hatályos, a 2012-es NAT-hoz illeszkedő szövött-tárgy készítő készségfejlesztő kerettanterv a gyakorlati/elméleti órák arányára ezzel megközelítőleg azonos arányszámot, 78-22 %-os gyakorlati/elméleti óra arányt határozott meg. A szövött tárgy-készítő szakmai programmodulra vonatkozó, 2009-es minisztériumi ajánlás szintén a gyakorlati/elméleti órák 80-20 %-os arányát javasolta. A képviselő szerint az iskola gyakorlati évfolyamain a gyakorlati és elméleti órák 80-20 %-os aránya tehát nem a 2020/21-es tanévben került bevezetésre, hanem az már a korábbi tanévekben is így volt.

Az eljárás alá vont – a hatóság felhívására – 2022. március 1-jén arról nyilatkozott még, hogy az iskolában az elmúlt öt évben nem került sor javítóvizsgára gyakorlati tárgyból, osztályozó vizsgát (közismereti és gyakorlati modulból) négy tanulónak kellett tennie. Az iskolában az elmúlt öt évben a kérelmezőn kívül más tanuló nem kapott „nem értékelhető” minősítést valamelyik gyakorlati tárgyból. Független vizsgabizottság előtti vizsga letételére – melyet a szülő kezdeményezhet a bizonyítvány átvételét követő 15 napon belül – nem érkezett szülői igény. Csatolta a tankerület 2022. február 22-én kelt igazolását arról, hogy az iskolában a 11. évfolyamon a 2020/21-es tanévben került sor a moduláris képzés bevezetésére, felmenő rendszerben, mely az addigi egy gyakorlati tantárgyat felölelő gyakorlati képzést váltotta fel. Az iskolában a gyakorlati képzések modulokból tevődnek össze, egy gyakorlati képzést 3-4 modul alkot.

Tekintettel arra, hogy a képviselő az Ebktv. szerinti eljárás lefolytatását kérte, a hatóság az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 39/M. § (2) bekezdése alapján az Ebktv. szerinti eljárást folytatta le.

A hatóság az alábbi vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembevételével hozta meg döntését:

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (8) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa ellátja az Ebktv.-ben meghatározott feladatokat. Az Ajbt. 39/M. § (1) bekezdése és az Ebktv. 13. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa

az Ebktv.-ben meghatározott feladatainak ellátása során közigazgatási hatósági eljárás keretében jár el.

Az Ebktv. 14. § (1) bekezdés a) pontja szerint a hatóság kérelem alapján, illetve az e törvényben meghatározott esetekben hivatalból vizsgálatot folytat annak megállapítására, hogy megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, a vizsgálat alapján döntést hoz.

Az Ebktv. 4. § g) pontja szerint az egyenlő bánásmód követelményét a köznevelési intézmények, a szakképző intézmények és a felsőoktatási intézmények (a továbbiakban együtt: oktatási intézmények) jogviszonyaik létesítése során, jogviszonyaikban, eljárásaik és intézkedéseik során kötelesek megtartani.

Az Ebktv. 27. § (1) bekezdése szerint az egyenlő bánásmód követelménye kiterjed minden olyan nevelésre, oktatásra, képzésre,

a) amely államilag jóváhagyott vagy előírt követelmények alapján folyik, vagy

b) amelynek megszervezéséhez az állam

ba) közvetlen normatív költségvetési támogatást nyújt, vagy

bb) közvetve – így különösen közterhek elengedése, elszámolása vagy adójóváírás útján – hozzájárul (a továbbiakban együtt: oktatás).

Az Ebktv. 7. § (1) bekezdése szerint az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti – különösen a III. fejezetben meghatározottak szerint – a közvetlen hátrányos megkülönböztetés, a közvetett hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, a megtorlás, valamint az ezekre adott utasítás.

Az Ebktv. 8. § g) pontja értelmében közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt fogyatékosága miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben lévő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.

Az Ebktv. 10. § (3) bekezdése szerint megtorlásnak minősül az a magatartás, amely az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt kifogást emelő, eljárást indító vagy az eljárásban közreműködő személlyel szemben ezzel összefüggésben jogsérelmet okoz, jogsérelem okozására irányul vagy azzal fenyeget.

Az Ebktv. 19. § (1) bekezdése szerint az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indított eljárásokban a jogsérelmet szenvedett félnek vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosultnak kell valószínűsítienie, hogy

a) a jogsérelmet szenvedő személyt vagy csoportot hátrány érte vagy – közérdekű igényérvényesítés esetén – ennek közvetlen veszélye fenyeget, és

b) a jogsérelmet szenvedő személy vagy csoport a jogsértéskor – ténylegesen vagy az eljárás alá vont személy feltételezése szerint – rendelkezett a 8. §-ban meghatározott valamely tulajdonsággal.

Az Ebktv. 19. § (2) bekezdése az (1) bekezdésben foglaltak valószínűsítése esetén a másik félnek kell azt bizonyítania, hogy

a) a jogsérelmet szenvedett fél vagy a közérdekű igényérvényesítésre jogosult által valószínűsített körülmények nem álltak fenn, vagy

b) az egyenlő bánásmód követelményét megtartotta, illetve az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani.

Az Ebktv. 7. § (2) bekezdése szerint ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az olyan magatartás, intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás vagy gyakorlat (a továbbiakban együtt: rendelkezés) nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét,

a) amely a hátrányt szenvedő fél alapvető jogát másik alapvető jog érvényesülése érdekében, elkerülhetetlen esetben korlátozza, feltéve, hogy a korlátozás a cél elérésére alkalmas és azzal arányos,

b) amelynek az a) pont hatálya alá nem tartozó esetekben tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, észszerű indoka van.

Az Ebktv. 17. §-a értelmében az egyenlő bánásmód követelményének érvényesülését vizsgáló hatósági eljárás akkor indítható meg, ha a jogsértésről való tudomásszerzéstől számított egy év, és a jogsértés bekövetkezésétől számított három év még nem telt el.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.) 7/A. § (1) bekezdése szerint a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.

A Fot. 13. § (1) bekezdése szerint a fogyatékos személynek joga, hogy állapotának megfelelően és életkorától függően korai fejlesztésben és gondozásban, óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, fejlesztő felkészítésben, szakképzésben, felnőttképzésben, továbbá felsőoktatásban vegyen részt a vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerint.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nktv.) 3. § (6) bekezdése szerint a köznevelés kiemelt feladata az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztés, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.

Az Nktv. 47. § (1) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

Az Nktv. 47. § (4) bekezdés a) pontja szerint a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez és oktatásához a következő feltételek szükségesek: a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához, a fejlesztő nevelés-oktatáshoz, a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és egyéb segédlet.

Az Nktv. 54. § (5) bekezdése szerint a pedagógus, az osztályfőnök által megállapított osztályzatok alapján a nevelőtestület dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről.

A hatóság a kérelmet érdemben megvizsgálta, és megállapította, hogy az részben megalapozott.

1. Közvetlen hátrányos megkülönböztetés

A képviselő a közvetlen hátrányos megkülönböztetés körében azt sérelmezte, hogy az eljárás alá vont a 2019/20-as tanév elején a kérelmezőtől megvonta a személyi segítőjét. Sérelmezte továbbá, hogy az eljárás alá vont 2020. szeptember 1. és november 11. között nem biztosította a kérelmező tisztába tételét (utalt arra is, hogy már korábban is voltak ilyen időszakok), emiatt őt délutánonként (12 óra 40 perc körül) el kellett hozni az iskolából, és nem vehetett részt a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon sem. Panasolta még, hogy 2020. őszén, valamint 2021 májusában és júniusában csak egy pedagógiai asszisztens dolgozott a 14 fős osztályban.

A közvetlen hátrányos megkülönböztetés Ebktv. 8. §-a szerinti törvényi tényállási elemei a védett tulajdonság, az összehasonlítható helyzetben lévő személyekhez képest elszenvedett hátrány és a kettő közötti okozati összefüggés. Amennyiben mindhárom elem megvalósul, a hatóság az Ebktv. 7. § (2) bekezdésének b) pontja alapján azt vizsgálja, hogy az eljárás alá vont magatartásának, intézkedésének volt-e tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, észszerű indoka. Amennyiben a védett tulajdonságra tekintettel előírt kötelező esélykiegyenlítő intézkedést kell betartani (például szakértői vélemény rendelkezései), annak elmulasztása, illetve nem megfelelő biztosítása is sérti az egyenlő bánásmód követelményét, ugyanis a védett tulajdonsággal nem rendelkezőkhöz képest az egyenlő bánásmód csak az esélykiegyenlítő intézkedés megfelelő megvalósulása révén biztosítható.

Tekintettel arra, hogy a becsatolt szakértői vélemények a kérelmező számára nem írták elő személyi segítő biztosítását, ezért a hatóság a kérelmezőnek ezt a panaszát nem vizsgálhatta. A hatóság tárgyi kérelem kapcsán azt vizsgálta, hogy a kérelmezőt 2020. szeptember 1. és november 11. között érte-e közvetlen hátrányos megkülönböztetés az iskolában.

A hatóság a szakértői bizottság által elkészített szakértői véleményekből megállapította, hogy a kérelmező sajátos nevelési igényű, halmozottan fogyatékos, ezért rendelkezik az Ebktv. 8. § g) pontja szerinti (fogyatékos) védett tulajdonsággal.

A képviselő a kérelmezőt ért *hátrányt* abban jelölte meg, hogy az eljárás alá vont 2020. szeptember 1. és 2020. november 11. között nem biztosította a tisztába tételét, délutánonként nem járhatott az iskolába, és nem vehetett részt a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon. Az eljárás alá vont nem vitatta, hogy a kérelmezőt a hivatkozott időszakban nem tette tisztába, valamint a kérelmező délutánonként nem maradhatott az iskolában, és nem vehetett részt a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon. Az eljárás alá vont elismerte azt is, hogy a 2020/21-es tanévben nem volt más olyan tanuló, akit ebéd után el kellett hozni az iskolából. Megállapítható volt tehát, hogy a kérelmezőt a vele összehasonlítható helyzetben levő személyekhez képest hátrány érte.

A védett tulajdonság és a hátrány közötti *okozati összefüggés* is megállapítható volt, hiszen a kérelmező nyilvánvalóan a halmozott fogyatékoságából fakadó állapota miatt nem maradhatott a sérelmezett időszakban délutánonként az iskolában.

Az eljárás alá vont a *kimentés* körében azt adta elő, hogy a járványügyi szabályok betartása mellett a kérelmező tisztába tétele nem volt megoldható az iskolában, ezért a tanév elején megbeszélte a törvényes képviselővel, hogy ideiglenesen ebéd után, 12 óra 40 perckor elviszük a kérelmezőt az iskolából. A kérelmező a rehabilitációs fejlesztést a testnevelés órák alatt, egyénileg kapta meg.

Jelen ügy megítélése során abból kell kiindulni, hogy az Nktv. a 3. § (6) bekezdésben, az alapelvek között rögzíti azt, hogy a köznevelés kiemelt feladata a sajátos nevelési igényű tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése. Az Nktv. szerint a sajátos nevelési igényű tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A kérelmező számára szakértői vélemény jelölte ki az eljárás alá vontat, amely intézménynek a kérelmező 2014. szeptembere óta a tanulója. A 2020. január 30-án kelt kiegészített szakértői vélemény megerősítette, hogy a kérelmező jelenlegi intézményes ellátása az eljárás alá vontnál megfelelő, és iskoláztatása folytatódjon differenciált tanulásszervezés, tanulásirányítás mellett.

A különleges bánásmódra tett javaslatok körében a szakértői vélemény rögzítette, hogy a kérelmező komplex gyógypedagógiai megsegítése indokolt. A pedagógiai rehabilitációjának órakeretére ezen rendelkezés alapján az Nktv. 6. számú mellékletének sajátos nevelési igényű, értelmi fogyatékos kategóriájának óraszámára vonatkozik, amit a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 138. § (1) bekezdése szerint, ha a tanulót külön osztályban tanítják, akkor osztályonként kell biztosítani. A szakértői bizottság a 2021. augusztus 24-i vizsgálati véleményében az egyéni bánásmód fokozott érvényesítése mellett ismét az eljárás alá vontat jelölte ki oktatási intézményként a kérelmezőnek.

Az Nktv. 47. § (4) bekezdése alapján a szakértői bizottság a szakértői véleményben olyan köznevelési intézményt jelölt ki a kérelmező számára, amelynek rendelkeznie kell a sajátos nevelési igényének ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel. A kijelölt iskolának az Nktv. alapján tehát biztosítania kell a kérelmező ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket. Nyilvánvaló, hogy ha a szakértői bizottság a gyermek szakértői vizsgálata alapján kijelöl számára egy intézményt, akkor az intézmény köteles őt minden tekintetben a speciális állapotának megfelelően ellátni, higiéniai ellátását is biztosítani, és amennyiben ezen kötelezettségének nem tesz eleget, úgy a védett tulajdonságára tekintettel előírt kötelezettségét mulasztja el. Ezzel szemben a felek egybehangzó nyilatkozata alapján megállapítható volt, hogy az eljárás alá vont pedagógusai már 2019. decembertől, azaz a járványügyi szabályok bevezetése előtt sem tették tisztába a kérelmezőt, hanem azt az iskolában a törvényes képviselők látták el. A kérelmező tisztába tétele tehát a járványügyi szabályoktól függetlenül sem volt megoldott az iskolában. Nem áll helyt ezért az eljárás alá vont azzal kapcsolatos védekezése, hogy a kérelmezőt a járványügyi szabályok betartása miatt nem tudta tisztába tenni az iskolában. Az eljárás alá vont nyilatkozatával szemben az eljárásban nem volt megállapítható az sem, hogy az iskola és a törvényes képviselők kölcsönösen megállapodtak volna abban, hogy a kérelmező 2020. szeptember 1-től délutánonként nem tartózkodik az iskolában. A törvényes képviselő az eljárásban arról nyilatkozott, hogy az eljárás alá vont tényként közölte vele, hogy a kérelmezőt a tisztába tétel érdekében ebéd után haza kell vinnie. Mivel az nem volt vitatott, hogy az iskola közölte a törvényes képviselővel, hogy nem tudja tisztába tenni a kérelmezőt, így nyilvánvalóan nem a törvényes képviselő szabad döntése, megállapodása volt, hogy délután hazavigye a kérelmezőt.

A fentiek alapján az eljárás alá vontnak nem sikerült bizonyítania, hogy annak, hogy a kérelmező a sérelmezett időszakban délutánonként nem járhatott az iskolába, tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, észszerű indoka volt, ezért a hatóság az általa előadottakat kimentésként nem fogadta el. **A hatóság megállapította, hogy az eljárás alá vontnak a kérelmező teljeskörű ellátását biztosítania kellett volna az iskolában, amelybe a kérelmező tisztába tétele, egész napos nevelése, oktatása és a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon való részvétel biztosítása is beletartozik.**

A fentiekre tekintettel a hatóság megállapította, hogy az eljárás alá vont mivel a kérelmező védett tulajdonságára tekintettel előírt kötelezettségét megszegte, megsértette az egyenlő bánásmód követelményét, és a kérelmezővel szemben a fogyatékoságával összefüggésben közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg azzal, hogy 2020. szeptember 1. és 2020. november 11. között az iskolai tanítási napokon nem biztosította a tisztába tételét, és a kérelmező ebben az időszakban délutánonként nem tartózkodhatott az iskolában, valamint nem vehetett részt a csoportos rehabilitációs foglalkozásokon.

A képviselő kérelmében hátrányként hivatkozott arra is, hogy a kérelmező 14 fős osztályában 2020. őszén, valamint 2021 májusában és júniusában csak egy gyógypedagógiai asszisztens dolgozott. A szakértői vélemény előírta, hogy a kérelmezőt segítő gyógypedagógiai asszisztens részvétele javasolt a tanítási órákon. Az eljárás alá vont elismerte, hogy 2020. őszén az

osztályban csak egy gyógypedagógiai asszisztens dolgozott. 2021 májusában és júniusában azonban az osztályban már két gyógypedagógiai asszisztens volt (... és ...), amit a későbbiekben a képviselő sem vitatott. A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet 4. mellékletének 11. pontja előírja, hogy a siket, a vak, a középsúlyos értelmi fogyatékos, a mozgásszervi fogyatékos, az autizmus spektrum zavarral küzdő, a halmozottan fogyatékos, illetve súlyosan és halmozottan fogyatékos tanulókat nevelő és oktató iskolában és kollégiumban hat tanulónként egy gyógypedagógiai asszisztent kell foglalkoztatni. Tekintettel azonban arra, hogy a hatóság az eljárásában azt vizsgálja, hogy a szakértői véleményben a kérelmező számára előírt esélykiegyenlítő intézkedés teljesült-e, és az osztályban - a szakértői véleményben előírtaknak megfelelően - egy gyógypedagógiai asszisztens 2020. őszén is dolgozott, ezért a hatóság a képviselő ezen panaszával összefüggésben nem állapította meg az egyenlő bánásmód követelményének a megsértését.

2. Megtorlás

A hatóság jogelődje mellett korábban működő Tanácsadó Testület 384/3/2008. (II. 27.) TT számú állásfoglalása szerint az Ebktv. 10. § (3) bekezdése szerinti megtorlás megállapításához szükséges egy alap diszkriminációs tényállás, ami kizárólag diszkrimináció miatti panasz, illetve annak megállapítására irányuló eljárás lehet. A megtorlás időben mindig elválik az alap diszkriminációs panasztól, eljárástól, közreműködéstől, és – a fogalmából következően – a panasztételt, eljárás elindítását, közreműködést követően történik ezzel a cselekménnyel ok-okozati összefüggésben. Nem szükséges ugyanakkor, hogy az alap diszkriminációs panasszal összefüggésben megállapításra kerüljön a diszkrimináció. **A megtorlás megállapításához az szükséges, hogy a vitatott magatartás a diszkriminációs panasszal, eljárással összefüggésben okozzon jogsérelmet, arra irányuljon, vagy azzal fenyegetsen.** Jogsérelmennek minősül minden olyan magatartás, intézkedés, feltétel, utasítás, mulasztás vagy gyakorlat, amely sérti az emberi méltóságot, önkényes, illetve rosszhiszemű.

Az Ebktv. 10. § (3) bekezdése szerinti megtorlás tényállási elemei a korábbi diszkriminációs panasztétel (eljárás indítás, kifogás emelés), a jogsérelmet okozó (arra irányuló, azzal fenyegető) magatartás, és a kettő közötti ok-okozati összefüggés.

Az első tényállási elem, vagyis a *korábbi diszkriminációs panasztétel* vonatkozásában megállapítható volt, hogy a törvényes képviselők 2020. szeptemberben, az iskolával szemben az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalához fordultak amiatt, mert a kérelmező a rehabilitációs foglalkozásokon nem a társaival együtt, hanem külön szervezésben vehetett részt, nem biztosították részére a szakértői véleményben javasolt gyógypedagógiai asszisztent, valamint az iskolában nem tették tisztába a kérelmezőt, és erre hivatkozva korlátozták az iskolai részvételének az időtartamát. Az Oktatási Jogok Biztos a törvényes képviselők beadványa miatt 2020. december 14-én kezdeményezéssel fordult az eljárás alá vont vezetőjéhez. A hatóság megállapította, hogy a törvényes képviselőknek az Oktatási Jogok Biztosának Hivatalához benyújtott beadványa diszkriminációs panasznak tekinthető, tehát *megállapítható volt, hogy a megtorlás ezen tényállási eleme megvalósult.*

A második tényállási elem, vagyis a *jogsérelmet okozó magatartás* vonatkozásában az alábbiak voltak megállapíthatóak: A felek között nem volt vitatott, hogy a kérelmező 2021 júniusában, az év végi bizonyítványában a szövött tárgy készítése gyakorlati modulból „nem értékelhető” minősítést kapott, és emiatt az eljárás alá vont a kérelmezőt a 11. évfolyam megismétlésére

kötelezte. A kérelmező a tanulmányait nem folytathatta a régi osztályával, akiket szeretett, hanem így ... osztályába került, ahonnan már korábban is azért jött el, mert ott nem érezte jól magát. *A fentiekre tekintettel a hatóság megállapította, hogy a kérelmezőt az eljárás alá vont magatartása (az évisméltésre kötelezés) révén jogsérelem érte.*

Ezt követően a hatóságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a kérelmezőt ért jogsérelem *okozati összefüggésben* állt-e a törvényes képviselők diszkriminációs panasztételével, vagyis hogy a panasztétel miatt került-e sor arra, hogy a kérelmező az eljárás alá vonttól a szövött tárgy készítése gyakorlati modulból „nem értékelhető” minősítést kapott, és ezzel összefüggésben évet kellett ismételnie.

Az eljárás alá vont az eljárásban arra hivatkozott, hogy a kérelmező sem a gyakorlati, sem az elméleti követelményeket nem tudta teljesíteni az iskolában. Továbbá a 2020/21-es tanévben az iskola 11-12. évfolyamán bevezetésre került a moduláris képzés a 2020-as NAT-hoz illeszkedően, amely 80 %-ban gyakorlati tevékenységet követel meg. A moduláris képzés három modulból tevődik össze, míg a tanulók a korábbi években a gyakorlati képzés során csak egy gyakorlati tárgyat sajátítottak el. Ennek alátámasztására csatolta a tankerület igazolasát. Hivatkozott arra, hogy a kérelmező az állapotából adódóan nem tudta teljesíteni a moduláris követelményeket egyetlen modulból sem. A korábbi években a gyakorlati képzésben az elméletet kiemelten kezelték, és a pedagógusok szülői nyomásra a kérelmezőt felülértékelték. Az eljárás alá vont hivatkozott arra is, hogy ... (szaktanár) a szövött tárgy készítése gyakorlati modulból a követelmények szerint minősítette „nem értékelhetőnek” a kérelmezőt, mivel nem volt képes önállóan elvégezni a gyakorlati feladatokat. A tárgyaláson tett tanúvallomásában ... (szaktanár) elmondta, hogy azért nem adott egyes osztályzatot a kérelmezőnek, mert nem képes megfogni az eszközöket, a teljesítménye nem volt értékelhető.

Tényként volt megállapítható, hogy a kérelmező a diszkriminációs panasztételt megelőző években mind az elméleti, mind a gyakorlati tantárgyakból minden alkalommal jó értékelést kapott. Az eljárás alá vont állításával szemben a bizonyítványokból még az is megállapítható volt, hogy a kérelmező testnevelés tantárgyból sem volt felmentve, hanem abból is jeles, illetve kiváló minősítést kapott, holott állapotából adódóan nyilvánvalóan e tárgyból sem teljesíthette a követelményeket. Megállapítható volt az is, hogy a kérelmező egészségi állapota a 2020/21-es tanévben nem romlott, a kérelmező a korábbi tanévekben sem tudott fogni, az állapotában tehát nem történt olyan változás, amely indokolná az értékelés megváltozását. Az eljárás alá vont által a hatóság elé tárt bizonyítékokból nem volt megállapítható az sem, hogy még ha a 2020/21-es tanévben az iskolában be is vezették a moduláris képzést, akkor az a képzés szerkezetében olyan változást eredményezett volna, amely indokolná a kérelmező vonatkozásában az adott gyakorlati tantárgy értékelésére vonatkozó korábbi gyakorlat megváltoztatását. Az eljárás alá vont által hivatkozott textil-és fonalmentő, valamint a rehabilitációs célú munkavégzés integrált munkavégzésre nem képes tanulók részére készségfejlesztő kerettantervek esetében az óraszámok 2021-ben nem változtak a korábbi kerettantervekhez képest. A sérelmezett szövött tárgy készítése programmodul esetében pedig a moduláris képzés bevezetését követően a gyakorlati-elméleti órák aránya nem változott érdemben a korábbi kerettantervekhez képest. Nem volt az iskola javára értékelhető az eljárás alá vontnak az, a törvényes képviselők által cáfolt állítása sem, hogy a korábbi években a pedagógusok a kérelmezőt szülői nyomásra felülértékelték. A kérelmező ugyanis nemcsak ... (osztályfőnöktől), hanem hat éven keresztül, különböző pedagógusoktól kapott jó értékelést, ezért nem életszerű, hogy a törvényes képviselők éveken keresztül valamennyi pedagógusra nyomást gyakoroltak volna a kérelmező megfelelő értékelése érdekében.

A felek között nem volt vitatott, hogy a kérelmező a gyakorlati feladatokat nem tudta elvégezni a szövött tárgy gyakorlati modulból. A kérelmező számára azonban szakértői vélemény jelölte ki az adott iskolát. A szakértői bizottság a 2021. augusztus 24-i vizsgálati véleményében – már

a moduláris képzés bevezetését követően – ismét az eljárás alá vont iskolát jelölte ki a kérelmező számára, kiemelve, hogy a mozgásszervi fogyatékosága okán a gyakorlati követelmények teljesítése nehezített lehet, ezért esetében az egyéni bánásmód fokozott érvényesítése szükséges. Az, hogy a szakértői bizottság kijelölte, illetve ismételt is kijelölte az intézményt, arra enged következtetni, hogy – az egyéni bánásmód mellett – az adott intézményt alkalmasnak találta arra, hogy a kérelmező speciális képzését, ellátását biztosítsa, és a kérelmezőt is alkalmasnak találta az intézmény okirataiban megismerhető követelmények teljesítésére. Mivel a kérelmező a korábbiakban – annak ellenére, hogy a gyakorlatban képtelen volt a követelmények teljesítésére – minden alkalommal jó értékelést kapott a gyakorlati tárgyakkól is, alappal feltételezhető, hogy az iskola által követett gyakorlat a kérelmező esetében kellően rugalmas értékelést tett lehetővé. A hatóság álláspontja szerint az iskolának a kérelmező teljesítményének értékelésére vonatkozó korábbi, éveken át folytatott gyakorlata a kérelmezőnek az oktatási jogok biztosánál történt panasztételét követően indokolatlanul, a kérelmező számára hátrányosan megváltozott. A hatóság azonban hangsúlyozza, hogy nem a kérelmező teljesítményének szakmai, pedagógiai értékelését vizsgálja, csupán az értékelésre vonatkozó, addig bevett gyakorlat megváltozását.

Csupán megjegyzi a hatóság, hogy a kérelmező a tanév közel kétharmadát (2020. november 11. és 2021. május 10. között) online oktatásban töltötte, amikor a pedagógustól nem tudta megkapni a tantárgy elsajátításához szükséges gyakorlati támogatást. A felek között nem volt vitatott az sem, hogy a kérelmező az online oktatás alatt a szövezen kívül minden házi feladatot megoldott, amit fényképekkel, videó bejátszásokkal is igazolt. Megállapítható volt továbbá – a képviselőnek ezt az állítását az eljárás alá vont nem vitatta, és azt tanúvallomásaiban ... (osztályfőnök) is megerősítette -, hogy a kérelmezőnek nem volt osztályzata a szövezt tárgy készítő modulból annak ellenére, hogy az Nktv. 62. § (1) bekezdés j) pontja szerint a pedagógus kötelessége, hogy a kerettantervben és a pedagógiai programban meghatározottak szerint érdemjegyekkel vagy szóvegesen, sokoldalúan, a követelményekhez igazodóan értékelje a tanulók munkáját.

... szaktanár a tanúvallomásaiban arra hivatkozott, hogy a munkadarabok elkészítésétől azért nem tekinthetett el, mert azt a tanterv előírja, és a 12. év végén vizsga lesz. A kérelmező teljesítményét ezért minősítette értékelhetetlennek. A sajátos nevelési igényű kérelmező oktatására a *középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelve* vonatkozik, az irányelv 6.3. pontja az iskolai készségfejlesztő szakasszal kapcsolatban előírja, hogy a „11–12. évfolyamokon a választott tevékenység alaposabb megismerése, begyakorlása zajlik. A gyakorlati fogások, technikák elsajátítása elsődleges, de az elemi háttérismeretek, az elemi szintű szakmai kultúra elsajátítása is célként szolgál (pl. szöveghöz színméret, mintatervezés, ismerkedés különféle alapanyagokkal). A tanulók ismerkednek a munkavállalói szerepkörrel, a felnőtt-léttel, az önálló életvezetéssel. A 12. osztály elvégzését követően gyakorlati vizsgát tehetnek, melyről tanúsítványt kapnak. Ennek minősítése vagy „a képzési követelményeket sikeresen teljesítette” vagy „a képzésben részt vett” megjelöléssel történik. Az irányelv szerint tehát a gyakorlati évfolyamon sem kizárólagosan a gyakorlati követelmények elsajátítására kerül sor, hanem az elméleti ismeretek megszerzése is célként szerepel. Az irányelv szerint továbbá, ... (szaktanár) állításával szemben, *a 12. évfolyam végén a tanulók nem kötelesek vizsgát tenni, ez csupán lehetőség a számukra*, és a vizsgán, ha a képzési követelményeket nem tudták teljesíteni, akkor „a képzésben részt vett” minősítést kaphatnak. A hatóság nem fogadta el a tanú hivatkozását, mivel a tanterv nyilvánvalóan a korábbiakban is tartalmazta a gyakorlati követelményeket, illetve a tanulónak a 12. év végén nem kellett feltétlenül vizsgát tennie. Emellett az intézményvezetőnek a tárgyaláson tett nyilatkozatából az is megállapítható volt, hogy nem a szaktanár, hanem személy szerint ő

döntött arról, hogy a kérelmező nem folytathatja tanulmányait a régi osztályával, hanem a 11. évfolyamot meg kell ismételnie.

Az eljárásban mindemellett megállapítható volt az is, az eljárás alá vont maga nyilatkozott arról, hogy az iskola tantestülete a 2020/21-es tanévben az iskola „készségfejlesztő” részlegén egyetlen másik tanulót sem utasított évfolyamismétlésre, és az elmúlt öt évben a kérelmezőn kívül más tanuló nem kapott „nem értékelhető” minősítést egyik tantárgyból sem (ideértve a gyakorlati tárgyakat is). Mindez csupán megerősíti, hogy az intézmény készségfejlesztő képzésén általánosságban sem volt bevett gyakorlat a tanulók évfolyamismétlésre utasítása, és „nem értékelhető” minősítés.

A hatóság álláspontja szerint mindezek alapján megállapítható volt, hogy míg a diszkriminációs panasztételt megelőző hat évben a kérelmező mind az elméleti, mind a gyakorlati tantárgyakból jó értékelést kapott, addig a panasztételét követően az iskola a kérelmező értékelésével kapcsolatos gyakorlatát - a szövött tárgy készítése gyakorlati modul esetében – a kérelmező számára hátrányosan megváltoztatta, aminek nem tudta észszerű indokát adni, illetve bizonyítani. A fentiekre tekintettel a hatóság megállapította, hogy az eljárás alá vont megvalósította az Ebktv. 10. § (3) bekezdése szerinti megtorlás tényállását a kérelmezővel szemben.

A képviselő a megtorlás körében hivatkozott arra is, hogy az eljárás alá vont a diszkriminációs panasztételt követően kezdeményezte a kérelmező szakértői véleményének felülvizsgálatát. A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet) 13. § (2) bekezdés da) pontja alapján szakértői vizsgálat indítható a szülő egyetértésével a nevelési-oktatási intézmény kezdeményezésére. Az EMMI rendelet 23. § (4) bekezdése szerint a gyermek nevelését, oktatását ellátó iskola a felülvizsgálati eljárást - tanévenként legfeljebb egy alkalommal - bármikor kezdeményezheti, amelyről - a felülvizsgálat szükségességének indokolásával - a szülőt tájékoztatni köteles. Az eljárás alá vontnak az EMMI rendelet biztosított tehát arra lehetőséget, hogy a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezze. Vizsgálata során az Oktatási Jogok Biztosza is kimondta azt, hogy amennyiben felmerül, hogy a jelenlegi képzési forma nem megfelelő a kérelmező számára, e tekintetben a szakértői bizottságnak kell döntést hozni felülvizsgálati eljárás keretében. A fentiekre tekintettel a szakértői felülvizsgálat kezdeményezése az Ebktv. értelmében nem tekinthető jogsérelemnek, ezért – e tényállási elem hiányában – az eljárás alá vont e panasszal összefüggésben nem valósított meg megtorlást a kérelmezővel szemben.

A szankciót a hatóság az Ebktv. 17/A. § (1) bekezdés b) és c) pontjának, a 17/A. § (3) bekezdésének, valamint a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Szankciótv.) 2. § (3) bekezdésének a) pontjának és 6. §-ának figyelembevételével - a fokozatosság elvét is szem előtt tartva - állapította meg. A szankció megállapításánál a hatóság az eljárás alá vont hátrányára értékelte, hogy a jogsértő magatartás halmozottan fogyatékos személyt érintett, és a jogsértéssel okozott hátrány nem visszafordítható. A hatóság a szankció kiszabásánál ugyanakkor tekintettel volt arra, hogy az eljárás alá vonttal szemben korábban nem hozott jogsértést megállapító döntést. A hatóság szankcióként amellet, hogy megtiltotta az eljárás alá vontnak a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, valamint figyelmeztetésben részesítette, elrendelte a végleges határozat 30 napra történő nyilvános közzétételét a saját honlapján. A hatóság a végleges határozat közzétételét a nyilvánosság tájékoztatása, a jogtudatosság erősítése, és a hasonló esetek megelőzése érdekében rendelte el.

A hatóság a határozatot az Ebktv. 13. § (1) bekezdésében és 14. § (1) bekezdésének a) pontjában biztosított hatáskörében eljárva hozta meg. A határozat elleni fellebbezést az Ákr. 116. § (1) bekezdése zárja ki. A határozat elleni jogorvoslatot az Ákr. 113. § (1) bekezdés a) pontja és a

114. § (1) bekezdése biztosítja. A hatóság a jogorvoslatról szóló tájékoztatást továbbá a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) 39. § (1) bekezdése alapján állapította meg. A Fővárosi Törvényszék kizárólagos illetékességét és a kötelező jogi képviselést az Ebktv. 13. § (2) bekezdése állapítja meg.

Budapest, 2022. április

Dr. Kozma Ákos
az alapvető jogok biztosa nevében és megbízásából:

Dr. Könnnyid Balázs
főtitkár

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu www.meosz.hu

Iktatószám:373-1/2022

Prof. dr. Bódis József
államtitkár

Innovációs és Technológiai Minisztérium
Felsőoktatásért, Innovációért, és Szakképzésért Felelős Államtitkárság

jozsef.bodis@itm.gov.hu

Budapest
Fő utca 44-50.
1011

Tárgy: tájékoztatás kérése felsőoktatási intézmények akadálymentesítésére vonatkozó felmérés tárgyában

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ, Szövetség) képviselőjében eljárva a felsőoktatási intézmények számára kiküldött – az épületek akadálymentességének állapotát felmérő – kérdőívvel kapcsolatban az alábbi észrevételeket teszem:

Álláspontunk szerint az Innovációs és Technológiai Minisztérium által kiadott kérdőív szakmai szempontból alkalmatlan arra, hogy a felsőoktatási intézmények egyenlő esélyű hozzáféréséről valós képet nyújtson, ahogy arra is, hogy akárcsak részben érdemi információval szolgáljon az épületek akadálymentességéről.

A felmérés szempontrendszerének kidolgozására, illetve az intézmények általi kitöltésére fordított idő a humán erőforrás kapacitásának elherdálására vezet, mivel a kérdőív kitöltésével kapott eredmények megtévesztő képet nyújtanak a hazai felsőoktatási intézmények valós hozzáférhetőségéről. A helytelen adatokból az illetékesek olyan téves következtetésekre jutnak az egyenlő esélyű hozzáférésre megteremtésére vonatkozó döntéseik meghozatala előtt, amely kizárja annak lehetőségét, hogy a felsőoktatási intézmények többségében fennálló fizikai akadályok lebontására, és a fogyatékossgal élő hallgatók ebből fakadó hátrányának felszámolására, a fennálló jogsértések megszüntetésére hatékony intézkedések születhessenek.

Az érdekvédelmi szervezetekkel történő egyeztetés nélkül kiadott felmérés, valamint a kérdőív eredményeiből jogsértésekhez vezető, helytelen következtetések alapján kiadott cselekvési terv, végül további mulasztásos törvénysértést eredményezhet az akadálymentesítés területén, amellyel szemben a MEOSZ annak bekövetkezése esetén megteszi a szükséges jogi lépéseket. **Szövetségünk mind a nyilvánosságot, mind a jogi eszközöket kész használni, hogy a**

felsőoktatásban tanuló, és munkát vállaló fogyatékos személyeket ne érje hátrányos megkülönböztetés jogviszonyuk fennállása alatt.

Annak érdekében, hogy a felsőoktatási intézmények akadálymentességét, és hozzáférhetőségét valósan feltáró felmérés készüljön, felhívjuk Tisztelt Államtitkár Urat, hogy a témában – figyelemmel a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (továbbiakban: Egyezmény) 4. cikk (3) bekezdésére, amely szerint az Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosán egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviseleti szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is – haladéktalanul kezdjen egyeztetést a MEOSZ-szal.

Az egyeztetés során garanciákat várunk arra, hogy:

- a felsőoktatási intézmények akadálymentességére vonatkozó – szakmai szempontból alkalmatlan kérdőívek alapján történő – felmérését félbeszakítják,
- a már beérkezett eredményeket nem használják fel az akadálymentesítést, és az egyenlő esélyű hozzáférést célzó későbbi cselekvési tervek alapjául, valamint
- a jövőben a felsőoktatási intézmények akadálymentességét valóban előre mozdító intézkedéseket hoznak, ideértve egy új kérdőív kidolgozását is

Szövetségünk kész ehhez közvetlen és közvetett szakmai segítséget nyújtani, mivel rendelkezik az ehhez szükséges szaktudással és szakmai anyagokkal (pl. valid felmérési szempontok, akadálymentesség területén tapasztalattal rendelkező szakemberek bevonása, közvetítése, jogi segítségnyújtás, stb.).

Kérem, szíveskedjék válaszát 5 munkanapon belül írásban eljuttatni a MEOSZ elnökéhez.

Budapest, 2022. március 24.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

Iktatószám:371-1/2022

Dr. Hankó Balázs Zoltán
Felsőoktatásért felelős helyettes államtitkár

Innovációs és Technológiai Minisztérium

balazs.hanko@itm.gov.hu

Budapest
Fő utca 44-50.
1011

Tárgy: tájékoztatás kérése felsőoktatási intézmények akadálymentesítésére vonatkozó felmérés tárgyában

Tisztelt Helyettes Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ, Szövetség) képviseletében eljárva a felsőoktatási intézmények számára kiküldött – az épületek akadálymentességének állapotát felmérő – kérdőívvel kapcsolatban az alábbi észrevételeket teszem:

Álláspontunk szerint az Innovációs és Technológiai Minisztérium által kiadott kérdőív szakmai szempontból alkalmatlan arra, hogy a felsőoktatási intézmények egyenlő esélyű hozzáféréséről valós képet nyújtson, ahogy arra is, hogy akárcsak részben érdemi információval szolgáljon az épületek akadálymentességéről.

A felmérés szempontrendszerének kidolgozására, illetve az intézmények általi kitöltésére fordított idő a humán erőforrás kapacitásának elherdálására vezet, mivel a kérdőív kitöltésével kapott eredmények megtévesztő képet nyújtanak a hazai felsőoktatási intézmények valós hozzáférhetőségéről. A helytelen adatokból az illetékesek olyan téves következtetésekre jutnak az egyenlő esélyű hozzáférésre megteremtésére vonatkozó döntéseik meghozatala előtt, amely kizárja annak lehetőségét, hogy a felsőoktatási intézmények többségében fennálló fizikai akadályok lebontására, és a fogyatékossgal élő hallgatók ebből fakadó hátrányának felszámolására, a fennálló jogsértések megszüntetésére hatékony intézkedések születhessenek.

Az érdekvédelmi szervezetekkel történő egyeztetés nélkül kiadott felmérés, valamint a kérdőív eredményeiből jogsértésekhez vezető, helytelen következtetések alapján kiadott cselekvési terv, végül további mulasztásos törvénysértést eredményezhet az akadálymentesítés területén, amellyel szemben a MEOSZ annak bekövetkezése esetén megteszi a szükséges jogi lépéseket. **Szövetségünk mind a nyilvánosságot, mind a jogi eszközöket kész használni, hogy a**

felsőoktatásban tanuló, és munkát vállaló fogyatékos személyeket ne érje hátrányos megkülönböztetés jogviszonyuk fennállása alatt.

Annak érdekében, hogy a felsőoktatási intézmények akadálymentességét, és hozzáférhetőségét valósan feltáró felmérés készüljön, felhívjuk Tisztelt Helyettes Államtitkár Urat, hogy a témában – figyelemmel a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (továbbiakban: Egyezmény) 4. cikk (3) bekezdésére, amely szerint az Egyezmény végrehajtására irányuló jogalkotás és politikák kidolgozása és végrehajtása során, továbbá a fogyatékossgal élő személyeket érintő kérdésekkel kapcsolatos más döntéshozatali eljárásokban a részes államok szorosan egyeztetnek, amelybe aktívan bevonják képviseleti szervezeteiken keresztül a fogyatékossgal élő személyeket, ideértve a fogyatékossgal élő gyermekeket is – haladéktalanul kezdjen egyeztetést a MEOSZ-szal.

Az egyeztetés során garanciákat várunk arra, hogy:

- a felsőoktatási intézmények akadálymentességére vonatkozó – szakmai szempontból alkalmatlan kérdőívek alapján történő – felmérését félbeszakítják,
- a már beérkezett eredményeket nem használják fel az akadálymentesítést, és az egyenlő esélyű hozzáférést célzó későbbi cselekvési tervek alapjául, valamint
- a jövőben a felsőoktatási intézmények akadálymentességét valóban előre mozdító intézkedéseket hoznak, ideértve egy új kérdőív kidolgozását is

Szövetségünk kész ehhez közvetlen és közvetett szakmai segítséget nyújtani, mivel rendelkezik az ehhez szükséges szaktudással és szakmai anyagokkal (pl. valid felmérési szempontok, akadálymentesség területén tapasztalattal rendelkező szakemberek bevonása, közvetítése, jogi segítségnyújtás, stb.).

Kérem, szíveskedjék válaszát 5 munkanapon belül írásban eljuttatni a MEOSZ elnökéhez.

Budapest, 2022. március 24.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes
elnök

Iktatószám: 1161-1/2022.

Dr. Hankó Balázs Zoltán

Felsőoktatásért felelős helyettes államtitkár

Kulturális és Innovációs Minisztérium

Innovációért és Felsőoktatásért Felelős Államtitkárság

Budapest

Szemere utca 6.

1054

Tárgy: felsőoktatási intézmények és kollégiumok akadálymentes állapotának felmérése

Tisztelt Helyettes Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (a továbbiakban: MEOSZ, Szövetség) elnökeként korábbi személyes megbeszélésünkre hivatkozva a felsőoktatási intézmények akadálymentes állapotának felméréssel kapcsolatban az alábbi javaslatokat teszem.

Felmérési szempontrendszer:

Az akadálymentességet, ahogy azt az egyeztetésen is jeleztük két szinten lehet vizsgálni. Mindkét szint követelményrendszerét akadálymentességgel foglalkozó szakemberek bevonásával, és az érintett érdekvédelmi szervezetekkel együttműködve szükséges meghatározni. Meg kell határozni, az alábbiak szerint, hogy az adott épület vonatkozásában mi szükséges a teljes akadálymentesség eléréséhez. Ez a vonatkozó jogszabályok és szabványok összességének való megfelelés.

Fogalmak:

Teljes akadálymentesség:

Első szint a jogszabályok szerint megkövetelt **teljes akadálymentesség**, ami azt jelenti, hogy az épület mindenki által használható részeinek akadálymentesnek kell lenniük.

Részleges akadálymentesség:

Második szint, a **funkcionális, de az épület szempontjából részleges akadálymentesítés** szintje. *Az Országos Településrendezési és Építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendeletben (OTÉK) 108. § (9) bekezdése úgy rendelkezik, „hogy a meglévő építmények utólagosan akadálymentesítendő építményrészeit úgy kell meghatározni, hogy az építményben lévő közszolgáltatás hozzáférése mindenki számára biztosított legyen.”* A "funkcionális akadálymentesség" szintjének megfogalmazására kizárólag egy hatékonyságot segítő, a fennálló jogsértő helyzet gyors korrigálása céljából van lehetőség. Olyan épületek esetében alkalmazható, ahol a későbbiekben a teljes akadálymentesség is megvalósítható, mivel ellenkező esetben fennáll a szabálytalan állapot konzerválásának veszélye. Kizárólag ebben az esetben merülhet fel annak a lehetősége, hogy a tanterem egy része nem válik akadálymentessé, ugyanakkor kellő számú akadálymentes tanterem biztosított ahhoz, hogy az

akadálymentesített épületrészekben, a képzés egészéhez az egyenlő esélyű hozzáférés biztosított legyen.

Kizárólag az akadálymentesítés fenti két szintje az, ami a hatályos jogszabályok alapján megvalósítható. Bármilyen ezektől eltérő (fél)megoldás szabálytalan, mivel nem felel meg a vonatkozó jogszabályi előírásoknak. Az akadálymentesítés folyamata során, amennyiben nem valósítható meg minden lépés egyszerre, akkor belép az ütemezhetőség kérdése. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy szakaszokban, lépésenként valósul meg az érintett épületek akadálymentesítése. A szakaszolás nem csak épületről épületre haladva, hanem az egyes épületeken belül is lehetséges. Egy kétszintes épületben például, ahol a földszinten elérhetőek a "tömegesen" látogatott funkciók, mint pl. előadóterem, tanulmányi osztály, stb., az emeleti szinten pedig csak "általános" használatú tantermek vannak, észszerű lehet az ütemezés első lépésében csak a földszint akadálymentesség biztosítása. Az épületek akadálymentesítésére vonatkozó ütemezés kizárólag a képzéshez való egyenlő esélyű hozzáférés minél gyorsabb megteremtése érdekében alkalmazható, csak abban az épületben ahol a teljes akadálymentesítésre már van kész terv, vagy legalább elgondolás, és az racionálisan szakaszolható. Egy átgondolatlanul szakaszolt akadálymentesítés, a teljes épület végleges akadálymentességének akadálya is lehet.

Tapasztalataink szerint számtalan olyan épület van a felsőoktatásban, amelyekben reális módon a jogszabályoknak megfelelő akadálymentesítés nem kivitelezhető, ezért egy a jövőben kidolgozásra kerülő *intézkedési tervben* célszerű lenne az épületek besorolása abból a szempontból is, hogy műszakilag mennyire bonyolult illetve költséges az adott épület akadálymentesítése. Az intézkedési tervben célszerű lenne továbbá azt is rögzíteni, hogy az épületben egy adott helyiség kiváltható-e egy másikkal (pl. tanterem, laboratórium). A *kiválthatóság* feltétele, a legalább azonos szintű felszereltség.

A felmérés módszertana:

Fontos látni, hogy a hallgatók nem épületekbe járnak a különböző képzésekre, hanem szakokhoz tartozó oktatási alkalmak összességére (előadások, gyakorlatok, terepgyakorlatok, laborok, vizsgák, stb.), ezért minden esetben az egyes szakok hozzáférhetőségét szükséges vizsgálni.

" a szak - épület - tanszék mátrix"

A felméréshez egy olyan rendszert érdemes létrehozni, amelyben mátrix-szerűen megjelennek az alábbi épített környezeti elemek, az elhelyezkedésük alapján rendszerezve. A felmérési elemekhez nagyságrendi költségbecslés is rögzítendő a felmérés során.

az akadálymentességi felmérés felépítése, egységei

- campusok közös területei (épületek megközelíthetősége) campus/telephely: egy összefüggő terület és a rajta lévő épületek együttese
- oktatási épületek, vagy lehatárolható épületegységek felmérése minden olyan egyértelműen lehatárolható épület, melyben oktatáshoz kötődő szolgáltatások elérhetőek (beleértve az adminisztratív, sport, pihenő, stb. épületeket is). Nagyobb épületek esetén lehet épületszárnyak vagy épületszintek szerinti tagolás. Ez az egység, adott épületegység közös jellemzőit tartalmazza pl: megközelíthetőség, illemhelyek, belső közlekedés stb.
- a helyiségek általános megközelítési adatait az épületegység felmérése tartalmazza

- helyiségtípusonként kidolgozott felmérési szempontrendszer alapján felmérhető pl. tanterem, labor, számítógépes terem, előadó, étkező, tanszék, tanulmányi osztály, stb.

A mátrixban megjelennek az egyes szakok is, minden képzéshez hozzárendelve:

- a hallgatók létszáma, továbbá, hogy
- melyik épületeregységben, azon belül melyik oktatóhelyiségben hány fővel zajlik a képzés

A mátrix használata:

A mátrixból láthatóvá válik, hogy egy adott szak elvégzéséhez mely épületeregységek látogatása szükséges. Az érintett épületrész akadálymentességre vonatkozó adatait a mátrixból elő lehet hívni az alábbiak szerint:

- a külső megközelítést: a campus felméréséből
- az oktatási helyiségek megközelíthetőségét: az épület egységenkénti felméréséből
- az egyes oktatási helyiségekről: külön adatlapot kell készíteni

Akadálymentesítés ütemezésének meghatározása a mátrix segítségével:

1. A létszám és akadálymentességi adatok alapján a következő lehetőségek vannak

- az adott szak akadálymentes - *intézkedés nem szükséges*
- az adott szak oktatásszervezéssel akadálymentes épületekben, helyiségekben biztosítható vagy részlegesen biztosítható - *oktatásszervezési intézkedés szükséges*
- mindenképpen *akadálymentesítés szükséges*

2. Akadálymentesítés ütemezése

- amennyiben a képzések jellemzően 1-1 épülethez köthetőek, célszerű az *épületenkénti ütemezés*
- amennyiben az egyes épületrészek nagyon eltérő létszámterheléssel működnek, felmerülhet, hogy célszerű az *épületeregységek szerinti szakaszolás* (pl. földszinti szintek akadálymentesítésével)
- nagyobb épületeryütteseknél vegyes ütemezési rend is adódhat, értelemszerűen a nagyobb oktatási terhelésű épületek teljes akadálymentesítése szükséges, míg a kisebb, vegyes funkciójú épületekben esetlegesen csak egyes szintek akadálymentesítése racionális
- *költöztetés*: lesznek olyan épületek, melyek átépítése nem reális, és átszervezéssel sem lehet megoldani a hozzáférhetőség kérdését, ilyen esetekben a képzés vagy az oktatási helyiségek elköltöztetésével lehet a kötelezettséget megfelelően teljesíteni

3. Létszámadatok / ütemezési alternatívák:

- kisebb épületeknél kevésbé fontos a mátrix felépítése, mert a szakok elemzésével törvényszerűen az fog adódni, hogy a teljes épület akadálymentesítése megoldandó
- az egyes épületekben, épületeregységekben oktatott hallgatók számát figyelembe véve az ütemezés szempontja lehet, hogy minél előbb, minél több hallgató számára legyen biztosított az akadálymentesség

- a mátrix lehetővé teszi az egyes szakok szerinti értékelést, tehát arra is lehetőséget ad, hogy az ütemezés aszerint történjen, hogy minél előbb, minél több szak akadálymentesen elvégezhetővé váljon

Fentiek alapján javasoljuk:

- a felmérés szempontrendszerének kidolgozását
- a szempontrendszer kidolgozását követően, a módszer működőképességének, használhatóságának tesztelését többféle intézmény típusban, így például egy relatív kisméretű, "kompakt" campus felmérése (pl. egyépületes intézmény), és egy kiterjedtebb, akár több, elszigetelt területen működő intézmény felmérése
- célszerű lenne olyan intézmények közül választani, amelyek egyéb szempontok szerint prioritást élveznek, és belátható időn belül reálisan megvalósítható az akadálymentesítési beruházás

Összességében egy olyan szempontrendszer kidolgozását javasoljuk, amely képet nyújt a hazai felsőoktatási intézmények valós hozzáférhetőségéről, érdemi információval szolgál az épületek akadálymentességéről. **A fentiekben a felsőoktatási intézmények akadálymentesítési folyamatával kapcsolatos alapokat vázoltuk fel, azonban a további közös munkához további egyeztetések szükségesek.** A későbbiekben – az alapok lefektetése után – az egyes épületek felméréséhez természetesen konkrét szempontokat adunk, ehhez azonban ismernünk kell a felsőoktatási intézmények fenntartójának az akadálymentesítéssel kapcsolatos pontos elképzeléseit, ütemterveit. Álláspontunk szerint fontos lenne, a felsőoktatásért felelős államtitkárság részéről a további egyeztetésbe egy környezettervező rehabilitációs szakmérnök bevonása, aki részt tudna venni a felmérés szempontrendszerének kidolgozásában és kivitelezésében is.

Jelen levelünkhöz a megbeszéltek szerint csatolunk egy összefoglalót a fogyatékos hallgatók helyzetéről a magyar felsőoktatásban, egy kutatási beszámolót a mozgáskorlátozott emberek egyetemi részvételének akadályairól, valamint egy ütemezési lehetőségekről szóló grafikát.

Kérem, szíveskedjék az újabb egyeztetés lehetséges időpontjáról írásban tájékoztatni.

Budapest, 2022. november 16.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes
elnök

Melléklet:

1. Fogyatékos hallgatók helyzete a magyar felsőoktatásban – összefoglaló
2. Petri G., Markos B. (2021). Akadályok felsőfokon – Mozgáskorlátozott emberek egyetemi részvételének akadályai. Kutatási beszámoló. Budapest: MEOSZ
3. Az akadálymentesítési folyamat ütemezési lehetőségei – grafika (pdf)

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

dr. György István
területi közigazgatásért felelős államtitkár
részére

ügyiratszám:421-1-2022

istvan.gyorgy@me.gov.hu

Tárgy: Személyazonosító igazolvány ügyintézés tárgyi feltételeinek biztosítása személyes megjelenésre egészségügyi okból nem képes ügyfelek esetén

Tisztelt Államtitkár Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) elnökeként a személyazonosító igazolvány ügyintézésre egészségügyi ok miatt személyesen megjelenni nem képes személyek ügyintézése érdekében a fénykép-, aláírás- és ujjnyomat helyszíni felvételezéséhez szükséges tárgyi feltételeinek egységes, az ország valamennyi kormányhivatalában történő biztosítása miatt fordulok Önhöz.

A személyazonosító igazolvány kiadása és az egységes arcképmás- és aláírás-felvételezés szabályairól szóló 414/2015. (XII. 23.) Kormányrendelet 2021. augusztus 2. napjától hatályos rendelkezése értelmében, ha a kérelmező kéri, a járási hivatal és a kijelölt kormányhivatal előtt személyes megjelenésében egészségügyi okból akadályozott – és erről a tényről orvosi igazolással rendelkező – kérelmező e rendelet szerinti adatait a hatóság a kérelmező lakóhelyén vagy tartózkodási helyén rögzíti. (12. § (2) bekezdés)

A Szövetségünket panasszal megkeresők az ügyintézés elindítása előtt a 1818@1818.hu email-címről azt a tájékoztatást kapták, hogy a fenti Kormányrendelre hivatkozással az egészségügyileg akadályozott személynek lehetősége van az illetékes kormányhivatalnál tett előzetes (például telefonon keresztül) jelzése alapján az okmányirodában való személyes megjelenés nélkül a lakó vagy tartózkodási helyén a személyazonosító igazolvány ügyintézésre. A területileg illetékes járási vagy kerületi hivatal kormányablak osztálya az érintett személyt személyesen lakó vagy tartózkodási helyén keresi fel és a helyszínen felvételezik a személyazonosító igazolvány igénylőadatlapot és ujjnyomatot.

E központi tájékoztatás alapján ügyfeleink kezdeményezték a személyazonosító igazolvány helyszíni adatfelvételezését a Kazincbarcikai Járási Hivatal Kormányablak Osztálynál, mely a kéréseknek nem tudott eleget tenni hivatkozással arra, hogy a valóságban nem tudják kivitelezni az adatok helyszíni felvételezését, mert a járási hivataloknak nem áll rendelkezésére semmilyen eszköz a fénykép-, aláírás- és ujjnyomat helyszíni felvételezéséhez.

Kérem tisztelt Államtitkár Urat, hogy a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékoságban érintett, vagy egészségügyi ok miatt mozgásában akadályozott emberek érdekében a 414/2015. (XII. 23.) Kormányrendeletben foglaltak megfelelő végrehajtásához szükséges feltételeket soron kívül biztosítani szíveskedjen, ezzel lehetővé téve számukra a személyes megjelenés nélküli ügyintézési módot.

Kérésemnek külön hangsúlyt ad az a körülmény melyre tisztelt Államtitkár Úr is nemrégiben figyelmeztetett, miszerint a veszélyhelyzetre tekintettel meghosszabbított okmányok érvényessége ideje hamarosan, 2022. június 30. napján lejár, ezért különösen szükséges eleget tenni minden vonatkozó jogszabályi kötelezettségnek.

Megköszönve segítő együttműködését, kérem szíves írásbeli tájékoztatását a megtett intézkedésekről.

Budapest, 2022. április 5.

Tisztelettel,

Kovács Ágnes
elnök

Mozgáskorlátozottak
Egyesületeinek
Országos Szövetsége

1032 Budapest, San Marco utca 76.

+36 1 388 2387, +36 1 388 2388

meosz@meosz.hu

www.meosz.hu

dr. Pintér Sándor
Belügyminiszter részére

ügyiratszám:882-1/2022

Belügyminisztérium

1903 Budapest Pf. 314.

sandor.pinter@bm.gov.hu, miniszter@bm.gov.hu

Tárgy: Személyazonosító igazolvány ügyintézés tárgyi feltételeinek biztosítása személyes megjelentésre egészségügyi okból nem képes ügyfelek esetén

Tisztelt Belügyminiszter Úr!

A Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) elnökeként az egészségügyi ok miatt személyesen megjelenni nem képes személyek személyazonosító igazolvány ügyintézése miatt a fénykép-, aláírás- és ujjnyomat helyszíni felvételezéséhez szükséges tárgyi feltételeinek egységes, az ország valamennyi kormányhivatalában történő biztosítása érdekében fordulok Önhöz.

A személyazonosító igazolvány kiadása és az egységes arcképmás- és aláírás-felvételezés szabályairól szóló 414/2015. (XII. 23.) Kormányrendelet 12. § (2) bekezdésének 2021. augusztus 2. napjától hatályos rendelkezése értelmében, ha a kérelmező kéri, a járási hivatal és a kijelölt kormányhivatal előtt személyes megjelenésében egészségügyi okból akadályozott – és erről a tényről orvosi igazolással rendelkező – kérelmező e rendelet szerinti adatait a hatóság a kérelmező lakóhelyén vagy tartózkodási helyén rögzíti.

A Szövetségünket panasszal 2022. június és július hónapban – paraplég, négyvégtag érintettségű bénulásban, egyéb a mozgást lehetetlenné tevő egészségügyi állapotban lévő – megkeresők a lakóhelyük szerint illetékes járási hivatal, illetve kormányhivataltól azt a tájékoztatást kapták, hogy bár a fentiekben ismertetett eljárást a vonatkozó kormányrendelet lehetővé teszi, a végrehajtáshoz nem állnak rendelkezésre a szükséges eszközök. Így a kormányhivatalok kénytelenek a kérelmeket visszautasítani, mivel tárgyi feltételek hiányában a kérelmező lakóhelyén vagy tartózkodási helyén történő adatrögzítést nem tudják biztosítani.

A jelzett probléma miatt Szövetségünk 2022. áprilisában kérte György István területi közigazgatásért felelős államtitkár intézkedését az eszközök biztosítása iránt, aki válaszában arról tájékoztatott, hogy a Belügyminisztériummal – mint a személyazonosító

igazolványért felelős szervvel – együttműködésben az adatrögzítéshez szükséges eszközök beszerzése folyamatban van.

Mindezek ellenére a probléma továbbra is fennáll, ezért tisztelettel kérem Belügyminiszter Urat, hogy a mozgáskorlátozott, illetve más fogyatékoságban érintett, vagy egészségügyi ok miatt mozgásában akadályozott emberek érdekében a 414/2015. (XII. 23.) Kormányrendeletben foglaltak megfelelő végrehajtásához szükséges feltételeket soron kívül biztosítani szíveskedjen, ezzel lehetővé téve számukra a személyes megjelenés nélküli ügyintézési módot.

Megköszönve Tisztelt Belügyminiszter Úr segítő közreműködését, kérem, hogy a megtett intézkedésekről írásban tájékoztatni szíveskedjen.

Budapest, 2022. július 13.

Tisztelettel:

Kovács Ágnes
elnök

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNTŐ	6
MOZGÁSKORLÁTOZOTT EMBEREK JOGAINAK ÉRVÉNYESÍTÉSE	9
ÖNRENDELKEZŐ ÉLET	36
KÖZLEKEDÉS	44
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	55
FOGLALKOZTATÁS	59
EGÉSZSÉGÜGY	65
AKADÁLYMENTESÍTÉS	71
OKTATÁS	91
KÖZSZOLGÁLTATÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	99
PROJEKTEK	102
NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK	125
MELLÉKLETEK	136

KIADJA: MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK EGYESÜLETEINEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

1032 BUDAPEST, SAN MARCO UTCA 76.

TELEFON: 06 1 388 23 87

E-MAIL: MEOSZ@MEOSZ.HU

WEB: WWW.MEOSZ.HU

FELEŐS KIADÓ: KOVÁCS ÁGNES

SZERKESZTETTE: DR. BÁNFAI TAMARA

GRAFIKA ÉS NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS: ZSEMBERI TIMEA

KÉSZÜLT: PAUKER NYOMDA

BUDAPEST, 2023

ISSN 2732-3528